Λ Ε Ξ Ι Κ Ο

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

1100-1669

ΤΟΜΟΣ Ι΄

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1988

ΣΗΜΕΡΙΝΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

(κατ' αρχαιότητα)

Συντάκτες:

Μαίρη Παπαμόσχου (1971, Ιανουάριος)
Αναστάσιος Καραναστάσης (1980, Ιανουάριος)
Βασούλα Χαχοπούλου (1982, Νοέμβριος)
Πέτρος Βλαχάκος (1982, Νοέμβριος)
Μαρία Μυτιληνάκη (1983, Αύγουστος)
Βασίλης Γεώργας (1985, Νοέμβριος)
Βάσω Κοτσμανίδου (1985, Νοέμβριος)
Αργυρώ Μασούτη (1986, Οκτώβριος)
Αλεξάνδρα Κανελλοπούλου (1986, Οκτώβριος)

Βοηθοί:

Σουλτάνα Μάτη (1987, Μάιος)
Αγγελική Πετρίδου (1987, Οκτώβριος)

Εκπαιδευτικοί λειτουργοί απεσπασμένοι σήμερα στο Λεξικό:

Κυριακή Βουτυρά
Ιορδάνης Γρηγοριάδης
Ειρήνη Παπαδημητρίου

ΣΥΝΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΟ ΚΑΙ:

Κομνηνή Πηδώνια (έως τον Ιούλιο 1985)
Νικολέτα Ασλανίδου (έως τον Απρίλιο 1986)
Ολυμπιάδα Αντωνιάδου (Μάιος 1985 - Σεπτέμβριος 1986)
Ελένη Μελικίδου (Σεπτέμβριος 1986 - Δεκέμβριος 1987)
Γεώργιος Καλλίνης (Οκτώβριος 1986 - Οκτώβριος 1987)
Μορφούλα Παπαϊωάννου (Ιανουάριος 1986 - Ιούνιος 1986 - Μάρτιος - - Ιούλιος 1987)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ *

Να μη θαρρείτε πως καρπό πηγαίνω να τρυγήσω.
πέτρες παλιές και κόκαλα ποθώ να προσκυνήσω.

Π. Πρεβελάκης
«Ο Νέος Ερωτόκριτος» Η΄ 297-8

Παραδίδοντας σήμερα στη δημοσιότητα το δέκατο τόμο του Λεξικού μου αισθάνομαι και πάλι το χρέος να ευχαριστήσω τα ιδρύματα και τις κρατικές υπηρεσίες που είτε εξακολουθούν να ενισχύουν οικονομικώς τη λεξικογραφική μου προσπάθεια, είτε έρχονται τώρα αρωγοί για την περαιτέρω προώθηση του έργου. Ευχαριστίες απευθύνω και στο Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών και στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, καθώς και στο υπουργείο πολιτισμού και επιστημών και στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών για τις ενισχύσεις που παρέχουν στο έργο μου. Προσθέτω ότι πρόσφατα με κοινή απόφαση του υπουργού παιδείας και θρησκευμάτων και του υπουργού βιομηχανίας, ενέργειας και τεχνολογίας (διεύθυνση ερευνητικών προγραμμάτων του δεύτερου αυτού υπουργείου) αποφασίστηκε η οικονομική ενίσχυση του έργου που συνεχίζω. Για την ευμένειά τους αυτή δεν έχω παρά να ευχαριστήσω τα υπουργεία αυτά, καθώς και τις αρμόδιες για το θέμα υπηρεσίες, όπως και τα αρμόδια συμβουλευτικά σώματα.

* Μετά την κυκλοφόρηση του ένατου τόμου του Λεξικού δημοσίευσαν βιβλιοκρισίες για το έργο ή παρουσιάσεις του οι ακόλουθοι: ο Γ. Γ. Αλισανδράτος με τίτλο: Το Λεξικό του Κριαρά (εφημ. «Το Βήμα» 11.8.1985)· ο Maurice Leroy με τίτλο: «Grec médieval: Le dictionnaire de Kriaras» (Byzantion 55, 1985, 592-3· ο Jean Darrouzès (Revue des études byzantiness 43, 1985, 293), ο Χρ. Λ[αμπρινός] (εφημ. «Μακεδονία» 7.4.1985) και ο A. H(ohlweg) (Byz. Zeitschr. 78, 1985, 437).—Προσθέτω ακόμα ότι η έως τελευταία συνεργάτριά μου στο Λεξικό, τώρα επίκουρη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κομνηνή Πηδώνια από παλαιότερα ασχολήθηκε με την καταγραφή και την ταξινόμηση σε ιδιαίτερους πίνακες των διορθώσεων χωρίων της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας που με την ευκαιρία που παρατίθενται ορισμένα χωρία δημωδών κειμένων γίνονται σε άρθρα των τόμων Α΄ - Η΄ του Λεξικού μου (Βυζαντ. 7, 1975, 225-250 και ΕΕΒΣΠΘ 22, 1984, 461-475). Όλους όσοι με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο ασχολήθηκαν με το Λεξικό μου θερμά τους ευχαριστώ.

Φυσικά δεν πρέπει να παραλείψω να επαναλάβω τις θερμές μου ευχαριστίες και στο Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, που εδώ και είκοσι σχεδόν χρόνια (από τη στιγμή της απόλυσής μου από το Πανεπιστήμιο με απόφαση της Χούντας) μου παρέχει στέγη, αλλά και πρόσθετες ευκολίες, για τη συνέχιση του λεξικογραφικού μου έργου.

Κατά τη σύνταξη του Λεξικού, όπως έχει ειπωθεί και σε προλεγόμενα προηγούμενων τόμων, όσον αφορά τη βυζαντινή εποχή έχομε συγκεντρώσει υλικό κυρίως από καθαρώς λογοτεχνικά κείμενα (κρητική, κυπριακή και άλλη λογοτεχνία) και σε περιορισμένη μόνο κλίμακα έχομε αποδελτιώσει λεξιλογικώς εκκλησιαστικά κείμενα της εποχής που ενδιαφέρει το Λεξικό. Προτιμήθηκαν βέβαια τα λίγο-πολύ λογοτεχνικά κείμενα γιατί πολλά απ' αυτά, γραμμένα καθώς είναι σε ιδιωματική ή διαλεκτική γλώσσα, παρέχουν περισσότερο ενδιαφέρον υλικό παρά τα εκκλησιαστικά κείμενα των μεταβυζαντινών αιώνων έως το 1669. Όμως και τα κείμενα αυτά, παρόλο που είναι γραμμένα σε λίγο-πολύ μεικτό γλωσσικό ιδίωμα, προκαλούν το ενδιαφέρον του μελετητή με τη γλώσσα και το ύφος τους. Καμιά φορά μάλιστα εξαιτίας της υφής τους παρουσιάζουν λεξιλογικά στοιχεία σε αξιόλογο βαθμό διαφοροποιημένα από τα τεχνικότερα λογοτεχνικά κείμενα. Για τον τελευταίο αυτό λόγο κρίθηκε αναγκαίο να περιληφθεί στα αποδελτιωτέα κείμενα και να μελετηθεί λεξιλογικώς η πρώτη μετάφραση της Καινής Διαθήκης η φιλοτεχνημένη στα χρόνια της πατριαρχείας του Κυρίλλου Λουκάρεως από το Μάξιμο Καλλιουπολίτη.

Με την ευκαιρία τώρα νέων εκδόσεων κειμένων που ενδιαφέρουν το Λεξικό μου καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια να ενημερωνόμαστε στο γλωσσικό υλικό που παρέχουν οι εκδόσεις αυτές και να χρησιμοποιούμε τα σχετικά στοιχεία κατά τη σύνταξη των περαιτέρω άρθρων του Λεξικού μας. Καμιά φορά μάλιστα καλοπροαίρετοι ερευνητές που παρασκευάζουν εκδόσεις κειμένων που μας ενδιαφέρουν προθυμοποιούνται να θέσουν στη διάθεσή μας το κείμενο που επεξεργάζονται ώστε κατά το δυνατόν εγκαίρως να το χρησιμοποιήσομε στη σύνταξη του Λεξικού. Είναι η περίπτωση της παλαιάς αγαπητής μου μαθήτριας και από χρόνια εκλεκτής συναδέλφου κ. Ελένης Κακουλίδου-Πάνου. Η κ. Πάνου έθεσε στη διάθεσή μου το κείμενο του Ιωαννίκιου Καρτάνου «Παλαιά και Νέα Διαθήκη», που από καιρό ετοιμάζει την έκδοσή του. Αισθάνομαι την υποχρέωση να την ευχαριστήσω εγκάρδια, γιατί η προσφορά της επλούτισε το αρχείο του Λεξικού μου, αλλά και το ίδιο το τυπωνόμενο Λεξικό με συχνά πολύ ενδιαφέροντα γλωσσικά στοιχεία.

Μια και αρκετά ήδη χρόνια πέρασαν από τότε που η νέα μας γλώσσα

αναγνωρίστηκε και από την πολιτεία, καθήκον έχομε σήμερα να επιδιώξομε την επιθυμητή ορθογραφική ομοιομορφία στη χρήση της νέας μας γλώσσας. Για το λόγο αυτόν από τον τόμο τούτον εγκαταλείψαμε ορισμένες ασήμαντες βέβαια ορθογραφικές αποκλίσεις από τα ορθογραφικά διδάγματα της Γραμματικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Τις αποκλίσεις μας αυτές τις υπαγόρευε μια ιστορικότερη και σωστότερη ίσως ορθογράφηση· όμως οφείλομε να αναγνωρίσομε ότι στα ορθογραφικά θέματα μιας γλώσσας δεν πρέπει να βαρύνουν αποκλειστικά και δεσμευτικά οι ιστορικοί λόγοι, που καμιά φορά θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αδιανόητες ορθογραφήσεις. Λόγοι πρακτικότεροι μας οδηγούν σε κάποιες απλουστεύσεις που τις αισθάνεται ευεργετικότερα η εκπαίδευση ιδίως. Έτσι από τον τόμο τούτον χρησιμοποιούνται (για να δώσω χαρακτηριστικά παραδείγματα) οι γραφές *κι αύριο*, *κι εμείς*, *κι όμως*, *κι ούτε*, *κι ύστερα*, κλπ. και όχι *κι' αύριο*, *κι' όμως*, *κι' ούτε*, *κ' ύστερα*, κλπ.

Ασφαλώς πολλά θα είχε κανείς να συμπληρώσει σε τόμους Λεξικού που κυκλοφορούν μέσα σε μια ολόκληρη εικοσαετία (1968/69 — 1987/88) και που βρίσκεται στη σύνταξη του γράμματος *μ*. Μέσα στο διάστημα αυτό αρκετά νέα κείμενα της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας ήρθαν στο φως είτε σε πρώτη δημοσίευση είτε αναδημοσιευμένα. Τα κείμενα αυτά είναι βέβαιο ότι προσκόμισαν νέο χρήσιμο υλικό για το Λεξικό μας. Το υλικό αυτό, όσο μας ήταν δυνατόν, το συγκεντρώναμε στο παρελθόν και το συγκεντρώνομε και σήμερα για να χρησιμοποιηθεί είτε από μας είτε από μελετητές του μέλλοντος. Καθήκον μας θεωρήσαμε να χρησιμοποιήσομε τουλάχιστο ένα μέρος αυτού του υλικού για να συμπληρώσομε ή και να επανορθώσομε στοιχεία και απόψεις που παρέχονται στο Λεξικό μας. Έτσι από παλαιότερα καταχωρίζαμε στο τέλος τόμων του Λεξικού αρκετές συμπληρώσεις και επανορθώσεις. Με την παρουσία τώρα του δέκατου τόμου του έργου κρίναμε σκόπιμο να συγκεντρώσομε από τα δημοσιεύματα της εικοσαετίας που σχετίζονταν με τα ενδιαφέροντα του Λεξικού χρήσιμα στοιχεία, που ζητήσαμε να τα επεξεργαστούμε όσο μας ήταν δυνατόν — ξεκινώντας ένα έργο που θα μπορούσε να συμπληρωθεί από μας ή από άλλους στο μέλλον. Οι συμπληρώσεις και βελτιώσεις αυτές κατέλαβαν σημαντικό μέρος του τόμου που έχει στα χέρια του ο αναγνώστης.

Σημειώνω για τον ενδιαφερόμενο ότι τα άρθρα που για πρώτη φορά εισάγονται με τις προσθήκες αυτές στο λημματολογικό πλούτο του Λεξικού συνοδεύονται από αστερίσκο για να διακρίνονται από άλλες προσθήκες και βελτιώσεις που αποτελούν μάλλον πρόσθετα σχόλια σε δημοσιευμένα στο Λεξικό άρθρα. Προσθέτω μάλιστα ότι στον Πίνακα προσθηκών (κατά το σύστημα που τηρείται και στο σώμα του Λεξικού) έγιναν παραπεμπτικά λήμ-

ματα από τυχόν τύπους των νέων λημμάτων στα νέα αυτά λήμματα. Καταβάλαμε πρόσθετη προσπάθεια να γίνουν με την ευκαιρία και παραπεμπτικά λήμματα από τύπους ορισμένων λέξεων που θα αποτελέσουν — deo volente — μελλοντικά λήμματα του Λεξικού.

Για να διευκολύνομε το χρήστη του Λεξικού κρίναμε σκόπιμο να περιλάβομε στο δέκατον αυτό τόμο και ολοκληρωμένους «Ευρετήριους Πίνακες» λέξεων που τις συζητήσαμε στα συμπληρώματα των δέκα έως τώρα τόμων του Λεξικού. Σημειώνω με την ευκαιρία και τούτο: ότι κατ' οικονομίαν προστέθηκαν στους Ευρετήριους αυτούς Πίνακες και στο αρμόδιο λήμμα στοιχεία σχετικά με το λήμμα αυτό που δεν προλάβαμε να τα καταχωρίσομε στον «Πίνακα προσθηκών και βελτιώσεων». Στο συμπλήρωμα αυτό θεωρήσαμε σκόπιμο να καταγραφούν και λήμματα που δε στάθηκε δυνατόν να διευκρινιστούν με το πρώτο αντίκρισμά τους και που μεταγενέστερος μελετητής, παραπεμπόμενος στα σχετικά κείμενα, ίσως μπορέσει να προσδιορίσει και τη σημασία και την ετυμολογία τους.[1]

Ας μου επιτραπεί με ικανοποίηση να σημειώσω ότι οι τόμοι του Λεξικού μου που έως τώρα κυκλοφόρησαν συνάντησαν καλοπροαίρετη και επιεική αντιμετώπιση από ειδικούς στα πράγματα συναδέλφους. Πάντως επιθυμώ να επαναλάβω παλαιότερη φράση (1852) του Κωνσταντίνου Ασώπιου.[2] Γράφει ότι ο κριτής λεξικών πρέπει να δείχνει επιείκεια απέναντι στο δύσκολο αυτό έργο και προσθέτει ότι «ενθυμούμενος πόσον αηδής και αποκναίουσα εστίν η περί τα τοιαύτα ενασχόλησις (βέβαια κατά τον Ασώπιο, προσθέτω εγώ), δεν θέλει ευρεί πιθανώς μεγάλην υπερβολήν την εν τινι ξένῳ στίχῳ ούτω πως έχουσαν έννοιαν: «*Όστις γονείς εφόνευσεν, όστις θεόν υβρίση λεξικογράφος ας γενή, ίν' άφεσιν ελπίση*»!

Κατά το διάστημα από την κυκλοφόρηση του ένατου τόμου του Λεξικού (Φεβρουάριος 1985) έως σήμερα αποχώρησε από την υπηρεσία του Λεξικού η παλαιά και αγαπητή μου μαθήτρια Κομνηνή Πηδώνια (Ιούλιος 1985) όταν διορίστηκε επίκουρη καθηγήτρια στο τμήμα φιλολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Η Νικολέτα Ασλανίδου, παλαιότερη συνεργάτρια, εργάστηκε στο Λεξικό ως συντάκτρια έως τον Απρίλιο του 1986. Η Ολυμπιάδα

1. Παρακαλείται ο χρήστης των «Προσθηκών» να έχει υπόψη του ότι σε ελάχιστες περιπτώσεις μέσα στο χώρο των προσθηκών το ίδιο λήμμα επαναλαμβάνεται με πρόσθετα σχετικά στοιχεία.

2. Τη φράση του Ασώπιου αναγράφει ο Κ. Θ. Δημαράς (πληροφορημένος από το Φίλιππο Ηλιού) καθώς προλογίζει (1980) την επανέκδοση της «Συναγωγής νέων λέξεων» του Στέφανου Κουμανούδη.

Αντωνιάδου εργάστηκε στην αρχή ως βοηθός και αργότερα ως συντάκτρια από 8 Μαΐου 1985 έως 29 Σεπτεμβρίου 1986· η Ελένη Μελικίδου (βοηθός και εκείνη στην αρχή και αργότερα συντάκτρια) από 17 Σεπτεμβρίου 1986 έως 30 Σεπτεμβρίου 1987· ο Γεώργιος Καλλίνης με παρόμοιες απασχολήσεις από 16 Οκτωβρίου 1986 έως τον Οκτώβριο του 1987. Εξακολουθούν την από παλιότερα συνεργασία τους μαζί μου ως συντάκτες ο Αναστάσιος Καραναστάσης, πανεπιστημιακός βοηθός, απεσπασμένος στο Λεξικό μου, η Μαίρη Παπαμόσχου, η Βασιλική Χαχοπούλου, η Μαρία Μυτιληνάκη. Ο Πέτρος Βλαχάκος ανέλαβε εκ νέου υπηρεσία στο Λεξικό ως συντάκτης την 1η Νοεμβρίου 1985. Την ίδια ημέρα άρχισαν τη συνεργασία τους μαζί μου οι Βασίλειος Γεώργας και Βασιλική Κοτσμανίδου στην αρχή ως βοηθοί και αργότερα ως συντάκτες. Από την 16η Οκτωβρίου 1986 συνεργάζονται μαζί μου ως βοηθοί στην αρχή και κατόπιν ως συντάκτριες η Αργυρώ Μασούτη και η Αλεξάνδρα Κανελλοπούλου. Σημειώνω επίσης ότι από 23 Ιανουαρίου 1986 έως και τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου, από 23 Μαρτίου 1987 έως 30 Ιουλίου 1987 και από 1 Οκτωβρίου 1987 έως και σήμερα η Κυριακή Βουτυρά, από 7 Ιανουαρίου 1986 έως 13 Ιουνίου 1986 και από 18 Μαρτίου 1987 έως 3 Ιουλίου 1987 η Μορφούλα Παπαϊωάννου, από 9 Ιανουαρίου 1986 έως 16 Ιουλίου του ίδιου χρόνου, από 6 Απριλίου 1987 έως 16 Ιουλίου του ίδιου χρόνου και από 13 Οκτωβρίου 1987 έως και σήμερα ο Ιορδάνης Γρηγοριάδης, όλοι τους παλαιοί συνεργάτες του Λεξικού μου και τώρα λειτουργοί της μέσης εκπαίδευσης, αποσπάστηκαν στη σύνταξη του Λεξικού μου με απόφαση του υπουργού εθνικής παιδείας και θρησκευμάτων και εργάστηκαν κοντά μου. Επίσης με υπουργική απόφαση συνεργάζεται μαζί μου ως απεσπασμένη η παλαιά συνεργάτριά μου και τώρα λειτουργός της μέσης εκπαίδευσης Ειρήνη Παπαδημητρίου από 7 Οκτωβρίου 1987. Ως βοηθοί εργάζονται στο Λεξικό η Σουλτάνα Μάτη από 11.5.1987 και η Αγγελική Πετρίδου από 13.10.1987. Σε όλους αυτούς τους συνεργάτες μου, που ευχαρίστως αναφέρω πιο πάνω, εκφράζω τις θερμές μου ευχαριστίες για το ζήλο με τον οποίο προσέφεραν και προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην προώθηση της σύνταξης του Λεξικού μου.

Επιθυμώ κατατοπίζοντας το χρήστη του Λεξικού να σημειώσω και τα ακόλουθα: Στα Εισαγωγικά του ένατου τόμου του Λεξικού (σελ. λβ'-λε') καταχωρίστηκε πίνακας εκδοτών κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη των εννέα μέχρι τότε τόμων του Λεξικού. Σήμερα που με τον τόμο που έχει στα χέρια του ο μελετητής προστίθενται στην όλη βιβλιογραφία που χρησιμοποίησε το Λεξικό και πολλά άλλα κείμενα και μελετήματα κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί «Συμπλήρωμα καταλόγου εκδοτών κειμένων», που και αυτά χρησιμοποιούνται σήμερα κατά τη σύνταξη. Επομένως ο μελετητής ο ενδια-

φερόμενος να κατατοπιστεί ως προς τους εκδότες των κειμένων αυτών είναι ανάγκη να συμβουλεύεται και τους δύο πίνακες: το βασικό στον ένατο και το συμπληρωματικό στο δέκατο τόμο. Όπως σημείωνα και στα Εισαγωγικά του δεύτερου τόμου του Λεξικού (γιατί και εκεί δημοσιεύτηκε ένας πρώτος κατάλογος εκδοτών), ο κατάλογος εκδοτών είναι, νομίζω, χρήσιμος στο μελετητή εκείνον που αγνοεί τον ακριβή τίτλο κειμένου με άγνωστη πατρότητα και γι' αυτό αδυνατεί ίσως να τον συναντήσει στους πίνακες ανώνυμων κειμένων, μολονότι γνωρίζει τον εκδότη του. Σημειώνω ακόμη ότι ο κατάλογος κατατοπίζει συνολικά το μελετητή στα κείμενα εκείνα του κάθε εκδότη που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη του Λεξικού. Ας έχει ακόμη υπόψη του ο μελετητής ότι ονόματα Ελλήνων εκδοτών που έχουν και ξενόγλωσσα εκδοτικά δημοσιεύματα καταχωρίστηκαν στον πίνακα των ελληνόγλωσσων εκδοτών. Τα ονόματα Ελλήνων εκδοτών που μόνο ξενόγλωσσα εκδοτικά τους δημοσιεύματα χρησιμοποιήθηκαν καταχωρίστηκαν στον πίνακα των ξενόγλωσσων εκδοτών.

Κλείνοντας τα Προλεγόμενα τούτα διατυπώνω την ευχή, αν όχι εκείνος που γράφει τις γραμμές αυτές, τουλάχιστον διάδοχοί του στο έργο να μπορέσουν να το οδηγήσουν σε αίσιο πέρας.

2 Νοεμβρίου 1987

Ε. ΚΡ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εδώ καταχωρίζονται τα βιβλιογραφικά στοιχεία δημοσιευμάτων (εκδόσεων κειμένων και πραγματειών) που είδαν το φως μετά τη δημοσίευση του ένατου τόμου του Λεξικού ή δεν είχαν παλαιότερα βιβλιογραφηθεί. Στην αρίθμησή τους τα δημοσιεύματα αυτά συνεχίζουν το τελευταίο αριθμημένο δημοσίευμα της βιβλιογραφίας του ένατου τόμου του Λεξικού.

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') επώνυμων

3003. Ακοντιάνος Γαβριήλ (;), Απολλώνιος (Απόκοπος, Απολώνιος (sic), Ιστορία της Σωσάννης, επιμελητής Γιώργος Κεχαγιόγλου [Λαϊκά λογοτεχνικά έντυπα, 1] <1982>, σελ. 65-149).

3004. Δεφαράνας Μάρκος, Ιστορία της Σωσάννης (Απόκοπος, Απολώνιος (sic), Ιστορία της Σωσάννης, επιμελητής Γιώργος Κεχαγιόγλου [Λαϊκά λογοτεχνικά έντυπα, 1] <1982>, σελ. 151-192).

3005. Ηλίας πρεσβύτερος και οικονόμος της Μεγάλης Εκκλησίας, Περί του γενομένου σημείου εν τω ναώ της υπεραγίας Θεοτόκου της αχράντου [Lackner W., Ein byzantinisches Marienmirakel (Βυζαντ. 13_2, 1985, 833-859)].

3006. Καβαλίστας Μιχαήλ (Massimo Peri, Versi di Michele Cabalista Cretese in lode di Gregorio XIII, Museum Patavinum 2, 1983, 349-352).

3007. Καρτάνος Ιωαννίκιος, Παλαιά και Νέα Διαθήκη (Προσεχής έκδ. Ελένης Κακουλίδου-Πάνου).

3008. Κομνηνός Ιωάννης. Προσκυνητάριον του Αγίου Όρους του Άθωνος (Αγιορείτικα Τετράδια 2, Καρυές Αγίου Όρους 1984).

Κοντιάνος Γαβριήλ βλ. Ακοντιάνος.

3009. Μαλαξός Μανουήλ, Νομοκάνων, μετενεχθείς εις λέξιν απλήν δια την των πολλών ωφέλειαν, κριτική έκδοσις υπό † Δημητρίου Γκίνη και Νικολάου Ι. Πανταζοπούλου (Νόμος ΕΕΤΝ 1, 1982, Θεσσαλονίκη 1985).

3010. Μάξιμος Καλλιουπολίτης, Η Καινή Διαθήκη του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, δίγλωττος, εν η αντιπροσώπως το τε θείον πρωτότυπον και η απαραλλάκτως εξ εκείνου εις απλήν διάλεκτον διά του μακαρίτου κυρίου — γενομένη μετάφρασις [Γενεύη 1638].

3011. Μάξιμος ελάχιστος εν ιερομονάχοις Καλλιουπολίτης Τοις εντευξομένοις εν Κυρίῳ χαίρειν (E. Legrand, Bibliogr. Hellén. XVII^e s. Α', Παρίσι 1984, 363-370).

3012. Μπενιζέλος Ιωάννης, Ιστορία των Αθηνών με προλεγόμενα Ιωάννου Γενναδίου. Επιμέλεια έκδοσης Ι. Κοκκωνά - Γ. Μπώκου, επιστημονική εποπτεία και παρουσίαση Μ. Ι. Μανούσακα (Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1986).

3013. Μπεργαδής, Απόκοπος (Απόκοπος, Απολώνιος (sic) Ιστορία της Σωσάννης, επιμελητής Γιώργος Κεχαγιόγλου [Λαϊκά λογοτεχνικά έντυπα, 1] <1982>, σελ. 25-63).

3014. Νεκτάριος Ιεροσολύμων ο Κρής, Επιτομή της Ιεροκοσμικής Ιστορίας διαλαμβάνουσα τα του αγίου και θεοβαδίστου όρους Σινά και τα του εκείσε οικοδομηθέντος θεοδοξάστου μοναστηρίου, επανεκδιδομένη νυν αναλώμασι μεν της Ιεράς Μονής, μετ' εισαγωγικού δε μελετήματος του Μ. Ι. Μανούσακα, ως και αναλυτικού ευρετηρίου υπό Αδ. Ανεστίδη [Εκδ. Ι. Μονής του θεοβαδίστου όρους Σινά, 4, Αθήνα 1980].

3015. Νικήτας, Βίος και πολιτεία του εν αγίοις πατρός ημών Φιλαρέτου του Ελεήμονος [M.-H. Fourmy και M. Leroy, La vie de S. Philarète (Byz. 9, 1934, 85-170)].

3016. Νοταράς Χρύσανθος (Πηνελόπη Στάθη, Το ανέκδοτο Οδοιπορικό του Χρύσανθου Νοταρά, Μεσ. Ν. Ελλην. 1, 1984, 127-280).

3017. Παλαμήδης Γεώργιος (Φαίδων Κ. Μπουμπουλίδης, Μεταφράσεις κειμένων της Αγίας Γραφής. Ι. Ανέκδοτος έμμετρος μετάφρασις των «Ψαλμών» υπό του Γεωργίου Παλαμήδου (ΙΖ' αι.), ΕΕΒΣ 41 (1974) 423-434].

3018. Ρούσμελης Σαβόγιας, έκδ. Γλυκερίας Πρωτοπαπά-Μπουμπουλίδου, Αθήνα 1971.

3018α. Σουρούμης Δημήτριος, Βίος κυρ Ιωάννου του εν Κρήτη (= Αγίου Ιωάννου του Ξένου) [Ν. Β. Τωμαδάκη, Ο Άγιος Ιωάννης ο ξένος και ερημίτης εν Κρήτη, 10-11ος αιών (ΕΕΒΣ 46, 1983/86, 1-117)].

3019. Συναδινός, ιερεύς και σακελλάριος Σερρών, Χρονικό των Σερρών - Διδαχές (Προσεχής έκδ. Τάσου Καραναστάση).

3020. Τραπεζούντιος Γεώργιος (Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης, Νομοκάνων Γεωργίου Τραπεζουντίου. Η εις την νεοελληνικήν μεταγλώττισις των «Διαταγών των αγίων Αποστόλων κατά το Ms. GR. 696 (297) της Ρουμανικής Ακαδημίας (ΕΚΕΙΕΔ 27/28 <1980/1981>, 1985, 363-631).

3021. Φωτεινόπουλος Μιχαήλ, Νομικόν Πρόχειρον, συνταχθέν υπό Μιχαήλ Φωτεινοπούλου εις Βουκουρέστιον (1765-1777). Κείμενον εκδιδόμενον επί τη βάσει χειρογράφου Κώδικος Suppl. Gr. 1323 της Εθνικής Βιβλιοθήκης των Παρισίων υπό των καθ. Παν. Ι. Ζέπου, Val. Al. Georgescu και Αναστασίας Σιφωνίου-Καράπα, συνοδευόμενον υπό της ρουμανικής μεταφράσεως (έ. 1869) του κειμένου του 1766, δημοσιευομένης υπό † Νέστορος Camariano (ΕΚΕΙΕΔ 24-26 <1977-1979>, Αθήνα 1982).

β') ανώνυμων

3022. Απόκοπος, Απολώνιος (sic), Ιστορία της Σωσάννης, επιμελητής Γιώργος Κεχαγιόγλου [Λαϊκά λογοτεχνικά έντυπα. 1, Ερμής 1982].

Απολλώνιος, βλ. βιβλιογρ. αρ. 3022.

3023. Διαθήκη Νίκωνος μοναχού του Μετανοείτε (Οδ. Λαμψίδου, Ο εκ Πόντου όσιος Νίκων ο Μετανοείτε. Κείμενα-σχόλια. [Επιτροπή ποντιακών μελετών περιοδικού «Αρχείον Πόντου» Παράρτημα 13, Πηγαί της ιστορίας των Ελλήνων του Πόντου, 4] Αθήνα 1982).

3024. Διγενής Ακρίτης (Βασίλειος Διγενής Ακρίτης κατά το χειρόγραφο του Εσκοριάλ) και το άσμα του Αρμούρη, κριτική έκδοση, εισαγωγή, σημειώσεις, γλωσσάριο: Στυλιανός Αλεξίου [Φιλολογική Βιβλιοθήκη 5, Ερμής, Αθήνα 1985].

3025. Διήγηση για το κτίσιμο της Αγίας Σοφίας (Σ. Μουζάκης, Λαϊκά κείμενα Τουρκοκρατίας, Αθήνα 1986, σελ. 27-46).

3026. Διήγησις πάνυ ωφελιμωτάτη περί των σεβασμίων προσκυνημάτων της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ και περί ών έρχομαι λέγειν (χφ. Ιβήρων 874) [Σ. Καδάς, Εικονογραφημένα προσκυνητάρια των Αγίων Τόπων (Τέσσερα ελληνικά χειρόγραφα 17ου-18ου αι.), Θεσσαλονίκη 1984, 129-157].

3027. Διήγησις του αγίου τόπου των Ιεροσολύμων (χφ. Κουτλουμουσίου 156[4]) [Σ. Καδάς, Προσκυνητάρια των Αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1986, 77-85]. Βλ. και Εξήγησις και Προσκυνητάριον.

3028. Εξήγησις της αγίας Ιερουσαλήμ (χφ. Ολυμπιώτισσας 177[6]). [Σ. Καδάς, Προσκυνητάρια των Αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά χει-

ρόγραφα 16ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1986, 86-93]. Βλ. και Διήγησις και Προσκυνητάριον.

Ιστορία της Σωσάννης, βλ. βιβλιογρ. αρ. 3022.

3029. Καλαντολόγιο (Ιωάννα Αγοραστού-Οικονόμου, Ανέκδοτο καλαντολόγιο από κώδικα Στ. Κυριακίδου, Λαογρ. 33 <1982/84>, 1985, 254-256).

3030. [Κώδικας της μονής «Παναγία η Σπηλιώτισσα» Ζακύνθου] [Ι. Μαύρος] (ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 459-544· 24, 450-533· 26, 417-534· 27, 354-456).

3031. [Νεκρολόγιο Κυπριακό]. Darrouzès J., Un obituaire chypriote: Le Parisinus Graecus 1588 (=Κυπρ. Σπ. 15, 1951, 25-62 J. Darrouzès, Littérature et histoire des textes byzantins, XIII, Λονδίνο 1972).

3032. Παλαιά και Νέα Διαθήκη [Στ. Λαμπάκης, Οι καταβάσεις στον κάτω κόσμο στη βυζαντινή και στη μεταβυζαντινή λογοτεχνία, διδακτορική διατριβή, Αθήνα 1982].

3033. Περί πώς έκαμναν αυτόν πρώην καιροίς τον βασιλέα [P. Schreiner, Ein volkssprachlicher Text zur byzantinischen Kaiserkrönung aus der Zeit der Turkokratia] (Βυζαντιακά 1, 1981, 53-57).

3034. Πουλολόγος (Ο), κριτική έκδοση με εισαγωγή, σχόλια και λεξιλόγιο Ισαβέλλας Τσαβαρή [Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, 5], Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1987.

3035. Προσκυνητάρι της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ (χφ. Λαύρας 874[1]) [Σ. Καδάς, Προσκυνητάρια των αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1986, 94-108].

3036. Προσκυνητάρια Εικονογραφημένα των Αγίων Τόπων [Σ. Καδάς, Τέσσερα ελληνικά χειρόγραφα 17ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1984, 110-157].

3037. Προσκυνητάριον συν Θεώ αγίω της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ (χφ. Δοχειαρίου 129) [Σ. Καδάς, Εικονογραφημένα προσκυνητάρια των αγίων Τόπων (τέσσερα ελληνικά χειρόγραφα 17ου - 18ου αι.), Θεσσαλονίκη 1984, 110-128].

3038. Προσκυνητάριον συν Θεώ αγίω (χφ. Μεταμόρφωσης 50[6]) [Σ. Καδάς, Προσκυνητάρια των αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1986, 109-123].

3039. Προσκυνητάριον της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ και των περιχώρων αυτής, έτι δε και των λοιπών Αγίων Τόπων (χφ. Κουτλουμουσίου 390[1]) [Σ. Καδάς, Προσκυνητάρια των Αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1986, 124-152].

3040. Προσκυνητάριον συν Θεώ αγίω της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ (χφ. Μουσείου Μπενάκη 54[1]) [Σ. Καδάς, Προσκυνητάρια των αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1986, 153-168].

3041. Προσκυνητάριον του αγίου Τάφου (χφ. Αγίου Αθανασίου 6[3]) [Σ. Καδάς, Προσκυνητάρια των Αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1986, 169-187].

3042. Προσκυνητάριον της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ δια στίχων (χφ. Ιβήρων 535[1]) [Σ. Καδάς, Προσκυνητάρια των αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1986, 188-220].

3043. Προσκυνητάριον περιέχον πάντα τα υπό του Σωτήρος ημών τερατουργηθέντα θεοσημεία εν τη αγία πόλει Ιερουσαλήμ και τας τοποθέσεις (χφ. Ιβήρων 845[3]) [Σ. Καδάς, Προσκυνητάρια των αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά, χειρόγραφα 16ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1986, 221-257].

3044. Προσκυνητάριον της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ δια στίχων (χφ. Εθνικής Βιβλιοθήκης 2043[1]) [Σ. Καδάς, Προσκυνητάρια των αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου - 18ου αι., Θεσσαλονίκη 1986, 258-289]. Βλ. και Διήγησις και Εξήγησις.

3045. Σεισμολογικό κείμενο (Ιωάννα Οικονόμου - Αγοραστού, Ανέκδοτο σεισμολογικό κείμενο, Ελληνικά 35, 1984, 90-102).

3046. Σπανέας [G. Spadaro, Il Προς Δημόνικον Pseudoisocrateo e Spaneas] (Δίπτυχα 3, 1982-83, 143-159).

3047. Τυπικόν της σεβασμίας μονής της υπεραγίας Θεοτόκου της Κεχαριτωμένης της εκ βάθρων νεουργηθείσης και συστάσης παρά της ευσεβεστάτης αυγούστης κυράς Ειρήνης της Δουκαίνης κατά την αυτής πρόσταξιν και γνώμην υφηγηθέν τε και εκτεθέν [Paul Gautier, Le typikon de la Théotokos Kécharitômènè (REB 43, 1984, 5-165)].

3048. Χρονογραφία [Οδ. Λαμψίδης, Μικρά συμβολή δια την έρευναν της «Ανωνύμου Βυζαντινής Χρονογραφίας» (= I. Ο κώδιξ Stuttgart - Landesbibl Q 129. II. Ο κώδιξ Vind. Hist. Gr. 76. III. Σαμιακός κώδιξ 70], Μνημοσύνη 9, 1982/1984, 225-253)].

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Καταχωρίζονται εδώ μελέτες που μας έδωσαν συμπληρωματικό ερευνητικό υλικό σε κάποια κλίμακα. Ξεχωριστός πίνακας δημοσιευμάτων που μας έδωσαν έγγραφα χρήσιμα στη σύνταξη του Λεξικού δεν καταρτίστηκε. Τα δημοσιεύματα αυτά μνημονεύτηκαν στον πίνακα πραγματειών (και όχι κειμένων). Γραμματολογικές μελέτες καταχωρίστηκαν μόνο αν μας έδωσαν άφθονα στοιχεία στενού φιλολογικού χαρακτήρα ή αν περιέλαβαν παρατηρήσεις σχετικές με τη μορφή των κειμένων. Δημοσιεύματα ξένων μελετητών σε ελληνική γλώσσα μνημονεύτηκαν κάτω από το μεταγραμμένο όνομα του ξένου μελετητή. Πάντως προκειμένου για ερευνητές που δημοσιεύουν μελέτες τους σε γλώσσα που δεν είναι μητρική τους έγιναν παραπομπές από τη μία μορφή του ονόματός τους προς την άλλη.

α') ελληνόγλωσσων

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ.

3049. Συμπληρωματικά σε κρητικά κείμενα (Αριάδνη 3, 1986, 267-282). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3024 και 3147.

ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ

3050. Μανιάται εις Ζάκυνθον (επί τη βάσει ανεκδότων εγγράφων Αρχειοφυλακείου Ζακύνθου), ΕΑΙΕΔ 6, 1955, 3-92. Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 2871.

3051. Γλωσσικά και λαογραφικά Χιμάρας Β. Ηπείρου και Μάνης (Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. Χώρου 1978 [1983], 9-26).

3052. Η επίδρασις του δημοσίου και ιδιωτικού βίου εις τον σχηματισμόν των ελληνικών επωνύμων (Ε' Πανελλήνιο Ιστορικό Συνέδριο, Πρακτικά [Ελληνική Ιστορική Εταιρεία]), Θεσσαλονίκη 1984, 109-149.

3053. Γλωσσικά στοιχεία του Χρονικού του Μορέως και απήχησις θεσμών της Φραγκοκρατίας εις την διάλεκτον και τα έθιμα της Μάνης (Πελοποννν. 16, 1985-86 <1986>, 465-512). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 2871.

ΒΑΡΝΑΛΙΔΗΣ Σ.

3054. Ο θεσμός της χαριστικής (δωρεάς) των μοναστηρίων εις τους βυζαντινούς [Βυζαντινά κείμενα και μελέται 21], Θεσσαλονίκη 1985.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Π.

3055. Λεξιλογικά παλιότερων κειμένων της νεοελληνικής λογοτεχνίας (Ελλην. 37, 1986, 121-128).

ΒΙΣΒΙΖΗΣ Ι.

3056. Ναξιακά νοταριακά έγγραφα των τελευταίων χρόνων του δουκάτου του Αιγαίου (1538-1577) (ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 159-165).

ΒΛΑΧΑΚΗ Ρ.

3057. Καταγραφή εξόδων για αγορά και μεταφορά εμπορευμάτων από τη Βενετία στα Χανιά (1593) για λογαριασμό του Δ. Τσιρίγου από τον ξάδελφό του (Κρητολ. 12/13, 1981, 175-184).

ΓΕΩΡΓΑΚΑΣ Δ. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3159.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Π. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3160.

ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

3058. Βιβλιοκρ. του: Αναστασίου Καραναστάση, Ιστορικόν Λεξικόν των ελληνικών ιδιωμάτων της κάτω Ιταλίας (ΛΔ 15, 1985, 301-310).

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΣ Σ. Α.

3059. Ενθυμήσεις σε μηναίο της εκκλησίας της Παναγίας Δερυνείας (Κυπρ. Σπ. 48, 1984, 175-176).

ΓΙΑΝΝΟΥΛΕΛΛΗΣ Γ.

3060. Τα καΐκια. Το σκαρί και η αρματωσιά τους. Τα στοιχεία που τα συνθέτουν, οι ονομασίες και η ετυμολογία τους (Δελτίο Εταιρείας Λεσβιακών Μελετών 9, 1985, σελ. ανατύπου 5-19).

ΓΚΙΝΗΣ Δ.

3061. Ο νομοκάνων του Μανουήλ Μαλαξού ως πηγή δικαίου (ΠΑΑ 13, 1938, -). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3009.

ΔΕΤΟΡΑΚΗΣ Θ. Ε.

3062. Προσθήκαι εις το Πατερικόν Λεξικόν του Lampe εκ των έργων Γρηγορίου του Θεολόγου (ΕΕΒΣ 45, 1981/82, 138-156).

3063. Η αγγαρεία της θάλασσας στη βενετοκρατούμενη Κρήτη (Κρητολ. 16-19, 1983/84, 103-139).

ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΥ - ΝΟΤΑΡΑ ΦΛ.

3064. Σημειώματα ελληνικών κωδίκων ως πηγή διά την έρευναν του οικονομικού και κοινωνικού βίου του Βυζαντίου από του 9.αι. μέχρι του έτους 1204, Αθήνα 1982.

ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ Ε. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3198.

ΖΕΠΟΣ Π. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3021.

ΗΛΙΟΥΔΗΣ Γ.

3065. Το προθετικό «α» στο γλωσσικό ιδίωμα των προσφύγων από το

Καβακλί της Ανατολικής Ρουμελίας. (ΛΔ 15, 1985, 259-269).

ΘΑΒΩΡΗΣ Α. Ι.

3066. Από τον πλούτο των αρχαϊσμών του ιδιώματος Βελβεντού της Δυτικής Μακεδονίας (Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου, 1978 [1983], 35-45).

ΚΑΔΑΣ Σ.

3067. Εικονογραφημένα προσκυνητάρια των Αγίων Τόπων (τέσσερα ελληνικά χειρόγραφα του 17ου - 18ου αι.). Διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 1984 [Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής. Παράρτημα αρ. 49 του 28. τόμ.]. Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3025 — 3028 και 3035 - 3044.

3068. Προσκυνητάρια των Αγίων Τόπων. Δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου - 18ου αι. Θεσσαλονίκη 1986. Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3034 - 3043.

ΚΑΚΟΥΛΙΔΟΥ-ΠΑΝΟΥ Ε. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3007.

ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ Η. Φ.

3068α. Ονοματολόγιον ιστιοφόρων 1890. Επιμέλεια - πρόλογος - ευρετήριο Α. Ι. Τζαμτζής. Εκδόσεις Ναυτικού Μουσείου Αιγαίου [1987].

ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΑΣΟΣ. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3019.

ΚΑΡΑΠΟΤΟΣΟΓΛΟΥ Κ.

3069. Ετυμολογικά Ανάλεκτα (ΛΔ 14, 1982, 263-287).

3070. Η ετυμολογία της λέξης *αγούδουρας* (Ελληνικά 34, 1982/83, 422-435).

3071. Κυπριακά έτυμα· ετυμολογικά σε δημώδη ονόματα αγγείων και άλλα (Κυπρ. Σπ. 48, 1984, 1-45).

3072. Ποντιακά έτυμα (ΑΠ 40, 1985, 143-180).

3073. Συγκριτικές διερευνήσεις στα νέα ελληνικά (ΛΔ 16, 1986, 261-287).

ΚΑΤΣΙΚΗ-ΓΚΙΒΑΛΟΥ Α.

3074. Η γλώσσα του Παλαμά και των δημοτικών τραγουδιών (ΛΔ 15, 1985, 77-102).

3075. Βιβλιοκρ. του: Photis Apostolopoulos, La langue du roman byzantin «Callimaque et Chrysorrhoé».

ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ Γ.

3076. Τύχες της βυζαντινής ακριτικής ποίησης στη νεοελληνική λογοτεχνία: Σταθμοί και χρήσεις — Αποτιμήσεις (Ελλην. 37, 1986, 83-109).

3077. Πρώτες εκδόσεις της Ριμάδας του Απολλώνιου (Ελλην. 37, 1986, 145-159). Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3022.

3078. Για μια νέα έκδοση του Απολλώνιου. Παρατηρήσεις και προτάσεις (Neograeca Med. Aevi, I 179-202).

ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΟΥ Μ.

3079. Ακριτικά τραγούδια και παραλογές από την Κύπρο (Λαογρ. 33<1982/4>, 1985, 233-237).

ΚΟΝΟΜΗΣ Ν. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3150.

ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

3080. Λεξικολογικοί αρχαϊσμοί εις τα σημερινά γλωσσικά ιδιώματα της Μακεδονίας (Πρακτ. Α' Συμποσ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου, 1976, 209-213).

3081. Επτανησιακά γλωσσογεωγραφικά (ΛΔ 15, 1985, 61-67).

3082. Λημνιακά γλωσσικά (ΛΔ 15, 1985, 69-76).

ΚΟΡΡΕΣ Α. Γ.

3083. *«Κορώνη» - Παραμπύκια - Φλόκος* (ΕΕΒΣ 41, 1974, 128-135).

ΚΟΤΣΟΒΙΛΛΗΣ Γ.

3084. Περί εξαρτισμού των πλοίων, ήτοι εξέτασις, καταμέτρησις και αναλογίαι των εμπορικών πλοίων παντός είδους. Απλαί μέθοδοι του σχεδιάζειν και εξαρτίζειν πλοία και λέμβους, κόπτειν εν αναλογία και εφαρμόζειν ιστία, σχοινία, κ.λ.π., κ.λ.π., κ.λ.π. μετά 35 εικόνων (συστάσει του υπουργείου των ναυτικών). Έκδοσις δευτέρα εν Σύρῳ 1919, Αθήνα 1979.

ΚΟΥΚΚΙΔΗΣ Κ.

3085. Λεξιλόγιον ελληνικών λέξεων παραγομένων εκ της τουρκικής (ΑΘΛΓΘ 24-25, 1960, σ. ανατ. 1-112 [Εταιρεία θρακικών μελετών, 90]).

ΚΡΕΚΟΥΚΙΑΣ Δ.

3086. Αρχαιοπινή στοιχεία στο αγροτοποιμενικό λεξιλόγιο της Λήμνου (ΛΔ 14, 1982, 5-19).

3087. Αρχαιοπινή ονόματα φυτών στο γλωσσικό ιδίωμα της Ικαρίας (ΛΔ 14, 1982, 21-26).

3088. Αρχαιοπινή στοιχεία στο αγροτοποιμενικό λεξιλόγιο της Σαμοθράκης (Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου, 1978 [1983], 133-139).

ΚΡΙΑΡΑΣ Ε.

3089. Γλωσσικά και γραμματολογικά (Ν. Εστία 94, Χριστούγεννα 1973. 2-48). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3167.

ΚΩΣΤΑΚΗΣ Θ. Βλ. Πίν. Δ' (Λεξικών).

ΛΑΜΠΑΚΗΣ ΣΤ. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3032.

ΛΑΜΨΙΔΗΣ ΟΔ.

3090. Στίχοι της «Χρονικής Συνόψεως» του Κωνσταντίνου Μανασσή εις παραλλαγήν της «Ανωνύμου Βυζαντινής Χρονογραφίας» (Βυζαντ. 13_1, 1985, 479-485). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3023, 3048.

ΜΑΛΤΕΖΟΥ Χ.

3091. Η παρουσία της γυναίκας στις νοταριακές πράξεις της περιόδου της Βενετοκρατίας (Κρητολ. 16-19, 1983/84, 62-79).

3092. Ο όρος «Metacherissi» στις αγροτικές μισθώσεις της βενετοκρατούμενης Κρήτης (Βυζαντ. 13^2, 1985, 1135-1147).

3092α. Οσπίτια και οσπιτοχαλάσματα Αντωνίου του Επάρχου και Αλεξίου του Ραρτούρου (Δελτ. Ιον. Ακαδ. 2, 1986, 37-53).

ΜΑΝΕΣΗΣ ΣΤ.

3093. Η συμβολή της βυζαντινής κληρονομίας στην καλύτερη γνώση της νέας ελληνικής γλώσσας (ΛΔ 15, 1985, 279-300).

3094. Η παραγωγική κατάληξη *-αβος* (ΛΔ 16, 1986, 321-357).

ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ Μ.

3095. Νέα στοιχεία για την πρώτη μετάφραση της Καινής Διαθήκης στη δημοτική γλώσσα από το Μάξιμο Καλλιουπολίτη (Μεσ. Ν. Ελλ. 2, 1986, σ. ανατ. 1-70).

3096. Το «Στρατήγημα της Παρθένου» σε τρεις αγνοημένες νεοελληνικές παραλλαγές (Αφ. Στρ. τ. 2, 1986, 553-564). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3012-3014.

ΜΑΤΣΗΣ Ν. Π.

3097. Περί την παράφρασιν του Συντάγματος του Ματθαίου Βλαστάρη υπό του Κουνάλη Κριτοπούλου. Συμβολή εις την μελέτην των μεταβυζαντινών νομοκανόνων (ΕΕΒΣ 34, 1965, 175-201).

ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ Κ.

3098. Ανέκδοτα βενετικά έγγραφα για τους Κορνάρους της Σητείας και του Χάνδακα (Διαθήκες μελών της οικογένειας του Ιακώβου Κορνάρου), Αθήνα 1986.

3099. Τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά ποιήματα «Περί ξενιτείας» (Neogr. Med. Aevi I, 205-217.

ΜΑΥΡΟΣ Ι. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3030.

ΜΕΓΑΣ Γ.

3100. Έμμετρος σύνθεσις της Παλαιάς και Νέας Διαθήκης (Πεπρ. Δ'ΔΚρ.Σ., Αθήνα 1981, 243-249).

ΜΗΝΑΣ Κ.

3101. Τα ιδιώματα της Καρπάθου, Εναίσιμος επί διδακτορία διατριβή υποβληθείσα εις την Φιλοσοφικήν Σχολήν του Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης, Αθήνα 1970.

3102. Γλωσσικά από το Πωγώνι της Ηπείρου (Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου, 1978 [1983], 197-207).

3103. Συμβολή στη μελέτη της κατωϊταλικής (Ελλην. 35, 1984, 117-132).

3104. Συμβολή στη μορφολογία των μεσαιωνικών και νέων ελληνικών επωνύμων (Ονόματα 8, 1984, 3-9).

3105. Γλωσσικές παρατηρήσεις στα Βραχέα Χρονικά (Ελλην. 34, 1982/83, 412-421). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3171.

ΜΟΥΤΣΟΣ Δ. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3172.

ΜΠΑΡΤΙΚΙΑΝ Χ. Μ.

3106. «Διγενής Ακρίτας» και Αρμενία (Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ. Β' 1982 [1986], 391-406).

ΜΠΑΣΕΑ-ΜΠΕΖΑΝΤΑΚΟΥ ΧΡ.

3107. Γλωσσογεωγραφικές παρατηρήσεις στο ιδίωμα της περιοχής Αλαγονίας (ΛΔ 15, 1985, 135-146).

ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗΣ Α.

3108. Λέξεις του ελληνο-ιταλικού γλωσσικού χώρου (ΛΔ 15, 1985, 31-48).

ΝΑΚΑΣ Θ.

3109. Λαϊκή γλώσσα και δημοτικό τραγούδι (ΛΔ 15, 1985, 147-158).

ΝΕΡΑΝΤΖΗ-ΒΑΡΜΑΖΗ Β.

3110. Οι Βυζαντινοί *ταβουλλάριοι*. (Ελλην. 35, 1984, 261-274).

ΝΙΚΗΤΑΣ Δ.

3111. Η Βυζαντινή μετάφραση του έργου του Βοηθίου De differentiis Topicis από τον Πρόχορο Κυδώνη (Ελλην. 35, 1984, 275-315).

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΥΡΙΑΚΟΥ Α.

3112. Ο Κοσμάς ο Αιτωλός και οι Βενετοί (1777-1779). Τα τελευταία χρόνια της δράσης του και το πρόβλημα των «Διδαχών», Θεσσαλονίκη 1984.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Ν. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3200 και 3201.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ-ΑΓΟΡΑΣΤΟΥ Ι. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3029.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗΣ Ν. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3174.

ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ Ν. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3009.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΛΟΣ Θ.

3113. Κυπριακά νόμιμα (Μελέτες και υπομνήματα 1, 1984, 1-142).

3114. Κυπριακά παραμύθια εκ των καταλοίπων Σίμου Μενάρδου (Κυπρ. Σπ. 47, 1983, 203-324).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ-ΚΕΡΑΜΕΥΣ Α.

3115. Στίχοι ωραιότατοι (Viz.-Vrem. 12, 1906, 489-496).

ΠΑΠΑΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ Μ. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3176.

ΠΑΠΑΜΑΝΩΛΗ Α.

3116. Το παραδοσιακό κόσμημα στα Δωδεκάνησα (ΕΟΜΕΧ, Διεύθυνση εκπαίδευσης και ενημέρωσης - Τμήμα εκδόσεων).

ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ Χ. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3020 και 3175.

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΧΡ. Βλ. Πίν. Δ' (Λεξικών).

ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΘΟΥ Δ. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3200.

ΠΕΡΥΣΙΝΑΚΗ Ι.

3117. Γλωσσικές παρατηρήσεις (Δωδώνη 11, 1982, 283-287).

ΠΛΑΤΑΚΗΣ ΕΛ.

3118. Αθησαύριστοι λέξεις από κρητικά έργα του Σπυρ. Ζαμπέλιου (Αθηνά 79, 1984, 137-193).

ΠΟΛΙΤΗ-ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗ Μ.

3119. Προβλήματα της έκδοσης του «Λόγου παρηγορητικού περί δυστυχίας και ευτυχίας» (Neogr. Med. Aevi I, 285-293).

ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ Ι. Κ.

3120. Ακριτικά Α', Αθήνα 1985.

ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ-ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΔΟΥ ΓΛ. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3018.

ΡΟΔΟΛΑΚΗΣ Γ.

3121. Η λαϊκή γλώσσα στα νομικά κείμενα της Τουρκοκρατίας (Επιστημονικές ανακοινώσεις, 20 Νοεμβρίου - 5 Δεκεμβρίου 1979, Ακαδημία Αθηνών, Σύλλογος επιστημονικού προσωπικού, Αθήνα 1982, 141-160).

ΣΕΡΕΜΕΤΗΣ Δ.

3122. Ο νοτάριος στη βυζαντινή, μεταβυζαντινή και τουρκοκρατούμενη κοινωνία (Αναδρομή στις πηγές) (Αρμενόπουλος, Επιστημον. Επετηρίδα του Δικηγ. Συλλόγου Θεσσαλονίκης 5, 1984, 25-40).

ΣΙΦΩΝΙΟΥ - ΚΑΡΑΠΑ Α. Βλ. βιβλιογρ. αρ 3021.

ΣΤΑΘΗΣ Π. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3016.

ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤ.

3123. Το «Χρονικό του 1570» και οι παραλλαγές του: Τα χρονικά Ψευδο-Δωροθέου και Μανουήλ Μαλαξού (Πελοπονν. 16, 1985-86, ‹1986›, 593-633). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3191.

ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ Χ. Π.

3124. Η ερμηνεία της ονομασίας *«πολιτικός στίχος»* (Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 2ης Ετήσιας συνάντησης του Τμήματος Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 4-6 Μαΐου 1981, Θεσσαλονίκη 1982, 229-243).

3125. Παραλειπόμενα στην ερμηνεία του βυζαντινού παρωνυμίου *«Μούρτζουφλος»* (Βυζαντ. 13², 1985, 1619-1628).

ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ ΑΧ.

3126. Γλωσσικοί πρωτείς. Σημασιολογικά και συντακτικά (Νέα Εστία 31, 1942, 106-108, 20-21, 213-214, 381-382).

ΤΖΕΡΜΙΑΣ Π. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3196.

ΤΖΕΦΦΡΥΣ (=JEFFREYS) Μ.

3127. Η γλώσσα του Χρονικού του Μορέως. —Γλώσσα μιας προφορικής παράδοσης; (Neogr. Med. Aevi I, 139-161).

ΤΟΜΠΑΪΔΗΣ Δ.

3128. Το γλωσσικό ιδίωμα της Θάσου, διατριβή επί διδακτορία, Θεσσαλονίκη 1967.

ΤΡΑΠΠ (= TRAPP) Ε.

3128α. Κριτικές και λεξικογραφικές παρατηρήσεις σε κείμενο του Νεοφύτου του Εγκλείστου (Δίπτυχα 4, 1986, 229-231).

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Μ.

3129. Τα οικογενειακά μας ονόματα. Προλεγόμενα, επεξεργασία κειμένου, σχόλια Ε. Σ. Στάθης. [Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών — Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη)] Θεσσαλονίκη 1982.

ΤΣΑΒΑΡΗ Ι. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3034.

ΤΣΙΡΠΑΝΛΗΣ Ζ. Ν.

3130. Μαρτυρίες για το εμπόριο του ελληνικού βιβλίου (1780, 1783) (Δωδώνη 10, Ιωάννινα 1981, 139-166).

3130α. Οι εύπρεποι άνθρωποι, το παιδομάζωμα και οι επιχειρήσεις

του παπικού στόλου στο Αιγαίο (1456-1458) (Δωδώνη 15, 1, 1986, 219-257).

ΤΣΟΠΑΝΑΚΗΣ Α.

3131. Ετυμολογικά (ΛΔ 14, 1982, 87-99).

3132. Βιβλιοκρ. του: Νικόλα Μ. Δράκου, Το γλωσσικό ιδίωμα της Κάλυμνος (ΛΔ 16, 1986, 383-97).

ΤΣΟΥΚΝΙΔΑΣ Γ.

3133. *«Κράνη, κράνα»* (Μνήμη Γεωργίου Ι. Κουρμούλη, Αθήνα 1980, 1-3).

3134 Προσθήκη στο άρθρο *«Κράνη, κράνα»* (Θεοδρόμος 1, 1984, 159-164)

3135. *«Αποφεύγω»* (Θεοδρόμος 2, 1985, 267-270).

3136. Αθησαύριστα (ΛΔ 16, 1986, 251-254).

3137. Βιβλιοκρ. του: Στυλιανού Αλεξίου, Γλωσσικά Μελετήματα (Παρνασσός 26, 1984, 516-520).

ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ Ν.

3138. Αιτιολογικά και υμνολογικά Β'. Θεώνυμα και ιερώνυμα, ήτοι η ελληνική ορολογία εις την ελληνικήν χριστιανικήν γλώσσαν (ΕΕΒΣ 46, 1984, 119-156).

ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ - BRAAT Α. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3178 και 3179.

ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ ΝΤ.

3139. Η Θυσία του Αβραάμ στον υπολογιστή. Λεξιλογικοί Πίνακες και υφολογικά σχόλια.—The Sacrifice of Abraham on the Computer. A. Concordance word — Indexes and stylistic Remarks, Αθήνα 1986.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ ΧΡ.

3140. Σκέψεις γύρω από τη γλώσσα και το ύφος του στρατηγού Μακρυγιάννη με αφορμή το νέο χειρόγραφο «Οράματα και θάματα» (Μελ. ελλην. γλωσσ., σελ. 347-380).

ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΟΥ Κ.

3141. Τα εν διασπορᾷ Β' της δεκαετίας 1969-1979, Τόμος τιμητικός στα εβδομηντάχρονα του συγγραφέα με πρόλογο του υπουργού παιδείας Δρα Χρυσοστόμου Α. Σοφιανού [Έκδοση της Μορφωτικής Υπηρεσίας του υπουργείου παιδείας] Λευκωσία 1979.

3142. Είναι η Γελλώ - Γιλλού δαιμονική προσωποποίηση της μεσογειακής αναιμίας; (Λαογραφική Κύπρος 35, 1985, 1-4).

ΧΟΛΤΟΝ (=HOLTON) ΝΤ.

3143. Η ιστορία της Σωσάννης του Μάρκου Δεφαράνα: εκδοτικά προβλήματα μιας φυλλάδας (Neogr. Med. Aevi I, 357-362).

ΧΡΙΣΤΙΔΗΣ Α.-Φ.

3144. Το δεικτικό *να* (Μελ. ελλην. γλώσσ. Ϛ', 1985, 221-241). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3149.

ΧΡΥΣΟΣ Ε.

3145. *Αντικαίσαρ* (Αφ. Στρ. τ. 1, 1986, σ. 73-82).

β') ξενόγλωσσων

AERTS W.

3146. Leontios of Neapolis and Cypriot dialect genesis (Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ. Β' <1982> 1986, 379-389).

ALEXIOU ST.

3147. Bemerkungen zu den «Ptochoprodromika» (Neogr. Medii Aevi. Πρακτικά, 1, σελ. 19-24). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3049.

BEŠELIEV V.

3148. Textkritisches zu Theophanes und Nikephoros (Βυζαντ. 13_1, 1985, 45-53).

CAMARIANO N. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3021.

CHRISTIDIS A.-PH.

3149. On the interplay of deixis and anaphora in the history of Greek: Ancient Greek *ἥν, ἵνα*, modern Greek *νά, να* (Minos XX-XXII, 1987, σ. 97-111). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3144.

CONOMIS N.

3150. Parerga (Βυζαντ. 13_1, 1985, 273-281).

CONTINI M.

3151. Βιβλιοκρ. του Giulo Paulis, Lingua e cultura nella Sardegna bizantina (ΛΔ 15, 1985, 311-316).

DARROUZÈS J.

3152. Notes pour servir à l'histoire de Chypre (Κυπρ. Σπ. 17, 1953, 83-102 = J. Darrouzès, Littérature et histoire des textes byzantins, XIV, Λονδίνο 1972).

3153. Notes pour servir à l'histoire de Chypre. Quatrième article (Κυπρ. Σπ. 23, 1959, 27-56 = J. Darrouzès, Litterature et histoire des textes byzantins, XVII, Λονδίνο 1972).

3154. Litterature et histoire des textes byzantins, Préface d'Enrica Follieri, Λονδίνο 1972. Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3031.

EIDENEIER H.

3155. Der Ptochoprodromos in schriftlicher und mündlicher Überlieferung. (Neogr. Med. Aevi I, 101-117).

3156. Griechische Urkundepapyri der Bayerischen Staatsbibliothek, München, Teil 1· (έκδ.: U. Hagedorn, D. Hagedorn, R. Hübner, J. C. Shelton), Stuttgart 1986 (142, Liste von Kleidungsstücken, 181-184).

EMRICH G.

3157. Anmerkungen zum Proömium der Chronik des Leontios Macheras (Πρακτ. Β' ΔΚυπρ. Σ, Λευκωσία 1986, 441-446).

FOURMY M.-H. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3015.

GAUTIER P. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3047.

GEMERT v. ARN.

3158. Die Belisariada: Mündliche Sage oder gelehrte Geschischte als Quelle des Verfassers, (Neogr. Med. Aevi. I, 121-136).

GEORGAKAS D.

3159. Το *χωρατό* (ΛΔ 16, 1986, 5-17).

GEORGESCU V. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3021.

GEORGIADIS P.

3160. Die lautlichen Veränderungen der türkischen Lehnwörter im Griechischen. Inangural-Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Philosophischen Fakultät der Ludwig - Maximilians - Universität zu München, Μόναχο 1974.

GUILLOU A.

3161. Noms, prénoms et surnoms dans la Calabre byzantine. Une enquête linguistique (Αφ. Στρ., τ. 2, 1986, 461-478).

HENRICH G. S.

3162. Μανόλης Λιμενίτης του Γεωργηλλά (Ονόματα 10, 1986, 121-130).

HOLTON D. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3143.

HÖRANDNER W.

3163. Notizen zu Philippos Monotropos (Βυζαντ. 13_2, 1985, 815-831).

HUNGER H.

3164. Anonyme Metaphrase zu Anna Komnene (RESEE 22, 1984, 90-92).

JEFFRYS M. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3127.

KAHANE H. και R.

3165. Βιβλιοκρ. του: I l s e S e i d e l, Byzanz im Spiegel der literarischen Entwicklung Frankreichs im 12. Jahrhundert (Zeitschr. f. Rom. Philol. 99, τεύχ. 1/2, 1983).

KODER J.

3166. Anmerkungen zu den Miracula Sancti Demetrii (Αφ. Στρ., τ. 2, 1986, 523-538).

KRIARAS E.

3167. Die Κοσμογέννησις der Georgios Choumnos und die Ausgabe von G. A. Megas (Griechenland - Byzanz - Europa, Ein Studienband, herausgegeben von J. Herrmann, H. Köpstein und R. Müller [Berliner Byzantinistische Arbeiten 52], Akademie - Verlag, Berlin 1985). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3089.

LACKNER W.

3168. Ein byzantinisches Marienmirakel (Βυζαντινά 13, 1985, 939-955).

LEFORT J. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3200.

LEGRAND E. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3011.

LEROY M. Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3015.

MIHAESCU H.

3169. L'analyse des mots d'origine étrangère, moyen de délimiter les courants de civilisation dans l'empire byzantin (Βυζαντ. 13_1, 1985, 693-707).

3170. La terminologie d'origine latine des rêtements dans la littérature byzantine (Αφ. Στρ. τ. 2, 1986, 587-599).

MINAS C.

3171. Il significato dei toponimi greci composti (Dacoromania 5, 1979-1980, σελ. 1-8). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3101-3105.

MOUTSOS D.

3172. On the lexical interference of the slavic suffix *-ica* in Greek (ΛΔ 16, 1986, 303-320).

NĂSTUREL P. S.

3173. Prodromica (Βυζαντ. 13^2, 1985, 759-770).

PĂNAJOTAKIS N.

3174. Sachlikisstudien (Neogr. Med. Aevi I 219-277).

PAPASTATHIS CH.

3175. Un document inédit de 1726-1727 sur le conflit helléno-serbe concernant la chapelle grecque à Vienne (Balkan Studies 24, 1983, 581-607).

PAPATHOMOPOULOS M.

3176. L'edition critique du Πόλεμος της Τρωάδας. Problèmes méthodologiques. (Neogr. Med. Aevi I, 279-283).

PECORARO V.

3177. Studi di letteratura cretese [Quaderni dell' Istituto di filologia greca dell' Università di Palermo, N. 15], Παλέρμο 1986.

PHILIPPIDIS - BRAAT ANNE

3178. Inscriptions des IX[e] au XV[e] siècles (Travaux et Mémoires 9, 1985, 299-357). [Η μελέτη ανήκει στο δημοσίευμα: Inventaires en vue d'un recueil des inscriptions historiques de Byzance, III Inscriptions du Péloponnese (à l' exception de Mistra) par D. Feissel et A. Philippidis-Braat, σελ. 267-395)].

3179. Notes sur une Acolouthie grecque des Saints Paulin de Nole, Tryphon et Conon (Αφ. Στρ., τ. 2, 1986, 619-629).

ROTOLO V.

3180. Eustazio di Tessalonica e il greco volgaro (La Memoria 3, 1984, 343-358).

SCHREINER P.

3181. Zwei Bilder aus dem byzantinischen Schulleben (Βυζαντ. 13_1, 1985, 283-290). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3033.

SMITH O.

3182. Versions and manuscripts of the Achilleid (Neogr. Med. Aevi I, 315-324).

SPADARO G.

3183. Un caso di confluenza omonimica: *πετσί* (Rivista storica Calabrese III, 1982, σελ. ανατύπου 373-395).

3184. Nicola Festa, cultore di greco medievale (Nicola Festa, Atti del Convegno di studi, Matera, 25-26-27, Ottobre 1982, Venosa 1984).

3185. Il Προς Δημόνικον pseudoisocrateo e Spaneas (Δίπτυχα 3, 1982/83, 143-159).

3186. La reduzione cipriota dell' Spaneas (Studien in onore Pontani, 1984, 259-271).

3187. Su un calendario bizantino in versi politici (RSBS 3, 1983 [Misc. Pertusi III, 65-79]).

3188. Η κυπριακή παραλλαγή του Σπανέα (Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ. Β' ⟨1982⟩ 1986, 407-417). Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3046.

3189. Στίχοι ωραιότατοι [Giuseppe Spadaro, Pseudo - Spaneas, Apporti di codici inesplotari: Cod. Collegio Greco S. Atanasio di Roma N. 17E Cod. Mityl. Bibl. Gymn. 37 (Il Collegio Greco di Roma, ricerche sugli alluni, la direzione, l' attività, a cura di Antonis Fyrigos [Analecta Collegii Graecorum], [1, Roma)].

3190. Edizioni critiche di testi greci medievali in lingua demotica: Difficoltà e prospettive, (Neogr. Med. Aevi I, 327-355).

STANITSAS S.

3191. Les gallicismes et les occitanismes dans les «Assises de Chypre» et les Chroniques de L. Machairas et de G. Boustron en comparaison avec les gallicismes de la «Chronique de Morée grecque» (Act. VIII Congr. Intern. Néo-hell. franc., 80-127). Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3123.

THURN H.

3192. Textkritisches zu Malalas, Buch II-VIII (Βυζαντ. 13^1, 1985, 415-423).

TONNET H.

3193. Les «Assises de Chypre» et l' histoire de la langue grecque moderne (Act. VIII Congr. Intern. néo-hell. franc., 69-79).

TRAPP E.

3194-5. Specimen eines Handlrxikons zur Mittelbyzantinischen Literatur, Buchstabe *η* (unter Mitarbeit von Wolfram Hörandner und Johannes Diethart) (JÖB 35, 1985, 149-170). Βλ. βιβλιογρ. αρ. 3128α και Πίν. Δ' (Λεξικών).

TZERMIAS P.

3196. Gedanken zur Edition kretischer und zypriotischer Texte der Zeit der Frankenhherrschaft (Neogr. Med. Aevi I, 357-362).

VASMER M.

3197. Neugriechisch *τριάντα* u.s.w. (BZ 16, 1907, 262-265).

ZACHARIADOU E.

3198. Les «*Janissaires*» de l'empereur byzantin [Studia Turcologica Memoriae Alexii Bombaci dicata (Istituto Universitario Orientale, Seminario di studi Asiatici, Series minor XIX) Νεάπολη 1982, 591-597].

Γ'. ΣΥΛΛΟΓΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΟΛΟΓΩΝ

3199. *Μελέται και Υπομνήματα, Ι* ['Ιδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Τμήμα Επιστημονικών Ερευνών]. Λευκωσία 1984.

3200. *Lefort J., Oikonomidès N., Papachrysanthou D.* με τη συνεργασία της H. Métrévéli. Actes d' Iviron, I. Des origines au milieu du XIe siècle, édition dimplomatique par Jacques Lefort, Nicolas Oikonomidès, Denise Papachryssanthou avec la collaboration d' Hélène Metreveli, Texte. [Archives de l' Athos, XIV], Παρίσι 1985.

Oikonomidès N., βλ. βιβλιογρ. αρ. 3185.

3201. *Papachryssanthou D.* Actes de Xénophon, édition diplomatique par Denise Papachryssanthou, Texte [Archives de l' Athos, XV], Παρίσι 1986. Βλ. και βιβλιογρ. αρ. 3185.

Δ'. ΛΕΞΙΚΩΝ

Καραναστάσης Α., Ιστορικόν λεξικόν των ελληνικών ιδιωμάτων της κάτω Ιταλίας, Τόμος Α' [Ακαδημία Αθηνών], Αθήνα 1984.

Κυριαζίδης Ν., Το λεξιλόγιο του Μακρυγιάννη ή πώς μιλούσαν οι 'Ελληνες προτού βιαστεί η γλώσσα μας από την καθαρεύουσα. Ιδέα - γενική επιμέλεια: Ν. Ι. Κυριαζίδης. Γλωσσική επεξεργασία: Ι. Ν. Καζάζης. Προγράμματα κομπιούτερ J. Bréhier, Αθήνα [1983].

Κωστάκης Θ. Π., Λεξικό της Τσακωνικής διαλέκτου, τόμος Α'-Γ' [Ακαδημία Αθηνών], Αθήνα 1986, 1987.

Παπαχριστοδούλου Χρ., Λεξικό των ροδίτικων ιδιωμάτων [Στέγη γραμμάτων και τεχνών Δωδεκανήσου. Σειρά αυτοτελών εκδόσεων, αριθ. 17]. Αθήνα 1986.

Redhouse, Yeni Türkçe Ingilizce Sözlük / New Redhouse Turkish-English Dictionary; Κωνσταντινούπολη[7] 1984.

Trapp E., Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit, erstellt von — unter Mitarbeit von RainerWalther und Hans-Veit Beyer mit einem Vorwort von Herbert Hunger [Oesterreichische Akademie der Wissenschaften, Kommission für Byzantinistik], Βιέννη 1976 κε.

Ε'. ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Βυζαντιακά, Θεσσαλονίκη 1981 κε.

Δίπτυχα [Εταιρεία βυζαντινών και μεταβυζαντινών μελετών], Αθήνα 1979 κε.

Μεσαιωνικά και νέα ελληνικά [Ακαδημία Αθηνών. Κέντρον ερεύνης του μεσαιωνικού και νέου Ελληνισμού], Αθήνα 1984 κε.

Revue des études byzantines 41 (1983). Tables des tomes 1-40 (1943-1982), établies pour Jean Darrouzès et Albert Failler, Παρίσι 1983.

ϛ'. ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

Α' Συμπόσιο Γλωσσολογίας του βορειοελλαδικού χώρου ('Ηπειρος - Μακεδονία - Θράκη, 28-30 Απριλίου 1976), Πρακτικά), Θεσσαλονίκη 1977.

Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας του βορειοελλαδικού χώρου ('Ηπειρος - Μακεδονία - Θράκη, 13-15 Απριλίου 1978, Πρακτικά). Θεσσαλονίκη 1983.

Πρακτικά του δευτέρου διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου (Λευκωσία, 20-25 Απριλίου 1982), τόμ. Β', Λευκωσία 1986.

Actes du VIIIème Congrès International des néo-hellénistes des Universités francophones. Contribution de Chypre à la civilisation néo-hellénique [Université Paul Valéry, Montpellier III. Centre d' études neo-helléniques] Montpellier 1984.

Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 6ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (22-24 Απριλίου 1985), Θεσσαλονίκη 1985.

Neograeca Medii Aevi, I, Text und Ausgabe, Akten zum Symposion, Köln 1986, έκδ. Romiosini — Hans Eideneier, Κολωνία 1987.

Ζ'. ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ

—*Βυζάντιον*. Αφιέρωμα στον *Ανδρέα Ν. Στράτο*, Τόμος Ι: Ιστορία, Τέχνη και Αρχαιολογία, Τόμος ΙΙ Θεολογία και Φιλολογία. Byzance Hommage a André N. Stratos, Volume I; Histoire-Arte et Archéologie, Volume II: Histoire-Arte et Archéologie. Byzantium, Tribute to Andreas N. Stratos, Volume I: History-Art and Archeology, Volume II: Theology and Philology, Αθήνα 1986.

Συμβολές στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας [Μέρος Ι, ΙΙ, Θεσσαλονίκη 1983-8, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής. Παράρτημα, Τιμητικός τόμος *Α. Γ. Τσοπανάκη*].

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΤΟΜΟΥ[1].

α) Ελλήνων

Αλεξίου Στ. 3024
Γκίνης Δ. 3009
Ζέπος Π. 3021
Ιουστίνος, ιερομόναχος 3008
Καδάς Σ. 3026, 3027, 3028, 3035-3044
Κακουλίδου-Πάνου Ε. (προσεχ. έκδ.) 3007
Καραναστάσης Τ. (προσεχ. έκδ.) 3019
Κεχαγιόγλου Γ. 3003, 3004, 3013, 3022
Κοκκωνάς Ι. 3012
Λαμπάκης Στ. 3032
Λαμψίδης Ο. 3023, 3048
Μαλτέζου Χρ. 3092α
Μαύρος Ι. 3030
Μουζάκης Σ. 3025
Μπουμπουλίδης Φ. 3017
Μπώκος Γ. 3012
Οικονόμου-Αγοραστού Ι. 3029, 3045
Πανταζόπουλος Ν. 3009
Παπαστάθης Χ. 3020
Πρωτοπαπά-Μπουμπουλίδου Π. 3018
Σιφωνίου-Καράπα Α. 3021
Στάθη Π. 3016
Τσαβαρή Ισ. 3034

β) ξένων

Darrouzès J. 3031
Fourmy M.-H. 3015
Gautier P. 3047
Georgescu V. 3021
Lackner W. 3005
Legrand E. 3011
Leroy M. 3015
Peri M. 3006
Schreiner P. 3033
Spadaro G. 3046

1. Για τους προηγούμενους τόμους βλ. Λεξικό Θ', σελ. λβ'-λε'.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν βραχυγραφίες εκδόσεων κειμένων ή μελετημάτων και βραχυγραφίες ονομάτων μελετητών και εκδοτών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη των δέκα έως τώρα τόμων του Λεξικού. Οι αριθμοί που ακολουθούν τις βραχυγραφίες εκδοτικών ή άλλων δημοσιευμάτων παραπέμπουν στους σχετικούς βιβλιογραφικούς πίνακες των τόμων Α', Β', Ε', Ϛ', Ζ', Η', Θ' και Ι' του Λεξικού (ο Γ' και ο Δ' δεν περιέχουν βιβλιογραφία σε ειδικούς πίνακες). Επειδή η αρίθμηση των δημοσιευμάτων αυτών είναι συνεχής και ενιαία, προκειμένου για τους τόμους που περιέχουν βιβλιογραφία, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί ο παρακάτω πίνακας όπου παρέχεται η αντιστοιχία τόμου και βιβλιογραφικών αριθμών.

Τόμ.	Α'	αρ.	1 - 1460
»	Β'	»	1461 - 2040
»	Ε'	»	2041 - 2504
»	Ϛ'	»	2505 - 2580
»	Ζ'	»	2581 - 2726
»	Η'	»	2727 - 2845
»	Θ'	»	2845α - 3002
»	Ι'	»	3003 - 3201

Α'. ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') με ελληνικό τίτλο

Αγαπ., Γεωπον.=2042
Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα=2041
Αγάπ. (Κωστούλα Δ.)=2910
Αγαπ., Νέος Παράδ.=2063
Αγν., Ποιήμ.=155
Αιν. άσμ.=359
Αιτωλ., Βοηβ.=5
Αιτωλ., Μύθ.=3
Αιτωλ., Μύθ. (Legr.)=2
Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ.=4
Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ.=4
Ακ. Αθ., Δημ. τραγ. Α'=2504
Ακολ. Αρσεν.=2087
Ακ. Σπαν.=112
Αλεξ.=2098
'Αλ. Κύπρ.=1485
Αλλατ., Σύμβ. Αθαν.=307
Αλφ.=115
Αλφ. καταν.=2091
Αλφ. (Mor.)=117
Αλφ. (Μπουμπ.)=116
Αλφ. (Μπουμπ.) Κ.=787
Αλφ. ξεν.=119
Αλφ. (Πασχ.-Παπαδ.)=2090
Αμ. παράκλ.=120
Αναγν., Ημιάμβ.=2062

Αναγν., Στ. πολιτ.=6
Ανακάλ.=121
Ανάλ. Αθ.=122
'Ανθ. χαρ.=2092
'Αννα Κομν.='Αννα Κομνηνή (B. Leib, Παρίσι 1937-1945)
Ανων., Ιστ. σημ.=205
Αξαγ., Κάρολ. Ε'=7
Απαρν.=123
Αποκ. Θεοτ.=126
Αποκ. Θεοτ. (Pern.)=125
Απόκοπ.=57
Απόκοπ.^{2}=2582
Απόκοπ. Επίλ. Ι βλ. προπροηγούμ.
Απολλών.=127
Απολλών. (Wagn.)=130
Αποφθ.=2188
Αποφθ. πατέρ.=354
Αραμπατζόγλου, Φωτίειος Βιβλ.=2160
Αργυρ., Βάρν. Κ=8
Αρέθ., Επιστ.=308
Αρμεν., Εξάβ.=2043
Αρμούρ.=132
Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.)=3024
Αρσ., Κόπ. διατρ.=9
'Αρχ. Μεγ. Β=118
'Αρχ. Μεγ. Ρ=116
'Ασμα Κύπρ.=135
'Ασμα Μάλτ.=134
'Ασμα πολ.=133
'Ασμα σεισμ.=136
Ασσίζ.=137
Ατταλ.=Μιχ. Ατταλειάτης (έκδ. Βόννης)
Αχέλ.=10
Αχιλλ. (Haag.) L=140
Αχιλλ. L=139
Αχιλλ. Ν=139
Αχιλλ. Ο=138
Αχμέτ, Ον.=309

Βακτ. αρχιερ.=141
Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης)=2179
Βέλθ.=143
Βελλερ., Επιστ.=1461
Βεν.=1489
Βεν. κείμ.=124
Βεν. (Λάμπρ.)=164
Βεντράμ., Γυν.=11
Βεντράμ., Φιλ.=12
Βησσ., Επιστ.=13
Βίος αγ. Ηλία=2093
Βίος αγ. Κυπρ.=355
Βίος αγ. Νικ.=147
Βίος Αισώπ.=1487
Βίος Αλ.=113
Βίος Αλ.^{2}=2588
Βίος Αλ. (v. Thiel)=2737
Βίος Αρχίπ.=1519.
Βίος γέρ. V=250
Βίος Δημ. Μοσχ.=148
Βίος Ευθυμ. πατριάρχ.=1520
Βίος Θεοδ. Συκ.=2094
Βίος οσ. Αθαν.=149
Βλαστού, Επιστ.=1462
Βλεμμ., Δούκ.=310
Βλεμμ., Λάσκ.=311
Βλεμμ., Ποίημ.=312
Βοσκοπ.=150
Βοσκοπ.^{2}=2582
Βουστρ.=14
Βραχ. χρον.=2226
Βυζ. Ιλιάδ.=2106
Βυζ. κάλ.=366
Βυζ. σκωπτ. τραγ.=356

Γαδ. διήγ.=151
Γαδ. διήγ. (Wagn.)=152
Γέν. Ρωμ.=242
Γερασ., 'Ετ. στ.=313
Γερμ. Λοκρ., Γράμμ.=2044
Γερμ., Ον.=314
Γεωργ. Ακροπολ., Χρον. Συγγρ.=Γεωργίου Ακροπολίτου, Χρονική Συγγραφή (A. Heisenberg, Λειψία 1903)
Γεωργηλ., Βελ.=15
Γεωργηλ., Θαν.=17
Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.)=16
Γεώργ. Μον.=323
Γεωργ. Συνεχ.=315
Γκίνου, Στ.=2045
Γλυκά, Αναγ.=18
Γλυκά, Στ.=19
Γλυκά, Στ. Β'=18
Γράμμα κρ. διαλ.=101

Γράμματα Μετεώρ.=2169
Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ.=2046
Γρυπάρη, Βοσκοπ. Αιγ.=2846
Γυμν. Ρώμ.=153
Γύπ.=105

Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)=2617β
Δαμασκ. Στουδ., Διάλ.=2076
Δαμασκ. Στουδ., Φυσιολ. Τ=316
Δαρκές, Προσκυν.=2047
Δεφ., Λόγ.=22
Δεφ., Σωσ.=21
Δεφ., Σωσ. (1569)=3004
Δημ. αινίγμ.=2095
Δημ. άσμ.=351
Δημ. Βυζ. άσμ.=359α
Δημ. κείμ.=1488
Δημ. ομιλ.=2113
Διαθ. Ακοτ.=2238
Διαθ. Αλ.=393
Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας=1465
Διαθ. Θεοδ. Σαρ.=385
Διαθ. Νίκων.=388
Διαθ. Νίκωνος=3023
Διαθ. Ντεφαίτζ.=389
Διαθ. Πασχαλίγ.=389
Διακρούσ.=24
Διακρούσ., Αφ.=2049
Διακρούσ., 'Ετεροι=2049
Διακρούσ., Πένθος=2048
Διακρούσ., Στ.=2049
Διάλ. Ευθυμ.=2096
Διασωρ.=1463
Διάτ. Κυπρ.=156
Διγ.=1521
Διγ. Α=160
Διγ. 'Ανδρ.=159
Διγ. κάβ.=361
Διγ. Τρ.=157
Διγ. Esc.=160
Διγ. Gr.=161
Διγ. (Hess.) Esc.=158
Διγ. Ο=68
Διγ. (Trapp) Esc.=2097
Διγ. (Trapp) Gr.· βλ. προηγούμ.
Διγ. Ζ· βλ. προπροηγούμ.
Διδ. Σολ. Ρ=162
Διήγ. Αγ. Σοφ.=163
Διηγ. Αγ. Σοφ. (Μουζ.)=3025
Διήγ. Αλ. FE=1489α
Διήγ. Αλ. G=1490
Διήγ. Αλ. V=114
Διήγ. αναιρεθ.=1491
Διήγ. Βελ.=1486α
Διήγ. Βελ. (Cant.)=145
Διήγ. Βελ. Neap.=2100
Διήγ. εις τους κρασοπατέρας=2102
Διήγ. εκρ. Θήρ.=165
Διήγ. θαύμ. αρχ. Μιχ.=1523
Διήγ. μάρτ.=362
Διήγ. παιδ.=166
Διήγ. παιδ. (Tsiouni)=2101
Διήγ. πανωφ.=167
Διήγ. πόλ. Θεοδ.=49
Διήγ. Τωβήτ=1522
Διήγ. ωραιότ.=168
Δοκειαν.=317
Δούκ.=25
Δωρεά Μαρ. Παλαιολ.=169
Δωρ. Μον.=26
Δωρ. Μον. (Βαλ.)=34
Δωρ. Μον. (Hopf)=27

Εβρ. γλωσσ.=357
Εβρ. ελεγ.=170
'Εγγρ. μον. Φιλοσ.=1543
'Εγγρ. Σύρου=2184
'Εγκ. αγ. Δημ.=1492
Εις Θεοτ.=281
Εκατόλ. Μ=176
'Εκθ. χρον.=171
Εκλ. Λέοντ.=363
Εκλογής χειρόγρ.=2573
'Εκφρ. ξυλοκ.=172
Ελλην. νόμ.=226
Εξήγ. πέτρ.=234
Επιθαλ. Ανδρ. Β'=174
Επιστ. Αδελφ.=1493
Επιστ. Βαγιαζ.=1524
Επιστ. Ηγουμ.=1495
Επιστ. Μουρ. Β' ΑΒ=77
Επιστ. Μωάμ.=175
Ερμον.=28
Ερμον. (Μαυρ.)=2847

Ερωτόκρ.=39
Ερωτόκρ.^{2}=2060α
Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)=2729
Ερωτοπ.=176
Ερωφ.=104
Ευγέν.=56
Ευγεν., Δρόσ.=29
Ευγ. Ιωαννούλ.=306
Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ.=2052
Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.)=2053
Ευγ. Ιωαννουλ.,Επιστ. (Παπατρ.)= 2053α
Ευρετ. Ερωτοκρ.=Πίναξ του παρόντος βιβλίου του λεγομένου Ρωτόκριτου (Στ. Ξανθουδίδης, Ερωτόκριτος, Ηράκλειο 1915, 763-73)
Ευστ.=Eustathii, Commentarii ad Homeri Iliadem pertinentes ad fidem codicis laurentiani editi, curavit Marchinus van der Valk, τόμ. Α'-Γ', Lugduni Batarorum 1971-1979
Ευστ., 'Αλ.=320
Ευστ., Opusc.=319

Ζήν.=177
Ζήν. (Μπουμπ.)=1494
Ζήνου, Βατραχ.=2050
Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.^{2}=2051
Ζυγομ., Επιστ.=321
Ζωγγρ.=378

Ηπειρ.=365

Θάν. Μ. Καντ.=2854
Θαύμα αγ. Νικολ. α'=2103
Θαύμα αγ. Νικολ. β'=2104
Θεματογραφία=2737α
Θεολ., Τζίρ.=32
Θεόφιλος Καμπανίας=2848
Θεοφ., Χρον.=322
Θησ.=178
Θησ. (Foll.)=181
Θησ. (Morgan)=182
Θησ. (Schmitt)=179
Θρ. αλ.=189
Θρ. Θεοτ.=183
Θρ. Κύπρ. Κ=185
Θρ. Κύπρ. Μ=184
Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.)=2738
Θρ. Κων/π. Β=192
Θρ. Κων/π. Βαρβ.=190
Θρ. Κων/π. διάλ.=191
Θρ. Κων/π. Η=186
Θρ. Κων/π. (Mich.)=2105
Θρ. Κων/π. Πολλ.=188
Θρ. Κων/π. Ρ. suppl.=187
Θρ. Παναγ.=1496
Θρ. πατρ.=193
Θυσ.^{2}=196

Ιακ., Παραιν.=33
Ιατροσ.=198
Ιατροσ. κώδ.=197
Ιατροσόφ.=364
Ιατροσόφ. (Oikonomu)=2739
Ιερακοσ.=23
Ιερόθ. Αββ.=1
Ιμπ.=200
Ιμπ. (Lambr.)=1497
Ιμπ. (Legr.)=199
Ιντ. κρ. θεάτρ.=201
Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης)=2334
Ιστ. Βατοπ.=142
Ιστ. Βλαχ.=50
Ιστ. Ηπείρ.=38
Ιστ. μακαρ. Μάρκο=2729α
Ιστορ. Αθέσθη=2856
Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ.=2876
Ιστ. πατρ.=203
Ιστ. πολιτ.=204
Ιωακ. Κύπρ.=35
Ιωάνν. ιερ.=36
Ιωάσαφ, Στ. Νοταρ.=2849
Ιων.=206

Καβαλίστας=3006
Κακή μάννα=207
Καλλίμ.=208
Καλλίμ. (Lambr.)=2107
Καλλίμ. (Pichard)=209
Καλλιν., Βίος Υπατ.=2054
Καλορείτ., Περί ματ. βίου=2055
Καλορείτ., Στ.=2056
Καλοσ., Χαλκ.=324
Καλούδ., Προσκυν.=2057

Καματηρ., Εισαγ. αστρον.=325
Καμεν.=323
Καναν.=37
Καραβ.=173
Καραντην.=1464
Καρτάν., 'Ανθ.=326
Καρτάν., Διαθ.=2058
Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. Φ.=3007
Κατάγρ. Χαριτόπ.=384
Κατά ζουράρη=2216
Κατάλ. οικουμ. συν.=2279
Κατάλοιπ. Λάμπρ.=381
Κατάλ. πατριαρχ.=1526
Κατζ.=106
Κάτης=210
Κατσαΐτ.=327
Κ.Δ.=Καινή Διαθήκη
Κεδρ.=328
Κείμ. αγ. Δημ.=368
Κεκ., Στρατ.=329
Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών=2059
Κίνναμ.=330
Κλήμ. λα?κ.=303
Κολοφ.=2360
Κομν., Διδασκ. Δ=263
Κομν., Διδασκ. Ι=263
Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ.=2741
Κομνηνού Προσκυν.=3008
Κορων., Μπούας=41
Κουρσάρ.=386
Κρασοπ.=284
Κρ. Βαρλ. Ιωάσ.=1151
Κρ. δημ. τραγ.=358
Κριτοπούλ., Γραμματ.=2060
Κρ. συμβόλ.=392
Κυνοσ.=23
Κυπρ. άσμ.=360
Κυπρ. ερωτ.=211
Κυπρ. νόμ.=3113
Κυπρ. χφ.=380
Κυρίλλ., Επιστ.=1511
Κύριλλ. Κων/π.=331
Κυρίλλου, Ρωσσ. περιγρ.=2061
Κωδ.=333
Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου=2366
Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ.=3030
Κώδ., Παρεκβ.=332
Κώδ. Σισανίου (Πανταζοπ.)=2262
Κώδ. Χρονογρ.=302
Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς)=2592α

Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ.=2234
Λεηλ. Παροικ.=212
Λεξ.=213
Λεξ. Μακεδ.=214
Λέοντ., Αιν.=43
Λέοντ., Αιν. (Knös)=1888
Λέοντ., Αποκ.=2065
Λίβ. Esc.=217
Λίβ. (Lamb.) Ν=217
Λίβ. Ν=216
Λίβ. Ρ=215
Λίβ. Sc.=217
Λίμπον.=58
Λόγ. νουθ.=367
Λόγος ωφέλιμος=2108
Λόγ. παρηγ. L=220
Λόγ. παρηγ. Ο=219
Λουκάνη, 'Αλ. Τροίας=2849α
Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ.=2850

Μακρεμβ., Υσμ.=30
Μαλαξός, Νομοκ.= 3009
Μανασσ., Αρίστ.=47
Μανασσ., Αρίστ. (Mazal)=1466
Μανασσ., Ποίημ. ηθ.=45
Μανασσ., Χρον.=46
Μανολ., Επιστ.=1467
Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.=3010
Μάξιμ. Καλλιουπ. Πρόλ. (Legr.)=3011
Μαρκάδ.=223
Μάρκ., Βουλκ.=48
Μαρτ. αγ. Αβερκ.=1530
Μαρτύρ. αγ. Αιμιλ.=2110
Μαρτύρ. αγ. Δημ.=368
Μαρτύρ. αγ. Επιχ.=1527
Μαρτύρ. αγ. Κυριακ.=1528
Μαρτύρ. αγ. Λαυρεντ.=1531
Μαρτύρ. αγ. Νικολ.=2109
Μαρτύρ. αγ. Παύλης=1529
Μαρτύρ. αγ. Προκοπ.=1532
Μαρτύρ. αγ. Υπατ. (Halkin)=2112
Ματθ. Μυρ., Ακ.=1468

Μαυρικ., Στρατηγ.=1512
Μαυρικ. Στρατηγ. (Denis)=2743α
Μαχ.=51
Μεσαρ. Κ., Λόγ.=1513
Μεταξά, Επιστ.=1469
Μηλ., Οδοιπ.=52
Μικρ. χρον. Yale=2099
Μιχ. ιερομ.=55
Μορεζίν., Διαθ.=2730
Μορεζίν., Κλίνη Σολομ.=1470
Μορεζίν., Λόγ.=2066
Μόσχ.=337
Μπενιζέλος=3012
Μυστ.=225
Μυστ. παθητ.=218
Μ. Χρονογρ.=301

Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι=2583
Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ.=2730α
Ναξ. έγγρ.=387
Νείλ., Λόγ. Νικοδ.=1514
Νεκρ. βασιλ.=227
Νεκρολ.= Νεκρολόγιο Κυπριακό, J. Darrouzés, Litterature et histoire de textes byzantins XIII.=3031
Νεκταρ., Επιτομ.=2068
Νεκταρ., Ιεροκοσμ. ιστ.=3014
Νεόφ. Έγκλ.=60
Νικήτα, Βίος Φιλαρ.=3015
Νικήτ. Χων.=344
Νομοκ.=1498
Νομοκριτ.=2857
Ντελλαπ., Ερωτήμ.=2071
Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ.=2071
Ντελλαπ. [Πάθη Χριστού]=2070
Ντελλαπ., Στ. θρηνητ.=2071
Ντελλαπ., Υπομν.=2070

Ξανθόπ. Νικηφ.=2072

Οδοιπ. Σιβηρ.=1534
Ον.=371
Ον. Δανιήλ=370
Ον. Νικηφ.=338
Ον. (Παπαχαρ.)=1499
Ονόμ. πυλ. Κων/π.=1500
Ορισμ. Μαμελ.=228
Ορισμ. Σινάν=229
Ορνεοσ.=231
Ορνεοσ. αγρ.=230
Ουζούχασαν=2858
Οψαρ.=232

Παϊσ., Ιστ. Σινά=61
Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.)=479
Παλαιολ. Πελοποννν. (Λάμπρ.)=2225
Παλαμήδ., Βοηβ.=62
Παλαμήδ., Ψαλμ.=3017
Παλλαδά, Εγκ. Σινά=2073
Πανάρ.=63
Παντεχνή, Κυνηγ.=64
Πανώρ.=2084
Παρασπ., Βάρν. C=66
Παράφρ. Μανασσ.=221
Παράφρ. Μανασσ. (Tièche)=222
Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.)=344
Παρθεν., Γράμμ.=1471
Πάτρια Κων/π.=373
Π.Δ.=Παλαιά Διαθήκη, έκδ. Tischendorf
Πένθ. θαν.²=2114
Πένθ. θαν. D.=786
Πένθ. θαν. K=786
Πένθ. θαν. (Knös) S=236
Πένθ. θαν. N=235
Πένθ. θαν. S=786
Πεντ.=237
Περί γέρ.=238
Περί διαίτης=2853
Περί Ιωσήφ=2859
Περί μεθύσου=2115
Περί ξεν. A=241
Περί ξεν. V=240
Περί πονηρ.=242α
Περί πραγματ.=242β
Περί πώς έκαμναν... βασιλέα=3033
Πηγά Μ., Περί σοφ.=2731α
Πηγά, Χρυσοπ.=2732
Πικατ.=69
Πιστ. βοσκ.=243
Πλάτ., Όσα δει=70
Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ.=1472
Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου)=2733

Π.Ν. Διαθ. 233
Π.Ν. Διαθ. (Μέγ.)=2861
Ποιήμ.=1501
Πόλ. Τρωάδ.=279
Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.)=2077α και 2272α
Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.)=1502
Πολυδ.=Πολυδεύκης (Bethe, Λειψία 1900)
Πορτολ. A=373α
Πορτολ. B=374
Πορφυρογ., Έκθ.=335
Πορφυρογ., Έκθ. (Βόνν.)=334
Πορφυρογ., Προς Ρωμαν.=336
Πουλολ.=245
Πουλολ. Αθ.=246
Πουλολ. (έκδ. Τσαβαρή)=3034
Πουλολ. Z=244
Πουλολ. (Τσαβαρή)=2590
Πρακτ. επισκ. Κεφαλλην.=1557
Πρέσβ. ιππ.=247
Πρόδρ.=76
Προδρ.=71
Προδρ., Ανέκδ. ποιήμ.=75
Προδρ., Δεητ.=72
Προδρ., Κατομυομ.=1515
Προδρ., Ροδ.=73
Προδρ., Σεβ.=72
Προδρ., Στ. δεητ.=74
Προκόπ.=Προκόπιος (J. Haury, Λειψία 1905-1913)
Πρόλ. άγν. κωμ.=249
Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην.=1503
Πρόλ. κωμ.=248
Προσήλ.=2862
Προσκυν. α'=3037
Προσκυν. Αγ. Αθ. 6=3039
Προσκυν. β'=3026
Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043=3044
Προσκυν. Ιβ. 535=3042
Προσκυν. Ιβ. 845=3043
Προσκυν. Ιερουσ.=2591
Προσκυν. Κουτλ. 156=3027
Προσκυν. Κουτλ. 390=3039
Προσκυν. Λαβρ. 874=3035
Προσκυν. Μεταμ. 50=3038
Προσκυν. Μπεν. 54=3040
Προσκυν. Ολυμπ. 177=3028
Πρόστ. Ανδρ.=2728
Προφητ.=1504
Πτωχολ. α=2592
Πτωχολ. A=2592
Πτωχολ. B=2592
Πτωχολ. Z=256
Πτωχολ. (Κεχ.) P=2592
Πτωχολ. N=251
Πτωχολ. P=250
Πωρικ.=253
Πωρικ. A=254
Πωρικ. Απ.=254
Πωρικ. (Βεν.-Μαρκ.)=375
Πωρικ. P=253
Πωρικ. S=253
Πωρικ. V=252
Πωρικ. Z=254

Ριμ. Απολλων.=128, 129
Ριμ. Βελ.=144
Ρίμ. θαν.=255
Ριμ. κόρ.=257
Ροδινός (Βαλ.)=2585
Ροδινός Νεόφ.=2069
Ροδολ.=1479
Ροδολ. (Μανούσ.)=93, 94
Ρωμανός=Sancti Romani Melodi Cantica, A', B' (P. Maas και C. A. Trypanis, Οξφόρδη 1963, 1969)
Ρωσσέρ.=2074

Σανγιν., Ονομ. μελών=340
Σατιρ. ποίημ.=259
Σαχλ., Αφήγ.=78
Σαχλ. A' (Wagn.) M=79
Σαχλ. A' (Wagn.) PM=79
Σαχλ. B' (Wagn.) P=80
Σαχλ. B' (Wagn.) PM=80
Σαχλ. N=81
Σεβήρ., Διαθ.=1474
Σεβήρ., Ενθύμ.=1473
Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ.=1475
Σεβήρ., Σημειώμ.=2215
Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ.=2734α
Σεισμολ. (Οικονόμου)=3045
Σηθ, Τροφ.=341

β') με ξένο τίτλο

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Στον πίνακα αυτόν καταγράφονται οι βραχυγραφίες των ονομάτων των μελετητών και ερμηνεύονται τα ονόματά τους αυτά καθ' εαυτά, γιατί συχνά στα άρθρα γίνεται παραπομπή στο όνομα του μελετητή και στο (βραχυγραφημένο συνήθως) τίτλο του περιοδικού, όπου δημοσιεύτηκε η μελέτη του. Επίσης καταχωρίζονται οι βραχυγραφίες των αυτοτελών ερευνητικών δημοσιευμάτων (με βραχυγραφημένα τα ονόματα των μελετητών και τους τίτλους των δημοσιευμάτων τους). Για τα εκδοτικά δημοσιεύματα ισχύει η βραχυγραφία του κειμένου με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη. Επομένως για τα δημοσιεύματα αυτά δεν υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης βραχυγραφίας. Η ερμηνεία των εδώ βραχυγραφιών γίνεται έμμεσα με την παροχή του αύξοντος αριθμού με τον οποίο βρίσκεται καταχωρισμένη η μελέτη στον πίνακα βιβλιογραφίας μελετητών. Στον ίδιο αυτόν πίνακα παρέχονται και οι βραχυγραφίες των συλλογών και των ανθολογιών. Και οι βραχυγραφίες αυτές ερμηνεύονται έμμεσα, με παροχή δηλ. του αύξοντος αριθμού με τον οποίο κατατάσσεται η συλλογή ή η ανθολογία στο βιβλιογραφικό πίνακα συλλογών ή ανθολογιών.

Δημοσιεύματα που εκτείνονται σε εντελώς περιορισμένο αριθμό σελίδων και καταχωρίζονται σε περιοδικά που ανάγονται σε κλάδους που ελάχιστα συγγενεύουν ή δε συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νεοελληνική φιλολογία δε βραχυγραφούνται. Η ενδεχόμενη στα δημοσιεύματα αυτά παραπομπή γίνεται με τη μνεία ολόκληρου του τίτλου του περιοδικού ή συντομογραφημένου κατά τρόπο άμεσα κατανοητό.

Προκειμένου για εκτενέστερα δημοσιεύματα καταχωρισμένα σε περιοδικά μη εντελώς συγγενικά με το έργο μας, συντομογραφείται ο τίτλος τους ή και το όνομα του συγγραφέα των δημοσιευμάτων.

α') ελληνόγλωσσων

Βραν.=Βρανούσης Λ.
Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α'=2749
Βραν., Ιστ. Ιωαννίν.=1592
Βρανούση, Αγιολογ. Χριστοδ.=1591

Γαβαλάς, Σίκιν.=1593
Γενναδ., Πτηνοτρ.=486
Γεωργακ.=Γεωργακάς Δ.
Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ.=2176
Γιαννουλέλλης Γ., Πλωμάρι=2878
Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν.=2749β
Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ.=2561

Δειν.=Δεινάκις Στ.
Δεκαβ.=Δεκαβάλλας Α.
Δένδ.=Δένδιας Μ.
Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ.=2182
Διαθ. 17. αι. = 3098
Δραγ.=Δραγούμης Στ.

Ευαγγελ., Ιστ. θεάτρ. Κεφαλλην.=1599

Ζαγαν., Φαρμ. φυτά=525
Ζακυθ., ΒΙ=Δ. Ζακυθηνός, Βυζαντινή Ιστορία, 324-1071, Αθήνα 1972
Ζαχαρ.=Ζαχαριάδου Ε.
Ζαχαρ., Χρον. σουλτ.=1600
Ζέπ.=Ζέπος Π.
Ζώρ.=Ζώρας Γ.
Ζώρ., Βυζ. ποίησ.=1414
Ζώρ., Περί την 'Αλ. Κων/π.=1417

Θαβώρ.=Θαβώρης Α.
Θαβώρ., Ουσιαστ.=1606
Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον.=536
Θεοχ., Διαθ.=1418
Θεοχ., Τζαμπλάκ.=1544
Θωμοπούλου, Τοπων.=537

Κακουλ.-Πάνου=Ελένη Κακουλίδη-Πάνου.
Κακρ.=Κακριδής Ι.
Καλιτσ.=Καλιτσουνάκης Ι.
Καλιτσ., *θωρώ*=1611
Καλιτσ., Μαγικ. παπ.=1611
Καλλέρ.=Καλλέρης Ι.

Καλογερά, Ηχοπ. λέξ.=2610α
Κανελλόπ., Ονοματολ.=3068α
Καραγ., Βυζ. διπλ.=1613
Καραγ., Βυζ. διπλ.²=2195
Καραγιάννη, Διγενής=2527
Καρανικόλας Σ., Γλωσσ. Σύμης=2198
Καρανικόλα Σ. και Αλ., Παροιμ. Σύμ.=2759
Καρατζ.=Καρατζάς Στ.
Καρατζ., Υποκορ. Κύμης=554
Καρολ.=Καρολίδης Π.
Κατσουρ.=Κατσουρός Α.
Καψ.=Καψωμένος Στ.
Κεχ.=Κεχαγιόγλου Γ.
Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.=2207
Κοντοσοπούλου, Γλωσσογεωγρ. κρητ.=1620
Κοντοσόπ., Πρακτ. Α' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. Χώρου
Κοραή, 'Απ.=578
Κοραή, Λεξιλ. σημ.=579
Κοτσοβίλλη, εξαρτ. πλοίων=Περί εξαρτισμού των πλοίων
Κουγ.=Κουγέας Σ.
Κουκ.=Κουκουλές Φ.
Κουκ., ΒΒΠ=633
Κουκ., Ελλην. πάπυρ.=588
Κουκ., Ευστ. Γραμμ.=626
Κουκ., Ευστ. Λαογρ.=623
Κουκ., Παρατηρ. παπύρ.=587
Κουκ., Παροιμ. Χρυσοστ.=1623
Κρεκούκια, Προγν. καιρού=655
Κριαρ.=Κριαράς Ε.
Κριαρ., Βυζ. ιππ. μυθ.=1421
Κριάρη, Κρ. άσμ.=357α
Κριαρ., Μελετήμ. Ερωτοκρ.=670
Κυριακ.=Κυριακίδης Στ.
Κυριακ., Διγ. Ακρ.=710
Κυριακ.-Νέστ., Υφαντά=718
Κωστούλα Δ., Αγάπ. Λάνδ.=2910

Λάζαρης, Λευκαδ.=2223
Λάμπρ.=Λάμπρος Σπ.
Λαμψ.=Λαμψίδης Ο.
Λορεντζ:=Λορεντζάτος Π.
Λουκάτ.=Λουκάτος Δ.
Λουκόπ., Αιτωλ.=742

Λουκόπ., Γεωργ.=746
Λουκόπ., Νεοελλ. μυθολ.=747
Λουκόπ., Παιγνίδια=743
Λουκόπ., Ποιμ.=745
Λουκόπ., Πώς υφαίνουν...=744
Λωρεντζ.=Λωρεντζάτος Π.

Μανάφη, Τυπ.=2236
Μανούσ.=Μανούσακας Μ.
Μανούσ., Ανέκδ. πατρ. γράμμ.=1550
Μαυρ., Εκλ. Α'=1424
Μέγ.=Μέγας Γ.
Μενάρδ.=Μενάρδος Σ.
Μενάρδ., Γλωσσ. μελ.=1655
Μενάρδ., Τοπων. μελ.=2244
Μηλιαρ.=Μηλιαράκης Α.
Μηνά, Ιδιώμ. Καρπάθου=3101
Μητσάκη, Αχιλλ.=780
Μητσάκη, Εμψυχούν ύδωρ, 1983=2924
Μιχαήλ.-Νουάρ. Γ.=Μιχαηλίδης-Νουάρος Γ.
Μπαμπιν., Υποκορ.=1665
Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου=2617α
Μπουμπ.=Μπουμπουλίδης Φ.
Μπουμπ., Μτχ. νεοελλ.=783
Μυστακ., 'Ελλην, Γραικός=1670

Ξανθ.=Ξανθουδίδης Στ.
Ξανθ. Μελετ.=2781
Ξανθοπ.-Κυρ. Κοσμ. Αιτωλ.=3109

Οικονόμ.=Οικονομίδης Δ.

Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.=2257
Παντ.=Παντελίδης Χρ.
Παντ., Φωνητ. Κύπρ.=837
Παπαγ.=Παπαγεωργίου Π.
Παπαγ., Δημ. ελλην.=844
Παπαγρηγοράκι, Ξέν. λέξ.=847
Παπαδ. Α.=Παπαδόπουλος Α.
Παπαδημ. Γ.=Παπαδημητρίου Γ.
Παπαδημ. Σ.=Παπαδημητρίου Σ.
Παπαδημ., Ψάρια=2263
Παπαδ. Θ.=Παπαδόπουλος Θ.
Παπαδ.-Κερ.=Παπαδόπουλος-Κεραμεύς Α.
Παπαδόπουλος, Πρόλ. [Βαγιακ., Μανιάται Α']=2852

Παπαμανώλη, Παραδ. κόσμημα=3116
Πασχ., Τοπων. 'Ανδρ.=1698
Πεζόπ.=Πεζόπουλος Γ.
Πετρόπ.=Πετρόπουλος Δ.
Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ.=2288
Πιλαβάκης, Πέρασμα=1704
Πολ. Λ.=Πολίτης Λ.
Πολ. Λ., Κρ. ποίησ.=1426
Πολ. Λ., Κρ. ποίησ.²=2503
Πολ. Λ., Μετά 'Αλ.=1426
Πολ. Λ., Μετά 'Αλ.²=2503
Πολ. Λ., Πρίν 'Αλ.=1426
Πολ. Λ., Πρίν 'Αλ.²=2503
Πολ. Ν.=Πολίτης Ν.
Πολ. Ν., Λαογρ. Σύμμ.=1716
Πολ. Ν., Παροιμ.=915
Πορφυρόπ., Μετάφρ. Ανεκδ. Προκοπ.=2584
Πρωτοπ.-Μπουμπ., Θέατρ. Ζακ.=1717

Ρήγας, Σκιάθ. πολιτ.=1718
Ρούσσ., Λεξιλ.=2296

Σάθ., Ελλην. Ανέκδ.=1427
Σάθ., ΜΒ=1428, 1429, 1430
Σακ., Κυπρ.=1432
Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ.=2297
Σβορ.=Σβορώνος Ν.
Σεγδίτσα, Λατιν. γλωσσ. ναυτ.=1722
Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι=932
Σερεμέτης, Επ. Επετ. ΔΣΘ 5, 1984=3122
Σετάτ., Ετυμ. σημασ.=1723
Σκουβαρά, Δυσετυμολ.=935
Σκουβαρά, Ολυμπιώτ.=2301
Σπυριδ.=Σπυριδάκης Γ.
Σταυρίδου, Συνάντ. Συμ.=Α. Σταυρίδου-Ζαφράκα, Η συνάντηση Συμεών και Νικολάου Μυστικού (Αύγουστος 913) στα πλαίσια του βυζαντινοβουλγαρικού ανταγωνισμού, Θεσσαλονίκη 1972
Στεφανίδ.=Στεφανίδης Μ.
Συμεων., Τσάκ.=2305
Σφυρ., Πηρώμ.=1737

Τζάρτζ.=Τζάρτζανος Α.
Τομπαΐδ., Ιδίωμ. Θάσ.=1743

Τουρτόγλου, Φον. και αποζημ.=2306
Τριαντ.=Τριανταφυλλίδης Μ.
Τριαντ., Ἀπ.=976
Τριαντ., Νεοελλ. γραμμ.=974
Τριαντ., Ξενηλ.=973
Τριαντ., Οικογ. ονόμ.=3129
Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.=2637
Τσολ.=Τσολάκης Ε.
Τσοπ.=Τσοπανάκης Α.
Τσοπ., Γλώτται=1751
Τσοπ., Δωρ. αντ.=1750
Τσοπ., Κοινή-ροδ. ιδιώμ.=1749
Τσουδερ., Ορολογ.=1756
Τωμ.=Τωμαδάκης Ν.
Τωμ., Σύλλαβ.=1759

Φάβ.=Φάβης Β.
Φαρμακ., Γλωσσάρ.=2908
Φιλ.=Φιλήντας Μ.
Φιλ., Γλωσσογν.=1011
Φόρης, Πίν. επιρρ.=1771
Φουρ.=Φουρίκης Π.

Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ.=2333

Χαραλαμπάκης (Μελ. ελλην. γλωσσ.)=3140
Χαριτων.=Χαριτωνίδης Χ.
Χαριτων., Λόγ. εις Κοραήν=2960
Χατζ.=Χατζηϊωάννου Κ.
Χατζ., Διασπ.=1777
Χατζ., Διασπ. Β'=3141
Χατζ., Διπλωματ.=1778α
Χατζηγιακ., Δημώδη Α'=2560
Χατζιδ.=Χατζιδάκις Γ.
Χατζιδ., Ακαδημ. αναγν.=1085
Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α'=2807
Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β'=2643α
Χατζιδ., Γλωσσ. μελ.=1051
Χατζιδ., ΜΝΕ=1054
Χατζ., Ξέν. στοιχ.=1026
Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. φυτών=1101

Ψάλτ.=Ψάλτης Στ.
Ψυχ.=Ψυχάρης Γ.

β') ξενόγλωσσων

Aerts, Periphr.=1783
Ahrweiler, Byz. et mer=2344
Ahrweiler, Études=2345
Alex. M., The ritual lament=2346
Amantos, Suffixe=1114
Andr.=Andriotis
Antoniadis, Langue byz.=1788
Apostolopoulos, Καλλίμ.=2961
Atsalos, Term.=2350

Bakker, Imper.=1119
Bakker, Pronomen=2351
Băn.=Bănescu
Bartelink, Jeux de mots=1793
Baştav, Ordo portae=277
Beaudouin, Dial. Chypr.=1121
Beschewl.=Beschewliev
Beševl.=Beševliev
Beševl., Protobulg. Inschr.=1129
Beševl., Spätgr. Spätlat. Inschr.=1130
Beševl., Theophan.=1798
Bibliogr. Hellén.=1450, 1451
Bischoff-Beck, Glossar=1799
Bissinger, «μέγας»=1800
Bjerkelund, «παρακαλώ»=1801
Blanken, Dial. Cargèse=1802
Blanken, Grecs d. Cargèse=1131α
Böhlig, Untersuch, Sprachg.=1132
Bompaire, Remarques=1133
Burg., Infin.=1134
Buturas, Kap.=1135

Caratz.=Caratzas St.
Caratz., Orig. dial. néo-gr.=1141
Caratz., Tzac.=2356
Conomis, Hesych.=N. Conomis, Hesychiana (Miscellanea Critica, griechischer Teil., Dt. Akad. d. Wiss., Λειψία 1964, 27-35).
Cortelazzo, Influsso=1816

Coutelle, Gregh.=2359

Dawk.=Dawkins R. M.
Dawk., Modern Gr.=1146
Debrunner, Nachklass. Griech.=1152
Del.=Delatte A.
Dieterich., Spor.=1158
Dieterich, Unters. gr. Spr.=1154
Dölger, Beiträge=2367
Dölger-Karayann., Byz. Urk.=1827
Dölger, Lachen=1164
Dölger, Παρασπ.=2368
Dölger, Πετίτον=1166
Dölger, Regesten=1824
Dölger, Schatzk.=1163
Dölger, Φιλόσοφος=1825

Eideneier, Ghost-Words=2369
Eideneier, Tabuwörter=1177α

Failler, Déposition Calliste 1er=2816
Foll., Libri greci=1840
Foy, Lauts.=1179

Georgac.=Georgacas D.
Georgac., Ichthyological=2662
Georgac.-McDonald, Names of Peloponn.=1847
Georgac., Names of Const.=1843
Georgac., The -ιτσ- Suffixes=2816γ
Georgiadis, Türk. Lehnw.=3160
Grégoire, Caballus=1194
Guillou, Act. S. Maria=1854

Hadjioannou, Beginning of Cypr. Dial.=1212
Hahn, Latein. Spr.=1213
Hammerich, Misunderst.=1214
Hanna, Textkrit. Bem.=1215
Hartmann, Wiedergabe türk. Nam.=1216
Hatzid.=Hatzidakis G.
Hatzid., ἄγγελος=1221
Hatzid., Einleit.=1218
Heisenb.=Heisenberg A.
Heldr.-Μηλιαρ.=1101
Hendrickx B., Θεσμοί=2342
Henrich, Κλητ.-γεν. σε -ο=2644
Hess.=Hesseling D.-C.
Hess., Dante nella lett. neoell.=1231
Hess., Mots mar.=1226
Hohlwein, Terms techn.=1234
Hurmuz., Documente=E. Hurmuzaki, Documente privitoare la Istoria Românilor, Βουκουρέστι

Impellizeri, Dig. Akr.=1236
Irmsch., Μαύρη Θάλ.=1867
Irmsch., Τριβ., Ποιήμ.=1442

Kahane-Bremner, Gloss. portol.=2975
Kahane, Christian etym.=1875
Kahane, Elem. ital.=1872
Kahane, Graeca et Romanica A'=2673
Kahane, Graeco-rom. etym.=1879
Kahane, Graeco-rom, etym. III=2419
Kahane H. και R. Festschr. Hubschmid=Festschrift für Johannes Hubschmid=2973β
Kahane, Italian Loan-Words=1246
Kahane, Ital. Marinewört.=1873
Kahane-Pietrangeli, Egypt. pap.=1880
Kahane, Rom.-etym.=1877
Kahane, Sclavus=1251
Kahane, Sprache=2568
Kahane-Tietze, Lingua Franca=1253
Kalits., Erkl. Eust.=1256
Kalits., Gramm.=1257
Kalits., Lesenotiz.=1255.
Kaps.=Kapsomenakis, Kapsomenos St.
Kaps., Vorunters.=1258
Kretschmer, Lesb. Dial.=1267
Kriar.=Kriaras E.
Kriar., Diglossie=1275
Krumb.=Krumbacher K.
Krumb., Handschr. d. Dig.=1281
Krumb., Sprichw.=1279
Kyriak.=Kyriakidis St.

Lambr., Coll.=1287
Langkavel, Bot. sp. Gr.=1288
Laurent, Regestes=2434
Legr.=Legrand E.
Legr., BGV=1449

Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Στον πίνακα αυτόν ερμηνεύονται οι βραχυγραφίες των τίτλων περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών ακαδημιών. Για βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με περιοδικά και τιμητικούς τόμους παραπέμπεται ο αναγνώστης στους οικείους βιβλιογραφικούς πίνακες. Οι βραχυγραφίες περιοδικών, συλλογών, ανθολογιών, κ.λ.π., που ισχύουν για τα άρθρα, χρησιμοποιούνται και στους βιβλιογραφικούς πίνακες των κειμένων και των μελετητών.

α') σε ελληνική γλώσσα

ΑΕΜ=Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών
Αθ.=Αθηνά
ΑΘΛΓΘ=Αρχείον του θρακικού λαογραφικού και γλωσσικού θησαυρού
Αμάλθ.=Αμάλθεια, τριμηνιαίον ιστορικόν λαογραφικόν περιοδικόν της Ιστορικής-λαογραφικής Εταιρείας νομού Λασηθίου ('Αγ. Νικόλαος Κρήτης)
Αντιχάρ. Ανδρ.=Αντιχάρισμα στον καθηγητή Ν. Π. Ανδριώτη
ΑΠ=Αρχείον Πόντου
Αφ. Αμ.=Αφιέρωμα εις Κ. Ι. 'Αμαντον
Αφ. Καρατζά=Αντίχαρη. Αφιέρωμα στον καθηγητή Σταμάτη Καρατζά
Αφ. Λ. Πολ.=Αφιέρωμα στον καθηγητή Λίνο Πολίτη
Αφ. Στρατ.=Αφιέρωμα στον Ανδρέα Ν. Στράτο
Αφ. Τριαντ.=Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανόλη Τριανταφυλλίδη
Αφ. Χατζιδ.=Αφιέρωμα εις Γ. Ν. Χατζιδάκιν

Βυζαντ.=Βυζαντινά

Γρηγ. Παλ.=Γρηγόριος Παλαμάς

ΔΑΕ Κερκ.=Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας
Δελτ. Ιον. Ακαδ.=Δελτίον Ιονίου Ακαδημίας
ΔΙΕΕΕ=Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος
ΔΧρ.ΑΕ=Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας
Δωδεκαν.=Δωδεκανησιακά
Δωδεκαν. Αρχ.=Δωδεκανησιακόν Αρχείον
Δωδεκαν. Χρον.=Δωδεκανησιακά Χρονικά
Δωδώνη=Δωδώνη, Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων

ΕΑΙΕΔ=Επετηρίς Αρχείου Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου
ΕΓΔΣΠΘ=Επετηρίς Γεωπον. και Δασολ. Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΒΣ=Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών
ΕΕΗλ.Μ=Επετηρίς Εταιρείας Ηλειακών Μελετών
ΕΕΚΣ=Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών
ΕΕΚυκλ.Μ=Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών
ΕΕΠ=Επιστημονική Επετηρίς. Εθνικόν Πανεπιστήμιον

ΕΕΣΝΟΕΠΘ=Επιστημονική Επετηρίς Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΣτερεοελλ.Μ=Επιστημονική Επετηρίς Στερεοελλαδικών Μελετών
ΕΕΦΣΠΑ=Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΕΦΣΠΘ=Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΦΣΠΚ=Αριάδνη, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής του Παν/μίου Κρήτης
Εικοσιπεντ. Κόντου=Εικοσιπενταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ.Κόντου
ΕΚΕΙΕΔ=Επετηρίς του Κέντρου ερεύνης της ιστορίας του ελληνικού δικαίου
ΕΛΑ=Επετηρίς του Λαογραφικού Αρχείου
Ελλην.=Ελληνικά
Ελλην. Δημ.=Ελληνική Δημιουργία
ΕΜΑ=Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου
Επ.Επετ.Δ.Σ.Θ.=Επιστημονική Επετηρίδα Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
Επετ..Κύπρ.=Επετηρίς (Κέντρον Επιστημονικών Ερευνών), Λευκωσία
Επετ. Παρνασσ.=Επετηρίς Παρνασσού
Επιθ. ελληνοϊτ. πνευμ. επικ.=Επιθεώρησις ελληνοϊταλικής πνευματικής επικοινωνίας
Εραν.=Ο Ερανιστής

ΗΜΕ=Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος
Ηπειρ. Χρον.=Ηπειρωτικά Χρονικά

Θησαυρ.=Θησαυρίσματα
Θρακ.=Θρακικά

Κακρ., Μελέτ.άρθρ.=Ι. Θ. Κακριδή, Μελέτες και άρθρα
Κρητολ.=Κρητολογία
Κρ. Λαός=Κρητικός Λαός
Κρ. Μελ.=Κρητικαί Μελέται
Κρ. Πρωτοχρ.=Κρητική Πρωτοχρονιά
Κρ. Χρ.=Κρητικά Χρονικά
Κυπρ. Γρ.=Κυπριακά Γράμματα
Κυπρ. Σπ.=Κυπριακαί Σπουδαί
Κυπρ. Χρ.=Κυπριακά Χρονικά

ΛΑ=Λεξικογραφικόν Αρχείον
Λαογρ.=Λαογραφία
ΛΔ=Λεξικογραφικόν Δελτίον

Μακεδ.=Μακεδονικά
Μαντατοφ.=Μαντατοφόρος
ΜΒ=Σάθα, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη
Μελ.ελλην.γλώσσ. 5'=Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά.
Μελ. και υπομν. Κύπρ. (συλλογή)=Μελέται και υπομνήματα
Μεσ. Ν. Ελλ. (περιοδ.)=Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά
Μνήμ.Αμ.=Εις μνήμην Κ. Αμάντου
Μνημ. Αντωνιάδη=Μνημόσυνον Σοφίας Αντωνιάδη
Μνήμ.Λάμπρ.=Εις μνήμην Σπ. Λάμπρου
Μνήμ. Ζώρα=Τιμητικός τόμος εις μνήμην Γεωργίου Θ. Ζώρα

ΝΕ=Νέος Ελληνομνήμων
Νεοελλ. Αρχ.=Νεοελληνικόν Αρχείον
Ν. Εστ.=Νέα Εστία

Ξένιον Π. Ζέπου=Ξένιον, Festschrift für Pan. J. Zepos

Ορθόδ. Παρ.=Ορθόδοξος Παρουσία

Παναθήν.=Παναθήναια
Παρνασσ.=Παρνασσός
Πελοπον.=Πελοποννησιακά
Πεπρ. Α' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Α' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Β' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Β' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Γ' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Γ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Δ' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Δ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Θ' ΔΒΣ=Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης

Πεπρ. ΙΒ' ΔΒΣ=Πεπραγμένα ΙΒ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. ΙΔ' ΔΒΣ=Actes du XIV[e] Congrès International des études byzantines, Bucarest, 6-12 Septembre 1971, III, 1976
Πνευματ. Κύπρ.=Πνευματική Κύπρος
Ποντ. Φύλλ.=Ποντιακά Φύλλα
Πραγμ. Ακ. Αθ.=Πραγματείαι Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Ακ. Αθ.=Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Α' Κυπρ. Σ=Πρακτικά Α' Κυπρολογικού Συνεδρίου Γ' β'
Πρακτ. Α' Παν. Σ=Πρακτικά Α' Πανιονίου Συνεδρίου
Πρακτ. Α' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου=Πρακτικά Α' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλ. χώρου.
Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ=Πρακτικά Β' Κυπριολογικού Συνεδρίου Β'
Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. Χώρου=Πρακτικά Β' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλαδικού χώρου.
Πρακτ. Γ' Παν. Σ=Πρακτικά Γ' Πανιονίου Συνεδρίου
Προσφ. Κυριακ.=Προσφορά εις Στίλπωνα Κυριακίδην

Σύμμ.=Σύμμεικτα Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών ΕΙΕ

Τεσσαρακ. Κόντου=Τεσσαρακονταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ. Κόντου

Φίλτρα. Τιμητ. Καψ.=Φίλτρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ. Καψωμένου

Χαριστ. Ορλάνδ.=Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδον
Χιακ. Χρον.=Χιακά Χρονικά
Χρ. Κρ.=Χριστιανική Κρήτη
Χρον. Πόντ.=Χρονικά του Πόντου

β') σε ξένη γλώσσα

AAEEG=Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France
Act. VIII[e] Congr. Intern. Néo-hell. franc.=Actes du VIIIème Congrès International des néo-hellénistes des universités francophones. Contribution de Chypre à la civilisation néo-hellénique
Act. XI[e] Congr. onomast.=Actes du XI[e] Congrès International des sciences onomastiques
AIPhHOS=Annuaire de l'Institut de philologie et d'histoire orientales et slaves

BCH=Bulletin de correspondance hellénique
Berichte z. XI. Intern. Byz.-Kongr.=Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress, Μόναχο 1958
BF=Byzantinische Forschungen
B-NJ=Byzantinisch - neugriechische Jahrbücher
BSl=Büzantinoslavica
Bull. Soc. Lingu.=Bulletin de la Société de linguistique de Paris
Byz.=Byzantion
Byzantinobulg.=Byzantinobulgarica
Byz.-Met.=Byzantina-Metabyzantina
BZ=Byzantinische Zeitschrift

Cah. Inst. M-A. (Univ. Copenhague)=Université de Copenhague, Cahiers de l'Institut du moyen-age grec et latin, Κοπεγχάγη 1969-71 κε.
Corp. Haml.=Corpus Hamleticum

DOP=Dumbarton Oaks Papers

Egyet. Philol. Közl.=Egyetemes Philologiai Közlöny
EO=Echos d'Orient

Festschr. Kretschmer=Festschrift für Universitäts-Professor Hofrat Dr. Paul Kretschmer
Fol. neohell.=Folia neohellenica

IF=Indogermanische Forschungen
IF Anzg.=Anzeiger für Indogermanische Sprach - und Altertumskunde. Beiblatt zu den Indogermanischen Forschungen
Ill.Class.St.=Illinois Classical. Studies
Istit. Orient. Nap.=Istituto Orientale di Napoli

JÖB=Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik
JÖBG=Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft

Mél. Diehl=Mélanges Charles Diehl
Mél. Dujcev=Byzance et les Slaves Etudes de civilisation, Association des amis des études archéologiques
Mél.Ed. Delebècque=Mélanges Edouard Delebècque
Mél. Kern.=Mélanges Kern
Mél. Merlier=Mélanges offers à Octave et Melpo Merlier
Misc. G. Merc.=Miscellanea Giovanni Mercati
Misc. Rossi=Bizantino-Sicula II, Miscellanea... in memoria di Giuseppe Rossi Taibbi
Mitteil. Sem. Or. Spr.=Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen

Neogr. Med. Aevi I=Neograeca Medii Aevi. Akten zum Symposion Köln 1986

OCP.=Orientalia Christiana Periodica

Philol. Suppl.=Philologus, Supplementband
Philol. Woch.=Philologische Wochenschrift
PNL=Probleme der neugriechischen Literatur
Polych.=Polychordia, Festschrift Fr. Dölger (Byz. Forschungen 1-3, 1966-68)
Polychron.Dölger=Polychronion, Festschrift Fr. Dölger

REB=Revue des études byzantines
REG=Revue des études grecques
RES-EE=Revue des études sud-est européennes
Rev. Intern. d'Onom.=Revue Internationale d'Onomastique
Rhein. Museum f. Philol.=Rheinisches Museum für Philologie
Rom. Philol.=Romance Philology
RSBN=Rivista di studi bizantini e neoellenici
RSBS=Rivista di Studi Bizantini e Slavi
RSBS 3 [Misc. Pertusi, III]=Rivista di studi bizantini e slavi, III-1983. Miscellanea Agostino Pertusi, Tomo III, Bologna 1984

SB=Studi bizantini
SBN=Studi bizantini e neoellenici
Sic. Gymn.=Siculorum Gymnasium
SIFC=Studi italiani di filologia classica
Sill. biz.=Silloge bizantina in onore di Silvio Giuseppe Mercati
S-OF=Süd-Ost Forschungen
Star. Živ.=Starina živaja
St. Byz. Neohell. Neerl.=Studia byzantina et neohellenica neerlandica
St. ist. gr.-rom.=Studii istorice grecoromane

TAPA=Transactions of the American

Philological Association
Trav. et Mém.=Travaux et Mémoires

Viz. Vrem.=Vizantiiskij Vremennik

Zeitschr. f. Balkanol.=Zeitschrift für Balkanologie
Zeitschr. f. rom. Philol.=Zeitschrift für romanische Philologie
Zeitschr. f. vergleich. Sprachforsch.= Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung

Δ'. ΛΕΞΙΚΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

Ανδρ., Λεξ.=Ν. Π. Ανδριώτη, Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής νεοελληνικής

Βλαστού, Συνών.=Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά, Αθήνα 1931
Βλάχ.=Γερασίμου Βλάχου, Θησαυρός της εγκυκλοπαιδικής βάσεως τετράγλωσσος

Γενναδ., Λεξ.=Π. Γ. Γενναδίου, Λεξικόν φυτολογικόν

Δαγκίτσης, Λεξ.=Κ. Δαγκίτσης, Ετυμολογικό Λεξικό της νεοελληνικής
Δημητράκ.=Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης

Ζώη, Λεξ. Ζακ.=Λ. Χ. Ζώη, Λεξικόν φιλολογικόν και ιστορικόν Ζακύνθου
Ζωναρ.=Ioannis Zonarae Lexicon, edidit I. A. H. Tittmann, τόμ. 1-2, Λειψία 1808, ανατ. 'Αμστερνταμ 1967

Ησύχ.=Hesychii Alexandrini Lexicon (έκδ. K. Latte)

Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ.=Θρησκευτική και ηθική εγκυκλοπαιδεία, τόμ. 1-12, Αθήνα 1962-8

ΙΛ=Ακαδημία Αθηνών. Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης. Α': Ιστορικόν Λεξικόν της νέας ελληνικής

Κουμαν., Συναγ.=Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή λέξεων αθησαυρίστων
Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.=Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή νέων λέξεων
Κυριαζίδης Ν., Λεξ. Μακρυγ.=Το λεξιλόγιο του Μακρυγιάννη ή πώς μιλούσαν οι 'Ελληνες
Κωστ. Λεξ. τσακων.=Θ. Π. Κωστάκη. Λεξικό της τσακωνικής διαλέκτου

Λουκά, Γλωσσάρ.=Γ. Λουκάς, Γλωσσάριον

Παπαδ. Α., Λεξ.=Α. Α. Παπαδοπούλου, Ιστορικόν Λεξικόν της ποντιακής διαλέκτου
Πάπ.—Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.=Πάπυρος-Λαρούς, Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαιδεία μετά πλήρους λεξικού της ελληνικής γλώσσης.
Πασπ., Γλωσσ.=Α. Γ. Πασπάτη, Το χιακόν γλωσσάριον
Πρωΐας Λεξ.=Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, επιμελεία Γεωργ. Ζευγώλη, έκδοσις «Πρωΐας»
Πρωΐας Λεξ. Συμπλ.=«Πρωΐας» Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης ορθογραφικόν και ερμηνευτικόν. Συμπλήρωμα

Σούδα=Suidae Lexicon (έκδ. A. Adler)
Σταματ.=Ι. Σταματάκου, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης
Στεφ., Θησ., βλ. Steph., Θησ.

Φωτ., Λεξ.=Photii Patriarchae Lexicon

β') ξενόγλωσσων

Andr., Lex.=Nikolaos Andriotis, Lexicon der Archaismen in neugriechischen Dialekten

Bauer, Wört.=W. Bauer, Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments
Boerio=G. Boerio, Dizionario del dialetto veneziano

Chantraine, Dict. étym.=Pierre Chantraine, Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots

Devoto, Diz. etim.=G. Devoto, Avviamento alla etimologia italiana
Du Cange=Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis

Frisk., Wört.=H. Frisk, Griechisches etymologisches Wörterbuch

Garz., Diz.=Dizionario Garzanti della lingua italiana
Germ.=G. Germano, Vocabolario italiano e greco
Gr. d'Hauterive, Dictionn.=R. Grandsaignes d'Hauterive, Dictionnaire d'ancien français, moyen age et renaissance
Greim., Dictionn.=A. J. Greimas, Dictionnaire de l'ancien français jusqu' au milieu du XIV^{e} siècle, Παρίσι 1968

Lampe, Lex.=G.W. H. Lampe, A Patristic Greek Lexicon
L-S=H. G. Liddell και R. Scott, A Greek-English Lexicon
L-S Κων/νίδη=H. G. Liddell και R. Scott, Μέγα Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, μετάφρ. Ξ. Μόσχου, επιστασία Μ. Κωνσταντινίδη

L-S Συμπλ.=H. G. Liddell και R. Scott, Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού της ελλην. γλώσσης
L-S Suppl.=H. G. Liddell, R. Scott και H. S. Jones, Greek-English Lexicon, A Supplement

Meursius=Glossarium graecobarbarum

Niermeyer, Med. Lat. Lex.=J. F. Niermeyer, Mediae Latinitatis Lexikon minus

Peek, Lex. Nonn.=W. Peek, Lexicon zu den Dionysiaka des Nonnos, Hildesheim 1968 κε.
Preisigke - Kiessling=F. Preisigke - E. Kiessling, Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden

Redhouse=Redhouse New Redhouse, Turkish-English Dictionary
Rohlfs, Diz. topon=G. Rohlfs, Dizionario toponomastico e onomastico della Galabria, Ραβέννα 1974
Rohlfs, Et. Wört.=G. Rohlfs, Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität

Segditsas, Naut. Dict.=P. Segditsas, Elsevier's Nautical Dictionary, τόμ. 2, 'Αμστερνταμ, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1966
Shipp=G. P. Shipp, Modern Greek Evidence for the Ancient Greek Vocabulary
Somav.=A. da Somavera, Θησαυρός της ρωμαϊκής και της φραγκικής γλώσσας
Sophocl.=E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods
Steph., Θησ.=H. Stephanus, Θησαυρός της ελληνικής γλώσσης

Trapp, Prosop.Lex.=Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit

Ε'. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

ά.=άρθρο του Λεξικού
άγν. ετυμ.=άγνωστη ετυμολογία
ά. γρ.=άλλη γραφή
αι.=αιώνας
αιτ.=αιτιολογικός
αιτιατ.=αιτιατική πτώση
άκλ.=άκλιτος
αμάρτ.=αμάρτυρος
αμτβ.=αμετάβατος
αναβιβ.=αναβιβασμός
αναγκ. αίτ.=αναγκαστικό αίτιο
ανάγν.=ανάγνωση
ανακ.=ανακοίνωση
αναλογ.=αναλογία, αναλογικώς
ανάτ.=ανάτυπο
αναφορ.=αναφορικός
ανέκδ.=ανέκδοτος
αντιθ.=αντιθετικώς
αντίθ.=αντίθετος
αντικ.=αντικείμενο
αντιμετάθ.=αντιμετάθεση
αντων.=αντωνυμία
αόρ.=αόριστος
αοριστολ.=αοριστολογικός
'Απ.='Απαντα
απ.=απαντά
απαρέμφ.=απαρέμφατο
απόλ.=απόλυτος
απορημ.=απορηματικός
απόσπ.=απόσπασμα
απρόσ.=απρόσωπο
αρ.=αριθμός
αραβ.=αραβικός
αραβοτουρκ.=αραβοτουρκικός
αραμ.=αραμαϊκός
αριθμτ.=αριθμητικό
άρν.=άρνηση
αρνητ.=αρνητικός
αρσ.=αρσενικός
αρχ.=αρχαίος
αρχαϊκ.=αρχαϊκός
άσχ.=άσχετος
αυτ.=αυτόθι
αχρον.=αχρονολόγητος

βενετ.=βενετικός
βιβλιοκρ.=βιβλιοκρισία
βλ.=βλέπε
βλάχ.=βλάχικος
βραχυλογ.=βραχυλογικώς
βυζ.=βυζαντινός

γαλλ.=γαλλικός
γεν.=γενική πτώση
γενικ.=γενικότερα
γερμ.=γερμανικός
γεωγρ.=γεωγραφικός
γλωσσ.=γλωσσικός
Γλωσσάρ.=Γλωσσάριο
γρ.=γράφε, γραφή
γραμμ.=γραμματικώς

δεικτ.=δεικτικός
δευτερόκλ.=δευτερόκλιτος
δευτεροπρόσ.=δευτεροπρόσωπος
δήλ.=δήλωση
δηλ.=δηλαδή
δημ.=δημοτικός
διάβ.=διάβαζε
διάγρ.=διάγραψε
διάφ.=διάφορος
διόρθ.=διόρθωσε

διορθώσ.=διορθώσαμε
δίστ.=δίστιχο
διφθογγ.=διφθογγισμός
δοτ.=δοτική πτώση

έγγρ.=έγγραφο
εθν.=εθνικός
εικασ.=εικασία
ειρων.=ειρωνικώς
έκδ.=έκδοση
εκδ.=εκδόσεις, εκδότης, εκδίδει
εκκλ.=εκκλησιαστικώς
εκφρ.=εκφράσεις
ελλειπτ.=ελλειπτικός
ελλην.=ελληνικός
εμπρόθ. προσδιορ.=εμπρόθετος προσδιορισμός
εν.=ενικός
έναρθρ.=έναρθρος
ενδεχομ.=ενδεχομένως
ενδοιαστ.=ενδοιαστικός
ενεργ.=ενεργητικός
ενεστ.=ενεστώτας
ενθύμ.=ενθύμηση
ενν.=εννοείται
επεξηγ.=επεξηγηματικός, -ώς
επεξήγ.=επεξήγηση
επιγρ.=επιγραφή
επίδρ.=επίδραση
επίθ.=επίθετο
επιθετ.=επιθετικός
Επίλ.=Επίλογος
επίρρ.=επίρρημα
επιρρ.=επιρρηματικός, -ώς
επιστ.=επιστολή
επιτ.=επιτατικός, -ώς
επιφ.=επιφώνημα
επόμ.=επόμενος
επών.=επώνυμο
επων.=επωνυμία
ερωτ.=ερωτηματικός, -ώς
εσφαλμ.=εσφαλμένος, -α
ετυμ.=ετυμολογία
ετυμολ.=ετυμολογικό τμήμα άρθρου
ευκτ.=ευκτική

ηθ.=ηθικός

θ.=θέμα
θεολ.=θεολογικός όρος
θετ.=θετικός
θηλ.=θηλυκός
θρησκ.=θρησκευτικώς

ιδιάζ. χρ.=ιδιάζουσα χρήση
ιδιώμ.=ιδιώματα
ιδιωμ.=ιδιωματικός, -ώς
Ιντ.=Ιντερμέδιο
ιταλ.=ιταλικός

κ.=κάτι
κ.ά.=και άλλα
κ.α.=και αλλαχού
κάπ.=κάποιος, -ον, κλπ.
κατάλ.=κατάληξη
καταφ.=καταφατικός
κατηγ.=κατηγορούμενο
κε.=και εξής
κείμ.=κείμενο
κεφ.=κεφάλαιο
κλ.=κλίση
κλητ.=κλητική
κοιν.=κοινός, -ώς
κοινότ.=κοινότατο
κ.π.α.=και πολλαχού αλλαχού
κρητ. κ.=κρητικά κείμενα
κριτ. υπ.=κριτικό υπόμνημα
κτητ.=κτητικός, κτητικά
κ.τ.ό.=και τα όμοια
κυριολ.=κυριολεκτικώς
κύρ. όνομ.=κύριο όνομα
κώδ.=κώδικας

λ.=λέξη, λήμμα
λαϊκ.=λαϊκός
λατ.=λατινικός
λόγ.=λόγιος

μεγεθ.=μεγεθυντικός
μειωτ.=μειωτικώς
μέλλ.=μέλλοντας
μέσ.=μέσος
μεσν.=μεσαιωνικός
μεταπλ.=μεταπλασμός
μεταφ.=μεταφορικώς

μετρ. αν.=μετρική ανάγκη
μετων.=μετωνυμικώς
μόρ.=μόριο
μτβ.=μεταβατικός
μτγν.=μεταγενέστερος
μτξ.=μεταξύ
μτχ.=μετοχή, μετοχικός

ναυτ.=ναυτικός όρος
νεοελλ.=νεοελληνικός
νομ.=νομικός όρος

όνομ.=όνομα
ονομ.=ονομαστική
ονοματοπ.=ονοματοποιία
ό.π.=όπου παραπάνω
οριστ.=οριστική
ουδ.=ουδέτερο
ουσ.=ουσιαστικό
ουσιαστικοπ.=ουσιαστικοποιημένος

παθητ.=παθητικός
παλαιογρ.=παλαιογραφικός
παλαιότ.=παλαιότερος
παπυρ.=παπυρικό κείμενο
παράγ.=παράγωγο
παραγ.=παραγωγή
παράθ.=παράθεμα
παραθ.=παραθετικά
παρακελευσμ.=παρακελευσματικός
παράλ.=παράλειψη, παράλειψε
παραλ.=παραλείπεται, -ονται
παράλλ.=παράλληλος
παραπ.=παραπομπή, παραπεμπτικός
παράρτ.=παράρτημα
παρατ.=παρατατικός
παρεκτεταμ.=παρεκτεταμένος
παρετυμ.=παρετυμολογία
παρκ.=παρακείμενος
παρων.=παρωνύμιο
πβ.=παράβαλε
πιθ.=πιθανώς
πληθ.=πληθυντικός
ποιητ. αίτ.=ποιητικό αίτιο
πολλ.=πολλαχού
πραγμ..=πραγματολογικώς
προβηγκ.=προβηγκιανός

προέλ.=προέλευση
προηγ.=προηγούμενος
πρόθ.=πρόθεση
προθετ.=προθετικός
προκ.=προκειμένου
πρόσ.=πρόσωπο
πρόσθ.=πρόσθεσε
Προσθ.=Προσθήκη
προστ.=προστακτική
προσφών.=προσφώνηση
προσων.=προσωνυμία
προσωποπ.=προσωποποίηση
πρότ.=πρότεινε
προφ.=προφανής, προφανώς
πρωτόκλ.=πρωτόκλιτος

ρ.=ρήμα
ρηματ.=ρηματικός
ρωσ.=ρωσικός

σ.=σελίδα
σήμ.=σήμερα
σημ.=σημείωση
σημασ.=σημασία
σημασιολ.=σημασιολογικό τμήμα άρθρου
σημερ.=σημερινός
σπανιότ.=σπανιότατο, -τα
στ.=στίχος
στερ.=στερητικός
συγγ.=συγγενικός
συγκ.=συγκοπή
συγκριτ.=συγκριτικός
συμπερασμ.=συμπερασματικός
συμφ.=συμφυρμός
συν.=συνήθως
σύνδ.=σύνδεσμος
συνεκδ.=συνεκδοχή, συνεκδοχικά
συνεκφ.=συνεκφορά
συνηθέστ.=συνηθέστατος
σύνθ.=σύνθεση
συνθ.=συνθετικό
συνίζ.=συνίζηση
σύντ.=σύνταξη
συνών.=συνώνυμο
σύστ.=σύστοιχο
συχν.=συχνά
συχνότ.=συχνότατο, -τα

σχ.=σχήμα
σχετ.=σχετικός
σχηματ.=σχηματισμός, σχηματίζεται
σχόλ.=σχόλιο
Σχολ.=Σχολιαστής

τ.=τύπος
τεύχ.=τεύχος, τεύχη
τίτλ.=τίτλος
τόμ.=τόμος
τοπ.=τοπικός
τοπων.=τοπωνύμιο
τουρκ.=τουρκικός
τραγ.=τραγούδι
τριτόκλ.=τριτόκλιτος
τριτοπρόσ.=τριτοπρόσωπος
τροπ.=τροπικός
τσακων.=τσακωνικός
τυπογρ.=τυπογραφικός

τυπολ.=τυπολογικό τμήμα άρθρου

υβριστ.=υβριστικώς
υπερθ.=υπερθετικός
Υπόθ.=Υπόθεση
υποθ.=υποθετικός
υποκ.=υποκείμενο
υποκορ.=υποκοριστικό
υποτ.=υποτακτική
υποτιμ.=υποτιμητικός

φρ.=φράση

Χορ.=Χορικό
χρ.=χρήση
χρον.=χρονικός
χφ=χειρόγραφο
χφφ=χειρόγραφα
χ. χρον.=χωρίς χρονολογία

μεγαλυνίσκω.

Από το *μεγαλύνω* με παρέκταση (Βλ. Beaudouin, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 158 και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 300-1). Η λ. στο Meursius (λ. *μεγαλυνίσκειν*) και σήμ. στην Κύπρο στους τ. *μεαλυνίσκω* και *μιαλυνίσκω* (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 654 και Λουκά, Γλωσσάρ. 304).

Εξυμνώ: *συνήθιν έχουν οι μαντατοφόροι να μεγαλυνίσκουν τους αφέντες τους* Μαχ. 294^{21}.

μεγαλώ· *(τον) μεγαλούμενον,* Πιστ. βοσκ. V 6, 161, εσφαλμ. γρ. αντί *(το) μελλούμενον·* διόρθ. Kriar., B-NJ 19, 1966, 283.

μεγαλώνω, Καραβ. 500^{26}, Ζήνου, Βατραχ. 201, Χρον. σουλτ. 129^{5}, Πανώρ. Ε' 42, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 57, Γ' 1418, Θυσ.^{2} 48, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1240], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 3, Ροδινός (Βαλ.) 58, 61, Τζάνε, Κρ. πόλ. 503^{15}, κ.α.

Από το επίθ. *μεγάλος* και την κατάλ. *-ώνω*. Η λ. στον Αχμέτ, Ον. 31^{15} κριτ. υπ. (Βλ. και Steph., Θησ., λ. *μεγαλόω*) και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Κάνω κ. μεγάλο, μεγεθύνω, αυξάνω: *εσκάπτανε οι χίλιοι κι εμεγαλώναν το φορτί κι εκράτει ένα μίλι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 454^{26}· *τσι πρίκες οι καιροί κι οι χρόνοι εμεγαλώσα* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [459]· **β**) επεκτείνω, εξαπλώνω κ.: *διατί είχε βουλή να πάγει καταπάνω εισέ άλλες αφεντίες, διά να πάρει και να μεγαλώσει την βασιλεία του* Χρον. σουλτ. 63^{4}. **2**) Τρέφω, ανατρέφω κάπ.: *Τις τον εμεγάλωσε λοιπόν τον Χριστόν μας σωματικώς παρά η Μαρία η μητέρα του;* Ροδινός (Βαλ.) 61. **3α**) Κάνω κάπ. σπουδαίο, ευνοώ, προωθώ: *δεν είναι μηδεμία σαν τούτη* (ενν. την αδυνατή αποκοτιά) *να ψηλώνει τσ' ανθρώπους γληγορύτερα και να τσι μεγαλώνει* Ερωφ. Γ' 338· *τους κοντότερα θερμαίνουν* (ενν. οι αυθέντες), *επί πλείον μεγαλώνουν και δοξάζουσιν εις πλούτος* Πτωχολ. α 108· **β**) αναδεικνύω, προσδίδω σε κάπ. μεγαλείο: *ας ακούσομεν πώς μεγαλύνει τον Θεόν η σεβασμιοτάτη ετούτη ψάλτρα. Μεγαλύνει. Ετούτος ο λόγος θέλει να ειπεί ότι η Παρθένος μεγαλώνει τον Θεόν* Ροδινός (Βαλ.) 58. **Β'** Αμτβ. **1α**) Γίνομαι μεγαλύτερος, αυξάνομαι: *από μικρόν αβγό πουλί μικρόν εβγαίνει ... και με καιρό πληθαίνει, κάνει κορμί, κάνει φτερά, καθ' ώρα μεγαλώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 309· *κουνώντας* (ενν. τη σαΐτα) *κάνει την πληγήν και πλιο της μεγαλώνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [61]· *αξάφτει η βράση της καρδιάς, η ολπίδα μεγαλώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1121· **β**) (προκ. για φυτά) αναπτύσσομαι: *σα δυο δεντρά που ... ... ομάδι θρέφουνται στη γη κι ομάδι μεγαλώνου* Πανώρ. Β' 192. **2α**) Γίνομαι μεγαλύτερος στην ηλικία, ενηλικιώνομαι: *ανάθρεψέν το* (ενν. το παιδάκι) *κι απήτις εμεγάλωσε, κι αυτό βοσκό έκαμέν το* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 168· *Εστάθη κυρά εις την αφεντία του ανδρός της, έως να μεγαλώσει το παιδί* Χρον. σουλτ. 100^{33}· **β**) ανατρέφομαι: *δίχως φόβο του Θεού παιδί που μεγαλώνει πάσα κακία εις αυτό ριζώνει και φυτρώνει* Ζήν. Δ' 19. **3α**) Γίνομαι σπουδαίος, ένδοξος, λαμπρύνομαι: *να μεγαλώσω ελόγιασα και να πληθύνω πλούτος, μα λίγος ήτονε για με όλος ο κόσμος τούτος* Ερωφ. Γ' 289· **β**) αναδεικνύομαι, αποκτώ μεγαλείο: *όσον περισσότερον μεγαλώνει μία ψυχή εις τες αρετές, τόσον περισσό-*

τερον φαίνεται να μεγαλώνει και ο Θεός εις εκείνην Ροδινός (Βαλ.) 59· *λέγεται να μεγαλώνει ο Θεός και να υψώνεται όταν εμείς με διδαχές, με καλά έργα και καλά παραδείγματα τον κηρύττομεν* Ροδινός (Βαλ.) 60. **ΙΙ** (Μέσ.) γίνομαι μεγαλύτερος στην ηλικία, αναπτύσσομαι: *πρόκοπτα εις την παίδευσιν, ώστε όπου εμεγαλώθην* Σαχλ., Αφήγ. 36.

Η μτχ. ως επίθ.=διογκωμένος, ογκώδης: *Εκεί και πάλιν είδαμεν ολόχρυσες γαστέρες αμέτρητες και περισσές, πολλά μεγαλωμένες* Αρσ., Κόπ. διατρ. [623].

μεγαλωπός, επίθ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και την κατάλ. *-ωπός* (Για την κατάλ. βλ. Ανδρ., Λεξ.^{2}· πβ. και το μτγν. επίθ. *μεγαλωπός*).

Που είναι αρκετά μεγάλος: *Τι γίνεται ωσάν έγινεν μεγαλωπόν το παιδίον και αρχίζασιν να παραριζώνουσιν οι ελπίδες του πατρός ...;* Πηγά, Χρυσοπ. 199 (25).

μεγάλως, επίρρ., Καλλίμ. 1360, Διγ. Ζ 393, 1063, 2658, 2757, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1119, Βέλθ. 744, 973, Χρον. Μορ. Η 19, 413, Χρον. Μορ. Ρ 174, Λίβ. Sc. 2143, Λίβ. Ν 2957, Ιμπ. 153, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 223^{r}, 269^{r}.

Το αρχ. επίρρ. *μεγάλως*.

1α) Πολύ, υπερβολικά: Βέλθ. 732, Χρον. Τόκκων 2231, Διγ. Ζ 3205· **β**) με μεγάλη προσοχή, με περίσκεψη: *εξετάζουν ακριβώς, στοχάζουνται μεγάλως* (ενν. *ο βασιλεύς και η δέσποινα, ο Πάρης και ο Σελήνιος*) *άπασαν την αλήθειαν* Βυζ. Ιλιάδ. 300. **2**) Με δυνατή φωνή, δυνατά: Καλλίμ. 1314, Προδρ. ΙΙΙ 45. **3**) Με μεγαλοπρέπεια, με λαμπρότητα: *γυναίκες την εψίκευσαν* (ενν. *τη Χρυσάντζα*), *αρχόντισσες μεγάλες· μεγάλως εσυντρόφευσαν, εψίκευσαν ενδόξως, ετίμησαν, εδόξασαν* Βέλθ. 1324· *ο βασιλεύς εξέβηκε, μεγάλως τους εδέχθην* (ενν. *τους άρχοντες*), *ευγενικά, τιμητικά, ως πρέπει κατ' αξίαν* Γεωργηλ., Βελ. 650· *εδέχθησαν αυτούς* (ενν. *τον βασιλέα, πατριάρχη και ιερείς*) *οι Βενέτικοι μεγάλως* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 17. **4**) Με μεγάλη προθυμία: *Ως το ήκουσεν ο πρίγκιπας, μεγάλως το απεδέχτη* Χρον. Μορ. Η 5344. **5**) Με βιασύνη, με σπουδή: *σε βλέπω, γέρον μου, ότι μεγάλως φεύγεις και την δειλίαν πάμπολλα χράσαι ωσάν γυναίκες* Διγ. Ζ 3399.

μεγάρχης ο.

Από το επίθ. *μέγας* και το *άρχω*.

Μεγάλος άρχοντας: *αυθέντη μου, ευγενικέ μεγάρχα* Αχιλλ. Ν 920.

μέγας, επίθ., Διγ. Ζ 166, 656, Βέλθ. 33, 105, Χρον. Μορ. Ρ 4168, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 303, Λίβ. Esc. 3164, Αχιλλ. Ν 141, Ιμπ. 477, Χρον. Τόκκων 591, Κυπρ. ερωτ. 153^{5}, Διγ. 'Ανδρ. 384^{22}, κ.π.α.· ουδ. *μέγαν*, Βέλθ. 94, Ιμπ. 381, Μαχ. 54^{14}· *μεγάλος*, Διγ. (Trapp) Esc. 595, Λίβ. Esc. 2444, Αχιλλ. Ν 589, Ιμπ. 4, Πανώρ. Πρόλ. 15, Α' 216, Ερωφ. Ιντ. α' 33, Β' 68, Γ' 424, Δ' 174, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1153, Β' 93, Γ' 63, Ε' 726, Στάθ. (Martini) Β' 106, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 18, κ.π.α.· συγκριτ. *μεγαλιότερος*, Χρον. Μορ. Η 602, Θησ. (Foll.) Ι 56, 98, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΕ [8], Διγ. 'Ανδρ. 328^{26}, Χριστ. διδασκ. Προοίμ. [δ']· *μεγαλλύτερος*, Μαχ. 48^{11}, 258^{3}, 506^{13}· *μεγαλότερος*, Καλλίμ. 1080, Ασσίζ. 416^{1}, Βέλθ. 365, Χρον. Μορ. Ρ 602, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 652, Χρον. Τόκκων 358, Σφρ., Χρον. μ. 34^{16}, κ.π.α.· υπερθ. *μεγαλότατος*, Ερωφ. Ιντ. γ' 34, Ε' 346, Θυσ.^{2} 183, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [369], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 535, κ.π.α.· *μεγιστότατος*, Βίος Αλ. 4184· πβ. και ά. *μεγιστότατα*· θηλ. *μέγιστος*, Διγ. Ζ 1518.

Το αρχ. επίθ. *μέγας*. Για το ουδ. *μέγαν* βλ. Beaudouin, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 153. Ο τ. *μεγάλος*, για το σχηματ. του οποίου βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 538, και σήμ. Τ. *μεάλος, μιάλος, μεαλύττερος* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 654, λ. *μεάλος* και Φαρμακ., Γλωσσάρ., λ. *μιάλος*). Για τον συγκριτ. *μεγαλότερος*, που απ. τον 9. αι. (Sophocl., λ. *μέγας*), στο Etymologicum Magnum (L-S, λ. *μέγας* C), καθώς και σε σχόλ. (Steph., Θησ., λ. *μέγας*), βλ. Apostolopoulos, «Callimaque et Chrysorrhoé» 49. Ο υπερθ. *μεγαλότατος* επίσης στο Etymologicum Magnum (L-S, ό.π.) και στο Somav. Η λ. και διάφ. τ. σήμ. στο ποντιακό κ.ά. ιδιώμ. (Andr., Lex. και Παπαδ. Α., Λεξ.).

1α) Μεγαλόσωμος, σωματώδης: Διγ. Ζ 3880· (προκ. για ζώα): Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 235, 383· **β**) ψηλός: Ερμον. Δ 176. **2**) Ενήλικος· (ο πιο) μεγάλος στην ηλικία: Ερωφ. Δ' 659· *εφόρεσαν* (ενν. *οι άντρες Νινβέ*) *σακκί από μέγα αυτών και ως μικρόν αυτών* Ιων. 216^{5}. **3α**) (Σχετ. με έκταση, μέγεθος, διαστάσεις, κλπ.) απέραντος, αχανής: Ριμ. κόρ. 598, Πανώρ. Β' 257· **β**) πελώριος, ευμεγέθης: Χρον. σουλτ. 44^{24}, Μαχ. 658^{3}, Καρτάν., Διαθ. 249· *απ' έξω κατεσκεύασεν του παλατιού καμίνιν και σουληνάριν έστεσε ολόχαλκον μεγάλον* Διγ. Ζ 115· *οι κοκκάλοι του* (ενν. *του αλόγου*) *μεγάλοι* Πτωχολ. α 442. **4**) (Ως επίθ. του Θεού): Π.Ν. Διαθ. φ. 335a 3. **5**) (Ως επίθ. της Παναγίας): *Μαρία ... πάναγνε και πανάχραντε, πάντων μεγαλοτέρα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 46. **6**) (Ως επίθ. βασιλέων, μοναρχών, κλπ.): Πτωχολ. α 193, Byz. Kleinchron. Α' 44^{15}, Διήγ. Αγ. Σοφ. 147^{14}. **7α**) Επιφανής, σπουδαίος: *τίμησόν με ως τοπάρχην και ως βασιλέα μέγαν* Πτωχολ. α 919· *πολλά 'τον μέγας και ψηλός και 'πεικασμένος άρχος οπού 'δωσεν και την βουλήν κι εκτίστη ο 'Αγιος Μάρκος* Βεν. 15· *μη χαθείς στοχάζοντας τέτοιας λογής μεγάλο αφέντη, αξιότατο παρά κιανέναν άλλο* Πανώρ. Αφ. 25· *όχι οι Τούρκοι οι μικροί πλην κι οι μεγάλοι όλοι* (παραλ. **1** στ.) *τον εφοβούνταν περισσά* Παλαμήδ., Βοηβ. 411· **β**) ευγενής, που κατάγεται από αρχοντική γενιά: *σ' ανθρώπους χαμηλούς χάρες δεν κατοικούσι· πάντα στους μεγαλύτερους γυρεύγουσι να μπούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 660. **8**) Που έχει μεγάλη ισχύ, δικαιοδοσία, κλπ.: *σ' ένα μεγαλύτερον εις πλούτον κι εξουσίαν* (ενν. *να υποκλιθεί*) *δεν έν' ουδόλως εντροπή, ουδέ καμί' αγνωσία* Κορων., Μπούας 18· *το αντίδικον μέρος αν θέλει έσω των ι' ημερών, ποιεί κράξιμον εις μεγαλότερον κριτήν* Ελλην. νόμ. 519^{30}. **9**) (Προκ. για φυσικά φαινόμενα) ισχυρός, σφοδρός: Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 402, 407, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 80, Ερωφ. Β' 237, Ιων. 213^{4}. **10**) (Προκ. για ήχους) δυνατός, ηχηρός: Χρον. Μορ. Ρ 4817, Βέλθ. 1201, Κορων., Μπούας 130, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 955, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 319^{v}. **11**) (Προκ. για χρονική διάρκεια) πολύς: *ωσάν αυτός το έπιε, ώρα διάβη μεγάλη, ολόγυρα εγύριζε κι επίνασι και άλλοι* Αλεξ. 2759· *έχει μέγαν καιρόν ότι ορμάστη μετ' αυτής τέλειον γάμον, τανύν δέ αποστρέφεται απ' αυτής* Ελλην. νόμ. 543^{25}. **12**) Πολυάριθμος: *ο Αβραάμ ειμό να είναι εις έθνος μεγάλο και δυνατό* Πεντ. Γέν. XVIII 18· *δύναμιν είχεν φοβερήν, φουσσάτα είχε μεγάλα* Χρον. Μορ. Η 211. **13α**) (Προκ. για μεγάλη ένταση, διάρκεια, έκταση, κλπ. κάπ. κατάστασης, γεγονότος, κλπ.): *Γέγονε δέ τω αυτώ έτει θανατικόν μέγα και εξαίσιον* 'Εκθ. χρον. 33^{11}· *τότε να είδες οδυρμούς και δάκρυα μεγάλα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 992· *επολέμησεν μέγαν πόλεμον* Μαχ. 110^{23}· *μ' εβύθισε εις λογισμόν μεγάλο* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 17· **β**) (προκ. για ύπνο) βαθύς: *αποκοιμήθην η ωριά ύπνον γλυκύν και μέγαν* Ιμπ. 541· **γ**) δεινός, φοβερός: *μεγάλον πράγμα και φρικτόν, ένα χριστιανό και μόνον στην χώραν ταύτην δε θωρώ* Τζάνε, Κρ. πόλ. 224^{7}· *πόσα κακά μεγάλα σφαλίζου* (ενν. *οι βασιλιοί*) *'ς τσι καρδιές τωνε* Ερωφ. Β' 204· *ο νους μου χωρίς άλλο μου λέγει τίβοτας κακό πως θα με βρει μεγάλο* Ερωφ. Β' 86· **δ**) ανδρείος, θαρραλέος: *ολίγον ήτον χαμαδός, είχεν* (ενν. *ο καπετάνιος*) *ψυχήν μεγάλην* Χρον. Τόκκων 160. **14**)

Αξιόλογος, σημαντικός: *Μεγαλότατον είναι το βιβλίον της Αγίας Γραφής, επειδή και πε-*
ριέχει όλες τες επιστήμες και μάθησες Ροδινός (Βαλ.) 88· *ετούτη η προσευχή είναι μεγα-*
λύτερη παρά άλλες προσευχές … όποιος θέλει να σωθεί ετούτην την προσευχήν ας έχει …
εις το στόμα του Αποκ. Θεοτ. II 195· *μακρύνουσι* (ενν. *οι τρίχες*) *και, το μεγαλότερον,*
ότι εμπνευματούνται και υπό της υγρότητος και κινούνται ως είδος νεροφίδων Μάρκ., Βουλκ.
346^{15}. **15**) Υψηλός, βαθυστόχαστος: *'Ερωτα, απού συχνιά 'ς τσι πλια μεγάλους κι*
όμορφους λογισμούς κατοικημένος βρίσκεσαι Ερωφ. Α' 585· *δεν ήτον τόσος μέτοχος*
λόγου, αλλ' είχε πλάτος εις την γλώτταν και νοήματα μεγάλα Ιστ. πατρ. 128^{9}. **16α**)
Σοβαρός, «βαρύς»: *τι κακόν μεγάλο που έστειλες, Ιησού Χριστέ, για σφάλμα μας με-*
γάλο Τζάνε, Κρ. πόλ. 93^{25}· *όρκον έκαμε μεγάλον* (ενν. *ο βασιλέας*) *και φρικτόν στον*
γεροντάκη Πτωχολ. Β 308· *μεγάλος τον εφάνηκεν ο λόγος του πατρός του* Ιμπ. 154· *ένας*
πτωχός ασθένησε ασθένεια μεγάλη Αιτωλ., Μύθ. 15^{1}· *μεγάλο πράμα το κρατώ έτοιας λο-*
γής να σφάλεις Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 894· **β**) δύσκολος, επικίνδυνος: *μα 'ν' η δου-*
λειά μεγάλη κι ο Βασιλιός αψόθυμος κι αληθινά ν' αρχίσω τρομάσσω Ερωφ. Δ'
74· *είντα ελπίδαν έχεις εις έτοιο πράμα δύσκολο, σ' έτοια δουλειά μεγάλη, οπού στα*
βάθητα της γης βούλεται να σε βάλει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 367. **17**) Αυστηρός,
ρητός: *οίος δε δέχεται τούτο ότι ούτως εστίν, ορίζει η αγία του Θεού εκκλησία ίνα επιτίμια*
και κανόνας μεγίστους [*υποστεί*] Μάρκ., Βουλκ. 339^{8}· *ο Πάπας ο αγιότατος μετά εντολής*
μεγάλης τους όρισε να αφήκουσι εκείνο το ταξίδιν Χρον. Μορ. Η 911· *ευθύς τους λου-*
μπαρδάρους του μέγ' ορισμόν εποίκε Κορων., Μπούας 109. **18**) Ακριβός: *έκαμεν* (ενν.
ο βεζίρης) *εις όλα τα πράγματα του κόσμου, όσα και αν ήταν από μικρόν έως μέγα, νάρκι*
Συναδ., Χρον. 65. **19**) Υπερπλήρης: *μέγα μουζούρι θέλουσιν οπόταν αγοράζουν, αμ'*
όταν το αντιπωλούν γυρεύουν βουλωμένον Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 384. **20**)
Πομπώδης, επιδεικτικός, καυχησιάρικος: *λέγεις λόγια εύκαιρα και μεγάλα* Αιτωλ., Μύθ.
126^{29}. **21**) 'Αγιος, ιερός: *Επορεύθη δέ* (ενν. *ο Θεόληπτος*) *και εν τη Βλαχίᾳ μηνυθείς*
υπό του αυθεντός του Ράντουλα εις το σκευάσαι μέγα μύρον 'Εκθ. χρον. 67^{31}. **22**) (Προκ.
για τη Μ. Εβδομάδα και το Πάσχα): *τη αγίᾳ και μεγάλη Τετράδι* Δούκ. 323^{25}· *προς το*
Μέγα Σάββατον ουκ είχες άλλον ρούχον Πουλολ. (Τσαβαρή) 180· *τες 'πίσημες ημέρες, την*
Αποκρέα, την Τυρινήν και το μεγάλο Πάσχα Σπαν. (Ζώρ.) V 452. **23**) Εκτενής, διε-
ξοδικός: *να σας ειπώ αφήγησιν, καταλογήν μεγάλην* Χρον. Μορ. Η 1201. **24**) (Προκ.
για γεύμα) πλούσιο: *άριστον μέγα, ευγενικόν ευθύς παρατοιμάζει* Φλώρ. 777.

Το αρσ. ως ουσ. = άρχοντας, αξιωματούχος: *Τότε ουν ο βασιλεύς δέ προς τους*
μεγιστάνους είπεν και μεγάλους τους πλησίον Πτωχολ. α 276.

Το ουδ. ως ουσ.· φρ. *φρονώ τα μεγάλα* (πβ. την αρχ. φρ. *μέγα, μεγάλα φρονώ,* L-S,
λ. *φρονέω* II 2b) = έχω αλαζονικές ιδέες: *επεί δ' εχέφρων γέγονας, μη φρόνει τα μεγάλα*
Βίος Αλ. 3899.

Τα ουδ. *μέγα(ν)* και *μεγάλα* ως επιρρ. (Πβ. την ήδη αρχ. χρ. του *μέγα* ως επίρρ.,
L-S, λ. *μέγας* Β II) = πολύ, σε μεγάλο βαθμό: *ίστατο τοίνυν εννεός, μέγα θορυβημένος*
(ενν. *ο Βέλθανδρος*) Βέλθ. 392· *τα χείλη σου τα περισσά σου, κόρη … ασχημόκοπα,*
μεγάλα σ' ασχημίζουν Βέλθ. 563· *ταύτα εισίν τα αγαθά και τα καλά τά έχεις και υπε-*
ραίρεσαι πολλά, καυχάσαι-τα μεγάλα Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 236· (μαζί με ουσ. πιθ.
ως επίρρ. αντί επίθ.): *τα τείχη να χαλούσι, μέγα χαλάστρα να γενεί* Τζάνε, Κρ. πόλ.
383^{12}· *ηύρε πίταν μέγαν μόνην* Χρησμ. VII 5· *ο βασιλεύς και έκτισεν του μοναχού μονήν*
και έδωκέν του μέγα χαρίσματα Μαχ. 38^{3}. '**Εκφρ. 1**) *Εις το μέγα*· βλ. ά. εις Εκφρ.
19. **2**) *Μεγάλος άνθρωπος*· βλ. ά. *άνθρωπος* 1α^{6} φρ. **3**) *Μέγας αυθέντης ή αφέντης*=
σουλτάνος (Πβ. και ά. *αυθέντης* 5 και ά. *μεγαφέντης*): *ήλθεν ο μέγας αυθέντης εις την Κό-*

ρινθον … και απέκλεισέ την Byz. Kleinchron. Α' 273^{23}· *ήλθεν εις την Πόλιν ο μέγας αυθέ-*
ντης, ο Μεεμέτ σουλτάνος Byz. Kleinchron. Α' 270^{20}· *επήρε την Πόλιν ο μέγας αφέντης*
ο Μεχεμέτμπεης Byz. Kleinchron. Α' 369^{17}. **4**) *Μεγάλη αυλή*· βλ. ά. *αυλή* 3α 'Εκφρ.
5) *Μέγας βασιλεύς* = **α**) ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου (Πβ. και ά. *βασιλεύς* 1): *εκοι-*
μήθη αιφνιδίως ο … ηγιασμένος μέγας βασιλεύς Ανδρόνικος 'Αγγελος Κομνηνός ο Παλαιο-
λόγος Byz. Kleinchron. Α' 610^{1}· *εκυρίευσεν ο Μυτιλήνης Φραντζέσκος … ο … γαμβρός*
του μεγάλου βασιλέως Ρωμαίων, κυρού Ιωάννου του Παλαιολόγου Byz. Kleinchron. Α'
219^{1}· **β**) σουλτάνος (Πβ. ά. *βασιλεύς,* ό.π.): *υπετάγησαν … αι δύο πόλεις … τω μεγάλῳ*
βασιλεί … σουλτάνῳ Σουλαϊμάνη Byz. Kleinchron. Α' 320^{5}. **6**) *Μέγας δομέστικος*·
βλ. ά. *δομέστικος* 1β έκφρ. β. **7**) *Μέγας δουξ ή δούκας*· βλ. ά *δουξ* γ. **8**) *Μεγάλη*
εκκλησία = **α**) η Αγία Σοφία της Κων/πολης: *ο βασιλεύς … έκαμεν μίαν διαβαταρέαν*
από το βασιλικόν παλάτι έως την μεγάλην εκκλησίαν Διήγ. Αγ. Σοφ. 150^{31}· *την Αγίαν*
Σοφίαν την μεγάλην εκκλησίαν πρώτον μέν την έκτισεν ο μέγας Κωνσταντίνος δρομικήν
Διήγ. Αγ. Σοφ. 147^{3}· **β**) το Οικουμενικό Πατριαρχείο: *είχεν φύγει από την Πόλην*
(ενν. *ο παπακυρ Ιωάννης*) … *και … ήλθεν εις τας Σέρρας από κεφιλίκια και από σκάνδαλα*
της Μεγάλης Εκκλησίας Συναδ., Χρον. 49. **9**) *Μέγας κύρης*· βλ. ά. *κύρης* 1α έκφρ.
10) *Μέγας λογοθέτης*· βλ. ά. *λογοθέτης* Α' 1β και Β' 2. **11α**) *Μέγας μάγιστρος*· βλ.
ά. *μάγιστρος* 'Εκφρ. **β**) *μέγας μαΐστωρ*· βλ. ά. *μαγίστωρ* 'Εκφρ. **12**) *Μέγας με-*
σάλος· βλ. ά. *μεσάλος* 'Εκφρ. **13**) *Μέγα μήνυμα*· βλ. ά. *μήνυμα* 5. **14**) *Μέγα*
πράγμα = θαύμα: *έστεκεν με φόβον και με τρόμον* (ενν. *η γυναίκα*), *οπού είδε τούτο το*
μέγα πράγμα, να υγιάνει παρευθύς Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 259^{r}· *έναι έτσι σοφός και θαυμα-*
τοποιός και κάνει τόσα πράγματα μεγάλα Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 278^{v}. **15**) *Μέγας πρι-*
μικήριος· βλ. ά. *πριμικήριος*. **16**) *Μέγας προφήτης* = ο Μωάμεθ: *γίνομαι και χρι-*
στιανός και μετά σας να έλθω. Εγώ έχω και το αδέλφι σας κι ως δι' αυτήν μη λυπάσθε
και τούτο ομνύω και λέγω σας μά τον μέγαν προφήτην Διγ. (Trapp) Esc. 160. **17**)
Μέγας σακελλάριος· βλ. ά. *σακελλάριος*. **18**) *Μέγας στρατοπεδάρχης*· βλ. ά. *στρατο-*
πεδάρχης. **19**) *Μέγας τσαούσης*· βλ. ά. *τσαούσης*.

μεγαφέντης ο.

Από το επίθ. *μέγας* και το ουσ. *αφέντης* (Πβ. το ιταλ. gran signore).

Σουλτάνος (Πβ. και *αυθέντης* 5): *το μεγαφέντη ογλήγορα βγάνει από το θρονί του*
Κατζ. Β' 20.

μεγγανέλλα η· *μεγγανέλλες,* Θησ. (Foll.) I 94, εσφαλμ. γρ. αντί *μαγγανέλλες*·
διορθώσ. κατά Θησ. Α' [89^{2}]. — Βλ. ά. *μαγγανέλλα*.

μεγεθεστάτος, επίθ., βλ. *μεγέθης*.

μεγέθης, επίθ.· υπερθ. *μεγεθεστάτος*.

Από το ουσ. *μέγεθος,* νόθος σχηματ. αναλογ. προς τα σύνθετα *ευμεγέθης, ισομεγέ-*
θης, παμμεγέθης, κ.τ.ό. (Πβ. Legr., AAEEG 7, 1873, 293). Η λ. τον 5.-6. αι. (Lampe,
Lex.) και ο υπερθ. σε κείμ. του 10. αι. (Βλ. Δετοράκη, Αθ. 76, 1976/77, 237). Ο παρα-
τονισμός του υπερθ. από μετρ. αν. (Βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 512, Β' 158).

(Συν. στον υπερθ.) **α**) μεγάλος, ογκώδης: *'Εστιν ο γρυψ μεγεθέστατον όρνεον παρά*
πάντα τα πετεινά του ουρανού Φυσιολ. 369^{10}· *πάντων μεγεθεστάτος πέφυκεν* (ενν. *ο*
ελέφας) Φυσιολ. (Legr.) 3· **β**) ψηλός: *καθέδρᾳ … μεγεθεστάτη πάνω καθήμενος*
(ενν. *ο Δαρείος*), *ως φοβερός, εφ' υψηλού του τόπου* Βίος Αλ. 3408.

μέγεθο(ν) το.

Από το ουσ. *μέγεθος,* αναλογ. με δευτερόκλ. ουσ. (Βλ. και Apostolopoulos, «Callimaque et Chrysorrhoé» 46-7).

Μέγεθος· μεγαλείο, μεγαλειότητα (ως τιμητική προσηγορία· για τη χρ. πβ. Lampe, Lex., λ. *μέγεθος* 4, Δημητράκ., λ. *μέγεθος* 14, καθώς και Μανασσ., Χρον. 692): *εκατήντησα προς την επικρατείαν του σού μεγέθου της αρχής και προς το κάστρον τούτο* Καλλίμ. 2565.

μέγεθος το, Διγ. Ζ 1275, 2338, Φυσιολ. (Legr.) 2.

Το αρχ. ουσ. *μέγεθος.* Η λ. και σήμ.

1) Όγκος, έκταση: Καλλίμ. 1143· (μετων.) *φαντάσματα του δράκοντος φέρουσα επί μνήμης* (ενν. *η κόρη*) *και σύντομον τον θάνατον εκείνου του μεγέθους* Διγ. Ζ 2854. **2**) Ποσότητα: *δίδου* (ενν. *τῳ ιέρακι*) *αλόην καθαράν κέρατος ενός το μέγεθος παρά μίαν ημέραν* Ιερακοσ. 467[31]. **3**) Σπουδαιότητα: *τις ου θαυμάσει μέγεθος Θεού των χαρισμάτων;* Διγ. Ζ 1429. **4**) Μεγαλείο: *Πάλιν δέ προς το μέγεθος, μονάρχα, της αρχής σου* Επιθαλ. Ανδρ. Β' 555.

μεγιστάν ο, Διγ. Ζ 3938, 4140, 4218, Έκθ. χρον. 26[11], 49[8], Πτωχολ. α 607, Ιστ. πολιτ. 37[19], 64[16], κ.π.α.· *μ ε γ ι σ τ ά ν ο ς,* Διγ. Ζ 1899, Βέλθ. 943, Ωροσκ. 42[20], Φλώρ. 134, 228, Λίβ. Sc. 2310, Δούκ. 123[20], 349[4], Θησ. (Foll.) I 19, Χούμνου, Κοσμογ. 1641, Πτωχολ. α 506, Τζάνε, Κρ. πόλ. 512[17], κ.π.α.

Το μτγν. ουσ. *μεγιστάν.* Πληθ. *μεγιστάνοι* στο Du Cange. Τ. *μεγιστάνας* και σήμ.

Ανώτερος αξιωματούχος, άρχοντας: *Ο ρήγας εις τον θρόνον του εκάθησε παραύτα κι οι μεγιστάνοι κι οι κριταί όλοι κατά την τάξιν* Βέλθ. 948· *οι μεγιστάνοι και όλοι οι σατράπαι έστελάν τον χαρίσματα πολλά* Διγ. Άνδρ. 400[33]· *μεγιστάνοι και βασιλείς* Διήγ. Αλ. G 286[8].

μεγιστάνος ο, βλ. *μεγιστάν.*

μεγιστότατα, επίρρ.

Από τον ήδη μτγν. υπερθ. *μεγιστότατος* (L-S, λ. *μέγας* C2).

Πάρα πολύ, υπερβολικά· φρ. *φρονώ μεγιστότατα* (Πβ. την αρχ. φρ. *μέγα, μέγιστον φρονώ,* L-S, λ. *φρονέω* II 2b)=έχω ευφυέστατες ιδέες: *καν ει τις των ανθρώπων υπερφρονεί μεγαλαυχών, έτερον προσευρίσκει φρονούντα μεγιστότατα* Βίος Αλ. 5300.

μεγιστότατος, επίθ., βλ. *μέγας.*

μεγίστως, επίρρ.

Από τον αρχ. υπερθ. *μέγιστος.* Η λ. τον 5.-6. αι. (Lampe, Lex., λ. *μεγάλως*).

Πάρα πολύ, υπερβολικά: *αισχυνόμενος αυτήν* (ενν. *ο Διγενής την κόρην*) *μεγίστως αδικήσας* Διγ. Ζ 2740· *μεγίστως ... εκπλήττεσθαι τους πάντας* αυτ. 3995.

μεδέ, πρόθ., βλ. *μετά.*

μεζήθρα η, βλ. *μυζήθρα.*

μέζον το, βλ. *μέτζο.*

μεθέλκω.

Το μτγν. *μεθέλκω.*

Προσελκύω, τραβώ την προσοχή: *των οφθαλμών ως ρόδον τε την όσφρησιν μεθέλκει* (ενν. *το πρόσωπον της κόρης*) Διγ. Ζ 2796.

μεθέορτον το, Lettres 1453 7[9].

Το ουδ. του επιθ. *μεθέορτος* ως ουσ. Η λ. πιθ. ήδη μτγν. (Sophocl., λ. *μεθέορτος*). Για την ετυμ. και τη σημασ. της λ. βλ. και Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 67.

Αυτό που ακολουθεί τη γιορτή· η επόμενη μέρα μιας γιορτής: *εγένετο η εορτή μεθέορτον* αυτ. 7[4].

μεθερμηνεύω, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.) 237.

Το μτγν. *μεθερμηνεύω.*

Μεταφράζω: *υπηρετών και μεθερμηνεύων τα λεγόμενα παρά των πρέσβεων προς τους μεσάζοντας του ποτέ Μαχουμέτ ηγεμόνος* Δούκ. 229[22-3].

μέθη η, Σπαν. Α 242, 265, Διδ. Σολ. Ρ 130, Ερμον. Χ 194, Λέοντ., Αιν. (Knös) 182[3], Φυσιολ. (Legr.) 134, Δούκ. 67[3], Χούμνου, Κοσμογ. 1154, Γεωργηλ., Θαν. 516, Έκθ. χρον. 8[22], 10[9], 74[7], Ιστ. πολιτ. 13[17], Ιστ. πατρ. 113[12], Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 167[246], Ιστ. Βλαχ. 2048, 2053, 2063· *μέθης* (η), Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 366[r,v].

Το αρχ. ουσ. *μέθη.* Τ. *μεθή* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ.

μεθηλικίωσις η.

Από το *μεθηλικιόομαι.* Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Η μετάβαση από μια ηλικία σε άλλη: *Ο δέ βασιλεύς Ιωάννης υπερβάς την μειρακιώδη και νεανικήν μεθηλικίωσιν και την ανδρώαν ... προς την πρεσβυτικήν ετοιμάζετο* Δούκ. 41[12-3].

μεθοδεία η, Ερμον. Θ 303, Κ μετά στ. 92, Φ 137, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 122, 358, 410, 828, 1088· *μ ε θ ο δ ε ι ά,* Πτωχολ. Ν 348.

Το μτγν. ουσ. *μεθοδεία.*

1) Επιβουλή, δόλος· τέχνασμα, επινόημα, μηχανορραφία: *η ... εξαίρετος σοφία του καίσαρος των Γερμανών ανείλε μεθοδείαν* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 790· *Βαβαί της πανουργίας και μεθοδείας του Σατανά* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 648· *εις τοιούτον βασιλέα* (παραλ. 1 στ.) *οίον εσέν ... τα κολάκια ουχ αρμόζουν· μεθοδείες διαβόλου είναι* Πτωχολ. α 366· *ίνα ...* (παραλ. 2 στ.) *τον ... φόνον κατεργάσουν. Μετ' αυτήν την μεθοδείαν εχωρίσασιν τον φίλον εκ τον Αχιλλέαν* Ερμον. Ζ 240. **2**) Είδος, μορφή: *ο Διομήδης έποικε ... άρματα παραξενάτα* (παραλ. 2 στ.) *ως κατόπτρου μεθοδείαν* Ερμον. Κ 99.

μεθόδευμα το.

Το μτγν. ουσ. *μεθόδευμα.*

Μέθοδος, τέχνασμα: *Ο ... Χαλίλ πρακτικός υπάρχων περί τα της αρχής μεθοδεύματα* Δούκ. 277[19].

μεθοδεύω, Ψευδο-Σφρ. 210[8].

Το μτγν. *μεθοδεύω.* Η λ. στον Αρμεν., Εξάβ. Β' 3[6] ως νομ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **1**) Κάνω κ. μεθοδικά· (εδώ) δίνω οδηγίες, υποδεικνύω τη μέθοδο για **κ.**: *Ο ... Απόκαυκος ελθών του μεθοδεύσαι τας σκηνάς πώς δει πήξαι τοις αρχιτέκτοσιν* **Δούκ.**

45[4]. **2α**) Αντιμετωπίζω, χειρίζομαι με σύστημα μια κατάσταση, διευθετώ: *χειμώνος επιγενομένου οι ίπποι πλείστα εσαθρώσαντο. Ο δέ βασιλεύς την των ίππων μεθοδεύων κυλλότητα ... τα ευγενή των οχημάτων συνέλεγε* Ψευδο-Σφρ. 210[4]· **β**) αναμετρώ, μελετώ καλά, αξιολογώ: *ο Μίλτζας ελθών εις μάχην φανεράν εν τινι τόπῳ δυσκόλῳ, ο αμιράς δέ μεθοδεύων το του τόπου ατύχημα την μάχην καταλιπών ανεχώρησεν* Ψευδο-Σφρ. 222[15]. **3**) Σοφίζομαι, επινοώ: *αύθις ο βασιλεύς μεθοδεύων μηχανάς, ίνα παντελώς νικήση τον Μωσήν ... τον ... Ορχάνην ... αυθέντην επέβαλε* Ψευδο-Σφρ. 226[25]. **4**) (Προκ. για αριθμτ. πρόβλημα) υπολογίζω, λύνω: *Το τοιούτον πρόβλημα των κρουνών μεθοδεύεται ούτως* Rechenb. (Vog.) 65[7]. **II** (Μέσ.) σοφίζομαι, τεχνάζομαι: *Σαν είδεν ο Μαρκουλής πως πάσιν ν' αγκαλέσουν, τέχνες εμεθοδεύτηκεν, πας και να τον 'φελέσουν* Ιστ. Μακαρ. Μάρκο 566.

μεθοδικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *μεθοδικός*. Η λ. και σήμ.

Συστηματικός· (εδώ) επιτήδειος, έντεχνος: *διά του μεθοδικού καλλωπισμού ποιε*[ί] (ενν. *ευειδές γύναιον*) *φαντασίαν υπερβάλλουσαν* Μάρκ., Βουλκ. 348[7].

μέθοδος η, Ερμον. Χ 100, Βίος Αλ. 3012, Λίβ. Sc. 1768, 2345, Λίβ. Ν 2612, Μάρκ., Βουλκ. 347[29], Κορων., Μπούας 60 δις, Δεφ., Σωσ. 82· *μέθοδος* (ο), Καρτάν., Π.Ν· Διαθ. φ. 329r.

Το αρχ. ουσ. *μέθοδος*. Η λ. και σήμ.

1α) Σύνολο συστηματικών ενεργειών για να επιτευχθεί κάποιος σκοπός: Ιερακοσ. 516[12], Μάρκ., Βουλκ. 342[29]· **β**) τρόπος, μέσον: *ελογίαζε ότι να εύρει στράτα και μέθοδο να διορθώσει την δουλειά ετούτη* Σουμμ., Ρεμπελ. 160· *να σας δώσω μηχανήν και μέθοδον και τρόπον* Λίβ. Esc. 2926· *να εύρομεν τρόπον και μέθοδον, διά να διορθωθούσι τα τόσα εμπόδια* Μεταξά, Επιστ. 48[57]· **γ**) δραστηριότητα, εκδήλωση: *ήτον η ... Θεσσαλονίκη ... εις τες πολιτικές μέθοδες δεδοξασμένη και εις τες αγωνιστικές μεγάλα φημισμένη* Εγκ. αγ. Δημ. 106[56]· **δ**) σχέδιο, τακτική: *την νύκτα ενθυμήθην κι εύρον πολέμου μέθοδον, ότι δεν εκοιμήθην· γέφυραν ... ας κάμομε* Κορων., Μπούας 60· *διά πάσης άλλης μεθόδου καταπολεμήσας το πολίχνιον ημέρας κβ' και μηδεν κερδήσας επανέζευξε* Δούκ. 407[28-9]. **2α**) Τέχνη, επιτηδειότητα: *καμωμένους* (ενν. *τους ήλους*) *εξ αμιάντου χρυσίου κόκκινους μετά μεθόδου βεβαμμένον το χρυσίον* Ερμον. Ξ 240· **β**) επινόημα, τεχνική εφεύρεση: *μετά μεθόδου το νερόν εποίκασιν* (ενν. *οι φύλακες*) *να τρέχει* Καλλίμ. 1597. **3**) Τέχνασμα, πανουργία: *Ηύρηκαν* (ενν. *ο λαός*) *μίαν μέθοδο και αβανία* Σουμμ., Ρεμπελ. 169· *Σαν τ' άκουσεν Αντίπατρος, εγύρευε να ποίσει μέθοδον τον Αλέξανδρον για να τον φαρμακίσει* Αλεξ. 2700. **4**) (Προκ. για αριθμτ. πρόβλημα) τρόπος λύσης, επίλυση: *Χρυσίον έσχον εξαγίων ρ' ... βούλομαι ... ποιήσαι το εξάγιον έχειν ανά κουκίων ιε' ..., η δέ μέθοδος: κράτησον ...* Rechenb. (Vog.) 1[6].

μεθόπωρον το, Ωροσκ. 41[23]. —Βλ. και ά. *μετόπωρον*.

Το μτγν. ουσ. *μεθόπωρον*. Η λ. και διάφ. τ. της σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *μετόπωρον*· βλ. και Shipp 385).

Φθινόπωρο: *Το μέν έαρ* (ενν. *ην*) *ψυχρόν και υγρόν, το θέρος μέσον, το δέ μεθόπωρον ανεμώδες* αυτ. 39[4].

μεθόστις, σύνδ., βλ. *μεθότι*.

μεθότι, σύνδ.· *μ ε θ ό σ τ ι ς*.

Από συνεκφ. **μεθ' ότι*. Ο τ. κατά τα επιρρ. σε *-ις*· για το *-σ-* πβ. τ. *απόστα(ν)* του *αφόντας* (βλ. ά.) και *απόστεν* του *αφόντες* (βλ. ά.). — Βλ. και *μεθότου*.

'Όταν, αφού: *Εγώ γαρ την ερεύνησα, εγύρευσα πολλάκις, πολλά επαρακάλεσα Κρύσον τον ιερέα, ότι την θυγατέρα του έστρεψεν εξοπίσω· και μεθόστις την έστρεψεν, εχάρη ο Αγαμέμνων, ότι την κόρην έδωκε την ευμορφοπλασμένην* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 12689.

μεθότου, σύνδ., Χρον. Μορ. Η 4352.

Από τη συνεκφ. *μεθ' ότου*. — Βλ. και *μεθότι*.

'Όταν, αφού: *επαρήγγειλεν* (ενν. *ο Γυλιάμος*), *μεθότου αποθάνει* (παραλ. 1 στ.), *τα οστέα του μοναχά να βάλουσι εις σεντούκι* αυτ. 7787.

μεθού η.

Από το *μεθώ* και την κατάλ. *-ού*.

Γυναίκα μέθυση: *οι μεθυστάδες, οι μεθούδες* Αποκ. Θεοτ. Ι 210.

μεθούκλιν το· *μ ε θ ο ύ κ λ ι,* Σαχλ., Αφήγ. 200.

Από το ουσ. **μεθούκλα*.

Ο υπερβολικά μεθυσμένος: *ένι μεθούκλιν ο έρημος, κουρούνα καμωμένος, κι αναταράσσομαι κι εγώ υπό της μεθυσιάς του* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 374.

μεθύζω.

Από τον αόρ. του *μεθύω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μεθύω* και Andr., Lex., λ. *μεθύω*).

(Μέσ.) μεθώ, βρίσκομαι σε κατάσταση μέθης: *και πίνει και μεθύζεται και πνίγεται στ' οινάριν* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 480.

μεθύσι το, Συναξ. γυν. 473.

Από το απαρέμφ. μέλλ. *μεθύσειν* του *μεθύω* (Ανδρ., Λεξ. και Μενάρδ., Αθ. 37, 1925, 59). Λ. *μεθύσιον* στον Ησύχ. (L-S). Τ. *μεθύσιν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μεθύσειν*). Η λ. στο Somav. (λ. *μέθη*) και σήμ.

Μέθη, το αποτέλεσμα της οινοποσίας: *αχ το μεθύσι το πολύ τον δρόμον ξέχασά τον* Αιτωλ., Μύθ. 128[17]· *εις τες γυναίκες τέρπεται, χαίρεται στα μεθύσια* Γεωργηλ., Θαν. 573.

μεθυσία η, Σπαν. (Ζώρ.) V 417, Πουλολ. (Τσαβαρή) 140, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι Χ 63, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 69, 195, 296, Σαχλ., Αφήγ. 885, Σοφιαν., Παιδαγ. 271, 287· *μ ε θ υ σ ι ά,* Σαχλ., Αφήγ. 248, 250, 600, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 99, 661, Πηγά Μ., Περί σοφ. 686.

Από τον αόρ. του *μεθύω* και την κατάλ. *-ία*. Τ. *μεθυσά* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Andr., Lex., λ. *μέθυσις*).

Μέθη, μεθύσι: *λείπε εκ τα ποτά, υιέ, φεύγε την μεθυσίαν* Σπαν. Ο 83· *(αρχίζουν) την αφήγησιν όλο διά μεθυσίες, λαλούσι (διά καλά κρασιά)* Σαχλ., Αφηγ. 581· *τραγούδια, μεθυσιές και χάχαρα μεγάλα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 126· *ένι μεθούκλιν ο έρημος, κουρούνα καμωμένος, κι αναταράσσομαι κι εγώ υπό της μεθυσιάς του* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 375.

μέθυσμα το· *μ έ θ υ σ μ α ν.*

Το μτγν. ουσ. *μέθυσμα.* Η λ. στο Somav. Η λ. και ο τ. σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Andr., Lex.).

Μέθη, μεθύσι: *ανάμεσα των απρέπων σφαλμάτων ... είναι ετούτο ξεχωριστό ... το συχνόν μέθυσμα* Χριστ. διδασκ. 498· *οίνον και μέθυσμα εδέξατο καρδία λαού μου* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1086· *το περίσσον μέθυσμαν σ' έκαμεν κι εγελάστης* Χούμνου, Κοσμογ. 1158.

μέθυσος, επίθ., Ερμον. (Μαυρ.) 751, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2772.

Το αρχ. επίθ. *μέθυσος.* Η λ. και σήμ.

Μπεκρής: Έκθ. χρον. 32^{11}· Κορων., Μπούας 44.

μεθύστακας ο.

Από το ουσ. *μεθυστής* και τη μεγεθ. κατάλ. *-ακας* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μέθυσος, μπεκρής: *Δε ντρέπεσαι, μεθύστακα; σώπα τα σάλια, φιού σου* Στάθ. (Martini) Γ' 545.

μεθυστής ο, Σπαν. (Ζώρ.) V 384, Προδρ. III 263b χφφ CSA κριτ. υπ., 419i χφφ CSA κριτ. υπ., Κρασοπ. 2, 8, Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 122, Gesprächb. 28^{433}, Σαχλ., Αφήγ. 201, Αχιλλ. Ο 180, Μαχ. 148^{20}, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 293, Ριμ. Βελ. 450, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 479, Συναξ. γυν. 1017, Βεντράμ., Γυν. 276, Πεντ. Δευτ. XXI 20, Αιτωλ., Μύθ. 125^{1}, Χρον. βασιλέων 971, Ιστ. Βλαχ. 2082, 2088, Αποκ. Θεοτ. I 210.

Το μτγν. ουσ. *μεθυστής.* Η λ. στο Somav. Τ. *μεθυστάς* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μεθυστάς* και Andr., Lex., λ. *μεθυστής*).

Μέθυσος, μπεκρής: *φίλοι του κρασίου και μεθυστάδες* Σοφιαν., Παιδαγ. 264· *Δεν πίνουν και να σιωπούν οι κρασοποτηράδες, αμή και τους αγίους μας τους κάνουν μεθυστάδες* Ιστ. Βλαχ. 2124.

μεθύστρια η· *μ ε θ ύ σ τ ρ α,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 532, Γαδ. διήγ. 509, Συναξ. γυν. 1078, Στάθ. (Martini) Γ' 380.

Το αρχ. ουσ. *μεθύστρια.* Ο τ. στο Somav. Η λ. και σήμ. στη Χίο (Χατζιδ., Viz. Vrem. 2, 1895, 63).

Γυναίκα μέθυση: *επιάσαν οι Τούρκοι μια μπούλα, πόρνη, μεθύστρια ... και την επόμπεψαν* Συναδ., Χρον. 62.

μεθύω, Σταφ., Ιατροσ. 7^{190}, Ερμον. Γ 27, Αχιλλ. Ν 350, Δούκ. 201^{24}, Σφρ., Χρον. μ. $46^{7,8}$, Έκθ. χρον. 74^{4}, Βακτ. αρχιερ. 162· *μ ε θ ύ ω ή μ ε θ (υ) ώ,* Σπαν. Α 246, Σπαν. Ρ 129, Κρασοπ. 98, Χρον. Μορ. Η 8301, 8305, Ιατροσ. κώδ. χοβ', Βεν. (Λάμπρ.) 55, Θησ. Ε' [24^{8}], Γαδ. διήγ. (Wagn.) 434, Δεφ., Λόγ. 154, 452, Πεντ. Γέν. IX 21, XLIII 34, Πηγά, Χρυσοπ. 120 (34), Συναδ., Χρον. 32, Τζάνε, Κρ. πόλ. 409^{27}· *μ ε θ υ ώ,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 229, 243, 497, Ιστ. Μακαρ. Μάρκο 330· *μ ε θ ώ,* Χούμνου, Κοσμογ. 1144, Διήγ. Αγ. Σοφ. 152^{11}, Σοφιαν., Παιδαγ. 289, Ιστ. Βλαχ. 2048, 2105, 2111, 2120, Τζάνε, Κρ. πόλ. 82^{27}, 109^{22}.

Το αρχ. *μεθύω.* Ο τ. *μεθυώ* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ', λ. *μεθυώ*) και την Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 655, λ. *μεθιώ*). Ο τ. *μεθώ,* που απ. και σήμ., από τον αόρ. *εμέθυσα* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 273). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Κάνω κάπ. να περιέλθει σε κατάσταση μέθης, μεθώ κάπ.: *Αν έπιναν οι άγγελοι κρασίν ώσπερ εμένα και να εκάθιζα ομού μετά των αρχαγγέλων, εις εκατόν νυχθήμερα ήθελα τους μεθύσει* Κρασοπ. 93. **2**) (Μεταφ.) ενθουσιάζω, προκαλώ ψυχική έξαρση: *γεμώνει* (ενν. *ο κεχαριτωμένος λόγος του Σωτήρος*) *και μεθεί, διά να ειπώ προφητικόν, όλην την γην* Πηγά, Χρυσοπ. 91 (19). **Β'** Αμτβ. **1**) Περιέρχομαι σε κατάσταση μέθης: *πώς το κρασί τον άνθρωπο βγάνει οκ τα λογικά του! Ο καίσαρ βλέπω εμέθυσε κι έχασε την ανδρειάν του* Ζήν. Ε' 146· *εάν ψεύδος ελάλησας ..., Στάφυλος ψεύτρια, ... το αίμα σου να πίνουν οι άνδρες να μεθούσιν* Πωρικ. V 87· *αστέρας βλέπουσι* (ενν. *οι πένητες*) *... και ομοιάζουν ... ότι είναι μεθυσμένοι* Προδρ. II 93· *ο μέν νους γαρ του ερώντος ομοιάζει μεθύοντος* Ερμον. Γ 21. **2**) (Μεταφ.) ζαλίζομαι, αποχαυνώνομαι: *όταν Πενθίος εξύπνησε, του ύπνου μεθυσμένος* Θησ. Ε' [37^{3}]. **3**) (Μεταφ.) παραλογίζομαι: *όταν τηνε προσπαθείς, λέγει σε ότι μεθείς· δος την μόνον εξουσίαν και να ιδείς κακοδοξίαν* Συναξ. γυν. 1131. **II** (Μέσ.) περιέρχομαι σε κατάσταση μέθης: *χρουσήν λακάνην έστησαν με το κρασίν εμπρός του, ωσάν ο μαύρος μεθυστεί και αρχίσει διά να παίζει* Αχιλλ. L 267.

μεθώ, βλ. *μεθύω.*

μειαγώγησις η.

Από το *μειαγωγέω.*

Μείωση, εξασθένηση: *περί μέν τούτου δεν υποπτεύομεν παρ' αυτής καμμίαν αφιλίαν, ούτε μέν υπεροψίαν και περιφρόνησιν ή μειαγώγησιν του προς ημάς φίλτρου* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 5^{13}.

μειδιάζω.

Από τον αόρ. *εμειδίασα* του *μειδιώ.* Πβ. L-S, λ. *μειδίασις.*

Χαμογελώ: *το πρόσωπον χαροποιόν πάντα να μειδιάζει* Χρον. Τόκκων 3359.

μειδίασμα το.

Από το *μειδιάζω.* Η λ. στον Ησύχ. (L-S).

Χαμόγελο: *φωνής ουδείς μου ήκουσεν ή συντυχίας όλως, ου γέλωτος μειδίασμα, ου βαδίσματος ψόφον* Διγ. (Trapp) Gr. 1445.

μειδιώ, Προδρ. IV 197.

Το αρχ. *μειδιάω.* Η λ. και σήμ.

Χαμογελώ: *Ως ταύτα ούτως ήκουσα, ελέησα τους ετέρους* (παραλ. 2 στ.) *και μειδιάσας προς αυτόν μετ' ειρωνείας έφην* Διγ. Ζ 3133.

μειζονότερος και **μειζότερος,** επίθ., βλ. *μείζων.*

μείζων, επίθ.· *μ ε ι ζ ο ν ό τ ε ρ ο ς,* Δούκ. 225^{10}· *μ ε ι ζ ό τ ε ρ ο ς,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 178.

Το αρχ. επίθ. *μείζων.* Ο περαιτέρω συγκριτ. *μειζονότερος* ήδη αρχ. και *μειζότερος* μτγν. (L-S, λ. *μέγας* C). Για τον τ. *μειζότερος,* που απ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Andr., Lex.), βλ. Άμ., Γλωσσ. μελετ. 335, 430, 549, Caratz., Glotta 32, 1953, 248 σημ. 1 και Rohlfs, Et. Wört. 321.

1) Μεγαλύτερος, περισσότερος: *Της δέ πολυποθήτου ωνής του σίτου ... πληθυσμός έσται ... Η μειζοτέρα στενότης έσεται εις τους Τούρκους* Ωροσκ. 41[3]. **2**) Μεγαλύτερος στην ηλικία: Ερμον. Η 198. **3**) Ανώτερος, ισχυρότερος: *ο ων μειζότερος πάντων* (ενν. *ο Χριστός*) *εγένετο πάντων δούλος* Φυσιολ. (Offerm.) G 144[15]. **4**) Που ανήκει σε ανώτερο κοινωνικό στρώμα: *όχλησις των ελαττοτέρων ανθρώπων κατά τους μείζονας* Ωροσκ. 41[18]. **5**) Σπουδαιότερος: *ο μέν βασιλεύς εζήτει λαβείν άλλο των μοναστηρίων μειζότερον και εισοδότερον δούναι αυτή* Ψευδο-Σφρ. 284[21]· *το μειζότερον τό κάμνει το μαλλίν μου είναι τα ρούχα τά φορούν όλη η ανθρωπότης* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 497.

μειλίχιος, επίθ., Δούκ. 349[14].

Το αρχ. επίθ. *μειλίχιος*. Η λ. και σήμ.

μεινέσκω, βλ. *μεινίσκω*.

μεινίσκω, Ασσίζ. 161[17], Μαχ. 518[17], Βουστρ. 416, 517 κριτ. υπ., 'Ανθ. χαρ. 290[31], Κυπρ. ερωτ. 38[4]· *μεινέσκω,* Χριστ. διδασκ. 47, 406, 419, 489· *μενέσκω,* Χριστ. διδασκ. 183· *μνέσκω,* Πένθ. θαν.[2] 582· *μνίσκω,* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [307], Περί γέρ. 183 (έκδ. *μνήσει*· διορθώσ.).

Από τον αόρ. του *μένω* και την κατάλ. *-ίσκω* (Βλ. Μενάρδ., Αθ. 6, 1894, 152 σημ., 37, 1925, 75 και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 299-301). Τ. *μενίσκω* στο Meursius (λ. *μενίσκειν*). Ο τ. *μεινέσκω* και στο Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ. 7, 59, 85. Ο τ. *μνέσκω* και σήμ. στη Ζάκυνθο (Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.) και την 'Ηπειρο (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρ. Β' 150)· πβ. και τ. *μνέσχω* στον Κατσαΐτ., Κλ. Αφ. 101. Ο τ. *μνίσκω* (ή *μνίσκου*) σήμ. στην 'Ηπειρο (Μπόγκα, ό.π. Α' 238, Β' 150), όπου και τ. *μίσκου* (Καραναστάσης, ΛΔ 11, 1966/67, 114). Η λ. σε κείμ. του 16. αι. (Βλ. Μαντουβάλου [Θεματογραφία σ. 10 σημ.]) και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 655).

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Παύω, σταματώ: *'Δέ γιατούτον δεν μεινίσκω να ποθώ την εμορφιάν της* Κυπρ. ερωτ. 116[17]. **2**) Προσηλώνομαι, αφοσιώνομαι: *'Οτις αξάφνου μάλαμαν βιγλίσει, της εμορφιάς το βλέμμαν τού μεινίσκει* Κυπρ. ερωτ. 76[2]. **Β'** Αμτβ. **1α**) Παραμένω στην ίδια θέση, ακινητώ: *ο ρήγας και ούλη η αρμάδα εμεινίσ(κ)αν εις την Αλεξάνδραν μετά γ' ημέρες* Μαχ. 152[26]· (σε παροιμ.· βλ. Κονόμ., ΕΕΒΣ 23, 1953, 177-8) *το νερόν πάγει και ο άμμος μεινίσκει* Μαχ. 478[20]· **β**) χρονοτριβώ, αδρανώ: *ουδέν τον άλλαξεν* (ενν. *ο γιατρός*) *και έβαλεν ετεσαύτα πράματα θερμά ... και εβρώμισεν η πληγή, ού διατί εμείνισκεν και ουδέν το εγιάτρευγεν καθημερινόν* Ασσίζ. 431[3]. **2α**) Παραμένω σε μια κατάσταση ή διάθεση: *όποιος 'κ τον ... κόπον του κερδεί εισέ τιμήνε μνίσκει* Δεφ., Λόγ. 364· *μεινέσκοντας καθαρή και αβίαστη η νομή* Χριστ. διδασκ. 462· *μήτε η ψυχή μου δύνεται μνέσκοντας συγχυσμένη έξω να δώσει την χαράν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1178]· **β**) διατηρούμαι, διαρκώ: *Η δικαιοσύνη του μεινέσκει παντοτινά εις τον αιώνα* Χριστ. διδασκ. 67· **γ**) εμμένω: *μεινέσκει εις τη σκληρότητά του και αμετανόητόν του καρδίαν* Χριστ. διδασκ. 419· **δ**) μένω πιστός, υπακούω: *καταραμένος είναι κάθε άνθρωπος οπού δεν μεινέσκει εις όλα τα λόγια του νόμου* Χριστ. διδασκ. 97. **3**) Απομένω: *Τόπος ουδέν τους έμνεσκε της γης και της θαλάσσου, με πάντα τρόπον, αν μπορούν, τον κόσμον να χαλάσου* Πένθ. θαν.[2] 281. **4**) Περιέρχομαι σε μια κατάσταση· γίνομαι: *Αν έρτω, η Λευκουσία μεινίσκει εύκαιρη και θέλουν την πάρειν οι Γενουβήσοι* Μαχ. 374[30]· *στην ποιαν* (ενν. *τη ζωή*), *εις όσα να χαρούν, ύστερα κλαίγουν, ότι*

στο τέλος πασανείς γυμνός μεινίσκει Κυπρ. ερωτ. 154[16]· *η δουλεύτρια μεινίσκει κληρονόμισσα της κυράς της* 'Ανθ. χαρ. 298[33]. **ΙΙ** (Μέσ.) απομένω: *να μας πεις πάσα πράμαν τό ξεύρεις με το θέλημά σου, αλλέως τα κόκκαλά σου μεινίσκουνται εις το καρίν!* Βουστρ. 517.

μεϊντάνι το· *μιντάν'*.

Το τουρκ. meydan. Ο τ. και σήμ. στην 'Ηπειρο (Βλ. Θαβώρ., Ελλην. 19, 1966, 262). Τ. *μεϊτάνιν* σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 138). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Πλατεία, ανοιχτή έκταση (εδώ προκ. για αγορά): *Στο μιντάν' είν' σταφύλια παντοδαπά (?)* Divân 885[6]. — Τ. *μαϊτάνιν* (<τουρκ. maydan) ως τοπων. (Βλ. Λαμψ. [Πανάρ. σ. 88] και Mor., Byzantinot.[2] Β' 180): Πανάρ. 75[29]· τ. *μεγιτάνι* ως τοπων. στη Διήγ. Αγ. Σοφ. 149[35] (βλ. Mor., ό.π.) πιθ. εσφαλμ. αντί *Ατ - μεγιτάνι* (πβ. αυτ. 150[7], καθώς και 147[15], 149[26], όπου τ. *Ατ - μεγιτάνιν*· πβ. επίσης ά. *ατ - μεϊντάνιν*).

μείρα· *μείραν,* Μαχ. 426[22], εσφαλμ. γρ. αντί *μερίαν*· διόρθ. Χατζ., Επετ. Κύπρ. 3, 1970, 79 = Χατζ., Διασπ. Β' 91.

μειρακίζω.

Από το ουσ. *μειράκιον* και την κατάλ. *-ίζω*. Μέσ. *μειρακίζομαι* στο Steph., Θησ.

Παριστάνω τον έφηβο: *Υπόστρεψον ταχύτατα προς ... ... την Ολυμπιάδα, ... θήλαζε, πίνε το γάλα ταύτης. Ακμήν γαρ τιθηνεύεσθαι θέλεις και μειρακίζειν· άρπαζε μη τα των ανδρών* Βίος Αλ. 1705.

μειράκιον το, Αχιλλ. Ν 1728.

Το αρχ. ουσ. *μειράκιον*.

α) 'Εφηβος, νεαρός: Βίος Αλ. 713· **β**) βρέφος, νήπιο: *Ο βασιλεύς είχεν υιόν μειράκιον να βαφτίσει* Χρον. Μορ. Η 4336· (μεταφ. προκ. για ζώο): *και μειράκιον ακόμη* (ενν. *ο αετός*) *έναι και τυφλόν αλήθεια* Χρησμ. (Βέης) 14[42]· **γ**) (μεταφ. με υποτιμ. σημασ. προκ. για έθνος ή λαό) αυτός που εμφανίστηκε πρόσφατα και χωρίς δυνάμεις: *η Πόλις εκυρίευε Ανατολήν και Δύσην και τώρα το μειράκιον, το σιχαντό το έθνος* (ενν. *το τουρκικό*) *ενέβηκεν, εψήλωσεν, εγίνη αυθέντης μέγας* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 489.

μειράκιος· *(μικροί, μεγάλοι, γέροντες), μειράκιοι (νεανίσκοι),* Αχιλλ. Ν 1728, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *μειράκια*, αν δεν πρόκ. για αρσ. τ. του ουδ. *μειράκιον* (με αλλαγή γένους ή από επίδρ. των γειτονικών αρσ.)· διορθώσ.

μείραξ ο, Πόλ. Τρωάδ. 757, Βίος Αλ. 2600, 'Εκθ. χρον. 8[7].

Το μτγν. ουσ. *μείραξ* (πβ. L-S, λ. *μείραξ η*).

'Εφηβος, νεαρός: *'Οταν ... τρις και δέκατον ήψατο ο μείραξ χρόνον* Αχιλλ. Ν 95.

μειώνω.

Το αρχ. *μειόω*. Η λ. και σήμ.

Ελαττώνω (ηθικά), ζημιώνω: Δεφ., Λόγ. 382.

μεκριλίκιν, Συναδ., Χρον. 70, εσφαλμ. γρ. αντί *μπεκριλίκιν*· διορθώσ. κατά το χφ. — Βλ. *μπεκριλίκιν*.

μελαγχολία η.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. κοινή και ιδιωμ. σε διάφ. τ. (Andr., Lex.).

Λύπη, στενοχώρια: *Ουκ ένι τούτο πλαντασμός, ουκ έν' μελαγχολία;* Γλυκά, Στ. 273.

μελαγχολικός, επίθ.· *μ ε λ α χ ο λ ι κ ό ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 39^{v}.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

1) Που έχει δεχθεί έκχυση χολής: *Κόκκοι καθαρτικοί μελαγχολικού χυμού* Ιατροσ. κώδ. πε'. **2**) Που έχει μελαγχολική ιδιοσυγκρασία, βαρύθυμος, σκυθρωπός: *μη συνδιατρίβετε με μαύρους και μελαγχολικούς ανθρώπους, διότι είναι πολλά πονηροί* Σοφιαν., Παιδαγ. 288.

Το ουδ. πιθ. ως ουσ.=ασθένεια που προέρχεται από έκχυση χολής στο αίμα: *Ιερά ... καθαίρουσα μελαχολικόν* Ιατροσ. κώδ. πα'.

μελαγχολώ.

Το αρχ. *μελαγχολάω.* Διάφ. τ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ.

Είμαι μελαγχολικός, βαρύθυμος· (εδώ) εξοργίζομαι, αγανακτώ: *ωσάν εμελαγχόλησα και ηγριολάλησά την* Προδρ. Ι 140.

μελάγχρους, επίθ· *μ ε λ ά χ ρ ο υ ς,* Ερμον. Δ 307.

Το αρχ. επίθ. *μελάγχρους.*

μελαινενδυσία η, Καλλίμ. 2290.

Από το επίθ. *μέλαινα* και το ουσ. *ένδυσις.*

Το ντύσιμο με μαύρα: *Αν τύχει να κακίζουσιν τινές και να βαρούνται την των τριχών απόκαρσιν, την μελαινενδυσίαν* αυτ. 2284.

μελαμφόρος, επίθ.

Από το επίθ. *μέλας* και το *-φόρος.* Για τη λ. βλ. Steph., Θησ.

Μαυροφορεμένος· ρασοφόρος (Για τη σημασ. βλ. Τωμ., ΕΕΒΣ 33, 1964, 13 και Βαγιακ., 41, 1974, 249): *τότε δείξας τον μελαμφόρον Ορχάνην* Δούκ. 379^{12}.

μέλαν το, Ορνεοσ. αγρ. 539^{16}.

Το αρχ. ουσ. *μέλαν.*

α) Μελάνι: Δούκ. 313^{23}· **β**) (με το ουσ. *σηπία*· πβ. ά. *μαύρος,* το ουδ. ως ουσ. 1) το μελάνι της σουπιάς: *Λαβών ... μέλιτος κοχλιάρια β', σηπίας το μέλαν κοχλιάριον α', οίνον καλόν τον αρκούντα τρίψον αυτά πάντα* Ορνεοσ. αγρ. 528^{6}.

μελανάδα η.

Από το επίθ. *μελανός* και την κατάλ. *-άδα.* Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μελανιά, μώλωπας: *φιλεί* (ενν. *ο γέρος*), *τσιμπά, μαλάσσει την και κάμνει μελανάδες* Περί γέρ. 86.

μελανδέστερος, επίθ., βλ. *μελαντερέστερος.*

μελανένδυτος, επίθ., Ιστ. Ηπείρ. X^{5}· *μ ε λ έ ν δ υ τ ο ς,* Ιστ. Ηπείρ. X^{5} κριτ. υπ.

Από τα επίθ. *μέλας* ή *μελανός* και *ενδυτός.* Ο τ. με αποβολή συλλαβής κατά ανομοίωση.

Που φορά μαύρα ρούχα, που πενθεί· (εδώ μεταφ.): *μελανένδυτος, φευ, και σκοτοδυτούσα η των Ιωαννίνων μητρόπολις γίνεται, τον ποιμένα αυτής μη έχουσα* Ηπειρ. 216^{21}.

μελάνη η.

Το θηλ. του επιθ. *μελανός* ως ουσ. με αναβιβ. του τόνου (Βλ. Θαβώρ., Ουσιαστ. 110). Η λ. και σήμ.

1) Μελάνι γραφής: *την χέραν του εμαύρισεν αυτός με την μελάνην και την γραφήν εβούλλωσε μετά την απαλάμην* Ιστ. Βλαχ. 2215· *Τα δάκρυά μου να τα 'ποισα μελάνη για να γράψω* Ch. pop. 44. **2**) Μαύρο, πένθιμο ρούχο: *όλον το πλήθος του λαού μελάνας εφορέσαν, εκ βάθους θρήνους πολεμούν από καρδιάς δακρύουν* Βυζ. Ιλιάδ. 1099.

μελανηφόρος, επίθ., Καλλίμ. 1487, 1568, 1572.

Το μτγν. επίθ. *μελανηφόρος.*

Μαυροφόρος: *υπήντησεν* (ενν. *ο Καλλίμαχος*) *ανθρώπους κουρεμένους μετά πενθίμου σχήματος, μελανηφόρους όλους* αυτ. 1535.

μελάνθη η, Ιερακοσ. 462^{17}, 464^{26}.

Από το ουσ. *μελάνθι(ον)* πιθ. αναλογ. με ουσ. σε *-άνθη* (λ.χ. *οινάνθη* Ιερακοσ. 391^{26}, *χαλκάνθη* αυτ. 484^{13}· πβ. επίσης ονόμ. φυτών σε *-η,* όπως *κνίδη, μαλάχη,* κ.ά.).

Το φυτό μελάνθιο: *λαβών ... κνίδης ολίγους κόκκους και μελάνθης το ίσον ... δος τω ιέρακι* αυτ. 461^{13}.

μελάνθιν το, βλ. *μελάνθιον.*

μελάνθιον το, Ιερακοσ. 461^{31}, 462^{22}, 465^{31}· *μ ε λ ά ν θ ι ν,* Σταφ., Ιατροσ. 2^{41}, 6^{169}, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 61^{19}.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Ο τ. *μελάνθιν* στο Du Cange. Τ. *μελάνθι* στο Εβρ. γλωσσ. 73 και στο Somav. και διάφ. τ. σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Andr., Lex., λ. *μελάνθιον,* Καρανικόλα, Συμαϊκά 3, 1977, 79, λ. *μελάτ-τι* και Κατσουλέα, Πεπρ. Δ' ΔΚρΣ Γ' 129).

Το φυτό μελάνθιο (Βλ. Γενναδ., Λεξ. 602-3 και Langkavel, Bot. sp. Gr. 32, 41): *Μελάνθιν κοπανίσας μεθ' ύδατος ομβρίου και στάζε εις τους οφθαλμούς* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 57^{11}.

μελάνθριξ, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Που έχει μαύρα μαλλιά και γένια: *δασυγένειος γαρ μέγας και λευκός, αλλά μελάνθριξ* (ενν. *ο Αγαμέμνων*) Ερμον. Δ 97.

μελάνι το, βλ. *μελάνιν.*

μελανία η, Φυσιολ. (Offerm.) G 24^{5}, 26^{3-4}, M 25^{5}, 27^{4}, Φυσιολ. (Zur.) XXV $1^{3,14-5}$, Φυσιολ. $342^{16,19}$.

Το αρχ. ουσ. *μελανία.* Τ. *μελανιά* στο Somav. και σήμ.

Μαυρίλα, μελανάδα· μαύρο στίγμα: *Ο Φυσιολόγος έλεξε περί αυτού* (ενν. *του χαραδριού*) *ότι ολόλευκον εστίν πετεινόν, μη έχον μηδεμίαν μελανίαν* Φυσιολ. (Kaim.) 12a^{5}· (σε μεταφ. με ηθ. σημασ.): *ολόλευκος γαρ εστίν ο Κύριος ημών μηδεμίαν μελανίαν έχων* Φυσιολ. (Kaim.) 13a^{18}.

μελανίζω.

Το μτγν. *μελανίζω.* Τ. *μελανίω* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μαυρίζω, σκοτεινιάζω: *κατηύγαζε* (ενν. *ο κομήτης*) *πάντα τα της γης πέρατα και ουκ εδίδου τοις λοιποίς αστράσιν εξευγάζειν ουδέ τον αέρα μελανίζειν* Δούκ. 93[31].

μελάνιν το, Προδρ. IV 256, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 93[20], Κυπρ. ερωτ. 141[2,22]· *μ ε λ ά ν ι,* Ιατροσ. κώδ. σκγ', φξγ', Ερωτοπ. 332, 440, 444, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 813, Συναξ. γυν. 472, Αλφ. (Mor.) III 3, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 362, Γ' 1127, Δ' 460, Ε' 459, 1085, Ζήν. Α' 173.

Το μτγν. ουσ. *μελάνιον* (L-S Suppl.), που απ. και σε παπύρ. (L-S)· για τη λ. βλ. Georgac., Glotta 36, 1958, 169 και Θαβώρ., Ουσιαστ. 72. Ο τ. στο Lampe, Lex. και σήμ. Η λ. σε επιστ. του 15. αι. (Μανούσ., ΕΜΑ 6, 1956, 171) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

α) Μαύρο υγρό για γραφή, μελάνι: *όλα τού τα 'πε στη γραφή, με πένα και μελάνι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 804· *τα μάτια σου είναι έμορφα, μαύρα σαν το μελάνι* Ch. pop. 404· *μαύρο μελάνι είν' οι καπνοί των αναστεναγμών μου, συγκερασμένοι με πικρά νερά των δακρυών μου* Λίμπον. 87· φρ. *βάνω το μελάνι*· βλ. *βάνω* Α' 25β· **β**) σκούρο βαφικό υγρό: *'Ηπιασεν ο Ρωτόκριτος τ' άλλο φλασκί και βάνει στο πρόσωπο κ' εις τα μαλλιά σαν πρώτας το μελάνι. Εγίνη πάλι ανέγνωρος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1150· *πάντά 'χεν εις το πρόσωπο το μαγικό μελάνι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1372.

μελάνισις *η*.

Από τον αόρ. του *μελανίζω*.

Μαύρη, σκοτεινή εμφάνιση: *Μελανοφορών εξήλθεν* (ενν. *η Πολυξένη*) *κι η μελάνισις εκείνης ώσπερ ήλιος εφάνη εις τας των Τρωών ωραίας* Ερμον. Φ 234.

μελανίτσιν το.

Από το ουσ. *μελάνι* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

Μελάνι: *Πάτερ, πετσίν ουδέν έχω, να ανάβω να αγοράσω και μελανίτσιν ολιγόν, και τώρα εία πού φθάνω* Προδρ. III 334.

μελανιώ.

Από το *μελανιάζω* πιθ. κατά το σχ. *δειλιάζω-δειλιώ, χολιάζω-χολιώ*, κ.τ.ό.

Μελανιάζω, μαυρίζω (σε χτυπήματα): *η κοπανιά ώρες μελανιά κι ώρες βαθιά πληγώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1798.

μελανοειδής, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Που έχει μαύρη όψη· (εδώ) που έχει μαύρο χρώμα: *εισίν ... πολλά γένη περιστερών· και πολύχρωτα εισίν: ο ψαρός, ο μελανοειδής, ο ποικίλος, ο λευκός* Φυσιολ. (Offerm.) G 114[9].

μελανομαυροθώρετος, επίθ.

Από το επίθ. *μελανόμαυρος* και το *θωρώ*.

Που έχει σκοτεινόμαυρη όψη, σκοτεινόμαυρος: *Εγείρου* (ενν. *γερανέ*), *ανάστα ταπεινέ, φύγε από τον γάμον* (παραλ. 1 στ.), *μελανομαυροθώρετε, Σαρακηνέ, κουτρούλη* Πουλολ. (Τσαβαρή) 70.

μελανόμαυρος, επίθ.

Από τα επίθ. *μελανός* και *μαύρος*.

Πολύ μελαχρινός, μελαψός: *μαυρίζει* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*) *και μελαχρινός βαθιάς βαφής εγίνη* (παραλ. 2 στ.). *Γίνεται μελανόμαυρος, που 'τον ξαθός περίσσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 901.

μελανομαυροφόρετος, επίθ.

Από το επίθ. *μελανόμαυρος* και το *φορώ*.

Που φορά μαύρα, μαυροφορεμένος· (εδώ) που έχει σκοτεινόμαυρη όψη, σκοτεινόμαυρος: *μελανομαυροφόρετε* (ενν. *γερανέ*), *Σαρακηνέ, κουτρούλη* Πουλολ. (Τσαβαρή) 70 κριτ. υπ.

μελανομύτα, επίθ. θηλ., Πουλολ. Ζ 234.

Από το επίθ. *μελανός* και το ουσ. *μύτη*.

Που έχει μαύρο ράμφος: *Μελανομύτα* (ενν. *κίσσα*), *τσαπερού, ασχημοποδαρούσα* Πουλολ. Αθ. 278.

μελανομύτρια, επίθ. θηλ.

Πλάσμα από υποτιθέμενο επίθ. *μελανομύτης*.

Που έχει μαύρο ράμφος: *μελανομύτρια* (ενν. *κίσσα*), *τσαπερού, ασχημοποδαρούσα* Πουλολ. (Τσαβαρή) 327.

μελανοποδάτος, επίθ.

Από το επίθ. *μελανοπόδης* και την κατάλ. *-άτος*.

Που έχει μαύρα πόδια: *παρδαλοχρωμάτιστον και μελανοποδάτον* (ενν. *τρυγόνι*) Πουλολ. (Τσαβαρή) 475.

μελανοπόδης, επίθ.

Από το επίθ. *μελανός* και το ουσ. *πόδι*.

Που έχει μαύρα πόδια: *κύκνε ... μελανοπόδη* Πουλολ. (Τσαβαρή) 8.

μελανοπώγων, επίθ.· *μ ε λ α π ώ γ ω ν.*

Από το επίθ. *μελανός* και το ουσ. *πώγων*. Ο τ. πλαστός από μετρ. ανάγκη.

Που έχει μαύρη γενειάδα: *μελαπώγων* (ενν. *ήν ο Πύρρος*) Ερμον. Δ 258.

μελανός, επίθ., Καλλίμ. 1490, Διακρούσ. 95[4]· *μ ε λ ε ν ό ς,* Ch. pop. 511.

Το μτγν επίθ *μελανός*. Η λ. και σήμ.

1) Μαύρος, μαυρισμένος: *να κάμει* (ενν. *η μάισσα*) *τ' άσπρο μελανό, την πρόσωψη ν' αλλάξει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 894· *σάρκες περίσσια μελανές και πληγωμούς γεμάτες* Ερωφ. Ε' 116· *εφαίνουντον η θάλασσα τριγύρου εις το νησί πότε κόκκινη, πότε πράσινη και μελανή* Διήγ. πανωφ. 60. **2α**) (Μεταφ.) δυσάρεστος· φρικτός: *τέτοια μέρα μελανή να μη 'χεν ξημερώσει* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 119. **β**) δυσβάστακτος: *και κόσμος όλος μελανή εβάφη καταδίκη* Καλλίμ. 1646.

μελανούμαι. — Βλ. και *μελανώνω*.

Το μτγν. *μελανόομαι*. Η λ. και στο Βίο αγ. Ηλία 42[544].

1) Μαυρίζω, είμαι μαύρος: *ευρήσεις δέ τινα* (ενν. *πτερά*) *έσωθεν προς το τέλος μεμελανωμένα* Ιερακοσ. 478[1]· *ην γαρ προ καιρού τεθνηκυία· και ... ην γαρ μεμελανωμένη και ωγκωμένη τυμπάνου δίκην* Έχθ. χρον. 37[4]· (μεταφ.): *Δικαιοσύνην φράσω πώς περί της ουρανίου* (παραλ. 1 στ.) *Πώς είπω ταύτης το λαμπρόν ο μεμελανωμένος ...;* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 178. **2**) Σκοτεινιάζω: *σελήνη, μελανώθητι, μηκέτι δαδουχήσης* Διγ. (Trapp) Gr. 3585.

μελανούρι το.

Από το ουσ. *μελάνουρος* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Είδος ψαριού: *έλεγε γουν ο Πυθαγόρας: «Να μη φάγετε τα ψάρια όπου λέγονται μελανούρια»* Σοφιαν., Παιδαγ. 288.

μελάνους, επίθ.

Από το επίθ. *μελανός* πιθ. αναλογ. με επίθ. βαρύτονα σε *-ους*.

Μαύρος: *τον ένα μέν* (ενν. *οφθαλμόν*) *είχε* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *λευκόν, τον δ' έτερον μελάνουν* Βίος Αλ. 569.

μελανοφόρος, επίθ.

Από το επίθ. *μελανός* και το *-φόρος*. Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Μαυροφόρος: *είδεν* (ενν. *ο Καλλίμαχος*) *εκεί το πένθιμον, μελανοφόρον σχήμαν* Καλλίμ. 1568 κριτ. υπ.

μελανοφορώ, Ερμον. Φ 233.

Το μτγν. *μελανοφορέω*.

Α' Μτβ. **1**) Ντύνω με μαύρα ρούχα· διακοσμώ πένθιμα: *να τον μελανοφορέσομεν* (ενν. *τον θρόνον του αρχιερέως μας*) *διά τον στερεμόν του* Χίκα, Μονωδ. 165. **2**) (Σε ιδιάζ. χρ. ως παθητ. με είδος σύστ. αντικ.) φορώ κ. σε μαύρο χρώμα: *μνήσθητι και των αμφίων των μελανοφορουμένων υπέρ του Εκτόρου λύπην· κι ενθυμήθησε το τι 'τον εις το κάλλος γαρ εκείνη* (ενν. *η Πολυξένη*) Ερμον. Φ 246. **Β'** (Αμτβ.) μαυροφορώ, φορώ πένθιμα ρούχα: *Χθες ελαμπροφόρει* (ενν. *το πτωχόν μας γένος*) *... και σήμερον μελανοφορεί, διατί εστερήθηκε την ευταξίαν του* Χίκα, Μονωδ. 37.

μελαντερέστερος, επίθ.· *μελανδέστερος.*

Πιθ. παραθ. του αρχ. συγκριτ. *μελάντερος*. Ο τ. από πιθ. παλαιότ. **μελανδερέστερος* με αποβολή της συλλαβής *-ρε-* από ανομοίωση.

Μελαψός, μελαχρινός: *την ηλικίαν έφηβος* (ενν. *ο 'Αμμων*), *νέος ανήρ μεσήλιξ, είδος δέ μελανδέστερος, χρυσόκομος την χαίτην* Βίος Αλ. 235.

μελαντηρία η.

Η λ. στον Αριστ.

Μαύρη χρωστική ουσία· μαυρίλα, μαύρη απόχρωση: *εξ αλφίτων ρυπαρών επάγη* (ενν. *τις άρτος*) *και συνέστη, πολλήν επισυρόμενος πάνυ μελαντηρίαν* Γλυκά, Αναγ. 200.

μελανώδης, επίθ.

Η λ. στο Etymologicum Magnum.

Μαύρος: *εις το κάστρο Μελητί, που λέγουν μελανώδη* (?) Αλεξ. 2889.

μελανώνω. — Βλ. και *μελανούμαι.*

Το μτγν. *μελανόω* (Steph., Θησ. και Sophocl.). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μαυρίζω: *Ειπέ, την λέγει* (ενν. *την γραυν*), *μυσαρά, σκεύος μελανωμένον* Καλλίμ. 2578.

μελάνωσις η.

Το μτγν. (?) ουσ. *μελάνωσις* (L-S Suppl.).

Μαύρισμα, μελάνιασμα· ασθένεια που παρουσιάζεται με μελανά οιδήματα στο δέρμα, μελανίαση: *Περί προσώπων μελάνωσιν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 62[12].

μελαπώγων, επίθ., βλ. *μελανοπώγων.*

μέλας, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μέλας*. Το θηλ. και σήμ. στη Χίο (Andr., Lex., λ. *μέλαινα*). Το θηλ., καθώς και οι πληθ. αρσ. και ουδ., σήμ. ως τοπων. (Andr., Lex., ό.π. και λ. *μέλας*).

Μαύρος· μελαψός, μελαχρινός (εδώ προκ. για το χρώμα του δέρματος): *το μέλαν γαρ εικάζω το χρώμαν των Αιγυπτίων* Λίβ. Sc. 1564· *η φύσις μέλαινα χροιά, νομίζω, έποικέν σοι* (ενν. *κόρη*) Βέλθ. 570.

Το ουδ. ως ουσ. = **1**) Μαύρο χρώμα: *οφρύν είχε κατάμαυρον, άκρατον δέ το μέλαν* Διγ. (Trapp) Gr. 1305· φρ. *μεταβαίνω ή μετατρέπομαι εις το μέλαν* = μαυρίζω, σκοτεινιάζω, σκυθρωπάζω: *η καλή του γαρ η όψις εις το μέλαν εμετέβην* Ερμον. Η 337· Ερμον. Η 182. **2**) (Στον εν. και πληθ. κατά παράλ. του ουσ. *ένδυμα ή φόρεμα, κ.τ.ό.*) **α**) μαύρο πένθιμο ένδυμα (Βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β'[2] 35-6): *Εκείνη γουν, ως λέγουσιν, εζήτησεν τας χώρας ως μέλαν να φορέσουσιν* Καλλίμ. 1519· **β**) (προκ. για τη μοναχική ενδυμασία, το μοναχικό σχήμα· βλ. και Κουκ., ό.π. 19, όπου η λ. και από έγγρ.): *εν συντόμῳ τη μονή της Περιβλέπτου εισελθών κείρεται την κόμην και αμφιέννυται τα μέλανα* Δούκ. 69[26].

μελαχολικός, επίθ., βλ. *μελαγχολικός.*

μελαχρινός, επίθ., Θησ. Γ' [49[2]], Βοσκοπ.[2] 385, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 898, Ε' 405.

Το μτγν. επίθ. *μελαγχρινός* (L-S Suppl.). Η λ. και σήμ.

Που έχει ελαφρό, ανοιχτό μαύρο χρώμα, μελαχρινός: *μελαχρινή και νόστιμη* (ενν. *κόρη*), *όλή 'σαι της αγάπης* Ch. pop. 448· *μια μελαχρινή, δώδεκα χρονών κόρη* Ch. pop. 568.

μελαχρινότητα η.

Από το επίθ. *μελαχρινός* και την κατάλ. *-ότητα*.

Η ιδιότητα, το χρώμα του μελαχρινού: *την μελαχρινότητα σαν χιόνι να ξασπρίζει* (ενν. *κάνεις συ*) Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1190].

μελάχρους, επίθ., βλ. *μελάγχρους.*

μέλαψον το.

Το ουδ. του επιθ. *μελαψός* ως ουσ. με αναβιβ. του τόνου.

Είδος σιναπιού (Πβ. *Σινάπι το μέλαν*, Γενναδ., Λεξ. 820): *Σινωπίδιν ολίγον, τουτέστι μέλαψον* Ορνεοσ. αγρ. 527[13].

μέλει, απρόσ., Ροδινός (Βαλ.) 143, 174.

Το αρχ. *μέλει*. Η λ. και σήμ.

(Συν. με άρν.) ενδιαφέρομαι, φροντίζω: Καλλίμ. 1195· *Μόστρα κάμνουσιν και σας μην σασε μέλει, ημείς ας υπαγαίνομεν κι ας κάμ' αυτός σαν θέλει* Σταυριν. 1075· *δεν τον μελει διά τα πρόβατα* Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. ι' 13.

μελενδυνώ· *μελενδυνούμεν,* Καλλίμ. (Pichard) 1509, εσφαλμ. γρ. αντί *μελενδυτούμεν·* διόρθ. Κριαρ., Ελλην. 16, 1958/59, 263. — Βλ. ά. *μελενδυτώ*.

μελενδύτης ο.

Από το επίθ. *μέλας* και το ουσ. *ενδύτης*. Η λ. σε επίγραμμα του 13. αι. (Βλ. Τωμ., ΕΕΒΣ 33, 1964, 13· για τη λ. βλ. και Βαγιακ., ΕΕΒΣ 41, 1974, 249).

Ρασοφόρος, μοναχός: *ρακενδύτου, μελενδύτου τάχα μοναχού του δήθεν, ού το όνομα τυγχάνει Μακάριος Χριστού δούλος* Καλορείτ., Στ. 3.

μελένδυτος, επίθ., βλ. *μελανένδυτος*.

μελενδυτώ, Καλλίμ. 1540.

Από το ουσ. *μελενδύτης* ή από το επίθ. *μελένδυτος*. Η λ. στο Steph., Θησ. (λ. *μελενδυτέω*) και σε κείμ. του 13.-14. αι. (Βλ. Δετοράκη, Αθ. 78, 1982, 159).

Φορώ μαύρα πένθιμα ρούχα: *πλήθος αναρίθμητον ανθρώπων αμετρήτων εξ ορισμού βασιλικού μελενδυτούμεν πάντες* αυτ. 1509.

Μελενικιώτης ο· *Μ ε λ ν ι κ ι ώ τ η ς*.

Από το τοπων. *Μελένικον* και την κατάλ. *-ιώτης*. Η λ. ως επών. σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. 91[134,147,κ.α.], 109[836,837,κ.α.]).

Αυτός που κατάγεται από το Μελένικο: *τες ανέγνωσαν* (ενν. *τες καθαίρισες*) ... *εις επήκουον πάντων. Διότι ήτον και Μελνικιώτες και χωριάτες και παπάδες και ξένοι, ως να το ηξεύραν οι πάντες* Συναδ., Χρον. 57.

μελενικιωτικός, επίθ.

Από το εθν. *Μελενικιώτης* και την κατάλ. *-ικός*.

Που προέρχεται από το Μελένικο: *Κρείττονα δέ τζουράκια τα μελενικιωτικά και τα μεστιωτικά* Ορνεοσ. 578[29-30].

μελενός, επίθ., βλ. *μελανός*.

μελεός ο, βλ. *μελιός*.

μελέτη η, Σπαν. Ρ 244, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 486, Καλλίμ. 1316, 1738, 1814, Ιερακοσ. 352[6], Φλώρ. 332, Λίβ. Esc. 1549, Λίβ. Ν 1400, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1038, Φαλιέρ., Λόγ. 118, Δούκ. 99[28], Σφρ., Χρον. μ. 12[1], 28[2], Ριμ. Βελ. 536, Ψευδο-Σφρ. 252[11,18], 276[12].

Το αρχ. ουσ. *μελέτη*. Η λ. και σήμ.

1) Προσπάθεια για την εκμάθηση ή την κατανόηση κάπ. πράγματος: Δούκ. 229[14]. **2**)

Προσεκτική εξέταση, περίσκεψη: *Και πολλών λόγων και βουλής και μελέτης γενομένης έδοξε τω αοιδίμω βασιλεί ότι το έν να λείψει παντελώς, διότι πατριάρχου γενομένου ένι χρεία πάντες ή να πείθωνται αυτώ ή έχθρα να γένηται* Σφρ., Χρον. μ. 100[28]. **3**) Σκοπός, πρόθεση, σχέδιο: *'Ηκουσεν η παράξενος, έμαθεν την μελέτην, και από τότε οικονόμησεν ... πώς να εβγώ της φυλακής, του φόνου να γλυτώσω* Λίβ. Sc. 2344· *υπάγει* (ενν. *ο αμιράς ο και Κυρίτσης και Μεχεμέτης*), *ίνα τα της Ανατολής διορθώσει, και, ωσάν επιστρέψει, έχει σκοπόν και μελέτην ελθείν κατά της Πόλεως* Σφρ., Χρον. μ. 8[25]. **4**) Σκέψη, ενθύμηση: *'Εχε στον νουν σου πάντοτε μελέτην του θανάτου* Σπαν. Α 464· Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1751.

μελέτημα το.

Το αρχ. ουσ. *μελέτημα*. Η λ. και σήμ. με νεότερη σημασ. (Βλ. και Andr., Lex.).

Σκέψη, στοχασμός: *Της κόρης μεταχείρισις, μελέτημα και σκήψις* Καλλίμ. 1936· *Ω Φαρισαίοι και γραμματείς, και πού 'τον η σοφιά σας* (έκδ. *σοφία*), *πού 'σαν κι εσκοτεινιάσασιν τα μελετήματά σας;* Φαλιέρ., Θρ. 174.

μελέτησις η.

Από το *με λετώ*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.), καθώς και σε Ανέκδοτα Ελληνικά (L-S).

Μελέτη, έγνοια, σκέψη: *να ποίσεις τους ενάντιους όλους ν' απατηθούσιν* (παραλ. 3 στ.), *εκείνοι να δικάζουνται, να έχουν μελετήσεις κι εσύ να σέβεις έσωθεν να τους λεηλατήσεις* Ριμ. Βελ. 784.

μελετιάζω, βλ. *μεριτιάζω*.

μελετιό το, Εβρ. ελεγ. 170.

Από το *μελετώ* και την κατάλ. *-ιό* (Για την κατάλ. βλ. Ανδρ., Λεξ.[2]).

Μελέτη· φρ. *κάθομαι εις το μελετιό μου* = μελετώ (εδώ σχετ. με μελέτη του Νόμου του Θεού, δηλ. της Πεντατεύχου· πβ. και Ψαλμούς 1[2]): *εκεί* (ενν. *στο Μπετ-Αμικδάς της άγιας Ζερουσαλάϊμ*) *ήταν καλοί Ταλμιδίμ* (=μαθητές) *πολλά γραμματισμένοι ... κάθονδαν εις το μελετιό τους τες νύχτες, τες ημέρες* αυτ. 168.

μελετισμένος, μτχ., βλ. *μελετώ*.

μελετώ, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 181, Καλλίμ. 2175, Λίβ. Ρ 905, Λίβ. Sc. 125, Λίβ. Esc. 1220, Λίβ. Ν 1102, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1033, Χειλά, Χρον. 356 δις, Δούκ. 211[20,23], Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι V 18, Χωνιάτη, Παράφρ. ΙΙΙ 86, Κορων., Μπούας 150, Ιστ. πολιτ. 24[14], Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 46, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 402, 419, Διγ. 'Ανδρ. 330[29], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1602, Β' 749, Γ' 1151, Θυσ.[2] 1052, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [81], Τζάνε, Κρ. πόλ. 145[7], 397[8]· μτχ. *μ ε λ ε τ ι σ μ έ ν ο ς*, Πιστ. βοσκ. Ι 1, 102, IV 7, 148, Τζάνε, Κρ. πόλ. 180[17].

Το αρχ. *μελετάω*. Η μτχ. *μελετισμένος* αναλογ. προς τις μτχ. των ρ. σε *-ίζω*. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Σκέπτομαι, έχω κατά νου, συλλογίζομαι, στοχάζομαι, διανοούμαι: *μέχρι σου ουδείς εμελέτησε πύργον ή καλύβην πήξαι εν τη αυλή της Πόλεως* Δούκ. 297[20]· *η νένα τση σα φρόνιμη ήβανεν εις το νου της για το κακό που μελετά η κόρη του κορμιού της* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1700· *ποτέ δεν εμελέτησα διά την βασιλειάν σου κα-*

νένα πράγμα άδικο διά την αφεντιά σου Σταυριν. 825· τον φόβον έχε του Θεού και πάντα να σε βλέπει· αν ταύτα πάντα μελετάς, αν ταύτα πάντα βλέπεις, εντεύθα να ωφεληθείς, μέγα καλόν να εύρεις Σπαν. Ο 150· ίνα μελετά τον θάνατον και ίνα έχη κατάνυξιν και το «Κύριε ελέησόν με τον αμαρτωλόν» πάντοτε μελετά Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι IV 44· μ' όλην σας την όρεξιν παράδοσιν ζητάτε, τούτο δεν σας το κάμνομεν και μην το μελετάτε Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 828· **β**) σχεδιάζω, σκοπεύω, έχω την πρόθεση: ει τοιαύτα βούλοιο (ενν. αμιρά) και μελετάς ποιήσαι, ώστε κρυφίως φεύξασθαι από της Ρωμανίας Διγ. Ζ 747· επανήλθεν (ενν. ο σουλτάν Μουράτης) άλλα καταφαγείν μελετήσας ο άγριος θηρ Ιστ. πολιτ. 8[2]· επά 'ν' τ' αφτούμενον κερί που μελετάς να σβήσεις και το κορμί, οπού ζητάς να κακοθανατίσεις Θυσ.[2] 409· και πέ μου το, πατέρα μου, πού μελετάς να πάμε; Θυσ.[2] 517· μάχην ποσώς και πόλεμον ουδέν εμελετούμεν Καλλίμ. 970· **γ**)«δουλεύω» κ. στο μυαλό μου· (προ)ετοιμάζω: ουδέν της φαίνεται (ενν. της κόρης) κακόν κι αν δεν τον αγαπάει, πολλήν ολίγον τίποτες καλό του μελετάει Θησ. Δ' [55[8]]· Κι εσύ, Σοφέ, τώρα μου λες οπίσω να γυρίσω και την θυσία, τήν μελετώ, ακάμωτη ν' αφήσω; Θυσ.[2] 728· αφίησι την έχθραν και λύει τας παρατάξεις και τας μελετωμένας επάλξεις και ελεπόλεις Δούκ. 237[4]· **δ**) μηχανεύομαι: τύφλωσιν εμελέτησε (ενν. ο βασιλεύς) κατά Βελισαρίου Γεωργηλ., Βελ. 467· ετότες εμελέτησεν αυτός την προδοσίαν (ενν. ο Ιούδας) Ντελλαπ., Ερωτήμ. 826· **ε**) επινοώ: έν δέ εποίει (ενν. ο Σελίμης) κοινόν κακόν, ότι συνεχώς συνήγεν αργύριον παρά των υπηκόων δόσεις καινάς μελετών και ορίζων Ιστ. πολιτ. 71[19]· **ς**) συσκέπτομαι, διαβουλεύομαι, αποφασίζω: ο δέ στόλος από του Δυρραχίου εξελθών ήλθεν εις Κέρκυραν και προσκαρτερήσας εκείσε ημέρας είκοσιν, ως ουκ εδέξαντο τούτον, προς Κωνσταντινούπολιν ελθείν εμελέτησαν Χωνιάτη, Παράφρ. III 31· λειτουργίας γενομένης εν τω μεγίστω ναώ της του Θεού λόγου σοφίας εμελέτησαν και εκύρωσαν αποπλεύσαι Ιστ. πολιτ. 9[3]· διέβη ο βασιλεύς κυρ Ιωάννης μετά του πατριάρχου ... διά την μελετηθείσαν ... σύνοδον Σφρ., Χρον. μ. 56[26]· **ζ**) αναλογίζομαι: άνθρωποι δίχως πίστη, για πιάστε μελετήσετε τον αγαθόν τον κτίστην Φαλιέρ., Θρ. 300· τρώγεις και πίνεις, σπαταλείς, ... ποτέ Θεόν ου μελετάς και θάνατον ου τρέμεις Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 1096· να μελετά η καρδία μου το ασύστατον της τύχης Λίβ. Esc. 2246. **2**) Σπουδάζω, μαθαίνω κ. με μελέτη: μόνο συχνά να μελετά πάντα την ιστορίαν, γεμίζει την καρδίαν του και γνώσιν και ανδρείαν Ιστ. Βλαχ. 71· λοιπόν τά γράφω εις το χαρτίν, παιδί μου, ανάγνωσέ τα, ανάγνωσε, μελέτησε, καλά στοχάσου μού τα Σαχλ. Ν 47. **3**) Εξετάζω, ερευνώ: το περί της συνόδου μελέτα μέν αυτό και ζήτει Ψευδο-Σφρ. 320[7]· να βρεις πολλές τες μαστοριές και τέχνες, να μαθάνεις και αν ημπορείς, να μελετάς τες ορδινιές της φύσης Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 263· Ω φίλε μου γλυκότατε, τα πράματα του κόσμου ως όσον πλιο τα μελετώ, ξενίζομαι ατός μου Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 160. **4**) Θεωρώ: προφήτην ο κατάρατος σε μελετά, Θεέ μου (παραλ. 2 στ.) και όποιος σε ειπεί Θεόν ευθύς τον θανατώνει Ιστ. Βλαχ. 2513. **5α**) Φροντίζω, ενδιαφέρομαι για κ.: Γαμβρούς μελέτησε να βρεις να 'χουν κορμιά ακέραια παρά να λείπουν αρετές και να 'χουσι πηνέρια Δεφ., Λόγ. 539· στολίζει την (ενν. η Χρυσάντζα τη Φαιδροκάζα) και πέμπει την ευθέως προς τον ρήγαν του μελετήσαι τα της χρειάς του γάμου του Βελθάνδρου Βέλθ. 994· η λάμψη της αγάπης σου ν' άπτει εις την καρδιάν μου, να μελετώ μετά σπουδής πάντα την σωτηριάν μου Σκλέντζα, Ποιήμ. 3[6]· **β**) προσέχω: εκείνος (ενν. ο Φλώριος) έσω εκάθετον να τον σκεπάζουν τα άνθη, να μελετά η καρδία του την ένεδραν μη σφάλει Φλώρ. 1598. **6**) Αδημονώ: έγραψα το πιττάκιν μου και πάλε εδόξευσά το· και πάλε το τεντόσκοινον εκράτουν και εμελέτουν πότε να ευρούσιν την γραφήν και να την αναγνώσουν Λίβ. Ν 1638. **7**) Ασχολούμαι, εντρυφώ σε κ.: Ο δέ πατήρ του αμιράς εξ

εκείνων των χρόνων (παραλ. 1 στ.) απέρνα, μελετώντας δέ τους δρόμους του Κυρίου Διγ. Α 1570. **8**) Προορίζω: μάλλιος εμένα οι βοσκοί απής την εχαρίσα (ενν. την κόρη) όλ' οι θεοί για ταίρι μου μου την εμελετήσα Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 82· κι ένα παιδί ανάθρεφε πολλά του ηγαπημένο κι εκράτει το για λόγου μου ταίρι μελετημένο Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 60. **9**) Μνημονεύω, αναφέρω κάπ. (με το όνομά του): σ' όλην την γην σε μελετούν, στην Βενετιάν τιμάσαι (παραλ. 1 στ.), γιατί μιμάσαι το καλό Τζάνε, Κρ. πόλ. 145[3]· τσι ζωντανούς τους θάπτανε και δεν τους μνημονεύαν, ούτε τους μελετούσανε, ούτε τους εγυρεύαν Τζάνε, Κρ. πόλ. 280[4]· είχεν τον (ενν. η μήτηρ του) τον νεότερον, ούτως τον εμελέτα: «Θεέ μεγαλοδύναμε,... φύλαγε τον νεότερον ...» Αχιλλ. Ο 56· οι άγοι Δέκα πάσινε και πλιο δε λειτουργούνται, ουδέ παπάδες άξιοι, οπού 'χα, μελετούνται Τζάνε, Κρ. πόλ. 554[26]. **10**) Υπενθυμίζω, φέρνω κ. στο νου κάπ.: Κι οι φίλοι του το λέγανε και του το μελετούσαν, λιγάκι να φυλάσσεται στες μπόμπες οπού σπούσαν Τζάνε, Κρ. πόλ. 509[7]. **11**) Διδάσκω: να είναι τα λόγια ετούτα ος εγώ σε παραγγέλνω σήμερα ιπί τη καρδιά σου και να τα μελετάς των παιδιών σου Πεντ. Δευτ. VI 7. **Β'** Αμτβ. **1**) Φροντίζω για την εκμάθηση ή την κατανόηση κάπ. πράγματος: Είτι γινώσκεις κατά νουν, μελέτα να το ξεύρεις. Τό δέ ουκ ‹ εννοείς ›, υιέ, επιμελού να μάθεις Σπαν. Α 169· καθημερνά να μελετάς και να κρατείς αλήθεια και τούτες οι διδασκαλιές δεν είναι παραμύθια Δεφ., Λόγ. 15. **2**) Έχω κάπου το νου μου, την έννοια μου: Στο χαλασμόν που θα σταθεί όλοι εμελετούσαν Τζάνε, Κρ. πόλ. 501[1]. **ΙΙ** Μέσ. **1α**) Έχω κ. στο μυαλό μου, σκέπτομαι, συλλογίζομαι: την νίκην μελετώμενος (ενν. ο βασιλεύς) του εναντίου στόλου Ριμ. Βελ. 132· **β**) ασχολούμαι, εντρυφώ σε κ.: διήγε (ενν. ο αμιράς) μελετώμενος τας οδούς του Κυρίου Διγ. Ζ 1543. **2**) Εξωτερικεύομαι, εκδηλώνομαι: οπόχει δίκαιο φαίνεται και ατοί σας μελετάστεν Φαλιέρ., Ιστ. V 668.

μεληδόν, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 210, Διγ. Ζ 616, Δούκ. 37[11-2].

Το μτγν. επίρρ. μεληδόν.

Κατά μέλη, κομματιαστά: Κι εκατεκόπης μεληδόν υπό βαρβάρων χείρας; Διγ. Ζ 425.

μέλημα το, Ροδινός (Βαλ.) 135.

Το αρχ. ουσ. μέλημα. Τ. μέλημαν σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. μέλημα).

μελήτερος. μελήτερη (ζωή κι ειρηνεμένη), Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. α' [51], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί μ' ελεύτερη· διορθώσ.

μέλι το, (Ι), Σταφ., Ιατροσ. 12[348,349], Λόγ. παρηγ. L 533, Κρασοπ. 59, 114, Ιατροσ. κώδ. ‚αϟ', Περί ξεν. Α 267, Λίβ. Esc. 3413, Λίβ. Sc. 2230, Απόκοπ.[2] 34, Βεντράμ., Φιλ. 371, Διήγ. Αλ. G 289[32], Περί γέρ. 28, Πεντ. Έξ. XVI 31, Κυπρ. ερωτ. 152[14], Πανώρ. Πρόλ. 57, Φαλλίδ. 106, Ιστ. Βλαχ. 1144, Ευγέν. 993, Φορτουν. (Vinc.) Β' 379, κ.π.α.· μ έ λ ι ν, Σταφ., Ιατροσ. 8[218], 10[287], Λόγ. παρηγ. L 526, Προδρ. ΙΙ Η 39, ΙΙΙ 279, Ασσίζ. 197[29], 198[26], 450[12].

Το αρχ. ουσ. μέλι. Ο τ. και σήμ. στο κυπριακό ιδίωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ. 304 και Σακ., Κυπρ. Β' 655). Η λ. και σήμ.

1) Το προϊόν των μελισσών, μέλι: Ασσίζ. 450[3], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1642, Κορων., Μπούας 34. **2**) (Μεταφ.) καθετί που προκαλεί ευχαρίστηση: ας πιούμε κι από της φιλιάς το δροσισμένο μέλι Ριμ. κόρ. 670· την όρεξή της τσάκιζε (ενν. της γυναικός σου), μηδέν βαλθεί και θέλει τραγούδια, γάμους και χορούς και γλυκαθεί το μέλι Δεφ., Λόγ. 492· Ζάχαρη, μέλι και δροσιά έναι τ' ανάβλεμμά σου Ch. pop. 276. **Φρ. 1**) Ρέω

(*ἤ ρεγώ?*) *γάλα και μέλι·* βλ. ά. *γάλα* 3 φρ. **2**) *Γίνονται όλα μέλι* = επέρχεται συμφιλίωση: *όλα εγενήκα ζάχαρη, όλα εγενήκα μέλι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1206. **3**) *Τα χείλη μου μέλι κυματούν* = μιλώ με γλυκύτητα, ευγλωττία: *Πού κείνοι απού τα χείλη τως μέλι εκυματούσα κι η νύκτα μέρα να γενεί να κάμουν ημπορούσα;* Ερωφ. Πρόλ. 65.

μέλι το, (ΙΙ), Πεντ. Λευιτ. ΙΧ 13 (έκδ. *μελιά*).

Από τον πληθ. του ουσ. *μέλος* (Βλ. Κριαρ., ΕΕΒΣ 11, 1935, 250). Ο πληθ. *μέλια* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., λ. *μέλος*).

Μέλος του σώματος: *μια λιγωμάρα του 'δωκε κι όλος αποκρυγαίνει κι ουδένα μέλι εσάλευγε* Ερωφ. Ε' 129· *να μελίσει αυτό* (ενν. το *ολοκαύτωμα*) *εις τα μέλια του* Πεντ. Λευιτ. Ι 12.

μέλι, (ΙΙΙ)· *έκαμε ‹η› πόρ‹ν›η μέλι* Βεντράμ., Γυν. 201· εσφαλμ. γρ. αντί *έκαμες πόρνης μέλη·* διόρθ. Μπουμπ., Αθ. 59, 1955, 234.

μέλι, (IV)· *μ ε λ ί α,* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1454], εσφαλμ. γρ. αντί *μαλλιά·* διορθώσ.

μελιγγάρι το.

Από το ιταλ. *melegario* (Βλ. και βενετ. *melegaro,* Boerio, λ. *meleghêr*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Heldr.-Μηλιαρ. 29, 31 και Στεφανίδ., Λαογρ. 9, 1926, 442).

Ονομασία φυτού: *Περί μελιγγάρια* Ιατροσ. κώδ. ϡξζ'.

μέλιγγας ο, βλ. *μήλιγγας.*

μελίζω, Πεντ. 'Εξ. XXIX 17, Λευιτ. Ι 6, 12.

Το αρχ. *μελίζω* (L-S, λ. *μελίζω* Α). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' και Andr., Lex.).

Διαμελίζω: *τας καρδίας αυτών και το ήπαρ αποκόπτουσι ... και τα σώματα αυτών μελίζουσι* Μάρκ., Βουλχ. 340[13]· *το κριάρι εμέλισεν* (ενν. ο *Μωσέ*) *εις τα μέλη του* Πεντ. Λευιτ. VIII 20· *το δώρον δέχεται* (ενν. ο *βασιλεύς*) *ως λαμπρόν, πιάνει να το μελίσει. Κόπτει, μερίζει το μερίν* Φλώρ. 382.

μελικέρι το.

Το μτγν. ουσ. *μελικήριον.* Τ. *μελικέρ'* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μελικέριν*).

Κηρήθρα με μέλι: *ολίγη μαστίχη και ολίγο μελικέρι* (έκδ. *μελίκερι·* διορθώσ.) Πεντ. Γέν. XLIII 11.

μελίκρανος, επίθ., Χρησμ. (Λάμπρ.) 121[6]. — Βλ. και *μελίκρατος,* καθώς και *μηλόκρανος, μηνόκρανος.*

? *άνδραν φίλον, εμόν οικέτην, μελίκρανον, μελιχρόν* Χρησμ. (Βέης) 7[4].

μελικράσορας ο· *μ ε λ ι κ ρ ά σ ο ρ ο ς.*

Πιθ. σχετ. με τις λ. *μελικράς* (L-S) ή **μελίκρασι* (Πβ. λ. *μελόκρασον* στο Somav., λ. *κρασί*), αν δεν πρόκ. για κύρ. όνομ.

(?) Οινοχόος: *είδεν ο Αλέξανδρος ένα μεγιστάνον Πέρσην γέροντα ... και είπεν του ...: «Ω ηγαπημένε μου μελικράσορε ...»* Βίος Αλ.[2] 123.

μελίκρατον το, Ιατροσ. κώδ. ια', μδ'.

Το αρχ. ουσ. *μελίκρατον.*

Μείγμα από μέλι και νερό, υδρόμελι (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 134): *περιστεράν λαβών πότισον αυτήν μελίκρατον* Ιερακοσ. 444[25]· *Αλόην καθαράν λαβών και λείαν ποιήσας μετά μελικράτου εγχυμάτιζε τω ζώω* Ιερακοσ. 462[26].

μελίκρατος, επίθ. — Βλ. και *μελίκρανος,* καθώς και *μηλόκρανος, μηνόκρανος.*

Πιθ. σχετ. με το ουσ. *μελίκρατον.*

(;) Γλυκός, γλυκομίλητος: *άνδρα οικέτην, εμόν φίλον, μελίκρατον* (χφ. *μελίκρανον*), *μείλιχον* Χρησμ. ΙΙ 4.

μελινόσπορος ο.

Από τα ουσ. *μελίνα* (‹αρχ. ουσ. *μελίνη*) και *σπόρος* (Για το α' συνθ., που απ. και σήμ. στην Κύπρο, βλ. Φαρμακ., Γλωσσάρ. 267 και Μενάρδ., Αθ. 18, 1906, 368· πβ. επίσης Andr., Lex., λ. *μελίνη,* Rohlfs, Et. Wört. 324 και Γενναδ., Λεξ.[2] Β' 606-7).

Σπόρος του φυτού μελίνα (= είδος κεχριού): *Περί γυναίκα του ποιήσαι παιδί. Τσουκνιδόσπορον, καλαμινόσπορον, μελινόσπορον ... βράσον και δος πιείν* Σταφ., Ιατροσ. 12[341].

μελιντζάνα η, βλ. *μελιτζάνα.*

μελιός ο, Gesprächb. 49[3]· *μ ε λ ε ό ς.*

Από το ουσ. *μελιά.* Για τον τ. πβ. τ. *μέλεγος* και *μέλεος,* καθώς και ουδ. *μελεό,* που απ. σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Γενναδ., Λεξ. 605 και Vasmer [Gesprächb. σ. 161]). Για τη λ., που απ. και σήμ. ιδιωμ., βλ. Vasmer, ό.π.

Είδος δένδρου, μελιά, φράξο: *Τους μελεούς εκόπτασι χωρίς ελεμοσύνης. Με τα τσεκούρια τα βαριά όλους τους βάνουν κάτου* Θησ. ΙΑ' [23[4]].

μελιρρυτοφωνούσα, επίθ. θηλ.

Από το επίθ. *μελίρρυτος* και το *φωνώ.* Για το σχηματ. της λ. βλ. Παπαδ. Α., Αθ. 37, 1925, 187.

Που μιλεί ή τραγουδά γλυκά, χαριτωμένα: *υπεράνω πάντων τούτων και μελιρρυτοφωνούσα και καλόηθος* (ενν. η *Ελένη*) Ερμον. Β 289.

μέλισμα το.

Από τον αόρ. του *μελίζω* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Τεμάχιο, τμήμα: *το κριάρι να μελίσεις εις τα μελίσματά του* Πεντ. 'Εξ. XXIX 17·

μέλισσα η, Απόκοπ.[2] 38, 64, Πεντ. Δευτ. Ι 44.

Το αρχ. ουσ. *μέλισσα.* Η λ. και σήμ.

Μέλισσα: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 958· (συνεκδ.) **α**) *ουαί την κατονείδιστον* (ενν. *την Αθήνα*) *περί τας πόλεις όλας* (παραλ. 3 στ.), *την γεμισμένην των λαών, ως πλήθος της μελίσσης* Ανάλ. Αθ. 34· *το μελίσσι με θυμόν απομακράς μ' εδέχθην* (παραλ. 6 στ.). *Κι η μέλισσα ουκ έπαυεν πάντα να με δοξεύει* Απόκοπ.[2] 43· **β**) *Εκαίγαν* (ενν. οι *Τούρκοι*) *κι εχαλούσανε τα σπίτια και τ' αμπέλια· τας μέλισσας αφήσανε μόνον ογιά τα μέλια*

Τζάνε, Κρ. πόλ. 233[18]· (μεταφ.) πλήθος στρατού, ασκέρι: *Εκόπταν, εθερίζασιν, εσκίζαν, ετρυπούσαν* (παραλ. 1 στ.), *τόσον λαόν εσκότωναν οπού 'τον μέγαν πράμαν και τι να πω; στην μέλισσαν τίποτες δεν εκάμαν* Αχέλ. 412.

μελισσίθριξ, επίθ., βλ. *μελισσόθριξ*.

μελίσσι(ο)ν το, Ασσίζ. 20[23], Ιατροσόφ. (Oikonomu) 91[1]· *μελίσσι*, Απόκοπ.[2] 36, Τριβ., Ρε 34, Χρον. σουλτ. 75[10], κ.α.· *μελίσσιν*, Φυσιολ. (Legr.) 1109, Φυσιολ. 360[2], Απόκοπ.[3] 54.

Το μτγν. ουσ. *μελίσσιον* (L-S, λ. *μελίσσειος*). Ο τ. *μελίσσι* στο Somav. και σήμ. και ο τ. *μελίσσιν* στο ποντιακό ιδίωμ. και στην Κύπρο (Παπαδ. Α., Λεξ. και Λουκά, Γλωσσάρ.).

1) Σμήνος μελισσών: *σκορπάται το μελίσσι, όντας ο βασιλέας τους χαθεί ή θα ψοφήσει* Ζήν. Γ' 221· *εκάθετον μελίσσιν φωλεμένον κι είχε το μέλι σύγκερον πολύν και συνθεμένον* Απόκοπ.[2] 33· *ο καπετάνιος έκαμεν ως μελίσσι, που πάγει απάνω στο δενδρόν ... κι εις τ' άνθος μόνον βόσκεται και το καλόν λαμβάνει* Κορων., Μπούας 20. **2**) Κυψέλη: *Το μελίσσι εάν δεν το τρυγήσουν, το μέλι του δεν το τρώγουν* Βίος Αλ.[2] 101.

μελισσογένης, επίθ.

Από το επίθ. **μελισσός* (Για τη λ. βλ. Andr., Lex., Rohlfs, Et. Wört. 324, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 148) και το ουσ. *γένι(ν)*.

Που έχει γένια καστανόξανθα ή κοκκινωπά στο χρώμα της μέλισσας ή του μελιού: *Ο γεννηθείς νεώτερος εν καιρώ ζωδίου του ταύρου έσται ... μελισσογένης* Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ 145.

μελισσόθριξ, επίθ., Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 152v· *μελισσίθριξ*, Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ 147.

Από το επίθ. **μελισσός* (Βλ. ά. *μελισσογένης*, ετυμολ.) και το ουσ. *θριξ*. Η λ. στο Steph., Θησ.

Που έχει μαλλιά καστανόξανθα ή κοκκινωπά στο χρώμα της μέλισσας ή του μελιού: *Ο γεννηθείς νεώτερος εν καιρώ ζωδίου του υδροχόου έστιν μελισσόθριξ* αυτ. φ 152.

μελισσοπώγωνος, επίθ.· *μελισσοπούγουνος*, Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ 152v.

Από το επίθ. **μελισσός* (Βλ. ά. *μελισσογένης*, ετυμολ.) και το ουσ. *πώγων*.

Που έχει γένια καστανόξανθα ή κοκκινωπά στο χρώμα της μέλισσας ή του μελιού: *Ο γεννηθείς νεώτερος εν καιρώ ζωδίου του τοξότου ... 'Εστιν ιεροκομύτης, μελισσοπώγωνος* αυτ. φ 149v.

μελισσουργείον το.

Το μτγν. ουσ. *μελισσουργείον*. Τ. *μελισσουρκό* και σήμ. στη Χάλκη (Andr., Lex.) και τ. *μελισσαρκόν* στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.). Η λ. και σήμ.

Μελισσοκομική μονάδα: *Κλέπτης κρυφά διάβηκε και έκλεψε κηρίον εις τόπον όπου είχασι κάπου μελισσουρ⟨γ⟩είον* Αιτωλ., Μύθ. 85[2].

μελισσοφάγος, επίθ.

Από το ουσ. *μέλισσα* και το β' συνθ. *-φάγος* (Για το β' συνθ. βλ. Ανδρ., Λεξ.[2]). Η λ. το 12. αι. (L-S) και σήμ.

Που τρώει μέλισσες: *Τότε ο λύκος έφησεν τοιαύτα προς την άρκον· «Μελισσοφάγα, μυσερή και κοντοποδαρέα...»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 844.

μελισσών ο.

Το μτγν. ουσ. *μελισσών*. Η λ. στον Αχμέτ, Ον. 196[25].

Τόπος όπου βρίσκονται κυψέλες, μελισσοκομείο: *κελία κτίζομεν διπλά ...* (παραλ. 1 στ.),... *κήπους και μελισσώνας* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. ΙΙ 23.

μελισσώνας ο· *μελισσιώνας*, Ασσίζ. 198[13], 449[21].

Από το ουσ. *μελισσών*. Ο τ. στο Somav. (λ. *μελισσαριά*) και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 305) και στην Κέρκυρα (Φάβ., Αφ. Χατζιδ. 120 σημ. 3). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Τόπος όπου βρίσκονται κυψέλες, μελισσοκομείο: *ένι κρατημένος ... να στρέψει τα μελίσσια οπίσω εις τον μελισσιώναν μου* Ασσίζ. 198[19].

μελιτακιά η.

Από το ουσ. *μελίτακας* (Πβ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μελίτακας*) και την κατάλ. *-ιά*. Για τη σημερ. χρ. της λ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 29, 1917, 211, Μιχ. Τρανός, Λαογρ. 9, 1926/28, 248 και σημ. 2, Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 45. Η λ. και σε δημ. τραγ. (Τραγ. Αληδ. 434).

Πλήθος από μυρμήγκια, μυρμηγκιά: *Σαν τη μελιτακιά αρίθμητ' ήσα* 'Ασμα πολ. 359-60.

μελιτάριν το, βλ. *μιλτάριον*.

μελιτζάνα η, Πωριχ. Α 36, Πωριχ. V 61-2, Πωριχ. Ζ 16· *μελιντζάνα*· *μελντζάνα*.

Από το ουσ. *μαντζιτζάνιν* (Για την προέλ. της λ. βλ. Kahane, Sprache 400 και Ill. Class. St. 6, 1981, 411· πβ. επίσης Καρολ., ΝΕ 2, 1905, 160). Για άλλη ετυμ. βλ. Ανδρ., Λεξ. Ο τ. *μελιντζάνα* σε χφ των Προδρομικών (Βλ. Μπουμπ., Αθ. 67, 1963/64, 129) και στο Somav. Η λ. και ο τ. *μελντζάνα* και σήμ.

Μελιτζάνα: *των δειλών τους οφθαλμούς ανδρίζεις ως μελντζάνα* Κρασοπ. 86 κριτ. υπ. — Ως προσωπ.: *'Ησαν δέ καθήμενοι ... Τετράγγουρος, Αγκινάρα και Μελιντζάνα* Πωριχ. Ρ 106[13].

μελιτώδης, επίθ.

Η λ. στο Θεόφραστο.

Παχύρευστος όπως το μέλι: *Κηκίδας θλάσας έψησον εν ύδατι και διηθήσας ίσον τω αφεψήματι μέλι μίξας έψει πάλιν έως μελιτώδους συστάσεως* Ιερακοσ. 433[27-8].

μελίχρους, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Που έχει σταρένιο δέρμα (Για τη σημασ. βλ. και Βαγιακ., Αθ. 58, 1954, 118): *μακρόθριξ και μελίχρους την ιδέαν* (ενν. ο *Φοίνιξ*) Ερμον. Δ 125.

μελλετικό(ν) το, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 76, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [371].

Πιθ. από το *μέλλεται*, αν όχι από το ουσ. *μελλητικόν*, που απ. σε επιγρ. (L-S Suppl.), ουσιαστικοπ. ουδ. του επιθ. *μελλητικός*, που απ. στον Αριστ. (Βλ. L-S και Lampe, Lex.). Η λ. και στον Κατσαΐτ.

Πεπρωμένο: *αν έναι κι ήτονε ποτέ τούτο μελλετικό μου, καλλιά 'το να 'χα γεννηθεί δίχως των αμματιώ μου* Ερωφ. Β' 335.

μελλόγαμβρος ο, Δούκ. 117^{23}· *μ ε λ λ ο γ α μ β ρ ό ς,* Ψευδο-Σφρ. 374^{14} κριτ. υπ.

Από το *μέλλω* και το ουσ. *γαμβρός*. Η λ. στον Ησύχ.

Αυτός που πρόκειται να γίνει γαμπρός κάπ.: *εάσω τον υιόν μου ... παρά τοις ... συγγενέσι τοις κατοικούσιν εν χώραις του μελλογάμβρου μου* Ψευδο-Σφρ. 374^{14}· *θείος του ... Νικολάου του Μελισσηνού, του και μελλογαμβρού μου* Ψευδο-Σφρ. 532^{25}.

μελλοκυρά η.

Από το *μέλλο-* και το ουσ. *κυρά*.

Μελλοντική αφέντρα: *να υπάγης εις την Ιβηρίαν, ίνα επάρης την μελλοκυράν σου* Σφρ., Χρον. μ. 86^{19}.

μελλοκυρία η.

Από το *μέλλο-* και το θηλ. του επιθ. *κύριος* ως ουσ.

Μελλοντική αφέντρα: *πορεύση αύθις εις την Ιβερίαν, όπως άρης την νεόνυμφον, την εμήν σύνευνον, την μελλοκυρίαν σου* Ψευδο-Σφρ. 368^{5}.

μέλλον το, Βέλθ. 1292.

Το ουδ. της μτχ. ενεστ. του *μέλλω* ως ουσ.· η χρ. ήδη αρχ. (Βλ. L-S, λ. *μέλλω* IV και Θαβώρ., Ουσιαστ. 53). Πβ. τη φρ. *καλού του μέλλου* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μέλλο το*). Βλ. και Hatzid., Einleit. 367. Η λ. και σήμ.

1) Μέλλον, πεπρωμένο: Ερμον. Η 249, Χρησμ. (Βέης) 7^{5}. **Φρ. α**) *Διατάσσω τα μέλλοντα* = ορίζω, καθορίζω το μέλλον: *ο νιος τα μέλλοντα κι εκείνα τά ουδέν πράσσει σαν όνειρον του φαίνουνται άλλος να τα διατάσσει* Φαλιέρ., Λόγ. 9· **β**) *σκοπεύω το μέλλον* = προσέχω, προνοώ για κ. που θα συμβεί: *Τούτου ως είδον την ορμήν, τους δέ εφεπομένους (και αυτοί γαρ* (ενν. οι απελάτες) *παρείποντο σκοπεύοντες το μέλλον) του ίππου μου επέβαινον* Διγ. (Trapp) Gr. 2834. **2**) Το αμεσότατο μέλλον, κ. που πρόκειται να συμβεί αμέσως: *Ακούσας ο Καλλίμαχος εσπάραξεν αυτίκα — το μέλλον γαρ παρεκφυγείν ο χρόνος ουκ αφήνει* Καλλίμ. 1273.

μελλονύμφη η.

Η λ. σε επιγρ. (L-S Suppl.).

Αυτή που πρόκειται να παντρευτεί: *εις το εξής έσται γαμβρός ... μόνον την μελλονύμφην συν τη φερνή συντόμως προ του έαρος ει μεταπέμψει* Δούκ. 59^{24}.

μελλοπεθερά η.

Από το *μέλλο-* και το ουσ. *πεθερά*.

Η μέλλουσα πεθερά: *το πρωί ήφεραν οι μελλοπεθερές αυτού* (ενν. *του γαμπρού*) *ιατρόν* Σπανός (Eideneier) Α 481.

μέλλω, Σπαν. Ο 94, Προδρ. Ι 206, Ασσίζ. 488^{11}, Διγ. Ζ 52, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 13592, Χρον. Μορ. Η 2482, Διήγ. Βελ. 216, Ηπειρ. 211^{17}, Ερωτοπ. 139, Λίβ. Esc. 2477, Φαλιέρ., Θρ. 233, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 319, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 324, Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 62, 65, Μαχ. 2^{8}, 184^{28}, Σφρ., Χρον. μ. 156^{33}, Θησ. (Foll.) Ι 92, Ch. pop. 425, Χούμνου, Κοσμογ. 2314, Αλεξ. 2128, Απόκοπ.^{2} 459, Έκθ. χρον. 9^{25}, 10^{5}, Πικατ.

204, Συναξ. γυν. 277, Κυπρ. ερωτ. 110^{7}, 118^{28}, Πανώρ. Δ' 154, Ερωφ. Β' 441, Παλαμήδ., Βοηβ. 365, Ιστ. Βλαχ. 898, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 81, Δ' 140, Θυσ.^{2} 391, Ροδολ. Β' [86, 317], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [749], Φορτουν. (Vinc.) Ε' 200, Λεηλ. Παροικ. 432, Τζάνε, Κρ. πόλ. 534^{17}, κ.π.α.· μτχ. *μ ε λ λ ά μ ε ν ο ς,* Φαλιέρ. Ενύπν.^{2} 57, 64, Θησ. Θ' [78^{5}], Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. α' [75, 87], Γ' [547, 550, 1000, 1223], Ε' [376, 814, 869, 1551, 1652]· *μ ε λ λ ο ύ μ ε ν ο ς,* Σπαν. Ο 90, Θησ. Ι' [75^{8}], Πιστ. βοσκ. V 6, 161 (έκδ. *μεγαλούμενον*· διόρθ. Kriar., B-NJ 19, 1966, 283), Ροδολ. (Μανούσ.) Χορ. γ' [4], Ροδολ. Α' [520], Χορ. β' [14], Β' [61, 217], Ε' [567, 584], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 141, Τζάνε, Κρ. πόλ. 236^{13}, 555^{17}.

Το αρχ. *μέλλω*. Το γ' εν. απρόσ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 655, λ. *μέλλει* και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μέλλεται*). Το ουδ. της μτχ. μέσ. ενεστ. *μελλούμενο* (το) ως ουσ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., ό.π. Ϛ'). Για τον τ. *μελλά* πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 197.

Α' Ενεργ. **1**) Σκέπτομαι, σκοπεύω: Παλαμήδ., Βοηβ. 1058, Διγ. Ο 1800, Μαχ. 600^{3}. **2**) Είμαι προορισμένος από τη μοίρα να ..., πρόκειται να ...: Αλφ. καταν. 40, Πανώρ. Ε' 356, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 444, Ροδινός (Βαλ.) 233. **3**) (γ' εν. απρόσ.) **α**) πρόκειται να συμβεί, είναι «γραφτό», πεπρωμένο: *'Ηρθεν η γι ώρα κι ο καιρός που μέλλει να σε χάσω* Θυσ.^{2} 789· *«... δεν πολεμώ τό με λαλείς, εάν μέλλει ν' αποθάνω»* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 498· *Μα πούρι ανείν και μέλλει μου 'ς τούτα τα πάθη να 'μαι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1015· *την Κρήτην έμελλεν ογλήγορα να χάσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 447^{2}· *Γυναίκα μου βλοητική, καθώς ο νόμος θέλει, θε να σε κάμω, αφέντρα μου, ανέναι και μου μέλλει* Πανώρ. Β' 330· **β**) πρέπει: *Συμβούλιον εποίκασι το τι 'μελλε να ποίσουν* Κορων., Μπούας 95· *Κατά τας πράξεις ο καθείς τον μισθόν να έχει μέλλει* Κορων., Μπούας 148· **γ**) οφείλει, πρέπει σύμφωνα με το δίκαιο: *Περί πάντων των πραγμάτων των ερχομένων παρά της θαλάσσης, τείντα μέλλει να πλερώσουν* Ασσίζ. 237^{6}· *Περί ποταπόν δίκαιον εντέχεται περί εκείνου οπού ζητά εκείνον τό ουδέν του χρεωστούν, ού περίττου παρά το ένι τό μέλλει να έχει* Ασσίζ. 266^{22}. **4**) Αναμένω, περιμένω: *άλλα επληρώσαν τον καιρόν οπὄμελλε να έλθουν, και άλλα πάλιν μέλλασιν να έλθει ο καιρός τους* Χρον. Μορ. Ρ 886. **Β'** Μέσ. **1**) Είμαι προορισμένος από τη μοίρα να υποστώ κ., μου είναι «γραφτό», πεπρωμένο: *'Σ τούτον τον τρόπον μέλλομαι, Νίκανδρε, ν' απεθαίνω;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [749]. **2**) (Προκ. για μεγάλη πιθανότητα) πρόκειται να ...: Συναδ., Χρον. 64. **3**) (γ' εν. απρόσ.) **α**) πρόκειται να συμβεί, είναι πεπρωμένο: *μέλλεται να χάσεις την βασιλειά σου ολοτενιάς* Ερωφ. Δ' 538· *ο ρήγας δεν το ξεύρει ακόμη εκείνο το κακό, που μέλλεται να σ' εύρει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1970· **β**) πρέπει: *ότι οπού κρίνει μέλλεται τά κρίνει να τα γνώθει* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 50.

Οι μτχ. ενεργ. και μέσ. ενεστ. ως επίθ. = **1α**) Μελλοντικός: *Διά σπλαγχνοσύνην ο Θεός παύει και ου θυμώθη· μάλιστα η μελλάμενη παίδευσις ταπεινώθη* Χούμνου, Κοσμογ. 2740· *του πυρός του μέλλοντος λύτρωσε και του σκότους* Θρ. Θεοτ. 122· **β**) (προκ. για το Μεσία): *Η αφεντία, Ιούδα μου, εσένα να μη λείψει, διά να 'λθει ο μελλάμενος και αυτούνην να 'ξαλείψει* Χούμνου, Κοσμογ. 2014. **2**) Μοιραίος: *Ω μέρα σήμερον για με τόσον μελλάμενή μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1201].

Το ουδ. της μτχ. μέσ. ενεστ. ως ουσ. = **1**) Πεπρωμένο: *Αλήθεια το μελλάμενο κανείς ουδέν το ξεύρει, ποτέ μου δεν το έλπιζα ετούτο για να μ' εύρει* Αλεξ. 1241· *Πλήρωμα καλορριζικιάς 'ς τσι γάμους σου βαστώ σου, καθώς ορίζου οι ουρανοί και το μελλούμενό σου* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [366]· *είναι και το μελλούμενο, που οπίσω δε γυρίζει* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 314. **2**) Ως προσωποπ.: *Μελλούμενον οι γλώσσες σας με λέσι, για με πολλοί γελούσι, αμ' οι πλια κλαίσι* Ροδολ. Πρόλ. Μέλλ. [103].

Μελνικιώτης ο, βλ. *Μελενικιώτης*.

μελντζάνα η, βλ. *μελιτζάνα*.

μελοκοπώ.

Το μτγν. *μελοκοπέω*. Πβ. τ. *μιλουκόβου* και σήμ. στη Λευκάδα (Andr., Lex., λ. *μελοκόπτω*).

Ακρωτηριάζω· διαμελίζω: *αν έμελλεν τα κράτα μου να τα μελοκοπήσουν και να τα ρίξουν τω σκυλών να τα διαμοιραστούσιν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2022.

μέλος το, (I), Σπαν. V 2, Καλλίμ. 45, Ορνεοσ. 579^{20}, Βέλθ. 682, Περί ξεν. Α 246, Λίβ. Ρ 2265, Αχιλλ. Ν 1444, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 76, 446, Θησ. Ι' [49^{3}], Ch. pop. 25, Συναξ. γυν. 307, Κορων., Μπούας 60, Πανώρ. Α' 98, 162, Β' 244, 360, Ερωφ. Δ' 128, 637, 737, Ε' 586, Διγ. 'Ανδρ. 318^{30}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 653, 1964, 2311, Γ' 424, 1525, Θυσ.^{2} 1011, Ευγέν. 874, Στάθ. (Martini) 217, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 176, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1173], Λίμπον. 385, Φορτουν. (Vinc.) Β' 134, Ζήν. Γ' 182, Τζάνε, Κρ. πόλ. 152^{21}, 511^{4}, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *μέλος*. Η λ. και σήμ.

1) Μέλος του σώματος: Αιτωλ., Μύθ. 7^{5}, Ασσίζ. 341^{5}, Ερωφ. Ε' 187· (μεταφ.): *να δράμουν να βοηθήσουσι ... την πόλιν την πανάτυχον, το μέλος το οικείον* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 185· *Το ίδιον μελος, ξεύρετε, άνδρα ευλογητικό της τοις αλλοφύλοις πρόδωσε* Βεντράμ., Γυν. 113. **2**) (Πληθ.) ολόκληρο το σώμα: *χώνεψε* (ενν. *ω γης*) *τα μέλη μου πρίχου έρθουσι τα γέρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 247· *εξήπλωσαν οι κλάδοι σου* (ενν. *αυθέντη ευγενικέ μου*) *εις όλα μου τα μέλη* Αχιλλ. Ν 1543. **3**) (Μεταφ.) κάθε άτομο που ανήκει σε μια ομάδα ή σ' ένα σύνολο: *ο Αρσένιος έναι ... μέλος της εκκλησίας της πρεσβυτέρας Ρώμης* Ιστ. πατρ. 148^{17}. **4**) Τμήμα (κατοικημένου) χώρου, περιοχή: *της γης ο άνεμος έσεισε όλα τα μέλη ... και έναι μεγάλη βλαστημιά να λέγουν τέτοιον πράμα* (παραλ. 2 στ.) *και όντε στραφεί* (ενν. ο Θεός) *να δει την γην ποιεί αυτήν και τρέμει* Σκλάβ. 210. **Φρ. 1**) *Μέλη και μέλη ποιώ ή κόβω κάπ.* = κόβω κομμάτια κομμάτια: *μέλη και μέλη αν σε ποιήσουσιν, βλέπε εντροπήν μη ποιήσεις* Διγ. (Trapp) Esc. 4· *μέλη και μέλη ήθελα, άγουρε, να σε κόψω* Φλώρ. 1434. **2**) *Κόβονται τα μέλη μου*· βλ. ά. *κόπτω* Φρ. 8. **3**) *Τρομάζουν τα μέλη μου* = τρομάζω, φοβάμαι, δειλιάζω: *τρόμαξαν τα μέλη μου και δείλιασε η ψυχή μου* Σταυριν. 1246· *Τον είδα* (ενν. *το νεκρό*) *και ανεντράνισα, τα μέλη μου τρομάσσαν* Νεκρ. βασιλ. 25. **4**) *Σπαράζουν τα μέλη μου* = τρέμω από συγκίνηση: *η Μαργαρώνα σαν είδεν τον Ιμπέριον εχάρην η ψυχή της, εσπάραξαν τα μέλη της* Ιμπ. 402· *ετρόμαξε η καρδιά του, ε σπάραξαν τα μέλη του και ου δύναται υπομένει* Αχιλλ. Ν 119. **'Εκφρ.** *Τα μέλη κάπ.*: περίφραση αντί να αναφερθεί το όνομα κάπ.: *να θυσιάσεις, Αβραάμ, του Ισαάκ τα μέλη* Θυσ.^{2} 14.

μέλος το, (II), Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 647, Διγ. Α 1550, Διγ. Ζ 107, 1652, 2700, Ερμον. Γ 219, Λίβ. Sc. 639, Λίβ. Esc. 4322, Αχιλλ. Ν 751, Παρασπ., Βάρν. C 42, Δούκ. 339^{4}, Αξαγ., Κάρολ. Ε' Τίτλ. 6.

Το αρχ. ουσ. *μέλος*.

1) Μουσική, μελωδία: Λόγ. παρηγ. Ο 170, Διγ. (Trapp) Gr. 1382. **2α**) Τραγούδι: *Είθ' ούτως το πολεμικόν μέλος εκελαδήθη* Βίος Αλ. 3618· *ώσπερ μέλη σειρήνια ήσαν οι λόγοι τούτου* Διγ. Ζ 1654· **β**) μέρος της υπόθεσης ποιήματος, ποίημα: *Κάμνομε του πρώτου τέλος και εσώσαμε το μέλος* Διγ. Α 278· *αφέντης μέγας έγινεν, ως έτρεχεν*

το μέλος, Ιμπέριος ο θαυμαστός, ως έδειξεν το τέλος Ιμπ. (Legr.) 1045· *Λοιπόν τώρα ν' ακούσετε, να μάθετε το τέλος, αν μου βοηθήσ' ο λογισμός, η γνώσις και το μέλος* Διακρούσ. 71^{18}. **3**) (Συνεκδ.) μουσικό όργανο: *όργανα, σείστρα, τύμπανα, βούκινα, μέλος άπαν* Λίβ. Sc. 3168.

μελουργώ.

Η λ. *μελουργέω* σε σχόλ. (L-S) και τον 7. αι. (Steph., Θησ.).

Συνθέτω μουσική· τραγουδώ: *η ... κόρη, ως είδε τον νεότερον τοιαύτα μελουργούντα, έρως ανήψεν εις αυτήν* Διγ. Ζ 1663.

μελωδάτος, επίθ.

Από το *μελωδώ* και την κατάλ. *-άτος* (Για το σχηματ. επιθ. σε *-άτος* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 422).

Μελωδικός, γλυκόηχος: *η γλώσσα εκείνη η μελωδάτη* Ζήν. Β' 19.

μελώδημα το, Διγ. Ζ 3026, Σφρ., Χρον. μ. 134$^{8-9}$.

Το μτγν. ουσ. *μελώδημα*.

α) Τραγούδι: *Ποίος δέ λόγος δυνηθεί την καλλονήν εκείνην εκφράσαι του ορχήσματος, λαμπρών μελωδημάτων;* Διγ. Ζ 4073· **β**) ψαλμός: *ιδού ... το του Δαβίδ μελώδημα έτι πεπλήρωται, το «διασκορπισθήτωσαν οι εχθροί αυτού ...»* Ψευδο-Σφρ. 566^{23}.

μελωδία η, Απολλών. 220, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [484], Αχέλ. 1113· *μ ε λ ω δ ι ά,* Απολλών. 199, 229, Απόκοπ.^{2} 30.

Το αρχ. ουσ. *μελωδία*. Η λ. και σήμ.

1) Γλυκό τραγούδι· ψαλμωδία: *η ... κόρη, ως είδε τον νεότερον οπού τραγώδει ταύτα, έρως ανήψεν εις αυτήν,... η ομορφιά και μελωδιά λαβώνει την καρδίαν* Διγ. Α 1691· *τ' όνομα της θεάς μας με ψαλμωδιές και μελωδιές ξαναπαινέσετέ το* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [333]· *και πού είν' οι δομέστικοι, η μελωδιά αγγέλων, ο ύμνος της Αγιάς Σοφιάς ...;* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 147. **2α**) Μουσική τέχνη· μουσική σύνθεση: *Και τις Θηβαίος άνθρωπος, έμπειρος μελωδίας* (παραλ. 4 στ.), *έδοξε ... πλέξαι θρηνωδίαν* Βίος Αλ. 2255· *οι ψάλται της μουσικής των εκκλησιαστικών των Γραικών δύνανται γράφειν τας μελωδίας των Αγαρηνών* Ιστ. πολιτ. 51$^{7-8}$· **β**) αρμονία, ρυθμός: *να μου δώσουσιν εμέναν την κιθάραν* (παραλ. 1 στ.) *να δεις την τέχνην έμορφην, την μελωδίαν ωσάν πρέπει* Απολλών. 221· *πνέει μελωδιά γλυκιά* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1151]. **3**) (Συνεκδ.) μουσικό όργανο: *τρόμπες, ταμπούρλα, βούκινα και άλλην μελωδία* Αχέλ. 1467.

μελωδικά, επίρρ.

Από το επίθ. *μελωδικός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Με μελωδία, γλυκόφωνα: *ετραγωδούσαν εύμορφα, μελωδικά, μεγάλα* Διγ. Ζ 4067.

μελωδικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μελωδικός* (L-S Suppl.). Η λ. και σήμ.

Που έχει μελωδία· γλυκόηχος: *η φωνή του είναι γλυκιά, μελωδική η λαλιά του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1169.

Το ουδ. ως ουσ. (Βλ. Lampe, Lex.) = γλυκό και ευχάριστο τραγούδι: *ιδείν σου και τα πετεινά, ... αηδόνων τα μελωδικά, σειρήνων τας επαύλεις* Νεόφ. 'Εγκλ. Γ' 11.

μελωδικώς, επίρρ., Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [1444].

Από το επίθ. *μελωδικός*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

Με μελωδία, γλυκόφωνα: *μελωδικώς κραυγάζουσι* (ενν. *οι καλογεροπαπάδες*) *το «μεγαλύνομέν σε … και μακαρίζομέν σε»* Παΐσ., Ιστ. Σινά 635.

μελωδώ.

Το αρχ. *μελωδέω.*

Α′ Αμτβ. **1**) Τραγουδώ, ψάλλω: Διγ. Ο 1610, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ [130]· *οι Ρωμαίοι οι ψάλται γράφουσι τας των μελωδούντων φωνάς* 'Εκθ. χρον. 38[14]. **2**) Κελαϊδώ γλυκά, μελωδικά: *Εκεί τ' αηδόνια κιλαδούν, τα χελιδόνια ψάλλουν και ψιττακοί και γερανοί λαμπρώς γαρ μελωδούσι* Διγ. Α 3874. **3**) Ηχώ μελωδικά: *ηλάλαζον αι σάλπιγγες, τα τύμπανα εφώνουν, εκρούοντο τα όργανα, εμελώδουν τα πάντα, κιθάραι ήχον έπεμπον και παν μουσικόν είδος* Διγ. (Trapp) Gr. 1780. **Β′** Μτβ. **1**) Τραγουδώ, ψάλλω: *ταύτα η στρατήγισσα χαίρουσα εμελώδει* Διγ. Ζ 558. **2**) Αινώ, υμνολογώ: *όλες* (ενν. *οι ψυχές*) *να μελωδούσανε την χάριν την δικήν σας για τες πολλές ευεργεσιές, οπού είχετέ μας δώσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [1157].

μεμανικώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *μανικώς* με πιθ. επίδρ. του παρκ. *μεμάνηκα* (L-S Suppl., λ. *μαίνομαι*) για μετρικούς λόγους.

Με μανία, μανιωδώς: *όστις* (ενν. *ο αλάστωρ*) *επί την αύριον κηρύξας εξελθήναι συλλήβδην και μεμανικώς σπεύδοντ' αντισταθήναι* Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 530.

μεμβράινος, επίθ.· *β ε β ρ ά ι ν ο ς.*

Από το **μεμβράνινος,* που σχηματ. από το ουσ. *μεμβράνα* και την κατάλ. *-ινος* με ανομοιωτική αποβολή του πρώτου *ν*. Η λ. σε παπυρ. του 6. αι. (L-S). Για τη λ. και τους διάφ. τ. βλ. 'Ατσαλο, Ελλην. 24, 1971, 8-32.

Που είναι κατασκευασμένος από μεμβράνη, από περγαμηνή: *'Ενα ευαγγέλιον μετά χρυσογραμμίας βεβράινον πρώτου μήκους, ενδεδ[υμέν]ον μετά καμουκά κοκκίνου* Σεβήρ., Σημειώμ. 83· *ψαλτήρι εξηγημένον βεβράινον* αυτ. 83.

μέμβρανον το· *β έ μ β ρ α ν ο ν.*

Από το λατ. *membranum* (Βλ. 'Ατσαλο, Ελλην. 24, 1971, 8-32). Η λ. τον 6. αι. (L-S). Τ. *βέβρανον* σε έγγρ. του 1477 (Δημαρά, Θησαυρ. 1, 1962, 3).

Μεμβράνη, περγαμηνή: *'Εδωκα εις τον Γρηγόριον το μέμβρανον* L 18 Σεβήρ., Σημειώμ. 61· *Εξαήμερον του Χρυσοστόμου, βέμβρανον, μήκους α′* αυτ. 100· *Ιωσήπου Εβραίου βέμβρανον, ωραιότατον, μήκους α′* αυτ. 100.

μέμβρινος, επίθ.· *β έ β ρ ι ν ο ς· μ έ μ π ρ ι ν ο ς.*

Από το ουσ. *μεμβράνα* και την κατάλ. *-ινος*. Ο τ. *βέβρινος* στο Du Cange. Για την ετυμ. και τους διάφ. τ. βλ. 'Ατσαλο, Ελλην. 14, 1971, 8-32.

Μεμβράνινος, που είναι κατασκευασμένος από περγαμηνή: *τα κεφάλαια … εγράφησαν λατίνικα εις χαρτίν μέμπρινον* Μαχ. 134[32]· *η διαθήκη ένι γεγραμμένη ού εις μέμβρινον χαρτίν ού εις χαρτίν βαμπακερόν* Ασσίζ. 395[1].

Το ουδ. ως ουσ. = περγαμηνή: *ουδέ να έχει διαφοράν, εάν γέγραπται* (ενν. *η διαθήκη*) *εις βέβρινον τομαρίου ού εις χαρτίν ού εις πινακίδιον* Ασσίζ. 143[20].

μεμελετημένα, επίρρ.· *μ ε μ ε λ η τ ε μ έ ν α,* Σπαν. Α 129.

Το μτγν. επίρρ. *μεμελετημένως.*

Συνετά, μυαλωμένα, με σκέψη: *παιδίν μου, πρόσεχε πρώτον καλά και σκόπει και τότε λάλει ολιγοστά και μεμελετημένα* Σπαν. Ρ 59.

μεμετρημένα, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *μεμετρημένως.*

Με μέτρο, συγκρατημένα: *Λοιπό* (έκδ. *λοιπόν*· διορθώσ.) *'φαγον και έπιον όλοι μεμετρημένα* (έκδ. *με μετρημένα*· διόρθ. Κόλιας, Αθ. 45, 1933, 248) Κορων., Μπούας 44.

μεμιά, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *με* και της αιτ. του θηλ. του αριθμτ. *είς*. Λ. *μεμιάς* και σήμ. (Ανδρ., Λεξ.[2]). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ′, λ. *μεμνιάς*).

Σε μια στιγμή, μονομιάς: *τώρα μεμιά λογιάσετε πώς δύνομαι ν' αρχίσω, τό 'δασι τα καημένα μου μάτια να σας μιλήσω* Ερωφ. Ε′ 27.

μέμπλη τα.

Από το γαλλ. *meuble* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 87).

'Επιπλα, οικοσκευή: *η γυναίκα εντέχεται να λάβει με δίκαιον όλην την άφεσιν του οίκου, τό λέγεται μέμπλη* Ασσίζ. 146[23].

μέμπρινος, επίθ., βλ. *μέμβρινος.*

μεμπτικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *μεμπτικός* (Sophocl.). Η λ. σε σχόλ. (Steph., Θησ.).

Που επιδέχεται μομφή, κατηγορία· (προκ. για διαθήκη) αμφισβητήσιμη, που «προσβάλλεται» από τους κληρονόμους (Πβ. ά. *εναντιωματικός*): *Περί διαθήκης μεμπτικής και εναντιωματικής* Βακτ. αρχιερ. 146.

μεμτζάνα η, βλ. *μεντζάνα.*

μέμφομαι, Χρον. Μορ. Η 8185, Πουλολ. (Τσαβαρή) 22, 465, 582, Διήγ. Βελ. 550, Λίβ. (Lamb.) Ν 118, Θησ. Ε′ [8[3]]· *μ έ φ ο μ α ι,* Διγ. (Trapp) Esc. 431, 1040, Πουλολ. (Τσαβαρή) 22 χφφ CPV, κριτ. υπ., 465 χφφ CV, κριτ. υπ., Λίβ. Esc. 99, Θησ. (Foll) Ι 104· Ενεργ. *μ έ μ φ ω,* Γεωργηλ., Θαν. 455, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ι [73]· *μ έ φ ω,* Μαχ. 48[10].

Το αρχ. *μέμφομαι*. Για τον σχηματ. του τ. *μέφομαι* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β′ 199. Για ενεργ. αόρ. *μέμψας* βλ. L-S Κων/νίδη. Η λ. και οι τ. σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex. και Δημητρ. Ευστρατίου, ΛΔ 11, 1969, 101).

Α′ Μτβ. (Μέσ. και ενεργ.) **1α**) Ψέγω, κατηγορώ: Χρον. Μορ. Η 760, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 316, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 81· *μη μέμψεις άνθρωπον τινά, μη τον αναγελάσεις* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 283· (με σύστ. αντικ.): Πουλολ. (Τσαβαρή) 20· (με γεν.): *ει δ' έλθει τίποτ' αφορμή από αιτιάς μεγάλης, τότε να μέμψει πάραυτα της λωλής του κεφάλης* Γεωργηλ., Θαν. 437· **β**) κακολογώ, κατακρίνω: *εγώ σφάλμα ουκ έποικα και τις να με έχει μέψει* Χρον. Μορ. Η 3884· *Εσύ μικρόν και ανήλικον … … πώς εξεστομάτισες και είπες ότι αγαπάς με* (παραλ. 1 στ.) *και αν το 'κουσαν οι γείτονες μεμφθεί μ' εθέλαν όλοι;* Ερωτοπ. 175. **2**) Επιπλήττω: *και μέψεταί με ο ηγούμενος και πάρουν το κρασίν*

μου Προδρ. III 216 nn χφ g κριτ. υπ. **B'** Αμτβ. (Μέσ.) **1**) Κατηγορούμαι, (αυτο)ελέγχομαι: *οκάποτε εσυνέφερα, ήλθα στα λογικά μου και τέτοια, φίλε μου, έλεγα, μόνος μου εμεφόμην* Λίβ. Esc. 2123· (με ενεργ. σημασ.) κατηγορώ: *και τώρα υβρίζεις, μέφεσαι, εμένα κατακρένεις;* Πουλολ. Αθ. 211. **2**) Δυσανασχετώ, παραπονούμαι: *τον αποδέχθηκαν μετά χαράς στην κούρτην και ουκ εμέμφθηκαν ποσώς απέ το έσοντάς του* Θησ. Δ' [49^{6}].

μέμφω, βλ. *μέμφομαι.*

μέμψιμον το· *μέψιμον,* Χρον. Μορ. P 7656.

Από το *μέμφομαι.* Για το σχηματ. της λ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. A' 172-80· για το σχηματ. του τ. βλ. Χατζιδ., ό.π. B' 199.

Μομφή, κατηγορία, ψόγος: *αφότου ευρίσκετον* (ενν. *η πρωτοστατόρισσα*) *στην φυλακήν δι' εμέναν* (παραλ. 1 στ.),... *η αμαρτία, το μέμψιμον έρχετον εις εμέναν* Χρον. Μορ. H 7656.

μέμψις - η η, Ερμον. Ω 54, Θεματογραφία 10· *μέψη,* Κυπρ. ερωτ. 55^{4}.

Το αρχ. ουσ. *μέμψις.* Για το σχηματ. του τ. διάβ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. B' 199. H λ. ως νομ. [= διαμαρτυρία, δικαίωμα διαμαρτυρίας, «προσβολή» (διαθήκης)] στον Αρμεν., Εξάβ. A' 12^{53}, B' $2^{6,9}$, E' 3^{7}, 6^{1}, 9^{20}, κ.α.· βλ. και Du Cange.

1) Μομφή, κατηγορία, ψόγος: Αχέλ. 153, Βίος Αλ. 2724, Πουλολ. (Τσαβαρή) 20. **2**) Ντροπή, όνειδος: *στες αλεπούδες διάβηκε* (ενν. *η αλεπού*) *τες άλλες να 'ρμηνεύσει να κόψουν τες ουράδες τους, να λείψ' αυτή η μέμψη, ότ' είναι μέλος άσχημον και πράγμα που δεν πρέπει* Αιτωλ., Μύθ. 7^{4}. **3α**) Ελάττωμα, κουσούρι: *ο τσουκαλάς έχει μεγάλην άδειαν και κάμνει αγγεία εύμορφα ...* (παραλ. 1 στ.) *και δεν ευρίσκεται κανείς και μέμψιν να του θέσει* Γεωργηλ., Θαν. 247· **β**) ψεγάδι (προσώπου): *τες τόσες ομορφιές το πρόσωπό σου ήθελεν δίχως μέψην συγκεράσει* Κυπρ. ερωτ. 86^{14}.

'με(ν), αντων., βλ. *εγώ.*

μεν, σύνδ., βλ. *μηδέν.*

μεναδούρα η.

Από το βενετ. *menador* (Βλ. Kahane, Sprache 578).

Ένα από τα λεγόμενα «σερνάμενα» ή «περνάμενα» σχοινιά του παλάγκου· χρησιμεύει είτε στο τέντωμα των πανιών του πλοίου (η σκότα) είτε στο μάζεμα (ο στίγκος) (Πβ. και Segditsas, Naut. Dict. 47, 878α): *τζεντούρες και μεναδούρες διά τα ποπέζια* Καραβ. 501^{22}.

μενάλι(ο)ν το, Καραβ. 492^{16}, 493^{7}, $499^{19,20}$, 501^{19}.

Από το βενετ. *menal* (Βλ. Boerio και Kahane, Sprache 578).

Ένα από τα λεγόμενα «σερνάμενα» ή «περνάμενα» σχοινιά του παλάγκου· χρησιμεύει είτε στο τέντωμα των πανιών του πλοίου (η σκότα) είτε στο μάζεμα (ο στίγκος) (Πβ. και Segditsas, Naut. Dict. 47, 878α): *[μ]ενάλια των φρασκονίων θέλουν να είναι μαυρέα το έναν τρεις φορές απ' ό,τι έναι το κατάρτιν* αυτ. 493^{6}.

μενέος· *μενέον,* Θησ. ΙΑ' [65^{6}], εσφαλμ. γρ. αντί *νεμέον.*

μενέσκω, βλ. *μεινίσκω.*

μένι το.

Το αραβοτουρκ. *men.*

Παρακώλυση, απαγόρευση· φρ. *κάνω μένι* (Πβ. το τουρκ. *men' etmek*) = αποτρέπω, εμποδίζω: *μερικοί χριστιανοί ... έκαμαν δόγμα μεγάλο ... Και επήγαινεν ο σκοπός, ω αδελφέ, ... εμένα να καύσουν και την εκκλησία ... να χαλάσουν ... Και έτσι επρόσπεσα εις τον κυρ Δανιήλ τον αρχιερέαν μας και αυτός τους έκαμεν μένι* Συναδ., Χρον. (Καραναστάσης) φ. 189^{r}.

μένσα η, βλ. *μεσά.*

μενσάλιον το· *μεσάλι,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 610 κριτ. υπ.· *μισάλιν.*

Από το μεσν. λατ. *mensale* (Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. *mensalis*). H λ. και τ. *μεσσάλιον* το 10. αι. (Sophocl., όπου και τ. *μινσάλιον* το 15. αι.). H λ. στο Du Cange, καθώς και τ. *μεσσάλιον, μι(ν)σάλιο(ν).* O τ. *μεσάλι* στο Meursius (λ. *μεσάλη*) και σε έγγρ. του 17. αι. (Καμπούρης, B-NJ 21, 1971/76, 200). Για το σχηματ. των τ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. B' 199 και Τριαντ., 'Απ. A' 376. Για τη σημερ. μαρτυρία της λ. σε ιδιώμ. βλ. Ευστρατίου, ΛΔ 11, 1966-7, 102, Κοσμάς, ΛΔ 11, 1966-7, 107 και Κουκ., ΒΒΠ E' 144 σημ. 6, καθώς και Αθ. 53, 1949, 216. Για τη σημασιολ. εξέλιξη της λ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ E' 144-6 και Αθ., ό.π.

Τραπεζομάντηλο (φαγητού): *Του δείπνου ήλθεν ο καιρός κι εστρώσασιν την τάβλαν· έθηκε το μισάλιν της και ήρξατο του τρώγειν* Βέλθ. 999.

μέντα η.

Το βενετ. *menda.* (Για τη λ. βλ. Boerio).

1) Σφάλμα, λάθος· δυστροπία: *μήπως και πάρει* (ενν. *η κόρη*) *θράσεμα διά την πολυσπλαχνία και κάμει μέντα σαν το ζο εκ την αναπαψία* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 172 κριτ. υπ. (έκδ. *κέντρα*· εικασ. των Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Λόγ. σ. 99]). **2**) (Προκ. για πλοίο) συρραφή των πανιών: *η μέντα του πανίου* Καραβ. 495^{11}.

μεντέτι το.

Το τουρκ. *medet.* T. *μεντάτι* σε δημ. τραγ. (Πετρόπ., Λαογρ. 16, 1956, 195 σημ. 2). T. *μεντάτι* και *μιντάτι* σε έγγρ. του 1822 από την Κρήτη (Τωμ.-Παπαδάκη A., Κρητ. έγγρ. A' 82, 94).

Βοήθεια, ενίσχυση (εδώ επιφ.): *Τώρα πληθαίνει τ' όνομα Τομάνο Μαουμέτη, να με τρομάσσουν οι χριστιανοί να λέσινε: «μεντέτι»* Τζάνε, Κρ. πόλ. 578^{2}.

μεντζάνα η, Καραβ. $494^{12,27}$, 496^{32}, 498^{15}, 499^{25}, 501^{17}, $503^{10,33}$· *μεμτζάνα,* Καραβ. 504^{22}· *μετζάνα,* Rechenb. 79^{2}, 80^{2}· *μετζένα* (?), Καραβ. 495^{8}.

Το βενετ. *mezàna* (Βλ. Kahane, Sprache 574). Για τ. *μεζάνα* βλ. Kahane, B-NJ 15, 1939, 105, λ. *μετζάνα.* H λ. και ο τ. *μετζάνα* και σήμ.

O ιστός του επιδρόμου, δηλ. ο πρυμναίος ιστός (Βλ. Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 65): *πάσα μία μεντζάνα οπού έναι από δώδεκα οργίες και απάνω θέλει να έχει τούτον το τάιον* Καραβ. 496^{33}.

μεντιάρικος, επίθ.

Από το ουσ. *μέντα* και την κατάλ. *-ιάρικος.*

Που κάνει σφάλματα, ο γεμάτος ελαττώματα· δύστροπος, ύπουλος: *Σαν τη γυναίκαν*

αρπετό στον κόσμο δεν εφάνη   μεντιάρικο και αγριότερο Πανώρ. Β' 2.

μέντολον το.

'Αγν. ετυμ.

(Ναυτ.): *κουζαδούρες οδιά μέντολον των αρμένων* Καραβ. 504[26].

μένω, Ασσίζ. 225[7], 342[12], Διγ. (Trapp) Gr. 1213, Διγ. Ζ 644, Βέλθ. 160, 600, Χρον. Μορ. Η 64, Χρον. Μορ. Ρ 1409, Λίβ. Esc. 768, Λίβ. Ν 2624, Μαχ. 28[3], 394[17], Απόκοπ.[2] 182, Πεντ. Γέν. XXIV 23, Αχέλ. 2534, Χρον. σουλτ. 51[19], Πανώρ. Α' 210, Ερωφ. Πρόλ. 42, 71, Β' 146, 505, Ιντ. γ' 42, Δ' 311, 536, 663, Ε' 172, 500, 648, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 614, Στάθ. (Martini) 455, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 122, Φορτουν. (Vinc.) Α' 329, Διγ. Ο 164, 2932, Τζάνε, Κρ. πόλ. 179[28], 228[2], 265[8], 374[15], κ.π.α.

Το αρχ. *μένω.* Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1**) Περιμένω, αναμένω: Μαχ. 410[9], Τζάνε, Κρ. πόλ. 434[14]. **2**) Υπομένω: *Με τον Γιλδάση στέκανε κι ήτον στην συντροφιά του   και πάντα όλοι μένασι κι ήτον στο πρόσταγμά του* Τζάνε, Κρ. πόλ. 275[18]· *πάντες να μένουν πόλεμον κι ουχί να 'ναι φυγάδες* Κορων., Μπούας 46. **3**) Επιμένω, εξακολουθώ: *'Ανθρωπος ο μη έχων γυναίκα και αγοράσει δούλην … ή και ποιήσει παιδία μετ' αυτής ή μη ποιήσει και μένει έχων αυτήν μέχρι θανάτου αυτού* Ελλην. νόμ. 541[28]· *και ποιο θεριό θωρώντας με να ζει μπορεί να μείνει;* Ζήν. Ε' 236. **Β'** Αμτβ. **1α**) Παραμένω σε κάπ. τόπο (μόνιμα): Κορων., Μπούας 31, 54, 146, Τζάνε, Κρ. πόλ. 153[3]· **β**) παραμένω προσωρινά, βρίσκω κατάλυμα: *αν έναι πούπετες μονή, να μείνομεν οι ξένοι* Λίβ. Esc. 3057· *Χθες επαραβραδιάστημαν και εμείναμεν απόδε* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 338· *εις το ξενοδοχείον* (παραλ. 2 στ.) *ένι στάβλος και μονή και πέζευσε να μείνεις* Λίβ. Ρ 2127· **γ**) (προκ. για πλοία) αγκυροβολώ, αράζω: *κι όλ' η αρμάδα εις την Χιο εμπήκε για να μείνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 393[20]· **δ**) στρατοπεδεύω: *εις της Μπρέσσας ήλθασι* (ενν. *οι Βενετοί*) *τα σύνορα κι εμείναν κι εκείνην αποκλείσασι* Κορων., Μπούας 133· **ε**) διαμένω, κατοικώ· διατρίβω, ζω: Ασσίζ. 39[27], Τζάνε, Κρ. πόλ. 223[28]· *'Αρχοντας εις το σπίτι του χήνα και κύκνον ένα   είχε μαζί που βόσκουνταν, αντάμα που εμέναν* Αιτωλ., Μύθ. 74[2]· *'Εχεις* (ενν. *εσύ, Χοσαΐμ*) *μεγάλη συντροφιά δαιμόνους, για να μένεις* Τζάνε, Κρ. πόλ. 405[14]· *Αύτη δέ ην τοιούτου μεγάλου αυθεντός γυνή και ουδέ καν μετ' εκείνον, ως ηκούομεν, έμεινε* Σφρ., Χρον. μ. 80[13]· **ς**) παραμένω σε κάπ. κατάσταση: Ερωφ. Δ' 725, Ε' 428, Κορων., Μπούας 69· *έμεινεν ο ναός τότε χρόνους πολλούς έρημος* Χειλά, Χρον. 350· *Ο έρωτας εσέβηκεν εις την καρδιάν της κόρης   κι όλην την νύκταν έμεινεν άυπνη διά τον νέον* Απολλών. (Wagn.) 246· **ζ**) εμμένω, μένω σταθερός ή πιστός σε κ.: Κορων., Μπούας 122, Σφρ., Χρον. μ. 116[19]· *Φαίνεταί σου διά τες αφορμές όπου λαλείς να μείνομεν εις τον ορισμόν σου και εις την αφεντίαν σου;* Μαχ. 600[12]· **η**) απομένω: *και μοναχή της έμεινεν* (ενν. *η Μαργαρώνα*) *εις τα βουνά, εις τα όρη* Ιμπ. 569· *Κάμε καθώς σου φαίνεται, καρδιά μου και ψυχή μου,   καλά και μένει δίχως σου στη λόχη το κορμί μου* Ερωφ. Ιντ. β' 74· **θ**) υπολείπομαι: *καν σταλαγματιά δεν μένει στο ποτήρι* Ιστ. Βλαχ. 2122· *ο ν-είς επήρεν το 'Αγιον Ιλαρίον και ο άλλος την Κερυνίαν· εσέναν είντα σου 'μεινεν;* Μαχ. 450[1]· *εζήτησέν την* (ενν. *την νάβαν*) *ένας άρχων Ροδίτης ό,τι έμεινεν* Μαχ. 588[8]· *τα μένοντα να δοθούν εκείνου ή εκείνης οπού τον ελευτερώσαν* Ασσίζ. 146[17]· *γέγονε … εμπρησμός μέγας … το ιμαράτι έως του σουλτάν Μπαγιαζίτου και το Μπεζεστένιν εντός και εκτός μέχρι και του λοετρού της Κουκουνάρας ουκ έμεινε καν λίθος* 'Εκθ. χρον. 64[19]· *πάραυτα εκαβαλίκευσαν όλοι … και τινάς δεν έμεινεν να μην καβαλικεύσει* Διγ. 'Ανδρ. 358[5]. **2**) Διατηρούμαι, παραμένω· διαρκώ: Διαθ.

Ηγουμ. Μακαρίας 164[30], Χρον. Μορ. Ρ 2396· *η φήμη του* (ενν. *του Αρμερίγου*) *να μείνει απάνω σ' όλη την Φραγκιά* Τζάνε, Κρ. πόλ. 417[24]· *ίνα σοι και αείζωον παρέξη* (ενν. *ο Κτίστης*) *βασιλείαν,   την άλκητον, την μένουσαν, την μετά των ηδίστων* Προδρ. IV 447e κριτ. υπ.· *ουκ έστι δίκαιον, μενούσης της φιλίας ημών, στρατεύεσθαι κατά Θεσσαλονίκης* 'Εκθ. Χρον. 4[13]. **3**) Αδρανώ, συγκρατούμαι: *δεν εξεβαίναν* (ενν. *ο στρατός*) *να πολεμούσι μετ' αυτού, αλλ' εκ του φόβου μέναν* Κορων., Μπούας 143. **4**) Φτάνω, καταλήγω σε κάπ. θέση, καταντώ: *άφης το κάστρο εις τον μάστορα και εσύ έρχεσαι και 'ράσσεις εις τον σιρόκο και μένει σου όλο το κάστρο εις τον λεβάντη* Πορτολ. Α 217[14]. **5**) 'Ερχομαι σε σαρκική μίξη (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ. [Ανακάλ. σ. 61]): *και το βραδύ να μένουσιν* (ενν. *οι αρχόντισσες*) *με τους μουσουλουμάνους   και να τες μαγαρίζουσιν, μπαστάρδια να γεννούσιν* Ανακάλ. 83· *Αυτός επιλογήθηκε να στρώσουσι την κλίνην,   να κάμουν δείπνον όμορφον, μ' αυτούνη διά να μείνει* Χούμνου, Κοσμογ. 684· *ο θεός θέλει μείνει μετά εσένα* (ενν. *την Ολυμπιάδα*) *ή ο Αμμών ή ο Φιλογένης … και … παιδίν θέλεις ποιήσει* Διήγ. Αλ. V 25. **6**) (Με κατηγορηματική μτχ. ή κατηγ.) περιέρχομαι σε μια κατάσταση, είμαι, γίνομαι. (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ. [Πανώρ. σ. 257]): *Μ' απήτις, δεν κατέχω πώς, γνώμην αλλάξαν ούλοι   κι εμείνασι του χρυσαφιού και τση πλουσότης δούλοι* Πανώρ. Πρόλ. 34· *ογιά τσι κόπους τσι πολλούς, τσ' άμετρες προθυμιές τως,   μεγάλοι αθρώποι εμείνασι και όνομα παινεμένο   παντοτινόν εφήκασι* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 75· *κι εις τέτοιον τρόπο ο φίλος του έμεινε κομπωμένος   κι ετούτος* (ενν. *ο Ροδολίνος*) *με το φίλον του δε μένει εμπιστεμένος* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [204]· *ο ρήγας ο κακότυχος έμεινε γελασμένος,   εκ το πικρό του έσκασε κι έμεινε αποθαμένος* Τριβ., Ρε (Ζώρ.) 336· *ποιήσας* (ενν. *ο αυθέντης*) *ειρήνην μετά πάντων έμεινεν ησυχάζων* 'Εκθ. χρον. 45[6]· *τότες μένει* (ενν. *είς άνθρωπος*) *διά άπιστον … ότι ποτέ να μηδέν του πιστέψουν … καθά … εφανερώθην η απιστία του* Ασσίζ. 302[5]. **7**) Περιέρχομαι στην κυριότητα κάπ., κληροδοτούμαι: *Του ρε ντε Φράντζα μένοντα η χώρα της Μιλάνας,   ως λέγουσι πολλοί τινες από μέρους της μάνας* Κορων., Μπούας 128[1]. **Φρ. 1**) (Απρόσ.) *ολίον έμεινεν* = λίγο έλειψε (να …): *ο τουρκοπουλιέρης … πλούσιος πολλά, επεθύμαν πολλά να έχει το χωριόν την Ελίαν, και ολίον έμεινεν και δεν την επήρεν* Μαχ. 560[29]. **2**) *Μένω σ' απορίαν* = απορώ, θαυμάζω: *Η Αλουπού σαν ήκουσε, μη γνους την πονηρίαν   και του Γαδάρου την βουλήν, έμεινε σ' απορίαν* Γαδ. Διήγ. 396. **3**) *Μένω στον θάνατον* = πεθαίνω: *Οι Τούρκοι δέ καθημερνώς την μάχην δεν αφήναν,   εάν και τόσοι απ' αυτούς στον θάνατον εμείναν* Διακρούσ. 79[12]. **4**) *Μένω επάνω* = είμαι υπεύθυνος: *Εάν γίνεται ότι έγκλημαν γίνεται εις την αυλήν καμίας υπόθεσης και οι κριταί μένουν επάνω του εγκλημάτου να το κρίνουν* Ασσίζ. 344[20].

Η μτχ. *το μένοντα* ως ουσ. = το υπόλοιπο: *όλον το μένοντα των πραγμάτων εκείνων του κλέπτη εντέχεται να ένι του αυθέντη της χώρας* Ασσίζ. 191[7].

με όλον (ε)τούτο και **με όλον οπού,** βλ. *μετά.*

μέρα η, βλ. *ημέρα.*

μερά η, βλ. *μερέα.*

μεράδι(ν) το, βλ. *μοιράδιον.*

μεραδίως, επίρρ.

Από το επίθ. *μεράδιος,* που απ. στο Du Cange.

Σε πολλά μέρη, σημεία: *ην ιδείν αυτούς μεραδίως διεσπαρμένους εν όρεσι και σπηλαίοις και ταις οπαίς της γης* Ιστ. πολιτ. 64[3].

μεράζω, βλ. *μοιράζω.*

μέρα-μέρα, επίρρ., βλ. *ημέρα* δβ.

μέραν-την-ημέραν, επίρρ., βλ. *ημέρα* δδ.

μερασία η, βλ. *μοιρασιά.*

μεραχούρης ο, Σφρ., Χρον. μ. 98[16,21], 106[15].

Από το ουσ. *αμιραχούρης* (‹αραβο-περσο-τουρκ. *amir-i ahur*), που απ.: Γεωργ. Ακροπολ., Χρον. Συγγρ. 138[2]. Για τη λ. βλ. Mor., Byzantinot.[2] Β' 68, λ. *αμυραχούρης.*

Οθωμανός αξιωματούχος, σταβλάρχης: *τω πρώτω ιπποκόμω του αμιρά, ος λέγεται τη εκείνων διαλέκτω μεραχούρης* αυτ. 458[13-4].

μερδικόν το, βλ. *μερτικόν.*

μερέα η, (Ι), Ελλην. νόμ. 522[5], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 137, Χρον. Μορ. Η 2807, Λίβ. Esc. 3837, Αχέλ. 456, Χρον. σουλτ. 39[6], 57[10], Τζάνε, Κρ. πόλ. 147[16], κ.π.α.· *μ ε ρ ά,* Αχέλ. 415, Ερωφ. Α' 243, Β' 186, Γ' 71, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 615, 1205, Στάθ. (Martini) Α' 89, Γ' 14, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 555, Τζάνε, Κρ. πόλ. 351[8], 360[2]· *μ ε ρ ε ά· μ ε ρ ί α,* Ασσίζ. 85[4], 89[2], 155[30], Χρον. Μορ. Ρ 7001, Μαχ. 90[21], 196[14], 258[22], Βουστρ. 444, Τζάνε, Κρ. πόλ. 343[14], κ.π.α.· *μ ε ρ ι ά,* Φλώρ. 806, Ιμπ. 414, Μαχ. 426[22], 502[36], Κυπρ. ερωτ. 2[14], Ερωφ. Ε' 115, Τζάνε, Κρ. πόλ. 503[19], κ.π.α.

Από το ουσ. *μέρος* και την κατάλ. *-έα.* Ο τ. *μερά* στο Βλάχ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ'). Ο τ. *μερία* ‹ *μερέα* στο Du Cange (λ. *μερέα*). Ο τ. *μεριά* ‹ *μερία* στο Meursius (λ. *μεργία*) και σήμ. Η λ. στο Meursius και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μερέα* ΙΙ).

1α) Μέρος, τόπος: *Βρύσες, τα πλήσα σας νερά, τα δροσερά 'ς συρθούσι κι εις τη βαθύτερη μερά κάτω στη γη ας χωστούσι* Πανώρ. Α' 8· **β**) γεωγραφική περιοχή: *δεν είχεν* (ενν. *ο ρήγας*) *πλείον δουλείαν εις την μεριάν της Δύσης* Μαχ. 224[18]· **γ**) κατεύθυνση: *έκαμεν την αυλή εις μεριά νοτικά δεξιά* Πεντ. 'Εξ. XXXVIII 9. **2α**) Πλευρά: *Το έναν κάτεργον απέ τον θυμόν του επήγεν και βιστίρισεν το έναν τούρκικον και ... τσάκκισεν ούλην την μίαν μερίαν* Μαχ. 132[33]· **β**) (προκ. για προέλευση, καταγωγή): *απ' τη μερά του Κρητικού γνωρίζω πως κρατείτε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 959. **3**) Παράταξη στρατιωτική: *όμως ορμήσαν οι μεριές κι οι δυό κι εκτυπηθήκαν* Παλαμήδ., Βοηβ. 957. **4**) Οπαδοί, υποστηρικτές, «στρατόπεδο» κάπ.: *εκατηγορήσεν τους να στραφούν απέ την μερίαν του ρηγός* Μαχ. 46[7]. **5**) «Πηγή», προέλευση εισοδήματος: *Τα δέ άλλα πράγματα οπού εκέρδισεν* (ενν. *το παιδί*) *από μεσολάβησήν του ή από άλλην μερίαν επαίρνει η μήτηρ* Νομοκ. 75.

Η λ. στην αιτιατ. εν. ως επίρρ. = **1α**) Χώρια, ξέχωρα: *να έβγω να κυνηγήσω εγώ και η πανεξαίρετος ερωτική Ροδάμνη* (παραλ. 2 στ.) *... και τα παιδόπουλά μου εις άλλον τόπον έτρεχαν μερέαν και κυνηγούσιν* Λίβ. Sc. 1386· **β**) κατά μέρος, στην άκρη: *ωσάν θωρώ τα λάθη σου μεριά τα παραρίκτεις, μα όσο θε να χώνεσαι κάτεχε κι εξανοίκτης* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 575 κριτ. υπ.· *να χαρεί η ψυχή του μεριά να ρίξει τους δαρμούς του παραπίσω χρόνου* Φλώρ. 806· *πάσιν χώρια των μεριά* (έκδ. *μερεά*· διορθώσ.· βλ. ά. *αποκουντουρίζω*) Σαχλ. Ν 193. **2**) Βαθμιαία: *Μερέα ανάπτει η κάμινος και έπειτα εκείνη εγγύς να στέκει να θωρεί την φλόγαν* Φλώρ. 544. **Εκφρ. 1**) *Από την μίαν μερίαν ως την άλλην* = από τη μία πλευρά ως την άλλη: *με το σπαθίν επέρασέν τον απέ την μίαν μερίαν ως την άλλην και απόθανεν* Μαχ. 662[10]· **2**) *Από την άλλην την μεριάν* = εξάλλου, επίσης: *Σε τάξην όλους έβαλεν, πασένας για να στέκει, σημάδι αν δεν γροικήσουσιν να μη σαλέψ' απέκει· από την άλλην την μεριάν όμοια σε τάξην βάλλει τους εδικούς τ' ο Μιχαήλ* Παλαμήδ., Βοηβ. 590· **3**) *Από την μεριάν μου ή απέ την μερίαν*· βλ. από 5α φρ.· **4**) *Εις μίαν μερέαν ή σε μια μερά* = παράμερα, κατά μέρος: *εκεί όπου επαραδιάβαζεν μετά τον σύγαμβρόν του* (παραλ. 1 στ.) *επαίρνει τον εις μίαν μερέαν κι άρχισε να του λέγει* Χρον. Μορ. Η 6078· *άνε βαστά και τίβοτας, σε μια μερά το ρίχνει και βγαίνει 'ς τσι γειτόνισσες και τη φτωχειά τση δείχνει* Πανώρ. Β' 29· **5**) *'Εξω μερεάν* = παράμερα, στην άκρη: *απέ τους τριάντα ελάβωσαν άνδρες πέντε. Και ο Αχιλλεύς τους έλεγεν: «'Εξω μερεάν σταθείτε διά να έλθουσιν άλλοι από τους αναπαμένους»* Αχιλλ. L 399· **6**) *Η άλλη μερεά* = (νομ.) αντίδικος: *«Προσεκομίσθη ο παρών λίβελλος την δείνα ημέραν ... και εδόθη της άλλης μερεάς του σκέψασθαι ημέρας δ' μέχρι την δείνα ημέραν»* Ελλην. νόμ. 531[16]· **7**) *Κατά μερίαν* = στην άκρη: *'Ετι δέ μανουάλια τρία κατά μερίαν ίστανται ωραιόμορφα λίαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 601· **8**) *Μερά ... μερά ή μερέαν ... μερέαν* = από τη μια ... από την άλλη: *χαίρεται η καρδιά μου, μερά με την απαντοχή του χρυσο-Χρύσιππού μου, μερά για τη γλυκότατη πατρίδα του κυρού μου* Στάθ. (Martini) Γ' 77· *'Ηκουσεν ταύτα ο πατήρ,... ...τον εις αυτήν μου πόθον, μερέαν εκατονείδισεν εκείνην ο πατήρ της, μερέαν ανεπείλησεν εμέν ως συγγενήν του* Λίβ. Ν 2337. **9**) *Μια μεριά* = συνολικά, ομαδόν: *'Ολ' οι Ρωμαίοι μια μεριά δεν δύνονται να σώσουν την αφεντιά σου Κορων.,* Μπούας 151. **Φρ. 1**) *Κάμνω μερία*: παραμερίζω, υποχωρώ: *οι Πέρσες ετσακίζονταν κι εκάμνασι μερία* Αλεξ. 866. **2**) *Κρατώ δύο μεριές*· βλ. *κρατώ* ΙΑ' 8ε. **3**) *Παίρνω καλύτερη μερά* = η υγεία μου βελτιώνεται, «πάω» καλύτερα: *Είχε* (ενν. *ο άρρωστος*) *καλύτερη μερά κι αλάφρωση παρμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1385. **4**) *Ρίπτω μερέαν* = απομακρύνω: *πόντισέ την* (ενν. *την οργήν σου*) *εξ ημών, ρίψε την εις μερέαν* Γεωργηλ., Θαν. 301. — Η λ. ως τοπων.: Διήγ. πανωφ. 58, 60.

μερέα η, (ΙΙ), βλ. *ημέρα.*

μαρεά, η, βλ. *μερέα.*

μέρεμνα η, βλ. *μέριμνα.*

μέρεμνος ο, Λίβ. Esc. 436, εσφαλμ. γρ. αντί *μερισμός* (πβ. Λίβ. Ρ 195)· βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 124-5.

μερετιάζω, βλ. *μεριτιάζω.*

'μερεύγω, βλ. *ημερεύω.*

μερί και **μερί(ο)ν** το, βλ. *μηρί(ο)ν.*

μερία η, βλ. *μείρα* και *μερεά.*

μεριά η, βλ. *μερέα.*

μερίδα η, βλ. *μερίς.*

μεριδικόν το, βλ. *μερτικόν.*

μερίδιον το· *ι μ ε ρ ί δ ι,* Χρον. Μορ. Η 1025, 3088· *ι μ ε ρ ί δ ι ν,* Χρον. Μορ. Η 7746· *μ ε ρ ί δ ι,* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 11880· *μ ε ρ ί δ ι ν,* Χρον. Μορ. Η 7106, 7237, Χρον. Μορ. Ρ 3088. — Βλ. και *μοιράδιον.*

Το μτγν. ουσ. *μερίδιον*. Η λ. και σήμ.

1α) Δικαίωμα διανομής, μερτικό: *ποτέ του ουκ ήλπιζεν, ποτέ του ουδέν εθάρρει να έχει μερίδι ούτε αφεντίαν στην μπαρουνίαν Ακόβου* Χρον. Μορ. Η 7743· *όρισεν* (ενν. *ο ρήγας*) *και εδώκασιν τον πρίγκιπα Γουλιάμον δι' ευεργεσίαν λόγου του μερίδι του πολέμου* Χρον. Μορ. Ρ 7106· **β**) τεμάχιο, το προϊόν της διανομής, μερίδιο: *Με κλήρους και με προσοχή η μοίρασις εγίνη· έτυχεν γαρ της Βενετίας το τέταρτο μερίδιν* Χρον. Μορ. Ρ 1025· **γ**) μέρος περιουσίας: *Περί διαθήκης και φαλκιδίου, οπού εις τον θάνατόν του χαρίζει τα πράγματά του και αν εχει παιδία τι μερίδιον κρατεί δι' αυτά* Βακτ. αρχιερ. 161. **2α**) Ομάδα, κατηγορία πληθυσμού: *εποίησε δέ* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τον λαόν Τραπεζούντος εις μερίδια τρία* Ιστ. πολιτ. 37^{18}· **β**) τμήμα στρατού: *ας ποίσομεν ν' αρματωθούν όλοι μας οι συντρόφοι· ένα μερίδιν στείλετε σιμά εις την Τρωάδα* Πόλ. Τρωάδ. 407. **Φρ.** *Κρατώ μερίδι κάπ.* = είμαι με το μέρος κάποιου, τον υποστηρίζω: *διού υπάγει μου κριτής να 'μαι εδώ που στέκω· ουχί μερίδι να κρατώ τινός απέ τους δύο* Θησ. Ζ' [13^{6}].

μερίζω, Σφρ., Χρον. μ. 20^{19}, Ελλην. νόμ. 580^{11}, Ιερακοσ. 501^{7}, Χρον. Μορ. Η 1647, Χρον. Μορ. Ρ 1833, Φλώρ. 383, Λίβ. Sc. 1422, Λίβ. Ν 1762, 3673, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 32 κριτ. υπ., Rechenb. 4^{4}, Δούκ. $131^{17,19}$, Χωνιάτη, Παράφρ. ΙΙ 2, Έκθ. χρον. 11^{13}, Σοφιαν., Παιδαγ. 276, Πεντ. Αρ. XXVI 53, Αιτωλ., Μύθ. 37^{4}, Ευγέν. Πρόλ. 69, Διγ. Ο 2824· *ι μ ε ρ ί ζ ω*, Χρον. Μορ. Η 1833, 1838.

Το αρχ. *μερίζω*.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Διαιρώ, χωρίζω: *διότι αυτά τα ιδιώματα ου μερίζουσι την μίαν και απλουστάτην ουσίαν του Θεού* Ιστ. πατρ. 85^{5}· *την μιαν φωνήν εμέριζαν τα στόματα τα τρία* (ενν. *του τριμορφοπροσώπου 'Ερωτα*) Λίβ. Ρ 220· **β**) μοιράζω, απονέμω, διανέμω: *Κι αφότου ευεργέτησεν όλους του τους στρατιώτες κι εμέρισεν το κούρσον του* Χρον. Μορ. Η 7108· *εφανέρωσαν ότι μετά γνώμης του δεσπότου εγένετο, μερισθέντος του κλοπιμαίου αργυρίου* Ιστ. πολιτ. 36^{1-2}· **γ**) κατανέμω, κατατάσσω: [*εκείνη*] *η στράτα, φίλε μου, εις εκατόν εκόπτετον μικρά μονοπατίτσια· τους εκατόν* (ενν. *άνδρες*) *εμέρισα εις έναν μονοπάτιν* Λίβ. Ρ 1115· **δ**) κομματιάζω, τεμαχίζω: *έδε μαχαίριν δίστομον, σπαθίν ηκονισμένον, να κατακόπτει σώματα και να μερίζει οστέα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1496· (μεταφ.): *οργής μαχαίριν δίστομον, τό εχάλκευσεν ο πόθος, να κατακόπτει σώματα και να μερίζει αισθήσεις* Λίβ. Sc. 870· **ε**) συμμετέχω, παίρνω μέρος σε κ.: *εις θλίψεις δέ και συμφοράς τρέχε και πριν σε κράξουν και μέριζε το πάθος τους* (ενν. *των φίλων*), *έχε κοινόν τον πόνον* Σπαν. Α 408. **2**) Διεκδικώ: *ενόσω εις μάχην έστεκον και εμέριζαν την νίκην, αφήκαν το να μάχονται και εις έναν λόγον ήλθαν* Λίβ. Sc. 1216. **Β'** Αμτβ. **α**) Συμμετέχω, παίρνω μέρος: *'Οταν δέ γίνεται βουλή, μη λείπεις απεκείσε* (παραλ. 4 στ.), *μέριζε πάντοτε κι εσύ* Σπαν. Α 474· **β**) (προκ. για αριθμτ. πράξη) κάνω διαίρεση, διαιρώ: *Με το άνωθεν πολλαπλασίαζε και με το κάτωθεν μέριζε* Rechenb. 92^{3}. **ΙΙ** Μέσ. **Α'** Αμτβ. **α**) Μοιράζομαι, χωρίζομαι: *ας δίδομεν ... παρηγορίαν ... στοχάζοντας ότι όλη μας η ζωή έναι μερισμένη εις άνεσιν και κόπον* Σοφιαν., Παιδαγ. 281· **β**) (προκ. για αριθμούς) διαιρούμαι: *'Ομως πίασε έναν αριθμόν, οπού να μερίζηται με β', με δ', με ε' ...* Rechenb. 65^{3}. **Β'** Μτβ. **α**) Μοιράζω, διανέμω: *γην μετρήσας* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *καλήν και μερισάμενος και δους επίσης τούτοις* Βίος Αλ. 3795· **β**) διαμοιράζομαι, παίρνω μερίδιο: *αμφότεροι επορεύθησαν εν Πελοποννήσῳ και μερισάμενοι ταύτην ... εκάθηντο* Ιστ. πολιτ. 15^{9}. **Φρ. 1**) *Μερίζομαι εις πολλά* = κάνω διάφορες σκέψεις, με απασχολούν πολλά: *'Ηθελα τα αφηγήματα της κόρης να προσέχω* (παραλ. 2 στ.)· *εμεριζόμην εις πολλά και ουκ είχα τι να ποίσω* Λίβ. Sc. 2287. **2**) *Μερίζομαι κατά*

νουν = η σκέψη μου πλανιέται σε πολλά, το μυαλό μου διασπάται σε πολλά: *έρριψα εις την καρδίαν μου τον πόθον της φουδούλας, εμεριζόμην κατά νουν, εκατετυραννούμην* Λίβ. Sc. 2320.

μερικά, επίρρ.

Από το επίθ. *μερικός*. Η λ. στο Βλάχ.

Ιδιαίτερα, ξεχωριστά: *'Ολοι οι πιστοί κοινά αντάμα και καθένας μερικά του Κυρίου Ιησού ... ωσάν μέλη του είναι μέτοχοι* Χριστ. διδασκ. 240.

μερικεύω, Λίβ. Sc. 3123, Λίβ. Ν 3705.

Από το επίθ. *μερικός* και την κατάλ. *-εύω*. Η λ. τον 7. αι. (L-S).

Αφηγούμαι λεπτομερώς: *πώς δυνηθεί* (ενν. *τις*) *των εκατόν τας λογοσυντυχίας εκ στόματος να τας ειπεί και να τας μερικεύσει;* Λίβ. Sc. 3030.

μερικοί, αντων., Σφρ., Χρον. μ. 2^{3}, 4^{24}, Byz. Kleinchron. Α' 197^{3}, 212^{18}, Έκθ. χρον. 52^{8}, Συναξ. γυν. 749, Ιστ. πατρ. 80^{2}, 171^{6}, Μορεζίν., Λόγ. 469, Παλαμήδ., Βοηβ. 1041, Σεβήρ., Ενθύμ. 28^{18}, Ιστ. Βλαχ. 348, Χριστ. διδασκ. 323, Διγ. Ο 2133· *μ ε ρ κ ο ί*, Χούμνου, Κοσμογ. 2403, Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 256^{r} 8, Ερωφ. Ε' 239, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 151.

Ο πληθ. του μτγν. επιθ. *μερικός* (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. από συγκ. Η λ. και σήμ.

α) Κάποιοι, ορισμένοι: *Εις το παπουτσίδικον το εργαστήριν έπιναν μερικοί* Συναδ., Χρον. 44· *να ετοιμάσω πράγματα μερικά της επισκοπής μου αναγκαία* Βελλερ., Επιστ. 55^{40}· *συναχθέντες οι Τραπεζούντιοι άρχοντες και εκ των πολιτών μερικοί* Έκθ. χρον. 28^{22}· **β**) λίγοι: *ο κυρ Θωμάς ... συν μερικοίς στρατιώταις εργάστησαν και εγένετο η απιστία εις τον τόπον* Byz. Kleinchron. Α' 274^{24}· *Απάνω όταν έφτασεν* (ενν. *το πλεμμάτι*) *... είδασι* (ενν. *οι ψαράδες*) *καθάρια πέτρα μεγάλη 'τ' ήτονε και μερικά οψάρια* Αιτωλ., Μύθ. 13^{6}.

μερικόν, επίρρ., Καλλίμ. 1804.

Το ουδ. του μτγν. επιθ. *μερικός*. Η λ. τον 5. ή 6. αι. (Lampe, Lex., λ. *μερικός*).

Λίγο (ποσοτικά και χρον.): *Οπού την Τύχην έλεγεν ... να συμπαθήσει μερικόν τα θλιβερά τα τόσα* Καλλίμ. 2053· *να σε διδάξω μερικόν εκ τα κακά τά εποίκεν* (ενν. *ο φθόνος*) Ντελλαπ., Ερωτήμ. 302· *και νυν, αν ζήσεις μερικόν, αν ανασάνεις μόνον* (παραλ. 1 στ.), *ως μέγαν ευεργέτημαν ... προσκυνούμεν* Καλλίμ. 2028.

μερικός, επίθ., Προδρ. ΙΙ G 31, IV 118 χφ g κριτ. υπ., Καλλίμ. 1803, 1940, 2012, 2061, Byz. Kleinchron. Α' 492^{8}, Λίβ. Ν 2303, Χειλά, Χρον. 350, 353, Δούκ. 39^{35}, Σφρ., Χρον. μ. 56^{5}, 116^{2}, Έκθ. χρον. 3^{12}, 29^{9}, 51^{7}, 58^{9}, Κώδ. Χρονογρ. 69^{28}, Ιστ. πολιτ. 8^{11}, Ιστ. πατρ. 96^{3}, Βίος Δημ. Μοσχ. 413, Συναδ., Χρον. 54, Χριστ. διδασκ. 150.

Το μτγν. επίθ. *μερικός*. Η λ. και σήμ.

1α) Που αφορά μέρος ενός συνόλου, ο επιμέρους: *ο Φίλτου πασιάς με μερικήν αρμάδα ήλθεν εδώ εις την πόλιν* Κώδ. Χρονογρ. 49· *χωρίς πόλεμον του εφανίστη* (ενν. *του Σαρβάρου*) *ένα καλόν μέρος της αρμάδας του ... και έλεγεν* (ενν. *ο πατριάρχης*) *«... η Παναγία τού ήδωκε εκείνον τον μερικόν χαλασμόν οδιά να τον κάμει να μισέψει ...»* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 400· **β**) λίγος, λιγοστός: *ω χρόνε κακότατε,... ηθέλησες να μας σβήσεις και το μερικόν φως οπού είχαμεν* Χίκα, Μονωδ. 93· *Ο βασιλεύς ... εβουλεύσατο όπως ... γένηται*

ένωσις μετά των Λατίνων και δώσωσι μερικήν βοήθειαν εις τους χριστιανούς Ἐκθ. χρον. 5^{25}· *Ἀνθρωπος είχε μαϊμούν μέσα εις το καράβι, χαράν να έχει μερικήν κι η λύπη του να παύει* Αιτωλ., Μύθ. 88^{2}· *πικρίας σου να με είπεις τίποτε, κακώσεις σου αν ακούσω, τίποτε μερικότερον να γίνεται τό πάσχω* Λίβ. Sc. 1462· **γ**) κάποιος, ορισμένος: *Περί δέ την ονομασίαν των βουλκολάκων άκουσον μερικόν παράδειγμα κατ' ετυμολογίαν γραμματικής* Μάρκ., Βουλκ. 343^{19}· *το έλαβαν* (ενν. *το βασίλειον*) *οι Βενέτικοι διά μερικόν καιρόν* Δωρ. Μον. XXXII· **δ**) περιορισμένος σε έκταση, ένταση, διάρκεια, κλπ.: *το του σουλτάνου σαράγιον, έχον κάστρον μερικόν* Ἐκθ. χρον. 66^{21}· *Ην ... ο ρηθείς Ερδέλης, αυθέντης μερικού τόπου εν τοις ορίοις της Πόσνας* Ἐκθ. χρον. 74^{31}· *Αναχωρήσαντος ... του σουλτάνου τόπον μερικόν* Ιστ. πολιτ. 16^{8}· *εγίνηκε μερικό θανατικό εις τας Σέρρας* Συναδ., Χρον. 42· *Των ενδόξων γυναικών μερική θλίψις· αλλά διορθωθήσεται η γνώμη αυτών παρά του κοινού λαού* Ωροσκ. 40^{16}· **ε**) συνοπτικός: *εκ των παλαιών ιστοριών μερική διήγησις* Μ. Χρονογρ. 1^{r}· *Χρονικόν μερικόν* Byz. Kleinchron. Α' 91 τίτλ. **2**) Προσωπικός, ατομικός: *δεν κηρύττει* (ενν. *ο Πάπας*) *την πίστην, ... μόνον γυρεύγει δουλείες εδικές του και όφελος του λόγου του μερικόν* Ροδινός (Βαλ.) 146· *Ὀποιος για το κοινόν καλόν δεν μένει στερεμένος οχ την δικήν του ανάπαυσιν και να γδυθεί κάθ' άλλο πράγμα δικό του μερικόν, όσον κι αν είν' μεγάλο* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [550]. **3**) Μοναδικός: *Θεά της εκδικήσεως, οπού για πταίσμα μόνον μιας γυναικός και μερικής, με τόσον πλήσιον πόνον ... όλους μας βασανίζεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [444]. **4**) Ιδιαίτερος, εξαιρετικός: *τέτοιας λογής εις τες τιμές των παλαιών ανέβης* (ενν. *συ, ο Μιχαήλ*), *αλλά με δόξαν μερικήν όλους τους υπερέβης* Λίμπον. 530· *με μερικήν του χάρην την εδιάλεξε* (ενν. *ο Θεός την Παναγίαν*) *και την αγάπησε* Ροδινός (Βαλ.) 114. **5**) Αρκετός, κάμποσος: *είχεν* (ενν. *ο κυρ Γαλακτίων*) *μερικόν πείσμα* Συναδ., Χρον. 64· *τον έβαλεν σαν ήτον μεθυσμένος 'ς τόπον που θάπτουσι νεκρούς ... Με ώραν τότε μερικήν στον άνδρα της υπάγει, να τον λαλήσει θέλησε τάχα διά να φάγει* Αιτωλ., Μύθ. 72^{7}.

Το ουδ. ως ουσ. (ήδη τον 6. αι.· βλ. Lampe, Lex.) = η επιμέρους ανάπτυξη, εξέταση: *προσεκτέον εις τα μέρη των φυσικών ακροάσεων, ίνα εκ του μερικού του τοιούτου εξηγήματος μέλλης κατανοήσαι την τοιαύτην ζήτησιν* Μάρκ., Βουλκ. 342^{14}.

μερικώς, επίρρ., Προδρ. Ι 164, Καλλίμ. 2493, Διγ. (Trapp) Gr. 1731, Λίβ. Sc. 3258.

Το μτγν. επίρρ. *μερικώς* (L-S, λ. *μερικός*).

1) Ενμέρει, λίγο: *παρέκυψε* (ενν. *η κόρη*) *μερικώς εκ την χρυσήν θυρίδα* Διγ. (Trapp) Gr. 1299· *Ἀνθρωπος γαρ αν θλίβεται και κάτσει μετ' ανθρώπου* (παραλ. 2 στ.), *παρηγορείται μερικώς, ανασασμόν ευρίσκει* Καλλίμ. 1497. **2**) Χωριστά, μεμονωμένα: *άνθρωπος ... εάν χηρεύσει άνευ κληρονόμους, να στρέψει την προίκα και την προγαμιαίαν δωρεάν ως ... ομολογίαν προικός και ουχί το καθέν μερικώς* Ελλην. νόμ. 584^{16}. **3**) Λεπτομερώς: *τας απειλάς, κακώσεις μου τούς έπαθα εις τον κόσμον* (παραλ. 1 στ.) *είτις συγγράψει μερικώς, γυρεύσει, ψηλαφήσει και καν ... ου δυνηθεί του να τα καταλέξει* Λίβ. Esc. 4396.

μέριμνα *η*, Καλλίμ. 17, 1014, 1030, 2318, Διγ. (Trapp) Gr. 667, 1161, Διγ. Α 1809, 1811, Διγ. Ζ 86, 1258, 1497, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 703, 1616, Φλώρ. 727, 874, Λίβ. Ρ 129, 313, 327, Λίβ. Sc. 233, 630, 942, 1059, 1194, 1893, 3220, Αχιλλ. Ν 311, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 7, 207· *μ έ ρ ε μ ν α,* Διγ. (Trapp) Esc. 604, Λίβ. Esc. 170, 1357, 1739.

Το αρχ. ουσ. *μέριμνα*. Ο τ. από προχωρητική αφομοίωση (Βλ. Καραγιάννη, Διγενής 154, 256). Η λ. και σήμ.

1α) Σκέψη, έγνοια, φροντίδα: Αχιλλ. L 230, Διγ. Ζ 1495, 1757, Δούκ. 315^{2}, Κυπρ. ερωτ. 140^{13}· **β**) προβληματισμός, συλλογή: *πίπτει* (ενν. *το τρυγονοπούλιν*) *με το ταίρι του και ευρέθην φονευμένον. Είδα το και εξενίσθηκα και μέριμνα με εσέβην* Λίβ. Ρ 118· *τον νουν σου τον αμέριμνον μέριμνα να δουλώσει* Λίβ. (Lamb.) Ν 146· **γ**) περίσκεψη, επαγρύπνηση: *ο νους μου να 'χει μέριμναν μήπως και ασφαλίσω της μοίρας μου το ασύστατον* (έκδ. *ανίστατον*· διορθώσ.) Λίβ. Ν 2029· **δ**) ανησυχία, αγωνία: *Καίει τον* (ενν. *τον Φλώριον*) *ο πόνος, σφάζει τον η μέριμνα της λύπης, μη κατακλίνει η τύχη του και φθάσει-την* (ενν. *την κόρην*) *χαμένην* Φλώρ. 538· *ενύσταξα εκ την μέριμναν τήν είχεν η ψυχή μου* Λίβ. (Lamb.) Ν 188· *και αν αποθάνω, θανάτου ουκ έχω μέρεμνα πολλήν, ευτυχής υπαγαίνω* Λίβ. Esc. 2204. **2**) Στενοχώρια: *η θλίψις δέ της φυλακής, η μέριμνα, η ανάγκη πολυμερής, πολύτροπος* Γλυκά, Στ. 142· *ακηκόαμεν αγανακτείν σε τα πολλά ... δι' ημάς και ως εν μερίμνη αφορήτω ενυπάρχειν την σην ενδοξότητα* Θεολ., Τζίρ. 354^{12}. **3α**) (Στον πληθ.) βάσανα, σκοτούρες: *έδωκέν μου* (ενν. *ο χρόνος ο κακός*) *πικρίες, δάκρυα, χολές και ξενιτιές και μέριμνες μεγάλες* Περί ξεν. V 220· *οι δέ έτεροι ... προς τας επιθυμίας αυτών και τας μερίμνας άς έχοσιν εν ονείροις φαντάζονται* Μάρκ., Βουλκ. 350^{27}· **β**) (προκ. για ερωτικά βάσανα): *πεφύκασι γαρ μέριμναι πολλαί τοις αγαπώσιν* Διγ. Ζ 912· *Οι μέριμνες του πόθου μου* Φαλιέρ., Ιστ. V 7· *ος* (ενν. *ο πόθος*) *αυξηθείς κατά μικρόν φέρει καρπόν τοιούτον: μερίμνας μέν διηνεκείς, εννοίας και φροντίδας* Διγ. (Trapp) Gr. 959. **4α**) Φροντίδα για εξοικονόμηση, αναζήτηση: *του προσφαγίου η μέριμνα κι η λείψις του ψωμίου τας ενθυμήσεις τας πολλάς πολλά τας περικόπτουν* Προδρ. IV 204· **β**) ενδιαφέρον, εγρήγορση: *Ἐχοντα φοβον του Θεού είχε την μέριμνάν σου· απλώς γαρ ... εις πειρασμόν μη πέσεις* Σπαν. Ο 225. **5α**) Επιδίωξη, προετοιμασία για να γίνει ή έως ότου γίνει κ.: *εξέβηκα και εστάθην προς την τένταν, να είμαι εις πόθου μέριμναν απέσω εντυλιγμένος, και εσκόπουν εκ τον πόθον της της κόρης μη αποτύχω* Λίβ. Sc. 342· *ουκ έχεις λογισμόν ποσώς διά μέριμναν θανάτου, το πώς να απιλογηθείς στην φοβεράν την κρίσην* Αλφ. 14^{97}· **β**) μέλημα: *ήλθε μου βουλή και λογισμός και γνώμη, ενθύμησις και μέριμνα και νους εις την καρδίαν να έβγω να φύγω μόνος μου* Λίβ. Ν 3815· *Ἠλθεν εις τέτοιαν μέριμνα να κοσμοψηλαφήσει* Λόγ. παρηγ. L 32. **6**) Επιμέλεια: *τον λαόν του εσύναξεν* (ενν. *ο Θησεύς*) *με μέριμναν μεγάλην* Θησ. Β' [89^{4}]· *να 'χουν* (ενν. *ο ναύκλερος και ο γραμματικός*) *φροντίδαν, μέριμναν όλην του καραβίου* Απολλών. 622· *βουλή έποικαν* (ενν. *οι Αμαζόνες*) *να στήσουν απάνω σ' όλες μιαν αρχήν που να τες κυριεύει* (παραλ. 1 στ.) *και να 'χει μέριμναν σ' αυτές και νόμον για να στήσει* Θησ. (Foll.) Ι 9. **7**) (Προκ. για το Θεό) πρόνοια: *κι εκείνος που σας έπλασεν έχει την μέριμνά σας, να σας χορτάσει τ' αγαθά* Περί γέρ. 187. **8**) Εξασφάλιση: *έκρινα ότι να καγούν τα κάτεργα και ξύλα* (παραλ. 3 στ.) *και πας Γραικός ... να μην έχει πίσω μέριμνα και πού πλοίον να φύγει* Γεωργηλ., Βελ. 270. **Φρ.** *φέρω εις μέριμναν* = φέρνω στο νου, υπενθυμίζω: *Αρχήν λαβών ... πλείστων κατορθωμάτων λέγειν τρόπαια κάλλιστα ... φέρω λοιπόν εις μέριμναν τον Διγενήν Ακρίτην* Διγ. Ζ 1245.

μερίμνημα το.

Το αρχ. ουσ. *μερίμνημα*.

Μέριμνα, φροντίδα· αντικείμενο μέριμνας: *μέριμνα γαρ ερωτική τον νουν μου ουκ αναπαύει ειμή του μεριμνήματος ίδη το τέλος όλον* Λίβ. Sc. 1060.

μεριμνιά *η*.

Από το *μεριμνώ*.

(Στον πληθ.) (ερωτικά) βάσανα, έγνοιες: *οι μεριμνιές του πόθου μου ... μ' εσκοτίσαν* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 7 κριτ. υπ.

μεριμνομελετώ.

Από τα *μεριμνώ* και *μελετώ*.

Εξετάζω κ. για το οποίο έχω έγνοια: *τούτον τον σκοπόν, τόν μεριμνοεμελέτουν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 273.

μεριμνώ, Γλυκά, Στ. 473, Φλώρ. 847, Σαχλ., Αφήγ. 590, Φυσιολ. (Legr.) 220, Δούκ. 313$^{22\text{-}3}$, Θησ. Δ' [79^{4}], Ιστ. Βλαχ. 1345.

Το αρχ. *μεριμνάω*.

Α' Μτβ. **1α**) Σκέφτομαι, νοιάζομαι, φροντίζω: Σκλέντζα, Ποιήμ. 3^{12}, Λεηλ. Παροικ. 196· (με σύστ. αντικ.): *μέριμναν καμιάν μη μεριμνάς* Φλώρ. 727· (προκ. για το Θεό) προνοώ: *άκουε έλεος Θεού, ιδέ φιλανθρωπίαν, πώς μεριμνά περί αυτών να μηδέν αποθάνουν* (ενν. *τα πουλία*) Φυσιολ. (Legr.) 210· **β**) ανησυχώ, στενοχωρούμαι με κ.: *πώς περπατούν* (ενν. *οι ευτυχοτυχούντες*) *ενήδονα, πόνους ου μεριμνούσιν* Λόγ. παρηγ. L 731· *κι εμέν' ο νους μου μεριμνά εις είντα τρόπον είμαι* (ενν. *φυλακισμένος*) *κι εκείνοι τρων και πίνουσιν, μεθυούν και τραγωδούσιν* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 366. **2α**) Προβληματίζομαι με κ., δουλεύω κ. στο μυαλό μου: *Καθέζεται* (ενν. *ο Καστελλάνος*) *και μεριμνά πώς να το καταστήσει, με ποίαν στράταν και οδόν ως διά να ιδεί* (ενν. *ο Φλώριος*) *την κόρην* Φλώρ. 1564· *αντίς τά θάρριε κι έλπιζε κι έδειχνε κι έτασσέ μου* (ενν. *η Τύχη*) (παραλ. 1 στ.) *μου κτίζει πύργους στο γιαλό, περβόλια στον αέρα, κι ό,τι τη νύκτα μεριμνώ, χάνονται την ημέρα* Ερωφ. Αφ. 76· **β**) φέρνω στο νου μου, συλλογίζομαι, «μελετώ»: *Καλότυχος που μεριμνά του ουρανού τα κάλλη, τον κόσμον και εγκόσμια μπορεί να καταβάλει* Ιστ. Βλαχ. 1341· *Μερίμναν η καρδίτσα του* (ενν. *του Φλώριου*) *τον πόθον της ωραίας* Φλώρ. 842· *δεν μεριμνάς* (ενν. *άνθρωπε*) *πως θέλεις ν' αποθάνεις;* Αλφ. 15^{32} **γ**) υπενθυμίζω· υποδηλώνω: *βλέπω η στόλισή μου τα βάσανά μου μεριμνά* (έκδ. *μεριμνού*· διορθώσ.) *κι η τύχη η εδική μου δεν είναι παρά σε κλαθμούς το βιο μου να τελειώσω* Ζήν. Β' 6. **3**) Αδημονώ: *εις έννοιαν εκρέμετον ο νους μου και εμερίμνει πότε να έβγει της αυγής το ερωτικόν αστρίτσιν* Λίβ. Sc. 1055. **4**) Δείχνω ενδιαφέρον για κάπ.: *άλλους αγαπούσαν* (ενν. *άλλες γυναίκες*) *κι εκεινούς* (ενν. *τους άνδρες των*) *δεν μεριμνούσα* (έκδ. *εμεριμνούσα*· διόρθ. Ξανθ., ΒΖ 16, 1907, 477 = Ξανθ., Μελετ. 151) Συναξ. γυν. 1178. **5**) Έχω κατά νου, προετοιμάζω: *Σύρε στην καλοριζικιά που η τύχη μασε ρίχνει, θάνατο αυτούνου μεριμνά, το σκήπτρο εμάς μας δείχνει* Ζήν. Γ' 230. **6**) Προκαλώ, προξενώ: *υποψεύεται πολλά* (ενν. *αυτούνος που αγαπάει*), *στο δεν ιδεί ριώνει, τον θάνατόν του μεριμνά και την ψυχήν μειώνει* Δεφ., Λόγ. 382. **7**) Αναζητώ (Για τη σημασ. βλ. Τσολάκη [Γλυκά, Στ. σ. 40]): *ως εννοιασμένον περπατείς και ωσάν ενταλωμένον, τόπον εκ τόπον μεριμνάς και τόπος ου χωρεί σε* Γλυκά, Στ. 156. **Β'** Αμτβ. **1α**) Νοιάζομαι, ανησυχώ: Δούκ. 77^{16}, Καλλίμ. 1194· **β**) σκοτίζομαι (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ. [Ιμπ. σ. 268]): *θέλω να σε πανδρεύσω* (ενν. *ο ρήγας την Μαργαρώνα*) (παραλ. 1 στ.) *να μην με πάσχει ο λογισμός, να μεριμνά η ψυχή μου* Ιμπ. 286. **2**) Φροντίζω, ενδιαφέρομαι: *Πάντα για πλούτον μεριμνούν* (ενν. *οι φιλάργυροι*), *για χρήματα φροντίζουν* Πένθ. θαν.^{2} 527· *πάντα να ζεις* (ενν. *εσύ, η Αλήθεια*) *να μεριμνάς και εμένα να διδάσκεις* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2162· *ο Θεός ο παντοδύναμος δι' εσέναν μεριμνήσει* Φλώρ. 729.

μέριον· *μέρια,* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν. 247 κριτ. υπ.], εσφαλμ. ανάγν. αντί *μόρια*· διορθώσ. κατά το χφ. (φ. 60^{v}).

μερίς η, Δούκ. 217^{4}· *μ ε ρ ί δ α,* Βακτ. αρχιερ. 168.

Το αρχ. ουσ. *μερίς*. Ο τ. στο Somav. και σήμ.

1α) Τμήμα, μέρος: Πανάρ. 79^{14}, Ντελλαπ., Στ. Θρηνητ. 270· (μεταφ.) *συγχωρήσεως μερίδα* Ιωάν. ιερ. 9· **β**) (συνεκδ.) μερισμός, διαίρεση: *εισίν ουν τα ιε' ώσπερ τις θεμέλ(ιος), εις ά μέλλει γενέσθαι και η μερίδα* Rechenb. (Vog.) 27^{5}. **2**) Μερίδα φαγητού: Ιερακοσ. 451^{14}. **3**) Τμήμα γης· τόπος, περιοχή: *η της Ασίας μερίς* Δούκ. 125^{32}· *Μαλσιανή η χώρα μου, του Δέλβινου μερίδα* Σταυριν. 1302. **4α**) Τμήμα ιδιοκτησίας, «κλήρος»: *ποτέ ουδέν εθάρρει να έχει μερίδαν ή αφεντιά* (έκδ. *αφεντία*· διορθώσ.) *στην μπαρονίαν Ακόβου* Χρον. Μορ. Ρ 7743· **β**) κληρονομικό μερίδιο (Για τη σημασ. πβ. Αρμεν., Εξάβ. Ε' 9^{1}): *μαζί μου στην πατρίδα να έλθεις για να πάρομεν την πατρική μερίδα* Διγ. Ο 2256· *γονικήν μερίδα* Διγ. Ο 596· *άλλον δεν έχομεν,... μόνον εσέν, παιδάκι μου, ν' αφήσομεν μερίδα* Ιμπ. (Legr.) 152· **γ**) (σε ιδιάζ. χρ.)? κληροδότημα· δώρο: *να τον επάρει ο δαίμονας στον 'Αδην διά μερίδα* Περί γέρ. 124· *στέργω να 'ναι* (ενν. *το όνειρον*) *για καλό, της τύχης μου μερίδα* Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 10. **5α**) Μοίρα, τύχη: *ο βλάσφημος ουκ έχει μέρος μετά τον Θεόν,... αλλά η μερίς αυτού υπάρχει μετά του προδότου Ιούδα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XII 94· **β**) φρ. *έχω μερίδα ανάμεσον σε κάπ.* = συγκαταλέγομαι: *θέλουμ' έχειν μερίδα ανάμεσον στους ακουστούς άνδρες που πολεμήσαν* Παλαμήδ., Βοηβ. 72. **6α**) Ομάδα, σύνολο (ανθρώπων): Διγ. Ζ 848, 4197· **β**) έκφρ. *η δεξιά μερίς* = το σύνολο των δικαίων που σώζονται στη Μέλλουσα Κρίση: *Χριστέ, ελέησόν με*· (παραλ. 1 στ.) *αξίωσέ με να πορευθώ της δεξιάς μερίδος* Δαρκές, Προσκυν. [248]. **7**) (Νομ. συν. στον πληθ.) καθένα από τα αντίδικα μέρη, διάδικος: *ιστέκουν και δικάζουνται διά την υπόθεσίν των. Πάλι ο κριτής αφκράζεται τι λέγουν οι μερίδες* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1053. **8α**) Τμήμα του άρτου της Προθέσεως (Βλ. Μακρή, Θρησκ. και ηθ. Εγκυκλοπ., λ. *προσκομιζόμενα*): *Περί μεταλήψεως και κοινωνίας, ότι οι ιερείς δεν πρέπει να μεταδίδουν τοις πιστοίς από τας μερίδας, αλλά από το άγιον σώμα το δεσποτικόν και του τιμίου αίματος* Βακτ. αρχιερ. 168· *στη λειτουργιά να θυμηθεί* (ενν. *ο ιερεύς*) *να μου βάλει μερίδαν* Δαρκές, Προσκυν. [150]· **β**) έκφρ. *η άχραντος μερίδα* = η Θεία Κοινωνία: *να μεταλαμβάνουσι την άχραντον μερίδα* Ιστ. Βλαχ. 2026.

μερισία η, Χρον. Μορ. Η 1024, 1843, 7684.

Από το *μερίζω*. Η λ. τον 7. αι. (Lamde, Lex.).

1) Διανομή, μοιρασιά: *εδιορθώσασιν τους δώδεκα εκείνους ...την μερισίαν να ποιήσουν του τόπου της Ανατολής κι όλης της Ρωμανίας* αυτ. 1019. **2**) Μερίδιο: *ηφέραν το βιβλίον όπου ήτο η μερισία εγράφως γαρ του καθενός, το τι του επαρεδόθη να έχει και νομεύεται* αυτ. 1908.

μερισμός ο, Rechenb. 37^{1}, Rechenb. (Vog.) 7^{6}, 8^{9}, 57^{8,17}, 91^{9}.

Το αρχ. ουσ. *μερισμός*.

1α) (Στα μαθηματικά) διαίρεση: *του μεριστού ποσόν ουκ επίσταμαι· εις δέ τον μερισμόν οίδα ότι ήλθαν* (ενν. *άσπρα*) *γ' α/β* Rechenb. 15^{2}· *Είτι εβγεί εις τον μερισμόν εμπρός, εκείνο εστίν το εμπροσθινόν κέρδος* Rechenb. 3^{4}· **β**) διαμερισμός, διαίρεση: *(μ)ερισμόν εμφέρουσιν του κράτους όλου* Λέοντ., Αιν. (Knös) 175^{4}· **γ**) διαχωρισμός, χωρισμός στα δύο: *γίνεται τάξις, μερισμός απεδώ και απεκείθεν* Λίβ. Ρ 195. **2**) Μερίδιο: *είτι έρχεται εις πασαενού μερισμόν τόσην ζημίαν θέλει να δώσ(ει)* Rechenb. 10^{7}.

μεριστής ο, Rechenb. 3^{4}, 9^{10}, 15^{4}.

Το μτγν. ουσ. *μεριστής*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μεριστάδες*).

Διαιρέτης: *άσπρ(α) βη' εμερίσθησαν και το μέν του μεριστού ποσόν ουκ επίσταμαι* αυτ. 15[1].

μεριτάρω.

Από το ιταλ. *meritare.*

Αξίζω: *να φαίνουνται όλες οι τιμές εκεί απού μεριτάρεις* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 248.

μεριτιάζω· *μ ε ρ ε τ ι ά ζ ω,* Μαχ. 456[5].

Το προβηγκ. meritar (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 87). Ο τ. *μερετιάζω* και σε σημ. του 16. αι. (Darrouzès, Textes byz. XVII 36). Τ. *μελετιάζω* σε χφ του Μαχ. (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β' 225]).

1) Ανταμείβω, ανταποδίδω: *παρακαλούμεν Κύριον τον Θεόν να μας αξιώσει να σας το μερετιάσομεν πρεπάμενα ούλα αντάμα και πασανού σας* Μαχ. 504[22]. **2**) Ικανοποιώ: *εδώκεν του και ετέρην ρένταν τ' δουκάτα και δεν τον εμερετιάζαν και δεν εχόρτασεν* Βουστρ. 513. (Απρόσ.) αξίζει, ταιριάζει: *πολομούμεν πολλά κακά και διατούτον μερετιάζει μας περίτου κακά παρά που μας έρκουνται* Μαχ. 626[34]· *Να κόψω τες γλώσσες τους κακούς συντυχάρηδες ως γοιόν τους μεριτιάζει* 'Ανθ. χαρ. 292[23].

μέριτο(ν) το, Βουστρ. 473, Κορων., Μπούας 150.

Το ιταλ. *merito* (Βλ. και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 87).

1) Ανταμοιβή: *'Οποιος ... διδάξει ... αμαρτωλού ... και δείξει του στράτα καλή, εκείνος ήσωσε την ψυχήν του και έχει μέριτο μεγάλο απού τον Θεόν* Αποκ. Θεοτ. II 211. **2**) Εκτίμηση: *το πως δεν έχω μέριτο σιμά στην αφεντιά σου κ[αι] ως άτακτο στο ύστερο με διώξει η αρχοντιά σου* Λεηλ. Παροικ. Αφ. 9. **Φρ.** *Είναι μέριτόν* μου = μου αξίζει, μου πρέπει: *εις τούτον ετζενιάστηκες, δεν ήτον μέριτόν μου* (έκδ. *μεριτόν*· διορθώσ.) Κυπρ. ερωτ. 150[8].

μερκατάντος και **-τάντης** ο, βλ. *μαρκατάντος.*

μερμηγκοσφόνδυλος ο, βλ. *μυρμηγκοσφόνδυλος.*

μέροθεν, επίρρ.

Από το ουσ. *μέρος* και την κατάλ. *-θεν*. Τ. *μερόθεν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Σε μερικά μέρη, κατά τόπους: *εάν και τείχος μέροθεν ολίγον εκ των κρότων και των πτωμάτων των ελεπόλεων έπεσε* Ψευδο-Σφρ. 416[19].

μεροκάματο το, βλ. *ημεροκάματον.*

μερόκωλον το.

Από τα ουσ. *μερί* και *κώλος*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 306) και στον πληθ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μερόκολα*).

(Συν. στον πληθ.) οπίσθια· (εδώ προκ. για ζώο): *η γαδάρα από τον φόβον της έσφιξεν τα μερόκωλα του κώλου της* Σπανός (Eideneier) Β 5.

μερολογούμαι, βλ. *μοιρολογώ.*

μερονύκτι(ν) το και **μερονύκτιον** το, βλ. *ημερονύκτιον.*

μερόνυκτο(ν) το, βλ. *ημερόνυκτον.*

μερόνυχτα, επίρρ. — Βλ. και ά. *ημερόνυκτον* και *μερού-νυχτού.*

Από τις επιρρ. αιτιατ. *μέρα* και *νύχτα* ή από την αιτιατ. πληθ. της λ. *μερόνυχτο.*

Κατά τη διάρκεια της μέρας και της νύχτας: *Χίλια μάτιά 'χει ο λογισμός, μερόνυχτα βιγλίζου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1083.

μερονύχτι το, βλ. *ημερονύκτιον.*

μεροξημερώνομαι, βλ. *ημεροξημερώνομαι.*

μέρος το, Προδρ. III 139, IV H χφφ CSA κριτ. υπ., Ασσίζ. 100[24], 117[30], 365[28], Διγ. (Trapp) Gr. 856, 945, Διγ. Z 103, 1639, 2269, Βέλθ. 218, 283, 402, 1285, Χρον. Μορ. H 498, P 1954, 2064, Βίος Αλ. 2528, 2915, Λίβ. Sc. 2671, Αχιλλ. N 174, Σφρ., Χρον. μ. 102[5], Αχέλ. 2449, Πανώρ. Β' 159, Γ' 476, Ερωφ. Ιντ. α' 31, 79, Δ' 33, 758, Ε' 43, Διγ. 'Ανδρ. 334[3], 362[18], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 203, 322, Γ' 1662, Ε' 273, Ζήν. Γ' 69, Τζάνε, Κρ. πόλ. 393[23], 527[12], κ.π.α.· γεν. *μέρου,* Ασσίζ. 59[18], Χρον. Μορ. H 2982.

Το αρχ. ουσ. *μέρος*. Η γεν. *μέρου* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 656). Η λ. και σήμ.

1α) Μερίδιο: Rechenb. (Vog.) 55[3], Αιτωλ., Μύθ. 37[9]· **β**) κληρονομικό μερίδιο (εδώ μεταφ.): *μέρος ουκ έχετε λοιπόν ουδέ κληρονομίαν της βασιλείας της εμής ουδέ του παραδείσου* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 193· **γ**) (προκ. για φόρο): *'Εθνος δ' επ' έθνος έτερον ου συγκαταπατήσει ειμή κατ' εμπορίαν ...* (παραλ. 1 στ.) *κάγώ το μέρος λήψομαι, καθώς Δαρείῳ νόμος* Βίος Αλ. 3963. **2**) Ορισμένη ποσότητα: *Μαρμάρου μέρον έν, οστράκου μέρος έν* Ιερακοσ. 490[2]. **3α**) Τμήμα (ενός όλου), κομμάτι: Rechenb. (Vog.) 36[4], Ασσίζ. 253[12], Ερμον. Χ 191, Κορων., Μπούας 17, Μαχ. 632[30], Ερωφ. Ε' 192· **β**) (μεταφ.) *ου μην αφήσω μην ειπώ μέρος εκ την αλήθεια* Χρον. Μορ. P 4135· *μέρος από την κακοσύνην τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 193· **γ**) τμήμα του ανθρώπινου γένους, φύλο: *μεταμορφώνεται* (ενν. *ο διάβολος*) *εις σχήμα όφεως και διηγείται της Εύας ως πλέον μέρος αχαμνότερο παρά τον άνδραν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 371r· **δ**) συστατικό μέρος, στοιχείο: *το μέρος το θνητόν μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [366]· *γράμμα είναι το μικρότερον μέρος όπου να 'ναι στην φωνήν του ανθρώπου* Σοφιαν., Γραμμ. 203. **4**) Τμήμα κειμένου, απόσπασμα: *τελειώνω εκ του Σολομών μέρος εκ τά διηγάται* Συναξ. γυν. 309. **5**) Πλευρά, μεριά: *εις θρόνον υψηλόν στεμμένος βασιλέας, στα δυο του μερη εστεκαν, δεξιά κι αριστερέας οι δυο φωστήρες του ουρανού* Τζαμπλάκ. 10· *εκ της φισκίνας το πλευρόν, εκ το δεξιόν το μέρος ήτον αμπέλι* Λίβ. P 1055· *εσυνάχθησαν του Βορέα το μέρος όλες οι γλώσσες* Διήγ. Αλ. G 286· (σε ιδιάζ. χρ.) *απαντοχήν εις τον Χριστόν διά το δεξόν του μέρος* Ρίμ. θαν. 26. **6**) Πλευρά του σώματος: *ούτως έφη προς εκείνην: «Γύρισον τα νώτια μέρη, γύρισόν μοι και το άλλον ...»* Πτωχολ. α 556· *έναν κοντάρι και σπαθί εις τα ζερβά του μέρη* Διγ. Ο 2638. **7α**) Σύνολο, ομάδα ανθρώπων: Διγ. (Trapp) Gr. 567· **β**) (προκ. για αντίπαλες στρατιωτικές παρατάξεις): *σφάγηκαν πολλοί απέ τα δύο μέρη* Θησ. Β' [10[4]]· *το μέρος των Γραικών εκέρδισεν το κάστρον* Γεωργηλ., Βελ. 324· **γ**) (στον πληθ.) αυτοί που συνδέονται με κάπ. είδους σχέση (συν. προκ. για δύο πρόσωπα): *γάμους πολεμούν μετά τιμής και δόξης. Τρεις μήνας εχαιρόντησαν αμφότερα τα μέρη* Ιμπ. 890· *ως γουν εστράφησαν οι δυο και είδοσαν αλλήλους, σ' αναισθησία έπεσον αμφότερα τα μέρη* Βέλθ. 849· *εάν εφίλησεν ο μνηστήρ την μνηστήν εν τῳ καιρῷ της μνηστείας και τελευτήσει ένα των αμφοτέρων μερών...* Ελλην. νόμ. 529[2]· *είπε δέ* (ενν. *Δανδάμης*) *προς Αλέξανδρον: «'Απελθε προς ειρήνην». Είθ' ούτως ανεχώρησαν αμφότερα τα μερη* Βίος

Αλ. 4906. **8**) (Νομ.) **α**) αντίδικη πλευρά, διάδικος: ο κριτής ορίζει και γράφουν ... Και μετά την προθεσμίαν έρχεται το μέρος της γυναικός εγγράφως και λέγει ούτως Ελλην. νόμ. 518^{16}· στρέφεται (ενν. ο κριτής), λέγει προς το άλλον μέρος Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1043· **β**) (στον πληθ. συν. σε διαθ.) οικείοι, κληρονόμοι: να μη ηπορείς εξ αυτάς (ενν. τας καβαλλαρίας) τι κρατήσαι δι' εσέν ή διά τα μέρη σου Συνθήκ. Καλλ. 309· εγώ, η Μαρούλα Ντεφαΐτζαινα ... οικούσα εν Χανδάκῳ νήσου Κρήτης με τα μέρη μου ... ηβουλήθην διατάξασθαι άπαντά μου όσα εστί πράγματα Διαθ. Ντεφαΐτζ. 76. **9**) Τμήμα τόπου, θέση: τα δένδρα τα ευκάρπιμα εις μέρη τα του πύργου εφύτευσεν ο Διγενής Διγ. Z 3920· εμπήκαν οι Τούρκοι το μέρος του Αγίου Ρωμανού Θρ. Κων/π. P suppl. 248^{26}· το αμπέλι οπού έχει εις το μέρος του Αγίου Βλασίου Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164· Εν μέρει κράζει ο ηγούμενος, εν μέρει ο οικονόμος Προδρ. III 113. **10**) (Συν. στον πληθ.) τόπος, περιοχή: Πανώρ. Ε' 394, Ερωφ. Α' 62, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1232, Βέλθ. 1257, Μαχ. 106^{13}, Ανακάλ. 6· (μεταφ.) με πολλήν ευλάβεια 'πό της καρδιάς τα μέρη Λεηλ. Παροικ. Αφ. 31. **11**) Κατεύθυνση: Ακουτισθείσα της φωνής πάραυτα η Χρυσάντζα ως προς το μέρος της φωνής κάκεί πάγει τρεχάτα Βέλθ. 1197· εις όποιο μέρος και αν στραφώ εκδίκησιν ξετρέχουν Λίμπον. 25. Η αιτιατ. επιρρ. = κατά ένα μέρος, ως ένα βαθμό: εφθόνησαν αυτόν πολλά αρχιερείς, κληρικοί και μέρος κοσμικοί Ιστ. πατρ. 136^{8}· ά δη και υπέσχετο και μέρος εποίησεν Ιστ. πολιτ. 37^{5}. **Εκφρ. 1**) Άνω μέρου = περισσότερο: επήρεν το του Σαρακηνού εκείνον τον βίον τον διαφεντεμένον και εκείνον τό επήρεν ενέβαν πλείον παρά ένα μάρκον ασήμιν και άνω μέρου Ασσίζ. 298^{5}. **2**) Απάνω μέρου = παραπάνω, προηγουμένως: ώσπερ σας εδείξαμεν απάνω μέρου Ασσίζ. 35^{29}. **3**) Από μέρους = ως ένα βαθμό: αποκρισιαρίων αποσταλέντων παρά του βασιλέως—ήσαν δέ ... Διονύσιος ιερομόναχος ... και Δισύπατος Γεώργιος—την μάχην από μέρους κατεπράυναν Σφρ., Χρον. μ. 56^{9}. **4**) Από μέρους μου, από το μέρος μου· βλ. από 5α. **5**) Εις ή σε (κάποιον) μέρος = κάπως, λίγο, ως ένα βαθμό: το μίλημά σου εις μέρος έναι δύσκολον τινάς να το πιστεύσει Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1685· μήτε δάκρυα ... δε φθάνουν (παραλ. 1 στ.), ούτε σε μέρος καν να τη λιγάνουν (ενν. την όργητα) Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' Χορ. [9]· ακούω να είναι εις εσάς χωρίσματα και εις κάποιον μέρος το πιστεύω Χριστ. διδασκ. 131. **6**) Εις μέρος = παράμερα, στην άκρα: του καιρού τα επώδυνα εις μέρος να τα χωρίζω Λίβ. Sc. 1651· πάλιν απεχωρίσθησαν εις μερος τα φουσσάτα Αργυρ., Βάρν. Κ 328. **7**) Εις μέρος μέν ..., εις άλλο δέ: βλ. εις έκφρ. 20. **8**) Εκ το έν μέρος ..., εκ το άλλο = από τη μια ..., από την άλλη: εκ το έν μέρος εχάρηκεν, εκ το άλλο ελυπήθη Χρον. Μορ. P 4872. **9**) Εκ (του) μερους μου, εκ το μέρος μου = **α**) από εμένα, εξ ονόματός μου (για δήλ. προέλ. ή εξουσιοδότησης): υπήρχον εκβεβλημένα (ενν. τα γράμματα) ... εκ του μέρους του αυτού αρχιεπισκόπου Λευκουσίας Διάτ. Κυπρ. 504^{2}· τους άρχοντες χαιρέτησεν εκ μέρος του του δούκα Χρον. Τόκκων 1380· **β**) όσον αφορά εμένα, όσο εξαρτάται από εμένα: να μηδέν η αγάπη σου λιγότερή μοι γένει, επεί εκ το μέρος το εμόν, λέγω σου πιστοτάτως, ου μη μικρύνει τίποτες Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 5807. **10**) Κατά μέρη, κατά μέρος· βλ. κατά εκφρ. **11**) Μέρος ..., μέρος = **α**) κατά ένα μέρος (τους) ..., κατά ένα άλλο· άλλοι ..., άλλοι: μέρος είναι ζωντανά και μέρος είν' πνιμένα Γαδ. διήγ. 218· μέρος ήτονε νεκροί και μέρος λαβωμένοι Τζάνε, Κρ. πόλ. 315^{2}· **β**) από τη μια ..., από την άλλη: μέρος καμάριν είχασιν και μέρος λυπηρούνται Βυζ. Ιλιάδ. 323· τα παιδία τρέμουσι και απομαργώνουσιν εις την σπουδήν· μέρος μέν διά τον πόνον του δαρμού και μέρος διά την ύβριν Σοφιαν., Παιδαγ. 280. **Φρ. 1**) Γίνομαι εις μέρος = αποχωρίζομαι, αποσχίζομαι: παρευθύς εγένοντο τα δέκα σκήπτρα εις μέρος και ο βασιλεύς απέμεινεν εις δυο και μόνα σκήπτρα Σπαν. P 238. **2**) 'Εχω μέρος εις κ. = συμμετέχω· (εδώ) ενέχομαι: εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος θέλει να σύρει μαρτυρίαν διά ένα άλλον άνθρωπον και έχει μέρος εις το αυτόν έγκλημαν Ασσίζ. 351^{2}. **3**)

'Εχω μέρος με (ή μετά) κάπ. = **α**) σχετίζομαι, συνδέομαι (φιλικά): μετά με δεν ήθελε ποτέ τση να 'χει μέρος Φορτουν. (Vinc.) Δ' 466· ο βλάσφημος ουκ εχει μέρος μετά τον Θεόν Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XII 93· **β**) μοιάζω: τα γένια του ουκ έχουν μέρος με άνθρωπον Σπανός (Eideneier) A 410. **4**) Θέτω εις μέρος = παραμερίζω, αποβάλλω: εάν τύχει κανείς ... και θέσει εις μέρος τον φόβον Προδρ. III 371 χφ V κριτ. υπ. **5**) Κόβονται τα μέρη μου = αποκάμνω, παραλύω (από έντονο συναίσθημα· πβ. και κόπτω φρ. 8): Αφότου γαρ τον έφθασεν αφέντης ο δεσπότης, εκόπηκαν τα μέρη του και ουδέ να φεύγει ημπόρει Χρον. Τόκκων 2834.

μερός - νυκτός, επίρρ., βλ. *ημέρα* 1β.

'μεροσύνη η, βλ. *ημεροσύνη*.

μερού - νυχτού, επίρρ., βλ. *ημέρα* 1β και Προσθ. Ι' τόμ., λ. *ημέρα*.

μερσίνα η, βλ. *μυρσίνα*.

μερσίνη η, βλ. *μυρσίνη*.

μερσίνι το, βλ. *μυρσίνιν*.

μερσινόκοκκος ο, βλ. *μυρσινόκοκκος*.

μερτέ η, βλ. *μυρτέα*.

μερτζουβί το.

Από το ουσ. *μελτζουβί (‹ ιταλ. belgini, Meyer-Lubke, Romanisches Etymologisches Wörterbuch 416, λ. lubān ğawī· πβ. Devoto, Diz. etim., λ. belzuino και Bloch-Wartburg, Dictionnaire etymologique de la langue francaise, λ. benjoin), που απ. ως α' συνθ. στη λ. μελτζουβόλαδο (Du Cange, λ. μελτζουβολάδο· για τη λ. βλ. Κουκ., Αθ. 42, 1930, 39, 59 και ΒΒΠ Ϛ' 239, καθώς και Οικονόμου, Δωδώνη 7, 1978, 278, όπου η ετυμ. διαφορετική). Λ. μεντζουβί (‹ ιταλ. bengini, Meyer-Lübke, ό.π.) στο Somav. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' 91). Η λ. και σήμ. στη Θήρα και την Κρήτη (Βλ. Κουκ., Αθ. 42, 1930, 60 σημ. 1, Παγκ., ό.π.).

Μοσχολίβανο: *αν ειπώ πως ήτον* (ενν. *η ευωδία*) *σαν καμιάς λογής μυρωδία επίγειος, θέλω ψευστεί, διατί αυτείνη από μερτζουβί ή και μόσχον δεν ήτον τίποτις* Διήγ. πανωφ. 57.

μερτία η, βλ. *μυρτέα*.

μερτικάρης ο, Ασσίζ. 101^{25}, 351^{26}.

Από το ουσ. *μερτικόν* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. στο Du Cange (λ. *μερτικόν*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. και την Κύπρο (Παπαδ. Α., Λεξ. και Σακ., Κυπρ. Β' 656).

Μέτοχος, κοινωνός· συνένοχος: *είσαι μερτικάρης εις την ταραχήν, διατί δεν εβάσταξες να παιδευτούν εκείνοι όπου ποίκαν το σκάνταλον* Μαχ. 320^{19}· *Από τό 'ξηγάσθε, ότι είμαι μερτικάρης του μαλλωμάτου και δεν εθέλησα να ποίσω δίκαιον* Μαχ. 322^{3}.

μερτίκι το.

Από το ρουμανικό mertic (πβ. πάντως Meyer, NS II 40, λ. *μερτικόν*), αν δεν πρόκειται για υποκορ. το ουσ. *μερτικό*.

Μισθός, αποζημίωση: *ο βασιλέας όρισε και τὄδιδαν μερτίκι δέκα φλωρία κίτερνα να 'χει το μερονύχτι* Ιστ. Βλαχ. 1161.

μερτικόν το, Προδρ. III 57, 393, Ασσίζ. 50[27], 122[1], 151[1-2], 332[29-30], 406[11], Φυσιολ. (Legr.) 379, Μαχ. 82[22], 194[11], 504[9], 660[17], Θησ. Η' [72[3]], Βουστρ. 446, 'Ανθ. χαρ. 290[2], Αιτωλ., Μύθ. 92[7], 102[2], Διήγ. Αλ. G 287, Πηγά, Χρυσοπ. 304(1), 305(2), Ψευδο-Σφρ. 558[8-9], Βακτ. αρχιερ. 145, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κδ' 51, Ροδινός (Βαλ.) 154, κ.π.α. *εμερτικόν,* Βεντράμ., Φιλ. 151· *μερδικό(ν),* Πορτολ. Α 161[9]· *μερδικόν,* Σφρ., Χρον. μ. 20[19] κριτ. υπ. 92[11] κριτ. υπ., Νομοκριτ. 75· *μεριδικόν,* Σφρ., Χρον. μ. 20[19], 92[11]· *μερτικό,* Rechenb. 9[3], Βεντράμ., Φιλ. 342, Δεφ., Λόγ. 529, 533, Πεντ. Γέν. XIV 24, XLVII 24, Πεντ. Λευιτ. VI 10, Πεντ. Αρ. XVIII 20, Πεντ. Δευτ. XII 12, XVIII 8, Διήγ. Αλ. G 287, Πανώρ. Α' 379, 391, Σεβήρ., Διαθ. 192, Στάθ. (Martini) Ιντ. α' 21, Ροδολ. Ε' [457]· *μερτικό(ν),* Rechenb. (Vog.) 91[8-9], Νομοκριτ. 75, Φαλιέρ., Λόγ. 369, Χούμνου, Κοσμογ. 1491, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1283], Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 238, Χρον. σουλτ. 103[20].

Από το ουδ. του επιθ. *μεριτικός* (L-S, λ. *μεριτικός*), που απ. ως ουσ. ήδη τον 6. αι. (Βλ. Θαβώρ., Ουσιαστ. 73) και σε έγγρ. του 13. αι. (Βλ. Tsop., Italia linguistica Α' 381). Για την ετυμ. βλ. και Κοραή, 'Ατ. Α' 186, Β' 243, Χατζιδ., Αθ. 22, 1910, 254 και ΜΝΕ Β' 407, κ.α. (Εσφαλμ. ο Meyer, NS II 40). Ο τ. *μερδικόν* (‹ *μεριδικόν*) στο Somav. και *μερδικό* στο Βλάχ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρ. Β' 149, κ.α.)· απ. επίσης σε έγγρ. του 16. αι. (Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ. 367, 'Εγγρ. Σύρου Α' 24, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 213) και 17. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 1, 1948, 91, ‹ Ζερβογιάννης ›, Αμάλθ. 8, 1977, 366 κ.α.). Ο τ. *μεριδικόν* (από επίδρ. του ουσ. *μερίς* ή *μερίδιον*) σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. 98[3,5,18,22], Θεοχ., Τζαμπλάκ. 139, 140) και 15. αι. (Miklos.-Müller, Acta Β' 545, Act. Lavr. 161[58,59]). Η λ. στο Meursius και σε έγγρ. του 15.-17. αι. (Τσοπ., Δωδεκαν. Αρχ. 5, 1970, 78, Manouss., Θησαυρ. 13, 1976, 18, Serémetis, Πεπρ. ΙΒ' ΔΒΣ Β' 518, Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 18, 1981, 322, Κονόμ., Εραν. 8, 1970, 231, κ.π.α.). Ο τ. *μερτικό* και σήμ.

1α) Μερίδιο: *να ποίσουν λογαριασμόν και να ψηφίσουν το χασιμιόν, διά να δώσουν του καθενού το μερτικόν του* Ασσίζ. 47[27]· *Περί τα πράματα τά ρίπτουνται εις την θάλασσαν διά κακόν καιρόν ... και τείντα του μερτικόν να λάβει εκείνος απού τα ηύρεν εις τον αφρόν της θαλάσσης* Ασσίζ. 252[26-7]· *Σύντροφ(οι) ιδ' έχουσιν εις το μέσον κέρδος άσπρ(α) ,α·.. α' να λαμβάνωσιν οι ι'. σύντροφοι σώον μερτικόν* Rechenb. 24[1]· *Πλήθος οψάριν έπιασαν* (ενν. *οι ναύτες*) ... *Εβγάνουν και έναν μερτικόν, στέλνουν στο μοναστήριν ψάρια μεγάλα* Ιμπ. 609· **β**[1]) κληρονομικό μερίδιο: *ζητά* (ενν. *ο άσωτος*) *του πατρός του να του δώσει το μερτικόν του* Πηγά, Χρυσοπ. 304 (1)· *εμοίρασά μεν μοναχοί μας τα τίποτα του πατρός ... και έλαβεν πασαείς το μερτικόν του, όλοι ίσια* Συναδ., Χρον. 53· *το μερτικόν της μητρός κατεβαίνει των τέκνω της* Ασσίζ. 383[9]· (σε ιδιάζ. χρ.) *Εκ της σελήνης έπεσεν εκείνη τας αγκάλας και το λαμπρόν της μερτικόν απέσπασεν και απήρεν* Βέλθ. 681· **β**[2]) (μεταφ. προκ. για τον περιούσιο λαό του Θεού· πβ. Lampe, Lex., λ. *μερίς* A2b): *μερτικό του Κύριου ο λαός του· ο Ιαακώβ μοίρα της κλερονομιάς του* Πεντ. Δευτ. XXXII 9· **β**[3]) κτήμα, ιδιοκτησία: *ο Λεβί ός εις τα κάστρη σου μη τον αφήσεις, ότι δεν είναι αυτουνού μερτικό και κλερονομιά μετ' εσέν* Πεντ. Δευτ. XIV 27· **γ**) (προκ. για φόρο): *ο νοικοκύρης αν είχεν υιούς και κόρες εις την τάβλαν του και εις τον καπνόν του, εκείνος μοναχά επλέρωννεν· και άντα να χωρίστησαν ο υιός, ή κόρη να αρμαστήν, επλέρωννεν πασαείς το μερτικόν του* Μαχ. 8[37]. **2**) Ορισμένο ποσό: *ο ένας* (ενν. *καμουχάς*) *αξιάζ(ει) έν μερτικό και ο έτερος α' α/β μερτικό και φλουριά η' πλέον* Rechenb. 18[3]· *Αφήτε με στο μόδο μου κι α δεν σας διαφορέψω περίτου δέκα μερτικά, εις τόδες να σε στρέψω* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1398]. **3α**[1]) Τμήμα (από ενιαίο σύνολο), κομμάτι: *σχίζει εις δύο μερτικά αυτό το ... δένδρον* Ροδινός (Βαλ.) 153· *ετούτον το καναβάτσον θέλεις να το μοιράσεις εις επτά μερτικά* Καραβ. 495[15]· *έβαλεν εις την καρδίαν του σταυρού μερτικόν απέ το τίμιον ξύλον* Μαχ. 6[37]· *εθέλησε να τους δείξει έναν μερτικόν του θησαυρού του* Μαχ. 82[14]· *Περί του χρειού τό ομολογά ο χρεοφειλέτης μερτικόν και άλλον αρνάται* Ασσίζ. 7[27]· *έχει* (ενν. *η Σάμαστρος*) *ξέρες πολλές ... και μερτικό από κείνες φαίνονται απάνω εις το νερό* Πορτολ. Α 239[19]· *να σας ειπώ μερτικόν από την αρχοντίαν τήν είχεν ο σιρ Φρασές* Μαχ. 82[3]· *αν εγροίκας μερτικό εκ τα παθήματά μου* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 564 κριτ. υπ.· *ήσαν έως τρεις χιλιάδες άνθρωποι ... Και ο Σαούλ τους εχώρισε εις δύο μερτικά* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 187v· *οι άγγελοι οι καλοί ... είναι τάγματα εννέα ... Και χωρίζονται ... εις τρία μερτικά* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 27r· **α**[2]) (σε μεταφ.): *τον πόνον ας μοιράσομε και μερτικό μού δώσε να σ' αλαφρώσω οκ το πολύ βάρος* Θυσ.[2] 574· *να σβήσω μερτικόν αχ τό λαμπρόν μου* Κυπρ. ερωτ. 104[6]· **α**[3]) (προκ. για λεία, λάφυρα): *ουδέ πρέπον γαρ υπάρχει ίνα πάλιν μεταστρέψουν άπαντες τα μερτικά τους κι εκ δευτέρου μοιρασθήναι* Ερμον. Θ 37· *Ο Μοτσενίγος κάτεργο παίρνει στο μερτικόν του* Τζάνε, Κρ. πόλ. 378[25]· **β**) (προκ. για τόπο, έκταση): *επήραν μερτικόν απέ το περιβόλιν του σιρ Πιέρ* Μαχ. 590[14]· *έχει πλέο παρά το ένα μερτικόν του χωρίου 'Αγιο Σίλα αγορασμένο* Κατά ζουράρη 16· **γ**) (προκ. για απόσταση): *μοιράζεις το κανάλιν εις γ' και αφήνεις τα β' μερτικά εις το νησόπουλον ... και θέλεις έχει φούντος οργίες ζ'* Πορτολ. Α 161[9]· **δ**) (προκ. για ποσότητα πραγμάτων) «παρτίδα»: *έδωκεν τους μαντατοφόρους α' μερτικόν αγγεία αργυρά να τα φέρουν του ρηγός* Μαχ. 346[9]· **ε**) συστατικό μέρος, στοιχείο: *'Σ δυο μερτικά μοιράσετε πάσαν ζωήν τ' ανθρώπου, εις έναν της αναπαγής, στ' άλλον του μέγα κόπου* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[89]· *ας τελειώσει μοναχό τση δόλιας το κορμί μου να ζει το κάλλιο μερτικόν, απού 'σαι συ, ψυχή μου* Ροδολ. (Μανούσ.) Ε' [250]. **4α**) Κλασματικό τμήμα ποσού, ποσοστό: *επεθάναν από τα τρία μερτικά τα δύο* Ανων., Ιστ. σημ. ρμα'· *Πού να μπορώ να θυμηθώ όσά 'χεις γεναμένα, από τα δέκα μερτικά δεν μελετώ το ένα* Κορων., Μπούας 150· *ο είς τους συντρόφους να έχει δ' μερτικά απέ το διάφορο και ο άλλος σύντροφος να έχει το πέμπτον μερτικόν* Ασσίζ. 83[2]· *τόσο γέννημα εγίνην εις την Μακεδονίαν, ότι απέμεινεν το τέταρτον μερτικόν αλώνιστον* Συναδ., Χρον. 66· **β**) πηλίκο: *γίνουνται βγ.δ' και τόσος έναι ο αριθμός, να μοιράσεις με τ(α) λς' και να έρθει το μερτικόν ξδ'* Rechenb. 71[3]. **5α**) Μερίδα φαγητού: *το βραδύ να μ' έδιδαν μεγάλην κομματούραν* (παραλ. 1 στ.) *και μονοκύθρου μερτικόν εκ τα λαπαριμαία* Προδρ. IV 118· *τον λέοντα πολύ φαγί έδωκε* (ενν. *η αλεπού*) *με την γνώση· είπε τον: «Λίγο μερτικόν εμένα θέλει σώσει»* Αιτωλ., Μύθ. 37[14]· (σε ιδιάζ. χρ.): *κι ωσάν αρνιά τους σφάζανε* (ενν. *τους Τούρκους*) *κι εκομματιάζασί τσι και μερτικά τους κάνασι κι εμαγερεύγασί τσι με ρύζι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 441[14]· **β**) (μεταφ.): *η Μαρία εδιάλεξε το καλόν μερτικόν* Μαξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ι' 42. **6α**) Αυτό που αναλογεί, ό,τι δικαιούται κάπ.: *από το κριάρι των γεμωσμάτων του Μωσέ ήτον για μερτικό, καθώς επαράγγειλεν ο Κύριος τον Μωσέ* Πεντ. Λευϊτ. VIII 29· *εις τους πτωχούς που ντρέπονται το μερτικόν να πέψεις* Δεφ., Σωσ. 334· *εγώ στο μερτικό μου θέλω να σ' έχω Τύχη μου, Μοίρα και Ριζικό μου* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 151· *Μα 'χει κι η σάρκα μερτικό και το δικό τση θέλει* Θυσ.[2] 213· **β**) ανταμοιβή, δωρεά (εδώ ως σύστ. αντικ.): *εμερτίκωσέ με ο Θεός εμέν μερτικό καλό τη φορά· να μονιάσει μετ' εμέν ο άντρας μου ότι εγέννησα αυτουνού εξι υιούς* Πεντ. Γέν. XXX 20. **7α**) Σύνολο, ομάδα (ανθρώπων), μερικοί: *ήλθαν ... ο καθείς με μερτικόν απέ την συντροφιά του* Θησ. Ζ' [137[2]]· *έστειλε* (ενν. *ο Λουνυάδης*) *και ένα μερτικό από το φουσσάτο του* Χρον. σουλτ. 67[4]· *εχώρισε* (ενν. *ο σεβαστοκράτωρ*) *τους καβαλαραίους και τους έκαμε με μερτικά* Δωρ. Μον. XXXVII· *σαν εκατέ-*

βηκεν (ενν. το λιοντάριν) από το όρος ... συγχύζοντας το θέατρον και κάμνοντάς το δύο μερτικά Ροδινός (Βαλ.) 218· μερτικόν της βουλής εφάνην τους να 'πομένουν να μάθουν καλλιότερα Βουστρ. 442· θεριά γενείτε μερτικό να βλέπομε τον τόπο (παραλ. 1 στ.) άλλοι ας γενούσινε πουλιά Ερωφ. Ιντ. α' 59· απ' αύτους τρέχουν μερτικόν να φέρουν τον νοτάρην Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 123· μερτικόν σολδάτοι του ρηγός Σιτσιλιανοί Μαχ. 126^{30}· **β**) (προκ. για αντίπαλες στρατιωτικές παρατάξεις): επόθαναν και ελαβώθησαν πολλοί και απέ το 'ναν μερτικόν και απέ το άλλον Μαχ. 364^{27}· **γ**) (?) κοινωνική μερίδα, τάξη (Για τη σημασ. βλ. και Αλεξ. Στ. [Απόκοπ. σ. 233]): όπου του κόσμου την στρατιάν ενίκησεν το πάλιον και όπου του κόσμου αφέντεψεν το μερτικόν το κάλλιον Απόκοπ.^{2} 296. **8α**) Τμήμα γης, τόπος, περιοχή: Εις τα μέρη της παλαιάς Ρώμης εις ένα μερτικόν ήτονε τινάς αφέντης Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 410· **β**) διοικητική περιφέρεια (;) (Πβ. Σάθ., ΜΒ Β' 619)· βασίλειο, κράτος: ήρτεν έναν θανατικόν και επάντησεν δυόμισι χρόνους και επέθανεν τα τρία μερτικά του νησιού Βουστρ. 470· τέσσαρα μερτικά, ήγουν τέσσαρες βασιλείες ήσαν εις τον κόσμον από την αρχήν, ... αμή οι δύο ... έστεκαν απάνω από τες αυθεντίες ολουνού του κόσμου Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 105v· **γ**) τμήμα τόπου, θέση, σημείο: ανάστησεν πολλούς τόπους και εψήλωσεν και πολλά μερτικά το τειχοκάστρι και τον πύργον Μαχ. 116^{8}. Η αιτιατ. επιρρ. = (**α**) εν μέρει: Σαν τ' άκουσε ο Ρωτόκριτος, δε θέλει πλιο να χώσει τά εκούρφευγε, μα μερτικό θε να ξεφανερώσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 738· (**β**) ως ένα βαθμό, κάπως, λιγάκι: μερτικό φοβάτονε (ενν. ο Παλαμών) κι είχε ζηλειά μεγάλη Θησ. Ε' [2^{1}]· παραπονάται (ενν. τινάς) μερτικόν και 'πνάζει Κυπρ. ερωτ. 75^{21}. **Εκφρ.** **1**) Από το μερτικόν μου = από μέρους μου, με δική μου πρωτοβουλία: 'Εγραψε τότ' (ενν. ο Αλέξανδρος) επιστολή εις τον διδάσκαλόν του, τ' Αριστοτέλη το λοιπόν, από το μερτικόν του Αλεξ. 1992. **2**) Εις (ή σε) μερτικόν (κανένα) = κάπως, ως ένα βαθμό, ως κάποιο σημείο: νικούσι (ενν. η πρίκα κι η συνείδησή μου) εις μερτικό τσι φλόγες απού γνώθω για τση Αρετούσας τση όμορφης κι ευγενικής τον πόθο Ροδολ. Α' [315]· τότε 'θελά 'χει 'πομονή εις μερτικό καμπόση Θησ. Ι' [40^{7}]· Πούρι γυρέψειν ήθελα σε μερτικό κιανένα τ' αμέτρητα καμώματα, τ' άξα και δοξασμενα (παραλ. 2 στ.) να γράψει το κοντύλι μου Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 17. **3**) Μερτικόν ... μερτικόν = κατά ένα μέρος ... κατά το υπόλοιπο: η χώρα του Δοράτσου μερτικόν στέκει απάνω εισε βουνί και μερτικό εισέ χαμηλάδα Πορτολ. Α 202^{22}. **4**) Εις το μερτικόν = σχετικά με: να έλθουν ως ώδε διά ... τίποτε ζήτημαν εις το μερτικόν της βουλής οπού θέλουν να ποίσουν τούτην την νύκτα Μαχ. 254^{29}. **Φρ. 1**) Βάνω ή έχω το μερτικό μου = συμβάλλω, βοηθώ: εσάλεψε κι ήπεσε απ' τ' άλογό του κι ήβαλε και το ριζικόν εκεί το μερτικό του. Δεν ήτο το κοντάρι μου άξο να τονε ρίξει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2096· αφέντης ετσι θέλει, να το ξεκαθαρίσουσιν η τζόγια τίνος μέλλει κι ας έχει και το ριζικόν επά το μερτικό του Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2243. **2**) 'Εχω μερτικόν από κ. = απολαμβάνω: να μηδέν έχουν μερτικόν απέ τα αγαθά της αγίας εκκλησίας, ουδέ να εισέλθουν εις την αγίαν εκκλησίαν έως όπου να συγχωρηθούν απ' εκείνην την ανομίαν Ασσίζ. 114^{22}. **3**) 'Εχω μερτικόν εις κ. = ενδιαφέρομαι (προσωπικά) για κ.: εφέραν την μαρτυρίαν (ενν. οι μάρτυρες), μη γινώσκοντα ταύτην την πονηρίαν οι κριτάδες, ότι είχαν μερτικόν εκ το ζήτημαν Ασσίζ. 101^{6}· αν γίνεται ότι εσύραν την μαρτυρίαν (ενν. οι μάρτυρες) χωρίς να το νώσουν οι κριτάδες το πως είχαν μερτικόν εις το έγκλημαν ού εφέραν την μαρτυρίαν άδικα διά κανένα βίον τόν επήραν Ασσίζ. 351^{9}· ουδέ δίκαιον ουδέ ο νόμος ορίζει ότι κανείς άνθρωπος οπού έχει μερτικόν εις το έγκλημαν ή εκείνος ένι απού εκείνον το πράγμαν τό ζητούν μερτικάρης ... οπού ουδέν εντέχουνται να ένι πιστευμένοι εις την αυλήν με το δίκαιον Ασσίζ. 101^{24}. **4**) 'Εχω μερτικόν με κάπ. = συμμερίζομαι (κ.), συμφωνώ (σε κ.) με κάπ.: τι μερτικόν έχει ο πιστός με τον άπιστον; Χριστ. διδασκ. 123. **5**) Κάνω μερτικά· βλ. ά. κάμνω Φρ. **6**) Παίρνω μερτικό = γίνομαι συμμέτοχος, συμπαραστέκομαι: Του βασιλιώς την όργητα, λογιάζεις, δεν μπορούσι το στήθος κι η καημένη μου καρδιά να δυναστούσι κι ήρθες να πάρεις μερτικό κι εσύ, να μ' αλαφρώσεις Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 109.

μερτικός, επίθ.

Από το επίθ. μεριτικός, που απ. τον 6. αι. Για το σχηματ. -ριτ- › -ρτ- βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 407. Για την ετυμ. πβ. πάντως Κοραή, 'Ατ. Α' 186 και Β' 243.

Διαμοιρασμένος· λιγοστός: πικρίας σου αν με είπεις τίποτε, κακώσεις σου αν μάθω, τίποτε μερτικότερον να γίνεται τό πάσχω Λίβ. (Lamb.) Esc. 2606. — Βλ. και ά. μερικός 1β.

μερτικώνω.

Από το ουσ. μερτικόν και την κατάλ. -ώνω.

Δίνω κ. ως μερίδιο ή δώρο, δωρίζω· (εδώ με σύστ. αντικ.): εγέννησεν (ενν. η Λέα) υιόν έξατο του Ιακώβ. Και είπεν ...: «Εμερτίκωσέ με ο Θεός εμέν μερτικό καλό ...» Πεντ. Γέν. XXX 20.

μέρτσα τα.

Το ιταλ. merce (Βλ. και Hunger [Rechenb. σ. 85]). Η λ. και σήμ. στην 'Ηπειρο (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρ. Α' 233).

Εμπορεύματα· (εδώ πιθ.) μονάδες, τμήματα: το πράτσ(ο) έναι κάρτες δ' — και πάσα ακέριο δ' μέρτσα εισίν Rechenb. 84^{13}.

μερτσερία η.

Το ιταλ. *merceria* (Βλ. Zingarelli, λ. mercenario).

Περιοχή όπου βρίσκονται εμπορικά καταστήματα, αγορά (Για τη σημασ. βλ. Boerio, λ. *marzaria*): Τα χρέη λοιπόν οπού έχω είναι ταύτα: ... λίτρες δεκατέσσερις του λιμπράρου, οπού είναι εις την μερτσερία Σεβήρ., Διαθ. 191^{65-6}.

μερωδία η, βλ. μυρωδία.

'μέρωμα το, βλ. ημέρωμα.

'μερωμός ο, βλ. ημερωμός.

μερών(ν)ω, βλ. ημερώνω.

μες, επίρρ., βλ. μέσα.

μέσα η· την μέσαν της οδού, Λίβ. Esc. 2572, εσφαλμ. γρ. αντί την μέσην (κατά το χφ Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 78).

μέσα το· μ ε σ ά. — Βλ. και ά. μέση 6.

Πλάσμα από το λατ. *mensa*. (Βλ. και Τσαβαρή [Πουλολ., σ. 380]). Ο τ. με βιασμό από μετρ. αν. Η λ. στο θηλ. στο Du Cange.

Τραπέζι (Για τη σημασ. βλ. Τσαβαρή, ό.π. σ. 360): το στόμα μου από τον κρόνον ένι, μάλλον από τας σπέτσας ‹ έν' › τάς είχα εις το μεσά μου, ‹ τάς › είχα και εις το φαγίν μου Πουλολ. (Τσαβαρή) 610 χφ V κριτ. υπ.

μέσα, επίρρ., Προδρ. ΙΙΙ 152 κριτ. υπ., 165α CSA κριτ. υπ., 187, Ασσίζ. 14^{30}, 79^{19},

117^{25}, Ιατροσ. 24^{191}, Διγ. Ζ 116, 1390, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1064, Βέλθ. 898, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 376, 731, 911, Χρον. Μορ. Η 698, Φλώρ. 546, Αχιλλ. Ν 1055, Ιμπ. 603, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 139, 749, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 26, 260, Μαχ. 58^{19}, 340^{34}, 426^{8}, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 62, Κυπρ. ερωτ. 105^{7}, Πανώρ. Α΄ 260, Β΄ 374, Γ΄ 552, Ερωφ. Α΄ 16, 205, Β΄ 400, Βοσκοπ.^{2} 167, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 332, 1253, Β΄ 552, Δ΄ 259, Ε΄ 569, Στάθ. (Martini) Α΄ 115, Β΄ 72, κ.π.α.· *μ ε ς,* Σπαν. Β 318, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 290, Κυπρ. ερωτ. (έκδ. *με στο*) 66^{5}, 101^{17}, 107^{21}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 43, 222, 232, 371, 500, 624, 709, 856, 1193, 1218, 2179, Β΄ 713, 737, 932, Γ΄ 92, κ.α.· *μ ε σ ά,* Βεντράμ., Φιλ. 204, Κυπρ. ερωτ. 16^{7}, 76^{11}· *μ έ σ α ν,* Βεντράμ., Φιλ. 106, 363, Τζάνε, Κρ. πόλ. 215^{13}, 414^{9}, 438^{5}.

Από το επίθ. *μέσος* (Βλ. Γεωργακ., ΛΔ 2, 1940, 136-7, Ανδρ., Λεξ., Δαγκίτσης, Λεξ.)· κατά Καψ., ΛΔ 3, 1941, 120-4 από το επίρρ. *απέσω*. Για τον τ. *μες,* που απ. και σήμ., βλ. Γεωργακ., ό.π. 137 και Καψ., ό.π. 122-3. Η λ. στο Meursius και σήμ.

Α΄ Τοπ. **1α**) Εντός, στο εσωτερικό: *ωσάν τσι γλείψουσι καλά ως τα κόκκαλά τως μέσα* Φορτουν. (Vinc.) Β΄ 399· *μέσα εις το άλογον κάθουνται τριακόσιοι* Βυζ. Ιλιάδ. 999· *μες στο χέρι του κρατεί* (ενν. *ο ρήγας*) *ζωή και θάνατό μας* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 226· *βάπτισμα μέσα εις το σπίτι δεν γίνεται* Βακτ. αρχιερ. 139· *εμπήκε μέσα στα κλαδιά, τινάς δεν την κατέχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 683· *μα τά 'χε μέσα στην καρδιάν αυτοί δεν τα γροικούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε΄ 416· (με γεν.) *και βάνει τ' ανημπόρετα μέσα του λογισμού σου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 348· *ουδείς άνθρωπος έμεινεν μέσα του κάστρου τότε* Λίβ. Esc. 2340· *να τη βάλει* (ενν. *την ψυχή*) *η χάρη σου μέσα στου παραδείσου* Π.Ν. Διαθ. φ. 335β 20· (ιδιάζ. χρ.) *στ' άστρα, κερά μου, μοναχάς και μέσα στο φεγγάρι μπορείς να δεις τα κάλλη σου* Πανώρ. Γ΄ 577· **β**) (προκ. για γραπτό κείμενο): *Περί διαθήκης μυστηριακής, οπού γράφουνται μέσα μάρτυρες και ουδέν την βλέπουν μεσα τι λέγει και αντιγράφει* Βακτ. αρχιερ. 145· *λαβούσα την γραφήν και γνους το τ' είχε μέσα* Απολλών. 303· *αν εύρεις στίχους άμετρους μέσα, συγχώρησέ με* Τζάνε, Κρ. πόλ. 142^{19}· **γ**) (μεταφ. προκ. για δήλ. έντονου συναισθήματος): *πλια άγριος μέσα στη χαρά των έκαμε σημάδι και τα καημένα χέρια του του κόψασιν ομάδι* Ερωφ. Ε΄ 155. **2**) (Μεταφ.) στα σωθικά, στα βάθη της ψυχής: *θυμούμενος συχνοτρομώ και όλος μέσα τρέμω* Περί γέρ. 134· *τα λόγια τση σε λογισμούς μεγάλους τον εβάνα, μα δεν το ξεφανέρωνε, μέσα κουρφό το κράτει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 1859· *απαρνήθης με, κουρτέσα, τον εμπιστεμένον μέσα* Αγν., Ποιήμ. Α΄ 46. **3**) Απομέσα, στη μέσα μεριά: *εκάθετον μέσα των καγκέλων* Διήγ. Αγ. Σοφ. 150^{12}· *Ποθούλα μέσα εστέκετον στην πόρτα κι εφουκράτον* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 331. **4**) Στη μέση (προσώπων), στο κέντρο: *ο βασιλεύς εκάθετον ετότε εις το θρονίν του, τον γύρον τα αρχοντόπουλα και μέσα ο βασιλέας* Χρον. Μορ. Η 4205· *εις την δεξιάν του την μερέαν να ένι ο αδελφός του κι εκείνος να ένι αριστερά και ο πατήρ του μέσα* Χρον. Μορ. Η 7794· *τον Νέστοραν εδώκεν μέσα εις το στήθος* Πόλ. Τρωάδ. 508. **5**) (Με τα ρ. *σχίζω, χωρίζω,* κ.τ.ό.) στη μέση, σε δυο κομμάτια: *έσχισεν τον λίθον μέσα* Πτωχολ. α 415 Ν κριτ. υπ.· *μέσα τον εχώρισεν, αυτόν και το φαρίν του* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 964· *άρκους μέσα μοίρασεν* Αχιλλ. L 1226· *δίδει του μια κοπανιά και μεσα εις δυο το κάνει* (ενν. *το σκουτάρι*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 1140· *με τα χέρια του έσχισεν τον λέον μέσα δύο* Αχιλλ. Ν 1526. **6**) Επάνω: *μόνον ο Απολλώνιος μέσα εις μικρόν σανίδιν το κύμαν τον επέρασεν της Τρίπολης τα μέρη* Απολλών. 138· *το φυλακτάρι οπού έχει μέσα στη σάρκαν του* Κατά ζουράρη 146. **7**) Ανάμεσα, μεταξύ (διαφόρων τόπων, κ.ά.): *μέσα τα νησία και την στερεάν ουδέν έχει πέραμα* Πορτολ. Α 60^{4}· *μέσα εις πολλά λογία είπεν του* Μαχ. 14^{10}· *μέσα εις τες άλλες του αρετές ήτονε και εύσπλαχνος* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ.

396· *μέσα στ' άλλα ευγενικοί τόσά 'ναι στην αγάπη* Πανώρ. Πρόλ. 63. **8**) (Μεταφ. προκ. για σχέση μεταξύ προσώπων): *ει τι άρα διακρίνει ο ... άρχων του δεσπότου ... εις τα μέσα ημών διαφερόμενα στέρξομεν* Σφρ., Χρον. μ. 48^{14}· *μεγάλα λόγια εσύντυχαν μέσα τους οι γυναίκες* Θησ. (Foll.) Ι 37· *μέσα μας το διάφορον να το διαμοιραστούμεν* Γαδ. διήγ. 132· *δεν πρέπει να 'χετε μέσα σας κακοσύνη* Κατζ. Γ΄ 354· *βάλλουν λόγια μέσα μας, θέλουν να μας χωρίσουν* Ερωτοπ. 636. **9**) Μέσα (σε σύνολο προσώπων): *μέσα στο χοντρό λαό πολλή βαβούρα εγίνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 841· *μέσα σ' όλους ήλαμπεν* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*) *ωσάν τση μέρας τ' άστρο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 520· *να τριγυρίζω μέσα σας δείχνων τες εντροπές σας* Ριμ. Βελ. 945· *αφέντες δεν γνωρίζονται από τους δουλευτάδες, οι σκλάβες και υποχεριές μέσα από τες κυράδες* Πικατ. 165. **10**) (Προκ. για κίνηση) **α**) προς τα μέσα, προς το εσωτερικό (τόπου): *ο άντρας της γροικώντα την ταραχήν άνοιξεν έναν σεντούκιν και έδωκεν μέσα* Μαχ. 428^{17}· *η Τρανσυλβάνια είναι περιορισμένη, βουνά πολλά ψηλότατα πάντοθεν κυκλωμένη, δεν βρίσκεις δρόμους ένα-δυο μέσα διά να περάσεις* Παλαμήδ., Βοηβ. 501· *η βουλή του ήτονε ... να εμπεί και μέσα στον Μορέα* Χρον. σουλτ. 31^{26}· **β**) εναντίον: *πολλά απ' εκείνα* (ενν. *τα καράβια*) *βούλισεν κι' άλλά 'θελεν τσακίσει, μα δώκεν μέσα πρόθυμα για να τους καταλύσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 242^{16}· *οι Βλάχοι σαν λεοντάρια στους Τούρκους μέσα δώσαν κλίνοντες τα κοντάρια τως στους Τούρ[κους] καταπάνω* Παλαμήδ., Βοηβ. 162· *τους Τούρκους μέσα να δοθεί, μ' αυτούς να πολεμήσει* Παλαμήδ., Βοηβ. 259. **11**) (Με τις προθ. *από, εκ*· πβ. και *από* 5α φρ., όπου έκφρ. *μέσα από*) **α**) απομέσα (προς τα έξω): *εξέβην ο Ιμπέριος μέσα εκ το καράβιν* Ιμπ. 652· *μέσα απέ τα ομμάτια της οι Έρωτες δοξεύουν* Αχιλλ. Ν 814· **β**) από: *τες αράχνες βγάνει* (ενν. *η Μοίρα*) *μέσα εκ την πόρταν* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 193· *αστράπτουσιν από το χιόνι μέσα* Λίβ. Ν 889. **Β΄** Χρον. **1**) (Με γεν.) στο μέσο: *μέσα του μεσημεριού, στην λάβραν την μεγάλη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ΄ [751]· *Έρως εις ασχόλησιν πρόσωπα ου διακρίνει, τό δέ ένι μέγας άνθρωπος και μη ασχολείται πόθου και οδείνας μέσα του καιρού και πάλιν εις εκείνον* Λίβ. (Lamb.) Ν 724. **2α**) Κατά τη διάρκεια, κατά την ώρα: *Μέσα σε τούτο τον καιρόν ήρθεν εκείνη η ώρα να μαζωχτούν οι στρατηγοί* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 1· *μέσα εις την αγάπην μας κατεμπιστεύομαί σε* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 279· *μέσα 'ς τούτην τη λαλιά άρχιζε σαν ημέρα να διαφωτίζει* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 229· *σκοτώθηκεν στη μάχη μέσα κείνη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 509^{26}· *ουδένας δε μπορεί ... μέσα στη θέρμη του θυμού το δίκιο να γνωρίσει* Ερωφ. Δ΄ 258· *μέσα το μεσάνυκτον όσ' ήτον ξυπνημένοι* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 896· *σκότος εγίνετον πολύ μέσα το μεσημέρι* Αλεξ. 2558· **β**) (για δήλ. προθεσμίας) σε διάστημα, πριν από την πάροδο (ορισμένου χρον. διαστήματος): *ωσόπου να πλερωθεί ο αγκαλών μέσα εις το τάρμι των ζ' ημερών* Ασσίζ. 142^{12}· *ανίσως ότι εκείνος ή εκείνη οπού έμπαινεν το ψουμίν, ουδέν ήλθε να το ζητήσει μέσα εις τον χρόνον και εις την ημέραν* Ασσίζ. 115^{7}· *να μου δώσετε ... διορίαν ... μέσα εις τον οποίον καιρόν και εγώ να ετοιμάσω πράγματα μερικά της επισκοπής μου* Βελλερ., Επιστ. 55· *να πλεύσουσιν μέσα εις δύο μήνας* Διήγ. Βελ. Neap. 269. **Εκφρ. 1**) *Μέσα εις* (ή *'ς* ή *σε*) *τούτο(ν)* = στο μεταξύ: *μέσα εις τούτον εδιάβην καιρός και ο ρήγας ήλθεν εις την ετάν χρονών ιε'* Μαχ. 304^{24}· *μέσα εις τούτο έφθασε του κυρ Πέτρου η κοπέλα* Σαχλ., Αφήγ. 728· *σε τούτο η Κρήτης έτυχε μέσα να πολεμάται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 411^{12}· *και μέσα 'ς τούτον ήπλωσε, μια φινοκάλα πιάνει* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 191. **2**) *Μέσα μου* (*σου, κλπ.*) = **α**) στο νου μου, στην καρδιά μου, ενδόμυχα: *γιατί δεν το 'χω μέσα μου ποτέ για μπορεμένο* Ερωφ. Β΄ 229· *μέσα του εδιαλογίζετο πώς να τον αποθάνει* (ενν. *ο Σπιθόλιοντας το Χαρίδημο*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β΄ 776· *όποιος σε κάμει τι κακόν ... μέσα σου μην του 'ργίζεσαι* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 92· *εκείνη δέ είχεν μέσα της κάποιαν ζήλειαν* Διγ. Άνδρ. 396^{31}· *κι αν έχεις πόθο μέσα σου, φρόνιμα τονε χώσε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 802· **β**) ιδιαιτέρως,

«καθ' εαυτόν», κρυφά: *είντα δηγάσαι μέσα σου και σεις την κεφαλή σου;* Πανώρ. Ε' 193· *εγέλασεν η Σάρρα μέσα της* Πεντ. Γέν. XVIII 12· *μέσα σου, Νένα, τι μιλείς; μη με καταδικάζεις* Ερωφ. Β' 95. **3**) *Μέσα (ο)πού* = **α**) τη στιγμή που, μόλις: *μέσα οπού λογιάσεις να 'ναι καιρός την αλουπού στα χέρια σου να πιάσεις, κτύπα τα πόδια σου στη γη* Ζήν. Β' 429· **β**) την ώρα που, ενώ, καθώς: *το μεσημέρι επέρασε και μέσα οπού μιλούσι ... αντρός φωνή γροικούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1437· *μέσα που τα ξόμπλιαζε κι οπού τα συχνοθώρει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1417· **γ**) αν και, μολονότι: *αρχινίζει η φούσκα απάνω ό,τι εκατσα να παραξανεμίζει, κι ήμοιαξε το ξανέμισμα με ανθρώπου ...* (παραλ. 1 στ.) *και μέσα οπού εποσφίγγουμον κάποιες* (ενν. *πορδές*) *εβγαίνα πάλι* Στάθ. (Martini) Β' 57. **4**) *Μέσα στο πρόσωπόν μου* = κατάμουτρα, μπροστά στα μάτια μου: *γελάς μας φανερά μέσα στο πρόσωπόν μας* Συναξ. γαδ. 60. **Φρ. 1**) *'Εχω λόγο μέσα μου*· βλ. *λόγος* φρ. 17. **2**) *Λέγω μέσα μου*· βλ. *λέγω* φρ. 8.

Με το άρθρο συν. στον πληθ. ουδ. ως ουσ. = **α**) το εσωτερικό, το ενδότερο μέρος: *απήτις τα έξω είδα τα, εμπήκα και εις τα μέσα* Βεν. (Λάμπρ.) 34· (προκ. για τον πυρήνα καρπού) *των αμυγδάλων έφαγε τα μέσα που 'φελούσαν* Αιτωλ., Μύθ. 46^{7}· **β**) τα σωθικά: *εκοντάρεψαν τους δυο τους τον ανήρ του Ισραέλ και τη γεναίκα προς τα μέσα της* Πεντ. Αρ. XXV 8· **γ**) τα μύχια, οι ενδόμυχες σκέψεις και συναισθήματα: *τα μέσα της καρδιάς και τα κουρφά γνωρίζει* (ενν. *ο Θεός*) Θυσ.^{2} 74.

Με το άρθρο ως επίθ. = που βρίσκεται μέσα, εσωτερικός: *να ρίκτου τουφεκιές, τα βόλια για να σώνου εκεί στον τόπον της φωτιάς τούς μέσα να σκοτώνουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 482^{22}· *έχουν τα μέσα ενδύματα διά την πρεποσύνην* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 306· (σε τοπων.): *δεν αφήκεν βάρκα εις καμίαν ρίβα του νησίου είμητα μόνον από την Μέσαν Πάντα* Διήγ. πανωφ. 57.

μεσάζος ο.

Από μεταπλ. της μτχ. *μεσάζων*.

1) Ανώτατος αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής (Για το πράγμα βλ. ά. *μεσάζω*, σημασιολ. και *μεσαστίκιον*): *ορίζει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τους μεσάζους του και όλους τους άρχοντάς του να πάρουν τον νεότερον* Φλώρ. 609 κριτ. υπ. 'Εκφρ. *μέγας μεσάζος* (Πβ. *μέγας μεσάζων* στο Du Cange, λ. *μεσάζοντες*) = ανώτατος άρχοντας, διοικητής (Βλ. και Beck, BZ 48, 1955, 311): *Μέγαν μεσάζον έκαμε σ' εκείνη την ημέραν τον έναν απ' αυτούς τους δυο κι όριζε τον Μορέαν* Κορων., Μπούας 6. **2**) Μεσολαβητής: *Τόσο Θησεύς τον έποισε* (ενν. *τον Πενθέον*) *μεσάζον στα κρυφά του, αυτόν πολλά ηγάπησε* Θησ. **Δ'** [59^{5}].

μεσάζω, Διήγ. Βελ. 63, Διήγ. Βελ. Neap. 68, Πανάρ. 75^{18}, Δούκ. 129^{12}, 149^{17}, 165^{13}, 229^{23}, 261^{10}, 403^{2}, 415^{2}, Σφρ., Χρον. μ. 24^{6}, 70^{1}, 88^{2}, 92^{24-5}, $112^{29,33}$, Γεωργηλ., Βελ. 101, Ριμ. Βελ. 111, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 73, κριτ. υπ.), 'Εκθ. χρον. 16^{27}, Πτωχολ. α 204, Ιστ. πολιτ. 23^{20-21}, Ψευδο-Σφρ. 342^{16}, 374^{28-29}, 530^{18}.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Για τη μτχ. βλ. Meursius και Du Cange, λ. *μεσάζοντες*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.· βλ. και Παπαδ. Α., Λεξ.).

I Ενεργ. **Α'** (Μτβ.) διανύω ως τη μέση μιαν απόσταση: *εμβάντες εις πλοιάριον απέπλευσαν εκείθεν· μεσάσαντες το πέλαγος μετά καλής ευδίας* Συναξ. γαδ. 95. **Β'** Αμτβ. **1**) (Χρον.) **α**) βρίσκομαι στο μέσο: *ην γαρ ο βασιλεύς Ιωάννης τη ηλικία μεσάζων έφηβος* Δούκ. 65^{7}· **β**) (προκ. για πράξη) φτάνω στο μέσο: *μεσάσαντος του πότου* Βίος Αλ. 3470. **2α**) Μεσολαβώ, μεσιτεύω: *Θεού μεσάζοντος αι ψυχαί αυτών συνάπτονται* Ελλην. νόμ. 568^{11}· *πας γαρ μεσάζων άνθρωπος εις άπασαν δουλείαν δώρον λαμβάνει* Λίβ. Sc. 1023· **β**) ? παρεμβαίνω: *εύρε και αυτός Γεώργιον τον Παλαιολόγον ... και τον γαμβρόν αυτού Μπουχάλην Μανουήλ, ος εμέσαζεν* (έκδ. *εμέσαζον*) *κατά του δεσπότου κυρ Θωμά* Ψευδο-Σφρ. 530^{23-24} (Πβ. πάντως και Σφρ., Χρον. μ. 112^{33}). **II** (Μέσ.· για τη χρ. πβ. και Psalt., Gramm.^{2} 247) φθάνω στο μέσο (προκ. για χρον. διάστημα): *του Ιανουαρίου μηνός ήδη μεσαζομένου και παρελθόντος τούτου* Δούκ. 281^{19}.

Η μτχ. ενεστ. ως ουσ. = ανώτατος αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής (Για τον τίτλο και τις αρμοδιότητές του βλ. Beck, BZ 48, 1955, 321-7, Καραγ., Βυζ. διπλ.^{2} 156-8, Χριστοφιλόπουλο, Σύμμ. ΕΙΕ 2, 1970, 142, Ahrweiler, Byz. et mer 142, 201-2, Guilland, REB 29, 1971, 102, Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ. 433]): *'Εστειλε γαρ ο βασιλεύς τον κυρ Λουκάν Νοταράν τον αυτού μεσάζοντα συν δώροις πολλοίς* Δούκ. 245^{35}· *ακούσας ο μεσάζων, ο καλός ο λογοθέτης* Πτωχολ. α 248· *εν τη Κωνσταντινουπόλει ελθών και σημάνας τοις μεσάζουσι τω βασιλεί την τέχνην αυτού* Δούκ. 309^{1}· *ορίζει τους μεσάζοντας και όλους τους άρχοντάς του* Φλώρ. 609· (προκ. για το μεγάλο βεζίρη του οθωμανικού κράτους· για τη χρ. πβ. Δούκ. 165^{12-3})· *τω Παγιαζίτ βεζίρη, ήγουν μεσάζοντι του Μαχουμέτ* Δούκ. 141^{26}· *των μεγιστάνων πρώτος ην και μεσάζων της ηγεμονίας του Μουράτ* Δούκ. 203^{5}· τίτλ. *μέγας μεσάζων* = ο ανώτατος αυλικός της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας: *τον βασιλέα δέ και πάντας τους άρχοντας ... έφερεν* (ενν. *ο σουλτάν Μεεμέτης*) *εν Κωνσταντινουπόλει, ... τον μέγα μεσάζοντα τον Αλταμούριον* 'Εκθ. Χρον. 26^{16} (Πβ. και Ιστ. πολιτ. 38^{2}).

μεσαίος, επίθ., Αργυρ., Βάρν. Κ 411· υπερθ. *μ ε σ α ί τ α τ ο ς*· *μ έ σ ι ο ς*, Μαχ. $606^{29,30}$ (γεν. *μεσίου*).

Το αρχ. επίθ. *μεσαίος*. Για τον ήδη αρχ. υπερθ. *μεσαίτατος* βλ. Georgac., Glotta 36, 1957, 170. Το αρσ. ως ουσ. σε έγγρ. του 16. αι. (Manouss., Θησαυρ. 13, 1976, 24, Γκίνης, Αθ. 67, 1963/64, 375· πβ. και Κουγ., Ελλην. 11, 1939, 134). Ο τ. στο Somav. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 308, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 320)· πβ. και Du Cange, λ. *μέσεος*. Για τη γεν. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' 255]. Για άλλους ιδιωμ. τ. βλ. Andr., Lex. Η λ. και σήμ.

1) Που βρίσκεται στη μέση, μεσιανός: Διγ. (Trapp) Esc. 1102. **2α**) Που έχει μέτριο μέγεθος: *μηχανικάς αγκάλας με τροχούς μικρούς και μεγάλας σκεπαστάς και μεσαίας υπέρ αριθμόν διεπράξαντο* Καναν. 65 D· **β**) που έχει μέτριο ανάστημα: *είς εκ τους γενίτσαρους ... ... καλός, ανδρειωμένος, μεσαίος, χαμαδόπλατος* Παρασπ., Βάρν. C 408.

Το ουδ. υπερθ. ως ουσ. (Η χρ. ήδη μτγν.· βλ. Lampe, Lex., λ. *μέσος* 6α. Πβ. και Δημητράκ. στη λ.) = (χρον.) το μέσον ακριβώς: *όταν το μεσαίτατον εγγίσει της ημέρας, φθάνεις κτιστόν προσκύνημα* Παΐσ., Ιστ. Σινά 2072.

μεσαίτατος, επίθ., βλ. *μεσαίος*.

μεσακός, επίθ., βλ. *μεσιακός*.

μεσάλι το, βλ. *μενσάλιον*.

μεσάν το, βλ. *μενσάλιον*.

μέσαν, επίρρ., βλ. *μέσα*.

μεσανυκτικόν το, βλ. *μεσονυκτικόν*.

μεσανύκτιον το, βλ. *μεσονύκτιον*.

μεσάνυκτον το, βλ. *μεσόνυκτο(ν)*.

μεσάνυχτα, επίρρ. — Βλ. ά. *μεσόνυκτο(ν)* 1β.

Από την αιτιατ. πληθ. του ουσ. *μεσάνυχτο*. Η λ. και σήμ.

Κατά την ώρα του μεσονυκτίου: *ηθέλησε ο Ρωτόκριτος μεσάνυχτα να πάγει* Ερωτόκρ. Αλεξ. Στ.) Γ' 540.

μεσανυχτικόν το, βλ. *μεσονυκτικόν*.

μεσάνυχτο το, βλ. *μεσόνυκτο(ν)*.

μεσάρα η, Ασσίζ. 243^{27}.

Από το αραβ. mi'zar· πβ. και το παλαιότ. ιταλ. mèsaro (Devoto, Diz. etim., λ. mèsero).

Πέπλο: *τα ρούχα τά φέρνου οι πραματευτάδες απέ την Αντιόχειαν, ώσπερ ένι γίμπλες και μεσάρες και έτερα φακιέλια* αυτ. 494^{27}.

μεσαστέρι το.

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *αστέρι*.

(Διακοσμητικό) άστρο στο μέσο επιφάνειας: *'Εστι και έτερον χρυσούν ωραίον σιρασέρι, όπερ κρεμούν τες εορτές κι έχει έν μεσαστέρι* Παΐσ., Ιστ. Σινά 614.

μεσαστίκιον το. — Βλ. και ά. *μεσαστικόν*.

Από το ουσ. *μεσαστικόν* και την κατάλ. *-ιον* (πβ. ά. *διαβατίκιον* ‹ *διαβατικόν, κλπ.*· βλ. Georgac., The -ΙΤΣ- suffixes 133-4). Η λ. τον 11. αι. (Du Cange, λ. *μεσάζοντες*).

Το αξίωμα του μεσάζοντος (Βλ. ά. *μεσάζω*, σημασιολ., καθώς και Ahrweiler, Byz. et mer 142, 201-2 και Guilland, REB 29, 1971, 102): *εβουλευόμεθα ότι να μηνύσει τον μέγαν δούκαν τον Νοταράν, ότι το μεσαστίκιον ουδέν ημπορεί να το έχει* Σφρ., Χρον. μ. 86^{33}.

μεσαστικόν το. — Βλ. και ά. *μεσαστίκιον*.

Από το *μεσάζω* και την κατάλ. *-(τ)ικόν*.

Το αξίωμα του μεσάζοντος (Για το πράγμα βλ. Guilland, REB 6, 1948, 52): *Μηνύσω δέ και προς τον μέγαν δούκα τον Νοταράν ότι, επεί το του μεγάλου δουκός οφφίκιον κτήται, ου δύναται έχειν και το μεσαστικόν* Ψευδο-Σφρ. 368$^{20-21}$.

μέση η, Προδρ. Ι 37, III 289 b χφ Η κριτ. υπ., IV 143, Διγ. (Trapp) Esc. 1669, Χρον. Μορ. Ρ 717, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 572, Λίβ. Esc. 1045, Αχιλλ. Ν 1300, 1468, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 156, Χρον. Τόκκων 1389, Μαχ. 330^{22}, Θησ. Ϛ' [16^{4}], Καραβ. 499^{3}, Αλεξ. 972, 1835, Πορτολ. Α 58^{3}, Ιστ. πατρ. 175^{19}, Πανώρ. Ε' 26, Ερωφ. Α' 568, Β' 445, Δ' 752, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1055, Β' 201, 211, 233, 248, Γ' 260, 309, Θυσ.^{2} 923, Στάθ. (Martini) Γ' 22, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [809], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 61, Λεηλ. Παροικ. 55, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. κγ' 18, Διακρούσ. 79^{29}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 286^{5}, 330^{25}, 504^{5}, 585^{20}, κ.π.α.

Το θηλ. του αρχ. επιθ. *μέσος* ως ουσ. Η χρ. ήδη αρχ. (Βλ. L-S στη λ.). Η λ. και σήμ.

1α) Το τμήμα μεταξύ αρχής και τέλους κάπ. πράγματος (τόπου, έκτασης, ύψους,

διήγησης, κλπ.), το μέσον: *ο δέ άλλος τόπος ... και όλον το βήμα και ο τόπος του άμβωνος και έως την μέσην του ναού ήτον οσπίτιον ενός ευνούχου* Διήγ.Αγ. Σοφ.149^{17}· *κι όλ' η αρμάτα έμεινε στη μέση της θαλάσσου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 362^{28}· *είχε δέ τέσσαρους πάτους το έμπροσθεν οσπίτιον και ήτον έως την μέσην με χρυσόν* Διγ. 'Ανδρ. 398^{27}· *ήφτανεν* (ενν. *το σπίτι*) *ως τη μέση της* (ενν. *της κάμερας του κατωγιού*) Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 391· *πώς να παινέσω σήμερο κείνα που σ' αφουκρούμαι, οπού 'ν' η αρχή τως βλαβερή κι η μέση κομπωμένη;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 149· **β**) (χρον.) μεσοδιάστημα: *Το μέν έαρ κατά την αρχήν ολίγον επ' ολίγον έπομβρον και η μέση, ο δέ Μάιος ξηρός* Ωροσκ. 41^{14}· (μεταφ. προκ. για το μεσοδιάστημα της ζωής του ανθρώπου): *είμεστα να γνώθομε και το γιατί να 'ρθούμε και με τα τέλη τες αρχές και μέσες να κρατούμε* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 34· **γ**) (ναυτ.): *μάντους της μέσης και ρίζες* Καραβ. 503^{32}· *μπράτσα των σουστών της μέσης* Καραβ. 494^{28}· **δ**) (προκ. για ποιότητα, κατηγορία) έκφρ. *ψωμίν της μέσης* = ψωμί δεύτερης ποιότητας (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 19): *μη να χορτάσω το ψωμίν τό λέγουν αφρατίτσιν, αλλά το μεσοκάθαρον τό λέγουσι της μέσης* Προδρ. IV 81. **2**) Η μέση του ανθρωπίνου σώματος, η οσφύς: *Η μέση της ολόλιγνη* Βέλθ. 707· *το σπαθί το έκλαμπρον τον ζώνουν εις την μέση* Σταυριν. 547· *'Ηκοβγε μέσες και μεριά, κορμιά από πάνω ως κάτω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1057. **3**) Κέντρο: *να μετρήσετε από όξω το κάστρο τη μεριά της ανατολής δύο χιλιάδες με την πήχη και τη μεριά του νότου δύο χιλιάδες με την πήχη και τη μεριά της θαλασσούς δύο χιλιάδες με την πήχη και τη μεριά του βοριά δύο χιλιάδες με την πήχη και το κάστρο εις τη μέση ετούτο να είναι αυτουνών* Πεντ. Αρ. XXXV 5· *γύρου τριγύρου στέκουσι κι έχουν τονε στη μεση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 300· *πιάσε μαχαίρι, μπήξε μου εις της καρδιάς τη μέση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 446.
4) *Η Μέση* = ο κεντρικός δρόμος της Κωνσταντινούπολης, που οδηγούσε από τη Χρυσή Πύλη στην Αγία Σοφία και τα ανάκτορα (Η σημασ. στο Du Cange. Βλ. και 'Αμ., ΕΕΒΣ 2, 1925, 284): *βαθεά καλίγια αγόρασε και φόρει τα εις την Μέσην* Προδρ. III 49. **5α**) Αγορά (Για τη σημασ. βλ. 'Αμ., ό.π.): *εποίκασιν ψουμίν κι επουλούσαν το φτηνόν εις την Μέσην* Μαχ. 522^{32}· *εύρε τούτον εν τη Μέση πιπρασκόμενον ως δούλον* Πτωχολ. α 222·
β) έκφρ. *λας της μέσης* (υβριστ. προκ. για έθνος εμπόρων· για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 179]): *Τότε το πλήθος του λαού εξητίμασέν τους πολλά λαλώντα: «Ψέμα λαλείτε, λας της μέσης, λύκοι ψαροπούληδες! ...»* Μαχ. 486^{30}. **6**) Το κοινό τραπέζι του μοναστηριού (Για τη σημασ. βλ. 'Αμ., ό.π.): *σήμερον ιχθύς ου τρώγεται εις την μέσην* Προδρ. III 128. **7**) Η κοινή αποθήκη τροφίμων του μοναστηριού (Πβ. ά. *δοχειάριον*): *«μέσην» το λέγομεν ημείς, «δοχειάριον» οι άλλοι, δοχειαρίτης επειδή εκεί τα σκεύη βάλλει· και βρώσιμα και πόσιμα εκεί πάντα τυγχάνουν* Παΐσ., Ιστ. Σινά 995. **8**) (Νομ.) προδικαστική απόφαση (σε αντιδιαστολή με την πληρεστάτη απόφαση· για τη σημασ. βλ. Ζέπ., ΕΚΕΙΕΔ 23, 1976, 136· πβ. και ά. *μέσος*, επίθ., έκφρ. 2): *Περί του βισκούντη και τους μεσίτες του, οπού ένι οι σεργέντες οπού τηρούν τας μέσας, όταν θέλουν να σύρουν μαρτυρίαν εις την αυλήν, εάν αξιάζει* Ασσίζ. 13^{7}. **Εκφρ. 1**) *Από ή εις την (στη) μέσην τους* = ανάμεσά τους, μεταξύ τους: *Τότε οι Βενετσάνοι εδιαλέξανε έναν τζιντιλόμο Βενετσάνο από την μέσην τους* Χρον. σουλτ. 131^{7}· *οι ναύτες είχα λογία εις την μέσην τους και εποίκαν μάλλωμαν* Μαχ. 148^{21}· *εκούρσευσαν και εμοιράσαν τα εις την μέσην τους* Μαχ. 476^{8}. **2**) *Από την μέσην* (κάπ. περιοχής) = διαμέσου: *θέλω απεράσει τούτην την νύκταν από την μέσην της Αιγύπτου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 163^{r}· *επερνούσαν από την μέσην της Γαλιλαίας* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. 30. **3**) *Μέση καθολική*· βλ. ά. *καθολικός* 1α έκφρ. **4**) *Στη μέση* = μπροστά σε όλους: *όρισε πάλι Αλέξανδρος γραμματικόν και κράζουν και διαθήκην έκαμε, στην μέση την διαβάζουν* Αλεξ. 2818. **Φρ. 1**) *Βάνω καιρό στη μέση*· βλ. ά. *βάνω*, (Ι), Α' 68. **2**) *Βάνω κ. στη μέση* = παρεμβάλλω κ.:

την άρνησιν και το κακόν, οπού στην μέσην βάνει Τζάνε, Κρ. πόλ. 246^{10}. **3**) *Βάνω κάπ. στη μέση* (προκ. για στρατιώτες) = περικυκλώνω: *στη μέση τους εβάλαμε* (ενν. *τους στρατιώτες του Δαρείου*) *κι εκατακόβαμέ τους* Αλεξ. 1522. **4**) *Βάνω στη μέση άργητα*= καθυστερώ, αργοπορώ: *να την παντρέψω διχωστάς άργητα πλιο να βάλω στη μέση* Ερωφ. Δ′ 181. **5**) *Βγαίνω από την μέσην*· βλ. ά. *βγαίνω* 24 φρ. (β). **6**) *Βγαίνω εις την μέσην*· βλ. ά. *βγαίνω* 7 φρ. (α). **7**) *Βγάνω από τη μέση*· βλ. ά. *βγάνω* 18 α^{2}. **8**) *Λείπω από τη μέση* = εξαφανίζομαι: *Ως εφθείρασιν οι πάντες* (παραλ. 1 στ.) *κι οι φρονίμοι κεφαλάδες έλειψαν από την μέσην* Ερμον. Χ 92. **9**) *Μπαίνω στη μέση* = παρεμβάλλομαι: *εκείνα τα θολά νερά* ... (παραλ. 1 στ.) *είναι τα δυσκολέματα που μπαίνουν εις τη μέση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 157. **10**) *Φεύγω από την μέσην* = αποχωρώ, απομακρύνομαι: *εγείρου γουν με το καλόν και φύγε από την μέσην* Πουλολ. (Τσαβαρή) 282 κριτ. υπ.

μεσήλιξ, επίθ., Ερμον. Δ 131, 152· *μ ε σ ο ή λ ι ξ,* Ερμον. Δ 189.

Το μτγν. επίθ. *μεσήλιξ*. Ο τ. τον 12. αι. (Steph., Θησ.). Σήμ. λ. *μεσήλικας* και *μεσήλικος* (Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσήλικας* και Δημητράκ. στη λ.).

(Εδώ) που έχει μέτριο ανάστημα: *Ἠν γαρ Οδυσσεύς μεσήλιξ* Ερμον. Δ 184· *την ηλικίαν έφηβος, νέος ανήρ μεσήλιξ* (ενν. *ο Ἀμμων*) Βίος Αλ. 234.

μεσημβριανός, επίθ., βλ. *μεσημβρινός*.

μεσημβρίας ο.

Από το ουσ. *μεσημβρία*.

Νοτιάς: *έλθει χαλάζι ή άνεμος, λίβας ή μεσημβρίας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 899.

μεσημβρικός, επίθ.

Από το ουσ. *μεσημβρία* και την κατάλ. *-ικός*.

Νότιος: *Αγαθόν και συμφέρον εστί φώτα και βόρεια και μεσημβρικά έχειν το έγκλειστον* Ιερακοσ. 367^{5}.

μεσημβρινός, επίθ.· *μ ε σ η μ β ρ ι α ν ό ς,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 126 χφ ΑΖ κριτ. υπ.

Το αρχ. επίθ. *μεσημβρινός*. Η λ. και σήμ.

1) Μεσημεριανός: Διγ. Ζ 2808. **2**) Ο δαίμονας του μεσημεριού (Για τη σημασ. βλ. Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 311] και Κουκ., ΒΒΠ Α′ 255): *τζαχαρατά με την φωνήν, μεσημβρινέ με τ' άσπρα* (ενν. *γλάρε*) Πουλολ. (Τσαβαρή) 126.

μεσημέρι το, βλ. *μεσημέριον*.

μεσημεριάζω, Διήγ. ωραιότ. 425.

Από το ουσ. *μεσημέρι* και την κατάλ. *-άζω*. Τ. *μεσημεράζω* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και *μεσομερκάζω* στην Κύπρο (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 177). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

(Τριτοπροσ.) γίνεται μεσημέρι: *όσον εμεσημέριαζε τόσον και επλήθαιναν όλα τα κακά εις εμάς* Διήγ. Πανωφ. 56.

μεσημέριν το, βλ. *μεσημέριον*.

μεσημερινός, επίθ.· θηλ. *μ ε σ η μ ε ρ ι ν ο ύ*· *μ ε σ η μ ε ρ ν ο ύ,* Πουλολ. 442. — Πβ. ά. *μεσημερούσα*.

Από το ουσ. *μεσημέρι* και την κατάλ. *-ινός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Για το σχημ. των θηλ. βλ. Τσαβαρή [Πουλολ. σ. 345] και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β′ 148.

Μεσημεριανός: *εγίνετο παραβουλεία έσω εις Κύπρο, εις το κάστρο της Κερυνίας (?) ώρα μεσημερινή* Byz. Kleinchron Α′ 206^{2}.

Το θηλ. (υβριστ.) = ανυπόληπτη, άτιμη (Για τη σημασ. βλ. Τσαβαρή, ό.π. και Κουκ., ΒΒΠ Γ′ 308· πβ. και Χατζ. ό.π. Α′ 327: *κλέπτρια, μεσημερινού, αδιάντροπε, βρομούσα* (ενν. *κουρούνα*) Πουλολ. (Τσαβαρή) 443.

μεσημέριον το· Προσκυν. Κουτλ. 390 128^{14}· *μ ε σ η μ έ ρ ι,* Ιατροσ. 20$^{65-6}$, Χρον. Μορ. Η 2287, Ερωτοπ. 90, Byz. Kleinchron. Α′ 276^{32}, 668^{5}, Κορων., Μπούας 49, Πεντ. Δευτ. XXVIII 29, Πανώρ. Γ′ 475, Ερωφ. Α′ 6, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 1714, Β′ 1918, Δ′ 1437, Στάθ. (Martini) Β′ 231, Διήγ. πανωφ. 56, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [1060], Β′ [1040], Ζήν. Πρόλ. 48, Τζάνε, Κρ. πόλ. 157^{26}, 208^{24}, 245^{15}, 553^{2}· *μ ε σ η μ έ ρ ι ν,* Καλλίμ. 2003, Ερωτοπ. 219, 682, Αχιλλ. L 512, 1072, 1140, Ιμπ. 514, Πορτολ. Α 3^{10}, Θρ. Κύπρ. Μ 8, 36, 571, Ερωφ. Β′ 326· *μ ε σ ο μ έ ρ ι (ν),* Ασσίζ. 215^{2}, 451^{2}, Μαχ. 634^{31}, 654$^{18-9,20}$, Byz. Kleinchron. Α′ 210^{8}, Κυπρ. ερωτ. 61^{6}, Προσκυν. Ιβ. 845 517· *μ ι σ ο μ έ ρ ι,* Προσκυν. Μ. λαύρ. 874 95^{36}.

Το ουδ. του μτγν. επιθ. **μεσημέριος* ως ουσ. (Βλ. Θαβώρ., Ουσιαστ. 89). Ο τ. *μεσημέρι* στο Meursius (λ. *μεσιμέρι*) και σήμ. Ο τ. *μεσημέριν* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *μεσομέριν* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 657 και Λουκά, Γλωσσάρ. 307).

1α) Το μέσον της ημέρας: *όταν εφτάξασιν εκεί, ήτονε μεσημέρι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 245^{15}· **β**) (σε επίρρ. χρ.· η χρ. ήδη μτγν.· βλ. L-S, λ. *μεσημέριος* και Θαβώρ., ό.π.) κατά το μέσο της ημέρας: *Ο ένας με σώνει να γευτώ, εάν δεν τυχεν φίλος, δεύτερος μεσημέριον* ... Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 604^{110}· έκφρ. *ημέρα μεσημέριν* = καταμεσήμερο: *έραξεν* (ενν. *ο σινεσκάρδος*) *στης Αλυκής τα μέρη. Τετράδα ήτον δύσκολη, ημέρα μεσημέριν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 78. **2**) Νότος: *αν υπάγεις εις τον λιμνιώνα, σίμωνε το ακρωτήριν του μεσημερίου, ότι το της τρεμουντάνας σύρνει πτένην* Πορτολ. Α 5^{4}· *ανεβαίνοντας ευθύς στ' αριστερά τα μέρη ευρίσκεις εκκλησίδιον επί το μεσημέρι* Προσκυνητ., Αθ. Εθν. Βιβλ. 2043 254. **3**) Ο νότιος άνεμος (Πβ. το ιταλ. *meriggio*): *με σιρόκον και με γαρμπή και με μεσημέριν ουδέν ημπορείς να σηκωθείς* Πορτολ. Α 94^{2}.

μεσημερούσα η, Πουλολ. 453. — Βλ. και ά. *μεσημερινός*.

Από το ουσ. *μεσημέρι* και την κατάλ. *-ούσα* ή πιθ. από το ουσ. *μεσημερού* και την κατάλ. *-ούσα*. Λ. *μεσημεράς* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ′ 92-3).

(Υβριστ.) αδιάντροπη, άτιμη (Για το πράγμα πβ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 327, λ. *μεσημεράς* και Παγκ., ό.π.): *πώς να ειπώ τας πράξεις σου, κλέπτρια, μεσημερούσα* (ενν. *κουρούνα*); Πουλολ. (Τσαβαρή) 454.

μεσητιά η, βλ. *μισητία*.

μεσία η, Διγ. (Trapp) Gr. 707.

Από το ουσ. *μεσαία-μεσιά* με πλασματικό ασυνίζητο τύπο (Πβ. Ανδρ., Λεξ. και Somav., λ. *μεσιά* και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μεσαία*).

Μέση, κέντρο: *κρούει τον* (ενν. *το παιδίον τον λέοντα*) *κατά κεφαλής πλήρης εις την μεσίαν και διεσχίσθη η κεφαλή άχρι των ώμων κάτω* αυτ. 1136.

μεσιακός, επίθ. Λίβ. P 1116, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 306, Ιστ. Βατοπ. 39, Πεντ. 'Εξ. XXVI 28, XXXVI 33, Ροδινός (Βαλ.) 183 (97)· *μ ε σ α κ ό ς*, Πορτολ. Β 21^{15}.

Από το ουσ. *μέση* και την κατάλ. *-ιακός*. Ο τ. στο Βλάχ. Η λ. στο Somav. (Πβ. και Meursius, λ. *μεχιακός*) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ', λ. *μεσακός* Φαρμακ., Γλωσσάρ. 80, καθώς και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μεσακός*· βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 658, λ. *μεχιακός*).

Μεσαίος: *το τειχιό το μεσιακό ερίξαν κι εχαλάσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 223^{2}· *εμπαίνεις μέσα την Σκούρτζουλαν και τα νησία και αρμετζάρεσαι εις το μεσιακόν νησίν* Πορτολ. Α 13^{9}.

μεσιάνυκτο το, βλ. *μεσόνυκτο(ν)*.

μεσίθριξ, επίθ., βλ. *μεσόθριξ*.

μεσικάλη η.

'Αγν. ετυμ. Η λ. στο Meursius και Langkavel, Bot. sp. Gr. 181.

Είδος βοτάνου: *σκελίδας τρεις σκορόδου έψησον μετά σπέρματος βοτάνης της λεγομένης μεσικάλης* Ορνεοσ. αγρ. 541^{17}.

μεσίκτισμα το, βλ. *μεσόκτισμα*.

μεσινός, επίθ., Προσκυν. Κουτλ. 390, 135^{14}.

Από το αρχ. επίθ. *μέσος* και την παραγ. κατάλ. *-ινός*. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (βλ. Παρνασσ. 16, 1974, 42).

Μεσαίος: *αριστερά της αγίας πόρτας όταν σεβαίνεις, δυσικόν μέρος, είναι αυτού πλησίον γ' κολόνες μαρμαρένες και από την μεσινήν εβγήκεν το άγιον φως μίαν φοράν εις τον καιρόν του* αυτ.

μεσίνυκτον το, βλ. *μεσόνυκτο(ν)*.

μέσιος, επίθ., βλ. *μεσαίος*.

μέσις η, Φυσιολ. (Zur.) V^{2} (γεν. *μέσεως*), Προσκυν. Ολυμπ. 177 87^{12}.

Πιθ. κατά το σχ.: *ράχις-ράχη, βρύσις-βρύση*.

Μέση, κέντρο: *'Εναι και ο ομφαλός της γης, ήγουν η μέσις του κόσμου, εις το έδαφος του ναού* Προσκυν. Ολυμπ. 177 87^{12}.

μεσίτας ο.

Το ουσ. *μεσίτης* με επίδρ. άλλων ουσ. σε-*ίτας* (αν δεν πρόκειται για παραδρομή).

Μεσολαβητής: *ειπέ(ν) και αυτή να γίνεται μεσίτας δι' εσέναν, αντάμα με τον 'Ερωτα να ποίσομεν τον Πόθον* Λίβ. Esc. 328.

μεσιτεία η, Λόγ. παρηγ. L 633, 648, Λόγ. παρηγ. O 651, Διακρούσ. 119^{21}· *μ ε σ ι τ ε ι ά*, Λίβ. P 210.

Το μτγν. ουσ. *μεσιτεία*. Η λ. και σήμ.

Μεσολάβηση: *λέγει με: «Εγείρου από του νυν διά μεσιτείαν του Πόθου ...»* Λίβ.

(Lamb.) N 329· *'Ων* (ενν. *των αιωνίων αγαθών*) *γένοιτο επιτυχείν ημάς τη μεσιτεία της παναμώμου Σου μητρός* Πενθ. θαν.^{2} 609· φρ. *βάνομαι εις μεσιτείαν* = μεσολαβώ, παρεμβαίνω: *εβάλθηκαν εις μεσιτείαν όπως να συμβιβάσουν τον Μέγαν Κύρην* Χρον. Μορ. H 3310.

μεσιτεύω, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 548, 550, Λίβ. P 167, Δούκ. 281^{4}, Ιωάνν. ιερ. 4^{10}, Πηγά, Χρυσοπ. 225 (46), Παϊσ., Ιστ. Σινά 2274, Δωρ. Μον. (Hopf) 237, Ιστ. Βλαχ. 1780, Ψευδο-Σφρ. 230^{9}, Διακρούσ., Πένθος 221· *μ ε σ ι τ ε ύ γ ω*, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{220}· *μ ι σ ι τ ε ύ γ ω*, Λίβ. Esc. 407.

Το μτγν. *μεσιτεύω*. Η μτχ. ενεστ. *μεσιτεύων* ως νομ. (= αιρετός δικαστής) στον Αρμεν., Εξάβ. Α' 4^{54} σχόλ.

Α' Μτβ. **1**) Μεσολαβώ για χάρη κάπ.: *Η Αγάπη μεσιτεύει τον, εγγυείται τον ο Πόθος* Λίβ. (Lamb.) N 285· *περιελθών εν τοις μεγιστάσιν εμεσίτευσαν αυτόν προς τον αυθέντην και ηλέησεν αυτόν* 'Εκθ. χρον. 82^{16}· **2**) Σώζω: *να τον παρακαλέσεις* (ενν. *τον Θεόν*) *να δώσει χάριν εις εσέν και να με μεσιτεύσει εκ του θανάτου την φθοράν εις της ζωής το τέλος* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 256. **3**) Χρησιμοποιώ κ. ως μέσο για την επιτυχία κάπ. σκοπού: *συντρέχουν πολλοί ασθενημένοι* (ενν. *εις το 'Ομοδος*), *οι οποίοι, μεσιτεύοντας νηστείες, προσευχές και άλλα καλά έργα, υγιαίνουσιν από τες ασθένειές των* Ροδινός (Βαλ.) 199. **Β'** Αμτβ. **1**) Παρεμβαίνω, μεσολαβώ, παρακαλώ για κάπ.: *πολλών λόγων γενομένων και σκανδάλων, τέλος εμεσίτευσεν ο αρχιερεύς και πάλιν εδέχθησαν και έστερξαν αυτόν είναι ως και το πρότερον* Ψευδο-Σφρ. 204^{20}· *ετούτο σε παρακαλώ, αγία μου Κυρία, να μεσιτεύσεις δι' εμέ εις τον μονογενή σου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 133^{14}. **2**) Παρεμβάλλομαι: *άλλοι μεσιτεύουσιν ή χώρια τους μαλώνουν* Σαχλ., Αφήγ. 236. **3**) Ενεργώ για να συνάψω συνοικέσιο, προξενεύω: *τον Αλοϊσίου Διέδου εκείνου ποτέ μεσιτεύσαντος, ίνα ο μακαρίτης ο αυθέντης μου ο κυρ-Κωνσταντίνος ... λάβη εις γυναίκα αυτού την τούδε του δουκός θυγατέρα* Ψευδο-Σφρ. 470^{21}· *ίνα μεσιτεύσουν εις την αυτήν σινιόρα Μαρίαν να την παντρεύσουν με ένα γεντιολόμον εδικόν τους* Δωρ. Μον. XXVIII.

μεσίτης ο, Σπαν. (Μαυρ.) P 213, 215, Γλυκά, Στ. 240, Λόγ. παρηγ. L 495, Λόγ. παρηγ. O 511, 664, Προδρ. IV 288, Ασσίζ. 13^{6}, $103^{9,14}$, Βίος Αλ. 971, Λίβ. (Lamb.) N 466, Αχιλλ. O 352, Γεωργηλ., Βελ. 633, 645, Χρον. σουλτ. 69^{35}, Πανώρ. Ε' 25, Ιστ. Βλαχ. 1776, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 12, Ροδινός (Βαλ.) 176.

Το μτγν. ουσ. *μεσίτης*. Η λ. και σήμ.

1α) Μεσάζοντας, μεσολαβητής: *Πρώτον τον Χρόνον ηύρεν τον, επιάσεν τον μεσίτην, να ποίσω τίποτε εις αυτόν να τον ανακουφίσω* Λογ. παρηγ. L 645· *ειπέ αυτήν* (ενν. *την Αγάπη*) *να γένηται μεσίτης εις εσέναν, ομόνοιαν εις τον 'Ερωτα να ποιήσομεν τον Πόθον* Λίβ. P 2797· *επεί δέ νυν προβάλλομαι μεσίτην τε και πρέσβυν ως προς την βασιλείαν σου Γεώργιον τον μέγαν* Προδρ. III 436· *παρακαλώ σε, ορωτική, εξαίρετη κουρτέσα, τον 'Ερωτα να δέξεσαι μεσίτην της αγάπης* Αχιλλ. N 872· **β**) (προκ. για τον Ιησού Χριστό): *Διά τούτο σε επικαλεόμεσθε πολλά ελπίζοντες εις τον μεσίτην μας Ιησούν Χριστόν* Χριστ. διδασκ. 431. **2**) Απεσταλμένος, μαντατοφόρος: *Παρακαλούν* (ενν. *οι αποκρισιάριοι*) *και λέγουν τον τον να στραφεί μετά τους, επήκουσεν ο ήρωας εκείνους τους μεσίτας* Γεωργηλ., Βελ. 627· *Μεσίτες μού 'πα κι ήρθασι στην εδική μας χώρα από τη Μακεντόνια* Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 1. **3**) (Μεταφ.) το μέσο, ο τρόπος για να πετύχει κάπ. κ.: *μα μόνο με την πεθυμιά ποτέ κιανείς δε φτάνει 's τόπο μεγάλο και ψηλό τα πόδια του να βάνει· μα 'ναι μεσίτης της τιμής η προθυμιά κι οι κόποι κι όχι ποτέ το ριζικό, σα θέλουν οι ανθρώποι* Ερωφ. Α' 47. **4**) Βοηθός δικαστή: *Περί του βισκούντη*

και τους μεσίτες του, οπού ένι οι σεργέντες οπού τηρούν τας μέσας Ασσίζ. 102[27]· *ο βισκούντης είπεν ότι ο Μαρτής ην ο πρώτος ο αγκαλών και οι μεσίτες του ομοίως συμμαρτυρούν του βισκούντη ότι ο Μαρτής ήτον* Ασσίζ. 103[7]. **5**) Αρωγός, προστάτης: *'Ηλπιζα να εύρω ανταμοιβήν, να λάβω φως και δόξαν· τώρα το ενάντιον ηύρηκα και ο Θεός να 'ναι μεσίτης* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1374. **6**) Αυτός που εξ επαγγέλματος διαπραγματεύεται αγοραπωλησίες: *Περί μάρτυρος μεσίτου, αν δύνεται να μαρτυρά* Βακτ. αρχιερ. 170.

μεσιτικόν το, Πρόστ. Ανδρ. 20.

Το ουδ. του επιθ. *μεσιτικός* ως ουσ. (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 175). Η λ. στο Somav. και σήμ. στον πληθ.

Φόρος μεσιτείας (Βλ. Schreiner [Πρόστ. Ανδρ. σ. 208 σχόλ. 19]): *παρά μηδενός κωλυόμενοι επί ταις διαπράσεσι των τοιούτων πραγματειών αυτών ή καθελκόμενοι εις απαιτήσεις καμπανιστικού, μεσιτικού, ζυγαστικού* Ψευδο-Σφρ. 540[22].

μεσίτιο το.

Από το *μεσιτεύω* μεταρρηματικώς.

Μεσιτεία, μεσολάβηση: *Στον Κύριον το μεσίτιο σου έν' ευχαριστημένον, το άξιόν σου ζήτημα πάντα βεβαιωμένον* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[11].

μεσίτισσα η.

Από το ουσ. *μεσίτης* και την κατάλ. *-ισσα*.

Προξενήτρα: *μεσίτισσά μας κι οι δυο μας την εκράξαμε* (ενν. τη θεά), *σαν ξεύρεις απατός σου, 'ς τούτον τον γάμον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [900].

μεσίτρια η, Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[36], Θρ. Θεοτ. 121, Θρ. Κύπρ. Μ 99, Αρσ., Κόπ. διατρ. [159, 1258, 1280], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 441· *μ ε σ ί τ ρ α,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1653].

Το θηλ. του ουσ. *μεσίτης*. Η λ. στο Lampe, Lex. (λ. *μεσήτρια*) και σήμ.

1α) Απεσταλμένη, μεσολαβήτρια: *Μεσίτρες ακριβές μου, στραφείτε στην βασίλισσα ... και με αλήθεια πέτε της ...* Θησ. (Foll.) Ι 114· **β**) (προκ. για την Παναγία): *Μεσίτρια γένου το λοιπόν, κερά, διά πασαένα και παρακάλει τον Χριστόν διά όλους και δι' εμένα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[215]· *Αυτή είναι μεσίτρια* (ενν. *η Παναγία*), *του κόσμου σωτηρία κι ο κόσμος όλος στέκεται με την αυτής πρεσβεία* Διακρούσ. 117[5]· *Λοιπόν, γενού μεσίτρια, διά να μ' ελεήσει ο πανοικτίρμων Κύριος και να με συγχωρήσει* Διακρούσ. 120[5]. **2**) Προξενήτρα: *Τη θέληση της κορασάς η γιΑλεξάνδρα ορίζει κι είναι μεσίτρα της δουλειάς και να την κάμει ολπίζει* Στάθ. (Martini) Α' 46.

μεσκίνης, επίθ., βλ. *μισκίνης*.

μέσο το, βλ. *μέσον* το.

μέσο, επίρρ., βλ. *μέσον,* επίρρ.

μεσοβγαλμένος, μτχ. επίθ.· *μ ε σ ο β γ α μ έ ν ο ς,* Ερωφ. Ιντ. β' 125 κριτ. υπ.

Από το *μεσο-* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-*, ΙΙ) και τη μτχ. παρκ. του *βγάνω*. Για τον τ. *μεσοβγαμένος* βλ. Κριαρ., ΕΕΒΣ 11, 1935, 246.

α) Μισοβγαλμένος: *·Κ την θάλασσαν ο ήλιος είχεν μεσοβγαμένα τ' άλογα κι ήσαν στο μαλλί ... λιασμένα* Αχέλ. 1704· **β**) (προκ. για αναστεναγμό) συγκρατημένος: *μεσοβγαλμένοι αναστεναμοί, δάκρυα γλυκοχυμένα* Ερωφ. Ιντ. β' 125.

μεσοδάκτυλον το, Σπανός (Eideneier) D 644.

Το μτγν. ουσ. *μεσοδάκτυλον*. Τ. *μεσοδάχτυλον* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Shipp 386).

Το διάστημα μεταξύ δύο δακτύλων (εδώ μεταφ.): *και ήρξατο* (ενν. *ο σπανός*) *από της χαράς του γλείφειν τα μεσοδάκτυλα του κώλου του* αυτ. Α 231.

μεσοζώ.

Από το *μεσο-* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-*, ΙΙ) και το *ζω*. Λ. *μισοζειώ* στο Somav.

Μισοζώ, είμαι μισοπεθαμένος (Για τη σημασ. βλ. πάντως Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ. 441 και 507): *έσχισάν την* (ενν. *την αγού*) *ψοφισμένην, έβγαλάν το ζωντανόν γαρ, εμεσόζιεν το πουλάριν* Πτωχολ. α 479.

μεσοήλιξ, επίθ., βλ. *μεσήλιξ*.

μεσοθάνατος, επίθ.

Από το *μεσο-* (Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-*, ΙΙ) και το ουσ. *θάνατος*.

Μισοπεθαμένος: *εις το μέσον εκείτετονε άλλος μεσοθάνατος* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 425.

μεσοθανατωμένος, μτχ. επίθ.

Από το *μεσο-* (Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-* ΙΙ) και τη μτχ. παρκ. του *θανατώνω*.

Μισοπεθαμένος: *παρευθύς εκ τ' άλογον έπεσε ζαλισμένος κι εις την σκηνήν του φέρθηκεν μεσοθανατωμένος* Αχέλ. 757.

μέσοθεν, επίρρ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 2074.

Το αρχ. επίρρ. *μεσόθεν* με αναβιβ. του τόνου από επίδρ. των επιρρ. *έσωθεν* και *έξωθεν*. Τ. *μέσσοτε* και σήμ. στην Κάτω Ιταλία (Andr., Lex., λ. *μεσόθεν*).

Στο μέσο: *ευρίσκεις βρύσην δροσεράν και τας χείρας σου πλένεις· μέσοθεν του περιβολιού διά σωλήνος τρέχει και πίνεις και δροσίζεσαι* αυτ. 1561.

Μεσοθινιάτης ο.

Από το τοπων. *Μεσοθινία* (το τοπων. αναφέρεται στο Schreiner [Byz. Kleinchron. Α' 78[21], 80[27]]) και την κατάλ. *-ιάτης* (Πβ. Du Cange, Appendix B, λ. *Μεσοθινίται*).

Που κατάγεται από τη Μεσοθινία: *εμέναν εκατέκρινες· είμαι Μεσοθινιάτης, οκάποιας κακορίζικης καπήλισσας κοπέλιν* Πουλολ. (Τσαβαρή) 305.

μεσοθιό, επίρρ., Πεντ. Γέν. XXIV 3, XL 20, XLI 21, 48, 'Εξ. X 1, XI 4, XIV 23, 27, XXIII 21, XXV 8, XXVIII 33, XXIX 45, XXXIII 5, XXXIV 12, XXXVI 33, Λευιτ. XVI 29, XXIV 10, XXV 33, XXVI 25, Αρ. Ι 47, II 33, V 3, 21, 27, IX 7, XI 21, XVII 12, XVIII 20, 23, 24, XXVII 3, XXXV 34, Δευτ. Ι 42, III 16, XIII 2, XVI 11, XVII 2, κ.α. — Βλ. ά. *απομεσοθιό* και Προσθ. 10. τόμ., ά. *εισμεσοθιό*.

Από το επίρρ. *μεσόθεν*. (Για το σχηματ. βλ. ά. *επανωθιό*). Τ. *μεσωθίον* στο Du Cange.

1) Μέσα, εντός: *να τον μαζώξεις* (ενν. *τον αδελφό σου*) *μεσοθιό το σπίτι σου και να είναι μετ' εσέν* αυτ. Δευτ. XXII 2· *Αν τύχει είναι πενήντα δικοί μεσοθιό το κάστρο* αυτ.

Γέν. XVIII 24· (με προσωπική αντων.): *γιατί δεν είναι ο Θεός μου μεσοθιό μου, ευρήκαν με τα κακά ετούτα* αυτ. Δευτ. XXXI 17· (προκ. για τη γη, τον κόσμο): *ο άγγελος ... να βλογήσει τα παιδιά ... και να ψαρέψουν εις πληθότητα μεσοθιό την ηγή* αυτ. Γέν. XLVIII 16. 2) Ανάμεσα, μεταξύ: *εκρυβήθην άνθρωπος και η γεναίκα του από όμπροστέ τον Κύριο το Θεό μεσοθιό δέντρω* (έκδ. *δέντρο*· διορθώσ.) *του περιβολιού* αυτ. Γέν. III 8· *να απλώσω το χέρι μου και να δείρω την Αίγυφτο με όλα τα θαμάγματά μου* (έκδ. *του*· διορθώσ.) *μεσοθιό τους* (έκδ. *του*· πιθ. *τους*) *και ύστερα έτσι να απεστείλει εσάς* αυτ. 'Εξ. III 20· *να είναι εδά όρκος μεσοθιό μας, ανάμεσά μας και ανάμεσά σου και να κόψομε δι α-θήκη μετά σέν* αυτ. Γέν. XXVI 28· *δεν αναγράφτηκαν μεσοθιό τα παιδιά του Ισραέλ* αυτ. Αρ. XXVI 62.

μεσόθριξ, επίθ.· *μ ε σ ί θ ρ ι ξ.*

Το μτγν. επίθ. *μεσόθριξ*. Πιθ. ο σχηματ. του τ. κατ' αναλογ. προς το *μεσήλιξ*. Βλ. πάντως και ά. *μεσόκτισμα*.

Που έχει μετρίου μήκους κόμη: *Ο δέ Πάτροκλος μεσήλιξ και υπόπυρρος, μεσίθριξ* Ερμον. Δ 132.

μεσοθύρι το· *μ ι σ ο θ ύ ρ ι ν,* Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) 231[519].

Από το ουσ. *μεσόθυρον* και την κατάλ. *-ι*.

(Εκκλ.) η μεσαία πύλη του τέμπλου, η «ωραία πύλη»: *'Ενδον προβάλλει, πλην στήθι έξωθεν αυτού ένθα το μεσοθύρι, ανάβα τους δύο βαθμούς, κάν έχεις πόθον τήρει* Παϊσ., Ιστ. Σινά 519.

μεσόθυρον το.

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *θύρα*. Η λ. στον πληθ. (*μεσόθυρα τα*) στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

(Εκκλ.) η μεσαία πύλη του τέμπλου, η «ωραία πύλη»: *θεωρείς εκ δεξιών μεσόθυρον κλεισμένον και έσωθεν το ιερόν το τεθαυμαστωμένον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 509.

μεσοκάθαρον το.

Το ουδ. του επιθ. **μεσοκάθαρος* ως ουσ. Τ. *μισοκάθαρον* και σήμ. στη Ρόδο (Βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 168 σημ. 1 και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 20).

(Προκ. για ψωμί) που είναι δεύτερης ποιότητας (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 18-20): *μη να χορτάσω το ψωμίν τό λέγουν αφρατίτσιν, αλλά το μεσοκάθαρον τό λέγουσι της μέσης* Προδρ. IV 81.

μεσοκάθαρτον το.

Το ουσ. *μεσοκάθαρον* με επίδρ. του επιθ. *ακάθαρτος*.

(Προκ. για ψωμί) που είναι δεύτερης ποιότητας (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 14, 18, 20): *μη να χορτάσω το ψωμίν τό λέγουν αφρατίτσιν ή από το μεσοκάθαρτον, τό λέγουν της πτωχείας* (χφ *πωχείας*) Προδρ. IV 81 χφ C, κριτ. υπ.

μεσοκαιρίτης ο· *μ ε σ ο κ ι ρ ί τ η ς,* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 94[13].

Από το επίθ. *μέσος*, το ουσ. *καιρός* και την κατάλ. *-ίτης*. Λ. *μισοκαιρίτης* στο Somav. Για το σχηματ. του τ. βλ. Oikonomu [Ιατροσόφ. σ. 174]. Η λ. στο Meursius και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 657 και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 26, λ. *μεσοτζαιρίτης*)· επίσης

και σε διάφ. τ. σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μεσοκαιρέτες, μεσοκαιρίτες*).

Μεσήλικας, μεσόκοπος: *καταλυμός να γένηται* (ενν. *στο κάστρον της Τρωάδος*) ... *να 'δες νηπίων κεφαλάς, να 'δες μεσοκαιρίτων και γέροντων και γυναικών και τις να μη λυπείται;* Βυζ. Ιλιάδ. 1046· *Ιανουάριος άνδρας και αυτός τάχα μεσοκαιρίτης* Ημερολ. 47.

μεσοκήπιν το, Διγ. Ζ 96, 111, Λίβ. Ρ 1014, 1019, 1028, Λίβ. Sc. 1312, 1317, Λίβ. Esc. 2466, 3626, Λίβ. Ν 2149, 2164, Διγ. 'Ανδρ. 314[31].

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *κήπος*. Λ. *μεσοκήπιον* το 10. αι. (Steph., Θησ.).

Κήπος στο εσωτερικό οικοδομήματος: *Μέσα* (ενν. *εις τα παλάτια ο βασιλεύς*) *εκατασκεύασεν, εποίησεν μεσοκήπιν* Διγ. Ζ 95· *Είχεν της κόρης ο κοιτών παρέξω μεσοκήπιν* Λίβ. Esc. 2448.

μεσοκιρίτης ο, βλ. *μεσοκαιρίτης*.

μεσοκοιμισμένος, μτχ. επίθ.

Από το *μεσο-* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-*, II) και την μτχ. παρκ. του *κοιμούμαι*. — Πβ. στο Somav., λ. *μισοκοιμούμαι*.

Μισοκοιμισμένος: *κοιμούμαι ... Κι ίτσου γοιον ήμουν μεσοκοιμισμένος, τους οφθαλμούς μου πιάσα* Κυπρ. ερωτ. 16[3].

μεσοκόμματο το.

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *κομμάτι*.

Μεσαίο κομμάτι· (εδώ) κομμάτι από τη μέση ψαριού: *κομμάτια, μεσοκόμματα, τριγλία μουστακάτα* Προδρ. III 159.

μεσοκόπτω.

Από το *μεσο-* και το *κόπτω*. Μτχ. *μεσοκομμένος* στο Βλάχ. και λ. *μισοκόβγω, μισοκόφτω* στο Somav. Τ. *μεσοκόφτω* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Λ. *μεσοκόβω* και σήμ. (Ανδρ., Λεξ.).

Κόβω κ. ως τη μέση, μισοκόβω: *'Οταν δέ μέλλη κυνηγήσαι αυτόν* (ενν. *τον ελέφαντα*), *ο κυνηγός απέρχεται μετά πριονίου και μεσοκόπτει το δένδρον· και απέρχεται ο ελέφας μη γινώσκων και επακουμβίζει ... και κλάται το δένδρον κάτω ομού με το θηρίον* Φυσιολ. Β 3[19-20].

μεσόκτισμα το· *μ ε σ ί κ τ ι σ μ α.*

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *κτίσμα*. Για τον τ. βλ. Steph., Θησ., λ. *μεσήπειρος, μεσίαυλον, μεσίδιος*.

Το μεσαίο κτίσμα: *το μεσίκτισμα του τείχους* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ., Αποκάλ. Ιω. κα' 18.

μεσολάβησις η, Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης) 295 δις, Νομοκριτ. 75.

Από το *μεσολαβώ*. Η λ. το 12. αι. (L-S) και σήμ.

Παρέμβαση· (εδώ) εμπόριο (πιθ. μεσιτεία): *όσα ... απέκτησεν από μεσολάβησιν και πεκούλιον* αυτ. 295.

μεσολαβώ.

Το μτγν. *μεσολαβέω*. Η λ. και σήμ.

Παρεμβαίνω· (εδώ) ακολουθώ, αποτελώ συνέπεια σε κ.: *κατηγορώ την πολλήν αυτού* (ενν. του *γέροντος*) *κάρωσιν και νυσταγμόν· ιεροσυλία μεσολαβεί τούτο· εγγίζει γαρ κρίμα και αυτού και εμού* Χειλά, Χρον. 353.

μεσολαμβάνω.

Από το ουσ. *μέσον* και το *λαμβάνω*.

Παρεμβαίνω· βρίσκομαι στη μέση· (εδώ πιθ. μεταφ.) γίνομαι αντικείμενο συναλλαγής: *Ο δέ Καντακουζηνός συνθήκας ποιήσας μετά τον κράλη και φιλίαν άσπονδον, μεσολαβόντων κάστρων και πόλεων και επαρχιών της δυστυχούς βασιλείας των Ρωμαίων και αντί* ‹ *εις* › *Ρωμαίους δεσπότας κληροδοτηθέντων εις ηγεμόνας βαρβάρους, Τριβαλλούς τε και Σέρβους* Δούκ. 55^{17}.

μεσομέριν το, βλ. *μεσημέριον*.

μέσον το, Ερμον. Η 267, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 122, 318, 452, 548, 827, 855, 934, Διήγ. Βελ. Neap. 341, Φλώρ. 550, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι V 5, Δωρ. Μον. XXIV, Πιστ. βοσκ. V 2, 83, Συναδ., Χρον. 52· *μ έ σ ο*, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} κριτ. υπ. χφ V 164, 389· *μ ε σ ό ν*.

Το αρχ. ουσ. *μέσον* (L-S, λ. *μέσος*, III). Η λ. και σήμ.

1) Αυτό που βρίσκεται στη μέση, το μεσαίο τμήμα: *Εις την αρχήν το σύνταγμα έναι διά να πενθούσι γυναίκες τούς εχάσασιν· στο μέσον που τ' ακούσει θέλει νοήσει της ζωής το μάταιον· και τέλος επιστροφή προς τον Θεόν και παύεται το μέλος* Πένθ. θαν.^{2} 2. **2**) (Πληθ.) *τα μέσα* = **α**) το μέσο κάπ. πράγματος, η μέση: *Η έχιδνα έχει από τα μέσα και κάτω μορφήν κροκοδείλου* Φυσιολ. Β 1^2· **β**) η οσφύς, η μέση: *έλυσα από τα μέσα μου ταύτα και τ' άρματά μου* Λίβ. Sc. 1947. **3**) Τρόπος που βοηθά στην επιτυχία σκοπού, μέσο: *δεν κατέχω τι μέσον να εύρω διά να διατάξω τα άνωθεν αντικείμενα* Μεταξά, Επιστ. 48· *Τούτο το μέσο μ' έφερε στα σημερνά τα μέτρα* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 202. **4**) Μεσολάβηση: *έως να φτειασθούν οι δουλειές τους με το μέσον ετέρων φίλων* Σουμμ., Ρεμπελ. 182· *εις την καντζελαρία τον εβάλανε με το μέσο των Φράγκων* Σουμμ., Ρεμπελ. 172. **Εκφρ. 1**) *Εις μέσον* = **α**) μέσα, εντός: *Αν γαρ εις μέσον στόμα σου το δακτυλίδιν βάλεις*... Καλλίμ. 264· **β**) (χρον.) μέσα σε διάστημα, σε προθεσμία: *εμπορούν ... να το έχουν* (ενν. *το απλίκιν*) ... *διά ετεσαύτα όσα του έδωκεν, εις μέσον εφτά ημέρες αφού να γένηται η πούλησις* Ασσίζ. 39^{10}. **2**) *Εις το μέσον ή μεσόν* = **α**) μπροστά σε ομήγυρη: *συμφωνίαν είχαν κάμει ο κόντες με τον μισέρ Τζεντεφρέ και ας αναγνωστεί η συμφωνία εις το μέσον να την ακούσομεν* Δωρ. Μον. XXIV· **β**) αναμεταξύ, ανάμεσα: *πρόσεχε να μην ... αρνησθείς τους όρκους όπου έχομεν εις το μέσον μας* Διγ. 'Ανδρ. 331^{23}· *έπεσεν έχθρα εις το μεσόν τους* Μαχ. 180^6. **3**) *Εκ του μέσου* = από ανάμεσα: *όρισεν ουν όπως ποιήσωσι πατριάρχην οίον αν εκλέξονται εκ του μέσου αυτών* 'Εκθ. χρον. 18^{25}. **4**) *Εν τω μέσω* = **α**) μεταξύ, ανάμεσα (σε κάπ. πρόσωπα): *Βλέπε καλώς, μη παραβής τους εν τω μέσω όρκους* Διγ. Ζ 781· **β**) εντωμεταξύ, στη διάρκεια (κάπ. γεγονότος): *Και τις λαλήσει ... τας εν τω μέσω χάριτας της παραξένου στράτας;* Λίβ. Sc. 3129· (με το άρθρο στον πληθ. ουδ. ως ουσ.) = τα γεγονότα που μεσολαβούν: *άφες να σε αφηγήσομαι, φίλε μου, τα εν τω μέσω* Λίβ. (Lamb.) Ν 614. **5**) *Στο μέσο (τούτο)* = εντωμεταξύ: *Κάμε καθώς σου φαίνεται κι εγώ, στο μέσο τούτο, θέλω συρθεί σε μια μεριά να παίζω το φιαούτο* Κατζ. Α' 127· *στο μέσον το λοιπόν εσύ, καθώς τυχαίνει, το πράγμα πώς απέρασε κάμε με ν' αγροικήσω* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [166]. **Φρ. 1**) *Εκβάλλω κάπ. εκ*

του μέσου ή εκ το μέσον· βλ. ά. *εκβάλλω* 2β φρ. **2**) *Σεβαίνω εις το μέσον* = παρεμβαίνω, μεσολαβώ: *μέραν την ημέραν επαντέχαινεν τον θάνατόν του. Διότι τινάς δεν εσέβην εις το μέσον ούτε χριστιανός ούτε Τούρκος με το να ήταν μεγάλη υπόθεσις* Συναδ., Χρον. 52. **3**) *Φέρνω εις το μέσον* = δημιουργώ: *όσας ο κόσμος έφερε γυναίκας εις το μέσον* Καλλίμ. 824. **4**) *Φεύγω από το μέσον* = αποχωρώ, απομακρύνομαι: *Ο κάτης εφοβήθηκεν, φεύγει από το μέσον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 194.

Η αιτιατ. ως επίρρ. (τοπ.· η χρήση ήδη αρχ.) = στη μέση: *Εκάθισε* (ενν. *ο αετός*) *εις νησόπουλον μέσον το της θαλάσσης* Ιμπ. 799.

μέσον, επίρρ., Τρωικά 529^{20}, Προδρ. III 165α χφ Η κριτ. υπ., Διάτ. Κυπρ. 508^{20}, Ασσίζ. 144^{23}, 476^{13-4}, Διγ. (Trapp) Gr. 2643, Διγ. Ζ 1461, Βέλθ. 257, 271, Ερμον. Μ 142, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 978, Φλώρ. 446, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 61, Πανάρ. 69^{20}, Απολλών. 196, Λίβ. Sc. 1010, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 262, Αχιλλ. Ο 529, Ιμπ. 133, 792, Χρον. Τόκκων 79, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 922, Μαχ. 42^{17}, Δούκ. 187^{15}, 225^7, Βουστρ. 424, 458, 'Εκθ. χρον. 20^9, Κορων., Μπούας 85, 118, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Α' [164], Βυζ. Ιλιάδ. 1008, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1489, Ιστ. Βλαχ. 2362 [= Γέν. Ρωμ. 4] κ.π.α.· *μ έ σ ο*, Ασσίζ. 256^{22}, 332^{14}, Χρον. Μορ. Ρ 5346· *μ ε σ ό ν*, Ασσίζ. 78^5, 84^5, Μαχ. 8^{29}, $20^{17,29}$, 552^{32}, Βουστρ. 534, Κυπρ. ερωτ. 43^4, 69^{11}.

Το αρχ. επίρρ. *μέσον* (L-S, λ. *μέσος*, V). Ο τ. *μέσο* και σήμ.

1α) Στη μέση, στο κέντρο: Καλλίμ. 151, Διγ. Ζ 3645· (χρον.) *εις τον βασιλέαν υπάγει* (παραλ. 1 στ.) *μέσον του μεσονυκτίου* Πτωχολ. α 573· **β**) στη μέση, στα δύο: *διηρέθη* (ενν. *το φαρίν*) *μέσον, πεσόντος του ημίσεος εις μέρος* Διγ. (Trapp) Gr. 3094· *έσχισεν τον λίθον μέσον, εύρε το σκωλήκιν μέγαν* Πτωχολ. α 415. **2**) Ανάμεσα, μεταξύ: ‹ *έχθραν* › *έβαλαν πολλήν μέσον γονέων και τέκνων* Σπαν. Α 322· *ορμασία μηδέν γίνεται μέσον χριστιανού και Σαρακηνού* Ασσίζ. 126^{23}· *Περί των συντροφιών τάς πολεμούν οι άνθρωποι μεσόν τους* Ασσίζ. 11^8· *μοιρολόγια λέγασιν μεσόν τους για την Χώραν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 319. **3α**) Μέσα, εντός: *πώς εις δρακόντων στόματα μέσον εισήλθες τόδε;* Καλλίμ. 588· *να εύχομαι τα σκήπτρα σου μέσον από καρδίας* Προδρ. IV 143 χφ g κριτ. υπ.· *μέσον εις τον κίνδυνον τους αδελφούς ου βλέπεις* Καλλίμ. 1370· *Κάθα να δω το βγενικόν το δείσ σου όλος αφταίννω και θαρώ μεσόν μου* Κυπρ. ερωτ. 69^2· *ηβλέποντας ο Κάιν ότι του 'Αβελ υπήγαιναν εις αύξησιν όλα του τα πράγματα, άναψε μέσον του την κακίαν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 82^v· **β**) (χρον.) κατά τη διάρκεια: *εάν ο αυθέντης του αυτού ορνέου ουδέν ήτον εις την χώραν μέσον εκείνων των τριών ημερών* Ασσίζ. 201^{24}· *Περί της γυναίκας της χηρευγούση από ού αρμάζεται έτερον άντρα μέσον του χρόνου οπού χηρέψει* Ασσίζ. 260^{31}· *διά να δουν αν ένι ότι μέσον αυτού του καιρού αν έρτει κανείς ομπρός* Ασσίζ. 476^{10}. **4**) Μπροστά, ενώπιον κάπ.: *Ο Πώρος δέ δεξάμενος τα γράμματ' Αλεξάνδρου και μέσον πάντων αναγνούς ωτρύνθη σφόδρα μάλλον* Βίος Αλ. 4592. **5**) Διαμέσου: *το πέραμά σας να γενεί μέσον του Μεντοβόρου να 'λθετε τον Οβόμπριδον* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 968. **Εκφρ. 1**) *Μέσον οπού* + ρ. = ενώ: *μέσον οπού εδιάβαιναν αδιάβατον καλάμιν, λεοντάριν είδαν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 513. **2**) *Μέσον τούτου* = εντωμεταξύ: *μέσον τούτου ο θάνατος φθάνει· και τι εκερδίσαν;* Πένθ. θαν.^{2} 545· *μέσον τούτου οι άνθρωποι γερούσιν και παλιώνουν* Πένθ. θαν.^{2} 567.

μεσονέφριν το.

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *νεφρόν*.

Το μέρος του προβάτου γύρω από τα νεφρά (Για τη σημασ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β'

606 και Κουκ., ΕΕΒΣ 17, 1941, 23): *λιπαρόν προβατικόν από το μεσονέφριν* Πρόδρ. II G 106.

μεσονήσιον το.

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *νησίον*. Η λ. στο Act. Lavr. 42^{47}. Τ. *Μεσονήσι* ως τοπων. στην Ἴμβρο (Ξεινού, Γλωσσάρ. Ἴμβρου 222).

Νησί που βρίσκεται στο μέσο (ποταμού, λίμνης, κλπ.· βλ. Lambr., Coll. σ. 350): *είδον τον Καλλίμαχον εις τον καιρόν εκείνον άψυχον, κείμενον (νεκρόν) προς του μεσονησίου* Καλλίμ. 1794.

μεσονυκτικόν το· *μεσανυκτικόν,* Μαχ. 262^{36}, 426^{17}, 658^{2}, Βουστρ. 469· *μεσανυχτικόν· μισονυχτικό,* Gesprächb. 46^{17}.

Το ουδ. του επιθ. *μεσονυκτικός* ως ουσ. (Βλ. Sophocl., λ. *μεσονυκτικός*). Ο τ. *μεσανυκτικόν* στο Somav. Ο τ. *μισονυχτικό* από παρετυμολογική επίδρ. του επιθ. *μισός*. Η λ. στο Meursius και σήμ. ως εκκλησιαστικός όρος (Βλ. Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 67 και Βαγιακ., ΕΕΒΣ 41, 1974, 252).

1α) Μεσάνυχτα, η ώρα του μεσονυκτίου: *διαβαίνοντα το μεσανυκτικόν γροικώ την καμπάναν και σημανίσκει: άρμε* Βουστρ. 522· *εσήμανεν το μεσανυκτικόν* Μαχ. 386^{17}· **β**) (επιρρ.) κατά τη διάρκεια του μεσονυκτίου, τα μεσάνυχτα: *εις θυμωμένα κύματα κι εις άγρια σκότια μ' έρριψεν μεσανυχτικόν το σκλερόν μ' άστρον χωρίς τεμόνιν κι άρμενα* Κυπρ. ερωτ. 143^{2}· *τη νύκταν εποίκασιν μεγάλην λυγχναπίαν εις την Κερυνίαν· το μεσανυκτικόν αναφάναν τα άρμενα* Μαχ. 676^{31}. **2**) Ακολουθία της εκκλησίας που ψάλλεται τα μεσάνυχτα: *καταλιμπάνομεν* (ενν. *εμείς οι ιερείς*) *τας ώρας, τον εσπερινόν, το απόδειπνον, μεσονυκτικόν, όρθρον, λειτουργίαν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1016· *το μεσονυκτικόν το ψάλλομεν διά τον λόγον οπού είπε ο Χριστός* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 394^{r}.

μεσονύκτιον το, Καλλίμ. 1259, Βέλθ. 865, 899, Σπανός (Eideneier) A 475, D 1727, Πόλ. Τρωάδ. 75, Διήγ. Βελ. (Cant.) 68, Λίβ. P 1306, 2022, Λίβ. Sc. 1784, Λίβ. Esc. 2943, Λίβ. N 2626, Αχιλλ. L 761, Αχιλλ. N 386, Παρασπ., Βάρν. C 180, Αργυρ., Βάρν. κ 173, Byz. Kleinchron. A' 205^{1}, 259^{85}, 621^{4}, 644^{7,9}, Βυζ. Ιλιάδ. 404, Πτωχολ. α 573, Μαξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ια' 5· *μεσανύκτιον,* Λίβ. N 3132, Αχιλλ. L 219· *μεσονύχτιον,* Ασσίζ. 436^{1}.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Ο τ. *μεσανύκτιον* στο κατά Μάρκον Ευαγγέλιο και σε παπυρ. του 3. αι. μ.Χ. (L-S). Η λ. και ο τ. *μεσανύκτιον* στο Somav. Τ. *μεσανύχτιν* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και τ. *μεσονύχτι* σήμ. (Ανδρ., Λεξ.).

α) Η ώρα του μεσονυκτίου: *σχέδον το μεσονύκτιον έφθασεν από τώρα· πάντες ... υπάγουν κοιμηθήναι* Αχιλλ. N 300· *η νύκτα επαράλαβεν, το μεσονύκτιον ήλθεν* Βυζ. Ιλιάδ. 1011· **β**) (επιρρ.) κατά τη διάρκεια του μεσονυκτίου, τα μεσάνυχτα: *το μεσονύκτιον έρχομαι, κόρη, στο περιβόλιν* Αχιλλ. L 861· *Μεσονύκτιον εξηγέρθης του ποιήσαι ανομίαν* Σπανός (Eideneier) D 1192.

μεσόνυκτο(ν) το, Σπαν. (Ζώρ.) V 454, Γεωργηλ., Βελ. 112· *μεσάνυκτο(ν),* Σπαν. (Ζώρ.) V 450, Προδρ. IV 269, Φλώρ. 972, Απολλών. 523, Λίβ. Sc. 184, 1028, 2520, Λίβ. Esc. 1307, 3687, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1723, 1822, 1863, Αργυρ., Βάρν. K 318, Χούμνου, Κοσμογ. 2437, 2452, 2479, Γεωργηλ., Βελ. 392, Γαδ. διήγ. 328, Απόκοπ.^{2} 345, Αχέλ. 1375, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 896, Θυσ.^{2} 637, Διήγ. πανωφ. 57, Διήγ. ωραιότ. 617, Τζάνε, Κρ. πόλ. 159^{21}· *μεσάνυχτο,* Δεφ., Λόγ. 615, Πεντ. Ἐξ. XI 4, XII

29, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1351· *μεσιάνυκτο,* Παρασπ., Βάρν. C 316· *μεσίνυκτον,* Ερμον. Γ 40.

Το μτγν. ουσ. *μεσόνυκτον* (L-S, λ. *μεσονύκτιον*). Ο τ. *μεσάνυκτο* στο Βλάχ. και *μεσάνυκτον* στο Somav. (Για τον τ. βλ. Kahane H. και R., BZ 66, 1973, 29). Ο τ. *μεσάνυχτο* και σήμ. ιδιωμ. (Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 23-4). Ο πληθ. *μεσάνυχτα* και σήμ.

1α) Μεσάνυχτα: *το μεσάνυχτο περνά, το φως τσ' αυγής σιμώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) 524· *οπόταν γαρ σηκώνεσαι ώρα του μεσανύκτου, μη λάχει και δαιμονιστείς και χάσεις είτι έχεις* Σπαν. (Ζώρ.) V 461· **β**) (επιρρ.) κατά τη διάρκεια του μεσονυκτίου, τα μεσάνυχτα: *το μεσάνυκτον όλους να τους πατάξω, τον Φαραώ κι Αιγύπτιους όλους να τους τρομάξω* Χούμνου, Κοσμογ. 2437· *Και τα μεσάνυκτα πάλε εσήκωσε ωσάν και την ημέραν με φωτιές και με βροντές* Διήγ. πανωφ. 57. — Βλ. και ά. *μεσάνυχτα*. **2**) Μεσονυκτικό, ακολουθία της εκκλησίας που ψάλλεται τα μεσάνυχτα: *ενάτην ουδέν ψάλλουσιν, εσπερινόν ουδόλως, απόδειπνον ουδεποσώς μεσάνυκτον, ουδ' όρθρον* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 288.

μεσονύχτιον το, βλ. *μεσονύκτιον*.

μεσοξετελειώνω.

Από το *μεσο-* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-* II) και το *ξετελειώνω*.

Δεν ολοκληρώνω ένα έργο, μισοτελειώνω κ.: *ποιοι περμαζώξα τα βουνιά και μεσοξετελειώσα τον πύργο κείνο τση Βαβέλ;* Ερωφ. Πρόλ. 52.

μεσοξετρουμισμένος, μτχ. επίθ., Φορτουν. (Vinc.) A' 255. — Πβ. και ά. *ξετρουμίζω*.

Από το *μεσο-* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-* II) και τη μτχ. παρκ. του *ξετρουμίζω*.

Σχεδόν τρελός από τον τρόμο, μισότρελος: *να 'ξορισθούσι σα νέφαλα εκ τον άνεμον οι φόβοι, που κρατούσι το νου μου τση βαριόμοιρης μεσοξετρουμισμένο* Ερωφ. Δ' 403.

Μεσοπαντίτισσα η, Τζάνε, Κρ. πόλ. 498^{26}, 546^{14}, 554^{24}.

Από υποθετ. ουσ. *μεσοπαντίτης* και την κατάλ. *-ισσα* (Βλ. Θεοχάρη Μ., Πρακτ. Ακ. Αθ. 36, 1961, 275).

Επίθετο της Παναγίας (Για την εικόνα της στον Ἅγιο Τίτο του Χάνδακα βλ. Θεοχάρη Μ., ό.π. 270-82): *επροσκύνα ... εις την Κυρίαν απού είναι εις το μητροπόλι, την επονομαζομένην Μεσοπαντίτισσαν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 459· *την Μεσοπαντίτισσαν* (έκδ. *Μεσηπαντήτισσαν*· διορθώσ. κατά την έκδ. Νενεδ. 339^{15}) *όλοι παρακαλούσαν, την Τρίτην που την βγάνασι, μ' ευλάβειαν 'κλουθούσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 270^{25}.

μεσόπαχος, επίθ.

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *πάχος*.

Που έχει μέτριο πάχος: *εικοσάχρονος παρθένος, εύστολη την ηλικίαν* (παραλ. 2 στ.), *πρόσωπον στρογγύλον έχων και μεσόπαχος ουκάτι* Ερμον. Z 41.

μεσοπέλαγα, επίρρ., Βουστρ. 541, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1673, Μαξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ιδ' 24.

Από το *μεσο-* και το ουσ. *πέλαγος* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-* I). Ουσ. *μεσοπέλαγος* (το) ήδη τον 7. αι. (Lampe, Lex.· πβ. λ. *μισοπέλαγος* στο Somav.). Η λ. και σήμ.

Στο μέσον του πελάγους: *Σα να 'το μεσοπέλαγα εις τ' όνειρο τση εφάνη, σ' ένα καράβι μοναχή και το τιμόνι πιάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 53.

μεσοπεντήκοστον το.

Από το ουσ. *μεσοπεντηκοστή*, που απ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) με αλλαγή γένους. Πβ. λ. *μισοπεντήκοστον* στο Somav. Η λ. *μεσοπεντηκοστή* και σήμ.

Η Τετάρτη που βρίσκεται στο μέσον του χρονικού διαστήματος από το Πάσχα έως την Πεντηκοστή: *την Τετράδην, εις τας ιδ' Μαγίου, επήγεν ο γαρδενάλλης εις την Κερυνίαν ... και ήτον μεσοπεντήκοστον* Μαχ. 676[30].

μεσοπερνώ.

Από το ουσ. *μέσον* και το *περνώ.*

Διαβαίνω, περνώ τα μισά μιας διαδρομής: *Παγαίνοντας εις το νησίν πριν να μεσοπεράσει, ήλθεν ανέμου ταραχή, την θάλασσαν ταράσσει* Ιμπ. (Legr.) 623.

μεσοπνιμένος, μτχ. επίθ., βλ. *μισοπνιγμένος.*

Μεσοποτάμιος ο.

Από το τοπων. *Μεσοποταμία* και την κατάλ. *-ιος.*

Κάτοικος της Μεσοποταμίας: *μετά σπουδής συ πρόσταξον, ωσαύτως έθνη πάντα τα δουλικώς συνόντα σοι, φημί Βαβυλωνίων, των Ελιμαίων, Πάρθων τε και Μεσοποταμίων* Βίος Αλ. 2970.

μέσος το, Κυπρ. ερωτ. 153[7], Προσκυν. Ιβήρ. 845 324.

Από το ουσ. *μέσον.* Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. και στην Κύπρο (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μέση* και Σακ., Κυπρ. Β' 657). Βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 42.

1) (Το) κεντρικό τμήμα: *ο σουλτάνος επήγαινε το μέσος του Μορέως από τα χωρία ...* Χρον. σουλτ. 106[1]. **2**) Τρόπος για την επιτυχία σκοπού, μέσο: *μα το δικό μου κίνδυνο, μετρώ με τείντα μέση να φτειάσει εσέν κι εμένα ο νους θελοντας να συμπέσει* Φαλιέρ. Ιστ.[2] 711. **3**) Μεσολάβηση: *Με το μέσος τση ετουνής* (ενν. *της ομορφιάς*) *βρίσκεται* (ενν. *ο κόσμος*) *στολισμένος* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 113. **Εκφρ. α**) *εις το μέσος*= ανάμεσα, μεταξύ: *θέλει γινείν μεγάλη μάχη εις το μέσος* Μαχ. 182[37]· βλ. ά. *μέσον* Εκφρ. 2β· **β**) *στο ή 'ς τούτο το μέσος* = εντωμεταξύ: *στοχάζουνται* (ενν. *οι γυναίκες*) *στο μέσος τη μεγάλη σύγχυση* Λεηλ. Παροικ. 257· *'Σ τούτο το μέσος κάμετε τσι δυο προξενητάδες να τσι τιμάτε, Σύμβουλε, σα να 'σαν βασιλιάδες* Ερωφ. Α' 547· βλ. ά. *μέσον* Εκφρ. 5. **Φρ.** *Σεβαίνω στο μέσος* = παρουσιάζομαι, εμφανίζομαι: *Σιώπα, κακοτύχερε, όρνεον ξερασμένον, οπού στο μέσος σέβηκες με τ' άχρηστον δερμάτι* Πουλολ. Αθ. 57.

μέσος, επίθ., Ελλην. νόμ. 519[9,12], 546[27,29], 547[5,9], 560[14], 561[7,12], κ.α., Λίβ. P 180, Σφρ., Χρον. μ. 44[26], 98[29].

Το αρχ. επίθ. *μέσος.* Η λ. και σήμ.

1) Μεσαίος: Λίβ. Sc. 1423. **2**) Μέτριος· που δεν είναι υπερβολικός: *το μέσον χάρισμα πάντοτε να γυρεύεις* Ιστ. Βλαχ. 1611. **3**) Μέτριος στο ανάστημα: Ερμον. Δ 123, 235. **4**) (Προκ. για ηλικία) ώριμος: *γέρων και παιδίν και μέσης ηλικίας* Λίβ. Esc. 850. **5**) Ήπιος: *Το μέν έαρ ψυχρόν και υγρόν, το δέ θέρος μέσον, το δέ μεθόπωρον ανεμώδες και ο χειμών κάθυγρος* Ωροσκ. 39[4]. **Εκφρ. 1**) *Μέση απόφασις* = προδικαστική απόφαση (σε αντιδιαστολή προς την πλήρη απόφαση· βλ. Ζέπ., ΕΚΕΙΕΔ 23, 1976,

136· βλ. και ά. *μέση* 8): *ο κριτής διδοί ημέραν της μέσης αποφάσεως* Ελλην. νόμ. 546[25]· *εκηρύχθη η παρούσα μέση απόφασις εις τας έτοσας του μηνός, παρόντος του δείνα* Ελλην. νόμ. 561[15]. **2**) *Μέση οδός της Πόλεως* = ο κεντρικός δρόμος της Κωνσταντινούπολης που οδηγούσε από τη Χρυσή Πύλη στην Αγία Σοφία και τα ανάκτορα (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 154 και 'Αμ., ΕΕΒΣ 2, 1925, 284· βλ. και ά. *μέση* 4): *την Μέσην οδόν της πόλεως, την πλατείαν και ευρύχωρον, διέρχομαι πολλούς χρόνους μετά τινων, δι' ής εκαταντώμεν εις την Αγίαν Σοφίαν* Σφρ., Χρον. μ. 56[33]. **Φρ.** *Γίνομαι μέσος* = μεσολαβώ: *ευρεθέντος και γαρ του καρδιναλίου Ρωσίας εις την Πόλιν, μέσος εγώ παρ' αυτού γέγονα εις τον αοίδιμον και μακαρίτην αυθέντην μου τον βασιλεα, ίνα γένηται πατριάρχης* Σφρ., Χρον. μ. 100[24]· *του Αλοΐζου Διέδου εκείνου μέσου γεγονότος, ίνα ο μακαρίτης αυθέντης μου κυρ Κωνσταντίνος ... επάρη εις γυναίκαν αυτού δη του δουκός την θυγατέρα* Σφρ., Χρον. μ. 100[6].

Το αρσ. ως ουσ. = το μεσαίο δάχτυλο: *άλλον όνυχα ... λαβών του αυτού δακτύλου οίος εστίν ο παθών, κάν τε ο μέσος κάν τε ο αντιδάκτυλος* Ορνεοσ. αγρ. 556[22].

Μεσοσπορίτισσα η· *Μ ι σ ο σ π ο ρ ί τ ι σ σ α.*

Από το ουσ. *μεσοσπορίτης* (η λ. ως όνομ. του Νοεμβρίου στην Ήπειρο· βλ. Μπούτουρα, Λαογρ. 2, 1910, 305) και την κατάλ. *-ισσα*. Ο τ. από επίδρ. του επιθ. *μισός*· απ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Κασιμάτη, Λαογρ. 2, 1910, 634, Γρηγόρη, Λαογρ. 15, 1953, 162· πβ. Λάζαρη, Λευκαδ. 101, Κωστάκη, Λαογρ. 20, 1962, 40, όπου γενική τα *Μισοσποζίτση* στο τσακων. ιδίωμ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Μέγ., ΕΛΑ 5, 1945/49 ‹1950›, 92, Πιτυκάκη, Αμάλθ. 9, 1978, 288, κ.α.).

Όνομα της Παναγίας (συν. στη γεν. ως όνομ. της γιορτής των Εισοδίων στις 21 Νοεμβρίου· βλ. Μέγ., ΕΛΑ ‹4›, 1943/44, 89, καθώς και ό.π.): *από Χριστού καταβάσεως, ,αφμ' μηνί Νοεμβρίω κα', ημέρα Κυριακή, ώρα θ', της Παναγίας μου της Μισοσπορίτισσας επήρεν ο Κασιμπασιάς το Ανάπλι* Byz. Kleinchron. Α' 485[16].

μεσόστρατα, επίρρ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 159.

Από το επίρρ. *μεσοστρατίς* κατά τα επιρρ. σε *-α*. Η λ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', Ϛ') και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 657 και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 267).

Στη μέση του δρόμου: *Η μάννα του η Ραχιήλ ήτον αποθαμένη και ο Ιακώβ μεσόστρατα είχεν αυτήν θαμμένη* Χούμνου, Κοσμογ. 1544.

μεσοστρατίς, επίρρ.· *μ ι σ ο σ τ ρ α τ ί ς*, Σουμμ., Ρεμπελ. 180 (έκδ. *μιστοστρατής*· διορθώσ.).

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *στράτα.* Η λ. και σήμ.

Στο μέσον του δρόμου, της διαδρομής: *Σουμάναγας μεσοστρατίς τους ήθελ' επιτύχει* Ιστ. Βλαχ. 636.

μεσόστρατον το.

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *στράτα.* Πβ. λ. *μεσοστράτιν* και *μισόστρατο* (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Το μέσον του δρόμου· τα μισά μιας διαδρομής: *απάνω στο μεσόστρατον οπού 'τρεχεν ο Αξώτης τ' άλογον ήκαμε άδικο της όμορφής του νιότης* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1717.

μεσότοιχον το, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 415 κριτ. υπ., Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) 239· *μ ε σ ό τ ο ι χ ο*.

Το μτγν. ουσ. *μεσότοιχον*. Η λ. και στα Ευστ., Opusc. 100^{42}, 116^{46} και Ψελλού, Κοινολ. 540. Αρσ. *μεσότοιχος* (ο) μτγν. και σήμ.

α) Διαχωριστικός τοίχος, μεσοτοιχία: *Απέξω γουν των κολονών ... μεσότοιχον έν πέφυκε σ' εκάτεραν μερίαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 468· **β**) (μεταφ.) φραγμός, εμπόδιο: *Μα τούτο το μεσότοιχο, λέγω, το σιδερένο ευρίσκω να 'ναι ογιά εχθρός και να 'ν' κατακριμένο* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 415 (για τη σημασ. βλ. και van Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.^{2} σ. 157, 159])· *το μεσότοιχον της έχθρητας* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 405.

μεσοϋπόκοιλον το.

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *υποκοίλιον*.

Το μέσο του υπογαστρίου (εδώ προκ. για ψάρι· βλ. και Κοραή, 'Ατ. Α' 259): *μουρούνας μεσοϋπόκοιλον* Προδρ. III 178a χφ C κριτ. υπ.

μεσουράνημα το.

Το μτγν. ουσ. *μεσουράνημα*. Η λ. και σήμ.

Το να βρίσκεται (ένα ουράνιο σώμα) στη μέση του ουρανού· τα μεσούρανα: *του ηλίου όντος εν μεσουρανήματι οι στρατιώται υπό του καύσωνος απελέγοντο τη ζωή* Δούκ. 93^{18}· *η δέ πόλις αύτη δίκην αστέρος εν συννεφώδει μεσουρανήματι φαίνουσα ην* αυτ. 41^{4}.

μεσουράνισμα το.

Το μτγν. ουσ. *μεσουράνισμα*.

Το να βρίσκεται (ένα ουράνιο σώμα) στη μέση του ουρανού: *μάλλον υπερεκτείνετο* (ενν. *ο κομήτης*) *και εν τω μεσουρανίσματι υπερεκκέχυτο η φλοξ* Δούκ. 93^{32}.

Μεσοφορίτισσα η.

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *φόρος* αναλογ. προς άλλα επίθ. της Παναγίας σε *-ίτισσα* (Πβ. *Μεσοπαντίτισσα, Μεσοσπορίτισσα*).

Επίθετο της Παναγίας (Για το ναό που πιθ. αφορά βλ. Κακουλίδη [Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. σ. 410, 465]: *επροσκύνα* (ενν. *ο Ιωάννης Μαρίας*) *εις την Κυρίαν την Μεσοφορίτισσαν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 459.

μεσοχάλικον το.

Από το επίθ. *μέσος* και το ουσ. *χαλίκι*. Η λ. στο Du Cange, λ. *μεσοχάλικα, μεσοχάλικον*.

(Στον πληθ.) χαλίκια που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή κονιάματος: *μηδ' άτερ της αυτού γνώμης πειρατούσθαι τι βουλόμενος* (ενν. *ο βασιλεύς*) *ως σφήνας τινάς και μεσοχάλικα τους εαυτού κασιγνήτους ενέβυσε τη αρχή* Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 649, κριτ. υπ.].

μεσοχείμωνον το.

Από το *μεσο-* και το ουσ. *χειμώνας* (Για το σχηματ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-* I και *μισο-* II, καθώς και Λορεντζ., Αθ. 25, 1913, 244). Η λ. σε παροιμ. (Krumb., Sprichw. 102, 125, Μάνεσης [Λεξικογρ. Δελτ. 15, 1985, 287]) και σήμ.

Το μέσον του χειμώνα: *Είτις φοβάται τες πυρές, φοβάται και το θέρος, εις τα υπόδροσα ας κάθεται ... και προς το μεσοχείμωνον εγώ* (ενν. *ο μήνας Ιούνιος*) *να του το αναθυμίσω* Ημερολ. 121.

μεσόχροος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *μεσόχροος*.

Που έχει ποικίλα χρώματα: *μεσόχροον μεσοκήπιν* Λίβ. N 2164.

μεσοψάλλω.

Από το *μεσο-* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-* I και *μισο-* II) και το *ψάλλω*.

Ψάλλω, τελώ ως τα μισά τη Θ. Λειτουργία: *στην εκκλησίαν αν υπάν, με φθόνον υπαγαίνουν* (παραλ. 1 στ.)· *μοίραν νυστάζουν απ' αυτούς, κουράζουνται, καθίζουν, κι ώστε να μεσοψάλλουσιν, φεύγουσιν όλοι εκείθεν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 1156.

μέσπιλον το. — Βλ. και ά. *Μούσπουλος*.

Το αρχ. ουσ. *μέσπιλον*. Διάφ. τ. σε ιδιώμ. (Βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 208 σημ. 3, Κουκ., ΒΒΠ Ε' 109 σημ. 8, Andr., Lex.). Τ. *μούσμουλο* σήμ. κοιν. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μούσμουλο: Σταφ., Ιατροσ. 4^{113}.

μεσσαρία, βλ. *μασσαρία*.

μεστιωτικός, επίθ.

Από το εθν. **Μεστιώτης* (< τοπων. *Μέστος* ο, 'Αννα Κομν. III 88^{15}, Σφρ., Χρον. μ. 52^{4} κριτ. υπ., κ.α.).

Που προέρχεται από την περιοχή του ποταμού Νέστου: *κρείττονα δέ τζουράκια τα μελενικιωτικά και τα μεστιωτικά* Ορνεοσ. 578^{30}.

μεστός, επίθ., Διγ. Ζ 594, 4227, Ερμον. Ε 282.

Το αρχ. επίθ. *μεστός*. Η λ. και σήμ.

1) Πλήρης, γεμάτος: Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 345, Προδρ. III 278 χφ V κριτ. υπ.· (μεταφ.): Δούκ. 403^{22}, Γλυκά, Στ. 448, Διγ. (Trapp) Gr. 359. **2**) 'Ωριμος, ηλικιωμένος: *ο γαμπρός ... μεστός είναι και τω χρονώ ντον* Στάθ. (Martini) Α' 59· (εδώ ειρων.): *Χαίρου, ... γραία μεστή* Σπανός (Eideneier) Β 71· πβ. Δημητράκ., λ. *μουστόγρια* = γραία μεστή ετών. **3**) (Προκ. για καρπό) ώριμος, μεστωμένος, γινωμένος: *μεστό το πωρικόν* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [427]. **4**) Συμπαγής, στερεός: *Χωριά, καστέλλια εχάλασαν, πύργοι μεστοί εραγίσαν* Σκλάβ. 23. — Η λ. ως όνομ. ποταμού: Σφρ., Χρον. μ. 52^{4} (πβ. και *μεστιωτικός*, ετυμολ.).

μεστώνω.

Το αρχ. *μεστόω*. Τ. *μουστώνω* στην 'Ηπειρο (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 623). Η λ. στο Somav. και σήμ.

1α) Γεμίζω κ. εντελώς: *Ει δέ πλησίον της θέσεως αποκλασθή* (ενν. *ο όνυξ*), *όμοιον σχήμα ποιήσας χαλκού όνυχος και τούτο μεστώσας αξουγγίω χοιρείω, περίδησον τον κόνδυλον του ορνέου* Ιερακοσ. 499^{2}· *κιβωτός μία μεγάλη, μεμεστωμένη ιερά πάντερπνα εις τα κάλλη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 658· **β**) καλύπτω: *σώματα ιεραρχών και ιερέων άμα άσκεπα, άταφα, δεινά, κόνιν μεμεστωμένα* Θρ. αλ. 39. **2**) Κάνω κ. να ωριμάσει, καθιστώ

ώριμο: *καρπούς πληθαίνεις* (ενν. εσύ, *η ακτίνα τ' ουρανού*), *μεστώνεις πωρικά* Ερωφ. Δ' 724.

μεσχίνος, επίθ., βλ. *μισκίνος.*

μεσώνω· *μ ε σ ώ ν ν ω.*

Το αρχ. *μεσόω.* Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 320).

Α' (Αμτβ.) φτάνω στη μέση: *Η εβδομάδα εμέστωσε* Διήγ. ωραιότ. 193. **Β'** (Μτβ.) γεμίζω κ.: *ένα ποτήριν αργυρόν πολλά τιμημένον και πολλά βαρύν, τό έχουν οι Τούρκοι εις την παρδιάβασιν και μεσώννουν-το κρασίν* Μαχ. 346[12].

μέσως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *μέσως* (L-S, λ. *μέσος* V 2).

Μέτρια, κανονικά, εξίσου· φρ. (ήδη αρχ.) *μέσως έχω* = βρίσκομαι σε κανονικές συνθήκες: *συμφέρον εστί φώτα και βόρεια και μεσημβρικά έχειν το έγκλειστον ή ζεφύρια* (έκδ. *ζεφυρεία*) *και ανατολικά διά το μέσως έχειν το όρνεον ευαερίας και θερμής* Ιερακοσ. 367[6].

μέτα η, Πορτολ. Β 38[2,10].

Το ιταλ. *meta* (Βλ. και Meyer-Lübke, Rom. etym. Wört. 5548).

Μάζα, σωρός (συν. με σχήμα κωνικό)· εδαφική έξαρση (εδώ προκ. για καμπή της πορείας καραβιού): *το Φανάρι αυτό έναι μία ξέρα πλωρήσια β' εις το πέλαγος απάνω εις το ακρωτήρι. Εγνώρισις του Φαναρίου έναι μία μέτα φτενή και χαμηλή* αυτ. 41[18]· *από τον λίβαν έναι μέτα μικρή μίλιν α' και απεκεί έως το στόμα έναι ακτή* αυτ. 44[14]· *εις τη μέτα του βορέως έναι μία ξέρα εις το πέλαγος μίλιν α' και έχει απάνω της νερό πιθαμές β'* αυτ. 41[26].

μετά, πρόθ., Προδρ. Ι 152, ΙΙΙ 379, Διγ. Ζ 2524, 3440, Βέλθ. 1287, Φλώρ. 1715, Πανώρ. Δ' 249, Ε' 400, Ερωφ. Ε' 256, 646, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 69, Δ' 1960, Ε' 991, κ.π.α.· *μ α τ ά,* Απολλών. 611, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 741 κριτ. υπ.· *μ ε,* Προδρ. ΙΙΙ 213, Ασσίζ. 24[5], Χρον. Μορ. Ρ 4023, Ιμπ. 463, 540, Ερωφ. Γ' 106, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1000, Β' 311, κ.π.α.· *μ ε δ έ,* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 870, 1292, Αργυρ., Βάρν. Κ 221· *μ ε τ έ,* Χρον. Μορ. Η 289, Απολλών. 265, Πεντ. Γέν. ΧΙΙ 4, XIV 5, 8, 17, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. ιδ' 49· *?μ ι,* Μαχ. 24[9]· *μ ι τ ά,* Μαχ. 6[15], 84[10], Βουστρ. 445 κριτ. υπ., Ἀνθ. χαρ. 296[31], 300[28], Κυπρ. ερωτ. 5[13], 17[6], 25[11], 62[3], 75[13], 80[9], 87[19], 90[22], 101[14], 117[19], κ.π.α.

Η αρχ. πρόθ. *μετά.* Ο τ. *ματά* με αφομοίωση (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 625)· απ. και σήμ. ιδιωμ., συν. ως α' συνθ. Ο τ. *με* με ανομοιωτική αποβολή της β' συλλαβής της *μετά* σε περιπτώσεις που ακολουθούσε το άρθρο *τα* (Ανδρ., Λεξ., λ. *με*· για τον τ. βλ. Hatzid., Einleit. 153, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 210, Φιλ., Γλωσσογν. Β' 157-8, Georgac., Glotta 31, 1951, 205-6)· απ. στο Du Cange και σήμ. Για τον τ. *μεδέ,* που απ. και σε έγγρ. του 16. αι., βλ. Σβορ., Αθ. 48, 1938, 181. Για τον τ. *μετέ,* που απ. και σήμ. στην Κάρπαθο (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. 263-4), βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 285 και Σβορ., ό.π. Για τον τ. *μι* βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 256]· απ. και στο ιδίωμα της Καππαδοκίας (Dawk., Modern Gr. 624). Ο τ. *μιτά* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β' 657, λ. *μητά,* Μενάρδ., Αθ. 8, 1896, 449). Η λ. και σήμ.

Α' Πρόθ. (με γεν. ή αιτιατ. και συχνά με τις προθ. *αντάμα, μαζί* + αιτιατ.) **1α[1]**) Μαζί με (για δήλ. τοπ. ή χρον. συνύπαρξης, συνάφειας, κ.τ.ό.): Ιερακοσ. 384[4], 415[14]· *να είναι*

όλοι αντάμα του, να στέκουν μετά κείνον Αχιλλ. L 185· *Απήρε τον απόλογον, ιστάθην με τας άλλας* Βέλθ. 595· *δίδω σε ... την Καλομμάτα κι Αρκαδίαν μετά την περιοχήν τους* Χρον. Μορ. Η 1865· *το τραπέζιν έστησαν με την εξόπλισίν του* Προδρ. Ι 241· *έν' το δίκαιον μετ' εμάς και το άδικον μ' εκείνους* Θησ. (Foll.) Ι 35· *άρματα ουκ είχα μετ' εμέν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1211· **α[2]**) (για δήλ. κοινής ενέργειας ή πάθους): Βέλθ. 1177· *Η γι-Αφροδίτη είμαι εγώ, ... που ο ήλιος λάμπει μετά με και φέγγει την ημέρα* Πρόλ. άγν. κωμ. 54· *πορνικοί με τους γνησίους υιούς ουδέν κληρονομούσιν* Ελλην. νόμ. 542[15]· *καταφιλεί την λυγερήν και χαίρεται μετ' αύτην* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1378· *Η γούλα κάστρη καταλεί και μετ' αυτά διαβαίνει* Δεφ., Λόγ. 231· *να αποθάνεις μετ' εμάς και ημείς μαζί μετά σε* Παρασπ., Βάρν. C 304· **β**) και (για δήλ. κοινής πράξης, εμφάνισης, εκδήλωσης, κ.τ.ό., κυρίως ως σύνδεσμος δύο υποκ. ή αντικ.): Προδρ. ΙΙΙ 15· *ενέμεινε ο μισέρ Τζεφρές μετά τον Καμπανέσην* Χρον. Μορ. Ρ 1576· *Τα γέλια με τα κλάηματα, με την χαράν η πρίκα μιαν ώραν εσπαρθήκασι* Ερωφ. Γ' 1· *καθούριν έσωσε μετά βροχήν και χιόνιν* Απόκοπ.[2] 355· *την Πανώρια συντηρώ μαζί με την Αθούσα* Πανώρ. Ε' 249· *ως το ήκουσαν οι γυναικάδελφοί του με την μάνναν τους αντάμα* Διγ. (Trapp) Esc. 579· **γ**) συνοδεία (προσώπων): *έρχετον μετά Ρωμαίους και Τούρκους* Χρον. Μορ. Ρ 3709· *διά να χύσουν αίματα έρχονταν* (ενν. *οι άρχοντες*) *με φουσσάτα* Ιστ. Βλαχ. 608· *επέρασεν ο σουλτάν Ορχάνης ... εις την Καλλίπολιν με τρακοσίους σαράντα καβαλαραίους* Μικρ. χρον. Yale 69[r]· *τάσσω του ... ... εις τον τόπον μας μ' όλου μας να γυρίσω* Ερωφ. Ιντ. δ' 58· **δ**) φρ. *ο λογισμός ή ο νους μου είναι μετά μένα* = έχω τα λογικά μου: *Τα μέλη μου όλα κόβγουνται κι είναι απονεκρωμένα κι ο λογισμός μου, κάτεχε, δεν είναι μετά μένα* Πανώρ. Ε' 80· *Δεν ξεύρω αν είμαι ζωντανή και μετά μένα ο νους μου* Ροδολ. Ε' [181]· *ο νους μου τση βαριόμοιρης δεν είναι μετά μένα* Ερωφ. Ε' 268. **2**) Βοήθεια, συμπαράσταση, συνδρομή: *με του Θεού έχομεν την Αμόχουστον* Μαχ. 434[15]· *ο κύριος ο θεός σας οπού πηγαίνει μετ' εσάς να πολεμήσει γιατ' εσάς με τους οχτρούς σας* Πεντ. Δευτ. ΧΧ 4. **3**) Εξουσιασμός, υποταγή: *Ο 'Ερωτας μ' εμπέρδεσε και σκλάβο του κρατεί με και δουλευτής του εγράφτηκα και μετά κείνον είμαι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1202· *να πα και αυτός να δουλωθεί μετ' αύτον τον αυθέντη* Βυζ. Ιλιάδ. 596· *Μόνον γυναίκες ήτον πικραμένες κι εστέκαν με τον Τούρκον σκλαβωμένες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 137[18]. **4**) (Προκ. για ένδυμα) φορώντας: Προδρ. ΙΙΙ 68· *μόλις εσώθην εις την γην γυμνός με το βρακίν του* Βέλθ. 1110· *τα κορμία κείτονται γυμνά μόν' με το δέρμα* Σταυριν. 382. **5α**) (Με τα ρ. *ευρίσκομαι, είμαι*) κατάσταση: *Σα δυο λιοντάρια, όντε βρεθού με πείναν εις τα δάση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1057· *με μεγάλη έννοια βρίσκομαι πώ‹ς› περνά η πανιερότη σου* Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171· *με κλάματα ευρίσκονται νύκταν και την ημέραν* Θρ. Κύπρ. Μ 479· *σαν ήταν με την έννοιαν διά το περιστέρι* Αιτωλ., Μύθ. 40[13]· *βάπτισμα όποια γυναίκα είναι με τα* (έκδ. *μετά*) *συνήθειά της δεν το δίδουν* Βακτ. αρχιερ. 139· **β**) (με κατηγορηματική μτχ.): *'Οταν ίδης τον ιέρακα μετά των πτερύγων αυτού συνεσφιγμένων* (έκδ. *συνεσφιγμένον*) *καθήμενον ώσπερ εν τη φωλεᾷ* Ορνεοσ. αγρ. 551[29]. **6**) Χαρακτηριστικό γνώρισμα, ιδιότητα (προσώπου ή πράγματος): *εις την Μιλάναν σέβηκε μετά ξανθής του κόμης* Κορων., Μπούας 64· *αγούρους απέστειλεν με ίππων επιλέκτων* Διγ. Ζ 681· *οσπίτι μετά κεραμίδια* Ιστ. πατρ. 137[13]· *οι φράροι με ξυλόποδα εξεζωνάτοι τρέχουν* Απόκοπ.[2] 220· *εκείνοι τα λαλάγγια συχνάκις με το μέλι, ημείς δέ το αλαλάι τους συχνά με το φαρμάκιν* Προδρ. ΙΙΙ 319· *Ω νεραντζιά με τον καρπόν και λεμονιά με τ' άνθη* Ch. pop. 815. **7α**) Συνοδεία (για δήλ. των συνθηκών ή των περιστατικών που συνοδεύουν μια ενέργεια ή μια κατάσταση): Προδρ. ΙΙΙ 359, IV 15, Διήγ. Αγ. Σοφ. 160[17]· *άκου το τι τον έλεγεν μετά μεγάλα δάκρυα* Αχιλλ. L 1250· *με τον θρήνον τον πολύν τον στρατηγόν ελάλει* Διγ. Ζ 2135· *Την στράταν ήρχουμουν ποτέ με πείναν και με δίψαν* Προδρ. IV 227· *Με πόνους κι αναστεναμούς επέρναν ο καιρός*

του Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 103· με την ευχήν σου σήμερον άνδρα να τον επάρω Ιμπ.
454· ετσάκισαν τον Μπλάδο με πολύ αίμα Χρον. σουλτ. 111[36]· σηκώνεσαι με τον πουνέντε
και με τον γαρμπή Πορτολ. Α 98[1]· αν είσαι με μικρό καράβι, άγουμε όπου θέλεις Πορτολ.
Α 116[24]· μέσα κάθεται ο βασιλεύς με θρόνον εις την τέντα Διήγ. Βελ. 503· ομάδι με το στή-
θος μου ν' αγγίζει το δικό σου, ν' αναστενάζομε μαζί Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 144· **β**) (σε
περίφραση αντί για επίρρ.): Γυρίζει η χήνα με θυμού και λέγει προς τον γλάρον Πουλολ.
(Τσαβαρή) 111· στο σπίτι του πατέρα του με την χαρά γυρίζει Διγ. Ο 1542· Με δίκι' ο
κόσμος έπρεπε μητέραν να σε κράζει Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1109]· Να κάμω παρακάλε-
σην με την ταπεινοσύνην Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [527]· **γ**) εκφρ. (1) μ(ε) (την) ανά-
παυσίν (ή ανάπαψη) (μου) ή μετά αναπαύσεως· βλ. ά. ανάπαυσις-ση 2 φρ.· (2) μετά
βίας = δύσκολα (Για τη χρ. βλ. Πηδώνια, Χορτάτσης 277 σημ. 4. Πβ. και βία 4α): 'Οταν
ίδης τον ιέρακα μετά βίας αφοδεύοντα Ορνεοσ. αγρ. 520[20]· μετά βίας οκάποτε ήλθον τα λο-
γικά μου Λίβ. Sc. 679· μετά βίας ο βασιλεύς απεκεί ελυτρώθην Παλαμήδ., Βοηβ. 137· (με
άρν.): 'Ολοι επηγαίναν και ήρχουντα κάπου κι επαίρναν βήμα και μετά βίας δεν έβγαινες
εκ του Χριστού το μνήμα Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[146]· (3) μετά 'γειάς = ευχή σε κάπ. που
απόχτησε καινούργιο ρούχο: Αφέντη Λούρα, μετά 'γειάς τη φορεσά! Να ζήσω και
απομακρά εγανάχτησα ποιος είσαι να γνωρίσω Φορτουν. (Vinc.) Δ' 479· (4) μετά
σπουδής = γρήγορα, βιαστικά (Για τη χρ. βλ. Πηδώνια, Χορτάτσης 276-7): πάραυτα μετά
σπουδής ομπρός οπίσω εστράφη Πικατ. 15· πιλαλεί μετά σπουδής, κρούει τον κονταρέαν
Αχιλλ. Ο 282· τρέχει, συντόμως έφθασεν, μετά σπουδής εσέβην Καλλίμ. 1096· (5) μετά
χαράς = ευχαρίστως, πρόθυμα (Για τη χρ. βλ. Ανδρ., Αθ. 51, 1941, 46 και Πηδώνια,
Χορτάτσης 277): γλήγορα τό 'ρισεν η κερά μας μετά χαράς ας κάμομε Ερωφ. Ιντ. α'
186· μετά χαράς το έστερξαν μικροί τε και μεγάλοι Ιστ. Βλαχ. 298· και αν πρέπει ν' ανιμέ-
νω, να καρτερώ μετά χαράς Φαλιέρ., Ιστ.[2] 320· βοήθεια εις τα πάθη του μετά χαράς να
δώσεις Πανώρ. Γ' 17· μετά χαράς να σου το πω Ζήνου, Βατραχ. 43· **δ**) φρ. ας είν' με
την υγειά σου = εσύ να 'σαι καλά! (δηλ. δεν εύχομαι κακό εναντίον σου· πβ. το σημερ.
με 'γειά σου, με χαρά σου!): α δεν πονείς τους πόνους μου, ας είν' με την υγειά σου Πανώρ.
Γ' 636. **8**) Περιεχόμενο: περβόλι ορεχτικό με δέντρη μυρισμένα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)
Α' 1393· ήτο χαρτί με γράμματα εις του ρηγός τη χέρα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 123·
είναι τα κεφάλια μας με άνεμον γεμάτα Ιστ. Βλαχ. 508· 'Ωφου! μαντάτο άπονον ... οπού
'πεσεν στον Χάνδακα με την φωτιά γεμάτο Τζάνε, Κρ. πόλ. 511[20]. **9**) Περίληψη, περιε-
κτικότητα: εβάσταζε σπόρον με σακκίν Λίβ. Esc. 1087· μύγδαλα με σακκούλι Αιτωλ.,
Μύθ. 46[5]· ολίγον νερόν με στέρναν Νεκταρ., Ιερακοσμ. ιστ. 171· Τι είναι ταύτα τα φλωρία
με το αργυρόν ταψίν; Ιστ. πατρ. 106[18]. **10**) 'Υλη: ιμάτιον ... μετά και πρασίνου υφά-
σματος Ψευδο-Σφρ. 288[38]· έξωθεν ήτον (ενν. το οσπίτιον) μετά χαλκού Διγ. 'Ανδρ. 398[31]·
τα κομπιά ολοχύμευτα με το μαργαριτάριν Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1465· με μετάξα και
χρουσά τα φύλλα είν' καμωμένα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 131· έκτισαν δύο πύργους με
τας κεφαλάς αυτών Ιστ. πατρ. 149[10]· άθρωπος 'δέ νήπιο με το χώμαν Κυπρ. ερωτ. 111[35].
11α) 'Οργανο ή μέσο: Προδρ. III 314, 315, Ιερακοσ. 404[27], Ορνεοσ. αγρ. 534[20]· κολαφίζει
(ενν. ο δενδροκόλαφος) μετά της εαυτού μύτης το δένδρον και μετά το ους ακροάται Φυσιολ.
367[21-2]· σιγγίλιον βουλλωμένον μετά την σφραγίδαν του αφέντη της χώρας Ασσίζ. 103[23]·
τον Μούλιον ομοίως μετά δόρυ περονίζει Ερμον. Τ 294· με νερό τα κάρβουνα γλήγορα
να τα σβήσω Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 258· το δέ τρυγόνιν έφερε νερόν με τα πτερά του
Βέλθ. 1184· με τα χέρια μου να πάρω τη ζωή μου Ερωφ. Α' 278· ν' αρματωθεί (ενν. ο
'Ερωτας) με πονηριές, να μασε πολεμήσει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1046· να την πάρει
γυναίκαν με στεφάνιν Ασσίζ. 97[8]· να σε δείρει ο Κύριος με τον πειρασμό Πεντ. Δευτ. XXVIII
22· άπλωνε τους λόγους του με πολλά παραδείγματα της θείας γραφής Ιστ. πατρ. 117[2]· **β**)

(προκ. για πρόσωπο): μου μήνυσε με τον Αρμόδη Ερωφ. Ε' 277 πέμπει συχνομηνύματα
στον καίσαραν τον μέγαν με αποκρισιάρην φρόνιμον Διήγ. Βελ. 461· να δείξει με μάρτυ-
ρας εκείνον τό του αφήκαν Ασσίζ. 17[2]· **γ**) (προκ. για αριθμητικές πράξεις): μοίρασον
αυτά με τον μοιραστήν σου και έρχουνται πούντοι αθ' Rechenb. 89[11]· όσα άσπρ(α) επίασεν
να τα πολλ(α)πλασιάσ(ει) με τ(α) γ' Rechenb. 44[2]· μοίρασέ τα με έξι Καραβ. 492[11]. **12**)
Τρόπος: επούλησαν και κορίτσια και παιδιά και μετ' αυτό εγλύτωσαν Κώδ. Χρονογρ. 63·
Τα δάση ετούτα ολημερνίς τα πάθη σου γροικούσι (παραλ. 1 στ.) και μετά τούτο την καρδιά
λιγάκι αλαφραίνεις Πανώρ. Α' 221· έρριψ' από τα ομμάτια μου τον ύπνον μετά βίαν Λίβ.
Ρ 318· θέλω να τρως τον άρτον σου μετά τον ίδρωτά σου Πικατ. 525· με δύναμης τα άρπα-
ζαν (ενν. τα άγια) κι ερίχτασίν τα κάτω Χρον. Μορ. Η 15· τα δυο (ενν. κορμιά) με μια
ψυχή στον κόσμ' απάνω ζούσα Ερωφ. Ε' 299· εις τον Θεόν να ελπίζεις με όλης της καρ-
δίας σου και εξ όλης της ψυχής σου Σπαν. (Ζώρ.) V 54· Ορίζει νά 'ρθουν οι άρχοντες όλοι
εις το παλάτιν τιμητικά, με παρρησιάν Ιμπ. 469· εδιάβη ο σουλτάν Μουράτης και την
επήρε (ενν. τη Σαλονίκη) με πόλεμον Χρον. σουλτ. 60[32]· δεν θέλω να πηγαίνω με βία βία
να κάμω πολέμους Χρον. σουλτ. 73[37]. **13**) Μέτρο: μάκρος του βηλαριού του ενού τράντα
με την πήχη Πεντ. 'Εξ. XXVI 8. **14**) 'Ορος: έστερξε την αγάπη με τοιούτο, ότι να χα-
λάσουνε τον τοίχο του Εξαμιλίου Χρον. σουλτ. 61[14]· θέλετε ακούσει το δίκαιον των ανθρώ-
πων και των γυναικών οπού δουλεύουν με μηνίο με άλλους λας Ασσίζ. 319[11]. **15**) Συμ-
φωνία, συμμόρφωση: έχει εξουσίαν (ενν. ο υιός) να κάμει διαθήκην μετά γνώμην του πατρός
του Βακτ. αρχιερ. 136· ένι κρατούμενος να γυρέψει τον θάνατόν του με το κείμενον και με
την ασσίζαν Ασσίζ. 466[3]· η αυλή εντέχεται να του ποίσει πλέρωμαν εις τα άνωθεν πέρπυρα
κ' με το δίκαιον και κατά την ασσίζαν Ασσίζ. 54[10]· εάν να γίνεται ότι κανείς άνθρωπος εις
τας ρηθείσας ημέρας να ορμαστεί με τον νόμον και με την αγίαν του Θεού εκκλησίαν Ασσίζ.
126[5-6]. **16**) Αιτία: Χαρά σ' εσένα, Αβραάμ, ... με την εμπιστοσύνην σου Θυσ.[2]
944· Εξύπνησεν η νένα της με τη φωνήν εκείνη Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 79· έμεινε ο Πελά-
γιος εις έκσταση με τούτη τη μελωδία Ζήν. Δ' μετά στ. 102· Εθαύμασε ο Φίλιππος μ' εκείνο
το ορνίθι Αλεξ. 213· με το να τον ηξεύρουν οι άνθρωποι το πως είναι μωρολωλός, δεν τον
εσυνορίζονταν Συναδ., Χρον. 39· τινάς δεν εσέβην εις το μέσον ..., με το να ήταν μεγάλη
υπόθεσις Συναδ., Χρον. 52. **17**) Ποιητικό αίτιο: Οπού χύνει αίμα του άθρωπου με τον
άθρωπο το αίμα του να χυθεί Πεντ. Γέν. IX 6. **18**) Εχθρική ενέργεια ή διάθεση: ο Μου-
σουλμάνος ... απέρασε από το στενό της Καλλίπολης να πολεμήσει με τον Μουσά Χρον.
σουλτ. 43[26]· να μάχεσαι με τους κακούς Πικατ. 343· το πόρτο έπιασεν (ενν. ο Θησεύς)
τότε των Αμαζόνων με πόλεμον οπὄποικεν μετά εκείνες μόνον Θησ. (Foll.) Πρόλ. Ι
12· άρχισε μάχην δυνατή μετά τους Βενετίκους (ενν. ο Παλαιολόγος) Χρον. Μορ. Ρ 1286·
είναι γαρ παιδευτικοί εις μάχην με τους Τούρκους Χρον. Μορ. Η 3581· Τόσον σκλερή γοιον
δείχνεις μετά μένα, δεν είσαι Κυπρ. ερωτ. 21[5]· στέκουν και τους βλέπουσι και μετ'
αυτούς γελούσι Αιτωλ., Μύθ. (Legr.) 114[12]. **19α**) Αντίθεση, εναντίωση (με επόμ. το
επίθ. όλος): Ενίκησά σε, Σολομέ πάνσοφε, με όλην σου την δόξαν Διήγ. Αγ. Σοφ. 159[4]·
χωστά του βασιλιού δεν έπρεπε να κάμω, μ' όλα τα πάθη που 'γνωθα, με το παιδίν του
γάμο Ερωφ. Α' 402· να πολεμήσει με τσ' οχθρούς μ' όλη την όρεξήν του Ερωφ. Ιντ. δ'
31· **β**) εκφρ. (με επόμ. το επίθ. όλος στον εν. και πληθ. ουδ. και τις αντων. εκείνο, που,
τούτο και τους τ. τους στον εν. και πληθ.) μ' όλον εκείνο, Πανώρ. Δ' 43· με όλον οπού,
Πηγά, Χρυσοπ. 99(21), 254(10), 302(10), 307-8(9), 327(2), 331(11), Κύριλλ. Λούκ.
(Ανάλ. Ιεροσ. σταχυολ. Α') 229[20]· μ' όλο απού, Πανώρ. Β' 289, Ροδολ. Χορ. Β' 12· μ' όλον
οπού, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 35, Πρόλ. 15, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 906· μ' όλον που,
Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1648], Τζάνε, Κρ. πόλ. 394[12]· μ' όλο που, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)
Α' 256, 841, Β' 469, Στάθ. (Martini) Β' 152, Λίμπον. 246, Ερωφ. Ιντ. β' 151· με όλον

ετούτο, Λεηλ. Παροικ. Αφ. 7· *με όλον τούτο,* Πηγά, Χρυσοπ. 302 (10), Πορφυρόπ., Μετάφρ. Ανεκδ. Προκοπ. 218· *με όλον τούτον,* Κυπρ. ερωτ. 153[20]· *με τούτον όλον,* Ροδινός (Βαλ.) 103, 193· *με τούτο όλον οπού,* Γερμ. Λοκρ. Γράμμ. 91· *μ' όλο ετούτο,* Πανώρ. Β' 303· *μ' όλον ετούτο,* Πανώρ. Β' 363, Ερωφ. Γ' 153, Ιντ. γ' 31, Δ' 259, 297, Ε' 337, 373, Κατζ. Α' 310, Β' 215, Γ' 29, Δ' 413, Σουμμ., Ρεμπελ. 174, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 185, Ροδολ. Β' [405], Ζήν. Α' 16· *μ' όλον ετούτον,* Ροδολ. Γ' [19]· *μ' όλον τούτο,* Ερωφ. Ε' 447· *μ' όλον τούτο οπού,* Σουμμ., Ρεμπελ. 169· *μ' όλο τούτο,* Ροδολ. Α' [9]· *μ' όλα αυτά,* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 428· *μ' όλα αυτείνα,* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 662· *μ' όλα κείνα,* Κατζ. Α' 361· *μ' όλα τούτα,* Μεταξά, Επιστ. 47, Κυρίλλ., Επιστ. 38: μολονότι, παρόλο που, αν και, ωστόσο: *είμαι σαν έναν ακριβό πὄχει τσι θησαυρούς του χωσμένους 'ς τόπο αδυνατό, μ' όλον ετούτ' ο νους του στέκει με χίλιους λογισμούς* Ερωφ. Γ' 136· *μ' όλο που στην αρχοντιά και πλούτη δεν του μοιάζει, ο πόθος τούτα δε θωρεί, η αγάπη δε λογιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 623. **20**) Αναφορά: *ήτον τέλειος θεός και άνθρωπος μετά πάντα* Συναξ. γυν. 125· *εύκαιρα μετά μένα κοπιάς, Αλέξη, κάτεχε* Πανώρ. Γ' 523· *γιατί ήρθες τη δασκάλισσα να κάμεις μετά μένα* Ερωφ. Ε' 634· *ουδέποτέ μου μετά με, ψυχή μου, να σ' αρνήθη* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 720· *βάνεις τα απάνω μου τά ουδέν με εμέ τυχαίνουν* Χρον. Μορ. Η 4179· *με τον πατέρα σου να ποίσομεν να σ' έχει ώσπερ ηγαπημένον του και γνήσιον τεκνίον* Βέλθ. 191. **21**) (Χρον.) χρονική σύμπτωση (εδώ με προηγ. την πρόθ. *αντάμα*): *Αντάμα, λέγω τους, μ' εσάς εχάσασιν το φως τους* Απόκοπ.[2] 233. **22**) (Χρον.) χρονική ακολουθία: Ιερακοσ. 495[20], Ασσίζ. 367[24], 390[8], Βέλθ. 72, Αχιλλ. L 911, Μαχ. 478[16]· (ιδιάζ. σύντ. με γεν.): *ωνομάζετο Μουσούρ προ τούτον βαπτισθήναι, μετά δέ του βαπτίσματος εκλήθη Ιωάννης* Διγ. Ζ 4169· (με έναρθρ. απαρέμφ.): *Γυναίκα τις μέλλουσα να ορμαστεί ετάχτη μετά το ορμασθήναι να δώσει του ανδρός μεγάλην προίκα* Ελλην. νόμ. 529[21]· *μετά το ρίψαι το βαμβάκιν παράβαλε αυτῴ ορνιθοπούλου ήμισυ μέρος* Ορνεοσ. 579[18]· *μετά το αφυπνήσαι με εξήλθεν εις το δένδρον* Διγ. Ζ 2855· (με λ. που δηλ. χρον. διάστημα): Λίβ. Ρ 161, Διγ. Ζ 2588, Θησ. (Foll.) Ι 2, Πτωχολ. α 433, Ιστ. πατρ. 159[11]· *ήλθεν με τον χρόνον και την ημέραν να ζητήσει τίποτες* Ασσίζ. 389[21]· *με ολίγην ώραν ήρτεν ο κούντης της Τρίπολης* Βουστρ. 523· *με ολίγες ημέρες έρχισεν και επαρακίνα ... το κορμίν του* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 460· *με ημέρες λιγοστές στην Κρήτην είχε σώσει* 'Αλ. Κύπρ. 948. **23**) (Χρον.) βαθμιαία μετάβαση από μια κατάσταση σε άλλη (με το ουσ. *καιρός*): *το μικρό με τον καιρόν εγίνηκε μεγάλο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 298· *ετούτ' η μάχη με καιρό φιλιά κι αγάπη φέρνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 177. **24**) (Χρον.) εκφρ. **α**) *μετά βραχύ, μετά μικρόν, με ολίγον* = ύστερα από λίγο: *μετά δέ βραχύ εις ύδωρ αυτόν* (ενν. *τον ιέρακα*) *δύσον* Ιερακοσ. 464[20]· *Ο κηπουρός μετά μικρόν εκείθεν εμετέστην* Καλλίμ. 2065· *με ολίγον εστράφη ο είς από τους δύο* Ασσίζ. 81[31]· **β**) *με (την) ώρα* = **β**[1]) σύγκαιρα, ταυτόχρονα (Βλ. Martini [Στάθ. σ. 164]): *ταραχής η θάλασσα μαντάτο μουρμουρίζει και με την ώρα μάχεται* Στάθ. (Martini) Β' 3· **β**[2]) έγκαιρα: *Δος μας την τώρα γλήγορα να φύγομεν με ώρα* Διγ. Ο 318· **β**[3]) (επιτ.) πάνω στην ώρα: *Μα τον Πανάρετο θωρώ και με την ώρα μπαίνει* Ερωφ. Β' 235· *το δάσκαλο βλέπω πως απροβαίνει, απού τον ήθελα, απατά και με την ώρα μπαίνει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 136· **γ**) *με τον καιρόν*· βλ. *καιρός* Δ' 3· **δ**) *με τον καιρόν ομάδι* = τώρα αμέσως: *έλα λοιπόν και ας πηαίνωμε με τον καιρόν ομάδι* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 172. **25**) Τοπική ακολουθία, διαδοχή: *μετά στράταν ικανήν έχει κρημνώδη τόπον* Καλλίμ. 170. **26**) Με επόμ. τις αντίθ. σε σημασ. προθ. *δίχα, δίχως, διχωστάς, χωρίς* κατά συμφ. αντί των απλών *δίχα, δίχως,* κ.λ.π.: *Τρείς κορασές ενέθρεφεν με δίχως την μητέρα* Βίος αγ. Νικ. 151· *μες στον παράδεισο εκρύφτην με δίχα το μαντίν της* Κυπρ. ερωτ. 94[38]· *με δίχα κάψα λάμπουν τ' άστρα* Κυπρ. ερωτ. 105[9]· *με διχωστάς τιμή τα πλούτη δε φελούσι* Ερωφ. Ε' 619. **27**) Για σχηματ. σε θέση αντικ.

ή δοτ. προσωπικής ή μη με ρ. που δηλ. σχέση και επικοινωνία, φιλική ή εχθρική: *δεν είναι άξιον ποτέ να τον συγκρίνωμεν μετ' εκείνου* Διγ. 'Ανδρ. 341[37]· *Υπάγει να απαντηθεί εκείνος με τον ξένον* Ιμπ. 108· *μ' εκείνον να μιλήσεις* Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 58· *έδωσεν πεσχέσιον φλωρία χιλιάδες δύο, ότι ο δεφτερδάρης δεν ευχαριστάτον με χίλια* Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών υλθ'· *Η 'Αντρος με τα Ψαρά βλέπονται γρέγο γαρμπή, μίλια ο'* Πορτολ. Α 273[13]· *έλαβεν μνήστρον μετ' αυτής* Ελλην. νόμ. 516[4]· *να παντρευτεί μ' όποιο απ' αυτούς θελήσει* Ερωφ. Β' 427· *ο ρήγας μετά προθυμίας μετά σε συγγενέψει* Χρον. Μορ. Η 6334· *εάν ο υιός πέση μετά της μητρυιάς του* Ασσίζ. 187[9]· *μία μεγάλη θεά ... θέλει να ευρεθεί μετ' εκείνον* Ροδινός Νεόφ. 229· *ο Βέλθανδρος κοιμάται με την νύμφην* Βέλθ. 1040· *Εάν γίνεται ότι έναν άνθρωπον οπού ουδέν ένι απέ την χώρα καταδικάζεται με έναν άνθρωπον της χώρας* Ασσίζ. 338[13]· *ο ρήγας αγγρίστην μετά του* Μαχ. 188[8]· *ηθέλησα να εχθρευτώ με μεγαλύτερόν μου* Αιτωλ., Βοηβ. 120· (με επίθ.): *ο βασιλιός είν' σπλαχνικός, γλυκύς με πάσαν ένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 227· (με ουσ.): *συνθήκας έποικεν μετά τους κεφαλάδες* Χρον. Μορ. Ρ 50· *ο Κύριος ο Θεός μας έκοψε μετ' εμάς διαθήκη* Πεντ. Δευτ. V 2· *ειρήνην ήθελε με τον καθένα να 'χει* Ιστ. Βλαχ. 98· *Εγροίκησα το κακόν θέλημαν τό έχετε μετά μου* Μαχ. 48[19]· *ο ρήγας εποίκεν αγάπην μετά τους* Μαχ. 374[15]· *έχετε μεγάλον άδικον μετά μου* Βουστρ. 512. **Β'** (Επίρρ.) έπειτα: *άναψαν τα κερία οπού είχεν εις τας χείρας του και μετά τα άναψεν και ο λαός εκ των χειρών του πατριάρχου* Προσκυνητ. α' 116[33].

μεταβαίνω, Καλλίμ. 1615.

Το αρχ. *μεταβαίνω.* Η λ. και σήμ.

1) Πηγαίνω από ένα μέρος σε άλλο: Βακτ. αρχιερ. 179· (μεταφ.): Ερμον. Λ μετά στ. 154. **2**) Αλλάζω, μεταβάλλομαι: *η καλή του γαρ η όψις εις το μέλαν εμετέβην* Ερμον. Η 337. **3**) (Μεταφ.) ξεφεύγω, παραβαίνω: *ουκ έπταισα τῳ κράτει σου ποτέ εις ένα ρήμα, ουδέ μετέβην ορισμού ποτέ μου ένα βήμα* Ριμ. Βελ. 222.

μεταβάλλω, Ορνεοσ. αγρ. 532[20], Διγ. (Trapp) Gr. 2435, Διγ. Ζ 1916, 2759, Αχιλλ. Ν 66, Ριμ. Βελ. 545, Κώδ. χρονογρ. 47, Βακτ. αρχιερ. 211· *μ ε τ α β ά λ ν ω,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 62v· αόρ. *ε μ ε τ α β ά λ τ η ν*· μτχ. *μ ε τ α β α λ μ έ ν ο ς,* Ροδινός (Βαλ.) 149.

Το αρχ. *μεταβάλλω.* Η μτχ. στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Αλλάζω, αντικαθιστώ: *εμαυτήν ως προς την οδόν ηυτρέπιζον ευθέως εις νεανίσκου την στολήν μεταβαλούσα είδος* Διγ. (Trapp) Gr. 2165. **2**) Μετατρέπω, μεταμορφώνω: *οι θεοί την εμετάβαλαν εις πέτραν* (ενν. *την Αναξαιρέτη*) Ροδινός (Βαλ.) 174. **3α**) Αλλάζω (εδώ σκέψη, γνώμη για κ.): *την γνώμην ουν μεταβαλεί θυμόν καταπραΰνας* Βίος Αλ. 2588· *όταν γαρ ήλθεν ο ... Μπαγιαζίτης να πολεμήσει αυτό το Ανάπλι, Θεού βοηθούντος, εμετάβαλε τον λογισμόν αυτού* Δωρ. Μον. (Hopf) 238· **β**) κάνω κάπ. να αλλάξει γνώμη, μεταπείθω: *προς αυτόν* (ενν. *τον Αχιλλέα*) *πολλά γαρ τάξας ίνα τούτον μεταβάλουν* Ερμον. Ν 382. **4**) Αλλάζω την ψυχική διάθεση κάπ., ψυχαγωγώ, διασκεδάζω κάπ.: *Κιθάρας δέ τῳ κρούσματι θέλων μεταβαλείν σε* Διγ. (Trapp) Gr. 3463. **5α**) Μεταφράζω: *να το γράψουν* (ενν. *το βιβλίον*) *εις την διάλεχτόν του φρανζόζικα, ... το ποίον εμεταβάλτην εις ρωμαϊκά εν επισήμων ανδρών* Ασσίζ. 3[6]· **β**) (εδώ προκ. για αποσπ. αρχ. κειμένων) διασκευάζω και μεταγλωττίζω: *παρεξεβάλομεν αυτήν διήγησιν του Αχιλλέως και μετεβάλομεν αυτήν εις σαφεστέραν ρήσιν* Αχιλλ. Ν 1804. **6**) Αναπληρώνω: *οι γυναίκες ήξευραν το τι 'χαν για να ποίσουν, να μεταβάλουν τον καιρόν οπού 'χασι χαμένον, αφόν οι άνδρες έλειψαν εκ το βασίλειο κείνο* Θησ. (Foll.) Ι 139. **Β'**

Αμτβ. **1**) Επιφέρω αλλαγές, μεταβολές: *ο χρόνος όσον και αν διαβεί ευκόλως μεταβάλλει* Ερωτοπ. 690. **2**) Μετακινούμαι, αλλάζω τόπο: *Εν τούτω δη τω θαυμαστώ μηνί τω γλυκυτάτω ηθέλησα μεταβαλείν μόνος με της καλής μου* Διγ. (Trapp) Gr. 2346. **II** Μέσ. **Α'** (Μτβ.) αλλάζω, μετριάζω, περιστέλλω κ.: *'Οταν σε έλθει λυπηρόν, υπόμεινον ως άνδρας και να το μεταβάλλεσαι, να το δουλαγωγήσεις* Σπαν. (Μαυρ.) P 139. **Β'** Αμτβ. **1**) Αλλάζω: *Περί επαρχίας οπού μεταβάλλεται ο θρόνος της και με ορισμόν του βασιλέως* Βακτ. αρχιερ. 152. **2α**) Μεταλλάζω, αλλάζω υφή, σύσταση, γίνομαι: *ο λόγος του Θεού μετεβλήθη εις την σάρκα ή την ψυχήν του Χριστού* Ιστ. πατρ. 89[1]· **β**) αλλάζω, αλλοιώνομαι: *Από μόνης δέ της κόπρου ουδείς δύναται διαγνώναι το πάθος, μεταβαλλομένης αυτής* Ιερακοσ. 464[11]. **3**) Αλλάζω διάθεση απέναντι σε κάπ.: *δράμε στην Δυστυχίαν και ... φώναξε εκ ψυχής σου* (παραλ. 2 στ.) *και αν τύχει να μεταβληθεί, νομίζω, εις εσένα* Λόγ. παρηγ. O 503. **4**) Αλλάζω γνώμη, δεν παραμένω σταθερός στις απόψεις μου: *πολλά του βασιλέως ειπόντος προς αυτόν, επεί ο αυτός ήν εκείνος Βαϊμούντος ο μη μεταβαλλόμενος, είπε τούτο: «Αδύνατον εστί τοιαύτην ποιήσαι με υπόσχεσιν»* Κομνηνής 'Αννας, Μετάφρ. 417. **5**) (Προκ. για συναισθήματα) μετατρέπομαι: *η συνηθισμένη του σκληρότης εις ευσπλαγχνίαν εμετεβάλθη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Υπόθ. [98]. **6**) Μετακινούμαι, αλλάζω τόπους: *να κάμομεν ταξίδια όπου και αν μας ορίσεις και συ να μεταβάλλεσαι μετά της ποθητής σου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1296· *κυνήγιν εύρεν κάλλιστον ... και κράζει ημάς του απελθείν, όπως μεταβληθώμεν* Διγ. Z 3309. **Φρ. 1**) *Μεταβάλλω κάπ. εις οργήν* = οργίζομαι εναντίον κάπ. (Για τη σημασ. βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ. 449 και 507]): *ορκωμοτικόν μού ποίησον* (παραλ. 1 στ.) *ίνα μη θλιβής πολλάκις, εις οργήν με μετεβάλης και κακωτικόν ποιήσης* Πτωχολ. α 732 κριτ. υπ. **2**) *Μεταβάλλομαι εις χαράν* = χαίρομαι: *Ταύτα κάγώ, ως ήκουσα, εις χαράν μετεβλήθην* Διγ. (Trapp) Gr. 2097.

μεταβάνω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *βάνω*. Η λ. στο Βλάχ.

Μεταφέρω κ. από ένα τόπο σε άλλο: *αν ήπαιρνε κιανείς ... ένα κουκκί άμμο απού τη θάλασσα και να μεταβάνει αυτό εις άλλο(ν) τόπον* Αποκ. Θεοτ. II 124-5.

μεταβαπτίζω· *μ α τ α β α π τ ί ζ ο μ α ι*, Χριστ. διδασκ. 145.

Από την πρόθ. *μετά* και το *βαπτίζω*. Η λ. τον 6. αι. μ.Χ. (Lampe, Lex.).

Βαπτίζω κάπ. ξανά σε μια άλλη ή και την ίδια πίστη: *Περί αιρετικούς βαπτισμένους υπό αιρετικών και ο αρχιερεύς ή ο κληρικός αν δεν τους μεταβαπτίσουν ή τους δεκτούν την θυσίαν* Βακτ. αρχιερ. 133· *Περί βαπτιζομένων παιδίων ότι πρέπει να τους χρίουν το άγιον μύρον ... και πότε μεταβαπτίζεται το παιδίον* Βακτ. αρχιερ. 138.

μετάβασις η, Διγ. (Trapp) Gr. 3306, Βακτ. αρχιερ. 169.

Το αρχ. ουσ. *μετάβασις*. Η λ. στον τ. *μετάβαση* και σήμ.

α) Μετακίνηση από ένα τόπο σε άλλο: Ωροσκ. 38[16]· **β**) (προκ. για κίνηση των ποδιών σε χορό): *χορευτριών λυγίσματα, ποδών τας μεταβάσεις* Διγ. (Trapp) Gr. 1841.

μεταβεβαιώνω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *βεβαιώνω*.

Βεβαιώνω ξανά: *Τότε πάλι εδιάβησαν εις τον σουλτάνο και εμεταεβεβαιώσανε την αγάπην τους* Χρον. σουλτ. 114[33].

μεταβηματίζω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *βηματίζω*.

α) Βαδίζω, περπατώ ξανά (Για τη σημασ. βλ. και Apostolopoulos, Callimaque et Chrysorrhoé, σ. 197): *ανέσανεν ολίγον* (παραλ. 3 στ.). *'Ομως μετεβηματισεν, μικρόν μετεκινήθην* Καλλίμ. 413· **β**) μετακινούμαι: *να κλώσει* (ενν. *ο Χρόνος*) *τον τροχόν να μεταβηματίσω εκ το σκαλίν το επώδυνον της Κακοδυστυχίας* Λόγ. παρηγ. O 458.

μεταβλέπω· *μ α τ α η β λ έ π ω*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 155[v].

Από την πρόθ. *μετά* και το *βλέπω* (Πβ. μτγν. *μεταβλέπω*). Η λ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Πβ. πάντως και Οικονόμου, Δωδώνη 7, 1978, 262, όπου η ιδιάζ. διατύπωση *να ματατοϊδεί*).

Ξαναβλέπω: *Κύριος οίδε το λοιπόν αν το μεταϊδούμεν* (ενν. *το βασίλειον*) Θρ. Κων/π. Βαρβ. 26.

μεταβολή η, Διγ. (Trapp) Gr. 2157, Λίβ. N 3738, Δούκ. 111[13], 'Εκθ. χρον. 34[18], Ζήν. Β' 363.

Το αρχ. ουσ. *μεταβολή*. Η λ. και σήμ.

1α) Αλλαγή, μετατροπή καταστάσεων: Ωροσκ. 41[16]· Γλυκά, Στ. 309· **β**) (προκ. για την έκβαση πολέμου): *θεασάμενοι ... την αθρόαν μεταβολήν την από νίκης εις ήτταν μεγάλην* Ιστ. πολιτ. 46[14]. **2**) Μεταμφίεση, ηθοποιία: *ποίος νους φράσαι όλως ισχύσει* (παραλ. 5 στ.) *των μίμων τας μεταβολάς, αυλητών μελωδίας* Διγ. (Trapp) Gr. 1840. **3**) Μετάνοια: *εθαύμασεν* (ενν. *ο λύκος*) *την σύνεσιν, μεταβολήν την ταύτης* (ενν. *της αλουπούς*), *και υποδέξατο αυτήν και εσυγχώρησέν την* Συναξ. γαδ. 210. **4**) Απόλαυση, ηδονή, διασκέδαση: *τρεις αναπαυσάμενοι ημέρας τε και νύκτας, ερωτικάς μεταβολάς τελούντες ακορέστως* Διγ. Z 2562· *πόσας καλάς μεταβολάς ερωτικοενηδόνους κατάστρατα εχαιρόμεθα* Λίβ. Sc. 3156.

μεταβροντώ.

Από την πρόθ. *μετά* και το *βροντώ*.

(Σε γ' πρόσ.) ξαναβροντά: *Βροντή εγένετο φρικτή, ο ουρανός ερράγη* (παραλ. 1 στ.). *Πάλιν εμετεβρόντησεν* Κρασοπ. 112.

μεταγγαστρώνομαι· *μ α τ α γ γ α σ τ ρ ώ ν ο μ α ι*.

Από την πρόθ. *μετά* και το *εγγαστρώνομαι*.

Μένω και πάλι έγκυος: *ματαγγαστρώνεται η 'Αννα με τούτον τον Σαλώμην και κάνει πάλε άλλην μίαν θυγατέραν* Καρταν., Π.Ν. Διαθ. φ. 255[v].

μεταγενέστερος, επίθ.

Συγκριτ. βαθμός του μτγν. επιθ. *μεταγενής*. Η λ. και σήμ.

Ο κατοπινός, αυτός που γεννήθηκε αργότερα· (εδώ στον πληθ. ως ουσ.· η χρ. ήδη μτγν.) οι μελλοντικές γενιές: *να κάμω έργα θαυμαστά, στον κόσμον παινεμένα κι εις τους μεταγενέστερους να ευρεθούν γραμμένα* Κορων., Μπούας 40.

μεταγενής, βλ. *μεταγενέστερος*.

μεταγεννούμαι. *μ α τ α γ ε ν ν ο ύ μ α ι*.

Το μτγν. *μεταγεννάω*.

α) Ξαναγεννιέμαι: *έστοντας και να είναι αδύνατον πάλιν άλλη μία φορά να ματαγεννηθούμεν* Χριστ. διδασκ. 145· **β**) (μεταφ.) αλλάζω, μεταβάλλομαι (Για τη σημασ. βλ. και Holton [Αλεξ. σ. 202 και 266]): *Τα της τύχης τα γραμμένα, οπού μέλλουν στον καθένα, πλέο δεν μεταγεννούνται, αμή όλα διορθούνται* Αλεξ. 276c κριτ. υπ.

μεταγι(γ)νώσκω.

Το αρχ. *μεταγιγνώσκω.*

Μεταμελούμαι, μετανοώ: *Εκ θανάτου ανάστησον, εύσπλαχνε, σου ικέτην, εκ θανάτου εξάρπασον νέον μη μεταγνόντα* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1845.

μεταγίνομαι· *μ α τ α γ ί ν ο μ α ι.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *γίνομαι.* Πβ. μτγν. *μεταγίνομαι,* που απ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ξαναγίνομαι, αναδημιουργούμαι: *Να ματαγένει ο άνθρωπος για να λειωθούν τα λάθη κι οι πόνοι με τους πόνους σου, τα πάθη με τα πάθη* Φαλιέρ., Θρ. 199.

μεταγινώσκω, βλ. *μεταγι(γ)νώσκω.*

μεταγλωττίζω, Μαχ. 646[14], Έκθ. χρον. 36[4-5], Ζήνου, Βατραχ. Πρόλ. 12, Μ. Χρονογρ. 37[5-6], Ιστ. Βλαχ. 2186, Χριστ. διδασκ. 486, Ροδινός (Βαλ.) 202.

Από την πρόθ. *μετά,* το ουσ. *γλώττα* και την κατάλ. *-ίζω.* Η λ. σε χφφ. κώδ. (Steph., Θησ., λ. *μεταγλωσσίζω*), στο Βλάχ. και σήμ.

Μεταφράζω, ερμηνεύω: *εφέραν το χαρτίν και εμεταγλώττισέν το φράγκικα* Μαχ. 144[5]· *από χαρτί λατινικό εμεταγλώττισά το* Τριβ., Ρε 366· — Φιλομ.: *Δεν κάμνει τούτο* (ενν. *το βιβλίο*) *για τ' εμέ, ότι μιλεί βαθία.* — Βιβλιο.: *Μάλλον μιλεί απλούστατα, γιατί εμεταγλωττίσθη* Ζήνου, Βατραχ. Πρόλ. 7.

μεταγλώττισμα το, Απολλών. Τίτλ.

Από τον αόρ. του *μεταγλωττίζω* και την κατάλ. *-μα.* Ο σχηματ. της γεν. εν. *μεταγλωττισμάτου* κατά τα δευτερόκλ. ουδ. ουσ. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μεταγλώττησις*) και σήμ.

Μετάφραση, ερμηνεία: *Αρχή ... του μεταγλωττισμάτου του βιβλίου οπού κράζεται Φιούρ δε βερτού ... από φράγκικον εις ρωμαΐκόν* Ανθ. χαρ. 287[1].

μεταγλωττώ· *μ α τ α γ λ ω τ τ ο ύ μ α ι.*

Από τον αόρ. του *μεταγλωττίζω.* Η λ. τον 12. αι. (Steph., Θησ., λ. *μεταγλωττάω*).

Ερμηνεύω, μεταφράζω· ετυμολογώ: *εκ τους δασκάλους τους σοφούς ούτως ματαγλωττάται: Μαγδαληνή εκ το Μάγδαλον* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[12].

μεταγνώθω, Σπαν. (Ζώρ.) V 307, Ασσίζ. 5[27], 7[8], 38[14], 48[22], 117[8], 286[10], 368[18-9], Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 683, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 165, Γαδ. διήγ. 295, Αλφ. 14[53], Πανώρ. Ε' 197, Ερωφ. Δ' 640· *μ ε τ α γ ν ώ θ ω ή μ ε τ α γ ν ώ ν ω,* Ασσίζ. 37[21], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 871, Βεντράμ., Γυν. 204, 207, Ερωφ. Ε' 137, Ροδολ. Ε' [244]· *μ ε τ α γ ν ώ ν ω,* Ερωφ. Ε' 132, Κατζ. Β' 239· *μ ε τ α ν ώ θ ω,* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [775]· μτχ. *μ ε τ α γ ν ω μ έ ν ο ς,* Ερωφ. Δ' 265, 536.

Από τον αόρ. *μετέγνωσα* του *μεταγιγνώσκω* κατά το σχ. *έκλωσα-κλώθω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 297, Φιλ., Γλωσσογν. Α' 98 κε., Ανδρ., Λεξ., λ. *νιώθω* και Χατζ., Διασπ. 522). Τ. *μεταγνιώθω* και *μεταγνιώνω* και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μεταγνιώνω*).

Ο τ. *μεταγνών(ν)ω* και η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 658).

Α' (Μτβ.) λυπάμαι για κ. που έκανα, μετανοώ, μεταμελούμαι: *και μεταγνώθω το κακόν οπού 'κανα τον κόσμον και πως εκείνα τα κλεφτά τα 'τρωγα μοναχός μου* Γαδ. διήγ. 197. **Β'** Αμτβ. **1**) Μετανοώ, μεταμελούμαι: *μ' ανέν κι αργεί κιαμιά φορά την παιδωμή να δώσει, για να 'χει ο φταίστης τίβοτας καιρό να μεταγνώσει* Ερωφ. Γ' 308. **2**) Αλλάζω γνώμη, μεταβάλλω προηγούμενη απόφαση, μετανιώνω: *ομοίως ανίσως ότι ο καραβοκύρης ... εκράτησε ναύτας διά να ποίσουν ταξίδιν και μετ' αυτά [μετα]γνώθει και δεν τους θέλει να τους πάρει* Ασσίζ. 49[3]· *δεν πρέπει οι αφέντες οι καθολικοί να προυμουτιάζουν να πολομούν αγάπην και πάλε να μεταγνώθουν* Μαχ. 182[17]· *μίαν ζητάς την αγάπην και άλλην μετανώθεις και μακρυνίσκεις* Μαχ. 212[9].

μετάγνωμα το· *μ ε τ ά ν ω μ α.*

Από το *μεταγνώθω* και την κατάλ. *-μα.* Η λ. και στην Ιστ. Αθέσθη 626.

α) Αλλαγή γνώμης, μεταβολή απόφασης, μετάνιωμα: *Περί των χαρτωμάτων και των μετανωμάτων να πλερώσουν* Ασσίζ. 117[4]· **β**) μεταμέλεια, μετάνοια: *Φόβοι τσ' αγάπης τσ' άπρεπης πάντα τσι συντροφιάζου κι εύκαιρα μεταγνώματα ξοπίσω τως σπουδάζου* Ερωφ. Β' 102.

μεταγνωμένος, βλ. *μεταγνώθω.*

μεταγνωμίζω ή **μεταγνωμώ.**

Από το ουσ. *μεταγνώμη.* Η λ. *μεταγνωμίζω* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.) και η λ. *μεταγνωμώ* σε κώδ. του 1603 (Βλ. Παπαγ., ΒΖ 3, 1894, 284).

Αλλάζω γνώμη, απόφαση: *Μήπως και πάψει τον θυμόν και να μεταγνωμίσει να μην την άψει* (ενν. *τη φωτιά*) *στο νησί* Διήγ. ωραιότ. 201.

μεταγνωμός ο, Πανώρ. Α' 285, Ερωφ. Α' 406, 414, 421, 496, Β' 105, 108, Ε' 135, Ροδολ. Α' [301], Β' [77], Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [287].

Από το *μεταγνώθω* και την κατάλ. *-μός.*

Μεταμέλεια: *δεν ξάζουν οι μεταγνωμοί, τα κλάηματα δε φτάνου το πράμαν απού γίνηκε μέσα μας να λιγάνου* Ερωφ. Α' 435· *μεταγνωμούς εγνώρισα πολλούς πώς το 'χα κάμει, γιατί το φίλο μ' έβλαψα* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [272]. **Φρ.** *μεταγνωμόν παίρνω* = μετανιώνω: *γιατί μεταγνωμόν πολύν επήρε μοναχός του* Τζάνε, Κρ. πόλ. 466[16].

μεταγνωμώ, βλ. *μεταγνωμίζω.*

μεταγνώνω, βλ. *μεταγνώθω.*

μετάγνωσις η· *μ ε τ ά γ ν ω σ η·* *μ ε τ ά ν ω σ ι ς,* Δεφ., Σωσ. (1569) [84].

Το αρχ. ουσ. *μετάγνωσις.*

Μετάνοια, μεταμέλεια: *Η πρώτη γνώση το λοιπόν έναι οπού ορίζει, η ξυστερνή μετάγνωση τίποτες δεν αξίζει* Αλεξ. 1888.

μεταγράφω, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 14, 1009.

Το αρχ. *μεταγράφω.* Τ. *ματαγράφω* σε δημ. τραγ. στη Ζάκυνθο (Μπουμπ., ΕΛΑ 9-10, 1955/57 (1958), 36) και σήμ. Η λ. και σήμ.

1) Μεταφράζω, ερμηνεύω: *τελειώνοντα οι μαντατοφόροι τα άνωθεν κεφάλαια και την αγάπην ... εμεταγράψαν φράγκικα απεζά τα στοιχήματα και εδείξαν τα του ρηγός* Μαχ.

138[33-4]. **2**) Αντιγράφω (Για τη σημασ. βλ. και Τωμ., ΕΕΦΣΠΑ περ. β', 23, 1972/73, 18-9): *Το ποίημα οπού 'γραψα όλοι να το ποθείτε και να το μεταγράφετε, πολλά να το αγαπάτε, και όσοι μεταγράφετε να γράφετε ως ένι* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 838· *έπεψεν ο ρε Χαρίν ... εις τον αδελφόν του ... δυο καλογήρους ... και έναν νοτάρην να μεταγράψουν τα κεφάλαια τά εγράψαν διά λλόγου του* Μαχ. 50[33-4].

μεταγυρίζω, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 109· *ματαγυρίζω,* Χριστ. διδασκ. 96, Ζήν. Ε' 141.

Από την πρόθ. *μετά* και το *γυρίζω*. Ο τ. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στη Χίο ('Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 46).

I Ενεργ. **Α'** Αμτβ. **1**) Επιστρέφω, γυρίζω πίσω: *πάλιν εξωγύρισμα, εξωτροπήν εποίκεν, μεταγυρίζει* (έκδ. *εποίησεν και μεταγυρίζει*· διορθώσ.) *ο Γιάγκουλας εις την αυτού κατούναν* Αργυρ., Βάρν. Κ 260· *μία βάρκα είδαμεν κι η θάλασσα την παίρνει και πάλι μεταγύρισε, στον άμμο τηνε φέρνει* Διήγ. ωραιότ. 372· (μεταφ.): *οι μαύρες την αλείφουνται* (ενν. *την αλοιφή*) *και το ζιμιό ξασπρίζουν κι οι γράδες εις τα νιάτα τους πάλε ματαγυρίζουν* Πανώρ. Α' 276 χφ. Α κριτ. υπ. **2**) Μεταστρέφομαι: *από ποίαν* (ενν. *εκκλησίαν*) *μεταγυρίζουν καθημερινά εις την θρησκείαν του δαιμονιάρη* Ροδινός (Βαλ.) 150· **3**) Μετανοώ, μεταμελούμαι: *έχει ανοικτές τες αγκάλες της να δεχθεί εκείνους οπού ματαγυρίζουσι* Χριστ. διδασκ. 425. **Β'** Μτβ. **α**) Μεταβάλλω, μετατρέπω, αλλάζω κ.: *το κάθε κακόν ή θέλει να αφανίσει ή να το μεταγυρίσει και φέρει το εις καλόν* Χριστ. διδασκ. 350· **β**) αλλοιώνω, διαστρεβλώνω: *είναι τινές οπού σας συγχύζουσι και θέλουσι να μεταγυρίσουν το Εναγγέλιον του Χριστού* Χριστ. διδασκ. 129. **II** Μέσ. **Α'** (Αμτβ.) μεταβάλλομαι, μεταστρέφομαι (προς το καλύτερο) (Για τη σημασ. βλ. Παπαδόπουλο [Δαβίδ σ. 150] και Apostolopoulos, Callimaque et Chrysorrhoé, σ. 84): *Ει δέ συμβεί με κίνδυνος ...* (παραλ. 1 στ.), *αντιμεταστραφήσονται και μεταγυρισθώσιν των φερομένων παρ' ημών επιβημάτων φύσεις* Καλλίμ. 246. **Β'** (Μτβ.) (με αντιχ. τη λ. *κοντάρι*) στριφογυρίζω, «παίζω στο χέρι»· κραδαίνω: *ανέβην, εκατέβηκα, να παίζει το φαρίν μου και να μεταγυρίζομαι, φίλε μου, το κοντάριν* Λίβ. Sc. 1193.

μετάγω, Καλλίμ. 40.

Το αρχ. *μετάγω*.

1) Μεταβιβάζω, παραδίνω, κληροδοτώ: *προς τον τρίτον* (ενν. *παίδα*) *την αρχήν της αυτοκρατορίας μεταγαγείν επείγετο* (ενν. *ο βασιλεύς*) *μετά πολλού του πόθου* Καλλίμ. 37. **2**) Προσελκύω: *τούτους ο αρχηγός νεόλεκτον στρατόν, κατά δέ την αυτών γλώτταν γενίτσεροι καλεί, ούς και εις την αυτού δυσσέβειαν μετάγων και περιτέμνων οικείους αυτῷ κατονομάζει* Δούκ. 179[11].

μεταδακρύζω, Διγ. 'Ανδρ. 356[31].

Από την πρόθ. *μετά* και το *δακρύζω*.

Ξαναδακρύζω: *πάλιν μετεδάκρυσεν* (ενν. *ο νέος*), *μεθ' όρκου την ελάλει* Διγ. Ζ 1941.

μεταδευτερώνω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *δευτερώνω*.

Κάνω κ. για δεύτερη φορά, επαναλαμβάνω κ.: *Που 'χε κτυπήσει* (ενν. *ο σερ Μπαστιά Βινιέρι*) *του πασιά με μια χοντρή μπιριέρα* (παραλ. 1 στ.). *Και μεταδευτερώνει τον μ' ένα χοντρό μοσκέτο* 'Αλ. Κύπρ. 2468.

μεταδέχομαι· *ματαδέχομαι,* Χριστ. διδασκ. 497.

Από την πρόθ. *μετά* και το *δέχομαι*. Η λ. τον 5. αι. (L-S· βλ. και Steph., Θησ.).

Δέχομαι πάλι, ξαναδέχομαι κάπ.: *χρεωστούμεν κατά την εντολήν του Θεού να ματαδεχόμασθε τους τοιούτους μετά χαράς* αυτ. 423.

μεταδιαβαίνω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *διαβαίνω*.

Ξαναπηγαίνω: *εμάζωξε τα φουσσάτα του ο σουλτάν Μεχεμέτης και εμεταδιάβη ατός του εις την Αρμενία* Χρον. σουλτ. 118[32-3].

μεταδίδω, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 362, Μάρκ., Βουλκ. 352[14].

Το αρχ. *μεταδίδωμι*. Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. μτβ. **1α**) Δίνω σε κάπ. κ. που έχω, παρέχω: *Ενός επαίρνει η πολιτική και άλλου μεταδίδει* Σαχλ. Ν 398· *Η δέ καρδία ... αναπέμπει τους ατμούς αυτής προς τον εγκέφαλον και ζωοπυρεί αυτόν ... μεταδίδων φυσικήν και εύκρατον θέρμην εν αυτῷ τῳ εγκεφάλῳ* Μάρκ., Βουλκ. 352[1]· **β**) μεταβιβάζω, παραχωρώ: *οι γονείς δύνανται πωλείν, μεταδίδειν, ποιείν ό βούλονται τα πράγματα τά κάμνουν από την τελευτήσασαν γυναίκα* Ελλην. νόμ. 578[9]· *τον Μανουήλ εις βασιλέα εψηφίσαντο ... Και ... προστάξας ο πατήρ ... ερυθρού πεδίλου μετέδωκεν και διάδοχος της βασιλείας υπό πάντων ελέγετο είναι* Ψευδο-Σφρ. 194[27]. **2**) (Προκ. για τη θεία μετάληψη) κοινωνώ κάπ.: *Περί νεκρού σώματος, ότι δεν το μεταδίδουν* Βακτ. αρχιερ. 171· φρ. *μεταδίδω την αγία κοινωνία σε κάπ.* = κοινωνώ κάπ.: *Περί διακόνων, ότι αυτοί δεν δύνονται να μεταδώσουν την αγίαν κοινωνίαν τοις ιερεύσιν* Βακτ. αρχιερ. 149. **Β'** (Μέσ. αμτβ.) (προκ. για υγρά) αναμειγνύομαι: *ένεκεν της τοιαύτης συγκράσεως, ήγουν μεταδιδόμενα* (ενν. *το αίμα, η χολή και το φλέγμα*) *προς άλληλα, συνίσταται το σώμα* Μάρκ., Βουλκ. 352[13].

μεταδοτικός, επίθ., Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 39[v], Χριστ. διδασκ. 414, 452.

Το αρχ. επίθ. *μεταδοτικός*. Η λ. και σήμ.

Που δίνει πρόθυμα· γενναιόδωρος: *στα ήθη τα ευγενικά ήτον και αυτός βαλμένος, φρόνιμος, μεταδοτικός, μάλλον και ανδρειωμένος* Τριβ., Ρε 26· *όσοι έχετε την φιλαργυρίαν παρακαλώ σας διά την αγάπην του Θεού να την αφήσετε και να είστεν μεταδοτικοί και εύσπλαγχνοι προς τους επτωχούς* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 351[v].

μεταδουλεύω· *ματαδουλεύω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *δουλεύω*.

Υπηρετώ πάλι: *ματαδουλεύω* (ενν. *ο Ιακώβ*) *πάλιν τον Λάβαν άλλους επτά χρόνους διά να πάρει και την Ραχήλ* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 145[r].

μεταθεμός ο, Θυσ.[2] 647, 653, 879.

Από το *μεταθέτω* και την κατάλ. *-μός*.

Μεταβολή, μετατροπή: *ουδ' είναι μπλιο μεταθεμός, γιατί του ποιητή μου θυσίαν άξα σήμερο θα κάμω το παιδί μου* αυτ. 643.

μετάθεσις η, Μαχ. 586[18], 'Εκθ. χρον. 30[26], Βακτ. αρχιερ. 168· *μετάθεση.*

Το αρχ. ουσ. *μετάθεσις*. Ο τ. και σήμ.

1) Μετακίνηση (προσώπου από μία θέση που υπηρετεί σε άλλη): *το γράμμα της εκ-*

λαμπρότητός σας έλαβον, διά του οποίου μοι ελέγετε να έλθω προ της μεταθέσεώς μου Βελλερ., Επιστ. 62[4]· *Κατάκρισις ή καθιέρωσις ού μετάθεσις ή σήκωσις μόνῳ τῳ Ρώμης αρχιερεί δίκαιον του αποστολικού προβλιζίου φυλαχθώσιν* Διάτ. Κυπρ. 507[25]· *Περί μεταθέσεως, μεταβάσεως και επιβάσεως* Βακτ. αρχιερ. 169. **2**) Μεταβολή, αλλαγή (Για τη χρ. της λ. και σε παροιμίες βλ. Πολ. Ν., Παροιμ. Β′ 181 και Ν. Χ. Κονομή, ΕΕΒΣ 23, 1953, 480): *Το γενόμενον εις ημάς, εγκλείστους όντας απολυθήναι και δούλους όντας δεσπότας γενέσθαι ... της δωρεάς ταύτης αιτίαν κρίνωμεν ... τῳ επουρανίῳ Θεῷ. Υμάς δέ τους συμπασχίσαντας και κοπιάσαντας εν τῃ μεταθέσει ταύτῃ, Θεού κελεύσει κεκοπιάκατε, ορθώς υπολαμβάνομεν* Δούκ. 195[26]· *Κύριε, απής μετάθεση δεν έχει το μαντάτο που μου 'φερεν ο άγγελος εδώ στον κόσμο κάτω...*Θυσ.[2] 75· *την μετάθεσιν της ζωής υμών εις την του χρόνου φυσικήν έφοδον αναθήσαντες* Θεολ., Τζίρ. 358[2]· *δεν είχε* (ενν. *ο πατριάρχης*) *τι να κάμει διά να φανεί η αλήθεια και πως αυτοί λεγουν ψέματα. «Εξ ανάγκης και νόμου μετάθεσις γίνεται». Και έτσι εσηκώθη ... εις την μέσην του πλήθους του λαού και εσήκωσε τες άκρες των ρούχων αυτού* Ιστ. πατρ. 109[20]. **3**) Μεταβίβαση: *Περί χρέους μεταθέσεως, ήγουν ζητεί ο χρεοφειλέτης και του δίδει άνθρωπον άλλον* Βακτ. αρχιερ. 188.

μεταθέτω, Λίβ. Ρ 2671, Θυσ.[2] 978.

Από το αρχ. *μετατίθημι*. Για διάφ. τ. βλ. Andr., Lex., λ. *μετατίθημι*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

I Ενεργ. **1**) Μετατοπίζω κ., μεταφέρω κ. σε άλλη θέση: *Προς την δευτέραν τράπεζαν μετέθηκεν εκείνα οίνων μεστά παντοδαπών παντοίων τε πωμάτων* Καλλίμ. 401. **Φρ.** *μεταθέτω νουν* = «χάνω» το μυαλό, το λογικό (μου): *κλαύσω, θρηνήσω εις εσέν εκ βάθους της καρδίας και συντρομάξω αίσθησιν και νουν να μεταθέσω* (έκδ. *νουν αμεταθεσω*· διορθώσ.) Βυζ. Ιλιάδ. 1154. **2α**) Μετακινώ κάπ. από μια υπηρεσιακή θέση σε άλλη: *Περί εξουσίας του βασιλέως ότι δύναται να μεταθέσει τας επαρχίας* Βακτ. αρχιερ. 152· **β**) (εδώ προκ. για την ιεροτελεστία της μετάθεσης επισκόπου· για τη σημασ. βλ. Μανούσ., Θησαυρ. 6, 1969, 53): *η αδελφότης υμών ... να γένει επίμων να πάρει έκδοσιν από τον οικουμενικόν πατριάρχην, να μας την στείλει να μετατεθούμεν εις την Ζάκυνθον* Βελλερ., Επιστ. 55[43]. **3**) (Θρησκ.· προκ. για τον Ενώχ) αναλαμβάνω (στους ουρανούς), «μετοικίζω»: *'Ητονε, λέγω, ο Ενώχ, όστις εμετετέθη στην συμφοράν κατακλυσμού, 'ς παράδεισον επέμφθη* Χούμνου, Κοσμογ. 411. **4**) Μεταβιβάζω, παραχωρώ: *Περί εγκαλεσίας κτήματος, οπού μετατεθεί και παραδοθεί εις άλλον* Βακτ. αρχιερ. 150. **5**) Αλλάζω, μεταβάλλω: *Εκείνη ου παρασάλευσεν εκ την βουλήν τήν είπεν· τον λόγον της τον πρωτινόν ποσώς να μεταθέσει* Ιμπ. 321· *Πούρι α δεν έναι μπορετό τούτο* (ενν. *το μαντάτο*) *να μεταθέσει, δώσ' μου καρδιά κι αποκοτιά κι η ψη μου ας το μπορέσει* Θυσ.[2] 87· *απέ το τόσον μανικόν τό κατά σου εκακώθη* (ενν. *ο 'Ερωτας*) *να μεταθέσει τον θυμόν και να σε συμπαθήσει* Λίβ. Esc. 203. **6**) Αναστατώνω, κάνω άνω-κάτω: *Τα δένδρη εξεριζώνασι, τον κόσμον αφανίσαν, την γην εμεταθέκασι όπου κι αν επατήσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 187[10]. **II** Μέσ. **1**) Μετατοπίζομαι, μετακινούμαι· (εδώ μεταφ.): *αν ουδέν μετατεθείς από το αγέρωχόν σου, ιδού απεδά φονεύομαι* Λίβ. Ν 1485. **2**) Αλλάζω διάθεση απέναντι σε κάπ.: *αν τύχει να μετατεθεί* (ενν. *η Δυστυχία*), *νομίζω, εις εσέναν καὶ να 'χεις παρηγόρημα* Λόγ. παρηγ. L 486.

μετακαθίζω.

Το μτγν. *μετακαθίζω*.

Αλλάζω τόπο, θέση: *ευθύς εμετεκάθισεν* (ενν. *ο Καλλίμαχος*), *επήγεν εις τον κήπον* Καλλίμ. 1613.

μετακαίω. *ματακαίω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *καίω*.

Ξανακαίω· (εδώ μεταφ.) βασανίζω εκ νέου: *Μα πάλιν εις το ύστερον θέλει* (ενν. *η μοίρα*) *την ματακάψει* (ενν. *την Ευγένα*) Ευγέν. Πρόλ. 120.

μετακά(μ)νω. *ματακά(μ)νω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *κάμνω*. Ο τ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε′ 879 και σήμ.

1) Ξαναφτιάχνω, ξαναχτίζω: *τον Λινάρδο, Γενουβήσο, τον έβαλε να φυλάγει ... την Ξυλόπορτα και τις πύργους ... οπού ήτανε μετακαμωμένοι και τις εμπαλώσανε με έξοδο του γαρδενάλε* Χρον. σουλτ. 85[4]. **2**) Μεταβάλλω εκ νέου: *έκαμάν το και οι επαοιδοί το νερόν αίμα, αμή να το ματακάμουν νερόν δεν εδυνήθησαν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 158[v].

μετακάνω, βλ. *μετακά(μ)νω*.

μετακατεβαίνω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *κατεβαίνω*.

Ξανακατεβαίνω, ξαναπηγαίνω (Βλ. φρ. *κατεβαίνω εις βίγλαν* στο ά. *βίγλα* 3 Φρ. β): *πάλιν να μετακατεβείς εις βίγλαν, όταν περνούν οι άρχοντες με πλήθος πολύ* Διγ. 'Ανδρ. 348[24].

μετακελητίζω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *κελητίζω*. Η λ. το 12. αι. (Βλ. Steph., Θησ.).

Πηδώ, ανεβαίνω σε άλλο άλογο: *μη βουλόμενος* (ενν. *ο Ιωάννης*) *τον ίππον τῳ Ιταλῷ δίδωσι, μετακελητίσας εις έτερον όχημα* Ψευδο-Σφρ. 210[14].

μετακίνησις *η*.

Το αρχ. ουσ. *μετακίνησις*. Η λ. και σήμ.

Μετάθεση, μετατόπιση· (εδώ) εξάρθρωση: *'Οταν εκβολήν υπομείνῃ ο ιέραξ εν τῳ ποδί ή μετακίνησιν δακτύλου* Ιερακοσ. 492[24].

μετακινώ, Λίβ. Ν 1397, Δούκ. 241[3-4]· *μετακουνώ*· αόρ. *εμετακουνίστην*.

Το αρχ. *μετακινέω*. Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1α**) Μετατοπίζω, μεταθέτω: Λόγ. παρηγ. L 497· *εφύλαξέ τον* (ενν. *ο Θεός τον Ιακώβ*) *σαν τη κόρη του ματιού του. Σαν αετός μετακουνάει τη φωλεά του, ιπί τα πουλιά του αναπετάει· άπλωσεν τα φτερά του να τον πάρει, εσήκωσέν τον ιπί τη φτερούγα του* Πεντ. Δευτ. XXXII 11· **β**) (μεταφ.): *έχω-το κάτι εκ το κακόν να σε μετακινήσει* Λόγ. παρηγ. L 489. **2**) Μετακινώ, περιφέρω, κάνω κάπ. να περιπλανηθεί: *οργίστην ο θυμός του Κύριου εις το Ισραέλ και μετακούνησέ τους εις την έρημο σαράντα χρόνια ως να πλερώσει όλη η γενεά οπού έκαμεν το κακό εις τα μάτια του Κύριου* Πεντ. Αρ. XXXII 13. **3**) Απωθώ, αποκρούω: *ημείς έθος ουκ έχομεν ελθείν οι τρεις εις ένα, οι θαρρούντες μετακινείν ο καθείς χιλιάδας* Διγ. (Trapp) Gr. 2542. **Β′** Αμτβ. **α**) Μετακινούμαι, μετατοπίζομαι: Λίβ. Sc. 436· **β**) ξεκινώ, κατευθύνομαι: *Είθ' ούτως ας μετακινήσωσιν ερχόμενοι ο Ιησούς και οι μαθηταί προς τον τάφον του Λαζάρου* Μυστ. 51· *προς την έξοδον λοιπόν οι τρεις μετακινούσιν* Καλλίμ. 75. **II** Μέσ. **1α**) Μετακινούμαι, μετατοπίζομαι· περπατώ: Καλλίμ. 413· *ποτέ της δεν εφαίνετο ότι εμετεκινείτο* (ενν. *η κόρη*)· *μόνον υπελογίζετο παίζων* Διγ. Ζ 126· **β**) απομακρύνομαι: *το όρος καπνίζει και είδεν ο λαός και*

εμετακουνίστηκαν και εστάθηκαν απομακριά Πεντ. 'Εξ. XX 18· (μεταφ.) *'Ημουν την ημέρα, έφαγέ με ζέστη και κρυάδα τη νύχτα και εμετακουνίστην ο ύπνος μου από τα μάτια μου* Πεντ. Γέν. XXXI 40. **2**) Ξεκινώ ορμητικά, ορμώ, επιτίθεμαι: *ο είς μετακινήσεται και διώξει χιλιάδας* Παρασπ., Βάρν. C 253. **3**) (Μεταφ.) ταράζομαι, αναστατώνομαι, τρομάζω: *εμετακουνίστην η πνοή του και απέστειλεν και έκραξεν όλους τους μάγους της Αίγυφτος και όλους τους φρένιμούς της κι εφηγήθην ο Φαρώ αυτωνών το όνειρό του* Πεντ. Γέν. XLI 8.

μετακολλώ.

Από την πρόθ. *μετά* και το *κολλώ*.

(Προκ. για ασθένεια) ξανακολλώ, προσβάλλω πάλι: *στους Κορφούς που πήγαινεν* (ενν. *ο γκενεράλης*) *εμετακόλλησέ τους* (έκδ. *εμετακώλυσε*· διορθώσ.) *τόσ' αρρωστία περισσή ότ' εξολόθρευσέ τους* 'Αλ. Κύπρ. 1564.

μετακολουθώ.

Από την πρόθ. *μετά* και το *ακολουθώ*. Η λ. του 4. αι. (L-S, λ. *μετακολουθέω*).

Περιποιούμαι, φροντίζω: *το περιβόλιν τό 'καμες μετακολούθησέ το* (έκδ. *μετοκολήθησέ το*· διόρθ. τολμηρά ίσως Παπαχριστ., Λαογρ. 24, 1966, 64) Ερωτοπ. 425 κριτ. υπ.

μετακομίζω.

Το αρχ. *μετακομίζω*. Η λ. και σήμ.

Μεταφέρω· (εδώ) μεταδίδω, ανακοινώνω: *πέμπει* (ενν. *η Χρυσάντζα*) *τον γραμματικόν* ... (παραλ. 1 στ.) *λέγοντα μετακομιστήν τον εαυτής πατέρα: «Ταύτα μοι επροικοδότησα ...»* Βέλθ. 1026.

μετακουνώ, βλ. *μετακινώ*.

μετακράζω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *κράζω*. Η λ. στο Βλάχ.

Απευθύνω πάλι το λόγο σε κάπ.: *αφότου ερεβεστήθηκεν κι έποικέν του το ομάντζιο, τότε τον εμετάκραξε και λέγει προς εκείνον* Χρον. Μορ. Η 1868.

μετακρίνω. *μ α τ α κ ρ ί ν ω*, Σουμμ., Ρεμπελ. 192.

Από την πρόθ. *μετά* και το *κρίνω*. Η λ. στο Βίο οσ. Νείλου (Βλ. Steph., Θησ. και Sophocl.).

Κρίνω κάπ. ή κ. για δεύτερη φορά: *ο καθαιρεθείς αρχιερεύς έχει άδειαν να μετακαλεί δευτέραν σύνοδον, να μετακρίνεται η υπόθεσις της κατηγορίας αυτού* Βακτ. αρχιερ. 157· *Περί κρίσεων βασιλέων και πατριαρχών, ότι δεν εξανακρίνονται, μόνον άλλων κρίσες μετακρίνονται* Βακτ. αρχιερ. 156.

μετακτίζω, Αχέλ. 360, Χρον. σουλτ. 51[17].

Από την πρόθ. *μετά* και το *κτίζω*. Πβ. μτγν. *μετακτίζω*.

1) Ξανακτίζω: *εδιάβησαν εις τον τοίχο του αυτού Εξαμιλίου και τον εμετακτίζανε, οπού ήτονε χαλασμένος* Χρον. σουλτ. 115[20]· *Ζημίαν κι αν εγίνετον στα σπίτια, δεν το χρήζαν, γιατί σαν εμισεύγανε, πάλε τα μετακτίζαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 408[26]· *διά να την μετακτίσει ο Μέγας Κωνσταντίνος την λέγουσιν Κωνσταντινούπολις* Κατάλ. οικουμ. συν. 96^{r}.
2) Οικίζω ξανά: *θέλουσι μετακτισθεί* (ενν. *οι χώρες*) *εκείνες οπού είναι έρημες* Χριστ. διδασκ. 95.

μετακυλώ, Λίβ. N 3804.

Από την πρόθ. *μετά* και το *κυλώ*. Πβ. μτγν. *μετακυλίω*.

(Μέσ.) ξανακυλώ, περιστρέφομαι πάλι: *μετεκυλήθην κατ' εμού του χρόνου ο τροχός* του Λίβ. Sc. 3222.

μετακωλύω. *εμετακώλυσε*, 'Αλ. Κύπρ. 1564, εσφαλμ. γρ. αντί *εμετακόλλησε*· διορθώσ.· για άλλη πιθ. διόρθ. βλ. Τζεδάκη, Κρ. Χρ. 15-16 Β', 1961/62, 168 σημ. 53. — Βλ. ά. *μετακολλώ*.

μεταλαβαίνω, βλ. *μεταλαμβάνω*.

μεταλαβασία η.

Από το *μεταλαβαίνω* και την κατάλ. *-σία*. Τ. *μεταλαμπασιά* στο Βλάχ.

Η Θεία Κοινωνία: *όσοι περάσου από δω με δίχως κοινωνία, να τους ξεσκίσου τα θεριά βλέπεις πως είναι χρεία· όσοι περάσου και βαστού τη μεταλαβασία, ένα με τ' άλλο τα θεριά τρώγουνται απ' τη ζηλεία* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) 245^{v} στ. 19.

μεταλαλώ.

Από την πρόθ. *μετά* και το *λαλώ*.

1) Απευθύνω πάλι το λόγο σε κάπ.: *Με δαχτυλίδιον χρυσόν ευτύς τον ρεβεστίζει· κι αφού τον επαράδωσε κι εποίκεν του το 'μάντζι, τότε τον μεταλάλησε και λέγει προς εκείνον* Χρον. Μορ. P 1868. **2**) Αποκρίνομαι, απαντώ: *ο Διγενής ... είπεν προς την κόρην* (παραλ. 32 στ.) ... *τον νεότερον ευθύς η κόρη μετελάλει* Διγ. Z 1897.

μεταλαμβάνω, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 941, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1033, 1765· *μ ε τ α λ α β α ί ν ω*, Ασσίζ. 188[22], Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 1204, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 30^{r}, 30^{v}, 60^{v}, Αρσ., Κόπ. διατρ. [533], Βακτ. αρχιερ. 137, 168, Χριστ. διδασκ. 269· μτχ. *μ ε τ α λ α μ β α ν ω μ έ ν ο ς*.

Το αρχ. *μεταλαμβάνω*. Ο τ. στο Somav. (λ. *μεταλαμπαίνω*) και σήμ.

Ι Ενεργ. (Μτβ.) **1**) Με γεν. **α**) παίρνω μέρος από κ.: Ερμον. Z 223· **β**) γεύομαι, απολαμβάνω: *ύδατος μεταλαβών* Διγ. (Trapp) Gr. 2104· *τροφής μεταλαμβάνοντες* Διγ. Z 2556· *γεύσεως γαρ ουδέποτε μετέλαβον εκείνων* (ενν. *των πομάτων*) Προδρ. III 197.
2) Θρησκ. **α**) (μτβ. και αμτβ.) κοινωνώ των αχράντων μυστηρίων: *ούτε φυλάττουσιν αυτά, ούτε όλως μεταλαμβάνουσι την θείαν και αγίαν κοινωνίαν* Μάρκ., Βουλκ. 344[24]· *να έχουν και αυτοί την της ψυχής φροντίδα και να μεταλαμβάνουσι την άχραντον μερίδα* Ιστ. Βλαχ. 2026· *όποιος δεν κοινωνεί και δεν μεταλαμβάνει, εκείνος ολοσώξυλος στον 'Αδην κατεβαίνει* Ιστ. Βλαχ. 2017· *εις την εξομολόγησιν ολημερνίς να μπαίνουν, ν' αφήνουν όλα τα κακά και να μεταλαβαίνουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 410[24]· **β**) δίνω σε κάπ. τη θεία μετάληψη, κοινωνώ κάπ.: *ο Μαρτής έχει μαρτυρίαν το άγιον σώμαν και αίμαν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού και τον ιερέαν οπού τον εμετάλαβεν* Ασσίζ. 130[3]· *Περί ιερέως, οπού αισχύνεται να μεταλάβει την πρεσβυτέραν αυτού* Βακτ. αρχιερ. 155. **II** (Μέσ.) κοινωνώ, παίρνω τη θεία μετάληψη: *πρέπει κάθα χριστιανός ίνα είναι έτοιμος, ήγουν εξομολογημένος και μεταλαμβανωμένος των αγίων μυστηρίων* Σεβήρ., Διαθ. 189[5]. **Φρ.** *μεταλαμβάνω πείραν κάπ. πράγματος* = αποκτώ εμπειρία, δοκιμάζω κ. (Πβ. ά. *λαμβάνω* φρ. 26): *οις* (ενν. *τοις στρατιώταις*) *συμβουλεύειν ήρξατο στραφήναι εις τα οπίσω και μη πείραν της εαυτού μεταλαβείν ανδρείας* Διγ. (Trapp) Gr. 1593.

μεταλαμβανωμένος, βλ. *μεταλαμβάνω*.

μεταλαξεύω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *λαξεύω*. Η λ. πιθ. το 12. αι. (Για το πράγμα βλ. Steph., Θησ. και Κουμαν., Συναγ.).

Λαξεύοντας μεταβάλλω: *Εις σκεύη μετελάξευσε παντοδαπά, ποικίλα: πελάξιν λίθον τηλαυγήν, λυχνίτην άλλον λίθον* Καλλίμ. 394.

μεταλέγω, Χούμνου, Κοσμογ. 1033 κριτ. υπ.· *μ α τ α λ έ γ ω,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 182^{v}.

Από την πρόθ. *μετά* και το *λέγω*. Η λ. στο Βλάχ. και σε παροιμ. (Δετοράκης, Κρητολ. 1, 1975, 121). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ.

Ξαναλέω: *πάλιν μεταλέγουν του* (ενν. *οι νέοι του Αβραάμ*) *να 'ναι βεβαιωμένος, μέλλει του υιός να γεννηθεί* Χούμνου, Κοσμογ. 1039 κριτ. υπ.

μετάληψις η, Ψευδο-Σφρ. 268^{9}.

Το αρχ. ουσ. *μετάληψις*. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για τροφή) λήψη, βρώση: *οι ιχθύες και το ζωμίδιον αυτών εις τέλος εκλείψει και η μετάληψις αυτών αηδής ημίν και ανόρεκτος γένηται* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 51^{14}· (εδώ προκ. για αντίδωρο ή αγιασμένο νερό· για το πράγμα βλ. Du Cange, λ. *μεταλαμβάνειν*): *αι καλογραίαι ... προσμένουσαι ίνα ... απογεύσωνται διά την του αντιδώρου μετάληψιν* Σφρ., Χρον. μ. 36^{5}· *η χάρις χορηγείται και διά μεταλήψεως* (ενν. *του ύδατος*) *η μνήμη νεουργείται* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1980.

μεταλλαγή η, Λόγ. παρηγ. Ο 99.

Το αρχ. ουσ. *μεταλλαγή*. Η λ. και σήμ. ως επιστημονικός όρος (Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.).

1) Μεταβολή, μεταστροφή: *ποτέ εκ το δύστυχον μεταλλαγήν ουκ έχω* Λόγ. παρηγ. L 104· *οι Ρωμαίοι ... έχαιρον δέ την φυγήν τε των πολεμίων εκείνων και ... έλεγον ..: ω μεταλλαγής θαυμασίας και εναλλαγής ανελπίστου* Καναν. 80 Α. **2**) Ανταλλαγή, εναλλαγή: *'Ημην εις κόσμον, ξένε μου, είδον τους ευτυχούντας. 'Εποισα γουν μεταλλαγήν των δυστυχοατυχούντων* Λόγ. παρηγ. Ο 346.

μεταλλάζω, βλ. *μεταλλάσσω*.

μετάλλαξη η.

Το αρχ. ουσ. *μετάλλαξις*. Η λ. και σήμ. ως επιστημονικός όρος (Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ., λ. *μετάλλαξις*).

Αλλαγή, μεταβολή: *αναθυμήσου και τον νουν φέρε να καταλάβεις* (παραλ. 1 στ.) *και άλλες πολλές μετάλλαξες στην κοσμικήν την σφαίρα, τές φέρνουν τα συβαινικά κι η τύχης πάσα μέρα* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 221.

μεταλλάσσω, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 114, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 332, Δ' 606, Στάθ. (Martini) Γ' 341· *μ ε τ α λ λ ά ζ ω,* Χριστ. διδασκ. 267.

Το αρχ. *μεταλλάσσω*. Ο τ. στο Somav. και σήμ., καθώς και διάφ. τ., ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *μεταλλάσσω*, Παπαδ. Α., Λεξ. και Γιαννουλέλλη, Πλωμάρι 162). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 658 και Λουκά, Γλωσσάρ. 308).

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Αλλάζω, μεταβάλλω, μετατρέπω: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1271, 1732, Ροδολ. Αφ. 62· (προκ. για γνώμη, όνομα, κλπ.): *συχνιά το ριζικό τη γνώμη μεταλλάσσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1818· *μετήλλαξας τον λογισμόν, μετέστρεψας την γνώμην* Διγ. Ζ 1907· *τ' όνομα του μετάλλαξα κι είπα-το Φουρτουνάτο* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 576. **2**) Μεταμορφώνω: *σε θεριά αγριότατα θενα τους μεταλλάξει* (ενν. *ο Σατανάς* τους *'Ανναν, Πιλάτον, Ηρώδην και Καϊάφα*) Τζάνε, Κατάν. 261. **3**) Ανταλλάσσω: Μ. Χρονογρ. 37^{32-3}. **4**) Μετακινώ, περιφέρω: Φυσιολ. (Zur.) XLIII 3^{13}. **5**) Κάνω κάπ. να αλλάξει γνώμη, μεταπείθω: *δεν μπορούν να τηνε μεταλλάξουν* (ενν. *την Μαργαρόνα*), *τον λογισμόν οπδβαλεν, δεν εμπορούν ν' αλλάξουν* Ιμπ. (Legr.) 345. **Β'** Αμτβ. **α**) Μεταβάλλομαι: *'Ολα τα πλούτη κι οι αφεντιές εσβήνουν και χαλούσι και μεταλλάσσουν* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 906· *άφς τον καιρό να πορπατεί κι ο κύκλος μεταλλάσσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 471· **β**) (εδώ προκ. για παραλλαγή στρατιωτών σε μάχη): *οι Φράγκοι κάνουσι φορτί εκεί και μεταλλάξαν με τάβλες και με χώματα κάτωθε στη Μαλάξαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 420^{1}. **ΙΙ** Μέσ. **1α**) Μεταβάλλομαι, αλλάζω: *Συχνιά όλα μεταλλάσσουνται και τα βαρά αλαφραίνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1299· **β**) (προκ. για όψη, μορφή) αλλάζω, «αλλοιώνομαι»: *ως ήκουσεν ο βασιλεύς τους λόγους των αρχόντων, εμετελλάγην όψη του, ήλθεν εις αηδίαν* Γεωργηλ., Βελ. 462· **γ**) αντιστρέφομαι: *εμεταλλάχθηκε η τέρψις των πραγμάτων* Θησ. Ι' [88^{4}]. **2**) Αλλάζω σύσταση, μετατρέπομαι σε κ.: *το νερόν εις το βάπτισμα δεν μεταλλάζεται εις το αίμα του Χριστού* Χριστ. διδασκ. 268. **3**) Εναλλάσσομαι: *Είκοσι οι φρονιμότεροι ... σηκώνουσίνε το νεκρό ... Εμεταλλάσσουντα συχνιά κι εκλαίγα 'ς κάθε ζάλο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1965.

μεταλλεύω.

Το αρχ. *μεταλλεύω*.

Εκμεταλλεύομαι μεταλλεία: *εις την Φώκαιαν επανέστρεψεν, μεταλλεύειν αρξάμενος συν αναλώμασι πλείστοις* Δούκ. 209^{17}.

μέταλλο το.

Το ιταλ. *metallo* (< λατ. *metallum* < αρχ. ουσ. *μέταλλον*).

Μεταλλικό μουσικό όργανο (Για τη σημασ. βλ. Zingarelli, λ. *metallo*): *ας τραγουδού τω βασιλιώ των παλαιώ τσι πράξες* (παραλ. 1 στ.) *και μ' άλλα γλυκολάλητα παιγνίδια τω μετάλλω με συμφωνίαν ας τρέχουσι* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [75].

μέταλλον το, Δούκ. 225^{20}.

Το αρχ. ουσ. *μέταλλον*. Η λ. και σήμ.

α) Μεταλλείο: αυτ. 39^{16}· **β**) (συνεκδ.) ετήσιος φόρος από εκμετάλλευση μεταλλείου: *τελέσας την συνήθη προσκύνησιν ... και το της στυπτηρίας μέταλλον λαβών, ως κατ' έτος αποδούναι είκοσιν χιλιάδων αριθμόν νομίσματα καθαρού χρυσίου* αυτ. 209^{15}.

μεταλογιάζω· *μ α τ α λ ο γ ι ά ζ ω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *λογιάζω*. Λ. *μεταλογίζομαι* σε σχόλ. (L-S).

Ι (Ενεργ.) αλλάζω γνώμη, μετανιώνω: *ίσως να μετελόγιασε, επειδή είδεν πως χωρίς πόλεμον του εφανίστη έναν καλόν μέρος της αρμάδας του ίσως ν' αλλάξει λογισμόν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 400. **ΙΙ** (Μέσ. με ενεργ. σημασ.) ξανασκέφτομαι: *το οποίον τάξιμον πάλιν ματαλογιάζεται φανερά* Χριστ. διδασκ. 259.

μεταμαζώνω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *μαζώνω*.

Ξανασυγκεντρώνω: *εστάθη και εμεταμάζωξε τα φουσσάτα του* (ενν. *ο Μεχεμέτης*), *να πάγει να μεταπολεμήσει με τον Μουσά* Χρον. σουλτ. 49[4].

μεταμαίνομαι.

Από την πρόθ. *μετά* και το *μαίνομαι*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Μαίνομαι ξανά, εξαγριώνομαι πάλι: *Αλλ' εκ παντός η τύχη μου και πάλιν μετεμάνην και πάλιν άλλην κάκωσιν θέλει να με κακώσει* Καλλίμ. 1800.

μεταμέλεια η.

Το αρχ. ουσ. *μεταμέλεια*. Η λ. και σήμ.

Μετάνοια, αλλαγή γνώμης: Ακολουθ. Μιχαήλ 273[241]· *γυναίκα ... η τον τρόπον ποιήσασα μενέτω μέχρι διετήν χρόνον διά την μεταμέλειαν της ορμασίας* Ελλην. νόμ. 543[16].

μεταμελούμαι, Λίβ. Esc. 1993· *μ ε τ α μ έ λ ο μ α ι* ή *μ ε τ α μ ε λ ο ύ μ α ι,* Ελλην. νόμ. 537[17], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1800, Σκλάβ. 225, Πεντ. 'Εξ. XXXII 12, Πτωχολ. α 905, Διγ. 'Ανδρ. 408[32]· αόρ. *ε μ ε τ α μ ε λ έ θ η ν,* Ιων. III[10], IV[2]· β' εν. προστ. αορ. *μ ε τ α μ ε λ ή θ η σ ε,* Αλφ. (Μπουμπ.) I[62].

Το αρχ. *μεταμέλομαι* › *μεταμελέομαι,* το οποίο απ. στον Ιπποκράτη. Η λ. και σήμ.

Α' Αμτβ. **α**) Αλλάζω γνώμη, μετανιώνω: Ελλην. νόμ. 524[8], Χούμνου, Κοσμογ. 2387· *εμεταμελήθην ο Κύριος ιπί το κακό ος εσύντυχεν να κάμει του λαού του* Πεντ. 'Εξ. XXXII 14· **β**) αλλάζω διάθεση, διαγωγή απέναντι σε κάπ.: *τώρα φονεύομαι απ' αυτήν και από το αδιάκριτόν της και βλέπει με ποντίζομαι και ουδέν μεταμελείται* Λίβ. Sc. 909· *Εγόει* (ενν. *ο ξένος*): *«Εις εμένα, έλεγεν, πάλι εμεταμελήθη* (ενν. *η Δυστυχία*)*»* Λόγ. παρηγ. L 690· (προκ. για το Θεό) δείχνω έλεος, σπλαχνίζομαι: *να μεταμελεθεί ο Θεός εις εμάς και ου απολεστούμε* Ιων. I[6]· *να κρίνει ο Κύριος τον λαό του και ιπί τους σκλάβους του να μεταμεληθεί* Πεντ. Δευτ. XXXII 36· **γ**) νιώθω μεταμέλεια, θλίψη για τις πράξεις μου, μετανοώ: *ο βασιλεύς εγένετο ... περίλυπος και μετεμελήθη πολλά ... και ετίμησε τον Δανιήλ* Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 347[85]· *'Ιδε, μεταμελήθησε και τήρησε την κρίσιν* Αλφ. (Μπουμπ.) I[80]. **Β'** (Μτβ.) αλλάζω διάθεση· σπλαχνίζομαι: *στραφεί και μεταμελεθεί ο Θεός εμάς ... και ου απολεστούμε* Ιων. III[9].

μεταμελώ, Χούμνου, Κοσμογ. 2379.

Πλάσμα από το *μεταμελούμαι.*

Μετανιώνω: *ως είδ' αυτούνος τον λαόν το πως μοιρολογάται, ο Φαραώς μεταμελά, καμπόσον τους λυπάται* αυτ. 2374.

μεταμιλώ.

Από την πρόθ. *μετά* και το *μιλώ.*

Ξαναμιλώ, κουβεντιάζω πάλι με κάπ.: *πάλι εγώ είδα και ερώτησα και μεταμίλησά την* Λίβ. Esc. 2988.

μεταμορφίζω, Πηγά, Χρυσοπ. 368 (38).

Από την πρόθ. *μετά* και το *μορφίζω*. Η λ. στο Βλάχ. Το μέσ. *μεταμορφίζομαι* και σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 612]).

I Ενεργ. **1α**) Μεταμορφώνω, μετασχηματίζω: *αν μας έπλασε ατός του ο Θεός, διατί ημείς να μη στέργομεν εκείνο οπού μας έδωκε ο Θεός, αμή θέλομεν να το μεταπλάττομεν, να το μεταμορφίζομεν και με σχήματα και φορέματα ξένα ...;* Πηγά, Χρυσοπ. 367 (36)·

β) (μεταφ.) μεταβάλλω, αλλοιώνω (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., ό.π.): *για να τσ' αγαπούσι, πολλά μεταμορφίζουσι το ψόμα όντε το πούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 144. **2**) Μεταμφιέζω: *τις είναι ο σκοπός εκεινών οπού μεταμορφίζουσι τες γυναίκες εις άνδρες;* Πηγά, Χρυσοπ. 368 (38). **II** (Μέσ.) μεταμορφώνομαι: *μεταμορφίζεται* (ενν. *ο διάβολος*) *εις ένα στρατιώτη και λέγει του* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 438.

μεταμόρφισμα το.

Από τον αόρ. του *μεταμορφίζω* και την κατάλ. *-μα.*

Μεταμφίεση: *Διατί να μου στολίζεσαι, εσύ κυρά, φορέματα ανδρίκια ...; Θέλεις να ειπώ εγώ τι είναι εκείνα τα μεταμορφίσματα ...;* Πηγά, Χρυσοπ. 367 (36).

μεταμόρφωμα το.

Από το *μεταμορφώ-μεταμορφώνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. το 12. αι. (Steph., Θησ.).

Μορφή, νέο σχήμα, είδος: *Αντίς από μιαν νιούτσικη γυναίκα πλουμισμένην, σε λύκου μεταμόρφωμα σ' έχει καταστημένην* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [92].

μεταμορφώνω, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1109, Αιτωλ., Μύθ. 90[3]· *μ ε τ ε μ ο ρ φ ώ ν ω,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 78[r].

Το μτγν. *μεταμορφώνω*. Η λ. στο Meursius (λ. *μεταμορφώννειν*) και σήμ.

(Μέσ.) **α**) αλλάζω όψη, παίρνω άλλη μορφή: *εμεταμορφώθηκε* (ενν. *ο Ερμής*), *σαν άνθρωπος εγένη* Αιτωλ., Μύθ. 91[5]· *εμεταμορφώθη* (ενν. *ο δράκων*) *και έγινεν ωσάν εύμορφον παιδίον* Διγ. 'Ανδρ. 375[24]· **β**) (μεταφ.) μετατρέπομαι σε ...: *επειδή θυμώνεσαι άνθρωπον να σε κράζουν έχοντας γνώμην ... θεόν να σ' ονομάζουν, βλέπου μη μεταμορφωθείς σ' άγριον θηριό κανένα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [231].

μεταμόρφωση η.

Το μτγν. ουσ. *μεταμόρφωσις*. Η λ. και σήμ.

Αλλαγή μορφής· (εδώ συνεκδ.) όψη, μορφή: *Δεν ξεύρεις πως η φορεσά τον άθρωπο στολίζει και σ' άλλη μεταμόρφωση ζιμιό τονε γυρίζει;* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 484.

μεταμπερδεύω· *μ α τ α μ π ε ρ δ έ ν ω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *μπερδένω.*

Περιπλέκομαι εκ νέου, μπλέκομαι πάλι: *Ο 'Ερωτας μ' εμπέρδεσε και σκλάβο του κρατεί με* (παραλ. 3 στ.)· *κι αν ξεμπερδέσω 'ς μια μερά, σ' άλλη ματαμπερδένω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1205 κριτ. υπ.

μεταμφιάζω.

Το μτγν. *μεταμφιάζω (-έζω)*. Τ. *μιταφιάζουμι* σήμ. στη Σάμο (Andr., Lex., λ. *μεταμφιάζομαι*). Η λ. *μεταμφιέζω* και σήμ.

I (Ενεργ.) αλλάζω ένδυμα σε κάπ.· (εδώ προκ. για κάπ. που ενδύεται το μοναχικό σχήμα) αλλάζω όνομα σε κάπ.: *Τον δέ Καντακουζηνόν καταβιβάσας εποίησε μοναχόν εν τη μονή των Μαγγάνων, μεταμφιάσας τούτον Ιωάσαφ μοναχόν* Chron. br. (Loen.) 31. **II** (Μέσ.) (μεταφ.) μεταβάλλομαι, αλλάζω χαρακτήρα: *άλλους είδομεν εκ νόσων μεταμφιασαμένους και αρετής εις άκρον ελάσαντας* Ξανθόπ. Νικηφ. 78[24].

μετανάπτω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *ανάπτω*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Α′ (Μτβ.) ανάβω και πάλι, αναζωπυρώνω· (εδώ σε μεταφ.): *πώς εις πρόσωπον Θησίου ο Άρης εφαντάστη τ' Αρκίτα κι εις τα σώθια του την φλόγα μετανάπτει* Θησ. Η′ Υπόθ. [10]. **Β′** Αμτβ. **α**) ανάβω πάλι, αναζωπυρώνομαι: *τότες εματάναψε* (ενν. *η φωτιά*), *πλειότερον παρά πρώτα, η άλλη οπού άναπτεν, αρχίνησεν να σβένει* Θησ. Ζ′ [97^{5}]· **β**) (μεταφ.) αναθαρρώ, εμψυχώνομαι πάλι: *Αρκίτας μετανάπτοντα, ώσπερ και πρώτα ήτον, αφήκε πάσ' ανάπαυση, έσω τους εχαλάστη* Θησ. Η′ [114^{5}].

μετανίζω, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. III 25, Κατζ. Δ′ 263, Τζάνε, Κρ. πόλ. 386^{5}.

Από το ουσ. *μετάνοια* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. στην Ιστ. Αθέσθη 147 και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και σε δημ. τραγ. (Παπαχριστοδούλου, Λαογρ. 18, 1959, 338).

1) Κάνω «μετάνοιες»· προσκυνώ βαθιά: *θέλω γένειν μοναχός να πα να μετανίζω, να κάμω νήστειες* (έκδ. *νηστείες*· διορθώσ.), *προσευχές και να ξηροφαγίζω* Πένθ. θαν. Κ φ. 25^{r}· *ρίχνει άγρια το χέρι του* (ενν. *ο πασιάς*) *κι εγώ του* (έκδ. *τον*· διορθώσ. κατά την έκδ. Νενεδ. 291^{9}) *μετανίζω και κάτω κλίνω την κορφήν και όλος του γονατίζω* Τζάνε, Κρ. πόλ. 226^{1}. **2**) Μετανοώ: *πλήσοι εμετανίσαν και τότες τσ' αμαρτίες τως με τα καλά επατήσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 410^{21}.

μετανίστρια η.

Από τον αόρ. του *μετανίζω* και την κατάλ. *-τρια*.

Αυτή που κάνει «μετάνοιες», γονυκλισίες: *απ' τα κοινόβια εξέβαζαν* (ενν. *οι Τούρκοι*) *και απέ τα μοναστήρια αρχόντισσες ευγενικές, ευχίστρες, μετανίστριες, καλογριοπούλες τρυφερές* Θρ. Κων/π. διάλ. 121.

μετανιώθω. — Βλ. και ά. *μεταγνώθω* και *μετανιώνω*.

Από το *μεταγνώθω* με επίδρ. του *μετανιώνω* (Βλ. και Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 535). Η λ. στον Κατσαΐτ., Θυ. Γ′ 342.

Μετανοώ, μεταμελούμαι· (εδώ απρόσ. με γεν. προσ.): *τόσα εποίκα, τόσα άργησα, πολλά μου μετανιώθει* Πόλ. Τρωάδ. 81.

μετάνιωμα το, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1431] (έκδ. *μεταγνίοματα*· διάβ. *μετανιώματα*), Ροδινός (Βαλ.) 152.

Από το *μετανιώνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μετάνοιωμα*) και σήμ.

Μεταμέλεια: *Τα 'στερα μετανιώματα δεν 'ξάζου, θυγατέρα· τό θε να κάμεις το ταχύ δε το καλά αποσπέρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 291· *Τα 'στερα μετανιώματα, έχ' ακοή, δεν 'ξάζου* Ριμ. Απολλων. 1439.

μετανιωμός ο.

Από το *μετανιώνω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Πρόλ. 173 και σήμ.

α) Αλλαγή γνώμης, απόφασης: *απήτις και το ζήτημα που μου 'καμες, Θεέ με, δεν έχει πλιο μετανιωμό, με σπλάγχνος γροίκησέ μου* Θυσ.^{2} 78· *Δεν έναι μπλιο μετανιωμός εις ό,τι κι ανέ κάμω· μαρτύροι θέλετε βρεθεί εις του παιδιού το γάμο* Θυσ.^{2} 617· **β**) μεταμέλεια: *Θυμούμαι το μετανιωμό απού 'χεν η καρδιά μου, σαν είδα κι εψαρήγασι κι ασπρίσα τα μαλλιά μου* Πανώρ. Α′ 285 κριτ. υπ.

μετανιώνω, Χούμνου, Κοσμογ. 1340, Πεντ. Γέν. VI 6, 7, Αρ. XXIII 19, Πανώρ.

Ε′ 309, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 110, 294, 792, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 104, Διγ. Ο 2248, κ.α.· *μετανών(ν)ω,* Ασσίζ. 37^{24}, 38^{18}, 117^{10}, 250^{25}, 349^{2}, Χρον. Μορ. Ρ 3501, 5197, Μαχ. 172^{8}, 394^{14}, 424^{1}, 460^{9}, 540^{8}, 642^{31}, Κυπρ. ερωτ. 92^{46}, Ευρετ. Ερωτοκρ. 772^{234}, κ.α.· μτχ. *μετανωμένος,* Μαχ. 374^{9}, 378^{34}, Θησ. (Foll.) Ι 106, Σκλέντζα, Ποιήμ. 6^{13}, Ζήνου, Βατραχ. 129, Κυπρ. ερωτ. 119^{6}, 150^{14}, Σουμμ., Ρεμπελ. 177.

Για την ετυμ. της λ. βλ. Ανδρ., Λεξ., Τσοπ., Κρητολ. 8, 1979, 63 και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 513. Ο τ., για το σχηματ. του οποίου βλ. Μενάρδ., Αθ. 37, 1925, 73, Χατζ., Διασπ. 522 και Πιλαβάκη, Κυπρ. Γρ. 21, 1956, 84, απ. και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β′ 658, λ. *μετανοιόννω* και Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. ᾆσμ. Α. 2^{79} και 27^{59}). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μετανοιώνω*) και σήμ.

Α′ Αμτβ. **1**) Μετανοώ, μεταμελούμαι: *τση νιότης σου τση δροσερής ξεφάντωση να δώσεις· και βλέπεσαι μην έρθουσι καιροί να μετανιώσεις* Πανώρ. Γ′ 132· *Όρισεν ο Αλέξανδρος παλάτια να κάψουν* (παραλ. 1 στ.) *και πάλι εμετάνωσε κι είπε: «Κακά εποίκα»* Αλεξ. 1287· *τώρα εμετάνωσεν και αγρώνισεν το πταίσμαν του και ήλθεν ζητώντα συμπάθιον από τον ρήγα* Μαχ. 166$^{22-23}$· *Αν κι είμεσθεν αμαρτωλοί, όλοι κριματισμένοι* (παραλ. 2 στ.), *τούτην την ώραν είμεσθεν όλοι μετανωμένοι* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 90· (απρόσ.): *ύστερον τι να ποίσετε ωσάν σας μετανώσει;* Χρον. Μορ. Ρ 1624. **2**) Αλλάζω γνώμη, μεταβάλλω απόφαση: *Πώς είναι μπορεζάμενο να πέψει το παιδί τση να τως δοξέψει την καρδιά μ' όλη την όρεξή τση και τώρα να μετάνιωσε;* Πανώρ. Ε′ 313· *Οι μαντατοφόροι είπαν του: «Αφέντη, ορισμένοι είμεσταν ... να μεν βάλομεν τους μαντατοφόρους σου εις την γην ώσπου να τελειώσεις την αγάπην ..., μηδέν μετανώσεις ως γοιον εποίκες και τες άλλε(ς) φορές»* Μαχ. 206^{24}· *να εμπεί εις το δίκαιον ..., εφειδή μόνος του εζήτησεν και μετά ταύτα η αυλή ουδέν πρέπει να τον αφήσει να στραφεί, αν μετανώσει* Ασσίζ. 98^{31}. **3**) (Θρησκ.) αλλαξογνωμώ, αλλαξοπιστώ: *να γνέψει προς είδωλα άλλα και να τα δουλέψουν και να μετανιώσουν και να χαλάσει τη διαθήκη μου* Πεντ. Δευτ. XXXI 20. **Β′** Μτβ. (συν. με προσ. αντων. ουδ. γένους): μετανοώ για κ.: *Βλέπεσαι μόνο στο 'στερο μηδέν το μετανιώσεις κι απού την πρίκα θάνατο εις το κορμί σου δώσεις* Πανώρ. Ε′ 265· *Θαρρώ να τα μετάνιωσες τά μου 'πε αυτείνη η γλώσσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε′ 1470· *Ζουή διά ταύτο σου ζητώ, να πα να μετανιώσω τα κρίματα οπὄκαμα* Αλφ. 11^{23}. **Φρ. 1**) *Θέλεις το μετανώσει(ν)* (ως απειλητική πρόβλεψη): *εννοιάστου να ευκαιρέσετε τον τόπον και να πάτε την δουλειάν σας, ειδέ καν ου, θέλετε το μετανώσειν!* Μαχ. 480^{34}· *Ανέν και τούτ', Αλέξανδρε, κι έχεις πολλή τη γνώση, α θέλεις να 'λθεις εις εμάς, το θελεις μετανώσει* Αλεξ. 2514. **2**) *Κι οπού το μετανιώσει* (ως αποτροπή· βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 431] και Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 425]) = θα δούμε ποιος θα το μετανιώσει: *κάμ' εσύ ό,τι σου φανεί κι οπού το μετανιώσει· και το κακό που πεθυμάς, γοργό το θέλεις σώσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 483.

μετανογώ, βλ. *μετανοώ*.

μετανόημα το.

Από το *μετανοώ* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. τον 5.-6. αι. (L-S).

Αλλαγή γνώμης ή απόφασης, μεταμέλεια: *Περί των χαρτωμάτων και των μετανοημάτων τείντα να πλερώσουν οι άνθρωποι* Ασσίζ. 260^{21}.

μετανόησις η, Ιερόθ. Αββ. 333· *μετάνοησις,* Δεφ., Σωσ. 84.

Από τον αόρ. του *μετανοώ* και την κατάλ. *-ις*. Ο τ. από μετρ. αν. Η λ. *μετανόηση* στην Ιστ. Αθέσθη 1040. Η λ. στο Somav. (λ. *μετάνοια*).

Μετάνοια, μεταμέλεια: *η μετανόησις η υστερινή πολλά 'ν' μετανοημένη* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 264· *χαίρεται ο Θεός εις την επιστροφήν μας και δέχεται ως εύσπλαγχνος την μετανόησίν μας* Διακρούσ., Αφ. 66· *μόνον την μετανόησιν στα χέρια του μου κράτιε* (ενν. *ο 'Αγγελός μου*) Τζάνε, Κατάν. 66.

'μετανόητος, βλ. Προσθ. Ι' τόμ., λ. *αμετανόητος.*

μετάνοια η, Προδρ. III 41, Φυσιολ. Β 4[21δις], Θρ. Κων/π. Πολλ. 249[25], Παϊσ., Ιστ. Σινά 639, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 442, Ιστ. Βλαχ. 612, Διήγ. πανωφ. 61, Βακτ. αρχιερ. 165, 183, 213.

Το αρχ. ουσ. *μετάνοια.* Η λ. και σήμ.

1) Μεταβολή γνώμης ή διαγωγής· μετάνιωμα: Τζάνε, Κρ. πόλ. 410[13]· *παραύτα να μεταστραφείς και να έλθεις εις μετάνοιαν και να είπεις: «Μαΐστορ, έπταισα και πλείον ου μη το ποιήσω ...»* Αναγν., Στ. πολιτ. 9· *με τους πνευματικούς να εξετάσει και να τους ανατάξαι και εις μετάνοιαν του τοιούτου κακού διόρθωσιν* Ασσίζ. 227[23]. **2**) (Θρησκ.) μεταμέλεια κάπ. για τα αμαρτήματά του: *Ουκ ήλθεν* (ενν. *ο Κύριος*) *εις μετάνοιαν καλέσαι τους δικαίους* Γλυκά, Στ. 531· *Επειδή δεν θέλει τον θάνατον του αμαρτωλού, αλλά την επιστροφήν και μετάνοιαν* Διήγ. πανωφ. 61· *ήτις* (ενν. *η αμαρτία*) *εναποπνίγεται δακρύοις μετανοίας* Γλυκά, Αναγ. 43. **3**) (Συνεκδ.) το μυστήριο της θείας εξομολόγησης: *ας έλθει εις την μετάνοιαν και ας βαστάζει απάνω του τον κανόνα* Βακτ. αρχιερ. 216· *Λοιπόν και συ, νοητέ άνθρωπε, τρεις ανακαινίσεις έχεις εν εαυτώ· βάπτισμα, χάρισμα αφθαρσίας, συν τούτω και την μετάνοιαν* Φυσιολ. Β 4[18]. **4**) Γονυκλισία, γονάτισμα: *τα γόνατά μου 'σθένησαν από τας μετανοίας* Προδρ. III 419t χφ. g κριτ. υπ. **Φρ. α**) *βάνω μετάνοια*· βλ. ά. *βάνω,* (I), Α' 17· **β**) *θέτω μετάνοιαν* = μεταμελούμαι, μετανοώ: *παρακούσας και κλοπεύς αλούς επ' αυτοφώρω ουκ έθετο μετάνοιαν, ουκ ήτησε συγγνώμην* Γλυκά, Αναγ. 19· **γ**) *κάνω μετάνοια* = (**α**[1]): βλ. ά. *κάμνω* φρ.· (**α**[2]) υποκλίνομαι, αποδίδω χαιρετισμό (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α[2] 115): *άμε κι εύρε τον τον άρχον τούτον και κάμε του μετάνοιαν με όλον τούτον* Κυπρ. ερωτ. 153[20]· **δ**) *ποιώ μετάνοιαν* = (**α**[1]) γονυπετώ, γονατίζω: *ιδού, ποιώ μετάνοιαν και πίπτω σου εις τους πόδας κι είτι κελεύεις ποίησον* Αναγν., Στ. πολιτ. 19· *ποίησον τρεις έως γης μετάνοιας μεγάλας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 917· (**α**[2]) υποκλίνομαι, προσκυνώ (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ό.π.): *ποιών εδαφιαίας μετάνοιας ενώπιον του Καίσαρος Καρόλου* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 557· *πάντα μου χαιρετώ τους. Μετάνοιαν εις εαυτούς είμαι έτοιμος να ποίσω* Δαρκές, Προσκυν. 169.

μετανοιάζω, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 431.

Από το ουσ. *μετάνοια* και την κατάλ. *-άζω.*

Κάνω «μετάνοιες», γονυκλισίες: *όλες τες εκρατήσασιν* (ενν. *τες εκκλησιές*), *διά να μετανοιάζουν και τον πικρόν τους λαλημόν μέσα να αλαλάζουν* (ενν. *οι Τούρκοι*) Θρ. Κύπρ. Μ 388.

μετανοώ, Σπαν. Ο 214, Σπαν. V 51, Χρον. Μορ. Ρ 1734, Απολλών. 33, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 263, 264, Θησ. Πρόλ. [230], Δ' [68[5]], Βεντράμ., Φιλ. 121, Χρον. σουλτ. 77[21], Διγ. 'Ανδρ. 354[13], Διήγ. πανωφ. 61, Βακτ. αρχιερ. 153, Ροδινός (Βαλ.) 80, Διγ. Ο 1803, Τζάνε, Κρ. πόλ. 201[2]· *μ ε τ α ν ο γ ώ,* Περί γέρ. 70, Αλφ. (Mor.) III 49.

Το αρχ. *μετανοέω.* Ο τ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μετανοώ*). Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **1**) (Αμτβ.) αλλάζω γνώμη ή απόφαση: Διγ. 'Ανδρ. 329[17], Ασσίζ. 38[23], Διήγ. Αγ. Σοφ. 154[31]. **2**) (Αμτβ. και μτβ.) **α**) μετανιώνω: Περί γέρ. 170, Χρον. Μορ. Η 1733· *τό έποικες με ... καλούς ανθρώπους ποσώς μη το μετανοείς* Σπαν. Ο 49· (απρόσ.) *ύστερον τι να ποιήσετε, όταν σας μετανοήσει;* Χρον. Μορ. Η 1624· **β**) (θρησκ.) μεταμελούμαι για τις αμαρτίες μου: *αμαρτωλός ου χάνεται, εάν μετανοήσει το κρίμαν του με την καρδιάν* Ρίμ. Θαν. 35· *έτσι παθαίνουν οι κακοί που δεν μετανοούσιν· 'πεθνήσκουν θάνατον κακόν* Ιστ. Βλαχ. 1315· *δόξαν έφερε Θεώ τω μόνω φιλανθρώπω τω προσδεχομένω αεί πάντας μετανοούντας* Διγ. Ζ 1140· **γ**) (σε ιδιάζ. χρ. προκ. για το Θεό· πβ. Lampe, Lex., λ. *μετανοέω* Β 1): *ότι πολυέλεος εστί* (ενν. *ο Θεός*) *και οικτίρμων και μετανοών επί ταις κακίαις ημών* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι V 81. **II** (Μέσ.) μεταμελούμαι: *Τις λιθοκάρδιος ασεβής, τις τόσα απελπισμένος στοχάζοντα τα δάκρυα σου δεν έν' μετανοημένος;*

Το β' πληθ. της προστ. ως παρων.: *Εγώ είμαι ο Σωτήρας τον οποίον κτίζει ο Μετανοείτε εις τον φόρον της Λακεδαιμονίας* Διαθ. Νίκων. 226.

μετανώθω, βλ. *μεταγνώθω.*

μετάνωμα το, βλ. *μετάγνωμα.*

μετανωμένος, μτχ. **επίθ.,** βλ. *μετανιώνω.*

μετανών(ν)ω, βλ. *μετανιώνω.*

μετάνωσις η, βλ. *μετάγνωσις.*

μέταξα η, Σφρ., Χρον. μ. 82[27] (γεν. *μετάξεως*)· *μ ε τ ά ξ α.*

'Αγν. ετυμ.· η λ. του 6. αι. (L-S). Για τη γεν. πβ. Lampe, Lex., λ. *μέταξις,* όπου πιθ. τολμηρώς δημιουργείται το λ. *μέταξις.* Ο τ. από μετρ. αν.

Μετάξι (ακατέργαστο): *σηρ, ο σκώληξ τε, ο νήθων την μετάξαν* Λεξ. II 258.

μεταξένιος, επίθ., Εβρ. ελεγ. 160.

Από το ουσ. *μετάξι* και την κατάλ. *-ένιος.* Λ. *μεταξένια* τα, του 5. αι. π.Χ. (L-S Suppl.). Τ. *μεταξένος* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Το θηλ. ως κύρ. όνομ. (Βλ. Τωμ., ΕΕΒΣ 10, 1933, 205). Η λ. στο Somav. (λ. *μεταξίτικος*) και σήμ.

Που είναι από μετάξι, μεταξωτός: *είχε* (ενν. *το παιδί*) *ομπρός στα μάτια του μια μεταξένια σκέπη* Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 15.

μετάξι το, Λίβ. Sc. 1071, Λίβ. Esc. 2148, Λίβ. Ν 1888, Αχιλλ. L 280, Rechenb. 29[1], 67[1,5,25,29], Σκλάβ. 60, Θρ. Κύπρ. Μ 247, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 131, Τζάνε, Κρ. πόλ. 344[20], 570[7]· *μ ε τ ά ξ ι ν,* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1682, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 762, Αχιλλ. Ν 378.

Από το ουσ. *μέταξα* και την κατάλ. *-ι.* Η λ. *μετάξιον* του 6. αι. (Sophocl.) και σε σχόλ. (Βλ. L-S και Steph., Θησ.). Ο τ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο και Κάρπαθο (Σακ., Κυπρ. Β' 658 και Παπαδ.-Κερ., Εβρ. γλωσσ. σ. 17). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Μετάξι (ακατέργαστο): *Να ετυλίξεις άκλωστο ράμμα ή μετάξιν να βάνεις εις την ιστίαν μη καγεί* Ιατροσ. κώδ. χκγ'. **2**) Μετάξι (κατεργασμένο): *Εντέχεται απέ το μετάξιν των ρ' περπύρων να λάβουν πέρπυρα η', κουκία ιθ' τέλος* Ασσίζ. 487[22]· *Τα δικαιώματα*

τα παλαιά ορίζουσιν ότι να πάρουν εις τον φούντικαν απέ την πούλησιν του μεταξίου πέρπυρα ρ' Ασσίζ. 237[11]. **3**) Μεταξωτή κλωστή: *δέσε και εις το ποδάριν του πασαενός* (ενν. *χελιδονιού*) *κόκκινο μετάξι* Σταφ., Ιατροσ. 11[295]· *Πανίν εκράτει κι ήκανε γάζωμα με μετάξι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 610· *φορέματα τά ένι πλουμιστά με το μετάξιν* Ασσίζ. 494[29]. **4**) Μεταξωτό ύφασμα: *επήρα με μένα μια σκλάβα όμορφη, οπού τηνε κρούσεψα στο Ιερουσαλάιμ 'νδυμένη από σκαρλάτο και 'πό μετάξι* Εβρ. ελεγ. 170· *ο Δήμος στο κεφάλι του είχεν ένα φακιόλι από μετάξι κόκκινο π' αγόρασεν στην Πόλη* Μαρκάδ. 314. **Έκφρ.** *Μαλλιά μετάξι* = πολύ ωραία, απαλά, λαμπερά μαλλιά (Για την Έκφρ., που απ. και σήμ., βλ. Θαβώρ., Ελλην. 19, 1966, 260): *έχεις την κεφαλήν χρυσήν και τα μαλλιά μετάξι* Ch. pop. 402. (Ως προσφών. αγαπημένου προσ.): *Άσπρο μετάξι γαρμιζί, χρυσάφι από την Πόλην, ... τι μου είσαι χολιασμένη;* Ch. pop. 299.

μεταξιατικόν το.

Από το ουσ. *μετάξι* και την κατάλ. *-ιατικόν*. Η λ. στο Meursius και στο Du Cange (λ. *μέταξα*). Σχόλ. για τη λ. βλ. και Schreiner [Προστ. Ανδρ. σ. 220 σημ. 34].

Φόρος που πλήρωναν οι πωλητές για το μετάξι: *μηδ' όλως παρά μηδενός κωλυόμενοι* (ενν. *οι Μονεμβασιώται*) *επί ταις διαπράσεσι των τοιούτων πραγματειών αυτών ή καθελκόμενοι εις απαιτήσεις καμπανιστικού, ... μεταξιατικού, της απαιτήσεως του πανίου του εν τω φόρω πωλουμένου* Ψευδο-Σφρ. 540[27].

μετάξιν το, βλ. *μετάξι*.

μεταξοσφικτουράτος, επίθ.

Από το ουσ. *μετάξι* και το επίθ. *σφικτουράτος*.

Που φορά μεταξωτό σφικτούρι (Για τη σημασ. βλ. και Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 186, λ. *κοντοσφίκτουρον*· για το σφικτούρι βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 24, 1954, 20-1): *γέγονε* (ενν. *ο δείνα*) *λαμπρός και λουρικάτος ... μεταξοσφικτουράτος* Προδρ. IV 12d χφφ CSA κριτ. υπ.

μεταξοχρυσοκέντητος, επίθ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1351.

Από τα ουσ. *μετάξι, χρυσός* και το επίθ. *κεντητός*. Λ. *μεταξοχρυσοκεντητός* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που είναι κεντημένος με μεταξωτή και χρυσή κλωστή: *πιάνω και ωραίον μαντήλιν μεταξοχρυσοκέντητον* αυτ. 377.

μεταξοχρυσοΰφαντος, επίθ.

Από τα ουσ. *μετάξι, χρυσός* και το επίθ. *υφαντός*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που έχει υφανθεί με μεταξωτή και χρυσή κλωστή: *απέκει επροσκύνησα έως της γης το 'δάφος οπού 'τον ολοσκέπαστον με της Περσίας πεύκια μεταξοχρυσοΰφαντα με εύμορφα κλαδία* Αρσ., Κόπ. διατρ. [**1172**].

μεταξύ, επίρρ., Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [428], Ζ' [328, 498].

Το αρχ. επίρρ. *μεταξύ*. Η λ. και σήμ.

1) Τοπ. **α**) ανάμεσα· (εδώ με άρθρο): Διήγ. πόλ. Θεοδ. 25· **β**) (με αιτιατ.) μπροστά, ενώπιον: *αγορά γίνεται πάλιν εκ των Τρώων εις την πόλιν* (παραλ. 1 στ.) *μεταξύ τούτους Αντήνωρ ήρχισε να λέγει λόγον* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Η' [395]. **2**) Χρον. **α**) εντωμεταξύ: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Υπόθ. Α'· **β**) (με γεν.) κατά τη διάρκεια: *μεταξύ του καιρού τούτου Γλαύκος και ο Διομήδης απαντήθηκαν οι δυο τους* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ζ' [151].

μεταξωτός, επίθ., Ασσίζ. 243[28], Διγ. (Trapp) Gr. 1860, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1683, Θρ. Κύπρ. Μ 403, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1454], Διακρούσ. 112[13].

Το μτγν. επίθ. *μεταξωτός*. Η λ. και σήμ.

Καμωμένος από μετάξι, μεταξένιος: *ουκ έβαλα εις την ράχη μου μεταξωτόν ιμάτιν* Προδρ. Ι 50· *ρούχον χρυσόν, μεταξωτόν, έμορφα υφασμένον* Φλώρ. 116.

Το ουδ. ως ουσ.) μεταξωτό ύφασμα ή ένδυμα (κυρίως στον πληθ.): *εσκεπάσεν ... όλον τον σταυρόν με το μεταξωτόν* Μαχ. 72[4]· *μεταξωτά πολύτιμα για σάβανον τους βάνουν* Θησ. Β' [79[1]]· *πολλοί φορούν μεταξωτά, βελούδα, τζαμιλότια* Γεωργηλ., Θαν. 582.

μεταπαίρνω· *μ α τ α π α ί ρ ν ω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *παίρνω*. Λ. *μεταπέρνομαι* στο Somav.

1) Ξαναπαίρνω πίσω κ. που έχω δώσει: *εφοβάτονε* (ενν. *ο Μεχεμέτης*)· *και τούτο μήπως και μετανοήσει ο γέρος και μεταπάρει την βασιλείαν* Χρον. σουλτ. 77[21]. **2**) Παίρνω πάλι κάπ. μαζί μου: *Ύστερα το ρηγόπουλο θέλει την ματαπάρει* (ενν. *την Ευγένα*) Ευγέν. Πρόλ. 142. **3**) Ξανακαταλαμβάνω, ξανακυριεύω: *Πώς εματαηπήρεν την Κατοχήν ο δούκας* Χρον. Τόκκων μετά στ. 199. **4**) (Προκ. για στράτα) ξανακολουθώ: *και 'δέ ποια στράτα σ' ήφερε, να τηνε μεταπάρεις* Κατζ. Ε' 382.

μεταπάλιν, επίρρ.· *μ α τ α π ά λ ι ν.*

Από την πρόθ. *μετά* και το επίρρ. *πάλιν*. Για διάφ. τ. της λ. σήμ. ιδιωμ. στην Κάτω Ιταλία βλ. Andr., Lex. στη λ.· βλ. και Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 230, λ. *μάτα πάλι*.

Ξανά, πάλι: *διά να χαρούμεν αν τύχει καμίαν φοράν εις καιρόν ματαπάλιν εις ετούτον οπού σήμερον λυπούμεσθε* Χριστ. διδασκ. 422.

μεταπανδρεύομαι· *μ α τ α π α ν τ ρ ε ύ ο μ α ι,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 255[v].

Από την πρόθ. *μετά* και το *πανδρεύομαι*.

Ξαναπαντρεύομαι: *Ειδέ και λάχει να μεταπανδρευθεί αυτή, τότε τα παιδία ... να παίρνουσι όλα τως τα πράγματα τα πατερικά σωστά* Εκλογής χειρόγρ. 247[20]· *μετά την θανήν του Ιωακείμ ματαπαντρεύεται η Άννα ... και παίρνει δεύτερον άνδραν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 255[r].

μεταπατώ, Λίβ. Esc. 919.

Από την πρόθ. *μετά* και το *πατώ*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.).

α) Αναχωρώ εκ νέου, μεταβαίνω σε άλλο μέρος: *ιδού και πάλιν άκουσε, πάλι να σε αφηγούμαι, πώς εμεταπατήσαμεν απέ το κατουνοτόπιν* αυτ. 864· **β**) (εδώ) ιππεύω· αναχωρώ έφιππος (Βλ. Schreiner, BZ 42, 1943, 244-5): *Ευθύς εμεταπατήσαμεν εις τα άλογα της γραίας* αυτ. 3015.

μεταπηδώ.

Το μτγν. *μεταπηδάω*. Η λ. και σήμ.

Α' (Αμτβ.) πηδώ από ένα μέρος σε άλλο· (εδώ προκ. για βλήμα) μεταβαίνω ορμητικά: *το σώμα διατρήσας εξέρχεται* (ενν. *το μολυβδόβολον*) *και εις άλλο μεταπηδά* Δούκ. 331[22].
Β' (Μτβ.) ξεπερνώ, υπερβαίνω: *παραβαίνων και μεταπηδών όρια, ά ησφαλίσαντο Θεός και αλήθεια* αυτ. 199[18].

Αγοράζω κ. και το πουλώ σε άλλους, μεταπωλώ: *Τω κοινώ λαώ και τοις παζαριώταις ταχύτητα εις τας πράξεις αυτών και κέρδος, μάλιστα τοις μεταπρατούσιν* (έκδ. *μεταπράτουσιν*· διορθώσ.) *τα εκ της θαλάσσης εξερχόμενα* Ωροσκ. 40[28].

μεταπροβάλλω· *μ α τ α π ρ ο β ά λ λ ω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *προβάλλω.*

Α' (Αμτβ.) ξαναπροβάλλω, εμφανίζομαι πάλι: *ας μπούμε μέσα, Αννίτσα μου, κι εις λίγην ώρα πάλι γι' αυτό το γέρο το λωλό θέλω μεταπροβάλει* Κατζ. Δ' 446. **Β'** (Μτβ.) ανακινώ, επανεξετάζω ένα θέμα: *μην τύχει εκείνο οπού μίαν φοράν αποφασίσθη, πάλιν ματαπροβαλθεί* Χριστ. διδασκ. 481.

μετάπωρον το, βλ. *μετόπωρον.*

μεταπώς, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *μετά* και του επιρρ. *πώς.*

Ξανά με ποιο τρόπο: *με κρυφά κομπώματα δώσει το* (ενν. *το δακτυλίδιν*) *θέλει, λέγει, και πώς και τι και μεταπώς είντα λογής το λέγει;* Ριμ. κόρ. 583 χφ V κριτ. υπ.

μετάρσιος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μετάρσιος.*

Που αιωρείται στον αέρα: Παϊσ., Ιστ. Σινά 211.

Το ουδ. ως ουσ. = εξώστης, μπαλκόνι: *εξαίφνης εχάλασε το μετάρσιον το έμπροσθεν του γουλά, επί του οποίου ήσαν πολλαί αρχόντισσαι και έπεσεν η αυθεντοπούλα κυρία Μανδελίνα* Ηπειρ. 238[21-2].

μετάρχης· *μετάρχα,* Αχιλλ. Ν 920 κριτ. υπ., εσφαλμ. γρ. αντί *μεγάρχα·* διόρθ. Wagn. (Βλ. Hesseling [Αχιλλ. σ. 137]).

μεταρχίζω· *μ α τ α ρ χ ί ζ ω,* Σουμμ., Ρεμπελ. 192.

Από την πρόθ. *μετά* και το *αρχίζω.*

Ξαναρχίζω: *ηθέλασι μετά χαράς πάλι να μεταρχίσουν τον πόλεμον οπὄκαμναν* Θησ. Ε' [84[4]].

μετάρχομαι, βλ. *μετέρχομαι,* ΙΙ.

μεταρωτώ, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. ιε' 4· *μ α τ α ρ ω τ ώ,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 182[v].

Από την πρόθ. *μετά* και το *ρωτώ.* Η λ. στο Somav.

Ρωτώ και πάλι, ξαναρωτώ: *θα πα χτυπήσω τση Πουλισένας να 'βγει εδώ να τη μεταρωτήσω για τούτα τα τορνέσα μου* Κατζ. Ε' 294· *μηδέ αποκότησε κανείς απ' εκείνην την ημέραν να τον μεταρωτήσει πλέον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κβ' 46.

μετασαλεύω, Ιερακοσ. 504[28], Πεντ. Γέν. IV 14, Διγ. 'Ανδρ. 315[7].

Το μτγν. *μετασαλεύω* (Lampe, Lex. και Steph., Θησ.). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό δίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α' Μτβ. **1α**) Μετακινώ, μετατοπίζω (βίαια), μεταθέτω: *εκ το βασμίδιν το κακόν να τον μετασαλέψεις* Λόγ. παρηγ. Ο 513· *Περί αρπαζόντων γην και των μετασαλευόντων*

τα σύνορα Βακτ. αρχιερ. 136· *θέλει κρίνει αν είναι χρεία να* (έκδ. *τα*) *τους μετασαλεύσει* (ενν. *το Πρεσβυτέριον*) *ή όχι* Χριστ. διδασκ. 466· **β**) (προκ. για εξάρθρωση): *έτσι να μη φαν τα παιδιά του Ισραέλ το νεύρο το μετασαλεμένο ος επί απαλάμη του μεριού ως την ημέρα ετούτη, ότι έγγιξεν εις απαλάμη μερί του Ιακώβ εις το νεύρο το μετασαλεμένο* Πεντ. Γεν. XXXII 33. **2**) Κάνω κάπ. να μετακινείται διαρκώς, να περιπλανιέται: *να δουλέψεις την ηγή να μηδέν προσμίξει να δώσει τη δύναμή της εσέν, κουνισμένος και μετασαλεμένος να είσαι εις την ηγή* Πεντ. Γέν. IV 12. **3**) Αναστατώνω, κάνω άνω-κάτω: *τοιούτον γαρ εστί το έθνος των Αλαμάνων ... επαιρόμενον, ίνα μετασαλεύση πάσαν την γην* Κομνηνής 'Αννας, Μετάφρ. 403. **4**) (Μεταφ.) **α**) κλονίζω: *την όντως αγάπην και την φιλίαν ... μήτε το τοπικόν διάστημα την μετασαλεύει, μήτε άλλη τις περιστατική αιτία ..., αλλά μένει η αυτή ωσαύτως έχουσα* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 24[12]· **β**) θέτω σε κίνδυνο: *Ποια φύσις της αισθήσεως ή αναίσθητος να ίδει* (παραλ. 1 στ.) *εκείνην την παράξενον* (ενν. *την Ελένη*), *να μην μετασαλεύσει πλούτον και δόξαν και ζωήν και αυθεντιά και κάστρη;* Βυζ. Ιλιάδ. 510. **Β'** Αμτβ. **1α**) Μετακινούμαι, μετατοπίζομαι: *δεν είχε η λυγερή καιρό σκιας να γυρέψει παρέκει τόπο να χωστεί και να μετασαλέψει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 706· *ούτως επεγίνωσκες ότι μετασαλεύει, κι από τόπον ηυρίσκετο πάλιν εις άλλον τόπον* Διγ. Ζ 128· **β**) (σε μεταφ. προκ. για αλλαγή γνώμης): *αυτείνη* (ενν. *η Αρετούσα*) *εμήνα του κυρού πως σ' ένα ζάλο στέκει και μηδ' εμετασάλεψε να πάγει πλια παρέκει κι οι λογισμοί τση είναι καλοί, ποτέ τση δεν τσ' αφήνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 752. **2**) (Μεταφ.) αναστατώνομαι, ταράζομαι: *ποια φύσις λέγω αισθητική να έβλεπε τοιαύτα τα ξένα τα παράδοξα, τά γέγονεν εις Τροίαν, να μην εμετασάλευσεν, αναίσθητος να γένει* Βυζ. Ιλιάδ. 1050.

μετασελίζω, Διγ. (Trapp) Gr. 1183, 3050, Διγ. Ζ 3432, 3617, Πόλ. Τρωάδ. 521, Λίβ. Ν 2695, Αχιλλ. L 437, Αχιλλ. Ν 557. — Βλ. και ά. *μετασελώνω.*

Από την πρόθ. *μετά,* το ουσ. *σέλα* και την κατάλ. *-ίζω.*

(Μτβ. και αμτβ.· συνεκδ.) αλλάζω άλογο, ξανακαβαλικεύω (συν. άλλο άλογο) (Πβ. και Schreiner, BZ 42, 1943/49, 245): *όσον απήλθεν* (ενν. *ο Κατακουζηνός*) *τρεις φοράς με το άλογον εκείνο, πεζεύγει, εμετασέλισε κι ανέβη απάνω εις άλλο* Χρον. Μορ. Η 5066· *Ευθύς εμετασέλισεν εις το φαρίν το άλλο* Χρον. Τόκκων 270· *Παρέπεισα τον Λίβιστρον, απέρριψε τον φόβον, ευθύς μετεσελίσαμεν εις τα άλογα της γραίας, την στράταν εκρατήσαμεν την παραθαλασσίαν* Λίβ. Sc. 1858.

μετασελώνω. — Βλ. και ά. *μετασελίζω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *σελώνω.*

Α' (Μτβ.) ξανασελώνω: *εμετεσέλωσα τον θαυμαστόν μου μούντον ... και παρευθύς εκαβαλίκευσα και υπήγα εκεί* Διγ. 'Ανδρ. 389[24]. **Β'** (Αμτβ.· συνεκδ.) αλλάζω άλογο, ξανακαβαλικεύω (συν. άλλο άλογο): *έβαλα καμηλαύχιον συγουρίτσικον και εμετεσέλωσα εις άλλον άλογον, οπού το ονόμαζα δαγάλον* Διγ. 'Ανδρ. 394[12]· *όσον απήλθεν* (ενν. *ο Κατακουζηνός*) *τρεις φορές με το άλογον εκείνο, πεζεύει, εμετεσέλωσεν κι ανέβη άνω εις άλλο* Χρον. Μορ. Ρ 5066.

μετασέρνω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *σέρνω.*

Ξαναρίχνω βλήμα, κανονιοβολώ και πάλι: *φοβιζάμενος ο λαός να μην τους μετασύρει με το κανόνι και τους σκοτώσει* Σουμμ., Ρεμπελ. 180.

μετασηκώνω, Αχέλ. 1761.

Από την πρόθ. *μετά* και το *σηκώνω*. Τ. *μετασηκώννω* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 658, λ. *μετασηκόννω*).

(Μέσ.) ξανασηκώνομαι: *Τότες εγίνη χαλασμός και φόνος εις την μέσην, δεν εμετασηκώνετον όποιος εκεί 'χε πέσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 286[26].

μετασκάπτω· *ματασκάπτω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *σκάπτω*. Η λ. στον Ησύχ. (Βλ. και Steph., Θησ.).

Ξανασκάβω: *εκείνοι μετασκάπτασιν, τρύπες αλλόθεν κάναν* Αχέλ. 1862· *εβγάνοντας επτά πλάκες μαρμαρένιας ευρήκασι χώμα ανακατωμένον με μύρον· και ματασκάπτοντες εύρον ένα κιβούριον* Εγκ. αγ. Δημ. 110[193].

μετασκήνωμα το.

Από το *μετασκηνώ* και την κατάλ. *-μα*.

Νέος τόπος διαμονής: *άντρον ευρίσκεις ιερόν (μετασκήνωμα θείον, μεγίστην πέτραν)* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1738.

μετασκοπώ.

Από την πρόθ. *μετά* και το *σκοπώ*.

Εξετάζω, σκέφτομαι πάλι, σχεδιάζω: *Και πάλι μετασκόπησε το πώς εκείθ' Αρκίτας να 'ξοριστεί ολοτελής* Θησ. Ε' [2[5]].

μετασκούζω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *σκούζω*.

Ξαναθρηνώ γοερά, κλαίω πάλι με κραυγές: *αφόν το κλάψιμό 'παυαν ... τους εγλυκασπαζόντησαν* (ενν. τους νεκρούς) *και πάλι μετασκούζαν ως το 'χουσι συνήθειαν στο κλάψιμο γυναίκες* Θησ. Β' [78[4]].

μετασκύβω, βλ. *μετασκύφτω.*

μετασκύφτω· *ματασκύφτω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *σκύφτω*.

Σκύβω ξανά: *Και πάλιν εματάσκυψεν και έγραφεν εις την γην* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 377[v].

μεταστaίνω, Χρον. Μορ. Η 1234, 6316, 7437, Χρον. Μορ. Ρ 2460, 2461, Λίβ. Ρ 246, 1450, Λίβ. Sc. 347, Λίβ. Esc. 363, 1524, 2758, Λίβ. Ν 430, Χρον. Τόκκων 3442, 3454, Ιμπ. (Legr.) 143, κ.π.α.

Από την πρόθ. *μετά* και το *σταίνω*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μεταστένω*).

I Ενεργ. **1**) Μεταβάλλω, μεταπλάθω: *τούτο τεχνικώς ο χρυσοχός εκείνος από χρυσού μετέστησεν εις κεφαλήν ανθρώπου* Καλλίμ. 332. **2**) Μετακινώ· ρίχνω κάτω: *ολους τους εχαμοκύλησε* (ενν. ο *Απολλώνιος*) *μετά μεγάλα πάθη, τινάς ουδέν απόμεινε που δεν εμεταστάθη* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [752]. **3**) Απομακρύνω, καθαιρώ: *'Ην* (ενν. *ιέρειαν*) *Στασαγόρας οργισθείς μετέστησεν αυτίκα ιεροσύνης την αυτήν* Βίος Αλ. 2485· *τον Στασαγόραν μετέστησεν Αλέξανδρος κακώς της στρατηγίας* Βίος Αλ. 2714. **4**) ? Μεταγγίζω: *'Ετερον ή μετά του ανθρώπου αίμα να το μεταστήσει ή φλέβα να κοπεί να τρέχει να το στήσει* Ιατροσ. κώδ. τλη'. **II** Μέσ. **1α**) Μετακινούμαι, αλλάζω θέση,

απομακρύνομαι: *Ο κηπουρός μετά μικρόν εκείθεν εμετέστην τον κήπον αγωνούμενος* Καλλίμ. 2065· *εμεταστάθην απεκεί και εσέβην εις την τέντα* Λίβ. Esc. 1464· **β**) (μεταφ.) *και αν ακομή ου μετασταθείς εκ το αγέρωχόν σου, ήδη ... φονεύομαι* Λίβ. Sc. 520· **γ**) γυρίζω πίσω, στρέφομαι προς τα πίσω: *Ηθέλησεν ο πρίγκιπας να υπάγει στους Ρωμαίους κι όλοι τον ανασκόψασιν ... λέγας ότι αν μετασταθούν ετότε οι Ρωμαίοι* (παραλ. 1 στ.), *πολλά ελαφρά τους θέλουσιν σκοτώσει τα άλογά τους* Χρον. Μορ. Η 5086· *Κι οι Φράγκοι εμεταστάθησαν, στρέφονται εις τους Ρωμαίους, με τα κοντάρια και σπαθία εδράμασιν εις αύτους* Χρον. Μορ. Η 5382. **2**) Αποκαθίσταμαι, γνωρίζω βελτίωση: *'Αρχισεν εδυνάμωσεν, εμεταστάθη ο τόπος* Χρον. Τόκκων 1927. **3**) Αναστατώνομαι, ταράζομαι: *κι όλος εμεταστάθηκα κι επόμεινα σαν ξύλο και δεν εμπόρου στο χαρτί πλιο να γυρίσω φύλλο* Φορτουν. (Vinc.) Α' 220· *Τούτην την φωνήν ως την ήκουσεν ο Λέων όλος εμετεστάθην* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 396. **4**) Πεθαίνω: *ειδέ δέ εμεταστάθησαν, πρέπει να το στρέψουν οι κληρονόμοι τους κατά το μερτικόν τό έλαβεν ο καθές απέ το εδικόν του τεθνεώτος* Ασσίζ. 121[31]· *Κι όσον απεκατέστησεν ετούτα κι άλλα πλείστα, εμεταστάθη ως χριστιανός· ο Θεός να τον συγχωρήσει* Χρον. Μορ. Η 2460. **5**) (Προκ. για ποσό) αναλογώ, αποδίδομαι: *Ει γουν ευρείν θέλ(εις) πόσα πασαενού μετέστη κέρδος, των τριών τα κεφάλαια ομαδιάσας ... ποίησον ...* Rechenb. 8[3].

μετάστασις η, Προσκυνητ. α' 121[7].

Το αρχ. ουσ. *μετάστασις*. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για την Παναγία) αναχώρηση από αυτή τη ζωή για την άλλη, κοίμηση: *την γέννησιν, φημί, αυτής* (ενν. *της Θεόπαιδος*), *την είσοδόν τε πάλι και την σεπτήν μετάστασιν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1054· *έδωκεν αυτή* (ενν. ο *Γαβριήλ τη Παναγία*) *κλωνάριον φοινικίας προμηνύων την μετάστασιν αυτής* Προσκυνητ. α' 121[9].

μεταστέκομαι.

Από την πρόθ. *μετά* και το *στέκομαι*.

Ξαναστέκομαι· αγκυροβολώ πάλι: *διατί δεν έστεκαν* (ενν. οι *Τούρκοι*) *καλά κι ευθέως έξ' εβγήκαν, 'ς τόπον κρασμένον Μάγγιαρον πάλι μετασταθήκαν* Αχέλ. 226.

(Απρόσ.) τυχαίνει: *τότες εσυντήρουν τους· ωσάν εμεταστάθη, είδα το πώς εδιάγασιν* (ενν. *οι φυλακατόροι*) *και είντα τάξιν έχουν* Σαχλ., Αφήγ. 553.

μεταστέλλω.

Το μτγν. *μεταστέλλω*.

(Μέσ.) στέλνω και καλώ κάπ.: *τάχιστα μετεστείλατο* (ενν. η *Ολυμπιάς*) *τον επωδόν κρυφίως* Βίος Αλ. 268.

μεταστέλνω, Χρον. σουλτ. 98[5], 136[8]· *ματαστέλνω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *στέλνω*.

Ξαναστέλνω, στέλνω για δεύτερη φορά: *μα 'λα στο σπίτι ογλήγορα κι αφέντης σ' ανιμένει για να γευτείτε· μην αργείς, να μη με μεταστείλει* Κατζ. Γ' 141· *αυτός* (ενν. ο *Ηρώδης*) *τον εματάστειλεν* (ενν. *τον Ιησού*) *εις εμέ, διότι δεν ηύρηκεν εις αυτόν κανένα κακόν να έκαμεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 275[v].

μεταστερεώνω, Χρον. Μορ. Η 179· *μεταστεριώνω,* Χρον. Μορ. Ρ 179.

Από την πρόθ. *μετά* και το *στερεώνω*.

Αποφασίζω πάλι: *ο αφέντης της Φιλάντριας θέλει και εμεταστερέωσεν να γένει το πασσάτζο* Χρον. Μορ. Η 191.

μεταστεριώνω, βλ. *μεταστερεώνω.*

μεταστρατεύω· *μ α τ α σ τ ρ α τ ε ύ ω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *στρατεύω.*

Εκστρατεύω πάλι: *ο Κομνηνός … υπήγεν και επολέμησεν το Δοράτσον … Και πάλιν τούτος ο Κομνηνός ματαστρατεύει προς αυτούς* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 321^{r}.

μεταστρεμμένος, μτχ. επίθ., βλ. *μεταστρέφω.*

μεταστρεμμός ο.

Από το *μεταστρέφω* και την κατάλ. *-μός.*

Μετατροπή, μεταβολή: *δεν έχει τέλος η οργή τως, μηδέ μεταστρεμμό ποτέ η βουλή τως* Λεηλ. Παροικ. 336.

μεταστρέφω, Ασσίζ. 331^{26}, Διγ. Ζ 2002, Βέλθ. 1069, Λίβ. Sc. 590, Λίβ. Esc. 3367, Αχέλ. 1699, Διγ. 'Ανδρ. 326^{30}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 197, 1185, Θυσ.^{2} 794, κ.π.α.· *μ α τ α σ τ ρ έ φ ω,* Χριστ. διδασκ. 49, 68· μτχ. παρκ. *μ ε τ α σ τ ρ ε μ μ έ ν ο ς.*

Το αρχ. *μεταστρέφω.* Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Στρέφω κ. προς …: *μεταστρέψας* (ενν. *ο Ακρίτης*) *την ψυχήν εις θυμηδίαν πάλιν … ηγάλλετο* Διγ. Ζ 4138· **β**) αποδίδω, μεταβιβάζω: *Τέκνα …, εγώ το στέμμα, την αρχήν, την δόξαν και το κράτος μεταβιβάσαι προς υμάς και μεταστρέψαι θέλω* Καλλίμ. 47. **2α**) Επιστρέφω κ., δίνω κ. πίσω: *ουδέ πρέπον γαρ υπάρχει ίνα πάλιν μεταστρέψουν άπαντες τα μερτικά τους κι εκ δευτέρου μοιρασθήναι* Ερμον. Θ 36· *'Εστω δέ γνω‹στόν› ότι το γομάριον το μήτε λυθέν ή … μη διαπωληθέν μήτε εις εξωτίαν αποσταλέν, αλλ' οπίσω μεταστραφέν, ακομμέρκευτον διαφυλαχθήσεται* Χρυσόβ. του 1364 σ. 33· **β**) αποκαθιστώ: *αυθέντη, αν τύχει τούτον τον καιρόν και χρόνον θέλεις μεταστρέψειν την βασιλείαν εις το γένος του Ι(σρα)ήλ;* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. 16^{14}. **3α**) Μεταβάλλω, αλλάζω, μετατρέπω· διαστρέφω: *μετέστρεψε την δημοκρατίαν εις βασιλείαν* Βακτ. αρχιερ. 210· *τό είχα εις κατευόδωμαν, ιδού εμετέστρεψά το* Λίβ. Ρ 1530· *εμετέστρεψέν το* (ενν. *το κοράσιον*) *η φύσις, έποικέν το ρωμανάτον* Πτωχολ. α 687· **β**) (εδώ σκέψη, γνώμη, κ.λ.π.): *Μετάστρεψε το λογισμό, το νου σου μην παιδεύγεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 927· *Ταύτα και άλλα πλείονα είπον οι στρατιώται προς τον … Βέλθανδρον … Ποσώς ουκ εμετέστρεψαν καν όλως τον σκοπόν του* Βέλθ. 158· *βλέποντας πως αχαμνά ήτον και κουρασμένα τα φουσσάτα … την γνώμην του μετάστρεψεν και λέγει: «ας φυλάγω να μην ξεπέσω»* Παλαμήδ., Βοηβ. 985· **γ**) ανακαλώ, παίρνω πίσω: *αν εκείνος οπού ένι το έγκλημαν να είπεν λόγον οπού να τον εγύρισεν ζημία, ουδέν ημπορεί να το μεταστρέψει πλείον τον λόγον του* Ασσίζ. 349^{20}· *Οι αμαρτωλοί απεκρίθησαν: «Ω Κύριε, μην τ' ορίσεις, τον λόγον σου μετάστρεψε, μηδέν μας θανατώσεις* Ρίμ. θαν. 104· *Κύριε, συ που τ' όρισες, βούθα του δουλευτή σου, μετάστρεψε το βάρος σου και πάψε την οργή σου* Θυσ.^{2} 118· **δ**) κάνω κάπ. να αλλάξει γνώμη: *'χτάσσεται η κερα-Μηλιά … … την … άξα τση θυγατέρα να δώσει για γυναίκα ντου και να τηνε παντρέψει του γερο-Λούρα και ουδεγείς μπορά τη μεταστρέψει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 398. **4**) Κάνω αμοιβαία μετάθεση, αλλαγή: *αλλάχτησαν εις αύτου τους* (ενν. *στο Χάρο*

και τον 'Ερωτα) *όλα τα βέλη* (παραλ. 4 στ.). *Ω Ζευ, … μετάστρεψε κείν' τ' άρματα* Κυπρ. ερωτ. 156^{10}. **5**) Αναποδογυρίζω· ανατρέπω: *τούς υψώνει* (ενν. *ο κόσμος*) *σήμερον, πάλιν κλωθογυρίζει και τούς υψώνει αύριον, πάλιν τους μεταστρέφει* Σπαν. (Ζώρ.) V 152. **6**) Ξαναρχίζω: *εις άλλην ώρα τη μαλιά θελετε μεταστρέψει, όντα το λαμπιρόν του φως ο ήλιος θέλει πέψει* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 167. **Β'** Αμτβ. **1**) Επιστρέφω, γυρίζω πίσω: *Εμετάστρεψεν ο Αβραάμ στο σπίτιν του πατρός του* Χούμνου, Κοσμογ. 619 κριτ. υπ. **2**) Μεταβάλλομαι, μετατρέπομαι: *εις κατάνυξιν μετέστρεψε σου γήρας* Διγ. Ζ 3135. **II** Μέσ. **1**) Στρέφομαι προς …: *αλλάσσουν οι κακοί λογισμοί και κακιές συνείδησες των ανθρώπων και μεταστρέφουνται εις τα πάθη με πείσμαν* Μαχ. 254^{15}· *πρέπει πασανός και την απαντοχήν του να 'χει στον Παντοκράτορα … να μεταστρέφεται σ' αυτήν εις τα πολλά του βάρη* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1661]. **2α**) Επιστρέφω, γυρίζω πίσω: *εις την Συρίαν έφθασεν ευθύς προς την μητέρα και πάλιν μετεστράφηκεν προς την αυτόν ποθούσαν* Διγ. Ζ 590· *Τότε εμεταστράφησαν οι πάντες στο παλάτι* Θησ. ΙΒ' [74^{7}]· *Μετεστράφησαν τα ξύλα ίνα την σφαγήν ποιήσουν* Ερμον. Ψ 152· **β**) (μεταφ.) *αφάνισα ωσάν σύννεφο τες ανομίες σου, μεταστράφου εις εμένα και θέλω σε ελευθερώσει* Χριστ. διδασκ. 113· *αυτά τα εργάζει ο δαίμονας και γίνεται δικός του και αν θέλει να μεταστραφεί, δεν ημπορεί ατός του* Δεφ., Λόγ. 242· **γ**) απομακρύνομαι: *να μηδέν μεταστραφεί εκ την δική του χάρη* (ενν. *του Παντοκράτορα*) Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1662]. **3**) Μεταβάλλομαι, αλλάζω, μετατρέπομαι: *Ο ήλιος εσκότασεν το φως και ηλλοιώθη και η σελήνη η φαιδρά εις σκότος μετεστράφη* Θρ. Θεοτ. 43· *από γαρ λόγου αγαθού πληθύνετ' η φιλία και πάλιν μεταστρέφεται και διά λόγου εις έχθραν* Σπαν. Α 582· *Από τον τόσον τον καιρόν οπού είχεν εις τα ξένα εμετεστράφη η θλίψις του, η κάκη της καρδίας. Ηθέλησε εις τα ίδια πάλιν να επιστρέψει* Ιμπ. 258. **4α**) Αλλάζω γνώμη, μετανιώνω: *ει δέ εδανείστην τα διά την πολιτικοσύνη της* (ενν. *η συμβία*) *ού διά την κακίαν της να ποίσει, ο άντρας της ουδέν ένι κρατούμενος με δίκιον να πλερώσει τίποτες, άνευ όσον να δουν ότι ήτον μεταστρεμμένη και καλλιοτερισμένη απ' εκείνον το χρείος* Ασσίζ. 386^{4}· **β**) (θρησκ.) μετανοώ, μεταμελούμαι: *'Ετσι τους αποφάσισα όλοι να παιδευθούσιν* (παραλ. **1** στ.) *και όσοι μείνουν ζωντανοί και να μεταστραφούσιν, να παύσω τότες την οργήν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 131.

μεταστροφή η, Διγ. Ζ 4076 κριτ. υπ.

Το αρχ. ουσ. *μεταστροφή.* Η λ. και σήμ.

Γύρισμα, μετατροπή· (εδώ προκ. για χορευτικές κινήσεις): *Φράσαι δέ όλως απορώ κινήματα της κόρης, τας των χειρών μεταστροφάς, ποδών τας μεταβάσεις* (παραλ. 1 στ.), *λυγίσματα ακόλουθα κρούσμασι της κιθάρας* Διγ. (Trapp) Gr. 3306. — Πβ. ά. *διαστροφή.*

μετασυμπασχίζω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *συμπασχίζω.*

Συμπάσχω, συμπονώ: *πέτραν αν είχες αίσθησιν και σίδηρον καρδίαν, να μετασυνεπάσχισες αν έμαθες τά πάσχω* Λίβ. Sc. 170.

μετασυμπάσχω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *συμπάσχω.*

Συμπάσχω, συμπονώ: *πέτρα αν είχεν αίσθησιν και σίδηρον καρδίαν, να μετασυνεπάσχασιν, αν έμαθον τι πάσχω* Λίβ. Ρ 1296.

μετασυμπονώ.

Από την πρόθ. *μετά* και το *συμπονώ.*

Συμπονώ, συμπάσχω: *να μετασυνεπόνεσες τά επάσχισα δι' εσέναν* Λίβ. Esc. 1293.

μετασυντυχαίνω, Χρον. Μορ. Ρ 4476.

Από την πρόθ. *μετά* και το *συντυχαίνω.*

Ξαναμιλώ, παίρνω το λόγο: *απαύτου εμετασύντυχεν ατός του ο Μέγας Κύρης του αφέντου της Καρύταινας, ούτως του απεκρίθη* Χρον. Μορ. Η 4476.

μετασχηματίζω, Λόγ. παρηγ. Ο 264.

Το αρχ. *μετασχηματίζω.* Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **α)** Αλλάζω το σχήμα, τη μορφή κάπ. πράγματος, μεταποιώ: Δούκ. 265[14]· **β)** μεταβάλλω την κατάσταση κάπ., μετατρέπω σε ...· (εδώ προκ. για πόλη): *Αυτοί δέ οι Βενέτικοι ... συνέθεντο ... του φυλάξαι και θρέψαι και ευτυχίσαι την πόλιν* (ενν. *την Θεσσαλονίκην*) *και εις δευτέραν Βενετίαν μετασχηματίσαι* Δούκ. 247[19]· **γ)** παραποιώ, αλλοιώνω, διαστρέφω ένα γεγονός: *δαιμόνια έχων και πίπτων και τρέμων και αφρίζων, αυτός το πάθος μετεσχημάτιζεν, όπως μη αισχύνηται η γυνή και κυρία αυτού ... τον άγγελον Γαβριήλ έλεγεν ότι εώρα* Ψευδο-Σφρ. 436[31]. **II** Μέσ. **1α)** Αλλάζω μορφή, σχήμα· (εδώ προκ. για την περιβολή του μοναχικού σχήματος): *γέγονεν η τελευτή του τρισμακαρίστου και αοιδίμου βασιλέως ημών κυρού Μανουήλ του Κομνηνού τω των μοναχών μετασχηματισθέντος σχήματι και Ματθαίου μετονομασθέντος* Byz. Kleinchron. Α' 172[4]· **β)** (μεταφ.) αλλάζω συμπεριφορά: *Παύλος ο μέγας ... ... μετεφέρετο τοις πράγμασι δεόντως και μετεσχηματίζετο τοις πάσι συμφερόντως* Γλυκά, Αναγ. 304. **2)** Μεταμορφώνομαι: *Εις τούτο έρχουνται Δαίμονες μετασχηματισμένοι ωσάν κορασίδες* Ερωφ. Ιντ. α' μετά στ. 120.

μεταταύτα, επίρρ., Απολλών. 637, 726, 844, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 143, Γεωργηλ., Θαν. 354, Πηγά, Χρυσοπ. 297(14), Συναδ., Χρον. 29, 35, 54.

Από τη συνεκφ. *μετά ταύτα* (Η χρ. αρχ.· βλ. L-S, λ. *μετά* C II 2).

Κατόπιν, στη συνέχεια: Ασσίζ. 149[29], Συναδ., Χρον. 30· *επτά ημέρας εκάμασιν, την θάλασσαν περνούσιν· και μεταταύτα εγείρεται ο νότος ο βιαίος και κάμνει κλύδωνα* Απολλών. 380.

μετατέρπομαι, βλ. *μετατρέπω.*

μετατεχνώ.

Από την πρόθ. *μετά* και το μτγν. *τεχνόω.* Η λ. στο Κουμαν., Συναγ., λ. *μετατεχνόω.*

Μεταβάλλω κ. με την τέχνη μου, μεταποιώ: *Εις σκεύη μετετέχνωσεν υδατοφόρα πάντα* Καλλίμ. 396.

μετατίθημι. — Βλ. και ά. *μεταθέτω.*

Το αρχ. *μετατίθημι.*

I Ενεργ. **1)** Μεταθέτω· φρ. *συμβουλήν μετατίθημι* = συσκέπτομαι: *μετά των αδελφών ημών συμβουλήν μεταθέντες δίδομεν αυτῷ λύσιν εις την καθέδραν και ενορίαν της Σωλείας* Διάτ. Κυπρ. 511[8]. **2)** (Θρησκ.) **α)** (προκ. για τη μετάβαση στην άλλη ζωή): *ετελεύτησεν* (ενν. *ο Γεννάδιος*) *εν ειρήνη μετατεθείς εν ταις αιωνίαις μοναίς* Έκθ. χρον.

20[26]. **β)** (προκ. για τη μετάσταση ορισμένων προσώπων της Παλαιάς ή Καινής Διαθήκης) αναλαμβάνω (στους ουρανούς), «μετοικίζω» (Πβ. ά. *μεταθέτω* I 3): *εκεί μοναστήριον εστί υπόγαιον, ένθα Ενώχ παλαί ποτε μετέστη και ο θεσβίτης Ηλιού εκείσε μετετέθη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1933· *εις τον δεύτερον χρόνον του Τραϊανού ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος εμετατέθη, ήγουν το άγιον αυτού σώμα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 306[r]. **II** (Μέσ.) μετακινούμαι, μετατοπίζομαι· (εδώ μεταφ.): *εις αυτήν την ολίγην Δύσην χωριά ολάκερα, άλλα ερημάσσουσιν, άλλα μετατίθενται καθημερινόν εις άλλην θρησκείαν* Ροδινός (Βαλ.) 107.

μετάτο το, βλ. *μητάτο.*

μετατοπίζω, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. α' 11, ιθ' 1, Λουκ. ι' 7, Βακτ. αρχιερ. 164· γ' εν. μέσ. αορ. *μ ε τ ε τ ο π ή θ η.*

Από την πρόθ. *μετά* και το ουσ. *τόπος* (Βλ. Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **α)** Μετακινώ, μεταφέρω κάπ. ή κ. από ένα τόπο σε άλλο: *την κτίση από τον θρόνον της να την μετατοπίσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [352]· *Επήγεν* (ενν. *ο Συμεών*) *... εις Τρίκκην και ... εκεί εμετατόπισε και την γυναίκα του Θωμαΐδα από την Καστορίαν* Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 5[7]· **β)** εκτοπίζω, μετοικίζω: *όταν ο λαός εμετατοπίσθη διά μέσου της αιχμαλωσίας εις την Βαβυλώνα, όπου έμαθον την βαβυλωνικήν γλώσσαν, ο Δανιήλ έγραφε βαβυλωνικά* Κύριλλ. Κων/π. 373. **Β'** Αμτβ. **1)** Μετακινούμαι, αλλάζω τόπο: *μετατόπισε Αβραάμ και πάγει στους Γεράρους κι εφόρτωσε το έχειν του 'ς καμήλια και γαϊδάρους* Χούμνου, Κοσμογ. 899· *θέλετε ειπεί ετούτο τό όρος: μετατόπισε απεδώ και θέλει μετατοπίσει* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ιζ' 20. **2)** (Μεταφ.) αλλάζω στάση, συμπεριφορά: *'Εβανε σιδερήν καρδιά όντα καλοτερίσεις, να ιδείς του κόσμου τα κακά να μη μετατοπίσεις* Φαλιέρ., Ρίμ. ΑΝ 326. **II** (Μέσ.) μετακινούμαι· (εδώ μεταφ.) αναστατώνομαι: *τα μάτια του θαμπώθησαν, ο νους του εσυγχύσθη και η ψυχή του από βαθιά όλη μετετοπήθη* Μαρκάδ. 76.

μετατόπισις η.

Από το *μετατοπίζω* και την κατάλ. *-σις.*

«Μετοικεσία» (Βαβυλώνος): Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. α' 12.

μετατοπισμός ο.

Από το *μετατοπίζω* και την κατάλ. *-μός.*

«Μετοικεσία» (Βαβυλώνος): Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. α' 17.

μετατρέπω, Ερμον. Η 182, Τριβ., Ρε 136, 178, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 639· *μ ε τ α τ έ ρ π ο μ α ι.*

Το αρχ. *μετατρέπω.* Ο τ. από αναγραμματισμό. Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Αλλάζω, μεταβάλλω: *όλοι οι βαθύρροοι ποταμοί ήθελαν μετατρέψει την φύσιν τους εις δάκρυα* Χίκα, Μονωδ. 46· *ποτέ δεν ήτον βολετό καμιά να μου αρέσει, την γνώμη μου και τον σκοπόν ποσώς να μετατρέψει* Τριβ., Ρε 142· **β)** (προκ. για αλλαγή εξουσίας, κατοχής): *κάστρη πολλά παρέλαβε* (ενν. *ο Βελισάριος*), *μετέτρεψε και χώρας, και πάλιν απεδίδοντο Ρωμαίοις τα Ρωμαίων* Γεωργηλ., Βελ. 234. **2)** Κάνω κάπ. να αλλάξει γνώμη, ιδέες, πίστη: *άνδρας ασφαλείς και θεοφθόγγους πέμπων καίσαρ ο ευσεβέστατος και πάντας μετατρέπων* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 168. **Β'** Αμτβ. **1)** Μεταβάλλομαι, αλλάζω κατάσταση: *Τίνος ψυχή να ηυρίσκετον στην ώραν εδεκείνην να μην*

εμετατέρπετον και αναίστητος να γένει; Παρασπ., Βάρν. C 187. **2**) Αλλάζω γνώμη, μετανιώνω: *Και πάλι εμετάτρεψε, στέλνει με εις Βενετία* Τριβ., Ρε 137. **II** Μέσ. **1**) Αλλάζω (στο χειρότερο): *Μετατρέπονται και φίλοι, τούτου γαρ προς έχθραν είναι* Ερμον. Ω 11· *ωφέλιμον έναι και η υγεία, αλλά εύκολα μετατρέπεται* Σοφιαν., Παιδαγ. 272. **2**) Αλλάζω φυσικά χαρακτηριστικά ή σύσταση, μεταβάλλομαι σε ...: *η σπορά του ίππου έναι, η δέ η τροφή του ... από γάλα βουβαλίνας· και διά τούτο μετετράπη* (ενν. ο ίππος) *οίον βλέπει η βασιλεία σου* Πτωχολ. α 465· *ούτε η σαρξ του Χριστού ή η ψυχή αυτού μετετράπη εις λόγον Θεού* Ιστ. πατρ. 89[2]. **3**) Μεταμορφώνομαι: *εμετετράπηκεν* (ενν. *Αρχάγγελος ο Μιχαήλ*) *σ' ανθρώπου την νεότη κι εδιάβην κι εκατάβαλεν τον άθλιον προδότη* Αχέλ. 1432. **4**) Στρέφομαι σε κ. άλλο: *Ταύτα γαρ εγκατέλιπεν ο νους και η χειρ τού γράφειν, ως προς την κόρην την τερπνήν ο νους μετατραπήτω* Αχιλλ. Ν 796. Φρ. *μετατρέπομαι προς ύπνον* = κοιμάμαι: *Εν ώρα δέ μεσημβρινή προς ύπνον μετετράπην* Διγ. Ζ 2808.

μετατρέχω, Λίβ. Ρ 372, Ζήνου, Βατραχ. 359.

Από την πρόθ. *μετά* και το *τρέχω*. Πβ. αρχ. *μετατρέχω*.

α) Ξανατρέχω: *είπε του* (ενν. του *Αλέξανδρου*) *ο Νικόλαος: «Το δίκαιον να πιάσει, πάλι ας μεταδράμομε και είτις απεράσει»* Αλεξ. 346· **β**) τρέχω κατόπιν, στη συνέχεια: *έτρεχα εις τούτο το δενδρόν, ηκούμπιζα εις εκείνον, έπεπτα εις τούτο ... μετέτρεχα εις εκείνον* Λίβ. (Lamb.) Ν 510.

μετατροπή η.

Το αρχ. ουσ. *μετατροπή*. Η λ. και σήμ.

Αλλαγή, μεταβολή: *Δηλοί εν τω χρόνω τούτω ... ανθρώπων μεταβάσεις εκ τόπων εις τόπους και μετατροπάς εκ πράξεων εις πράξεις μετά συντομίας* Ωροσκ. 38[16].

μετατυπώνω· *μ α τ α τ υ π ώ ν ω,* Χριστ. διδασκ. 500.

Το μτγν. *μετατυπόω*.

Ξανατυπώνω, επανεκδίδω: *προτυπωθείσα* (ενν. *η διήγησις*) *εις τους ,αχξζ' ... νυν νεωστί μετατυπωθείσα και μετά πλείστης επιμελείας διορθωθείσα* Διακρούσ. 67[11].

μεταφαίνομαι.

Από την πρόθ. *μετά* και το *φαίνομαι*.

Φαίνομαι πάλι, παρουσιάζομαι ξανά: *τώρα μία γενεά που 'γλυσεν το σπαθί μας, όταν την Ρόδο πιάσαμεν, ευρέθη γι' αντροπή μας.* (παραλ. 10 στ.) *να δείξομεν την δύναμιν ενάντια σ' εκείνη, πάλιν να της μεταφανούν της Ρόδου οι κινδύνοι* Αχέλ. 116.

μεταφέρνω, βλ. *μεταφέρω*.

μεταφέρω, I, Λίβ. Sc. 2141, Λίβ. Esc. 3363, Λίβ. (Lamb.) Ν 498, Ιμπ. (Legr.) 341, 498· *μ ε τ α φ έ ρ ν ω,* Λίβ. Esc. 607.

Το αρχ. *μεταφέρω*. Ο τ. στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Φέρνω, κουβαλώ, μετακινώ κ. ή κάπ., (δια)κομίζω: Καλλίμ. 338, Ιμπ. (Legr.) 809· *μαντάτο δεν 'φουκράζεται* (ενν. *η λησμονή*), *αλλ' ουδέ μεταφέρνει* Αχέλ. 1392. **2**) Μεταφράζω, μεταγλωττίζω: Κώδ. Χρονογρ. 48, Διήγ. Βελ. 563. **3**) Μεταβάλλω, τροποποιώ, αλλάζω: *ετραγωδούσαν εύμορφα, μελωδικά, μεγάλα* (παραλ. ... στ.)· *είθ' ούτως εν ορχήσματι τον ήχον μεταφέρων εκείθεν τότε προς χορόν ανίστατο*

η κόρη Διγ. Ζ 4069. **4**) Μεταπείθω κάπ. (Για τη σημασ. βλ. Κριαρά [Ιμπ. σ. 268]): *βάνουν ανθρώπους φρόνιμους να την καθοδηγήσουν, να την διδάξουν, να την πουν και να την μεταφέρουν*. *Εκείνη ου παρασάλευσεν εκ την βουλήν τήν είπεν* Ιμπ. 319· *έπασχεν* (ενν. *η κόρη*) *να μεταφέρει τον νέον από την γνώμην οπού είχεν* Διγ. 'Ανδρ. 356[15]. **5**) Κάνω κάπ. να αλλάξει διάθεση· παρηγορώ: *εκίνησαν του να με κολακεύουν και τέτοια να με λέγουσιν του να με μεταφέρνουν* Λίβ. Esc. 3322· *είδεν ότι ου δύναται το να με μεταφέρει, να στήσει το αναστέναγμα, τον πόνον να σιγήσει* Λίβ. Sc. 2180. **Β'** (Αμτβ.) συνέρχομαι, ανακτώ τις αισθήσεις μου (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ., ό.π.· πβ. και Λουκά, Γλωσσάρ. 308): *πίπτει εις την γην, λιγοθυμά και πάλιν μεταφέρνει* (ενν. *η λυγερή*). *Δράσσει, περιλαμπάνει τον* Φλώρ. 1669. **II** Μέσ. **1**) Μετατοπίζομαι, μετακινούμαι, προχωρώ: *Κακείθεν μεταφέρεσαι βραχύ τι προς εφαν και μικράν θύραν επεράς* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1067. **2**) Μεταβιβάζομαι: *Τα δέ συναλλάγματα, ά είχε* (ενν. *ο του βασιλέως υιός, κυρ Ανδρόνικος δεσπότης*) *μετά της ... θυγατρός ... Δαβίδ του βασιλέως Τυφλισίου ... μεταφέρονται εις τον νεότερον ... υιόν του βασιλέως* Πανάρ. 78[19].

μεταφέρω, II, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1465]· *μ α τ α φ έ ρ ν ω.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *φέρω*.

Ξαναφέρνω, κουβαλώ πάλι: *είτις τον απανταίνει να του γυρέψει νερόν να πιει να του δίδει και έπειτα να το χύνει και να υπαγαίνει να ματαφέρνει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 133[r].

μεταφιλώ· *μ α τ α φ ι λ ώ.*

Από την πρόθ. *μετά* και το *φιλώ*.

Ξαναφιλώ: *πάλιν με ματαφίλησε και απόκει θέλεις γιάνει* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 656 κριτ. υπ.

μεταφνίδιο, επίρρ.

Από την πρόθ. *μετά* και το επίρρ. *αιφνίδιο* (Πβ. L-S, λ. *μεταίφνιος*· για τη λ. βλ. και v. Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.[2] σ. 168]).

Ξαφνικά, απροσδόκητα: *μεταφνίδιο ξύπνησα ωσάν παρατρεμμένος* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 753.

μεταφορά η· *μ ε τ ά φ ο ρ α.*

Το αρχ. ουσ. *μεταφορά*. Για τον τ. βλ. Martini [Στάθ. σ. 176]. Η λ. και σήμ.

1) Μετακόμιση, μετατόπιση· (εδώ) μετάβαση: *εις μακράς γαρ τας ελπίδας της ζωής φανταζόμενοι, εκ μεταφοράς ολίγης εις τον θάνατον υπάγουν* Ερμον. Υ 371. **2α**) Μεταβολή, μετατροπή: *ο Μεχεμέτ ... την τύχης μεταφοράν ως σφενδόνης στρεπτόν ηγησάμενος είρηκε τω βασιλεί* Δούκ. 131[7]· **β**) (προκ. για την αλλαγή του ζητουμένου σε αριθμητ. πρόβλημα): *Εκ τε μεταφοράς λέγειν ότι άσπρ(α) εμερίσθησαν, ών το ποσόν ου μέμνηται* Rechenb. 16[1]. **3**) (Στον γραπτό ή προφορικό λόγο) μεταφορική έκφραση, μεταφορά: Στάθ. (Martini) Β' 283.

μετάφρασις η, Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 516, 517.

Το μτγν. ουσ. *μετάφρασις*. Η λ. και σήμ.

Μετάφραση, παράφραση· κείμενο μεταφρασμένο ή παραφρασμένο (εδώ προκ. για το Συναξάριο, που με παραλλαγμένη και συντομευμένη μορφή ενσωματώθηκε στο Μηνολόγιο, λειτουργικό βιβλίο της βυζ. εκκλησίας. Βλ. Lexikon für Theologie und Kirche v. VII, λ. *Metaphrase* και *Paraphrase* και Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ. τ. 8, λ. *Μηνολόγιον*): *άλλο*

βιβλίον μετάφρασις έν τον όλον Δεκεμβρίου μηνός αυτ. 516· βιβλίον έτερον μετάφρασις του δευτέρου εξαμήνου αυτ. 516.

μεταφραστής ο.

Από το μτγν. *μεταφράζω*. Η λ. το 12. αι. (L-S) και σήμ.

Αυτός που μεταφράζει ή παραφράζει ένα κείμενο: *εκατέκλεισαν εντός γαρ* (ενν. του *ίππου*) *άνδρας γουν διακοσίους* (παραλ. 8 στ.)· *ο μεταφραστής γαρ Τζέτζης λέγει γαρ διακοσίους* Ερμον. Χ 158.

μετάφρενον το, Ορνεοσ. αγρ. 568^{12}· γεν. πληθ. *μεταφρενών*.

Το αρχ. ουσ. *μετάφρενον*.

(Συν. στον πληθ.) το τμήμα μεταξύ των δύο ωμοπλατών· (εδώ προχ. για πτηνό) ράχη: *Εάν κόπτωνται τα πτερά αυτού* (ενν. του *ιέρακος*) *από των πτερύγων και επί των μεταφρενών αυτού πτερά στήκωσι,... ούτως αυτόν θεραπεύσεις* αυτ. 537^{1}· *Ύδωρ ζεστόν ... επάνω των μεταφρενών αυτού* (ενν. του *ιέρακος*) *υπάβαλε* αυτ. 568^{11}.

μεταφτειάνω· *ματαφτειάνω*· *μεταφτειασμένος*.

Από την πρόθ. *μετά* και το *φτειάνω*.

Ξαναφτιάχνω· ξαναχτίζω, επισκευάζω πάλι (Πβ. και ά. *μετακά(μ)νω* 1): *ήτονε και χαλασμένο το τειχίο από τις λουμπαρδές, καλά και ήτονε μεταφτειασμένο* Χρον. σουλτ. 91^{8}· *εματάφτειασέ την* (ενν. την *τρούλα*) *και έκαμέ την χαμηλότερην* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 313^{v}.

μεταφτειασμένος, μτχ., βλ. *μεταφτειάνω*.

μεταφυτεύω, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 36^{v}· *ματαφυτεύω,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 6^{r}.

Η λ. στον Θεόφραστο. Τ. *μεταφυτεύγω* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

α) Βγάζω ένα δένδρο ή φυτό από τη θέση του και το φυτεύω σε άλλη: *γυμνή γαρ τη ωδή ετιθάσευε τα θηρία και τη μουσική τα δένδρα και τους φηγούς μετεφύτευε* (ενν. ο *Θράκιος σοφιστής*) Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 11^{10-1}· *ατός* (ενν. ο *Λέρικος*) *εματαφύτευσεν τα δένδρα, ήγουν αυτός με έδειξε να κλαδεύουν και να φυτεύουν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 100^{r}. **β**) φυτεύω με τη μέθοδο της μεταμόσχευσης: *τα δένδρα τα κεντρώνουν με άλλον καρπόν παρά τον εδικόν τους ... και γίνεται ή παίρνουν από τα κλωνάρια τους και ματαφυτεύουν και αύξονται και πληθαίνουν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 36^{v}.

μεταφωνώ.

Από την πρόθ. *μετά* και το *φωνώ*. Πβ. αρχ. *μεταφωνέω*.

Μιλώ σε κάπ. πάλι, προσφωνώ κάπ. ξανά: *πάλιν μεταφώνησεν άλλος τε βεστιάρης τον πατριάρχην* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1467].

μεταχαρίζομαι· *εμεταχαρίσθηκα,* Ροδινός (Βαλ.) 203, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *εμεταχειρίσθηκα*· διορθώσ.

μεταχειρίζομαι, βλ. *μεταχειρίζω*.

μεταχειρίζω, Σπαν. Α 400, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 426, Ερμον. Γ 34, Λίβ. Ρ 932, Λίβ. Ν 1223, 2987, Δούχ. 407^{25-6}, Αιτωλ., Μύθ. 4^{20}, 19^{12}, 28^{16}, 94^{22}, Σουμμ., Παστ. φίδ.

Υπόθ. [49]· *ματαχερίζομαι*· *μεταχερίζομαι,* Λίβ. Esc. 2295, 3360.

Το αρχ. *μεταχειρίζω*. Το μέσ. *μεταχειρίζομαι* και σήμ.

Ι (Ενεργ.) χειρίζομαι· χρησιμοποιώ: *γράφει* (ενν. ο *Απόστολος Παύλος*) *εις όλες του τες επιστολές ... εις τες οποίες είναι κάποια δυσκολογνόητα, τα οποία οι αμαθείς και αβέβαιοι τα μεταχειρίζουσιν ωσάν και τες άλλες γραφές* Χριστ. διδασκ. 9· (εδώ σε μεταφ.): *να μεταχειρίζουσι το ξεγδικιωτικόν τους σπαθί με δικαιοσύνην και με ισότητα* Χριστ. διδασκ. 447. **ΙΙ** Μέσ. **Α**' Μτβ. **1**) (Με αντικ. τη λ. *κοντάρι*) κρατώ, «παίζω» στο χέρι· κραδαίνω: *να παίζει το φαρίν μου και να μεταχειρίζομαι, φίλε μου, το κοντάριν* Λίβ. Ν 2028. **2**) Χειρίζομαι (υπόθεση), διευθετώ, αντιμετωπίζω: *γνωρίζω πως έκαμνα άδικον της υποθέσεως οπού εμεταχειρίσθηκα* (έκδ. *εμεταχαρίσθηκα*· διορθώσ.· βλ. ά. *μεταχαρίζομαι*) Ροδινός (Βαλ.) 203· *αν τον έλθει τίποτε, να το σηκώσει ως άνδρας, να το μεταχειρίζεται, να το δουλαγωγήσει* Κομν., Διδασκ. Ι 375. **3**) Χρησιμοποιώ κάπ. ή κ. για εξυπηρέτηση ή ωφέλειά μου, κλπ.: *να τον μεταχειρίζεται και να τον έχει φίλον και να τον έχει εις θέλημα καθολικόν δικόν του* Φλώρ. 1323· *βλέπει* (ενν. ο *Λίβιστρος*), *μεταχειρίζεται τους φυλακάτοράς μου, χρήματα τους εχάρισεν και πολεμεί-τους φίλους* Λίβ. Sc. 2349· *να κόπτει την καρδίαν μου, να την καταπικραίνει. Και τι από τότε ερωτικόν ουκ εμετεχειρίσθην;* Λίβ. Sc. 2177. **4**) (Προχ. για χρήματα) διαχειρίζομαι, κάνω χρήση: Σφρ., Χρον. μ. 160^{21}· *μόνον ένα σκοπόν έχει* (ενν. ο *ιερεύς*)*: πώς να συνάξει χρήματα να τα μεταχειρισθεί εις τες ηδονές του* Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 366. **5**) Επιχειρώ: *Όσα εματαχερίστηκεν, όλα καλά του ήλθαν* Χρον. Τόκκων 3100· *ει μέν εν τη Θράκη ή άλλη επαρχία της δύσεως τούτο μεταχειρίσηται, ευκόλως εμπεσείται πάλιν εν ταις άρκυσι* (έκδ. *άρκοις*· διορθώσ.· βλ. ά. *άρκος,* ΙΙ) *του βασιλέως* Δούκ. 213^{18}. **6**) (Προχ. για πόλεμο) διεξάγω: *τας ψυχάς γαρ αιδεσθήτε και τον πόλεμον ανδρείως μεταχερισθήτε πάντες* Ερμον. Ρ 183. **Β**' Αμτβ. **α**) Χειρίζομαι κάπ. κατάσταση: *Κι εκείνος, ως ήτον φρόνιμος, καλά εμετεχερίστη· τους Φράγκους γαρ ερόγεψε, τον πρίγκιπα Γυλιάμον και τον αφέντην Αθηνών, ομοίως τους Ευριπιώτες· με εκείνους εβοήθηκεν κι απέρασε την μάχην* Χρον. Μορ. Η 3081· **β**) χρησιμοποιώ τρόπους, ενεργώ, επιδιώκω: *ο κυρ Παύλος μεταχειρίζεται, δουλώνεται να εβγάλει αδελφήν του με δώρα, με χαρίσματα, με εξαγοράν μεγάλην* Χρον. Τόκκων 415· *μεταχερίζεται* (ενν. ο *δούκας*) *ως μπορεί αφέντη να τον κάμουν* Χρον. Τόκκων 1183.

μεταχείρισις η, Χριστ. διδασκ. 254.

Το μτγν. ουσ. *μεταχείρισις*. Λ. *μεταχείριση* και σήμ.

1) Χρησιμοποίηση, μεταχείριση: *Κάμνει χρεία λοιπόν να αφανισθεί η μεταχείρισίς τους* (ενν. *των παλαιών τύπων*) *σιμά εις τους χριστιανούς* Χριστ. διδασκ. 104. **2**) Χειρισμός, τρόπος ενεργείας: *(Της κόρης μεταχείρισις, μελέτημα και σκήψις: ωσάν το πλήθος σκορπισθεί, μόνη της αύτη μείνει)* Καλλίμ. 1936. **3**) Εγχείρημα, επιχείρηση: *ο βασιλεύς μετακαλείται τον Καντακουζηνόν άνδρα γινώσκων τούτον είναι ανδρείον εις τας στρατιωτικάς μεταχειρίσεις* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 356. **4**) (Προχ. για τον Κυριακό δείπνο)? συμμετοχή: *να αναμένεις με υπομονήν, αμή να ακαρτερείς και την μεταχείρισιν του Κυριακού Δείπνου* Χριστ. διδασκ. 361.

μετέ, πρόθ., βλ. *μετά*.

μετεγκεντρίζω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *εγκεντρίζω*. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.) και στα Γεωπον. (L-S).

Εμβολιάζω σ' άλλο δένδρο· (εδώ σε μεταφ.): *προς οίου δένδρου φύσιν μετεγκεντρίσας εμαυτόν και ξένως υπαλλάξας εξημερώθην ευγενώς εξ αγριότητός μου* Γλυκά, Στ. Β' 111.

μετεπαγγέλλω.

Από την πρόθ. *μετά* και το *επαγγέλλω.*

(Μέσ.) παραγγέλλω ξανά, προτρέπω κάπ. με αυστηρότητα: *Λυτόν εκείσε ευρηκώς και πλείστα νουθετήσας και μετεπηγγειλάμενος* (ενν. *εγώ*), *μη ταύτην αθετήσει* Διγ. Ζ 2722.

μετέπειτα, επίρρ., Ασσίζ. 63^{14}, 73^{19}, Σφρ., Χρον. μ. 6^{17}, 122^{19}, Κορων., Μπούας 43, 53, 55, 56, 58, 73, 81, κ.π.α., Αλφ. 11^{12}, Ιστ. Βλαχ. 1251, Διγ. Ο Αφ. 5, 578, Προσκυνητ. β' 130^{10}.

Το αρχ. επίρρ. *μετέπειτα.*

1α) Στη συνέχεια, ακολούθως, κατόπιν: Διγ. Ο 2071, Κορων., Μπούας 145, Παλαμήδ., Βοηβ. 958, Rechenb. 78^{2}· **β**) (με γεν.) μετά από: *και μετέπειτα της μάχης μέλλεις υβριστήναι πάνυ* Ερμον. Ρ 261. **2**) Αργότερα: *και τώρα και μετέπειτα ώστε που να γεράσεις, ζωήν καλήν, ειρηνικήν να ζήσεις, να περάσεις* Ιστ. Βλαχ. 5· (με άρθρο σε επιθετ. σημασ.)· *παροιμία εγένετο επί κακώ τοις μετ' εμού τότε ούσιν εις τον μετέπειτα χρόνον* Σφρ., Χρον. μ. 54^{10}. **3**) (Προκ. να δηλωθεί η διαδοχικότητα): *αν σε νοήση Δουξ ο στρατηγικώτατος, εκείνος ο πατήρ μου, μετέπειτα οι συγγενείς μετά των αδελφών μου* (παραλ. 1 στ.), *τον κόσμον θέλεις στερηθήν δι' εμού τον παρόντα* Διγ. Ζ 1853.

μετεπιλανθάνομαι.

Από την πρόθ. *μετά* και το *επιλανθάνομαι.*

Ξεχνώ, λησμονώ: ***Τι** το συμβάν σοι, τέκνον μου, και πώς μετεπελάθου; και πώς* ουκ *εμνημόνευσας τας πράξεις του πατρός σου ...;* Διγ. Α 641.

μετερίζι το· *μ ε τ ι ρ ί ζ ι.*

Το τουρκ. meteris (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και Τριαντ., 'Απ. Α' 450). Λ. *μετερίσι* στο Somav. Πληθ. *μητιρέζα* σε ενθύμ. του 1647 (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 190). Τ. *μιτιρίζι* στην Κρήτη Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 127). Η λ. και σήμ.

Οχύρωμα, χαράκωμα (Για τη λ. βλ. Mor., Byzantinot. II 188): *Οι Τούρκοι δέ χαλάσαντες το χώμα και θέντες σκευάς και μετιρίζια ουκ είων εντός του κάστρου περιπατείν* ανθρώπους 'Εκθ. χρον. 72^{22}.

μετέρχομαι, Ι, Βακτ. αρχιερ. 218.

Το αρχ. *μετέρχομαι.*

1) Φεύγω, πηγαίνω σ' άλλο τόπο, μεταβαίνω· φρ. *μετέρχομαι προς τας αιωνίους μονάς* = πεθαίνω: *ο πανιερώτατος μητροπολίτης Ματθαίος μετήλθεν εντεύθεν προς τας αιωνίους μονάς* Ηπειρ. 232^{24}. **2**) Ασχολούμαι, επιμελούμαι: Βακτ. αρχιερ. 183. **3**) ...σκώ, εξασκώ, επαγγέλλομαι κ.· φρ. *μετέρχομαι πέραμαν* = εξασκώ το επάγγελμα του περαματάρη, είμαι περαματάρης: *την ναυτικήν πολύκοπον να 'ργάζουμουν την τέχνην, ...τερχόμην πέραμαν, να 'βρισκα οκάτι κέρδος* Προδρ. IV 129p χφ g κριτ. υπ. **4**) Επι...ρώ, χρησιμοποιώ μέσα για κάπ. σκοπό: *προς το τυχείν εκείνης* (ενν. *της Ελένης*) *εμε...ρχετο γαρ πάντα· ούτη δέ τους λόγους τούτου ουκ εδέξατο* Ερμον. Β 341. **5**)

Χειρίζομαι (υπόθεση): *πονηρώς και πανούργως το πράγμα μετερχόμενος* (ενν. ο *Βαϊμούντος*), *ως αν μετά γνώμης της εκκλησίας την κατά των Ρωμαίων έχθραν κινήση, διά το ίνα περισυνάξη και στρατόν περισσότερον* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 269.

μετέρχομαι, ΙΙ, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 103· *μ α τ ά ρ χ ο μ α ι,* Χριστ. διδασκ. 449· *μ ε τ ά ρ χ ο μ α ι,* Θησ. Ι' [44^{8}].

Από την πρόθ. *μετά* και το *έρχομαι.* Ο τ. *ματάρχομαι* στον Κατσαΐτ, Ιφ. Ε' 882.

'Ερχομαι ξανά, επιστρέφω: *πάλι εγώ μετάρχομαι, γυρίζω και κτυπώ σου και φεύγω και δεν στέκομαι και πάλι στρέφ' ομπρός σου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [155]· *Τώρα που σας απέταξεν και απ' εσάς εβγήκε* (παραλ. 1 στ.) *... δεν μετάρχεται να σας εμπεί στο χέρι εκείνο τ' όμορφον πουλί* Ιστ. Βλαχ. 2355.

μετέχω, Διγ. (Trapp) Gr. 717, Μαχ. 490^{12}, Χούμνου, Κοσμογ. 624, 1032, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 348, Π.Ν. Διαθ. φ. 246β 13, Βακτ. αρχιερ. 185, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1451, 1567]· *ε μ ε τ έ χ ω,* Συναξ. γυν. 1125.

Το αρχ. *μετέχω.* Τ. *μιτέχου* σε ιδιώμ. (Andr., Lex., στη λ., Αντιχάρ. Ανδρ. 243 και Ξεινού Κ., Γλωσσάρ. 'Ιμβρου 101). Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Παίρνω μέρος, συμμετέχω σε ...: *μα στέκε με καλή καρδιά κι έγνοια κιαμιά μην έχεις και μεγαλύτερες χαρές σου τάσσω να μετέχεις* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 586· **β**) έχω μέρος από κ.: *τοσαύτης χάριτος μετέχεις και μεγάλης* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1179· *όλοι τως ελιμάξασι, διατί ψωμίν δεν έχουν, στάριν, αλεύριν ή καρπόν ουδεποσώς μετέχουν* Χούμνου, Κοσμογ. 1786· *η Ερωπρικούσα Ουράνιον σπέρμα κι αυτή μετέχει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1112]· **γ**) δέχομαι (μέρος από) κ.: *Τούτων πάντων ... καθέστηκα εν γνώσει, μήπω φωτός τε μετασχών, ως αληθώς ετίμων τα σκότους όντως άξια* Διγ. (Trapp) Gr. 769· *Σίμωσε τώρα το λοιπόν κι άλλον καιρόν δεν έχεις σαν τούτον και συμπάθιον απ' αύτους να μετέχεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1613]. **2**) Κατέχω: *Είτι εκράτει πασαείς, πάλι ας το μετέχει* Αλεξ. 1425. **3**) (Προκ. για άνοδο σε επισκοπικό θρόνο): *Διά δέ των Γραικών εκκλησία ποιμένος χηρεύουσα, Λατίνος αρχιερεύς εξουσία ιδία προσεγγίσαι ή μεθέξαι, μη προσεγγίσαι ειμή αυτών αμελησάντων εκλέξασθαι* Διάτ. Κυπρ. 507^{30}. **4**) 'Εχω δικαίωμα συμμετοχής σε κ., έχω δικαιοδοσία σε κ.: *Τον τόπον του αυθέντη μου τίποτες δεν μετέχεις. Μάλιστ' οπού μοιράσετε και ο καθείς γνωρίζει το πράγμα του το ίδιον* Κορων., Μπούας 54. **5**) (Γενικ.) έχω: *Ουδ' αίσθησιν ανθρωπινήν δεν ήθελε μετέχει όποιος σε τέτοιαν συμφοράν λύπην σ' εσέ δεν έχει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [585]· *θέρμανον αυτά εν τη πυρκαϊά μετεχούση θερμότητος ου πολλής* Ιερακοσ. 445^{12}. **6**) Ενέχω: *Η μετοχή έναι μέρος λόγου όπου κλίνεται και λέγεται μετοχή διότι μετέχει τα ιδιώματα του ονόματος και του ρήματος* Σοφιαν., Γραμμ. 244. **7**) 'Εχω σχέση με κάπ.: *ο Μυρτίνος έχει πατέρας δυο να τους τιμά κι όμοια να τους μετέχει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1237]. **Β'** Αμτβ. **1α**) Είμαι μέτοχος, παίρνω μέρος, συμμετέχω σε ...: *Διεμηνύσατο ουν ο βασιλεύς τοις αρχιερεύσι πάσιν Ανατολής τε και Δύσεως, ομοίως και τους μετέχοντας εν λόγοις ‹και› ήλθον άπαντες εν Κωνσταντινουπόλει* 'Εκθ. χρον. 6^{10}· *Και τι να κάμω τα καλά, σε τόσα να μετέχω; λίγην χρειάν μου κάμνουσιν, άμα παιδίν ουκ έχω* Χούμνου, Κοσμογ. 925· *ώστε τον τοιούτον ίππον ζην τε και δοκείν κι υπνείν τε* (παραλ. 2 στ.) *και ποιείν και τ' άλλα πάντα, όσα προς ζωήν μετέχουν* Ερμον. Χ 147· *οι ποταμοί τσ' Ανατολής να τους ειπώ το ποιοι 'σαν. Φεισών, Γεών γαρ τρέχουσι στην Δύσιν να μετέχου και Τίγρις και Ευφράτιος σ' Ανατολήν να τρέχου* Χούμνου, Κοσμογ. 57· **β**) συμμερίζομαι: *Εις την χαράν του φίλου σου τρέχε και εις την θλίψιν·*

(παραλ. 1 στ.) *μέτεχε εις τά πάσχουσιν κι εις την περίστασίν τους* Κομν., Διδασκ. Δ 382. **2**) Κατέχω: *την Μακεδονιά ωσάν εμέ να 'ρίσει, από τον τόπον π' όρισα αυτείνος να μετέχει* Αλεξ. 2835. **3**) Ανήκω, δίδομαι ως μερίδιο σε κάπ.: *ω σπλάγχνος της θεότητος, οπού σ' εμάς μετέχει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1185]. **4α**) Έχω σχέση, είμαι συνεργός: *γνωρίζοντας ο βασιλεύς πως φθαίσιμον δεν έχει, σ' αυτόν που τον εγκάλεσαν τίποτες δεν μετέχει* Σταυριν. 828· **β**) επεμβαίνω, ανακατώνομαι σε κ.: *καμία άλλη αυλή αν ουδέν εντέχεται να μετέξει εις την υπόθεσιν του ανδρογύνου παρού η αγία του Θεού εκκλησία* Ασσίζ. 127[24]· *Και τι μετέχεις, άνθρωπε, και το βεργί γυρεύεις;* Βέλθ. 857. **5**) Έχω συγγένεια με κάπ.: *εμέτεχεν και ήτον ανεψίος του* Χρον. Μορ. Η 3256. **Φρ. 1**) *Μετέχω αναψυχήν* = ανακουφίζομαι, ησυχάζω: *Ταύτα ως ήκουσεν αυτή, αναψυχήν μετέσχεν αλήθειαν νομίσασα τα ειρημένα πάντα* Διγ. Ζ 3747. **2**) *Μετέχω βρώσεως* = τρώω: *ο δέ* (ενν. *ο Διγενής*) *στο άριστον κληθείς βρώσεως ου μετέσχεν* Διγ. Ζ 1769. **3**) *Μετέχω συγγένειαν μετά κάπ.* = είμαι συγγενής κάπ.: *ένι εκ της φυλής του γένους των Ρωμαίων και ου μετέχω μετ' αυτόν συγγένειαν καμίαν* Χρον. Μορ. Ρ 4156. **4**) *Μετέχω το φυσικόν* = έχω τις ιδιότητες που μου έδωσε η φύση, «έχω από τη φύση μου»: *πατήρ μου έναι φυσικός ο ρήγας και ο αυθέντης· μητέρα μου η ρήγαινα, το φυσικόν μετέχω* Ιμπ. 826. **5**) *Μετέχω ύπνου* = κοιμούμαι: *ουδείς ην τούτων ράθυμος, ουδείς μετέσχεν ύπνου* Διγ. Ζ 958. **II** Μέσ. **1**) (Προκ. για άνοδο σε επισκοπικό θρόνο): *τον αυτόν Γερμανόν βουλόμεθα εις έτερον θρόνον μεθέξασθαι* Διάτ. Κυπρ. 511[3]. **2**) (Με την πρόθ. *μετά* και γεν. προσωπικής αντων.) ασχολούμαι με κάπ., μπλέκομαι με κάπ. (ερωτικά): *Αδ δεν εν εμπιστός* (ενν. *ο πόθος*) *γοιον τον θωρούσιν, για τείντα να μετέχουνται μιτά του;* Κύπρ. ερωτ. 17[6]· *'Εννοια γλυκιά που τόσ' αγαλιασμένη εποίκες και μετέχτηκα μιτά της* Κύπρ. ερωτ. 90[22].

μετεωρία *η*.

Το μτγν. ουσ. *μετεωρία*.

(Μεταφ.) πνευματική ανάταση· ευχαρίστηση: *ποιγητικήν να μάθεις, την επιστήμην της χαράς και της μετεωρίας, που κάμνει το σπουδαίον της άξιον θεωρίας* Κυπρ. ερωτ. 141[7].

μετεωρίζω, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι ΙΙΙ 61, XII 96, Διγ. 'Ανδρ. 377[2], Νομοκ. 387[7]· *μ ε τ ω ρ ί ζ ω,* Ροδινός (Βαλ.) 81.

Το αρχ. *μετεωρίζω*. Ο τ. στο Steph., Θησ., στη λ., σε κείμ. του 18.-19. αι. (Μπουμπ., ΕΕΦΣΠΑ περ. β', 23, 1972/73, 88) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Εσφαλμ. ο Ανδρ. (Andr., Lex., ό.π.) θεωρεί τ. της λ. τα *μετριάζω, μιτριάζω* (Βλ. Κριαρ., ΔΧρ.ΑΕ περ. δ', 10, 1980/81, 79).

I Ενεργ. **Α'** (Μτβ.) διασκεδάζω, ψυχαγωγώ κάπ.: *κρότησον την κιθάραν σου και μετεώρισόν μοι, εγώ γαρ ερραθύμησα εκ των θηρών του φόβου* Διγ. Ζ 2871. **Β'** (Αμτβ.) κάνω αστεία, αστειεύομαι: *ο Ιησούς μετωρίζοντας παίρνει το κανάτι του έτσι γεμάτο με το νερόν και τσακίζει το* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 247[v]. **II** Μέσ. **Α'** Αμτβ. **α**) Συζητώ για ανούσια ή ανόητα πράγματα, κενολογώ, αργολογώ: *δεν έσμιγε με νέους ατάκτους πώποτε, να γελά και να μετεωρίζεται, να λέγει αισχρολογίες και φλυαρίσματα* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 161[9]· *εγκράτειά εστιν της γλώσσης του μη κρίνειν τινά, του μη μετεωρίζεσθαι, του μη γελάν και αργολογείν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι ΙΙΙ 18-9· **β**) αστειεύομαι, χωρατεύω: *εάν εις αυτόν τον άνθρωπον υπάγεις να γυρέψεις τίποτες χάριν και υπάς γελώντας και μετωρίζεσαι μετ' αυτόν και δεν του το γυρεύεις εξ όλης της ψυχής και μετά δακρύων, αλλά με γέλιον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 353[v]· *λόγους εναπέτεινεν* (ενν. *ο Λέων*)

... *πολλά καλούς και θαυμαστούς και πλήρεις αγχινοίας· και μετά τούτο όρισεν να μετεωρισθούσιν, να συντυχαίνει μόνος είς, ν' απιλογείται άλλος* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 115. **Β'** (Μτβ.) αστειεύομαι με κάπ., «πειράζω» κάπ.: *Εγώ δέ βουλόμενος να την μετεωρισθώ είπα την: «Μη γαρ εγώ πριν αποθάνω εθάρρουν πως απέθανες;». Αυτά την έλεγα ως τάχατες να την ονειδίσω πως φοβάται, η δέ κόρη ... εγέλασεν γλυκέα* Διγ. 'Ανδρ. 378[26].

μετεωρισθικά, βλ. *μετεωριστικά*.

μετεώρισμα το, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. ΙΙ 54. — Πβ. ά. *μετεωρισμός*.

Το μτγν. ουσ. *μετεώρισμα* (4.-3. αι. π.Χ., L-S). Η λ. σε δημ. τραγ. (Μαστροδημήτρης, Δημ. τραγ. Γ' 190).

α) Κουβέντα για ανούσια ή ανόητα πράγματα· αστείο, πείραγμα: *αγαπά τον πλούτον και την δόξαν, την παρρησίαν την πολλήν, γέλια και παιγνίδια, άχρηστα μετεωρίσματα, δεινές αισχρολογίες* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 98· *αλλήλως να συντύχωσιν λόγους εκ των αστείων και ολιγούτσικα τινά των μετεωρισμάτων, ενός εκάστου έπαινον και καθενός τον ψόγον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 100· **β**) συζήτηση για κ. μη πραγματικό (για να περνά η ώρα ευχάριστα· πβ. Καλιτσ., Χρ. Κρ. 2, 1913,149), κενολογία, φαντασίωση: *ουδέν μου εφαίνετον ποτέ αλήθεια τό λέγουν, είχα το εις μετεώρισμα ν' ακούω να το λέγουν· τώρα θωρώ τα έλεγαν ωσάν να ήσαν προφήτες* Περί ξεν. Α 126.

μετεωρισμός ο. — Πβ. ά. *μετεώρισμα*.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

α) Αστεϊσμός, πείραγμα· (εδώ ερωτικά) χαριεντισμός: *η πρώτη αρχή* (ενν. *του κακού*) *έναι του βλέμματος, είτα του γέλωτος και του μετεωρισμού, έπειτα της αφής* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι ΙΙΙ 33· **β**) συζήτηση για κ. μη πραγματικό (για να περνά η ώρα ευχάριστα· πβ. Καλιτσ., Χρ. Κρ. 2, 1913, 149), κενολογία, φαντασίωση: *ουδέν με φαίνεται ποτέ αλήθεια τό λέγουν, είχα το εις μετεωρισμόν ν' ακούγω να το λέγουν· τώρα θωρώ τα έλεγαν ωσάν να 'σαν προφήτες* Περί ξεν. V 126· **γ**) (ευχάριστο) πέρασμα χρόνου: *ο Φλώριος συντεχνικώς λέγει τον καστελλάνον αν χρήζει διά μετεωρισμόν να παίξει μετ' εκείνον* Φλώρ. 1429.

μετεωριστικά, επίρρ.· *μ ε τ ε ω ρ ι σ θ ι κ ά*.

Από το επίθ. *μετεωριστικός*.

Αστεία, πειρακτικά: *ονειδιζάν τον, ως είχεν το δίκαιον και ως μετεωρισθικά τάχατες έτσι τον έλεγαν* Διγ. 'Ανδρ. 330[22].

μετεωριστικός, επίθ.· *μ ε τ ω ρ ι σ τ ι κ ό ς*.

Το μτγν. επίθ. *μετεωριστικός*.

Διασκεδαστικός, αστείος, πειρακτικός: *με λόγους μετωριστικούς η νύκτα πώς εδιέβη τον ερωτούσαν άπαντες* Θησ. ΙΒ' [79[6]].

μετέωρος, επίθ., Ιερακοσ. 515[15]· *μ έ τ ω ρ ο ς,* Συναδ., Χρον. 35, 42, 47, 71.

Το αρχ. επίθ. *μετέωρος*. Για τον σχηματ. του τ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 618. Ο τ. στο ουδ. ως ουσ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ.

1) Υψηλός, που υψώνεται πολύ από το έδαφος: *πρίζειν* (ενν. ο ύδρωψ με τα μακρά κέρατα) *τα μεγάλα δένδρα και μετέωρα και καταφέρειν επί την γην* Φυσιολ. 341· *εν τοις υψηλοίς ‹τόποις› και μετεώροις αυλίζεται* (ενν. *ο γυψ*) *και κοιμάται επί τας υψηλάς πέ-*

τρας ... των ορεων Φυσιολ. Μ 52. **2**) (Ως τιμητική προσφών.) που υπερέχει από τους άλλους, ανώτερος, σπουδαίος: *Ω αρχηγέ μετέωρε, είπε, κι υμείς συμβούλοι, είναι της αυθεντίας σας καλοί πιστοί σας δούλοι* Κορων., Μπούας 117. **3**) Επηρμένος, υπερόπτης: *εσύ ο υψηλός, ο μετέωρος, ο υπερήφανος θυμού και συ τα έσχατά σου και θες ταπεινωθεί* Πηγά, Χρυσοπ. 82 (32). **4**) Ασταθής: *επεθύμησε να ιδεί ... του πάλαι Ιξίωνος τα βασίλεια και την ηρωικήν εκείνου και μετέωρον ζωήν;* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 85[32]. **5**) Εύθυμος, φιλοπαίγμονας, χωρατατζής: *ήτον* (ενν. *ο Παπα κυρ Δημήτριος*) ... *μωροσπανός, μωρογεμάτος, μέτωρος, καλόφωνος, γλυκόλογος* Συναδ., Χρον. 32.

μετζάνα η.

Πιθ. από το ιταλ. *mezzina* (= μπουκάλι, πήλινο ή χάλκινο σταμνί· για τη λ. βλ. Zingarelli και Battisti-Alessio, Diz. etim. Πβ. ωστόσο Meyer-Lübke, Rom. etym. Wört. 5460, λ. **mediena* και Boerio, λ. *mezèn*, όπου τοσκανικός τ. *mezzana*). Η λ., καθώς και τ. *μεντζάνα* σε έγγρ. του 16. (Μανούσ., ΔΙΕΕΕ 15, 1961, 227, Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 4, 1951, 48, 86) και του 17. αι. (Νικολόπουλος-Οικονομίδης, Σύμμ. 1, 1966, 296, Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 124, Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 87). Πιθ. σχετ. με τη λ. το ουδ. *μεζάνι* που απ. στην Αμοργό (Βλ. Φιλ., Γλωσσογν. Γ' 205, όπου η ετυμ. διαφορετική· πβ. και τουρκ. *mancana* ‹ ιταλ. *damigiana* κατά Kahane-Tietze, Lingua Franca 201-2, απ' όπου πιθ. η λ. *μιντζάνα* που απ. στο ποντιακό ιδίωμ.· βλ. Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Για τη λ. βλ. και Κοντοσόπ., Κρητολ. 3, 1976, 182.

Είδος δοχείου για κρασί (Για τη σημασ. βλ. Παπαδάκη, Κρητολ. 4, 1977, 22, Παναγιωτοπούλου, Θησαυρ. 13, 1976, 148): *'Εδωκα εις το ντάτζιον 3 μετζάνων και βαρελών* L. 42 Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 2β.

μετζεμπές· *μετζεμπέδες*, Βίος Δημ. Μοσχ. 507, εσφαλμ. γρ. αντί με *τζεμπέδες* (βλ. ά. *τζεμπές*).

μετζέτι το, βλ. *μετζίτιον*.

μετζίτι(ν) το, βλ. *μετζίτιον*.

μετζίτιον το, Ιστ. πολιτ. 29[1]· *μ ε τ ζ έ τ ι*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 312[r]· *μ ε τ ζ ί τ ι (ν)*, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 426, Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 16[25], Διακρούσ. 99[14], 113[6], Τζάνε, Κρ. πόλ. 177[8], Κατάλ. οικουμ. συν. 102r.

Από το τουρκ. *mescid*. Κατά Μενάρδ., Τοπων. μελ. 311 από το αραβ. *mesgit* και κατά Παπαδ. Θ., Κυπρ. Σπ. 44, 1980, 70 από το αραβ. *masdjid*· βλ. και ά. *μασγίδιον*. 'Ασχ. το νεότ. *μετζίτι* (‹τουρκ. mecit = νόμισμα) που απ. σήμ. ιδιωμ. (Παπαγεωργίου Σ., Λαογρ. 2, 1910, 434 και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μετζίτιν*).

Μουσουλμανικό τέμενος, τζαμί: *Ναούς και μοναστήρια είπε να τα χαλάσουν, να βγάλουν τα 'κονίσματα, μετζίτια να φτιάσουν διά να βάλει χόντζηδες* Διακρούσ. 98[14].

μέτζο το· *μ έ ζ ο ν*.

Το ιταλ. mezzo (ή βενετ. mezo). Η λ. σε επιστ. του 18. αι. (Βλ. Κατσουρός [Κουρσάρ. σ. 39]). Βλ. και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 86.

Το μέσο, η μέση· έκφρ. *εις εκείνον το μέζον* = εντωμεταξύ (Για την έκφρ. βλ. Χατζ., ό.π.): Κυπρ. χφ. 159.

(Ως επίθ.) μισός· (εδώ ως α' συνθ.) μισο-: *Επήρε διά λόγου μου ο σινιόρ Γεώργιος ο Μούρμουρης μέτζο σκότο μπράτσα* 13 Σεβήρ., Σημειώμ. 50α.

μετιρίζι το, βλ. *μετερίζι*.

μετοίκησις η, Διγ. (Trapp) Gr. 2331.

Το αρχ. ουσ. *μετοίκησις*.

α) Αλλαγή τόπου διαμονής: Διγ. Ζ 2280, 2741· **β**) εγκατάσταση: *'Ενι το κάστρον οχυρόν· όφεις αυτό φυλάσσουν. Προσέχωμεν· από σκοπού μετοίκησις δρακόντων ή των δαιμόνων σύναγμα εντός του κάστρου μένει* Καλλίμ. 1035. 'Εκφρ. *μετοίκησις* (χφ. *μετάκησις* πιθ. από αντιγραφικό λάθος, εκτός αν πρόκειται για τ.: *μετοίκησις › μεταοίκησις › μετάκησις*) *της Βαβυλώνας* = η «μετοικεσία Βαβυλώνος»: *τούτη ήτον η μετοίκησις της Βαβυλώνας, οπού λέγει ο άγιος ευαγγελιστής ο Ματθαίος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 212[r].

μετοικία η, Δούκ. 47[9].

Το αρχ. ουσ. *μετοικία*.

1) Εκπατρισμός και εγκατάσταση σε άλλο τόπο: *Ποία ... γλώσσα εξισχύσει του ειπείν ... την πικράν μετοικίαν ... από Κωνσταντινουπόλεως εις Συρίαν, εις Αίγυπτον, εις Αρμενίαν ...* Δούκ. 391[13]. **2**) (Συνεκδ.) τόπος εγκατάστασης μετοίκων: *κρατώντας σαν πατρίδα τους* (ενν. *οι συντοπίτες*) *κείνη την μετοικία* Λίμπον. 138.

μετοικίζω, Δούκ. 77[30], 91[18], 427[4].

Το αρχ. *μετοικίζω*.

Μετακινώ κάπ. από έναν τόπο και τον εγκαθιστώ σε άλλο: *Εμετοίκισε* (ενν. *ο αυθέντης*) *και από Αδριανουπόλεως άνδρας και γυναίκας πολλάς* Ιστ. πολιτ. 25[20]· *μαθόντες γαρ οι Ούγγροι την επέλευσιν του Μοράτ εμετοίκισαν τας κώμας και τα μικρά πολίχνια* Δούκ. 259[5].

μετοικισμός ο.

Το μτγν. ουσ. *μετοικισμός*.

Εκπατρισμός: *Εάν δέ νυκτί γένηται* (ενν. *σεισμός*), *μετοικισμοί και στάσεις κατά τόπους, καταδρομή και αιχμαλωσίες* (ενν. *έσονται*) Σεισμολ. (Oikonomu) 35.

μέτοικος ο.

Το αρχ. ουσ. *μέτοικος*. Η λ. και σήμ.

Ο εγκαταστημένος σε ξένη χώρα (Βλ. και Κουκ., ΒΒΙΙ Γ' 165): *έφερον σιργούνηδας λεγομένους, ήτοι μετοίκους ή παροίκους από Μηδείας* Ιστ. πολιτ. 25[5-6].

μετονομάζω, Byz. Kleinchron. A' 79[22], 118[14], 146[80], 147[85], 153[102], 154[103], 172[4], 188[52], Σφρ., Χρον. μ. 26[29], 'Εκθ. χρον. 33[1-2], Ιστ. πατρ. 115[19], 133[18], Συναδ., Χρον. 47.

Το αρχ. *μετονομάζω*. Η λ. και σήμ.

μετοπωρινός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μετοπωρινός*. Τ. *μοθοπωρνός* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., στη λ.).

Φθινοπωρινός: *Θέρους ουν παρελθόντος και της μετοπωρινής ώρας αρχούσης* Δούκ. 307[20].

μετόπωρον το· *μ ε τ ά π ω ρ ο ν*. — Βλ. και ά. *μεθόπωρον*.

Το αρχ. ουσ. *μετόπωρον*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex. και Shipp 385, λ. *μεθόπωρον*).

Φθινόπωρο: Χωνιάτη, Παράφρ. I 174· *το πέραμά σας να γενεί μέσον του μεταπώρου, να 'λθετε τον Νοέμβριον* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 967.

μετοχάρης ο· *μ ε τ ο χ ι ά ρ η ς*, Νεκρολ. φ. 71, Κατζ. Α' 71 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *μετόχι* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. και σε ενθύμ. του 1574 (Παναγιωτάκης, Δωδώνη 5, 1976, 122), σε έγγρ. του 1640 (Κρ. συμβόλ. 243· βλ. και Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 14, 1983, 99) και στο Τραγ. Αληδ. 151· για τη χρ. πβ. και Σπανάκη, Κρ. Χρ. 9, 1955, 406, 467. Ο τ. και σε ενθύμ. του 1308 (Darruzès, Κυπρ. Σπ. 11, 1951, 31).

Αγρότης που διαμένει σε μετόχι και το καλλιεργεί: *μια κοπελιά μάς έφερε την άλλη ο μετοχάρης· γυναίκα ας εδύνουσου, οίμε, να μου την πάρεις!* Κατζ. Α' 71.

μετοχετεύω, Διγ. (Trapp) Gr. 3150.

Το μτγν. *μετοχετεύω*.

Μεταφέρω νερό με τάφρο από ένα μέρος σε άλλο: *Εκ τούτου γαρ του ποταμού ύδωρ μετοχετεύσας παράδεισον εποίησεν* Διγ. Ζ 3779.

μέτοχη, θηλ. επίθ., βλ. *μέτοχος*.

μετοχιάρης ο, βλ. *μετοχάρης*.

μετόχιον το, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1489, 1516, 1570, 1585, 1657, 1806, 1817, 1829, 2265, κ.α., Βακτ. αρχιερ. 168· *μ ε τ ό χ ι*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 187^{6}, 243^{14}, 248^{23}, Νεκρολ. φ. 91· *μ ε τ ό χ ι (ο) ν*, Ιστ. Βατοπ. 40.

Από το αρχ. ουσ. *μετοχή* και την κατάλ. *-ιον* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μετόχι*). Η λ. τον 9. αι. (Sophocl.) και πολλ. σε έγγρ. Ο τ. *μετόχιν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *μετόχι* στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Μεγάλο κτήμα που ανήκει σε μοναστήρι από την περιοχή του οποίου βρίσκεται συν. μακριά, περιλαμβάνει διάφ. μοναστηριακές εγκαταστάσεις (κελιά, εκκλησία, ξενώνες, κλπ., για τις ανάγκες των μοναχών και καλλιεργητών) και λειτουργεί ως παράρτημά του (Για τη σημασ. βλ. Σπανάκη, Κρ. Χρον. 9, 1955, 467, Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 338 και [Ερωτόκρ. σ. 612]): *Εκείσε και μετόχιον πέφυκε με κελία* (παραλ. 1 στ.). *Το δέ γε περιβόλιον του ζεφύρου τω μέρει υποκείμενον φαίνεται και δύο μίλια φέρει* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1895· *Λειμών δέ και μετόχιον παρόμοιον τω άλλω υπάρχει, γέμον νεραντζών* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1509· **β**) (εδώ προκ. μόνο για το οίκημα): *εις Αίγυπτον μετόχιον τυγχάνει των Σιναϊτών ... Τούτο οικία μέν εστί μεγίστη με κελία* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2251.
2) (Γενικ.) κτήμα με σπίτι, αγροικία που ανήκει σε ιδιώτη· μικρός (αγροτικός) συνοικισμός (Για τις σημασ. βλ. Σπανάκη και Ξανθ., ό.π.): *Εκεί ήσα κάμποι και βουνιά ...* (παραλ. 2 στ.), *μετόχια με πολλούς βοσκούς κι αρίφνητα κουράδια* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 638· *Κι επήγασίνε κι άρχοντες με την καβαλαρία να μπουν να ξελυτρώσουνε μετόχια και χωρία* Τζάνε, Κρ. πόλ. 306^{2}.
Ως τοπων.: Συναδ., Χρον. 32, 45.

μέτοχος, επίθ., 'Εκθ. χρον. 28^{8}, 45^{14}, Βακτ. αρχιερ. 180, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 18^{r} πολλ.· θηλ. *μ έ τ ο χ η*.

Το αρχ. επίθ. *μέτοχος*. Η λ. και σήμ.

α) Που μετέχει σε κ., που έχει μέρος σε κ.: 'Εκθ. χρον. 45^{20}, Διγ. (Trapp) Gr. 2, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 18^{r}· *είναι και όλα τα φυτά μέτοχα τούτων των τεσσάρων στοιχείων* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 53^{r}· έκφρ. *μέτοχος λόγου* = μορφωμένος: *δεν ήτον τόσος μέτοχος λόγου, αλλ' είχε πλάτος εις την γλώτταν* Ιστ. πατρ. 128^{8}· **β**) συμμέτοχος, συνεργός: *όλες τούτες οι αμαρτίες έναι μέτοχη η μέθη, οπού τες κάνει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 366^{r}.

Το αρσ. ως ουσ. = συνέταιρος: *‹Τ›ρεις άν(θρωπ)οι μέτοχοι γενόμενοι, ο μέν είς έβαλεν φλουριά δ'. ... ο δεύτερος έβαλεν λ'. ... ο τρίτος ... κ'*. Rechenb. 63^{1}.

μέτρα η, Metrol.² $51^{14,19,33}$, 52^{9}.

Από το *μετρώ* (Βλ. και Μενάρδ., Αθ. 41, 1929, 50). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.).

1) Καταμέτρηση, μέτρημα: *Οφείλει δέ έχειν το μήκος του σχοινίου της μέτρας ... κάνας ις' γ''* Metrol.² 47^{4}· *μέτραν* (έκδ. *μέτρον*) *ουκ είχαν τα καλά τά είχεν το περιβόλιν* Λίβ. (Lamb.) N 512 χφ· *εμέτρα το* (ενν. *το ξύλον*) *και ήτονε μακρύ ... Και να το πελεκήσουν δεν ημπορούσαν μήτε εις καμίαν μέτραν ήτον καλό* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 196^{r}. **2**) Μέτρο χωρητικότητας: *ήσαν εκεί σταμνία πέτρινα, ήγουν πίλες, έξι οι οποίες ήσαν διά τον καθαρισμόν των Ιουδαίων και εχώρα πασαμία δύο ή τρεις μέτρες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ· φ. 258^{r}.

μέτρημα το, Τζάνε, Κρ. πόλ. 247^{8}.

Το αρχ. ουσ. *μέτρημα*. Η λ. και σήμ.

(Εδώ) υπολογισμός, σχέδιο: *κι αλλάξαν τα μετρήματα που 'χε η όρεξή ντου* (ενν. του *Μαρκέζε*) *να κάμει για τον Χάνδακα ..., ν' αφήσει όνομα καλόν* αυτ. 457^{20}.

μετρημένα, επίρρ.

Από το επίθ. *μετρημένος*. Τ. *μετρεμένα* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Με μέτρο, όχι υπερβολικά: *το μεγαλύτερον βιβλίον του κόσμου είναι το Διατί ... Είναι καλόν, όταν σπουδάζει κανείς εις αυτό μετρημένα και όσον κάμνει χρεία. Το περίσσιον είναι κακόν* Ροδινός (Βαλ.) 89· **β**) με μετριοπάθεια, φρόνιμα, συνετά: *είναι δύσκολον πράγμα να ζει κανείς μετρημένα και τακτικά* αυτ. 92.

μετρημός ο, Αχέλ. 1750, Κώδ. Χρονογρ. 52^{14}, Διήγ. ωραιότ. 909, Διακρούσ. 81^{5}, 90^{30}.

Από το *μετρώ* και την κατάλ. *-μός*. Τ. *μετρεμός* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μέτρημα, καταμέτρηση, απαρίθμηση· φρ. *δεν έχω μετρημόν* = είμαι αμέτρητος, αναρίθμητος (Για τη φρ. βλ. Ανδρ., Αθ. 51, 1941, 47-50): *δεν είχαν μετρημόν που πέφτασίνε τόσοι, που σκότωνε κάθα βολά πλέον παρά διακόσοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 161^{17}· *μετρημόν δεν είχε* (ενν. *το πλήθος του λαού*) Ιστ. πατρ. 124^{5}.

μέτρηση η.

Το αρχ. ουσ. *μέτρησις*. Η λ. και σήμ.

Καταμέτρηση· (υπο)λογισμός, περίσκεψη: *με δίχως μέτρηση, οπού 'πρεπε να γνώσει, επήγε τους σολτάδους του του Τούρκο να τους δώσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 433^{7}.

μετρητής ο.

Το αρχ. ουσ. *μετρητής*. Η λ. και σήμ.

1) Αυτός που έχει ως επάγγελμα τη μέτρηση εκτάσεων (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε′ 249, 250 και Πετρόπ., ΕΕΦΣΠΘ 11, 1971, 233): *Εμετρήθη εν Ηρακλεία κύλι-σμα παρά εντοπίου μετρητή μετά σχοινίου έχοντος ραβδία ι′* Metrol.² 115^{24-5}. **2**) Μέτρο για μέτρηση εκτάσεων (Για τη σημασ. βλ. Κακουλίδου [Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. Γλωσσάρ.]): *ήταν το γύρο της χώρας τριακόσια εξήντα στάδια, οπού επτά ήμισυ στάδια έναι το μίλιον κατά το εδικό μας το μέτρον, και πολλοί λέγουν ότι οι μετρητάδες ήσαν από άλλον λογισμόν παρά εκείνην την γενεάν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 103^{v}.

μετρητικόν το.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *μετρητικός* ως ουσ. Η λ. στο Du Cange, λ. *μετρητίκιον*.

Είδος ναυτικού φόρου (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε′ 365): *καθελκόμενοι εις απαιτήσεις ... μετρητικού* Ψευδο-Σφρ. 540^{22}.

μετρητός, επίθ., Βίος Αλ. 4669, Αχέλ. 1645.

Το αρχ. επίθ. *μετρητός*. Η λ. και σήμ.

1) Ο ορισμένος με μέτρηση, μετρημένος: *βρέθησαν πάντες οι φονεμένοι δύο χιλιά-δες μετρητοί* Αχέλ. 717· *δίδω σοι ημέρας μετρητάς είκοσι να το εύρεις* (ενν. το αίνιγμα) Απολλών. 68. **2**) Λιγοστός: *Κανδαύλης εξελθών συν μετρητοίς ιππέοις* Βίος Αλ. 5076. **3**) (Προκ. για χρήμα σε νομίσματα, σε ρευστό): *δουκάτ' αν έχει μετρητά, όπου βαλθεί χα-ρίζει* Βεντράμ., Γυν. 64. **4**) Ρυθμικός: *πάσι* (ενν. *οι νέοι*) *με ζάλα μετρητά, με διώμα επορπατούσαν* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 379.

Το ουδ. ως ουσ. = **1**) (Στον πληθ.· η χρ. και σήμ.) ρευστό χρήμα: *'Εστειλα της αδελ-φής μου μετρητά τσεκίνια 50* Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 7. **2**) Μονάδα για μέτρηση υγρών: *πέντε μετρητά κρασίον* Διαθ. Νίκων. 227.

μετριάζω, (Ι), Γλυκά, Στ. 242, Προδρ., Ανέκδ. ποιήμ. 332^{7}· *μ ι τ ρ ι ά ζ ω,* Γεωργηλ., Θαν. 521· *μ ι τ ρ ι γ ι ά ζ ω.*

Το αρχ. *μετριάζω*. Ο τ. *μιτριάζω* στο Du Cange Appendix, λ. *μητριάζειν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 660, λ. *μητριάζω* και Πιλαβάκης, Πρακτ. Α′ Κυπρ. Σ Γ′ β′ 283) και στη Χίο (Κριαρ., ΔΧρ. ΑΕ, περ. δ′, τ. 10, 1980-81, 79). Ο τ. *μιτριγιάζω* με επί-ταση της συνίζησης (Κριαρ., ό.π. 78). Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α′** Αμτβ. **1**) Είμαι μετριόφρων, ταπεινώνομαι: *μάλιστα να μετριάζει εις τους ανθρώπους της ως άνθρωπος* Ευγεν. Ιωαννουλ., Επιστ. 35^{14}· *ίνα κατ' αρετήν τινάς πείσω συζήν και μετριάζειν εν προσώπω Χριστού* Ευγεν. Ιωαννουλ., Επιστ. 11^{25}. **2**) Αστειεύομαι, χαριτολογώ: *Το λέγεις, Λίγκε, αληθινά ή τάχα μετριάζεις;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [65]· *τον βραχίονα αυτής* (ενν. *της Θεανώς*) *γυμνόν τις ιδών μετριάζων είπεν: «καλός ο βραχίων»* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 157. **3**) Διασκεδάζω, παίζω (Για τη σημασ. βλ. Αλεξίου [Διγ. Esc. σ. 227]): *απότι αναπαύθημαν, έδοξέ μας μετριάζειν και όλοι σας ανατρέχετε απέσω εις ‹το› ποτάμιν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1719. **4**) Συμβιβά-ζομαι: *εκείνος εζήτησεν γράσαν τάρμε οκτώ μέρες ... και ο ρήγας απιλογήθην ίτσου μετριά-ζοντα μιτά του ... να του έδωκεν έναν εγγυτήν ... και ήτον κουντέντος να του ποίσει την γράσαν* 'Ανθ. χαρ. 296^{30-1}. **Β′** Μτβ. **1**) (Με γεν.) ειρωνεύομαι, κοροϊδεύω: *'Εργαστε, καταπώς γροικώ, εσύ μου μετριάζεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [1428]· *δεν είπα τίποτας κακό, αμέ εμιτρίγιασά σου, γιατί τα μασκαρέματα 'ρέγεται η αφεντιά σου* Στάθ. (Martini)

Β′ 163. **2**) Μειώνω σε ένταση: *η ορμή των ατάκτων και Θεόν μη φοβουμένων μετριά-ζεται και συστέλλεται φόβω των κρατούντων* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 20^{19}. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Αστεϊζομαι, χωρατεύω: *μετά τούτο όρισεν* (ενν. *ο Λέων*) *ίνα μετριασθώσιν να συντυ-χαίνει μόνος είς, ν' απιλογείται άλλος* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 115 κριτ. υπ. **2**) Χαριεντί-ζομαι (ερωτικά): *διά να μετριάζομέστεν οι δύο μας ως νέοι, να παιγνιδοπαίζομεν οι δύο μοναχοί μας* Λίβ. Esc. 3258.

μετριάζω, (ΙΙ).

Παρεκτεταμ. τ. του *μετρώ* κατά τα ρ. σε -*ιάζω*.

Μετρώ, εξακριβώνω με μέτρηση: *τις εμέτριασεν το χώμα του Ιακώβ και μέτρος το τέταρτο του Ισραέλ* Πεντ. Αρ. XXIII 10.

μετρίασμα το· *μ ε τ ρ ί α σ μ α ν*· *μ ι τ ρ ί α σ μ α.*

Από τον αόρ. του *μετριάζω* και την κατάλ. -*μα*. Τ. *μίτριασμα* στο Somav. (λ. *μεί-τριασμα*). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Διασπ. 331 και Κριαρ., ΔΧρ ΑΕ, περ. Δ′, τ. 10, 1980-81, 79).

α) Αστεϊσμός, χωρατό: *σήμερον αναφέρνω σε, μιτρίασμα μην το πάρεις, το στέμ-μαν το βασιλικόν παίρνει το Βελισάρης* Ριμ. Βελ. 89· **β**) σάτιρα: *να κάθηται να ψηλαφά, να λέγει και να γράφει πολιτικά μετριάσματα και πο[λ]ιτογραφίας* Προδρ. ΙΙ Η 8· **γ**) διασκέδαση, ευχαρίστηση: *να λύσομεν ιεράκια μας εις περδικοκυνήγιν, τάχα διά μι-τρίασμαν και παραδιαβασμόν μας* Λίβ. Sc. 2082.

μετριαστικός, επίθ.

Από το *μετριάζω* και την κατάλ. -*τικός*. Για τη λ. βλ. Steph., Θησ. Τ. *μιτριαστικός* στο Somav., λ. *μειτριαστικός*.

Αστείος, μη σοβαρός: *τραύματα μεγάλων πληγών μέλλων θεραπεύειν διά λόγων με-τριαστικών και γελοίων* Χωνιάτη, Παράφρ. ΙΙ 90.

μετριατικόν το.

Από το *μετρώ* και την κατάλ. -*ιατικόν*. Η λ. στο Meursius (λ. *μετρητίκιον*).

Φόρος πιθ. για αγροτικά προϊόντα (Για τη λ. βλ. Schreiner, JÖB 27, 1978, 218 σημ. 30): *καθελκόμενοι εις απαιτήσεις καμπανιστικού, μεσιτικού,... μετριατικού* Ψευδο-Σφρ. 540^{22-3}.

μετρικό *μετρικά*, Δεφ., Λόγ. 529, εσφαλμ. γρ. αντί *μερτικά*· *μετρικό*, Δεφ., Λόγ. 533, εσφαλμ. γρ. αντί *μερτικό* από τυπογρ. λάθος.

μέτριος, επίθ., Προδρ. Ι 80.

Το αρχ. επίθ. *μέτριος*. Η λ. και σήμ.

1) Που έχει σωστές αναλογίες: Διγ. Ζ 152. **2**) Μετριοπαθής, μετριόφρονας: Ιωάσαφ, Στ. Νοταρ. Ι 39· *'Οτι οι αφεντάδες δεν πρέπει να είναι υπερήφανοι, μόνον μέτριοι* Ιστ. Βλαχ. μετά στ. 1596. **3**) 'Οχι υπερβολικός, κανονικός: *Ημείς γουν πάλιν τώρα δεν γράφομεν πολλά προς την υμετέραν εν Χριστώ αγάπην, μήτε αύθις ολίγα, αλλά μέτρια* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 33^{8}· *η μέθη προξενά εις όλους αρρωστίαν, αμή το μέτριον κρασί δίδει πολλήν υγείαν* Ιστ. Βλαχ. 2132. **4**) Λιγοστός: *αν τύχει να μάθω συμφοράς και εγώ τας ιδικάς σου* (παραλ. 1 στ.), *τίποτε μετριότερον να γίνεται τό πάσχω* Λίβ. P 1148.

Το ουδ. ως ουσ. = μετριότητα, μετριοπάθεια: *η εκλαμπρότης σου διάκριση να κάμεις, το ίσον και το μέτριον να μη το παραδράμεις* Ιστ. Βλαχ. 1608. (Η έκφρ. ήδη τον 4.-3. αι. (L-S, λ. *μέτριος* III) και σήμ.): 'Εκφρ. *πέραν του μετρίου και υπερεκαυχίσθησαν και πέραν του μετρίου* εμακρολογήσαν (ενν. *τα ζώα*) Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 553.

μετριότης η, Γράμματα Μετεώρ. $38^{2,23,24,25}$, $43^{2,8}$, Ιστ. πατρ. $146^{3,16}$, Παρθεν. Γράμμ. 227 τρις.

Το αρχ. ουσ. *μετριότης*. Λ. *μετριότητα* στο Βλάχ. και σήμ.

1) Η ιδιότητα του μέτριου· μετριοπάθεια, μετριοφροσύνη: *η ταπείνωσις ... φέρνει ... την υπομονήν, την μετριότητα, την ανδρείαν, την αγάπην* Ροδινός (Βαλ.) 100. **2** (Με την κτητ. αντων. α' προσ. επί αρχιερέων ή πατριαρχών αντί του εγώ για να δηλωθεί ταπεινοφροσύνη· για τη χρ. βλ. Τωμ., ΕΕΒΣ 41, 1974, 474): *Η χάρις δέ του Θ(εο)ύ και το άπειρον έλεος και η ευχή και η ευλογία της ημών μετριότητος είη μετά της σης ενδοξότητος* Παρθεν., Γράμμ. 228· *όσους ο κατάρατος εκείνος ηφόρισεν η μετριότης ημών ... έχει ευλογημένους και συγκεχωρημένους* Ιστ. πατρ. 147^{6}.

μετριοφροσύνη η, Σπαν. Α 146, Κομν., Διδασκ. Δ 176.

Από το επίθ. *μετριόφρων* και την κατάλ. *-σύνη*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

Το να είναι κανείς μετριόφρονας, μετριοπάθεια, ταπεινοσύνη: *ήθος ομού δέ ταπεινόν και μετριοφροσύνη, αυτά εισί πλούτος αληθής* Σπαν. Ρ 75.

μετρισμός ο.

Το ουσ. *μετρημός* με επίδρ. ουσ. σε *-ισμός*.

Μέτρηση, καταμέτρηση, απαρίθμηση: *τοσαύτα γαρ στρατεύματα πάρεισι παρά Πέρσαις, όσα και ψάμμου πλείονα και μετρισμού τυγχάνει* Βίος Αλ. 1720.

μετρίως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *μετρίως* (L-S, λ. *μέτριος*). Τ. *μιτρίως* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 313) με άλλη σημασ. Λ. *μέτρια* στο Βλάχ. και σήμ.

1) Με μέτρο, όχι υπερβολικά: Σπαν. Ρ 160. **2**) Με φρόνηση, συνετά: *έναι πιο ανδρείος* (ενν. *ο Μερκούριος*) *εις πόλεμον και φρόνιμος όλα ποιεί μετρίως* Κορων., Μπούας 137. **3**) Πολύ: *Εγώ δέ τούτους κατιδών* (ενν. *τους γιγαντιαίους ανθρώπους*) *μετρίως εφοβήθην* Βίος Αλ. 4195. **4**) Αρκετά, ικανοποιητικά: Διγ. Ζ 2503. **5**) Με μετριοφροσύνη: *και τας ανδραγαθίας του λέγοντάς τας* (ενν. *ο Διγενής*) *μετρίως* Διγ. Ζ 2393. **Έκφρ.** *ου μετρίως* = πάρα πολύ, υπερβολικά: *ετύφλωσεν ο βασιλεύς* (ενν. *τον Βελισάριον*), *εχάρησαν μεγάλως πάντες οι μαχιζόμενοι, χαίρουνται ου μετρίως* Διήγ. Βελ. 480.

μέτρο το, βλ. *μέτρον*.

μετροβολία η.

Από το **μετροβολώ*. Για τη λ. βλ. Steph., Θησ. και Sophocl.

Καταμέτρηση: *Περί μετροβολίας γης σκαφείσης και κυλισθείσης* Metrol.^{2} 97^{17-8}.

μετρολογία η.

Το μτγν. ουσ. *μετρολογία*. Η λ. και σήμ.

Τρόπος μέτρησης: *ενίσταται ο μόδιος του σίτου διά των τριών ποιοτήτων, σταθμών και μετρολογιών σιτόκοκκα μυριάδας λδ' και ,εχ'* Metrol.^{2} 53^{4}.

μετρολογώ.

Από το ουσ. *μέτρο* και το *-λογώ* (Ανδρ., Λεξ., λ. *-λογώ*).

«Μετρώ» κάπ., εξετάζω, περιεργάζομαι κάπ. (Για τη σημασ. βλ. πάντως και Κεχαγιόγλου [Ριμ. Απολλων. σ. 211]): *Στο φόρον εκατέβηκε κι έπαιζε, στιχολόγα, να 'χει χαρά στο πρόσωπον κι εις την καρδιά της φλόγα· να τηνε τριγυρίζουσι, να την μετρολογούσι, να τραγουδεί για να κτυπά να τηνε διακονούσι* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1405].

μέτρο(ν) το, Προδρ. III 292, Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 68, Ασσίζ. 275^{26}, Ορνεοσ. αγρ. 554^{19}, Διγ. Ζ 1549, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 202, Rechenb. 82^{1}, Διήγ. Αγ. Σοφ. 158^{32}, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 350^{v}, Πεντ. 'Εξ. XVI 18, Αχέλ. 2431, Ιστ. Βλαχ. 310, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 944, Λεηλ. Παροικ. 603. — Βλ. και *μέτρος*.

Το αρχ. ουσ. *μέτρον*. Η λ. και σήμ.

1α) (Γενικά) μονάδα μέτρησης (βάρους, έκτασης, κλπ.): Metrol.^{2} 135^{8}· **β**) (μεταφ.): *εις εκείνο το μέτρον οπού θέλεις μετρήσει τον αδελφόν σου εις εκείνο θέλει σας μετρήσει ο Θεός* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 376^{r}· *εν ώ γαρ μέτρω εκέρασε* (ενν. *ο δράσας την φαρμακοποσίαν*) *και ούτος κερασθείς ετελεύτησεν* 'Εκθ. χρον. 41^{26}· **γ**) είδος μονάδας προκ. για καταμέτρηση στρατιωτών: *εν χαράκωμα το μέτρον το φουσσάτον αριθμούσιν* Ερμον. Ν 214. **2**) Δοχείο μετρήσεως υγρών ή στερεών: *ει δέ των από της υγράς ουσίας, οίον οίνου, ελαίου ... μέτρω τινί στεγανώ εξ οστράκου ή χαλκού κατεσκευασμένω* (ενν. *χρώμεθα*) Metrol.^{2} 135^{19}· *Σταθμόν δέ οφείλει το μέτρον έχειν λίτρας τριάκοντα* Metrol.^{2} 132^{25}. **3**) Μονάδα χωρητικότητας υγρών ή στερεών (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 249-50 και Ε' 293-4): Metrol.^{2} 133^{6}, Αλεξ. 2035, Προδρ. III 408. **4**) Μέτρημα, υπολογισμός, απαρίθμηση, καταμέτρηση: *πώς ο Κάιν εβάλθη ομπρός να κλέψει και ήτον ο πρώτος οπού να πιάσει τα ψάρια και να εύρει το μέτρον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 85^{r}· (σε επιρρ. εκφρ. προκ. για συναλλαγή εμπορική) συναλλαγή με μετρητά, για δοσοληψία με ρευστό χρήμα): *εδώσαν τα* (ενν. *τα αργύρια*) *του Ιούδα με μέτρον διά να μην αρνηθεί την προδοσ'αν του Υιού του Θεού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 112^{r}· *διά το μέτρος οπού του έκαμαν εις το χέρι του Ιούδα οι φρόνιμοι λέγουν ... ότι ... καλών ανθρώπων δεν τυχαίνει να κάνουν πραγματεία εις μέτρον τριάκοντα σταμένων* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 112^{r}. Εκφρ. (1) *Ανθρώποι (του) μέτρου* = α) λίγοι, λιγοστοί: *εγώ αθρώποι μέτρου και να μαζωχτούν απάνου μου και να με δερουν και ν' αφανιαστώ εγώ και το σπίτι μου* Πεντ. Γέν. XXXIV 30· *να σκορπίσει ο Κύριος εσάς εις τα έθνη και να απομείνατε αθρώποι μετρου εις τα έθνη ος να οδέψει ο Κύριος εσάς εκεί* Πεντ. Δευτ. IV 27· β) λαός πολυάριθμος, αναρίθμητος: *να ζήσει ο Ρεουβέν και να μην απεθάνει και να είναι οι αθρώποι του μέτρου* Πεντ. Δευτ. XXXIII 6. (2) *Εις μέτρο ψυχές* = σύμφωνα με (υπολογίζοντας) τον αριθμό των ατόμων[7] *αν ολιγοστέψει το σπίτι από να είναι από πρόβατο και να πάρει αυτος και ο γείτονάς του ο σιμός προς το σπύτι του εις μέτρο ψυχές, ανήρ κατά το φαγί του· να μετρηθείτε ιπί το πρόβατο* Πεντ. 'Εξ. XII 4. Φρ. (1α) *Βάνω εις μέτρον* = προσθέτω, συνυπολογίζω[6] *Περί μνηστευομένης αν της χαρίσει δωρεά ο μνάστωρ και αυτή να την βά]ει εις μέτρον της προικός* Βακτ. αρχιερ. 165· β) *παίρνω εις το μέτρο* = συγκαταριθμώ· παίρνω μαζί μου: *την νύχταν την ερχόμενην επήραν εις το μέτρο τινά Σπανιόλον σύντροφον... εδιάβησαν απόκοτοι κι οι τρεις* Αχέλ. 1950. (2) *Δεν έχω μέτρον*=είμαι αμέτρητος, αναρίθμητος: *μέτρον* (έκδ. *μετρόν*) *ουκ είχαν τα καλά τα είχεν το περιβόλιν* Λίβ. Esc. 626· *εις ετούτο το κανάλι είναι τόσα νησία ότι μέτρον δεν έχουν* Πορτολ. Α

194^{27}. **5**) (Προκ. για αφήγηση, εξιστόρηση): *Εδώ αφήνω το μέτρον της διηγήσεως του πρώτου καιρού και της γενεάς της πρώτης* Καρτάν., ΠΝ. Διαθ. φ. 99^{r}. **6**) Τρόπος μέτρησης: *ότε γουν αρχήν το μέτρον εκ το πλήθος του φουσσάτου εφευρέθη εκμετρίζειν* (έκδ. *ενματρίζειν*· διορθώσ.) *εν χαράκωμα τα πλήθη* Ερμον. Ν 207. **7α**) Αριθμός, πλήθος: *Γράφει γαρ και Ιωάννης, χρονικός Αντιοχεύς γαρ του φουσσάτου γαρ το μέτρον εν τε τη δευτέρᾳ βίβλῳ* Ερμον. Ν 171· **β**) ορισμένη, μετρημένη ποσότητα: *και επάρουν και αλέσουν το και φέρουν το εκ τον μύλον και επάρουν και μυλωτικόν και λείψει από το μέτρον και πάλιν κοσκινίσουν το ... και ζυμωθεί και φουρνιστεί, να ιδείς το τι απομένει* Προδρ. ΙΙ Η 26c. **8**) Δυναμικότητα, δύναμη: *ήλθασιν και άλλοι άρχοντες από περίσσους τόπους με φούστες και με κάτεργα και του πολέμ' ανθρώπους· το μέτρον τους επλήθυνεν ούτως εις πάσα πράμαν* Αχέλ. 347. **9**) Καταμέτρηση (εκτάσεων): *Μέτρον μεγάλου κτήματος* Metrol.^{2} 85^{13}· *'Ετερον μέτρον της γης. Οφείλει έχειν το σχοινίον, οπού μετρά την γην, ουργίας ιβ'* Metrol.^{2} 56^{14}. **10**) Απόσταση: *'Οταν εφθάσε ο Θησεύς μ' όλους εις το θεάτρο, εις μίαν ώραν έφθασαν κι οι δύο εις ένα μέτρο. Ακόμη κατά πρόσωπα εκείνοι ου φαινόνταν, πλην τον τόπον κείνον βλέπασι που θέλαν να κτυπήσουν* Θησ. Ζ' [110^{8}]. **11**) 'Οριο, έκταση: *Τας τρεις ουν κώμας τας αυτῷ καλώς συμμαχησάσας πόλεως μέτρον έγραψε, Τρίπολιν ονομάσας* Βίος Αλ. 1601. **12**) Τάξη, τακτική τοποθέτηση· (και στον πληθ.) παράταξη στρατού: *καθεείς στον πόλεμον να σέβει στο θεάτρο μ' εκείνους τους συντρόφους του, όλοι να είν' με μέτρο* Θησ. Ε' [97^{8}]· *πάσ' αυτών η στρατιά στα μέτρα εσυνάχθη και ο καθείς δ' εις ορδινιάν με τ' άρματά του βάλθη* Κορων., Μπούας 93. **13α**) Χρονικό διάστημα, διάρκεια: *ήτονε* (ενν. *ο ήλιος*) *όλως διόλου χυμένος εις τον αέρα απάνου και ... ούτε το μέτρον της ημέρας όριζεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 48^{r}· *κι εις λίγον μέτρον ημερών την κρίσιν θε να δούσι* Τζάνε, Κατάν. 154· **β**) μέτρημα, υπολογισμός χρόνου: *Μη να σ' εφάνη, άνθρωπε, ο θάνατος 'παντέχει ή μελετά καθ' εαυτόν ή μέτρον, χρόνους έχει;* Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 46· έκφρ. *μέρες μέτρου* = ορισμένος αριθμός ημερών: *και είναι ος να είναι το σύννεφο μέρες μέτρου ιπί το μίσκαν διά στόμα του Κύριου ν' απλικέψουν και διά στόμα του Κύριου να συνεπάρουν* Πεντ. Αρ. ΙΧ 20· φρ. *είμαι ή φθάνω εις μέτρον ηλικίας*: βλ. ά. *ηλικία* 1 φρ. α. **14α**) Μετριότητα, μέσος όρος, το αρμόζον μέτρον, αποφυγή ακροτήτων: *Το μέτρον εστίν άριστον κι ο καθείς το κατέχει, το περισσόν έν' βλαβερόν και ίσασιν δεν έχει* Κορων., Μπούας 36· **β**) μετριοπαθής τρόπος συμπεριφοράς: *Δεν κάμνει χρειά να θαρρευθείς εις μέτρα και εις λόγια, οι φίλοι οπού 'ναι ακριβοί φέρνουσι μοιρολόγια* Δεφ., Λόγ. 187. Εκφρ. (1) *Δίχως μέτρου* = υπερβολικά: *ένα παιδάκιν φασκιωτόν εις την κορφήν του δένδρου ως νήπιον βυζανόμενον έκλαιγεν δίχως μέτρου* Χούμνου, Κοσμογ. 356. (2) *Εν μέτρῳ* = ήρεμα, σιγά, μετρημένα: *εγώ ταύτην, ως δυνατόν, ανέστειλα του θρήνου, τας χείρας τε των πλοκαμών απέσπασα εν μέτρῳ* Διγ. (Trapp) Gr. 2197. (3) *Υπέρ μέτρον* (η φρ. ήδη αρχ.), *υπέρ μέτρου* = υπερβολικά, ξεπερνώντας τα όρια: Ψευδο-Σφρ. 156^{5}· *άνθρωπος ήτο ευγενικός, φρόνιμος υπέρ μέτρου* Χρον. Μορ. Η 161· *ζημίας του έκαμνε μεγάλας υπέρ μέτρου* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 14077. **15**) ? (Προκ. για τη συμπεριφορά του δικαστή κατά την εκδίκαση υποθέσεων): *Εμπαλής ουδέν εντέχεται άνθρωπον τόν να μισά να τον εβγάλει απέ το δίκαιόν του διά όσην μισητίαν τον μισά ... ουδέν εντέχεται να πάρει κανέναν άνθρωπον έξω του μέτρου* Ασσίζ. 27^{6}. **16**) Λογικότητα, λογική σχέση, αναλογία: *βλέπω εις τον ύπνον μου τον Βοϊβόνδα Πέτρον κι εις όσα διαλέγεται φαίνεται να 'χουν μέτρον* Αιτωλ., Βοηβ. 239. **17**) (Στον εν. και πληθ.) κατάσταση, περίσταση: *Τση νένας η παρηγοριά λίγα τηνε δροσίζει, γιατί στα μέτρα οπού 'τονε και βρίσκεται γνωρίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 714· *Την πρώτην οπού τ' άκουσα κι ήπαιζε το λαγούτο, ποτέ μου δεν*

το λόγιαζα να 'ρθω στο μέτρο τούτο Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1018· *Μα ξεύρεις πόθου κι ερωτιάς καμώματα πως παίρνου το νου του αθρώπου το ζιμιό κι εις άλλα τονε φέρνου μέτρα, απού δεν τα λόγιασε ποτέ του στον καιρόν του* Φορτουν. (Vinc.) Β' 147· *το φεγγάρι το λαμπρόν της νύκτας να ρωτήσω ανίσως κι είδε άλλην καμιάν να 'ρθε 'ς τούτα τα μέτρα. Πρέπει να έχω υπομονή ωσάν το έχει η πέτρα* Ευγέν. 685. **18**) Υπολογισμός, εκτίμηση· φρ. *έχω εν μέτρῳ* = υπολογίζω κάπ.: *οι γαρ 'Αραβες, ει και πλάθος ην πολύ, αλλ' εισίν άνανδροι· ουκ εν μέτρῳ γαρ είχεν αυτούς* 'Εκθ. χρον. 66^{2}. **19**) Ποιητικό μέτρο: Προδρ. IV 73· φρ. *με μέτρο* = έμμετρα: *Το έβδομον* (ενν. *βιβλίον*) *τον πόλεμον που γίνη στο θεάτρο και είτι έποικεν καθείς να το ειπώ με μέτρο* Θησ. Πρόλ. [275].

μέτρος το, Ασσίζ. 232^{3}, 481^{23}, Ερμον. Β 171, Διαθ. Ντεφαΐτζ. 77, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 108^{v}, 173^{r}, Πεντ. Γέν. XLVIII 7, Λευιτ. XXV 50, Αρ. XV 12, XXXI 36, Αχέλ. 191, 250, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 732, Παϊσ., Ιστ. Σινά 369, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 28, Τζάνε, Κρ. πόλ. 244^{26}. — Βλ. και *μέτρο(ν)*.

Από το αρχ. ουσ. *μέτρον* με μεταπλασμό (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 62-4 και Kahane, BZ 66, 1973, 11). Πληθ. *μέτρεα* τον 12. αι. (Steph., Θησ., λ. *μέτρον*). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β' 658, Αναγνωστ., Αθ. 38, 1926, 163 και Kahane, ό.π.).

1α) (Γενικά) μονάδα μέτρησης, μέτρο: *τα ζυγία τους Γενουβήσους και τα μέτρη τους όπου έχουν χανουτία να είναι εις την αφεντιάν τους* Μαχ. 138^{10}· **β**) (μεταφ.): *Μ' εκείνον το μέτρος τό να μετρήσετε άλλον, μ' εκείνον θέλου σου μετρήσει κι εσένα* 'Ανθ. χαρ. 298^{26}· **γ**) (θρησκ., με ηθ. σημασ.) μέτρο αρετής: *Χοροί, χοροί θα στέκουσι ... τον τρισυπόστατον Θεόν να τονε προσκυνούσι· να χαίρουνται, να αγάλλονται εις του Θεού την χάρη, κατά το μέτρος καθενός τον τόπον του να πάρει* Τζάνε, Κατάν. 294. **2**) Αριθμός: *εκατοστή 'σαν άρμενα και ογδοήντα ένα. Λοιπόν ο στόλος των Τουρκών τούτο το μέτρος πιάνει* Αχέλ. 221· *τις εμέτριασεν το χώμα του Ιαακώβ και μέτρος το τέταρτο του Ισραέλ* Πεντ. Αρ. XXIII 10· *Με τέτοιαν νίκην έστρεψαν κι εις το καστέλλι μπήκαν, στο μέτρος όσοι ξέβησαν σωστοί επορευθήκαν* Αχέλ. 1489. **3α**) Μέτρημα, καταμέτρηση, υπολογισμός: *ήσαν τετρακόσιοι άνδρες του σπαθίου διχώς τες γυναίκες και τα παιδία και τους άλλους ανθρώπους οπού δεν ήσαν εις το μέτρος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 164^{r}· *Περί εκείνου ού εκείνης τούς πιάνουν εις άδικον μέτρος ού παρκάτω ζύγιν* Ασσίζ. 271$^{13-4}$· *Εκ τον Μορέα βρέθησαν κι από την Ρωμανία εκεί χιλίων διακοσών σπαχήδων συντροφία. Οι ριζικάροι ακομή το μέτρος ακλουθήσαν, τρεις χιλιάδες απ' αυτούς με πεντακόσους ήσαν* Αχέλ. 203· **β**) (μεταφ.) το πόσο «μετράει» κάπ., το πόσο σημαντικός είναι κάπ.: *το μέτρος των παιδιώ πολλά σ' εμένα είν' ακριβό μου κι αρσενικού και θηλυκού* Ροδολ. Β' [517]· **γ**) καταβολή χρημάτων: *διά το μέτρος οπού του έκαμαν εις το χέρι του Ιούδα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 112r. Εκφρ. (1) *Εις μέτρος* = σύμφωνα με, υπολογίζοντας τον αριθμό: *να μεριστεί η γης εις κλερονομιά εις μέτρος ονόματα* Πεντ. Αρ. XXVI 53· *έστησαν σύνορα των εθνών εις μέτρος παιδιά του Ισραέλ* Πεντ. Δευτ. XXXII 8· *εις μέτρος χρόνια ύστερα το ιοβελ να αγοράσεις από τον σύντροφό σου, εις μέτρος χρόνια εσοδιές να πουλήσει εσέν* Πεντ. Λευιτ. XXV 15. (2) *Με (το) μέτρος* = α) σε μικρή, περιορισμένη ποσότητα, λίγο: *τρεις χρόνους του να κάθεται απέσω εις τον πύργον* (παραλ. 1 στ.) *να 'χει ψωμίν καμπανιστόν και ύδωρ με το μέτρος* Γεωργηλ., Βελ. 104· *ο Θεός δεν του δίδει το πνεύμα με μέτρος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. γ' 34· β) μετρημένα, όσο χρειάζεται: *επάρετέ το* (ενν. *το μάννα*) *με μέτρος, όσοι άνθρωποι είναι εις το σπίτι εκείνο τόσα μέτρα όσο να τους σώσει να το φαν εκείνην την ημέραν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 173^{r}· *ο ιατρος σκίζει την κοιλίαν του*

(ενν. του εδρωπικού σκλάβου) εκεί οπού ήτον το κακόν και τούτος ουδέν ήξευρεν να εβγάλει το νερόν οπού ήτον απέσω με δίκαιον και με μέτρος ... και απ' αυτό εκείνος ... απέθανεν Ασσίζ. 183[20]· γ) αναλογικά, σύμφωνα με ...: να τον δείρει ομπροστά του κατά την κακότητά του με μέτρος Πεντ. Δευτ. XXV 2· δ) με πλήρη αντιστοιχία: Ταύτα τα πράγματα και τουνών των πραμάτων τούτοι οι λόγοι των εδικών μας καιρών είναι ίσα ίσα με το μέτρος Πηγά, Χρυσοπ. 61 (20). Φρ. (1) Βάνω στο (εις το) μέτρος = α) μετρώ, υπολογίζω: έκαμον τούτο το φορτί εύμορφον και μεγάλον, μακρύ, ότι δεν ημπορώ στο μέτρος να το βάλω Τζάνε, Κρ. πόλ. 453[8]· β) συνυπολογίζω, συγκαταριθμώ: έπεσεν ο κλήρος απάνω εις τον Ματθίαν και εβάλθη και αυτός εις το μέτρος αντάμα με τους άλλους ένδεκα τους αποστόλους Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. 19[64]. (2) Δεν έχω μέτρος = δε μπορώ να μετρηθώ, είμαι αναρίθμητος: τόσοι Τούρκοι εμαζώχθησαν πάραυτα ότι δεν είχαν μέτρος Συναδ., Χρον. 31· εις ώραν ολιγούτσικην βλέπω φουσσάτον κι ήρθεν· δεν είχεν μέτρος τό έβλεπα Απόκοπ.[2] 466· μέτρος ουκ είχαν τα καλά τά είχεν το περιβόλιν Λίβ. P 377· η θάλασσα έχει το βάθος της μέτρος, αλλά το μυστήριόν της δεν έχει μέτρος Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 431. (3) (Απρόσ.) δεν είναι (εις το) μέτρος = δεν είναι δυνατό να μετρηθεί: εσώριασεν ο Ιωσέφ γέννημα σαν τον άμμο της θαλασσούς πολύ πολύ, ως ότι έπαψεν να μετρήσει ότι δεν είναι μέτρος Πεντ. Γέν. XLI 49· πόσοι να σκοτωθήκασιν δεν είναι εις το μέτρος Θρ. Κύπρ. M 688. (4) Μπαίνω εις το μέτρος με κάπ. = συγκρίνομαι, μετρούμαι με κάπ. μέτρο σύγκρισης: Σήμερον φάνηκα κι εγώ σαν απόστολος Πέτρος, γιατί μ' αυτόν εμπαίνω 'γώ σήμερον εις το μέτρος Διγ. O 1134. **4**) Μερίδιο, ορισμένη ποσότητα· (εδώ θρησκ. προκ. για προσφορά μέρους συγκομιδής): να θερίσετε το θέρος της και να φέρετε το μέτρος αρχή του θέρου σας προς τον ιεριά Πεντ. Λευιτ. XXIII 10· να υψώσει (ενν. ο ιεριάς) το μέτρος ομπροστά στον Κύριο για θελόποιμά σας Πεντ. Λευιτ. XXIII 11. **5**) Μέγεθος, διαστάσεις: έντεκα βηλάρια έκαμεν αυτά ... τέσσερες πήχες το φάρδος του βηλαριού του ενού· μέτρος ένα εις τα έντεκα βηλάρια Πεντ. 'Εξ. XXXVI 15· Φρ. παίρνω το μέτρος = μετρώ τις διαστάσεις (πβ. σημερ. «παίρνω τα μέτρα»): ποτέ δεν ημπόριε (ενν. ο πατήρ μου ο Δαβίδ) να τον πάρει το μέτρος (ενν. του ξύλου) οπού να γένει καλό ή να βαλθεί εις καμίαν δουλείαν και πολλές φορές το εμετρούσαν οι μαστόροι και ευρίσκονταν γελασμένοι Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 204[r]. **6**) (Προκ. για αφήγηση, εξιστόρηση): έκταση, μέγεθος: εδώ κάνει το μέτρος και το τέλος του διηγήματος του Νεβρού και της αυτού γενεάς Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 108v· γροίκα της αθιβολής την στράταν και το μέτρος Κορων., Μπούας 4. **7**) Απόσταση (ορισμένη): Το δέ γε μέτρος της οδού δύο μέρας παγαίνεις, από την Ιερουσαλήμ στην Ορεινήν εβγαίνεις Προσκυνητ. Ιβήρ. 535 1147· εσυνεπήραν απο τη Βεθέλ· και ήτον ακόμη μέτρος της ηγής να έρτουν εις την Εφραθά· και εγέννησεν η Ραχέλ Πεντ. Γέν. XXXV 16. **8**) Αξία, αποτίμηση (ενός πράγματος): να λογαριάσει αυτουνού ο ιεριάς το μέτρος ξετίμιωμά σου ως τον χρόνο του ιοβέλ και να δώσει το ξετίμιωμά σου εις την ημέρα εκείνη Πεντ. Λευιτ. XXVII 23. **9**) Υπολογισμός, σκέψη· περίσκεψη: του αθρώπου εδόθηκε κι είναι το φυσικό του να διαμετρά τα πράματα με το λογαριασμό του· και συ είντα μέτρος ήκαμες σε τούτα που μου λέγεις; Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 201· να 'ργίζεσαι και ν' αγαπάς, να δίδεις και να παίρνεις (παραλ. 1 στ.)· όλα τως τούτα, φίλε μου, βαστούσιν τους καιρούς τους και όλα με μέτρος γνωστικόν κρατούσι τους βιασμούς τους Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 86· ήσανε με λογαριασμό και μέτρος σοθεμένα και με μεγάλη μαστοριά και τέχνη φυτεμένα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1399. **10**) Μέσος όρος, το αρμόζον μέτρο· έκφρ. έξω από το μέτρος = υπέρμετρα, πέρα από κάθε όριο, υπερβολικά: θυμώνεται πολλά έξω από το μέτρος Σπαν. (Μαυρ.) P 125. **11α**) Στρατιωτικός σχηματισμός, παράταξη: δέκ' αλλάγια έκαμαν χωριστά του πολέμου (παραλ. 2 στ.) και το φουσσάτον το

πολύν ήστεκεν παρά μέτρος (μη πειστικές οι διορθώσεις του Haag [Αχιλλ. L 378]: παραμέτρως και Ξανθ., BN-J 2, 1921, 203: παραμέρως) Αχιλλ. L 358· **β**) τακτική (πορείας): πάντες με παράδοξον μέτρος εκινηθήκαν, ως ένα δάσον μέγιστον στην μάχην εδιαβήκαν (ενν. οι Τούρκοι) ως δάσος εις τον αριθμόν Αχέλ. 2044. **12**) Κατάσταση, περίσταση: ποτέ μου δεν το λόγιαζα να 'ρθω στο μέτρος τούτο Ερωτόκρ. Α' 1058. **13**) Συνθήκες (γύρω από ένα γεγονός): και τώρα σασε μολογώ το μέτρος οπού 'πέσα ετότες και με τα σπαθιά και πιστολιές εσύραν κι εσκοτωθήκανε πολλοί Τζάνε, Κρ. πόλ. 451[10]. **14**) Κοινωνική θέση, περιωπή: Μέσα σ' εκείνους που 'χουσιν τάχα δόξαν και φήμην που 'ναι στο μέτρος το ψηλόν κι εις την περίσσα στίμην, έπαινος, δόξαν περισσήν έδωκες εις αυτόν μου Κυπρ. ερωτ. 150[6]. **15**) Ποιητικό μέτρο: Αυτός κοτσώνει το γλυκύν εις το τρανόν μουχρούτιν και εγώ ευθύς τον ίαμβον, γυρεύω τον σπονδείον, γυρεύω τον πυρρίχιον και τα λοιπά τα μέτρη Προδρ. IV 72 κριτ. υπ.· έκφρ. με μέτρος = έμμετρα: 'Σ τούτην την ρίμα βρίσκεται ο Βοϊβόνδας Πέτρος της Μύρτζαινας οπού μιλεί της μάννας του με μέτρος Αιτωλ., Βοηβ. 2.

μετροσύνη η, Δεφ., Λόγ. 708, 709· ε μ ε τ ρ ο σ ύ ν η, Δεφ., Λόγ. 440.

Το ουσ. μέτρον με επίδρ. ουσ. σε -σύνη.

α) Μετριοπάθεια, μετριοφροσύνη: έχουσι ... χαρίσματα λαμπρυσμένα, ήγουν ευσέβειαν, μετροσύνην Χριστ. διδασκ. 464· **β**) σύνεση, φρονιμάδα: Μ' ανέναι και έναι και αγαπάς να έχεις εμπιστοσύνη, εις τες γυναίκες του σπιτιού ας έναι μετροσύνη Δεφ., Λόγ. 706.

μετρώ, (Ι), Λίβ. P 1690, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1122, Μαχ. 496[5,12], Πεντ. Γέν. XIII 16, Δευτ. XVI 9, Χρον. σουλτ. 138[22], Κύριλλ. Λούκ. (Ανάλ. Ιεροσ. σταχυολ. Α') 221[27], 225[9,12], 228[16], Διγ. 'Ανδρ. 332[29-30], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 207, Διγ. O 1397, 1946, Τζάνε, Κρ. πόλ. 160[15], 168[6], 382[21], 428[26], 499[13], κ.π.α.· μ ε τ ρ ι έ μ α ι, Σουμμ., Ρεμπελ. 165.

Το αρχ. μετρέω. Παθητ. μετρίουμαι, μετρισκούμαι και μτχ. μετρεμένος στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ.). Για το σχηματ. του τ. βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 424. Η λ. και ο τ. και σήμ.

Ι Ενεργ. (μτβ. και αμτβ.) **1α**) Μετρώ, καταμετρώ, αριθμώ, υπολογίζω, λογαριάζω: Διγ. 'Ανδρ. 358[6], Συναξ. γυν. 776, Τζάνε, Κρ. πόλ. 508[7]· Περί δέ του οσπιτίου του στρατηγού και του πλούτου τις δύναται να τον μετρήσει; Διγ. 'Ανδρ. 350[23]· και δίχα να μετρήσει (ενν. η φύση) έδωκεν όσον είχεν κι εις τους δυο μας (ενν. κάλλος και πάθος) Κυπρ. ερωτ. 71[5]· να καθεριστεί ο ρεγούσος από το ρέψιμό του και να μετρήσει αυτουνού εφτά μέρες για την καθαροσύνη του Πεντ. Λευιτ. XV 13· να μετρήσεις εσέν εφτά εβδομάδες χρονών, εφτά χρόνια εφτά φορές Πεντ. Λευιτ. XXV 8· (μεταφ.) εις εκείνο το μέτρον οπού θέλεις μετρήσει τον αδελφόν σου εις εκείνο θέλει σας μετρήσει ο Θεός Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 376[r]· Οίμαι δέ έπιεν εξ ού εκέρασεν, εν ῳ μέτρῳ μετρήσας αντιμετρηθείς και το ζην εκμετρήσας Ιστ. πολιτ. 54[14]· **β**) (προκ. για συναισθήματα, ψυχικές καταστάσεις, κλπ.): Σε σκότισην αμέτρητη, σε βάσανο περίσσιο, καθώς με βλέπεις, βρίσκομαι απού να το μετρήσω δε μου 'ναι μπορεζάμενο Ερωφ. Α' 78· μετράτε τη χαρά τως! Τζάνε, Κρ. πόλ. 363[10]· να μετρήσει τις μπορεί την άμετρή μου πρίκα; Τζάνε, Κρ. πόλ. 551[2]· κλαιουν, φωνάζουν, δέρνονται, και τις να το μετρήσει; Πόλ. Τρωάδ. 660· **γ**) (προκ. για χρόνο): τις ώρες μετρώ και δε θωρώ πότες να ξημερώσει Φορτουν. (Vinc.) Α' 81· **δ**) (προκ. για τόπο, έκταση): Διήγ. Αγ. Σοφ. 150[19], Πεντ. Αρ. XXXV 5, Χούμνου, Κοσμογ. 739. **2**) (Προκ. για αριθμτ. πράξεις): 'Αρξον μετρείν από μονάδ(ος) ως έθος: α' β' γ' ... άχρις

ού βούλει στήναι Rechenb (Vog.) 110[1]· *'Υψος πύργου ει ευρείν ζητείς πόσον εστίν, βάλε ξύλον ... και μέτρησον* Rechenb. 17[2]. **3**) Αποδίδω το αριθμτ. αποτέλεσμα: *Παρήλθεν τόπους ικανούς αναζητών την κόρην* (παραλ. 2 στ.) *όσους ειπείν ουδ' αριθμός δύναται να μετρήσει* Καλλίμ. 1476. **4**) Οριοθετώ **α**) (τοπ.): *την χώραν όλη ολόγυρα μ' αλεύρι εμετρήσαν* Αλεξ. 582· **β**) (χρον.): *Χώμαν, νερόν, αέραν και 'πού φώτη ό φέγγος και 'πού σκότη - μετρημένη, ω γη* Κυπρ. ερωτ. 103[2]. **5**) Υπολογίζω το βαθμό συγγένειας: *Περί υιοθετουμένην ότι μετρούνται έως εις οκτώ βαθμούς* Βακτ. αρχιερ. 182· *έστιν ουν ο πάππος δευτέρου βαθμού. Ούτως μετρούμεν και μητρός και μάμμης και πάντας τους κατιόντας* Ελλην. νόμ. 565[30]. **6α**) Πληρώνω, καταβάλλω: *θέλημα θέλουν να 'χουσι ριάλια θα μετρούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 231[20]· *Να τα μετρήσουν* (ενν. *τα χαράτσια*) *των Φραγκών ήτονε κομπωμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 261[27]· **β**) μοιράζω: *εκεί να το μετρήσομεν* (ενν. *το χρυσάφιν και λογάριν*) *του καθενός εκάστου* Πόλ. Τρωάδ. 396· **γ**) ορίζω, καταβάλλω, «κόβω» μισθό για κάπ.: *ρόγας εμέτρησε τους στρατιώτας αυτού* Δούκ. 331[5]. **7α**) Απαριθμώ: *αν αρχίσω να τσι πω, να τσι μετρώ ένα κι ένα, θέλετε βαρεθεί όλοι σας* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 79· *μπορεί να πει και να μετρήσει ό,τ' έκαμεν ο καθεείς* Αχέλ. 1556· **β**) κάνω απογραφή, καταγράφω: *μετρήσετε το κεφάλι όλης της συναγωγής παιδιών του Ισραέλ εις τις γενεές τους, εις το σπίτι των γονεών τους με ψήφος ονόματα* Πεντ. Αρ. I 2. **8**) Διηγούμαι, εξιστορώ, αναφέρω ένα ένα: *Σου λέγω και μετρώ σου τα τα πάθη μου η καημένη* Ευγέν. 1285· *ανάσταινε τους νεκρούς και άλλα πολλά πράγματα οπού δεν ημπορεί να σου τα μετρήσει ο νους μου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 328[r]. **9**) Συγκαταριθμώ, συμπεριλαμβάνω: *να τονε μετρήσει η Θεοτόκος με τους δούλους της* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 450· *ο οποίος δεν μετράται με τους θεούς* Ροδινός (Βαλ.) 163· *εμετρήθηκεν ανάμεσα εις τους θεούς διά θεός* Ροδινός (Βαλ.) 163. **10**) Αποδίδω, καταλογίζω: *της αυτού ανδραγαθίας εμέτρει τα της τύχης δωρήματα* Δούκ. 99[24]. **11**) Σκέπτομαι, αναλογίζομαι, υπολογίζω, σχεδιάζω: *κι όποιος τα ύστερα μετρά πρι να τωσε σιμώσει, σ' ό,τι κι α λάχει δε μπορεί ποτέ να μετανιώσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 293· *το δικό μου κίνδυνο μετρώ με τείντα μέση* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 711· *Μα 'πρεπεν τότες ο μουσούς κι άλλοι να μετρήσουν πως αν της δώσουνε φωτιά, το τείχος θα κρεμνήσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 500[15]· *ήτον άγνωστη* (ενν. *η χελώνα*) *και άγνωστα εμέτρα* Αιτωλ., Μύθ. 60[6]· *ας ηβλέπομεν τα εδικά μας αμαρτήματα και τότες ας μετρήσομεν εις τον εαυτόν μας ποίοι είμεσθεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 378[r]· *Πού είναι οι ελπίδες πὄλπιζαν, τα θάρρη πὀθαρρούσαν, τά βούλοντα να κάμουσιν κι έλεγαν κι εμετρούσαν;* Πένθ. θαν.[2] 168· *Κι έτυχεν να μην το πει, μόνο να το φυλάξει και τον Κορνάρο μοναχό σε μια μεριά να κράξει. Αμμέ το γροίκησεν αυτός που το 'χανε μετρήσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 476[5]. **12**) Δίνω ορισμό για κ., καταλήγω σε απόφαση μετά σκέψη και υπολογισμούς: *Περί δε ποίων πραγμάτων ου δύναται εγκλητέψει εις την πολιτικήν αυλήν ... άπαξ τα έρισαν και εμέτρησάν τα οι φιλόσοφοι* Ασσίζ. 284[15]. **13α**) Κρίνω, λογαριάζω: *οι χριστιανοί εμέτρησαν φρόνιμα ... να παύσουν τα σκάνδαλα* Συναδ., Χρον. 48· **β**) νομίζω, θεωρώ: *δεν το μετρούσιν εις κακόν* Ιστ. Βλαχ. 2740· *μετρούσι βέβαιον τον κόσμον όλοι πάντες* Διγ. A 4738· *όποιος με μετρήσει διά παπά* Συναδ., Χρον. 58· *ως των δέντρων των καλών καρποί καλοί μετρούνται, έτσι και από καλούς γονείς τέκνα καλά γεννούνται* Λίμπον. 105· *δεν το μετρούμεν ουδεποσώς να 'ναι δίκαιον* Χριστ. διδασκ. 125. **14**) Υπολογίζω κάπ.: *αυτόν δεν τον εμέτρησεν και βουλήν να τον πάρει* Παλαμήδ., Βοηβ. 1192· *καταφρόνεσές μας, ποσώς δεν μας εμέτρησες και κατεπάτησές μας* Ιστ. Βλαχ. 1002· *με λέγεις πατέρα και αδελφούς ... τους οποίους εγώ μετρώ ωσάν μικρά παιδία* Διγ. 'Ανδρ. 355[21]. **15**) Περιμένω, προσδοκώ: *πολλά επικραθήκασι* (ενν. *οι ψαράδες*) *όλοι διά την πέτρα, ότι πασάνας διάφορον στην συντροφιάν εμέτρα* Αιτωλ., Μύθ. 13[8]. **16**)

(Προκ. για ποιητ. μέτρο) υπολογίζω την ποσότητα των συλλαβών, γράφω στίχους σε κάπ. μέτρο: *ηξεύρομεν και μάστορας είσαι διά να ριμάρεις, ξεύρεις τα πάντα να μετράς* Γεωργηλ., Θαν. 471· *υπάγω και έρχομαι πόδας μετρών των στίχων* Προδρ. IV 69. **II** Μέσ. **Α'** Μτβ. **1**) (Κατα)μετρώ, υπολογίζω: *των πυλών μετρείται νύκτωρ τα τε μήκη τα τε πλάτη* (ενν. *ο Δυσσέας*) Ερμον. Χ 122. **2**) Σκέφτομαι, αναλογίζομαι: *Μ' όλον ετούτο η φρόνεψις τυχαίνει να μετράται και το κακό ωσά γενεί, για να παρηγοράται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 429[1]. **3**) Εκδηλώνω, εκφράζω κ. με διαδοχικές μελωδίες: *Τόσον γλυκιά την λύπην του μετράται* (ενν. *τ' αδόνιν*) Κυπρ. ερωτ. 24[5]. **Β'** Αμτβ. **1**) Κρίνω, αξιολογώ τον εαυτό μου: *γίνεσθε γυναίκες παρθένοι,... αλλά μη μου μετράσθε, παρθένοι, τω σώματι. Η παρθενία είναι αρετή της ψυχής* Πηγά, Χρυσοπ. 124 (50). **2**) Αποφασίζω: *Επήρε φόβο άμετρο η Λέρος κι εφοβήθη και να μη δώσει πόλεμον μ' εκείνους εμετρήθη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 350[8]. Φρ. (1) *Μετρώ την άμμο* = βλ. ά. άμμος φρ. δ. (2) *Μετρώ τον καιρόν, μετρώ τας ημέρας* = περιμένω: *να μέτρας τον καιρόν, να σκόπεις τας ημέρας* Λίβ. Sc. 851· *να εσκόπας τον καιρόν, να εμέτρας τας ημέρας, τα πράγματα να πρόσεχες* Λίβ. Esc. 1933. (3) *Μετρώ τον λογισμόν, μετρούμαι εις τον λογισμόν, μετρά ο λογισμός, μετρώ με τον νου(ν), μετρώ στο νου* = σκέπτομαι, αναλογίζομαι· βλ. και ά. *λογισμός* φρ. 3: *πριν να εβγεί ο λόγος σου, μέτρα το λογισμόν σου* Σπαν. U 38· *μ' απείτις το φουσσάτον του κοιτάζει πως νικάται, εμέτρησεν τον λογισμόν τότες και κυβερνάται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 504[8]· *στον λογισμόν να μετρηθούν αν ... μπορούσι μ' εκείνους να μαλώσουνε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 351[13]· *τι να κάμουν μέσα τους ο λογισμός εμέτρα* Διγ. Ο 636· *εστέκετον διαλογισμένος και εμέτρα με τον νουν του πώς να το κάμει* Διγ. 'Ανδρ. 328[27]· *αν είναι δίκιο και πρεπό, στο νου σου μέτρησέ το* Ερωφ. Ε' 412. (4) *Δεν είμαι μετρημένος* = είμαι αναρίθμητος: *δεν είναι μετρημένα τα χέρια τα χριστιανικά που 'σαν παραδομένα* Θρ. Κύπρ. Μ 172.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1α**) Ορισμένος, υπολογισμένος, με μέτρο: *Τούτο το έκαμεν ο Θεός διά να μοιρασθεί εκείνο το πρώτον φως εις τους μικρούς και εις τους μεγάλους φωστήρας ... διά να λάμπει και φέγγει των ζώων μεμετρημένον φως* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 48[r]· **β**) ακριβολογημένος, ακριβής: *Τ' άντερο το χοντρό μου, πιστεύγω, δεν εγέμισε τρεις καλογεμισμένες μαγάρι πούρι ας ήτονε λαήνες μετρημένες* Φορτουν. (Vinc.) Β' 286· *ήτον ... ο αριθμός ... στρατιώτες έως είκοσι χιλιάδες μετρημένοι* Παλαμήδ., Βοηβ. 1154· *Χιλι‹άδες› πεντακόσιες ήσανε μετρημένα* (ενν. *τα δουκάτα*) *που τα 'δα με τα μάτια μου* Βεντράμ., Φιλ. 357. **2**) Που έχει σωστές αναλογίες, αρμονικός: *Τερπνός εις το ανάσταλμα, όλως μεμετρημένος* Διγ. Ζ 1538. **3α**) Μετριοπαθής, φρόνιμος: *'Ητον* (ενν. *ο Ιππόνικος*) *... άνθρωπος μετρημένος και επαινεμένος πολλά* Ροδινός (Βαλ.) 169· **β**) συγκρατημένος, συνετός: *το παιδίον* (ενν. *ο Χριστός*) *ήτονε σιγαλόν, φρόνιμο, τακτικόν και εις την θροφήν του ήτονε μεμετρημένον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 239[r]· *τα 'μορφα χείλη που 'χουν μετρημένα εις όσα λόγια 'ξ αύτου τους εβγούσιν* Κυπρ. ερωτ. 7[3]· **γ**) κανονικός, λογικός, δίκαιος: *ήτον το λοιπόν χριστιανικόν να τα βλέπουν τα πάντα όλα σωστά και μετρημένα και να διορθώνουν τα ψεύματα* Σουμμ., Ρεμπελ. 160. **4**) 'Εμμετρος: *όλην την μάχην εις λεπτόν ξηγά σε μετρημένον στίχον, με κόπον του πολύν σε ρίμα αρθωμένον* Αχέλ. Πρόλ. 35.

μετρώ, (II)· *μέτρηξέ το,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 586[26], εσφαλμ. γρ. αντί *μ' έτρεξέ* **το**· διόρθ. Νενεδ., Τζάνε, Κρ. πόλ. 638[10].

μετώπι το, βλ. *μετώπιν*.

μετώπιλο το.

Πιθ. πλάσμα του συγγραφέα από το ουσ. *μετώπιον*. Πβ. και ά. *μετώπιν*.

Φρύδι (Για τη σημασ. βλ. Hesseling [Πεντ. σ. 433]): *να είναι την ημέρα την έφτατη να ξουρίσει* (ενν. *ο ιεριάς*) *όλη την τρίχα του, το κεφάλι του και τα γένια του και τα μετώπιλά του* Πεντ. Λευιτ. XIV 9.

μετώπιν το, Διγ. Z 948· *μ ε τ ώ π ι,* Πεντ. Έξ. XXVIII 36.

Το αρχ. ουσ. *μετώπιον*. Ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Andr., Lex., λ. *μετώπιον*).

1) Μέτωπο: *μικράν ραβδεάν του έδωκα* (ενν. *τον Αγκύλα*) *επάνω εις το μετώπιν.* Διγ. Z 3038· *ομπρός εις το μετώπιν του χρυσόν αστέραν είχεν* (ενν. *το φαρίν*) Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 11. **2α**) Μετωπιαίο (πεταλοειδές) διακοσμητικό μίτρας (εδώ του Ααρών) *έβαλεν το τουλπάνι ιπί το κεφάλι του και έβαλεν ιπί το τουλπάνι προς ανάγναντις τα πρόσωπά του το μετώπι* (έκδ. *μετωπί*· διορθώσ.) *το μαλαματένιο, κορώνα του άγιου* Πεντ. Λευιτ. VIII 9. **β**) προμετωπίδα ή μετωπιαίο διακοσμητικό κράνους (Για τη σημασ. βλ. Καλονάρο [Διγ. Β' σ. 300] και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 227]): *το κασσίδι χυμευτόν ήτον, παραλλαγμένον, με τα χρυσά μετώπια, με τους χρυσούς τους κόμπους* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1493.

μέτωπον το, Σταφ., Ιατροσ. 7^{195}, Λίβ. P 153, Λίβ. Sc. 1281, Λίβ. (Lamb.) N 388, 808, Λίβ. Esc. 2415, Κυπρ. ερωτ. 9^{13}, Διγ. Ανδρ. 346^{14}, 358^{21}, 380^{33}· *μ έ τ ο υ π ο ν,* Χρον. Τόκκων 1751· *μ έ τ ω π ο,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 212^{7}.

Το αρχ. ουσ. *μέτωπον*. Ο τ. *μέτωπο* και σήμ. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Κληρίδη, Κυπρ. Σπ. 8, 1944, 114).

1α) Κούτελο, μέτωπο: Ιατροσ. κώδ. ,αη', Διγ. Z 1471· **β**) (συνεκδ.) πρόσωπο: *και εμφυσήσει* (ενν. *ο πατήρ*) *αυτού* ‹*εις το*› *μέτωπον και εγείρει αυτόν* Φυσιολ. M 2^{26}. **2**) Περιθώριο βιβλίου, εγγράφου: *εποίησεν ο βασιλεύς ... οικειοχείρως σταυρούς τρεις ... εις το άνωθεν μέτωπον του χρυσοβούλλου εις βεβαίωσιν* Σφρ., Χρον. μ. 86^{3}.

μετωρίζομαι, βλ. *μετεωρίζω*.

μετωριστικός, επίθ., βλ. *μετεωριστικός*.

μέτωρος, επίθ., βλ. *μετέωρος*.

μέφω και **μέφομαι** βλ. *μέμφομαι*.

μεχάνι το, βλ. *μηχάνι(ν)*.

μέχρι(ς), πρόθ., Προδρ. II 21, IV 187 χφ g κριτ. υπ., Καλλίμ. 160, Διγ. (Trapp) Gr. 755, Βέλθ. 145, 899, Ερμον. Θ 215, Χρον. Μορ. H 2433, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 336, 366, 429, Λίβ. Sc. 1304, Αχιλλ. N 64, Καναν. 77C, Σφρ., Χρον. μ. 14^{32-3}, 140^{24}, Προσκυνητ. β' 155^{19}.

Η αρχ. πρόθ. *μέχρι(ς)*. Η λ. και σήμ.

1) (Τοπ.) έως, ίσαμε: Διγ. Z 1298, Σφρ., Χρον. μ. 10^{11}· *το κάστρον επαράδωκεν να το έχουν οι Βενετίκοι με όλην την διακράτησην μέχρι κρατεί η Μεθώνη* Χρον. Μορ. H 2856· *περιφραγμένον* (ενν. *τον Γολιάθ*) *κεφαλήν μέχρι ποδών σιδήρω* Διγ. Z 3882· *γυμνόν μέχρι και οφαλού του* (ενν. *το ζώον*) Βέλθ. 406. **2**) (Χρον.) έως, εωσότου: Βέλθ.

865, Σφρ., Χρον. μ. 22^{20}· *μέχρι δέκα ημερών ήταν συναθροισμένοι ομόδειπνοι, συνέστιοι γονέοις του Αχιλλέως* Αχιλλ. N 671· *είδατε πάντες ακριβώς τους ιδικούς μου πόνους* (παραλ. 2 στ.)· *μέχρι τους αντιδίκους μου ηφάνισα τελείως* Λίβ. Sc 1247· *η τιμία κάρα* (ενν. *του αγ. Γεωργίου*) *προσκυνείται μέχρι την σήμερον υπό πάντων πιστών και απίστων* Προσκυνητ. α' 127^{22}. Εκφρ. *μέχρι εάν, μέχρις αν* (οι φρ. ήδη αρχ.), *μέχρις ότου* = έως, εωσότου: Διγ. Z 3680· *τους ... αποσπάσαν* (ενν. *νεκρούς*) *εκ το νεκρωμένον σώμα του καλού γαρ Αχιλλέως μέχρις αν να εύρουν τούτον* Ερμον. Φ 344· *στενεύει τον άνθρωπον ο κριτής μέχρις ότου πληρώσει την απόφασιν την δοθείσαν παρά της εκκλησίας* Ελλην. νόμ. 549^{22}. **3**) (Προκ. να δηλωθεί το μέτρο ή ο βαθμός ενέργειας, σχέσης, κλπ.): *ηρξάμην εμβουκώνεσθαι μέχρι του κορεσθήναι* Προδρ. IV 187· *μετά λαμπρών σου συγγενών μέχρι της κάτω τύχης, άνδρες, γυναίκες ... πάντες ας έλθωσιν* Λίβ. (Lamb.) N 14· *εμίσησε τον φίλτατον, ηχθέσθη, απεστράφη* (παραλ. 1 στ.) *η μηδέ μέχρις ακοής ανεχομένη πάρος* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 47. **4**) (Συν. με το σύνδ. *και*) ακόμη και (έως ...): *Θέλω να πεις τα δίκια σου μέχρι θανάτου, καθόλου μηδέν ζαλιστείς αχ τ' άρματά του* Κυπρ. ερωτ. 153^{23}· *είτι και αν την είπει μη έβγει από το στόμαν της μέχρι και τελευτήν της* Βέλθ. 891· *ώμοσαν να μη κοιμηθούν μέχρι και την ημέραν* Πόλ. Τρωάδ. 73.

μεχτερός, επίθ., βλ. *μοχθηρός*.

μέψη η, βλ. *μέμψις*.

μέψιμον το, βλ. *μέμψιμον*.

μη, Προδρ. I 12, II 23, III 45α κριτ. υπ., Βέλθ. 582, 1068 Λίβ. (Lamb.) N 126, Ιμπ. 314, Πεντ. Έξ. XI 6, Δευτ. II 19, Πανώρ. Α' 10, Ερωφ. Β' 167, 316, Ιστ. Βλαχ. 398, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1161, Γ' 109, $Θυσ.^{2}$ 878, κ.π.α.· *μ η ν,* Προδρ. III 255 χφφ gv κριτ. υπ., III 325 χφ g κριτ. υπ., III 301 b χφ g κριτ. υπ., Ιμπ. 491, 508, $Απόκοπ.^{2}$ 378, Πανώρ. Πρόλ. 1, Β' 237, Ερωφ. Δ' 243, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 228, 612, Διήγ. πανωφ. 60, Σουμμ., Παστ. φίδ. [Δ' 1014], κ.π.α.

Το αρχ. μόρ. *μη*. Ο τ. αναλογ. με το *δεν* (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 351). Η λ. και ο τ. και σήμ.

1) Απαγόρευση, αποτροπή, παραίνεση: *Αφήτε τσι τες διαφορές και παραμπρός μην πάσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 937· *Μην το 'χεις για παράξενο* Ερωφ. Α' 169· *'Αμε λοιπό, Πανώρια μου, μη στέκεις, μη φοβάσαι* Πανώρ. Αφ. 45 δις· *Βλάχοι χοντρίτες έρχονται και μην τους φοβηθούμεν* Σταυριν. 613· *μη βαρεθείτε να 'ρθετε* Ερωφ. Ιντ. β' 48· *αεί και πάντ' ενθύμου τους, μη λείπουν εκ τον νουν σου* Σπαν. (Hanna) A 217· (με προηγ. το *ου* για έμφαση) *να τονε παιδεύσομεν και ου μη μας κόπτει ο πόνος* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1356· *να τον περιφέρομε και ου μη καβαλικεύσει* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1516· (με προηγ. το *ουδέ*) *ουδέ για λόγου μου κιανείς μαντάτο μη σου φέρει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 838· *Ουδέ μη δώσεις, Βενετιά, θέλημα να μ' αφήσεις* Τζάνε, Κρ. πόλ. 391^{9}· (με προηγ. το *να*) *αν εκκλητεύσουν, να μην τους ακώσου* Ασσίζ. 250^{5}· *να μην την πιάσει φανερά κι ουδέ να μην την κλέψει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 79· *τούτη την καλοριζικιά αλλής να μην αφήσεις* Πανώρ. Δ' 74· (με επόμ. το *να*) *είπεν ο Αβράμ προς το Λοτ: «Μη εδά να είναι δικάσιμο ανάμεσά μου και ανάμεσά σου ...»* Πεντ. Γέν. XIII 8· *αγάπησα τον αφέντη μου, την γεναίκα μου και τα παιδιά μου, μη να έβγω ελεύθερος* Πεντ. Έξ. XXI 5· (με το ρ. *να* παραλ.) *Μην και πονώ, άσι μ' εδά· έδε κακώς οπού 'σαι!* Φαλιέρ. $Ιστ.^{2}$ 685· *είπεν ο Λοτ προς αυτουνούς: «Μη εδά, αφέντες μου, ...»* Πεντ. Γέν. XIX 18· *Μη, μη! γυναίκες, του Θεού τη γδίκιωσην αφείτε ...!* Ερωφ. Ε' 599· **έκφρ.** *μη κακό(ν) (μου)*· βλ. στις Προσθήκες

αυτού του τόμου, λ. *κακόν*. **2α**) Απευχή: *μη ιδώ ‹τον› θάνατον ποτέ του ποθητού μου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1825· *'Ηλιε, το φως σου σήμερο του κοσμου μη χαρίσεις* Πανώρ. Β' 429· *Μην το ορίσει ο Θεός ότι εμένα επλέρωσές μου τίποτες, αμμέ χρεωστείς μου κ' πέρπυρα* Ασσίζ. 303^{2}· *μη το ποίσει ο Θεός ότι έδωκέν μου τίποτες* Ασσίζ. 53^{26}· (σε επιφωνηματική φρ.) *ανέν και τούτο γροικηθεί, που η Τύχη μην τ' ορίσει, λόγιασε ... τάθε να κάμει η κρίση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 241· (με προηγ. το *να*) *από τη μάντρα να μη βγει κουράδι* Βοσκοπ.^{2} 468· *στα μέρη ετούτα η βροχή με χιόνι να μην πέφτει* Πανώρ. Ε' 394 κριτ. υπ.· *την απειλήν εκείνην κανείς να μην το θυμηθεί, αλλά και μην το ακούσει* Παρασπ., Βάρν. C 438· **β**) (με οριστ. ιστορ. χρόνου για δήλ. επιθυμίας ανεκπλήρωτης) *τα πράγματα οπού 'δαμεν μην είχαμεν τα δούμεν* Διήγ. ωραιότ. 395· (με προηγ. το *ου*) *τα ζώδια τα λαξευτά ου μη 'χα τα εσκόπουν!* Βέλθ. 434· (με προηγ. το *να*) *Να μη είχα εγεννήθην!* Βέλθ. 427. **3**) Αποφατικό (με μετοχή): *Και θέλοντας* (έκδ. *θέλοντος*) *μη θέλοντας στανιό μετανοούμεν* Διήγ. ωραιότ. 691· *μηδ δύνοντα να φτάσει στέκει χαμηλά κλαμόντα* Κυπρ. ερωτ. 1^{15}· *κάρβουνο μες στα σωθικά τσ' έβραζε νύχτα-μέρα, μην έχοντας κληρονομιά σιμώνοντας τα γέρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 44. **4**) Σκοπός (= για να μη): *από της βρύσεως το νερόν επίομεν μη διψούμεν* Λίβ. Sc. 1534· *έλα να φύγομεν αψοφητί καθόλου, ... κανείς μην το νοήσει* Βέλθ. 1075· *πε τση να στρέψει, μη γενεί πλειότερος ο θυμός μου* Ερωφ. Δ' 236· (με προηγ. το *να*) *πετάται η Αθούσα και πιάνει τονε να μη σφαγεί* Πανώρ. Β' μετά 537· *ας φύγομεν αποδεπά, να μη μασε γροικήσει* Ερωφ. Ιντ. β' 133. **5**) Ενδοιασμός (= μήπως): *εδείμαινον μη νοηθούν* Βέλθ. 1080· *βλέπεσαι* (ενν. *Πανώρια μου*), *μην έρθουσι καιροί να μετανοιώσεις* Πανώρ. Γ' 132· *η γραιά πηδά τον τράφον κι ου φοβείται να μην πέσει* Χρησμ. Ι 41· *κλαίμεν τους ανθρώπους μην πάσι εις την κόλαση* Διήγ. ωραιότ. 924· *ενόμιζεν μη νικηθεί ο Φλώριος της μάχης* Φλώρ. 690· (με προηγ. το *να*) *φοβούμαι να μη ζηλέψει στην πολλή καλομοιριάν* Ερωφ. Α' 478· *τρομάσσω, να μην αλλάξει η τύχη μου* Ερωφ. Β' 332· *είχεν υποψίαν* (ενν. *ο σουλτάν Σελίμ*) *να μην τον εξαφνίσουσι την νύκτα* Νεκταρ., Ιερακοσμ. Ιστ. 390. **6**) Βουλητικό (σε πλάγιο λόγο): *εγώ πάλι τον έλεγα: ας σηκωθεί, μη κείται* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1278· *πε τ' αφέη του Χρύσιππου σε λογισμό μην μπαίνει* Στάθ. (Martini) Β' 262· *εις όρκον την εσέβασεν είτι και αν την είπει, μη έβγει από το στόμαν της* Βέλθ. 891· *Μηνά μην αδικήσουσιν τον άνθρωπον εκείνον* Πηγά, Χρυσοπ. 209 (59)· **7**) 'Αρνηση σε εξαρτημένη τρότ.: *ο λογισμός ήλπιζα να μη σφάλει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 326· *πεθυμώ να μη σφαγεί* Ερωφ. Β' 185· *να οικοδομήσει ναόν οπού να μην έγινεν άλλος δεύτερος απ' αυτόν* Διήγ. Αγ. Σοφ. 148, 1· *για να μην αργήσομε, να μασε βαρεθείτε, μισσεύγομεν αποδεπά* Πανώρ. Ε' 419· *να μην είχε γεννηθεί ήτο καλύτερόν του* Ερωφ. Δ' 221· *ποίος να 'θελε τον δει να μην τον επαινέσει;* Κορων., Μπούας 87^{6}. **8**) 'Αρνηση σε ευθεία ερώτηση: *πως να μην είναι εκκλησία αληθινή η εκκλησία η πειρασμένη και χειμαζομένη* Πηγά, Χρυσοπ. 81 (29)· *Και πώς, Κωνσταντινούπολη, πάντα να μη θυμούμαι που χάσαμεν τα κάλλη μας* Θρ. Κατρ. Ο 79· *Ποιος να μην κλαύσει ακούοντας την μάχην μου την τόση* Τζάνε, Κρ. πόλ. 79^{9}· (με προηγ. το *ου* και επόμ. το *να*) *διατί να υπάμε εις την Συρίαν κι ου μη να στραφούμε οπίσω;* Χρον. Μορ. Η 817. **9**) Ευθεία ερώτηση: Διγ. Ζ 924, Διγ. Ζ 2667· *εμπαίνω μέσω θαρρικά· «Μη ξενοδόχος; λέγω* Λίβ. Sc. 1922 *μην εκ τον πόλεμ' έρχεσαι; ειπέ μας το, να ζήσεις* Σταυριν. 671. **10**) Πλάγια ερώτηση: *πρόσεξε να μάθεις τί πολεμεί, μη δέρνεται πάλιν την νύκταν όλην* Καλλίμ. 2187. **11**) Σε είδος πλάγιας ερωτ. πρότασης ύστερα από ρ. που δείχνει ενέργεια και συν. με επόμ. το *και* για δήλ. επιθυμητού ή επιδιωκομένου (= μήπως και): *ημέρας τρεις ας κειτεται και νηστικός ας διάβει, μην αλαφρώσει στόμαχος εκ της πολυφαγίας* Προδρ. ΙΙΙ 41α χφφ CSA κριτ. υπ.· *εμηνύσαν του κοντο-*

σταύλη παρακαλήματα να πέψει μαντατοφόρον εις τους Γενουβήσους, μη και συμπάψουν, να παν την δουλειάν τους Μαχ. 468^{13}· *βουλλώματα, εξορίσματα έξω από την χώρα, να μη και παύσ' η λοιμική και ιατρευτεί η ψώρα* Γεωργηλ., Θαν. 327.

μήγαρι, σύνδ.

Από το αρχ. *μη γαρ* (Ανδρ., Λεξ. λ. *μήγαρις*) ή από το *μη άρα* (Παπαδ. Α., Αθ. 55, 1951, 116-7). Η λ. και διάφ. τ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *μη γαρ*, Παπαδ. Α., ό.π., Γεωργακ., ΛΔ 2, 1940, 140, Καρανικόλα Σ. και Αλ., Παροιμ. Σύμ. 69, Λουκά, Γλωσσάρ. 308, λ. *μήαρε* και 309, λ. *μηγάρις*).

Μήπως: *Απορηματικοί* (ενν. *σύνδεσμοι*): *άρα, άραμου, κάτα, μων, μη, μήγαρι* Σοφιαν., Γραμμ. 251.

μηδαμινός, επίθ., Δούκ. 309^{3}.

Από το αρχ. επίρρ. *μηδαμού* και την κατάλ. *-ινός*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.), στον Ησύχ. (L-S) και σήμ.

Ευτελής, τιποτένιος: *πόσω γε μάλλον ου πρέπει πιστευθήναι το μηδαμινόν βάρος του σώματος* Μάρκ., Βουλκ. 345^{21}.

μήδε, βλ. *μηδέ*, Ι.

μηδέ, (Ι), σύνδ., Προδρ. Ι 19, 134, ΙΙΙ 366 χφ V κριτ. υπ., IV 1ss, 172, Κυπρ. ερωτ. 22^{5}, 65^{2}, 91^{7}, Πανώρ. Α' 192, Β' 56, 430, Γ' 103, Δ' 142, Ε' 20, Ερωφ. Αφ. 35, Α' 213, Β' 104, Γ' 195, Δ' 449, Ιντ. δ' 92, Ε' 347, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 96, 693, 1104, Β' 449, 733, 890, Ροδολ. Ε' [469], Φορτουν. (Vinc.) Α' 113, Δ' 410, Ιντ. β' 178, Ροδινός (Βαλ.) 193, Λεηλ. Παροικ. 336, κ.π.α.· *'δέ*, Κυπρ. ερωτ. 109^{32}· *μήδε*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 662, Κατά ζουράρη 14, 126, Πηγά, Χρυσοπ. 283 (18), Πρόλ. κωμ. 18, Χριστ. διδασκ. 456· *μήδεν*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 662· *μηδές*, Ευγέν. 1066· *μούδε*, Χριστ. διδασκ. 499· *μουδέ*, Πανώρ. Γ' 559, Κατζ. Πρόλ. 30, Α' 44, Β' 165, Δ' 165, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 45· 3, 132, Ερωτόκρ. Α' 677, 1180, Β' 1754, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1752, Δ' 398, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 104, 189, Β' 38, δ' 39, Χριστ. διδασκ. 320, Τζάνε, Κατάν. 82· *μουδέν*, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 23.

Ο αρχ. σύνδ. *μηδέ*. Οι τ. *μήδε* και *μήδεν* από μετρ. αν. Οι τ. *μούδε* και *μουδέ*, για το σχηματ. των οποίων βλ. Φιλ., Γλωσσογν. Β' 234, και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ.) και στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Ϛ', λ. *μούδε* και *μουδέ*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. πολλ.

1) Και δεν, αλλά δεν: *επίασε* (ενν. *ο λέοντας*) *την αλεπού πρώτα και έφαγέν την και ύστερα τον γάδαρον, μηδ' ελυπήθηκέν τον* Αιτωλ., Μύθ. 115^{16}. **2**) (Σε επίδοση αποφατική) **α^{1}**) ούτε: *ποτέ να μην εγάπησε μικρός μηδέ μεγάλος* Ερωτόκρ. Α' 1150· *δεν είχε η πίστη τως θεμέλιο μηδέ ρίζα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 20· *δε μ' έστειλεν ο Ζευς τώρα συναφορμάς σας, μηδέ για τους γονέους σας, μηδέ για τα παιδιά σας* Ερωφ. Πρόλ. 96· *άξιοι στρατηγοί, δεν ήρθαμε για πλούτη, μηδέ για περιδιάβαση στην εξοριάν ετούτη* Ερωφ. Ιντ. δ' 10· **α^{2}**) ούτε καν: *αλλ' όμως δεν τον άφησαν μηδέ να ξεπεζέψει* Ιστ. Βλαχ. 474· *το γροίκησε* (ενν. *ο βασιλιός*) *κι εκ το θυμό μηδ' εις κιανένα τόπο χωρεί* Ερωφ. Δ' 42· **α^{3}**) ούτε ακόμη και ...: *γυναίκα μηδέν θαρρευτείς, μ' αύτην μηδ' αν* (έκδ. *μηδέν*· διόρθ. Γεωργακ., ΕΕΒΣ 11, 1935, 510) *κοιμάσαι* Δεφ., Λόγ. 704· *γιατί αν το μάθει ο βασιλιός, ξεύρε πως δε μπορούσι μηδ' όσοι στέκου 'ς τσ' ουρανούς βοηθοί σας να γενούσι*

Ερωφ. Β' 36· *πως μηδ' ο θάνατος μπορεί να κάμει να σηκώσεις τον πόθο σ' από λόγου μου* Ερωφ. Γ' 171· **β¹)** (σε **απο**φατική συμπλοκή) ούτε, κι ούτε: *ποτέ μηδέν οκνήσετε, μη νύκταν μηδέ ημέραν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 488· *εμέ κιανείς δε μου 'φταιξε, μηδέ παραπονούμαι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 329· *ουδέ τα πίσω συντηρά, μηδέ τα μπρός λογιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2108· *Δε φαίνουνται στον ουρανό τη νύκτα την καθάρια τόσ' άστρα, μηδέ στο γιαλό τόσα δεν είναι ψάρια* Ερωφ. Α' 262· *δε ξεύρω αν είμαι ζωντανός, μηδέ τα λογικά μου δεν έχω* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 81· *Μηδέ παιδί, ουδέ σκλάβα μου θέλω να σ' έχω πλια μου* Ερωφ. Δ' 409· *'Αλλος τινάς δε μου 'φταιξε, μόνον η γιόρεξή μου· μηδ' άλλον έχω σήμερον οχθρό σαν το κορμί μου* Πανώρ. Ε' 206· **β²)** ούτε να, κι ούτε να: *Μη ουν αποχωρίσης τους* (ενν. *τους στίχους*), *μηδ' αποπέμψης* Προδρ. I 12· *μη παλικαρεύεσαι μηδέ λαζοφαρδεύεις* (έκδ. *λαξοφαρδεύεις*· διορθώσ.) Προδρ. I 197· **γ)** (με επόμ. το *να*) **γ¹)** (σε εξαρτημένο λόγο) ούτε να: *δεν ημπορώ να κοιμηθώ, να πιω, μηδέ να φάγω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1210· *να μην μπορείς να κουρφευτείς πλιο, μηδέ να το χώσεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 32· *θέλω να μου τάξεις να μη μου κάνεις τίβοτας, μηδέ να με πειράξεις* Πανώρ. Γ' 390· **γ²)** (σε παρότρυνση, προσταγή, ευχή) ούτε να: *μηδέ ν' αφήσ' η χάρη σου* (ενν. *θεά της ομορφιάς*) *να πηαίνου να καυκούνται δυο κορασίδες σαν αυτές το πως δε σε φοβούνται* Πανώρ. Δ' 303· *μηδέ βοσκοί ποτέ τωνε να φέρουσι κουράδι τα χόρτα να βοσκήσουσι απ' έχει το λιβάδι για να 'ναι πάντα ανέγγιχτα* Πανώρ. Ε' 395.

μηδέ, (II)· *(να έμπω) μηδέ (κρίνω),* Ερωφ. Α' 274, εσφαλμ. γρ. αντί *μ' είδες*· διόρθ. Αλεξ. Στ., Κρ. Χρ. 8, 1954, 245· βλ. και Πολ. Λ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 316. Για άλλη διόρθωση πβ. Ξανθ., B-NJ 2 (1921), 84.

μηδέ, (III), βλ. *μηδέν* (I).

μηδεγείς, αντων., βλ. *μηδείς.*

μηδεγουλιάς, επίρρ.

Από το σύνδ. *μηδέ,* το ουσ. *γουλιά* και το επιρρ. -ς. Πβ. και *μάλλιος, μαλλιοστάς,* κλπ. (Για την ετυμ. βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 229]).

Καθόλου (Για τη σημασ. βλ. Vinc., ό.π.): *Στο σπίτι δε μ' εφήκες ν' ακροσταθώ μηδεγουλιάς* Φορτουν. (Vinc.) Α' 85.

μηδείς, αντων., Φορτουν. (Vinc.) Α' 335· *μ η δ ε γ ε ί ς,* Ερωφ. Πρόλ. 69, Ροδολ. Α' [339]· *μ η δ έ ν α ς,* Πηγά, Χρυσοπ. 319 (5), 384 (8), Πανώρ. Α' 409, Ερωφ. Πρόλ. 72, Α' 441, 470, Β' 195, 199, Γ' 115, 191, 227, Δ' 571, Ε' 622, Πιστ. βοσκ. III 6, 97, Στάθ. (Martini) Α' 301, Ιντ. β' 91, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 69, Ροδολ. Α' [567], Β' [76], Χορ. γ' [11], Ε' [409], Φορτουν. (Vinc.) Β' 114, Γ' 90, Ιντ. α' 56, Λεηλ. Παροιχ. 173· *μ ο υ δ ε γ ε ί ς,* Κατζ. Δ' 330· *μ ο υ δ έ ν α ς,* Πανώρ. Δ' 220, Κατζ. Δ' 188, 278.

Η αρχ. αντων. *μηδείς.* Ο τ. *μηδένας* στο Meursius. Διάφ. τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 659, λ. *μηγένας* και Andr., Lex.).

Κανένας, ούτε ένας: Πανώρ. Ε' 33, Πηγά, Χρυσοπ. 291 (36), Κορων., Μπούας 55.

Το ουδ. ως ουσ. = τίποτε (Βλ. v. Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.² σ. 81]): *Ε και τα πράματα κι εγώ και όρισε, σαν σ' αρέσει, και προς εσέν και προς εμέν μηδέν λειφτεί στη μέση* Φαλιέρ., Ιστ.² 156.

μηδείς, (II)· *(λόγο) μηδένα,* Ερωφ. Α' 470, εσφαλμ. γρ. αντί *μηδ' ένα*· διόρθ. Κριαρ., ΕΕΒΣ 11 (1935) 241.

μηδεκανείς, αντων., Στάθ. (Martini) Γ' 486 κριτ. υπ.· *μ η δ ε κ ι α ν ε ί ς,* Πανώρ. Α' 355, Ε' 106, Ερωφ. Β' 91, 419, Ιντ. β' 11, Δ' 101, 169, Στάθ. (Martini) Β' 112, 122, Γ' 486, Ροδολ. Α' [303], Β' [5], Φορτουν. (Vinc.) Α' 250, Β' 403, Ιντ. α' 84, δ' 73· θηλ. *μ ο υ δ ε κ ι α μ ι ά,* Κατζ. Δ' 1.

Από το σύνδ. *μηδέ* και την αντων. *κανείς.*

Κανένας, ούτε ένας: *μηδεκιανείς δε με 'δε εκεί, ουδέ κιανείς στη στράτα* Στάθ. (Martini) Β' 98· *δε βρίσκεται θεριό μηδεκιανένα να μηδέν κλάψει από καρδιάς περίσσα λυπημένα* Πανώρ. Α' 63.

μηδεκιανείς, αντων., βλ. *μηδεκανείς.*

μηδεκιάς, επίρρ., Πανώρ. Γ' 300 κριτ. υπ.· *μηδεσκιάς.*

Από το σύνδ. *μηδέ* και το επίρρ. *κιας, σκιας* (βλ. ά.). Πβ. λ. *μηδέ* και στο Βλάχ.

Καθόλου: *εσύ 'σαι πλιότερου καιρού παρ' άνθρωπο στην Κρήτη· και μηδεσκιάς στο στόμα σου δεν έχεις τραπεζίτη* αυτ. Γ' 300.

μηδεμιάς, επίρρ.

Από την αιτιατ. της αντων. *μηδεμιά* κατά τα επιρρ. σε -άς. Πβ. Vincent [Φορτουν. σ. 229, λ. *μηδεγουλιάς*].

Καθόλου: *'Ντήρηση 'ς τούτο μηδεμιάς μην έχεις, μα ως γνωρίζει η γνώση σου αποφάσισε* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 25.

μήδεν, βλ. *μηδέ,* (I).

μηδέν, (I), μόρ., Σταφ., Ιατροσ. 15^{430}, Σπαν. Α 377, 449, 631, Προδρ. III 42, IV 174 χφφ CSA κριτ. υπ., Καλλίμ. 1256, Ασσίζ. 15^{24}, 60^{29}, 69^{25}, 385^{19-20}, Διγ. Ζ 445, 2030, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 130, 488, 1530, Χρον. Μορ. Η 3865, 4113, 6951, Φλώρ. 554, Ιμπ. 199, 231, Φαλιέρ., Ιστ.² 285, 393, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 248, Ανακάλ. 42 δις, 44, Μαχ. 10^{12}, 26^{9}, $364^{32,33}$, 372^{37}, $374^{13,21}$, 426^{21}, 532^{7}, Βουστρ. 423, Συναξ. γυν. 135, Απόκοπ.² 478, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 166^{v}, 283^{r}, Αχέλ. 2458, Κυπρ. ερωτ. 24^{18}, 46^{3}, 68^{2}, Πανώρ. Α' 64, Β' 137, Ερωφ. Β' 359, Ιντ. γ' 95, Δ' 117, Βοσκοπ.² 430, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 300, 350, Δ' 419, Θυσ.² 84, 342, κ.π.α.· *μ ε ν,* Αχιλλ. L 347, 485, 1132, Απαρν. 4, Ανακάλ. 88, Μαχ. 12^{33}, 26^{8}, 426^{23}, 364^{29}, 372^{34}, 374^{26}, 532^{29}, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 979, Βουστρ. 419, 422, 443, Πένθ. θαν.² Β1, 40, 59, Αλφ. 10^{81}, Κυπρ. ερωτ. $2^{11,26}$, 11^{11}, 74^{5}, 77^{25}, Ιστ. Μακαρ. Μάρκο 99, 552, κ.π.α.· *μ η δ έ,* Φαλιέρ., Ιστ.² 287, 288, 510, 693, Ριμ. Βελ. 718, Απόκοπ.² 227, Αγν., Ποιήμ. Β 61, Κυπρ. ερωτ. 22^{5}, Πανώρ. Αφ. 29, Α' 19, Β' 372, Γ' 106, Ερωφ. Πρόλ. 93, Α' 226, 471, Γ' 21, 161, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 653, 711, Β' 945, Θυσ.² 150, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 16, Λεηλ. Παροικ. 220, Τζάνε, Κρ. πόλ. 469^{12}, Τζάνε, Κατάν. 462, 531, κ.α.· *μ ή δ ε ν,* Κυπρ. ερωτ. 116^{42}, 123^{8}· *μ ο υ δ έ ν,* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 23.

Το ουδ. της αρχ. αντων. *μηδείς* ως αποφατικό μόρ. (Για την εξέλιξη βλ. Jannaris, An Historical Greek Grammar, Λονδίνο 1897, 425-7. Για την ενδιάμεση επιρρ. χρ. πβ. L-S, λ. *μηδείς* III, Bauer, Wört., λ. *μηδείς* 2bβ). Ο τ. *μεν* με αποβολή του *δ* και συγκοπή

(Βλ. Μενάρδ., Αθ. 6, 1894, 150 = Γλωσσ. μελ. 5, Pern., Et. linguist. Β' 393 σημ., Hadjioannou, Beginning of Cypr. Dial. 296· διαφορετικά όμως Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 103, Tsop., Essai 5 = Τσοπ., Συμβολές Α' 56, Παπαδ. Θ., Κυπρ. Σπ. 38-39, 1974/75, 16)· απ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 654, λ. *με* και *μεν*, Λουκά, Γλωσσάρ. 305) και τη Ρόδο (Tsop., ό.π., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ. 361)· πβ. και τ. *με* στην Κύπρο (Σακ., ό.π.), τη Ρόδο (Tsop., ό.π.) το ποντιακό και σε μικρασιατικά ιδιώμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μη*, Dawk., Modern Gr. 624).

1α) Παραίνεση, νουθεσία (για να μη γίνεται κ.): *πού ήτον εις τον εξάψαλμον; κρασίν μηδέν τον δώσουν* Προδρ. ΙΙΙ 43· *Μηδέν πας· ειδέ καν ου, σκοτώννου σε* Μαχ. 548[19]· *Μηδέ με σφίγγεις και πλαντώ* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 689· *Μηδέν πρικαίνεστε λοιπό, μ' αποκαρδιάς χαρείτε* Πανώρ. Δ' 359· *Τίποτε μηδέν θλίβεσαι, τίποτε μην λυπείσαι* Διγ. Ζ 1206· *Αλαζονείαν άπεχε, ποσώς μηδέν την θέλεις* Ιμπ. 207· *έρκομαι και για μεν μηδέν θρηνίσεις, έρκομαι μοναυτύς και πιον μεν κλάψεις* Κυπρ. ερωτ. 104[12]· *ψευδομάρτυρας ποτέ σου μηδέν γένεις* Σπαν. Ο 74· *Μεν πιστεύσεις πάσα λόγον τό να γροικήσεις, μηδέν σε κρατήσουν μωρόν* Μαχ. 390[27]· (σε παρενθετική πρόταση· για τη χρ. βλ. και Παπαχριστοδούλου, Λαογρ. 24, 1966, 48) *Πέντε φορές λιγοθυμώ, κυρά μου, την ημέραν και-μηδέν πεις-λιγοθυμώ ... δι' εσένα* Ερωτοπ. 216· (με προηγ. το *να*) *παιδί χριστιανού γράμματα να μηδέν μανθάνει* Χρον. 307· *είτι πουν οι πτωχοί, να μεν τους πιστεύγουν* Μαχ. 24[23]· **β**) παράκληση: *Θεέ μου, ελέησόν με και μηδέν με διώξεις από το πρόσωπόν σου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 89r· *Μηδέν θελήσεις, Κύριε, έλεγαν, να χαθούμεν* Διακρούσ. 108[11]· *Κείν' η ευκή οπού 'δωκες σ' εμένα κι εις τη Σάρρα μηδέν την κάμεις να γενεί ανάγκη και κατάρα* Θυσ.[2] 42. **2α**) Απευχή: *Μηδέν τ' ορίσει γείς Θεός ποτέ, χρυσοκερά μου, τόσο κακό μη δούσινε τα μάτια τα δικά μου* Ερωφ. Β' 163· *Μεν τ' ορίσει ο Θεός, ότι εγίνετον τούτον από τον αφέντην μου* Μαχ. 174[23]· *Τα νέφη μηδέν βρέξετε, η γη μηδέν βλαστήσει και τα βοτάνια του αγρού κανένα μην ανθίσει* Διακρούσ. 111[14]· *μηδέ φανεί στον ουρανόν άστρο ούτε μη φέξει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 556[1]· (σε επιφωνηματική φρ.) *πριν κοιμηθούν αγγρισμένοι και να 'ννοιαστούν κανέναν κακόν, οπού μεν το δώσει ο Θεός* Μαχ. 254[20]· **β**) (με οριστ. ιστορικού χρόνου για δήλ. επιθυμίας απραγματοποίητης): *Να βρέθηκα μιτά της δίχως ήλιον και μεν μας εθωρούσαν παρά τ' άστρα μιαν νύχταν και να μη 'ρταν τα ξηφώτια· μόνον μηδέν εγίνην κι αυτή δάσος* Κυπρ. ερωτ. 106[32,34]. **3**) Σκοπός (= για να μη): *μα τον άγιον μου Θεόδωρον ...* (ενν. *λέγω σου να υπάμεν*) *ότι μηδέ μας νοήσουσι και αποκλείσουν μας ώδε* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 892· *άμε και δούλευε σαν ήσουν μαθημένος, μηδέν τ' ακούσουν άρχοντες και θανατώσουσίν σε* Απολλών. (Wagner) 523· *να πολεμίσει* (ενν. *το καράβιν*), *μηδέν τους αφήσου να μπου* Μαχ. 582[14]· *Διώξε τσι αυτούς τους λογισμούς, μηδέν κακαποδώσεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 233· *δεν κρύβγω τα πάθη για κάποιον μεν τα μάθει* Κυπρ. ερωτ. 95[21]· *'Ορεξή μου μ' αναγκάζει να μουλλώσω μεν σε πλήξω* Κυπρ. ερωτ. 128[10]. **4**) Ενδοιασμός (= μήπως): *φοβούμεθα μηδέν έλθουν οι εχθροί σου και πάρουν σε* Μαχ. 526[29]· *βλέπε τον γέρακα μηδέν σε κυνηγήσει* Ριμ. θαν. 47· *εθωρούσαν μηδέν έρτει φουσσάτον απέ την χώραν* Μαχ. 366[20]· *Τα μάτια μου μηδεποσώς να τονε δου μπορούσι κι ας πηαίνομεν αποδεπά, μηδέ μου τυφλωθούσι* Ερωφ. Ε' 226· *φοβούμεσταν μεν χάσομεν τα ήμερα διά τα άγρια* Μαχ. 434[14]· *δίδει γλυκιάν βοήθειαν της καρδιάς μου τίτοιαν που με γλυτώνει μεν καμμύσω* Κυπρ. ερωτ. 79[7]· (με προηγ. το *να*) *ουδέ φοβούνται, να μηδέν τας εγροικήσουν* Συναξ. γυν. 785· *βλέπουν τες πόρτες της Λευκωσίας ... να μηδέν έρτω* Μαχ. 378[19]. **5α**) Βουλητικό (σε πλάγιο λόγο): *παρακαλώ τα κάλλη σου μηδέν με βασανίζουν* Ερωτοπ. 116· *οι δυό σου βούκες ... πρέπει με δίκιον μεν με μαρτυρίζουν* Κυπρ. ερωτ. 68[6]· *επρουμουτίασέν τους ... να είναι ότοιμος και μηδέν*

αντισταθεί τινός Μαχ. 12[26]· *άπεχε εκ την έπαρσιν, βλέπε μηδέν την έχεις* Σπαν. Ο 28· *'Ενι και δυνατόν ... μεν το νώσουν οι Γενουβήσοι* Μαχ. 330[7]· **β**) (με παράλ. της κύρ. πρότασης για δήλ. έντονης άρνησης): *μεν σ' αρνηθώ ποτές, τον άγγελόν μου* Κυπρ. ερωτ. 113[6]. **6**) Ειδικό (= να μη, ότι δεν): *Πιστεύγω μεν εθρέφτην ποτέ 'ς δάσος αλύπητο χτηνόν* Κυπρ. ερωτ. 106[19]. **7α**) 'Αρνηση σε εξαρτημένη πρόταση: *αμή και εκείνα* (ενν. *τα θρύμματα*) *ολιγοστά, διά να μηδέν βλαβούμε* Προδρ. ΙΙΙ 310α χφφ CSA κριτ. υπ.· *εις την έρημον εδιέβηκεν οδιά να μηδέν τον σφάξει* Συναξ. γυν. 241· *με φυλάσσει* (ενν. *το ριζικό*) ... *ζωντανό για να μηδέ σκολάσει ο πόνος μου* Πανώρ. Α' 28· *να φύγομεν απού πάσαν αμαρτίαν, διά να μεν πάμεν εις τας χείρας του διαβόλου* Μαχ. 14[3]· *εδώκαν τα χαρτία της ρήγαινας ..., διά να μεν κουρσέψουν τα σπίτια τους* Μαχ. 422[35]· *πρέπει από σήμερον να μηδέν έναι στον κόσμον* Αχιλλ. L 195· *να κάμεις να μηδέ σφαγώ* Πανώρ. Β' 557· *όρπιζα να μηδέ χαθεί το θάρρος από μεν* Αγν., Ποιήμ. Α' 13· *Κρίνω να 'ναι ζωντανός ... καλά και να μηδέ γροικώ να βγαίν' η γιαναπνιά του* Πανώρ. Γ' 542· *εις την αντρείαν τον εχαίρουνταν πολλοί να μεν φοβούνται* Αχιλλ. L 484· **β**) απλό αποφατικό (= δεν) σε υποθ. πρόταση που εισάγεται με το *να*: *αν ήτον απέ την χώρα και να μηδέν ήρτεν την ημέραν του, ... ήθελεν χάσει το δίκαιόν του* Ασσίζ. 338[17]· *Αν έχω την απομονή και να μηδέν οκνέψω, σα σιγανέψουν οι καιροί, ολπίζω να ψαρέψω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 479. **8**) 'Αρνηση σε ευθεία ερώτηση: *Τίναν να μηδέν νικήσει* (ενν. *το δεισ σου*)*; τις να μεν μείνει πιασμένος;* Κυπρ. ερωτ. 123[5,6]· *Τα χείλη σου τα νόστιμα δυο λόγια μερωμένα να μηδέ δώσουσι ποτέ για ποια αφορμή σ' εμένα;* Πανώρ. Β' 268. **9**) Ευθεία ερώτηση: *ως δεν αγόρασεν ουδέ το σιτάριν τό 'χεν, μεν είχεν το πουλήσειν διά την σουπερπίαν και να κερδέσει;* Μαχ. 428[29].

μηδέν, (ΙΙ)· *μηδέν (κοιμάσαι)*, Δεφ., Λόγ. 704, εσφαλμ. γρ. αντί *μηδ' αν*· διόρθ. Γεωργακ., ΕΕΒΣ 11 (1935), 510.

μηδένας, αντων., βλ. *μηδείς*.

μηδεποθές, επίρρ.

Από το σύνδ. *μηδέ* και το επίρρ. *ποθές*. Η λ. στο Βλάχ., λ. *μηδέ ποθές*.

Πουθενά: *μηδέ δεντρό δε θέλει 'σται μηδεποθές κιανένα να μη βαστά ... τ' όνομα ... τσ' Αθούσας* Πανώρ. Γ' 629.

μηδεποσώς, επίρρ., Χούμνου, Κοσμογ. 2736, Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[45], Πανώρ. Β' 348 κριτ. υπ., Ερωφ. Δ' 235, 575, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [278].

Από το σύνδ. *μηδέ* και το επίρρ. *ποσώς*. Η λ. στο Βλάχ.

α) Καθόλου: *απ' άθρωπο σταλαρισμό μηδεποσώς δεν έχει* (ενν. *ο ποταμός*) Πανώρ. Γ' 403· *γιαύτος τα λογια παραμπρός μηδεποσώς μην πάσι, γιατί η φοβέρα σας ποτέ τες γνώμες δεν αλλάσσει* Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 31· **β**) καθόλου δεν: *Σπέρνου και δε θερίζουσι, τα οζά τωνε ψοφούσι, μα τα σημάδια τω θεών μηδεποσώς θωρούσι* Πανώρ. Δ' 204· *ανάπαψη να πάρουσι μηδεποσώς τσ' αφήνα* Πανώρ. Ε' 70. **γ**) καθόλου να μην: *παρηγορά τον νέον αυτόν μηδεποσώς να κλαίγει* Χούμνου, Κοσμογ. 1634· *στο θέσμαν τες γυναίκες σας μηδεποσώς σμικτείτε* Χούμνου, Κοσμογ. 2736.

μηδέποτε, επίρρ.· *μ η δ ε π ο τ έ,* Ερωφ. Δ' 116, 532.

Το αρχ. επίρρ. *μηδέποτε*.

α) Ποτέ, καμιά φορά: Παλαμήδ., Βοηβ. 560· **β**) κι ούτε ποτέ, και ποτέ: *Μα συ*

ποτέ δεν ήθελες διά να μου 'μολογήσεις, μηδεποτέ τα πάθη σου πώς ήρθαν να μιλήσεις Ευγέν. 1280.

μηδές, βλ. *μηδέ,* (I).

μηδετίβοτας, επίρρ., βλ. *μηδετίποτε.*

μηδετίποτε, αντων· *μηδετίβοτας· μηδετίποτες· μηδετίποτις,* Ροδινός (Βαλ.) 150.

Από το σύνδ. *μηδέ* και την αντων. *τίποτε.* Ο τ. *μηδετίποτες* στο Βλάχ. και ο τ. *μηδετίποτις* στο Somav., λ. *μηδετίποτα.*

Τίποτε απολύτως: *Δεν ήταν μηδετίβοτας τ' αμπόδιστρο αυτόνο, μα το δικό μου στην καρδιά θέλει σου δώσει πόνο* Κατζ. Ε' 9.

Η λ. ως ουσ. (προκ. να δηλωθεί κάτι το εντελώς ανάξιο λόγου) = απολύτως τίποτε, μηδέν: *Ο δρόμος και η συνήθεια του Θεού είναι να αρχινά από τα μικρά και χαμηλά πράγματα, μάλιστα από το μηδετίποτε* Ροδινός (Βαλ.)· *πρήσκεται* (ενν. ο άνθρωπος) *με αυτό το πάθος της υπερηφανείας, απέκει σκορπίζεται και καταντά εις το μηδετίποτες* Ροδινός (Βαλ.) 122.

Η λ. ως επίρρ. = καθόλου: *όποιος δεν συμπαθά εκ καρδίας τον εχθρόν του, μόνον βραδιάζει και ξημερώνει εις την έχθραν, ολίγον ή μηδετίποτες τον ωφελά ο σταυρός και ο θάνατος του Χριστού* Ροδινός (Βαλ.) 137.

μηδεψίχα, επίρρ.

Από το σύνδ. *μηδέ* και το επίρρ. *ψίχα.* Πβ. έκφρ. *καν ψίχα* στο *ά. καν.*

Ούτε λίγο, καθόλου: *Απαγορευτικά* (ενν. *επιρρήματα*): *μη, μηδαμώς, μηδεποσώς ... μηδέποτε, μηδεψίχα* Σοφιαν., Γραμμ. 249.

μηδικός, επίθ.· πληθ. *μηδικαίοι.*

Το αρχ. επίθ. *μηδικός.* Ο πληθ. *μηδικαίοι* πιθ. με επίδρ. της κατάλ. πληθ. *-αίοι.* Η λ. και σήμ.

Μηδικός: *μηδικαίοι κίονες* Βίος Αλ. 5242.

***Μήδιος** ο.

Από το αρχ. εθν. *Μήδος* αναλογ. με εθν. σε *-ιος.*

Κάτοικος της Μηδίας: *η βασιλεία των Μηδίων εδούρησε εννακοσίους σαράντα χρόνους* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 114^{r}. — Η λ. ως κύρ. όνομ.: Αλεξ. 2731 (τ. *Μήδης,* αυτ. 2717).

μηδόλως, επίρρ., Σπαν. Α 52, 561, Διγ. Ζ 542, 3314, 3342, 3568, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 342^{r}, 345^{v}.

Το μτγν. επίρρ. *μηδόλως.*

α) Καθόλου: *ο δ' αφανής μοι γέγονε φθεγξάμενος μηδόλως* Διγ. Ζ 2584· **β)** καθόλου να μην: *φροντίδα δέ και μέριμναν ... εσείς μηδόλως έχετε* Καλλίμ. 2319· *τους δέ κακούς απόφευγε, μηδόλως ομιλείς τους* Σπαν. Α 183· *Ελλήνων παίδες είμεθεν, ως 'Ελληνες φανώμεν. Ας δράμομεν εις τα τοιχιά, μηδόλως αμελούμεν* Ριμ. Βελ. 357. **γ)** καθόλου δεν: *«Εγώ» ... ο Κύριος φησίν, «ανταποδώσω, ει συ τοις αδικούσι σε μηδόλως αντιδίδως* Γλυκά, Στ. 392. ('Εναρθρο σε χρ. επιθετ.) = μηδαμινός, τιποτένιος: *το μηχανικόν, το φθονερόν το γένος το των ευνούχων, το διπλούν ή μάλλον το μηδόλως, ... ταύτα να σκευάσασι προς το να με κακίσουν* Καλλίμ. 2287.

μηθόλως, επίρρ., βλ. *μηδόλως.*

μηκόθεν, επίρρ.· *μήκοθεν,* Διγ. (Trapp) Gr. 1573, 2431, 2574, 3612, Διγ. Ζ 3624.

Το μτγν. επίρρ. *μηκόθεν,* που απ. και σε σχόλ. (L-S Suppl.). Ο τ. τον 4. αι. (Sophocl. και Lampe, Lex.).

α) Από μακριά: *Εγώ δέ τούτους μήκοθεν ιδών ευτρεπισμένους* (παραλ. 1 στ.) *ελάλησα το ιππάριν μου και προς αυτούς υπήγον* Διγ. Ζ 3541· *άχρι τρία μίλια του οίκου προσελθόντες· ούσπερ ιδούσα μήκοθεν η πανώραιος κόρη σύντρομος όλη γέγονε* Διγ. (Trapp) Gr. 1752· **β)** μακριά (από ...), σε απόσταση από ...: *Ην δέ του οίκου μήκοθεν τόπος η Λακκοπέτρα· εκείσε ηπληκεύσασι του μη φανερωθήναι* Διγ. (Trapp) Gr. 409· *ήχον τερπνόν ανέπεμπον ... ως και τους οντας μήκοθεν αισθάνεσθαι του μέλους* Διγ. (Trapp) Gr. 2447.

μήκος το, Καλλίμ. 1202, Διγ. Ζ 1485, Ερμον. Δ 176, Ε 345, Χ 123, Βίος Αλ. 3342, Αιτωλ., Μύθ. 34^{4}, Διγ. 'Ανδρ. 399^{11}, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *μήκος.* Η λ. και σήμ.

1) Μάκρος: Καλλίμ. 296, Βίος Αλ. 4846, Διγ. Ζ 145, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 89· έκφρ. *εις πλάτος και εις μήκος* = σε όλη την έκταση, πέρα για πέρα: *την οικουμένην όρισεν* (ενν. *ο Μεεμέτης*) *εις πλάτος και εις μήκος* Ιστ. Βλαχ. 2531. **2α)** Ανάστημα· φρ. *φθάνω εις μήκος ανδρός* = ανδρώνομαι: *αν γαρ Θεού θελήματι ανδρός εις μήκος φθάσεις, τότε, παμφίλτατε υιέ, θηρία πολεμήσεις* Διγ. Ζ 1369· **β)** μέγεθος: *από τον σκάνθαρον να πειραχθεί* (ενν. *ο αετός*) *αδίκως οπού 'ναι ουδετίποτες, μικρόν ζώον στο μήκος* Αιτωλ., Μύθ. 2^{44}. **3)** Χρονική έκταση, διάρκεια· μακρότητα: *δέσποτα αυτοκράτορ* (παραλ. 8 στ.), *όλα αεί να δέονται το μήκος της ζωής σου* Ριμ. Βελ. 86.

μηλάδελφος ο, Πουλολ. (Τσαβαρή) 3 κριτ. υπ., 111 ΑΖ.

Από το *αλληλάδελφος* με ανομοίωση (Βλ. Κουκ., Αθ. 30, 1918, ΛΑ 38-9). Για τη χρ. διαφ. τ. της λ. σήμ. σε ιδιώμ. βλ. Κουκ., ό.π. και Andr., Lex., λ. **αλληλάδελφος.*

Ετεροθαλής αδελφός· (εδώ) είδος αετού (Για τη σημασ. βλ. Δημητράκ., λ. *μηλαδέρφι* και Στεφανίδ., Αθ. 41, 1929, 258): *'Εχω ξιφτέρι εξάδελφον και θείον τον πετρίτην και πάππον τον μηλάδελφον, μάλλον την γερακίνα* αυτ. 42 ΑΖ· *Κρούει αετός τον γερανόν, πετρίτης δέ την πάπιαν, μηλάδελφος την όρνιθα, ο γέρακας τον λούπην* αυτ. 126 ΑΖ.

μηλάρι το.

Από το ουσ. *μήλο* και την κατάλ. *-άρι.*

(Μικρό) μήλο· (εδώ μεταφ.): *εις τα στήθη τα δροσάτα τα μηλάρια σου τ' αφράτα, οπού φρίσσω βλέποντά τα κι η ψυχή μου πεθυμά τα* Αγν., Ποιήμ. Β 38.

μηλέα η, Ερωτοπ. 3 (πληθ. *μηλές*), Παϊσ., Ιστ. Σινά, 1594, Εκατολ. Μ 14 (πληθ. *μηλές*), Διγ. 'Ανδρ. 398^{15}· *μηλία· μηλιά,* Ερωτοπ. 189, Ch. pop. 400, 593, Κορων., Μπούας 7, Ζήν. Β' 54.

Το αρχ. ουσ. *μηλέα.* Ο τ. *μηλία* από μετρ. αν.· πάντως τ. *μηλία* και στην Κ. Ιταλία (Βλ. Tsop., L'Italia dialettale σ. 243). Ο τ. *μηλιά* στο Somav. και σήμ. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ., Α., Λεξ.).

Μηλιά: Παϊσ., Ιστ. Σινά 1566· *Με την κιτριάν η λεμονιά συχνιά συμπεθεριάζει και με τη σφάκα την πρικιά γλυκιά μηλιά ταιριάζει* Πανώρ. Γ' 110· *Διά την ωραιότητα εμά-*

λωνε ροΐδία και μάχην αναμέσον τους ειχαν με την μηλία Αιτωλ., Μύθ. 49^{2}· (ως προσηγορία αγαπημένης γυναίκας): *Μα τόσα που 'χα τη φιλιά στην παινεμένη μου μηλιά* (ενν. *την κερά*) Αγν., Ποιήμ. Α 12. — Η λ. ως κύρ. όνομ.: Φορτουν. (Vinc.) Α' 140, 281, Ε' 331.

μηλιά η, βλ. *μηλέα*.

μήλιγγας ο, Ιερακοσ. 382^{26}, 425^{22-3}, Gesprächb. 95^{6}, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 82^{20}, (αιτιατ. πληθ. *μηλίγγους*) Αλεξ. 370, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1790, 1913, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 164· *μ έ λ ι γ γ α ς*.

Το αρχ. ουσ. *μήνιγξ* με ανομοιωτική τροπή του *ν* σε *λ* (Βλ. Ανδρ., Λεξ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 329). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μήλιgας*, Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 436 και Γλωσσ. έρ. Β' 378).

Κρόταφος: *Προς του μηλίγγου τη μερά που του κουτέλου 'γγίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1909· *να σε εξεστόμωσα έως τον μέλιγγά σου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 895.

μηλίγγι το.

Από το ουσ. *μηνίγγιον* με ανομοιωτική τροπή του *ν* σε *λ* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

Κρόταφος: *παρευθύς εν τω μηλίγγι απεσκότωσεν εν ξίφει* Ερμον. Κ 262.

μηλίτσι(ν) το, Προδρ. III 282 χφφ HgV κριτ. υπ.

Από το ουσ. *μήλον* και την κατάλ. *-ίτσι(ν)*. Η λ. στο Du Cange (λ. *μηλύτζιον*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Κουκ., Ελλην. 4, 1931, 366) όπου και τ. *μηλίτζιν* (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μήλο: *μηλίτσια τε και φοίνικας, ισχάδας, καρυδίτσια* αυτ. III 282.

μήλο το, βλ. *μήλον*.

μηλόκερως, επίθ.· *μ η λ ο κ έ ρ ω ς*.

Το μτγν. επίθ. *μηλόκερως* (L-S Suppl.). Ο τ. από μετρ. αν.

(Ως επίθ. του θεού 'Αμμωνος) που έχει κέρατα προβάτου: *Ω Μακεδών Αλέξανδρε, θεός Λιβύης 'Αμμων εγώ προσαγορεύω σοι μέγας ο μηλοκέρως, αν αγηράτοις βούλη συ νεάζειν τοις αιώσι* Βίος Αλ. 1261.

μηλοκλόπος, επίθ.

Από το ουσ. *μήλον* (= πρόβατο) και το *κλέπτω*.

Που κλέβει πρόβατα: *Εκ κλοπίμου γαρ αν ένθα πέφυκε πατριάς* (ενν. *ο Παντοδύναμος Αναστάσιος*), *μιξοβαρβάρου τε και μηλοκλόπου* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 9^{34}.

μηλόκρανος, επίθ. — Βλ. και *μηνόκρανος*, καθώς και *μελίκρανος, μελίκρατος*.

?: *άνδρα οικέτην, εμόν φίλον, μηλόκρανον, μίλοχρον* Χρησμ. (Βέης) 12^{4}.

μήλο(ν) το, Καλλίμ. 1206, Διγ. (Trapp) Gr. 1196, Διγ. Ζ 159, 2878, 3697, 3745, Διγ. (Trapp) Esc. 173, Ερμον. Α 244, 257, Ιατροσ. κώδ. ,απγ', Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 353, Ερωτοπ. 221, 260, Ν:ελλαπ., Ερωτήμ. 282, Αχιλλ. L 913, Αχιλλ. Ν 821, 1586, Φαλιέρ., Ιστ.² 615, Θησ. Ζ' [71^{5}], Ch. pop. 6, 148, 220, Χούμνου, Κοσμογ. 334, Γεωργηλ., Θαν. 103, Απόκοπ.² 26, Αγν., Ποιήμ. Β 19, 25, Κορων., Μπούας 9, Πεντ. 'Εξ. XXV 33, XXXVII 17, 19, 20, Πανώρ. Δ' 311, Διγ. 'Ανδρ. 354^{24}, 377^{8}, 396^{3}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)

Α' 2016, Β' 209, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [505], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 27, 29, 67, Ιντ. β' 21, 92, 120, Ιντ. γ' 96.

Το αρχ. ουσ. *μήλον*. Η λ. και σήμ.

1α) Ο καρπός της μηλιάς, μήλο: Ζήν. Β' 54, Ασσίζ. 497^{1}, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1495· *ήσαν τα μήλα τα 'μορφα της άγριας Αθαλάντες* Θησ. Ζ' [67^{5}]· (προκ. για το μήλο της 'Εριδος): *Τούτο το μήλο το χρουσό, σαν έχεις ακουσμένο, θε να 'ναι τσ' ομορφύτερης απ' των τριώ δοσμένο* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 59· *το μήλο το δικασιμιό εμένα να χαρίσεις* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 106· **β**) (ως προσαγόρευση αγαπημένης γυναίκας): *Ανάστα, ρόδον πάντερπνον, μεμυρισμένον μήλον* Διγ. Ζ 1842. **2**) (Γενικά) καρπός δέντρου: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 311. **3**) Αντικείμενο σφαιρικού σχήματος **α**) εξάρτημα (της λυχνίας που βρισκόταν στη Σκηνή του Μαρτυρίου): *να κάμεις λυχνιά μάλαμα καθάριο· σφυριστή να γενεί η λυχνιά· το μερί της και το καλάμι της, οι κούπες της, τα μήλα της και τα άθια της από αυτήν να είναι* Πεντ. 'Εξ. XXV 31· **β**) (ως έμβλημα εξουσίας): *εκράτιε* (ενν. *ο βασιλεύς*) *εις το χέριν του το ζερβόν ένα μήλον, ήγουν αφέντης του κόσμου* Διήγ. Αγ. Σοφ. 160^{13}. *Το σκήπτορ και το μήλον του, το υψηλόν του στέμμα ... τα ρίκτει στην ιστίαν* Θησ. ΙΑ' [36^{7}]· **γ**) κόσμημα (ζώνης, φορεσιάς): *Αμμέ το μήλον επαινώ που κρέμεται εις εκείνην* (ενν. *την καδένα*)· *έχει που στιμαρίζεται ... πεντήκοντα και εκατόν φλουριά* Γεωργηλ., Θαν. 147. **4**) (Μεταφ.) **α**) η ομορφιά, κ. το εκλεκτό: *αθεί το μήλον της σαρκός, ως το θεωρείς, εις δένδρον* Λίβ. Esc. 659· *μη δώσεις έτοιου κηπουρού το μήλο να το φάγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 76· **β**) (στον πληθ.) οι μαστοί γυναικών: Θησ. ΙΒ' [61^{6}]· **γ**) τα μέρη των παρειών που προεξέχουν, παρειές: *Τα μήλα της εφέγγασιν από ψιλής θεωρίας. Το βλέμμα πάνυ θαυμαστόν* Βέλθ. 714· *τα μήλα του προσώπου των να φαίνονται ως ρόδα* Φλώρ. 811.

Μήλος ο, Πωρικ. S 104^{6}, Πωρικ. V 3.

Προσωποπ. του ουσ. *μήλο*: *συνεδριάζοντος ... Απιδίου του πρωτονοταρίου, Μήλου του λογοθέτου* Πωρικ. Ρ 106^{3}.

μήλος το, βλ. *μέλος* (Ι).

Μηλοφάγος ο.

Από το ουσ. *μήλο* και το *-φάγος*. Πβ. Lampe, Lex., όπου η λ. ήδη μτγν. με διαφορετική σημασία.

Αυτός που τρώει μήλα: *εκεί δέ την παρεμβολήν εκέλευσα γενέσθαι* (παραλ. 1 στ.), *όπως εμά στρατεύματα καλώς αναπαυθώσι και μεμνημένος συνεχώς κήπων των Μηλοφάγων* Βίος Αλ. 4235.

μηλωτή η, Προσκυνητ. Εθν. Βιβλ. 2043 942, Προσκυνητ. Ιβήρ. 845 1041, Ψευδο-Σφρ. 308^{38}.

Το αρχ. ουσ. *μηλωτή*. Τ. *μελούτη* και *μιλούτ'* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 289).

μήμπα, μόρ. (παλαιότ. γρ. *μην πα*), Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1438, Γ' 1084, Στάθ. (Martini) Α' 170, Β' 154. — Βλ. και *μπας*.

Από τη συνεκφ. *μην πα* (βλ. ά. *πάγω*). Τ. *μέμπα* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 29, λ. *άμπα*, 304) και *'ήμπα* στη Χίο (Pern., Ét. linguist. Β' 394). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 405, 613], Σπυριδάκης, Κρητικά 1, 1930, 209) και τη Χίο (Pern., ό.π.).

1) (Σε ενδοιαστική πρότ. με επόμ. το *να*) μη τυχόν, μήπως και: *βλέπε αυτός ο λογισμός, μήμπα να σε πλανέσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 174· *στάσου να πάρω μυρωδιά, μήμπα να παραδώσω!* Στάθ. (Martini) Β′ 88· (χωρίς να ακολουθεί *να*) *Πετρούτσο, σώπασε γιατί το δάσκαλο σιμά μας θωρώ, μήμπα τ' αφορεθεί, και τότες βάσανά μας!* Στάθ. (Martini) Β′ 96· *να μην πολυσιμώσεις προς τσι κολόνες του 'Ερκολε, μήμπα το μετανιώσεις* Στάθ. (Martini) Β′ 278· *χώνομαι μήμπα λάχει και δούσι με τα μάτια σου και πιάσουσί μου μάχη* Πανώρ. Γ′ 567· (με επόμενο το *και* πλεοναστικά) *Μετάστρεψε το λογισμό τούτον οπού σε κρίνει, μήμπα κι ανάψεις μια φωτιά οπού ποτέ δε σβήνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 198. **2**) (Για δήλ. απαγόρευσης με επόμ. το *να*) μη: *μήμπα να λέγομεν ... ότι ας κάνομεν αμαρτίες και εις τα ύστερά μας θέλομεν μετανοήσει* Διήγ. πανωφ. 61. **3**) (Με επόμ. το *να* ως άρν. σε εξαρτημένη πρότ.) μη: *ογιά να μήμπα να θαρρεί πως τον παρακαλούμε, πε του πως δεν παντρεύγομαι* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 101.

μην, μόρ., βλ. *μη*.

μήνα, μόρ., Σπαν. Β 665, Λόγ. παρηγ. L 68, 316, Προδρ. III 169, 400g χφ g κριτ. υπ., Καλλίμ. 1898, 1901, Βέλθ. 1124, 1133, 1219, Σπανός (Eideneier) Α 280, Φλώρ. 830, Περί ξεν. Α 24, Περί ξεν. V 60, Λίβ. Ρ 2763, Αχιλλ. Ν 1519, Ιμπ. 163, 177, 532, Χρον. Τόκκων 94, 495, Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 120, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 7, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 57^{v}, 280^{r}, Περί γέρ. 80, Πηγά, Χρυσοπ. 129 (11), 238 (21), 260 (27), Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. ζ′ 9, θ′ 15, Ευγέν. 480, κ.α.

Από τη συνεκφ. των μορ. *μη* και *να* (Ανδρ., Λεξ., Δαγκίτσης, Λεξ.· λιγότερο πιθανό από το *μην* αναλογ. με επιρρ. σε *-α*, Τζάρτζ., Νεοελληνική σύνταξις Β′ 170· πβ. και Ανδρ., (Λεξ.^{3}). Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) (Σε ευθεία ερωτ. πρόταση) **α**) μήπως: *Μήνα εδιάβησαν απεδώ, νεότερε, απελάτες;* Διγ. (Trapp) Esc. 1195· *Μήνα τρώγω ωσάν εσέν πτώμα και κωλοσαύρας;* Πουλολ. (Τσαβαρή) 407· *Μήνα σε φαίνεται, άνθρωπε, ο θάνατος ου τρέχει;* Αλφ. 14^{56}· *Μήνα βλέπετε όνειρον;* Διγ. 'Ανδρ. 339^{23}· *Ξενίζεται η καλή θυγατέρα ... Τι κάμνει, τι λογίζεται; Μήνα μικροψυχά και να αδημονά;* Πηγά, Χρυσοπ. 117 (23)· **β**) (με άρν. *μην*) μήπως δεν: *Μήνα μην είναι μύρον νοητόν το Πνεύμα το άγιον ...;* Πηγά, Χρυσοπ. 158 (28)· *Μήνα μην είναι εδώ εις Κωνσταντινούπολιν ... άνθρωποι ... έμπειροι του θείου νόμου ...;* Πηγά, Χρυσοπ. 394 (42). **2**) (Σε πλάγια ερωτ. πρόταση) μήπως: *ηρώτησε τον Στίλπωνα μήνα έχασε τίποτε εις τον πόλεμον* Σοφιαν., Παιδαγ. 273· *τον λογισμόν μου έπασχα μήνά 'ν' θαλάσσης κύμα* Παρασπ., Βάρν. C 444. **3α**) (Σε είδος πλάγιας ερωτ. πρότασης μετά από ρ. που δείχνει ενέργεια, για να δηλωθεί κ. το ενδεχόμενο ή επιδιωκόμενο και επιθυμητό) μήπως και, μπας και: *'Ορμησα τάχατε κάγώ το να γενώ τσαγγάρης, μήνα χορτάσω το ψωμίν τό λέγουν αφρατίτσιν* Προδρ. IV 80· *ας πέσω μήνα κοιμηθώ* Καλλίμ. 1946· *επαίρνει το δοξάριν του και υπά να κυνηγήσει, μήνα δοξεύσει πέρδικαν* Ιμπ. 535· *ταυτά 'λεγεν ο Γάδαρος, μήνα τους φοβερίσει* Γαδ. διήγ. 91· *εβουλάθηκε να με στείλει εις την Ρώμην, μήνα αλλάξω λογισμόν, να μετατρέψω γνώμην* Τριβ., Ρε 136· **β**) (ως ανεξάρτητη με ευχετική σημασ.): *λέγει πάντα μέσα της: «μήνα τον πάρει ο Χάρος, και τότε ... να πάρω έναν νιούτσικον ...»* Περί γέρ. 74. **4**) (Σε ενδοιαστ.—ή τελική— πρόταση): μην τυχόν (ή για να μη): *αναχώρησε από την πλάνην, μήνα ακούσεις δεύτερον λόγον* Πηγά, Χρυσοπ. 179 (19)· *Ατός σου με τα χέρια σου δώσε διά την ψυχή σου, μήν' αποθάνεις και να πεις να δώσουν οι δικοί σου* Φαλιέρ., Λόγ. 322.

μηνάγω, βλ. *μηνώ*.

μηναιάζω. *μηνιάζω,* Μαχ. 92^{7}.

Από το ουσ. *μηναίο(ν)* και την κατάλ. *-άζω*. 'Ασχ. με το *μηνιάζω,* που απ. στο Etymologicum Genuinum (L-S). Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 660).

Προσλαμβάνω κάπ. για ένα μήνα ή για ένα χρόνο, πληρώνω κάπ. για ένα μήνα ή για ένα χρόνο: *ήτον μηνιασμένος και είχεν μηνίον ονομίσματα ω' τον χρόνον* Μαχ. 72^{31}· *εκείνοι όπου μηνιάζου(ν)ται εις το θέλημαν είναι εκείνους όπου τους μηνιάζουσιν, και άνταν θέλει να τον απολογιάσει, κρατεί το ψουμίν του και ο δουλευτής θέλει στεντιάσειν και θέλειν κακοπαθήσειν* Μαχ. 26^{13-4}· *Δώδεκα μόδια μηναιάζουν με* Προδρ. II Η 26.

μηναίο(ν) το, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 245, Συναδ., Χρον. Διδαχ. φ 50^{v}, Ροδινός (Βαλ.) 109, 181· *μηνίο,* Ασσίζ. 319^{11}· *μηνίον,* Μαχ. 8^{28}, 24^{10}, 96^{19}, 100^{25}, 470^{13}, $506^{31,32}$, 514^{27}, 666^{29}· *μηνιόν,* Ασσίζ. 71^{14}, Μαχ. 188^{3}, 446^{16}, 492^{3}, 662^{2}.

Το ουδ. του επιθ. *μηναίος* ως ουσ. Οι τ. και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. και Σακ., Κυπρ. Β′ 660). Η λ. τον 11. αι. (Sophocl.) και σήμ.

Α′) Εκκλησιαστικό βιβλίο που περιέχει τις ακολουθίες κάθε μήνα (Για το πράγμα βλ. Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ. στη λ.): *βιβλία μηναία δώδεκα τα ψαλλόμενα ανά μήνα* Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 515· *αν διστάζης διάβασον το γράμμα του μηναίου* Παϊσ., Ιστ. Σινά 568· *εις τα τυπωμένα μηναία το συναξάρι του* (ενν. *του αγίου Τριφυλλίου*) *δεν ευρίσκεται* Ροδινός (Βαλ.) 180. — Βλ. και ά. *μηνιαίο(ν)*. **Β′1**) ο μισθός ενός μηνός ή ενός χρόνου (Για τη σημασ. βλ. Du Cange, Appendix, λ. *μηναία* και Χατζηψάλτη, Byz. 31, 1961, 211-3): *εδάρε, μίξον ομαδόν άπαντα τά λαμβάνω, την ρόγαν, το μηναίον μου και τας φιλοτιμιάς μου* Προδρ. II G 64· *εκαβαλλίκευσεν ο Πέτρο Τάβιλας και ούλοι οι Φράγκοι και Ρωμαίοι με τ' άρματά τους, όσοι είχαν μηνίον* Βουστρ. 488· *εποίκεν διαλαλημόν, είτις θέλει να πάρει μηνίον να πάγει εις το κάτεργον* Βουστρ. 432· *ο ποίος* (ενν. *καβαλλάρης*) *ήτον μηνιασμένος και είχεν μηνίον ονομίσματα ω' τον χρόνον μοναχά* Μαχ. 72^{31}· *θέλουν χάσει* (ενν. *ο σεργέντης ού η τσαμπερλάνα*) *όσον εδουλεύσαν απέ το μηνίον τους* Ασσίζ. 320^{7}· *θωρώντα τον Δημήτρην ... η ρήγαινα και πάλιν επίντωσεν το μηνιόν του έτερα ονομίσματα ρ' τον χρόνον* Μαχ. 498^{5}. **2α**) Μισθωτή υπηρεσία, μισθοδοσία: *Εάν είς άνθρωπος κρατεί έναν σεργέντην εις το μηνιόν του* Ασσίζ. 71^{26}· *ένας καβαλλάρης Πολίτης ... και ο άλλος καβαλλάρης Αλαμάνος όπου ήτον εις το μηνίον του βασιλέως* Μαχ. 326^{12}· *Γενουβήσος όπου έμεινεν εις την Κύπρον εις το μηνίον του ρηγός διά βαχλιώτης του* Μαχ. 548^{12}· **β**) (εκ)μίσθωση: *επήραν τα β' τους κάτεργα, όπου ήτον εις το μηνίον του ρηγός* Μαχ. 200^{18}. Φρ. **α**) *Πιάνω εις το μηνίον* = προσλαμβάνω με μισθό: *ο ρήγας έμεινεν οπίσω διά να πάρει τους χριστιανούς οπού επίασεν εις το μηνίον* Βουστρ. 446· *Επήγεν* (ενν. *ο σιρ Τιπάτ*) *εις την Βενετίαν και επίασεν εις το μηνίον ω' ανθρώπους των αρμάτων* Μαχ. 554^{5}· **β**) *ποιώ μηνίον* = δίνω, ορίζω (μηνιαίο) μισθό: *θεωρώντα τον ο καπετάνος επίστευσέν του και εποίκεν του μηνίον και αποθάρρησέν του* Μαχ. 302^{18}· *τον χωριάτην εποίκαν του μηνίον και είχαν τον εις μεγάλην τιμήν* Μαχ. 434^{4}· *ο ρήγας εμήνυσέν τους να τους ποίσει μηνίον ακανετόν τους διά την ζωήν τους* Μαχ. 26^{11}.

μήν(ας) ο, Προδρ. II Η 27, III 80, IV 89, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1083, Διγ. (Trapp) Gr. 2337, Διγ. Ζ 2758, Βέλθ. 827, 841, 1057, 1064, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 5488, Λίβ. Esc. 1106, Λίβ. (Lamb.) Ν 880, 959, Ιμπ. 890, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 255, Απόκοπ.^{2} 426, Συναξ. γυν. 378, Διήγ. Αλ. G 288^{28}, Πεντ. Αρ. Χ 10, XXVIII 11, Πτωχολ. α 686, Κυπρ. ερωτ. 126^{7}, Πανώρ. Πρόλ. 60, Γ′ 178, 262, Δ′ 199, Βοσκοπ.^{2} 394, Διγ. 'Ανδρ. $374^{8,15}$, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 668, 803, 883, Γ′ 1629, Ε′ 579, Πτωχολ.

Α 92, 129, 182, Β 126, 181, 235, Τζάνε, Κρ. πόλ. 135[22]· γεν. *μηνού,* Πεντ. Γέν. VII 11, VIII 4, 5, Αρ. III 34, 39, XVIII 16, XXVI 62, XXIX 6.

Το αρχ. ουσ. *μην*. Για τη γεν. *μηνού* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 280, 288, κ.α.). Η λ. *μήνας* και σήμ.

α) Καθεμιά από τις δώδεκα υποδιαιρέσεις του ηλιακού έτους: *Τον Μάρτιον μήναν ήλθασιν κι απέρασαν απέκει* Χρον. Μορ. Η 1398· *Τον βασιλέα των μηνών τις βουληθείη λέγειν; Μάιος εβασίλευσεν εις άπαντας τους μήνας* Διγ. Ζ 2748· (εδώ προκ. για έτος σεληνιακό): *εις το μήνα τον έφτατο, εις τις δέκα του μηνού να κακουχήσετε τις ψυχές σας* Πεντ. Λευιτ. XVI 29· *εις τον πρώτο εις τη μια του μηνού εστέγνωσαν τα νερά αποπάνου την ηγή* Πεντ. Γέν. VIII 13· (ως προσωποπ.): *Είχεν γραμμένους εις το παλάτι του και τους δώδεκα μήνες εις πρόσωπα έμορφα ανθρώπινα* Διήγ. Αλ. G 288[24]· *τους δώδεκα μήνας ηύρα και έστεκαν λατομημένοι, χαρτία να κρατούσιν* Λίβ. Esc. 1018· **β**) το χρονικό διάστημα τριάντα κατά σειρά ημερών: *ο Μαρκέζης δέ εστάθηκε ήμισυ μόνον μήνα* Κορων., Μπούας 63: *ουδέν επέρασε ποσώς ένας μήνας σωζάτος* Χρον. Μορ. Η 592· *πέντ'-έξι μήνες θα κρατού* (ενν. *οι γάμοι*) Πανώρ. Ε' 375· (προκ. για ηλικία) *παν ασερνικό από υιόν μηνού και απάνου να τους αναγράψεις* Πεντ. Αρ. III 15. **Εκφρ. 1**) *Ο μήνας των πρωιμάδων*= ο έβδομος μήνας του ισραηλιτικού έτους, ο Νισάν: *Φύλαξε το μήνα των πρωιμάδων και να κάμεις Πάσκα του Κυρίου του Θεού σου* Πεντ. Δευτ. XVI 1. **2**) *Μηνού μέρες* = το χρονικό διάστημα ενός μηνός: *έκατσεν* (ενν. *ο Ιακώβ*) *μετ' αυτόν μηνού μέρες* Πεντ. Γέν. XXIX 14. Φρ. *είμαι εις το μήνα μου* = βρίσκομαι στον ένατο μήνα της εγκυμοσύνης: *η κυρά η ρήγαινα ... είναι εις τον μήναν της να γεννήσει* Βουστρ. 477.

μήνη η, (Ι), Ερμον. Χ 43.

Το αρχ. ουσ. *μήνις*. Αρσ. *μήνης* ο και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *μήνις*).

Οργή, θυμός: *γλαγγίζεται* (ενν. *ο Διομήδης*) *το δόρυ μετά μήνης και θυμού γαρ· τον Αστύνοον ανείλεν* Ερμον. Κ 185· *την δίκην δικαίως τιμωρηθέντες παρ' αυτού του εκδικητού, ουκ εις μακράν τα της μήνης εξετείνοντο πλέθρα, αλλ' ευθύς μετά την νίκην ου κατεδίωκεν ο βάρβαρος* Δούκ. 285[9]· *ένεκεν της μήνης ταύτης εξαπέστειλεν* (ενν. *ο Απόλλων*) *αυτίκα την θανατηφόρον μοίραν* Ερμον. Η 313.

μήνη, (ΙΙ)· *ας έναι μήνη,* Πόλ. Τρωάδ. 44, εσφαλμ. γρ. αντί *ας ανεμείνει*· πβ· και ά. *αναμένω*.

μηνιάζω, βλ. *μηναιάζω*.

μηνιαίο(ν) το. — Βλ. και *μηναίο(ν)*.

Το ουδ. του επιθ. *μηνιαίος* ως ουσ. Ο πληθ. ως ουσ. με διαφορετική σημασ. ήδη μτγν. Για μνεία της λ. με την εδώ σημασ. βλ. Meursius, λ. *μηνιαία*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Εκκλησιαστικό βιβλίο που περιέχει τις ακολουθίες κάθε μήνα (Για το πράγμα βλ. Θρησκ. και ηθ. Εγκυκλοπ., λ. *μηναίον*): *Λέγει ... ο Λεονάρδος, γράφοντας εις τον αυτόν Διονύσιον, εις στίχους ηρωικούς και ευρίσκονται και αυτοί εις τα μηνιαία* Ροδινός (Βαλ.) 10.

μηνίο(ν) και **μηνιόν** το, βλ. *μηναίο(ν)*.

μηνογραφώ.

Από το ουσ. *μήνας* και το *γράφω*.

Σημειώνω, γράφω σε επιστολή, έγγραφο, κλπ., την ημερομηνία: *ταύτα ορίζει κι έγραψαν τάχα ελευθερίαν και κάτω η Τύχη υπέγραψεν κι εμηνογράφησέν το* Λόγ. Παρηγ. Ο 719.

μηνόκρανος, επίθ. — Βλ. και *μηλόκρανος,* καθώς και *μελίκρανος, μελίκρατος*.

? άνδρα οικέτην εμόν φίλον, μηνόκρανον μείλιχον Λέοντ., Αιν. (Knös) 183[13] κριτ. υπ.

μηνολόγιον το.

Από το ουσ. *μην* και το *-λόγιον*. Η λ. τον 9. αι. (Sophocl.) και σήμ.

Λειτουργικό βιβλίο της Εκκλησίας που περιέχει βίους αγίων κατά την εορτολογική τους σειρά κάθε μήνα (από 1η Σεπτεμβρίου έως 31 Αυγούστου): *επαφίημι ... το άγ‹ιον› ευα(γγέλιον) κυριακοδρόμιν μετά του μηνολογίου* Διαθ. Αγ. Γεωργ. Μαγγ. 47· *επαφίημι ... απόστολον κυριακοδρόμιν μετά του μηνολογίου* αυτ. 47.

μηνολογώ.

Από το ουσ. *μήν(ας)* και το *-λογώ*. Για τη λ. βλ. Steph., Θησ., λ. *μηνολογέω* και Du Cange, λ. *μηνολογεΐν*. Η λ. και σε έγγρ. του 1196 (Act. Lavr. 67[31]).

Γράφω, σημειώνω σε έγγραφο, επιστολή, κλπ., την ημερομηνία: *Και κάτω η Τύχη έγραψεν και εμηνολόγησέν το* (έκδ. *τον*) (ενν. *το πιττάκιν*) Λόγ. παρηγ. L 706.

μήνυμα το, Γλυκά, Στ. 150, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1372, Περί ξεν. Α 416, Λίβ. Ρ 1467, Λίβ. Sc. 440, 867, Λίβ. Esc. 1949, Λίβ. Ν 3502, Δούκ. 293[10], Κώδ. Χρονογρ. 56[11], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 55, Ιστ. πατρ. 80[13], 97[23], Αρσ., Κόπ. διατρ. [77], Λίμπον. 470· *μήνυμα(ν),* Διγ. Ζ 286, Διγ. (Trapp) Esc. 1363, Φλώρ. 889, Πανάρ. 70[27], Λίβ. Sc. 1153, Αχιλλ. Ν 178, Αχιλλ. Ο 119, Χρον. Τόκκων 1177, Αργυρ., Βάρν. Κ 105, Ριμ. Βελ. 828, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 25· *μήνυμαν,* Καλλίμ. 1072 Επιθαλ. Ανδρ. Β' 554, Απολλών. 443, Λίβ. Ν 1402, Παρασπ., Βάρν. C 114, Χούμνου, Κοσμογ. 2396.

Το αρχ. ουσ. *μήνυμα*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 660). Η λ. και σήμ.

1α) Αγγελία· είδηση, πληροφορία: *αυτός εκ την πολλήν χαράν αρχίζει διά να κλαίγει, διατί βαστά το μήνυμαν της σωτηρίας* Χούμνου, Κοσμογ. 380· *ήδη ζω ... και πέμπω σοι μηνύματα από τήσδε της πόλεως της Κορυφώ, τά άπερ μισείς* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 114· *έφθασεν το μήνυμα, ήλθεν μαντατοφόρος* Λίβ. Sc. 1125· *να μάθουν 'ξ εκείνα τα μηνύματα καλό ή κακόν να πάθουν* Κορων., Μπούας 22· *εφέραν τον πατέρα του μηνύματα βαρέα* Αχιλλ. L 101· *ήλθε μήνυμα πως ο ύστατος των αδελφών αυτού ... εν τη Βλαχία ην διάγων* Δούκ. 155[27]· *Το θείον και ιερόν ευαγγέλιον ... είναι ένα γλυκύ μήνυμα οπού μας εδόθη από τον ουρανόν* Κύριλλ. Κων/π. 370· (ως σύστ. αντικ.): *και μήνυμαν του μήνυσαν 'ς Αντιοχειάν να πάγει διά να τον ποίσουν βασιλεά* Απολλών. (Wagn.) 447· *μήνυμα τον εμήνυσεν γαμπρόν να τον επάρει* Λίβ. Ν 2476· **β**) ειδοποίηση: *στέλλει προς τους άρχοντας και προς τον ποδεστάτον της χώρας μήνυμα του εξελθείν και συνευρεθήναι συν εκείνῳ* Δούκ. 417[23]· **γ**) προειδοποίηση: *Ταύτα και έτερα ο Παγιαζήτ οργίλα πέμψας μηνύματα, αυτοί τῳ Θεώ τας ελπίδας ανέθεντο* Δούκ. 89[15]. **2**) Προμήνυμα: *μηδέ ανάμενε να έρθουσι μηνύματα του θανάτου σου αποποθινά, ... άρχισε σήμερον την μετάνοιαν* Πηγά, Χρυσοπ. 283(20). **3**) Παραγγελία· εντολή, διαταγή: *και ίδωμεν του καθενός τον έπαινον και ψόγον. Τούτο εστί το μήνυμα Λέοντος βασιλέως και τούτο λέγουν αι γραφαί αι προς υμάς σταλεῖσαι* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 67· *Και άλλα πολλά μηνύματα έστειλεν* (ενν. *ο δούκας*) *εις την χώραν* Χρον. Τόκκων 1181· (ως σύτσ. αντικ.): *μανθά-*

νοντα το μήνυμαν όπου τους εμηνύσαν απέ το σέντζιν της Κερυνίας, ή να τους πέψουν βιτουαλίες, ειδέ καν ου, να ευκαιρέσουν τον τόπον Μαχ. 466^{14-5}. **4**) Προτροπή, παρότρυνση: *ώρμησαν κατά των Τουρκών, το πλείον εκ μηνυμάτων του βασιλέως προς τον κράλην και τον 'Ιαγκον* 'Εκθ. χρον. 8^{12}· *Αυτός* (ενν. *ο δούκας*) *εκ την ανάγκασιν και εκ τα μηνύματά τους* (ενν. *των Αλβανιτών*) *εβάλθη, εβουλήθηκεν να κάμει την αμάχην* Χρον. Τόκκων 1653. **5**) (Προκ. για εκλογή αρχιερέων ή πατριαρχών) γνωστοποίηση για την εκλογή και η τελετή που ακολουθεί: *έδωκαν* **αυτού το** *μικρόν μήνυμα διά να τον εκάμουν πατριάρχην* Ιστ. πατρ. 80^{9}· *Περί χειροτονουμένων μήνυμα α' και β' πώς δίδεται και ποίος το δίδει και πώς είναι η απόκρισις του υποψηφίου* Βακτ. αρχιερ. 185· *πατριάρχην τον εψήφισαν· και δώσαντες αυτού το μικρόν μήνυμα και* **το** *μέγα εχειροτόνησεν αυτόν ο Ηρακλείας* Ιστ. πατρ. 96^{1}. **6**) (Στον πληθ.) χαιρετίσματα: *μηνύματα εκ την μάνναν του, ευχαριστίες μεγάλες και συγχαρίκια έμορφα* Φλώρ. 757.

μήνυμα(ν) το, βλ. *μήνυμα.*

μηνυτεύω.

Από το ουσ. *μηνυτής* και την κατάλ. -*εύω*. Για τη λ. βλ. και Λουκάτ., Κεφαλλ. Χρον. 1, 1976, 189.

Στέλνω μήνυμα: *ο κάποιος του το εμηνύτεψεν εκεινού του δεσπότη* (παραλ. 1 στ.) *κι εκείνος, ... ως το επληροφορέθη, γοργόν ... ... εσώρεψεν όλα του τα φουσσάτα* Χρον. Μορ. Η 1086.

μηνυτής ο, Λίβ. Ρ 540, 2216, Λίβ. Sc. 105, Λίβ. Esc. 800, 1232, Κορων., Μπούας 22· γεν. πληθ. *μ η ν υ τ ά δ ω ν,* Φλώρ. 1686.

Το αρχ. ουσ. *μηνυτής*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που φέρνει μήνυμα, αγγελιοφόρος, απεσταλμένος: Φλώρ. 476· Λίβ. Esc. 3226· Λίβ. (Lamb.) Ν 676· Δούκ. 325^{27}·: (σε μεταφ. προκ. για το Χάρο) *ώραν την ώρα ο μηνυτής φθάνει να μας σηκώσει από τον κόσμο που 'μεσταν κι υπάει να μας πλακώσει εις τόπον άλλον σκοτεινόν και γην χωρίς αέραν* Πένθ. θαν.^{2} 37.

μηνύω, Διγ. Ζ 1700, 3349, Ερμον. Ι 146, Φ 262, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 228, 344, Δούκ. 77^{4}, Σφρ., Χρον. μ. 18^{25}, 26^{11}, 28^{30-1}, 88^{5}, 130^{9}, 'Εκθ. χρον. 50^{19}, Κορων., Μπούας 54, 128, Ψευδο-Σφρ. 268^{14}· *μ η ν υ ώ,* Ερμον. Α 278, Λίβ. Ρ 329, 930.

Το αρχ. *μηνύω*. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1**) Προαναγγέλλω, πληροφορώ: *μηνύειν σοι τα μέλλοντα και προγινώσκειν τόσον* Γλυκά, Στ. 23· *του ιατρού ελθόντος προς εκείνον, απηγορεύσατο αυτόν τον θάνατον μηνύσας* Διγ. Ζ 4248. **2**) Στέλνω μήνυμα, είδηση, γνωστοποιώ, αναγγέλλω: *πρώτον μηνύσω τούτο τω αυθέντη μου, όπερ και γέγονε· και παρ' εμού τούτο πρώτον έμαθε* Σφρ., Χρον. μ. 44^{23}· *κείρεται* (ενν. *ο Καντακουζηνός*) *την κόμην και αμφιέννυται τα μέλανα και τω βασιλεί και γαμβρώ* (ενν. *Ιωάννη Παλαιολόγω*) *μηνύει την του παλατίου δι' αυτόν ετοιμασθείσαν είσοδον* Δούκ. 69^{26}· *Αυθέντη δούκα, γίνωσκε ο δούκας σοι μηνύει πως κάμνει μάχην κατά σου* Κορων., Μπούας 22· *την χαράν σου μήνυσον* (ενν. *Βαβυλών*) *και τοις εν 'Αδη* Λέοντ., Αιν. ΙΙ 10· *εφώνησε τους φίλους του την λύτρωσιν μηνύων· ουδένας αυτών ήλπιζε ζωής αξιωθήναι* Διγ. Ζ 3150. **3**) Προσκαλώ: *μηνυθείς* (ενν. *ο Θεόληπτος*) *υπό του αυθεντός τού Ράντουλα εις το σκευάσαι μέγα μύρον* 'Εκθ. χρον. 67^{30}· *μηνυθείς* (ενν. *ο Ιμπρεΐμ μπασίας*) *υπό του αυθεντός, όπως συνδειπνήση αυτώ* 'Εκθ. χρον. 79^{2}. **Β'** Αμτβ.) στέλνω μήνυμα, εντολή: ***Τότε*** *στον καπετάνιον έστειλε και μηνύει* (ενν. *ο σινιόρ Μερκούριος*), *αυτός τον πρώτον πόλεμον να ποίσει του δεικνύει* Κορων., Μπούας 27.

μηνυώ, βλ. *μηνύω.*

μηνώ, Σπαν. Ο 17, Λόγ. παρηγ. L 691, Χρον. Μορ. Η 481, 680, 8344, Χρον. Μορ. Ρ 1634, 2648, Φλώρ. 1326, Λίβ. Sc. 1122, Λίβ. Esc. 577, Ιμπ. 270, 284, 461, Μαχ. 26^{11}, 164^{8}, 172^{16}, 334^{19}, 340^{6}, 388^{26}, Βουστρ. 488, Αλεξ. 994, 2470, Κορων., Μπούας 53, 101, Αχέλ. 1880, 1924, Αιτωλ., Μύθ. 106^{3}, Δωρ. Μον. XXII, Κυπρ. ερωτ. 21^{10}, 77^{21}, 104^{10}, Ερωφ. Β' 255, 289, 374, 401, Ιντ. β' 67, Βίος Δημ. Μοσχ. 409, Ιστ. Βλαχ. 111, 293, 499, 1480, Διγ. 'Ανδρ. 351^{22}, 385^{12}, 407^{9}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2370, Δ' 242, 1233, 1530, Ε' 440, 627, Ευγέν. 1219, Στάθ. Α' 279, Β' 270, Συναδ., Χρον. 62, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [977], Φορτουν. (Vinc.) Β' 271, Δ' 29, Διγ. Ο 1669, Διακρούσ. 85^{18}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 345^{17}, 402^{16}, 430^{3}, 446^{17}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κζ' 19, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 199^{r} (ενεστ. *μ η ν ά γ ω*), κ.π.α.

Από τον αόρ. του *μηνύω* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 125, Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μηνύω,* όπου και τ. *μενώ,* και Σακ., Κυπρ. Β' 660).

Α' (Μτβ.) **1α**) Στέλνω μήνυμα, φανερώνω, γνωστοποιώ: *συμβουλεύγουνται να σε σκοτώσουν και να πάρουν το κάστρον ... Διατί σε αγαπώ, σου το μηνώ* Μαχ. 546^{29}· **β**) ειδοποιώ, πληροφορώ, αναφέρω: *Λεπτομερώς του εμήνυσεν εκ στόματος κι εγράφως το πως ο πρίγκιπας Φλοράνς όπου ήλθε εις τον Μορέαν αγάπην, τρέβα εξεζητεί να ποιήσει μετ' εκείνον* Χρον. Μορ. Η 8702· *ο κάποιος το εμήνυσεν εκείνου του δεσπότου·* (παραλ. 1 στ.) *κι εκείνος, ως το ήκουσε, ως το επληροφορέθη* Χρον. Μορ. Ρ 1086· *του Δον Καρτσία να μηνά τι γίνεται καθ' ώρα* Αχέλ. 1957· *εράξαν εις την Αλικήν και εμηνύσαν του κουβερνούρη, απού εκουβερνίαζεν το ρηγάτον διά τον κοντοστάβλην και της βουλής του* Μαχ. 594^{29}· *ως δου* (ενν. *τα μάτια*) *άλλα κάλλη και 'ρεχτού, του 'Ερωτα μηνούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1269· (με σύστ. αντικ. και είδος σύστ. αντικ.): *της Πόλης γαρ ο βασιλεύς ... συχνά πυκνά μηνύματα αυτός ημάς εμήνα* Αργυρ., Βάρν. Κ 140· *με την άκρα του ματιού μαντάτο τση μηνούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1117· *έστειλε ... για να κατασκοπήσουν τετρακοσίους Βούλγαρους, λόγον να του μηνύσουν* Ιστ. Βλαχ. 1032· **γ**) αναγγέλλω, ανακοινώνω: *Ο δούκας τους εμήνυσε, τα σύνορα γυρεύει* Χρον. Τόκκων 1621· *και μήνα τους με όμορφα λογία πως θέλομεν ποίσειν την αγάπην* Μαχ. 282^{26}. **2**) Ζητώ: *Πολλά το εντράπη* (ενν. *ο Αντρόμαχος*) *κι ήθελε του Ρήγα να μηνύσει θέλημα να 'χει κι άλλη μια να κονταροκτυπήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1649· *μήνυσε ο ρηγόπουλος γυναίκα να την πάρει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 798· *ετούτον όλον τον λαόν μετά με σε αποστέλνει* (ενν. *ο ρήγας*) *... βοήθειαν διά την μάχην* (παραλ. 1 στ.). *Και πάλι αν χρήζεις πλεότερον, μήνα του να σε στείλει* Χρον. Μορ. Η 6583. **3α**) Παραγγέλλω: *Ο Θεός μας σου μηνά σύντομα να θελήσεις όλους αυτούς του Ισραήλ εδά να απολύσεις* Χούμνου, Κοσμογ. 2213· (με σύστ. αντικ. και είδος σύστ. αντικ.): *μήνυμαν τον εμήνυσεν γαμπρόν να τον επάρει* Λίβ. Esc. 2799· *Μαντάτο την εμήνυσε να μάθει την αιτίαν* Αιτωλ., Μύθ. 104^{7}· **β**) διατάζω: *ο βιζίρης στα Χανιά εμήνυσε να μπούνε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 505^{3}· *ο ρήγας, φρένιμος και αποτορμος, εμήνυσεν εις την Αμόχουστον να βάλουν εις οδηγίαν ούλα τα κάτεργα* Μαχ. 164^{34}. **4**) Κλητεύω: *Ο σιρ Μαρκ ήλθεν εις την αυλήν ... και είπεν: «Κύριε, εγώ αγκαλώ εις εσέναν τον σιρ Ζουάν ... απέ τα σπίτια τά κρατεί εις το Γιάφα απού μου έπεσαν απού τον θείον μου ... και μήνυσ' του να έλθει ώδε να μου ικανώσει το δίκαιον»* Ασσίζ. 167^{30}. **5**) Καλώ, προσκαλώ: *ο 'κονόμος μας μηνά να πάμεν να γευτούμεν* Διήγ. ωραιότ. 312. Φρ. *μηνώ χαρτίν ή χαρτία* = στέλνω έγγραφο μήνυμα, εντολή: *μανθάνοντα ο ρε Πιέρ το πως οι Γενουβήσοι ... δεν επέψα να πάρουν τις ι' χι(λι)άδες τα δουκάτα απέ*

την Βενετίαν, εμήνυσεν χαρτία εις την Βενετίαν ότι ανέν και πέψει ο κοντοστάβλης να ζητήσει τα καρτζά να μεν του δώσουν τίποτες Μαχ. 542^{8}· πάλιν ο κοντοστάβλης μηνά άλλον χαρτίν του ρηγός: «Αφέντη ...» Μαχ. 512^{15}· όρισεν (ενν. η ρήγαινα) και επιντώσαν το μηνίον του ... ονομίσματα ρ' τον χρόνον και εμήνυσεν χαρτίν ... του εμπαλή της αυλής της να το πιντώσει Μαχ. 446^{17-8}. **Β'** (Αμτβ.) στέλνω μήνυμα, ειδοποιώ, παραγγέλλω: Μηνά προς τον Ιμπέριον (ενν. ο πατέρας του) και φέρνουν τον ομπρός του Ιμπ. 134· ο Δούκας γαρ της Βενετίας ... καταπαντούθεν εμήνυσε διά τους φλαμουραρίους Χρον. Μορ. Η 1180· διά τον γιατρόν εμήνυσεν κι έδραμε δίχως άλλο Ριμ. Απολλών. (Βεν.) [1667].

μήποτε, επίρρ., Καλλίμ. 2184, Διγ. (Trapp) Gr. 2127, Διγ. Ζ 2732, Ριμ. Βελ. 669, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 324^{v}· *μ ή π ο τ ε ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 156^{r}.

Το αρχ. επίρρ. *μήποτε*. Η λ. και σήμ. στη Νάξο (Andr., Lex.).

μηπρίν, σύνδ., Χρον. Μορ. Ρ 4047, 4064, 7788, 8535· *μ η π ρ ο ύ,* Χρον. Μορ. Η 4047, 4064, 7788, 8361, 8535, 9037, 9135, Θησ. (Foll.) Ι, 45· *π ρ ι μ ή·* *π ρ ι μ ή ν.*

Από τη συνεκφ. του μορ. *μη* και του συνδ. *πριν*. Ο τ. *μηπρού* με επίδρ. συνδ. ή επιρρ. σε -*ού* (πβ. και Schmitt [Χρον. Μορ. σ. 616, λ. *πρου*] ή με β' συνθ. τον τ. *πρου* του *πριν*. Οι τ. *πριμή* και *πριμήν* με αναστροφή των συνθ. Τ. *πίρμη, πιρμή, πούρμη,* κ.ά. σε μικρασιατικά ιδιώμ. (Dawk., Modern Gr. 634, Ανδρ., Φάρασ. 67) και *προμή* στη Θράκη (Ανδρ., ό.π.).

Μήπως προηγουμένως· προτού: *υπάγαινε με το καλόν και με τον λογισμόν σου, μηπρίν σε κοπανήσουσι και δώσουν σε το ογόν σου* Προδρ. ΙΙΙ 362· *εβγήκες απεκεί πριμήν σε χτυπήσει* (ενν. *η πανούκλα*)*; εγλύτωσες· απέμεινες μέσα; απέθανες κιόλα.* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 132^{r}· (με επόμ. το *να*) *στο νουν του δεν εμέτρησε Σερμπάνου την ανδρείαν, αλλά τον εκατάπαιζεν ακόμη πριμή να 'ρθει* Ιστ. Βλαχ. 165.

μηπρού, σύνδ., βλ. *μηπρίν*.

μήπως, σύνδ., Σπαν. Ο 122, Καλλίμ. 2425, Διγ. Ζ 809, Πουλολ. (Τσαβαρή) 376, Φλώρ. 1296, Ερωτοπ. 711, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 527 κριτ. υπ., Θρ. αλ. 45, Μαχ. 380^{21}, Γαδ. διήγ. 70, Αιτωλ., Μύθ. 41^{14}, Χρον. σουλτ. 96^{1}, 138^{34}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1168, Πτωχολ. Ρ 330, Ερωφ. Δ' 515, Κατζ. Γ' 63, Παλαμήδ., Βοηθ. 917, Σταυριν. 273, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1712, Δ' 776, 887, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 54^{r}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 252^{9}, 270^{10}, κ.α.

Ο αρχ. σύνδ. *μήπως*. Η λ. και σήμ.

1) Μη τυχόν, μπας και (σε ενδοιαστ. πρόταση· συχν. ακολουθείται από το *και* πλεοναστικά, βλ. Τζάρτζ., Νεοελληνική Σύνταξις Β' 26): *Φοβούμαι μήπως και κιανείς βοσκός την απαντήξει* Πανώρ. Β' 53· *δειλιάζω το μήπως με απολογιάσεις* Ερωτοπ. 543· *ου φρίττεις μήπως πέσει εξ ουρανού κεραυνός ...;* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι VII 41· *πρόσεχε, πολλά μη συντυχαίνεις, μήπως και μετά θάνατον καταδικάσουσί σε ...* Προδρ. IV 147· *ας φυλάσσομεν μήπως και μας γελάσει* (ενν. *ο κλέπτης*) Πένθ. θαν.[2] 516· *να κρυβηθεί εγύρευσεν, μήπως τον ατιμώσουν* Πουλολ. 318· *Φύγε ..., μήπως και σε σκοτώσουν* Διγ. Ο 1643· *ελώφαξα, μήπως μ' εκβάλουν έξω* Προδρ. ΙΙΙ 173a χφ CSA κριτ. υπ.· *γιατί πολλά φοβάτον τον Μιχαήλ κατόπιν του μήπως και κυνηγά τον* Παλαμήδ., Βοηθ. 370· *την δέ σέλαν εσκέπαζεν μήπως κορνιακτούται* Διγ. Ζ 1524· (με προηγ. το μόρ. *να*) *εφοβείτον να μήπως έλθει ο αδελφός του* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 137^{v}. **2**) (Σε είδος πλάγιας ερώτησης μετά πρόταση που δείχνει γενικά ενέργεια, για να δηλωθεί κ. το ενδεχόμενο ή επιδιωκόμενο και επιθυμητό): *Εβάστα το δοξάρι του, ... μήπως και λάχει τίβοτσι άγριο να κυνηγήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 668· *Ακροκαρτέρησε να 'ρθουν και αυτοί οπού λείπα, μήπως και θέλουσιν και αυτοί κάτι να παραγγείλουν ...* Απόκοπ.[2] 461· *εκαρτέρει τον άγουρον, μήπως και υποστρέψει* Διγ. Ζ 2457· *πολέμησον αυτόν, μήπως και τον νικήσεις* Διγ. Ζ 327· *με παρηγοριές πάσκει να την περάσει, μήπως και ξελησμονηθεί ο πόθος σα γεράσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 42· *ας βγάλομεν 'κονίσματα Θεού να δεηθούμεν* (παραλ. 1 στ.) *μήπως και πάψει τον θυμόν και να μεταγνωμίσει* Διήγ. ωραιότ. 201· (με επόμ. το μόρ. *να*) *εγέμισε σύντομα το δοξάριν και ρίκτει τάχα εις τον αετόν μήπως να τον δοξεύσει* Λίβ. Esc. 2694· *Λίγο να τραγουδήσω θέλω σε τούτο το στενό, μήπως να την ξυπνήσω, στο παραθύρι της να βγει* Κατζ. Α' 124.

μήπωστας, σύνδ., βλ. *μηπωστάς*.

μηπωστάς, σύνδ.· *μ ή π ω σ τ α ς.*

Από το σύνδ. *μήπως* κατά παρέκταση αναλογ. προς τα *ανισωστάς, διχωστάς, μαλλιοστάς,* κ.ά. (Για την παραγ. βλ. Χατζιδ., ΕΕΠ 7, 1910/11, 80 και Φιλ., Γλωσσογν. Β' 158-9). Ο αναβιβ. του τόνου στον τ. από επίδρ. του *μήπως*.

(Απορημ. σε ευθεία ή πλάγια ερώτηση με επόμ. συν. το σύνδ. *και*· για την πλεοναστική χρ. του *και* βλ. Τζάρτζ., Νεοελληνική Σύνταξις Β' 26) μήπως, μη τυχόν, αν: *Είντα μεσίτη; μηπωστάς και θες να πεις ρουφιάνο;* Στάθ. (Martini) Β' 195· *τις κατέχει μηπωστάς οκ τη δική μας χώρα γνέφοντας τον εσήκωσε ...;* Στάθ. (Martini) Β' 327· (για δήλ. ελπίδας ή προσδοκίας): *να πα να ρεμεντιαριστείς, μήπωστας και γλυτώσεις* Φορτουν. (Vinc.) Β' 93.

μηρί(ν) το, βλ. *μηρί(ο)ν*.

μηρινθώδης, επίθ., Ψευδο-Σφρ. 424^{11}.

Από το ουσ. *μήρινθος* και την κατάλ. -*ώδης*. Η λ. και στο Νικήτ. Χων. 721^{10} (Βλ. και Steph., Θησ.).

Φτιαγμένος από σχοινί, σχοινένιος: *κλίμακας έχουσας τας βαθμίδας μηρινθώδεις* αυτ. 390^{7-8}.

μηρί(ο)ν το· *μ έ ρ ι,* Ευγέν. 850· *μ ε ρ ί,* Διγ. Ζ 3392, Πεντ. Γέν. XXIV 2, XXXII 26, 32, XLVII 28, Έξ. XXVIII 42, XXXVII 17, Αρ. V 21, 22, VIII 4, Πηγά, Χρυσοπ. 399(11), Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1090, Στάθ. (Martini) Γ' 212, Ροδινός (Βαλ.) 65, Μαρκάδ. 434, Διγ. Ο 2753, Τζάνε, Κρ. πόλ. 497^{18}· *μ ε ρ ί ν,* Φλώρ. 383, Μαχ. 620^{23}, Χούμνου, Κοσμογ. 1291, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 36^{21}, 67^{21}, Κορων., Μπούας 62, Διγ. 'Ανδρ. 388^{29}· *μ ε ρ ί (ο) ν,* Σταφ., Ιατροσ. 5^{142}, Προδρ. ΙΙΙ 372, IV 62a χφ g κριτ. υπ., Ασσίζ. 178^{18}, Ερμον. Η 146, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 576, 590, κριτ. υπ.), Αλεξ. 1557, Συναξ. γυν. 101, Χρον. σουλτ. 40^{34}· *μ η ρ ί,* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Β' [333], Χρον. Τόκκων 3355· *μ η ρ ί ν,* Σπανός (Eideneier) Α 392, Πόλ. Τρωάδ. 577.

Το αρχ. ουσ. *μηρία* (τα) στον εν. (Η χρ. ήδη μτγν.· βλ. L-S, λ. *μηρία*). Ο τ. *μέρι* για την ομοιοκαταληξία. Οι τ. *μερίν* και *μηρίν* στο ποντιακό ιδίωμ.· βλ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μερί(ν)*. Ο τ. *μηρί* στο Meursius (λ. *μυρή*) και σήμ. ιδιωμ. (Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. Χώρου 17). Ο τ. *μερί* στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Μηρός· γοφός: *το σπαθί του εις το μερί λαβωματιά του αφήκε* Ερωτόκρ. (Αλεξ.

Στ.) Β' 1094· *ο ποντικός του χερίου ού του μερίου* Ασσίζ. 431[2]· *καπόνους τέσσερεις καλούς κι ένα μερί βιδέλο* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 69· *αν ένι τις και δόκιμος και έχει ψυχήν θρασείαν* (παραλ. 1 στ.) *και σφίξει τα μηρία του, πονέσει την καρδιάν του* (χφ *καρδίαν*) Προδρ. III 372 χφ V κριτ. υπ.· **β**) ? λαγόνα: *να είναι αν εμαγαρίστην* (ενν. *η γεναίκα*) ... *και να έρτουν εις αυτήν τα νερά τα καταραμένα για πικρά και να πρηστεί η κοιλιά της και να πέσει το μερί της* (έκδ. *μέρι* από τυπογρ. λάθος) Πεντ. Αρ. V 27 (για το χωρίο πβ. 'Αμ., Λαογρ. 3, 1911, 57 και σημ. 1)· φρ. *εβγαίνω από μερί κάπ.* = γεννιέμαι, κατάγομαι από κάπ.: *ήτον όλες οι ψυχές οπού εβγαίνουν από μερί του Ιακώβ εβδομήντα ψυχές* Πεντ. 'Εξ. Ι 5. **2**) (Μεταφ., εδώ προκ. για λυχνία) πόδι, βάση, υποστάτης: *να κάμεις λυχνιά μάλαμα καθάριο· σφυριστή να γενεί η λυχνιά· το μερί της και το καλάμι της· οι κούπες της, τα μήλα της και τα άθια της από αυτήν να είναι* Πεντ. 'Εξ. XXV 31.

μήρος, Ι, Ασσίζ. 117[29] (και χφ φ. 112[r]), πιθ. εσφαλμ. αντί *μέρος* από παραδρομή του γραφέα· διορθώσ.

μήρος, ΙΙ, βλ. *μηρός.*

μηρός ο, Ιατροσ. 21[105], Ερμον. Χ 178· *μ ή ρ ο ς,* Ερμον. Χ 182.

Το αρχ. ουσ. *μηρός.* Ο τ. από μετρ. αν. Η λ. και σήμ. ως λόγ.

μηρυκάζω, βλ. *μαρουκάζω.*

μητάτο(ν) το, Σαχλ., Αφήγ. 130, Αχέλ. 1084, Πανώρ. Β' 127, 415, 591, 594, Γ' 228, 272, 385.

Το λατ. *metatum.* Η λ. τον 6. αι. (L-S Suppl. και Lampe, Lex., λ. *μιτάτον*). Τ. *μετάτον* στο Αρμεν. Εξάβ. Β' 5[9], στο Meursius και στο Du Cange. Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Lavr. 71[81], 89[166]), του 14. αι. (Act. Lavr. 118[192], 130[22], Act. Esph. 23[31], Act. Saint Pantél. 11[26]), σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Γ') και ως τοπων. (Κόλιας, Αθ. 51, 1941, 142 και 'Αμ., Γλωσσ. μελετ. 168).

1) Στάνη: *Τάχα και να κατέβηκε εδώ στη βρύση κάτω η γ-αίγα που μου ξέκοψε κι έφυγ' εκ το μητάτο;* Πανώρ. Γ' 266· *Ας πάμε στο μητάτο μας, όλ' οι βοσκοί να 'ρθούσι* Πανώρ. Ε' 367. **2α**) Η υποχρέωση των πολιτών να παρέχουν κατάλυμα στους ξένους, στους κρατικούς υπαλλήλους, πολιτικούς ή στρατιωτικούς που ταξιδεύουν για εκτέλεση αποστολής (Βλ. Κόλια, Αθ. 51, 1941, 129 κε.): *τας φυλακάς εξεκένωσαν, τα κλωβία και την παλιουργήν εχάλασαν, τα μητάτα κατέπαυσαν, τους δέ οίκους τοις κληρονόμοις απέδωκαν* Ιστ. Ηπείρ. XXXI[7]· *περί του οίνου της σίκλας και των αγγαρειών και ζημιών και δασμών του όλου χρόνου και άλλα τινά πάθη, ήγουν μητάτα και προνοίας και μονοπώλια* Ιστ. Ηπείρ. XII[10]· **β**) (συνεκδ.) κατάλυμα· (εδώ σκωπτικά): *όλοι οι παπάδες έχουσιν το σπίτιν της μητάτον* Σαχλ., Αφήγ. 718.

μήτε, σύνδ., Διήγ. Βελ. 304, Σουμμ., Ρεμπελ. 188.

Ο αρχ. σύνδ. *μήτε.* Η λ. και σήμ.

Ούτε: Πτωχολ. Β 104.

μήτηρ-μητέρα η, Προδρ. ΙΙ Η 25d, Διγ. Ζ 1100, 1142, Διγ. (Trapp) Esc. 549, 635, Βέλθ. Τίτλ., 1166, Απολλών. 8, Λίβ. Ρ 407, Ιμπ. 459, 740, 790, 795, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 133, Μαχ. 648[17], Διήγ. Αλ. V 6, 7, Πτωχολ. α 488, 684, Πτωχολ. Ρ 305, 306, Παλαμήδ., Βοηβ. 540· αιτιατ. εν. *μ ή τ η ρ,* Βεντράμ., Γυν. 287· *μ η τ ρ ί,* Περί ξεν. Α 286 (ονομ.), Αλεξ. 464, 2236, 2272 (αιτιατ.), 2295 (κλητ.).

Το αρχ. ουσ. *μήτηρ.* Για τον τ. *μητρί* βλ. Καλιτσ., Χρ. Κρ. 2, 1913, 160 (Πβ. αυτ. 144), Καλιτσουνάκι [Περί ξεν. Α σ. 26] και Holton [Αλεξ. σ. 86-7]. Η λ. *μητέρα* και σήμ.

1α) Μητέρα: Διγ. Ζ 414, Ιμπ. 227, Πένθ. θαν.[2] 92, Λίβ. Esc. 655· (προκ. για ζώο): Πτωχολ. Β 171· έκφρ. (1) *από κοιλιάς μητρός* = από την αρχή, από την πρώτη στιγμή της ζωής: *συ εί ο ποιητής, ο πλάστης και Θεός μας, όπως σε εγνωρίσαμεν από κοιλιάς μητρός μας* Διακρούσ. 114[30]. (2) *βασίλισσα μητέρα* = η μάννα του βασιλιά, βασιλομήτωρ: Πτωχολ. Α 261· **β**) (προκ. για την Παναγία): *η μήτηρ του Χριστού, λέγω, η Παναγία* Διακρούσ. 116[22]· *δόξαζε τον Κύριον και την αυτού μητέραν* Ιστ. Βλαχ. 2074. **2**) (Μεταφ. προκ. για την εκκλησία) «μητέρα» των πιστών: *Μητέρα μας την Εκκλησιάν εκείνην να φυλάξω, την αχαμνήν και γηραιάν εκείνην ν' αναθρέψω* Αρσ., Κόπ. διατρ. [309]· *με θέλημα εκείνης της μητρός μου* (παραλ. 1 στ.) ... *να ποίσω πατριάρχην εις Μόσχοβον* Αρσ., Κόπ. διατρ. [321]· έκφρ. *μητέρα των εκκλησιών* = (προκ. για το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως): *ακούσαντες δέ τον θάνατον του πατριάρχου οι αρχιερείς όλοι της δύσεως και της ανατολής ... εσυνάχθησαν εις την μητέρα των εκκλησιών, την καθολικήν μεγάλην εκκλησίαν* Ιστ. πατρ. 127[12]. **3**) (Μεταφ.) αυτή που φροντίζει σαν μητέρα, προστάτρια: *εκυβέρναν την βασιλείαν η μακαρία Πουλχερία, ... η μήτηρ των ορφανών και πτωχών* Χρον. βασιλέων 431· *των ναυτών στο πέλαγος είναι* (ενν. *η Παναγία*) *πάντα μητέρα* Διακρούσ. 117[12]. **4**) (Μεταφ.) πηγή, αιτία: Ιστ. Βλαχ. 2079.

μητόπολις· *μητόπολιν,* Ασσίζ. 384[18], εσφαλμ. αντί *μητρόπολιν* (πιθ. τυπογρ. λάθος).

μήτρα η, Τρωικά 521[2], Πεντ. Γέν. XX 18, XXIX 31, XXX 22, 'Εξ. XIII 2, 12, XXXIV 19, Αρ. III 12, VIII 16, Πτωχολ. α 746.

Το αρχ. ουσ. *μήτρα.* Η λ. και σήμ.

Μήτρα: Διακρούσ. 69[41], Πτωχολ. α 685, Πεντ. Γέν. XLIX 25. **'Εκφρ.** *άνοιγμα μήτρας·* βλ. *άνοιγμα* 2. **Φρ.** *ανοίγω τη μήτρα·* βλ. *ανοίγω* Α' 4.

μητραλοίας ο, Φυσιολ. (Zur.) XVII 3[7-8]· *μ η τ ρ α λ ῴ α ς,* Φυσιολ. (Zur.) XVII 2[8] (πληθ. *μητραλῷοι*), Φυσιολ. (Kaim.) 27a[5]· *μ η τ ρ ο λ ο ί α ς,* Φυσιολ. (Kaim.) 26a[4], 27a[1]· *μ η τ ρ ο λ ῴ α ς,* Φυσιολ. (Zur.) XVII 2[9] (πληθ. *μητρολῷοι*), Φυσιολ. (Kaim.) 26 b[4] (πληθ. *μητρολῷες*).

Το αρχ. ουσ. *μητραλοίας.* Οι τ. *μητραλῴας* και *μητρολῴας* μτγν. (L-S, Bauer, λ. *μητραλῴας*). Για τον τ. *μητρολοίας* βλ. Steph., Θησ.

μητραλῴας ο, βλ. *μητραλοίας.*

μητρί η, βλ. *μήτηρ-μητέρα.*

μητρία και **μητρι(γι)ά** η, βλ. *μητρυιά.*

μητρικός, επίθ., (Ι), Ελλην. νόμ. 580[5-6], 580[8], Διγ. 'Ανδρ. 318[31].

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Που ανήκει ή αναφέρεται στη μητέρα: *μητρική θωριά* Ροδολ. Β' [304]· *Μην φοβηθείς τον θάνατον παρά κατάραν την μητρικήν* Διγ. 'Ανδρ. 318[30]· *εάν διγαμήσει ο πατήρ, έχουσιν οι παίδες άδειαν λαμβάνειν τα μητρικά αυτών πράγματα αύθις* Ελλην. νόμ. 580[23].

μητρικός, επίθ., (II).

Από το ουσ. *μήτρα* και την κατάλ. *-ικός*. Το ουδ. ως ουσ. στον εν. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 999 και στον πληθ. στο Somav. (λ. *μητρικά*) και σήμ.

Που ανήκει στη μήτρα, που έχει σχέση με τη μήτρα: *Αντλημός μητρικός* Ιατροσ. κώδ. σιζ'· *μητρικό εγλυστήρι* αυτ. σιη'.

μητρολοίας και **μητρολώας** ο, βλ. *μητραλοίας*.

μητροξάδελφος ο.

Από τα ουσ. *μητέρα* και *εξάδελφος*.

Εξάδελφος της μητέρας ή από τη μεριά της μητέρας: *του γαρ στρατηγού Νεστόρου μητροξάδελφος υπήρχεν* (ενν. *ο Φοίνιξ*) Ερμον. Δ 129.

μητροπολεπίσκοποι οι.

Από τα ουσ. *μητροπολίτες* και *επίσκοποι* (Πβ. και Tsiouni [Διήγ. παιδ. σ. 135]).

Μητροπολίτες και επίσκοποι: *το χοντρό μαλλίν ... κάμνουσιν ράσα υψηλά ...* (παραλ. 1 στ.), *μανδία, παραμάνδια μητροπολεπισκόπων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 506.

μητροπόλι(ν) το, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 461.

Από το ουσ. *μητρόπολις* με αλλαγή γένους.

Μητρόπολη, καθεδρικός ναός: *πάσαν ώραν επήγαινεν και επροσκύνα ... εις την Κυρίαν απού είναι εις το μητροπόλι, την επονομαζομένην Μεσοπαντίτισσαν* αυτ. 459.

μητρόπολις-η η, Διάτ. Κυπρ. 512^{20}, Ασσίζ. 133^{10}, Βίος Αλ. 1987, 4909, Byz. Kleinchron. Α' 232^{23}, 647^{4}, 325^{1,2}, Μηλ., Οδοιπ. 640, Αρσ., Κόπ. διατρ. [360, 373], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 461, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 41^{v}, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *μητρόπολις*. Η λ. και σήμ.

1) Πρωτεύουσα χώρας, πολιτιστικό ή θρησκευτικό κέντρο, μεγαλούπολη: Ριμ. Βελ. 120· *την νέαν Αλεξάνδρειαν κατ' Αίγυπτον την ούσαν, μητρόπολιν υπάρχουσαν πάσης της οικουμένης* Βίος Αλ. 1525· *'Ηφταξα ... στη χώρα τη μητρόπολη και χαίρεται η καρδιά μου* Στάθ. (Martini) Γ' 76· *έχει* (ενν. *ο σουρτάνος*) *μητροπόλεις όπου είναι δυνατές παρά τες δικές σου και πλούσιες παρά την χώραν σου* Μαχ. 642^{16}. **2**) (Εκκλ.) έδρα μητροπολίτη, περιφέρεια όπου εκτείνεται η δικαιοδοσία του: *το 'Αργος γέγονεν μητρόπολις εν έτει ,ςφϛζ'* Byz. Kleinchron. Α' 229^{6}· *πού είναι η Ανατολή εις την οποίαν ήσαν τόσες επισκοπές και τόσες μητρόπολες, κάπου χίλιες είχε μόνον ο Κωνσταντινουπόλεως* Ροδινός (Βαλ.) 149· *πάντα όσα έχουν, αν ετελεύτησαν αξηγόρευτοι, εντέχεται να γίνουνται της καθολικής εκκλησίας, τήν λέγουν μάνναν των εκκλησιών, τουτέστιν μητρόπολιν* (έκδ. *μητόπολιν*· διορθώσ.) *εκείνης της χώρας οπού ετελεύτησαν* Ασσίζ. 384^{18}. **3**) (Εκκλ.) μητροπολιτικός, καθεδρικός ναός: *Εκτίσθη ‹εν› τω Πάρω ... ο ναός του αγίου Αγαθονικού και νυν μητρόπολις, ... έτει ... ,ςχνς'* Byz. Kleinchron. Α' 679^{1}· *έκαμαν* (ενν. *δέησες*) *εις την μητρόπολιν όλοι ‹οι› ιερείς μαζί και ελειτουργούσαν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 85^{r}· *Αύριον εις την μητρόπολιν σύναξις θέλει γένει, οι άρχοντες θέλουν συναχθεί* Χρον. Τόκκων 1350.

μητροπολίτης ο, Χρον. Μορ. Η 2683, 3309, 8599, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 506 κριτ. υπ., Χρον. Τόκκων 1506, Σφρ., Χρον. μ. 132^{33}, Ιστ. Ηπείρ. XXXII^{6}, Ορισμ. Σινάν 63$^{1-2}$, Byz. Kleinchron. Α' 154^{005}, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 237, Ψευδο-Σφρ. 534^{13}, Χρον. σουλτ. 36^{34}, Αρσ., Κόπ. διατρ. [808], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 462, Δωρ. Μον. XXI, XLII, Χρον. βασιλέων 1165, Σεβήρ., Ενθύμ. 28, Ιστ. Βλαχ. 227, 1400, 2849, Τζάνε, Κρ. πόλ. 589, κ.α.

Το μτγν. ουσ. *μητροπολίτης*. Η λ. και σήμ.

Μητροπολίτης, επίσκοπος που εδρεύει στην πρωτεύουσα μιας περιφέρειας και έχει διοικητική δικαιοδοσία στις επισκοπές της: *δοκανίκια γλυπτά, τορνοεμφωλευμένα, κρατούν τα οι επίσκοποι και οι μητροπολίται* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 918· *Ρηγάδες παίρνει ο θάνατος, πριντζίπους, βασιλιάδες, μεγάλους γαρδενάληδες και μητροπολιτάδες* Αλφ. 15^{34}· *αφέντης είσαι λαϊκός, βλέπε την αφεντιά σου και μην ανακατώνεσαι ..., διότι δεν εδόθηκε ... 'πισκόπους να χειροτονάς και μητροπολιτάδες* Ιστ. Βλαχ. 1882· *μητροπολίτης έτερος παρού της Λευκουσίας αρχιεπίσκοπον μη έχειν εις την αυτήν νήσον, ότι μία εστίν ενορία* Διάτ. Κυπρ. 504$^{28-9}$· *Του μητροπολίτη της Πατρού μετά τους κανονίκους οχτώ φίε καβαλλαρίων του έδωκαν να έχει* Χρον. Μορ. Η 1955.

μητροπολιτικός, επίθ., Διάτ. Κυπρ. 502^{13}, 504^{18}.

Το μτγν. επίθ. *μητροπολιτικός* (L-S Suppl.). Η λ. και σήμ.

Που ανήκει ή αναφέρεται στο μητροπολίτη: *Αρχιεπίσκοπον δέ και τους επισκόπους τους Λατίνους ... δίκαια μητροπολιτικά επισκέπτεσθαι* αυτ. 509^{30}.

μητροπρεπώς, επίρρ.

Από το επίθ. **μητροπρεπής*. Η λ. τον 8. αι. (Steph., Θησ., Lampe, Lex.).

Με τρόπο που ταιριάζει σε μητέρα, μητρικά: *Κλίνον, σταυρέ πανάγιε, προς με την κορυφήν σου να ασπασθώ μητροπρεπώς εν σοι τον ποιητήν σου* Διακρούσ., Πένθος 142.

μητρυιά η· *μητρυία,* Ελλην. νόμ. 567^{24}, 568^{18}· *μητρία,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 314^{v}· *μητριά,* Δεφ., Λόγ. 545, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 113^{v}, Χρον. βασιλέων 728, Ευγέν. 177, 582, 1404, 1532· *μητριγιά,* Φαλιέρ., Λόγ. 385 κριτ. υπ. (Βλ. Κριαρ., ΕΜΑ 1, 1939, 147), Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [Χορ. 9].

Το αρχ. ουσ. *μητρυιά*. Για τον τ. *μητρυία* πβ. συγγενικούς τ. στον **Andr.**, Lex. Ο τ. *μητριά* και σήμ.

Μητριά: Θησ. ΙΑ' [65^{4}], Ευγέν. 1304.

μητρώος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 1666.

Το αρχ. επίθ. *μητρώος*. Το ουδ. ως ουσ. και σήμ.

μηχαηνή η, βλ. *μηχανή*.

μηχάνευμα το.

Από το *μηχανεύομαι* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. και το Somav.

Τέχνασμα, πονηρό επινόημα: *την Τροιάν την δοξασμένην μέλλουν 'Ελληνες επάραι, πλην μετά μηχανευμάτων* Ερμον. Θ 265.

μηχανεύομαι.

Το μτγν. *μηχανεύομαι*. Τ. *μηχανεύγομαι* στο Βλάχ., *μηχανεύγω* στο Somav. (λ. *μηχανεύω*) και *μηχανεύκομαι* σήμ. στην Κύπρο (Σαχ., Κυπρ. Β' 660). Η λ. και σήμ.

(Μτβ. και αμτβ.) **1**) Επινοώ, τεχνάζομαι, σκαρώνω κ.: *γροικώντας 'γώ την δύναμιν τήν έχει αυτός* (ενν. *ο Δαρείος*) *την τόση, εμηχανεύθη το λοιπόν κι έκαμα 'γώ με γνώση* Αλεξ. 1516· *Πάλιν εκεί ο σκάνθαρος άλλο εμηχανεύθη* Αιτωλ., Μύθ. 2^{31}· (με αιτιατ.

προσ.) επινοώ κ. εναντίον κάπ.: *όσον σε ομνύει* (ενν. *ο Ρωμαίος*) *πλιότερον κι όρκους σε αφιερώνει, τόσον σε μηχανεύεται διά να σε απεργώσει* Χρον. Μορ. Η 1254· (με σύστ. αντικ.): *μηχανεύεται μίαν μηχανήν παράνομον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 418. **2**) Σκέφτομαι, λογαριάζω, σχεδιάζω: *Οι Φράγκοι εμηχανεύτησαν ωσάν κι οι Βενετίκοι* Χρον. Μορ. Η 849. **3**) Εξαπατώ, ξεγελώ: *ο μάστορας ο ζαριστής θέλει ... ... μ' αδικιάν ... πάντα να μηχανεύει* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 173· *εταράχθησαν* (ενν. *οι Τρωαδίται*) *μεγάλως* (παραλ. 2 στ.) *βλέποντες τον Διομήδην πώς εμηχανεύθην τότε εξ επιβουλής πλαγίου κι έτρωσεν τον Αριστέα* Ερμον. Α 39.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πονηρός, πανούργος: *ω βασιλεύ ... μηχανεμένε, εφευρετά, αδικοδολοπλόκε* Φλώρ. 733.

μηχανή η, Προδρ. IV 196, Καλλίμ. 1516, 2212, Ασσίζ. 151[18], Διγ. Ζ 4306, Φλώρ. 435, 1728, Λίβ. Sc. 2178, Γεωργηλ., Βελ. 11, κ.π.α.· *μ η χ α η ν ή.*

Το αρχ. ουσ. *μηχανή*. Η λ. και σήμ.

1α) Επινόημα, εφεύρεση: *Το ύδωρ δ' επεποίηκεν ανωφερές διόλου εκ μηχανής της εαυτού ώστε πολλούς θαυμάζειν* Διγ. Ζ 3918· *είχεν* (ενν. *το κελίν*) *στέγην ουρανόν και τους αστέρων δρόμους* (παραλ. 1 στ.) *μετά πανσόφου μηχανής και τέχνης παραξένου!* Καλλίμ. 425· **β**) τεχνική επινόηση, κατασκεύασμα: Διγ. Ζ 112, Διγ. 'Ανδρ. 314[26]· *όλα υπάρχουν κοπτερά,... τα χέρια του και η κεφαλή, οι πόδες του ανθρώπου, όλ' είναι ολοσίδερα, όλος αρματωμένος* (παραλ. 2 στ.). *Αναγκαλίζει το θηρίον τον άνθρωπον εκείνον* (παραλ. 1 στ.) *και το θηρίον σφάζεται από την μηχανήν του ανθρώπου* Φυσιολ. 371[17]· **γ**) (προκ. για δοκιμασία όρκου· βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Γ' 375): *Τζουίζε ήτον μία μηχανή του όρκου, απού να του έγγισεν ήτον σεσωσμένος και απού να μηδέν του έγγισεν ήτον χαμένος* Ασσίζ. 348[20]. **2α**) Πολεμική μηχανή: Καλλίμ. 985, 1188, Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 357, 358· **β**) (σε μεταφ.): *Μηχανάς έχετε ζώσας τους γαρ Αίαντας τους δύο* Ερμον. Ζ 248· **γ**) πολεμικό τέχνασμα: *ο Βαϊμούντος εις ετέραν τρέπεται μηχανήν ... Τείχος της πόλεως ην ... Τούτου ορύσσειν από γης ήρξαντο* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 329· **δ**) πολεμική ενέργεια, πράξη: *Αυτός δέ εκάθητο εν υψηλώ τόπω θεωρών τας μηχανάς άσπερ ειργάζοντο. Χαλάσαντες γαρ τα τείχη ...* 'Εκθ. χρον. 34[9]. **3**) Πονηρία, πανουργία: *Με τέχνη και με μηχανή δείχνει εντροπιαρία* Σπαν. Ο 231· *μηδέν βαλθείς με αλαζονείαν τού να τον πολεμήσεις, μόνον με τέχνην, μηχανήν, πολέμησον μετ' αύτον* Χρον. Μορ. Ρ 4965. **4**) Δόλος, δολοπλοκία, ραδιουργία: Προδρ. III 385, Ασσίζ. 428[3]· *η κόρη γαρ αναίτιος και αμέτοχος υπάρχει του δόλου και της μηχανής της φαρμακοποιίας* Φλώρ. 660· *μάθητε τας μηχανάς της πόρνης ταύτης κόρης* Καλλίμ. 2221· *έσωθεν της Τρωάδος ... του αλόγου μηχανήν κανείς ουκ ήξευρέ την* Βυζ. Ιλιάδ. 1013· (με σύστ. αντικ.) *μηχανεύεται μίαν μηχανήν παράνομον και έργον άθεον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 418· **5**) Τέχνασμα, κόλπο: *εκ μηχανής δέ, τεχνικώς, και ταύτης παραξένου ο του λουτρού και του θερμού παχύς ατμός ... ουκ επεσκέπαζε ... τους καθίρπτας* Καλλίμ. 306· *Η φάριτζα δέ έπαιζεν κι εθαύμαζον οι πάντες. εις έν επισυνάγουσα τα τέσσαρά της πόδια· καθάπερ, ώσπερ μηχανήν εκάθητο εκείσε* Διγ. Ζ 315· *άλογα τά εκατασκεύασεν εκ μηχανής η γραία* Λίβ. Sc. 1895. **6α**) Τρόπος ενέργειας: *Λοιπόν απόψε αφήτε με να ιδώ ν' αστρονομήσω* (παραλ. 1 στ.) *και να σας δώσω μηχανήν και μέθοδον και τρόπον* Λίβ. Esc. 2926· *προβλέπων* (ενν. *ο γάδαρος*) *δέ τον θάνατον αυτού τον καθημέραν και διαλογιζόμενος τι μηχανήν ποιήσαι* Συναξ. γαδ. 91· *Μερόνυκτα δυο στάθηκαν Φραντζόζοι σ' απορίαν και μηχανήν δεν ηύρασι, μα στέκασι σ' οκνείαν* Κορων., Μπούας 75· **β**) μέθοδος: *χρήζομεν βοηθείας και περισσής τε μηχανής και έξοδου σταμένων* Κορων., Μπούας 92· *δυνήση τω των ιερών ορνίθων γένει*

προς σωτηρίαν τινά πορίσασθαι μηχανήν Ιερακοσ. 335[6]· *'Εστι δέ και ετέρα μηχανή προς την των νηττών θήραν* Ιερακοσ. 514[17]. **'Εκφρ.** *εκ μηχανής* = από σκοπού, με υστεροβουλία: *τον τόπον τούτον ηύρηκεν εκ μηχανής η γραία, ότι προκύπτουσιν ομού Καλλίμαχος και κόρη* Καλλίμ. 1246. **Φρ.** *ράπτω μηχανάς* = μηχανεύομαι, ραδιουργώ: *ετέρας μηχανάς ράπτουσιν οι σπουδάζοντες αναβιβάσαι αυτόν εις την της βασιλείας περιωπήν* Σφρ., Χρον. μ. 160[30].

μηχάνημα το, Προδρ. III 443, Λίβ. Sc. 1350, 2074, Λίβ. Esc. 2820, 3249, *Ντελλαπ.*, Ερωτήμ. 2111, Τριβ., Ρε 9, Βυζ. Ιλιάδ. 560, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1316, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [994]· *μ η χ ά ν η μ α ν,* Καλλίμ. 2541, Φλώρ. 435, 449.

Το αρχ. ουσ. *μηχάνημα*. Η λ. και σήμ.

1) Μηχανή, συσκευή: Χρον. Τόκκων 3517· (μεταφ.): *ευρισκόμεσθαν από κάτω εις το μέγα ετούτο βάρος και μηχάνημα του ουρανού, οπού ολοένα κινάται ωσάν τον μύλον, να αλέθομεν ... την ζωήν μας* Ροδινός (Βαλ.) 76. **2**) Επινόημα, εφεύρεση: *Κατασκευής μηχάνημα φέρει πολλάκις βία εις ό Καλλίμαχος τανύν έποικεν εξ ανάγκης* Καλλίμ. (Pichard) 1748. **3**) Πολεμική μηχανή: Χρον. Τόκκων 392. **4**) Τέχνασμα, κόλπο· σόφισμα: Φυσιολ. (Legr.) 34, Φλώρ. 1599, 1631· *εις την φισκίναν γύροθεν εκείτοντα ζωδία* (παραλ. 7 στ.) *άλλον εκ μηχανήματος να παίζει το καλάμιν* Λίβ. *Ν* 2187. **5**) Σχέδιο, συμφωνία: *μετά τον πατέραν της μηχάνημαν εποίκεν να στήσει ρένταν των πεζών και των καβαλαρίων, είτις νικήσει ... ... άνδρα να της τον δώσει* Ιμπ. 779. **6**) Δόλος, δολοπλοκία, μεθοδεία: Καλλίμ. 2421, Λίβ. Sc. 1669, Ηπειρ. 219[18]· *εδιαλύθησαν του διαβόλου τα μηχανήματα* Εγκ. αγ. Δημ. 105[11].

μηχανητής ο.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Εφευρέτης πολεμικών μηχανών: *άριστος μηχανητής* (ενν. *ο Επειός*) Ερμον. Δ' 233.

μηχανία η, Καλλίμ. 2265, Ωροσκ. 41[25], Χρον. Μορ. Η 6959, Σαχλ., Αφήγ. 645, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1026, 2114, Φυσιολ. (Legr.) 370, Φυσιολ. 371[33], Θησ. Ε [19[1]], Κορων., Μπούας 125, Ψευδο-Σφρ. 382[6], κ.α.· *μ η χ α ν ι ά,* Χρον. Μορ. Η 1047, 1078, 4905, 4911, 6677, 6950, Χρον. Μορ. Ρ 1099, 4908.

Η λ. στον Ησύχ., λ. *μαγγανεία* (πβ. και λ. *μηχανίη* στο Lampe, Lex., λ. *μηχανή*), καθώς και στην υμνογραφία της Εκκλησίας (Βλ. Mitsakis, Glotta 43, 1965, 189, Τωμ., ΕΕΒΣ 44, 1979/80, 398).

1α[1]) Πονηριά, πανουργία, δολιότητα, κατεργαριά: *εφάνην η απιστιά, η μηχανιά ‹η› μεγάλη, τήν έχουσιν οι άπιστες, οι δολερές γυναίκες* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2075· *ας τους πολεμήσομεν με μηχανιάν και φρόνα, ως πολεμούν εις Ρωμανίαν οι Τούρκοι κι οι Ρωμαίοι* Χρον. Μορ. Η 6942· *όγιος πράττει πονηρά και μετα μηχανίαν τους αντρειωμένους κατελυεί και την αντρείαν νικάει* Χρον. Μορ. Ρ 4905· **α**[2]) (χωρίς αρνητ. περιεχόμενο) επινοητικότητα, εφευρετικότητα: *όσον ένι ο άνθρωπος στρατιώτης κι αντρειωμένος, αρμόζει να έχει μηχανιάν και φρόνεσιν εις αύτον: να πολεμεί προσεχτικά απάνω εις τον εχτρόν του* Χρον. Μορ. Η 4932· **β**) χρησιμοποίηση δόλου, απάτη: *άρχισε* (ενν. *ο Ιωάννης Βατάτσης*) *μάχη δυνατή να πολεμεί τους Φράγκους· ουχί ποτέ εις πρόσωπον, να πολεμεί εις κάμπον, αλλά με τρόπους μηχανιάς, ως πολεμούν οι Τούρκοι* Χρον. Μορ. Ρ 1047· *Η μηχανιά κι η πονηριά κερδίζει την αντρείαν* Χρον. Μορ. Η 4907· **γ**) υστεροβουλία, υπολογισμός: *με μηχανιάν και φρόνεσιν έπιασεν* (ενν. *ο μισίρ Ντζεφρές*) *κι ευλογήθην την*

θυγάτηρ του βασιλέως εκείνου του Ρομπέρτου Χρον. Μορ. Η 1194. **2**) (Συν. στον πληθ.) **α**[1]) τέχνασμα, παγίδα: *τον σταυρόν οπλίσου κατ' εκείνον* (ενν. *τον διάβολον*), *ίνα νικήσεις τας αυτού πολλάς τε μηχανίας* Φυσιολ. (Legr.) 391· *Οκτώβρη, … μήνα οπού είσαι κυνηγός, πλην εις μικρά πουλία, πιάνεις τα μετά μηχανιάς και εις το κλουβίν τα βάνεις* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 114· **α**[2]) (χωρίς αρνητ. περιεχόμενο) έξυπνο τέχνασμα, επινόημα, εφεύρημα: [*βλέπετ'*] *όσοι διαβαίνετε τες κάτω γειτονίες, να 'χετε φρόνησιν πολλήν, να 'χετε μηχανίες, διατί έχουν οι πολιτικές έτοιμες προξενείες και βάνουσιν τον άνθρωπον απέσω εις τες γωνίες* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 409· **β**) πολεμικό τέχνασμα, στρατήγημα: *μετά χωσιές και μηχανιές ούτω τους επλανέσαν κι εξέβησαν εις την φωνήν και ταραχήν εκείνην* Χρον. Μορ. Η 1099· *ως φρόνιμος όπου είσαι* (παραλ. 1 στ.) *κι εξεύρεις και τες μηχανιές όπου έχουσιν οι Τούρκοι* Χρον. Μορ. Η 6955· *τέχνες πολλές αρίφνητες και μηχανιές μεγάλες εποίησαν με δύναμιν την Τροίαν ν' αφανίσουν* Βυζ. Ιλιάδ. 953· **γ**) (?) κόλπο, «σκέρτσο»· αταξία, τρέλα: *τα ρυάκια εκείνος* (ενν. *ο ίππος*) *να πηδά … και με μεγάλες μηχανιές ρίκτει τον καβαλάρην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 199. **Φρ.** *μπαίνω εις μηχανιαν μετά …* = σχεδιάζω με κάπ., κάνω συμφωνία με κάπ. σκεπτόμενος πονηρά, υστερόβουλα: *μετά τον πατέρα της εις μηχανιάν εμπήκεν* Ιμπ. (Legr.) 883.

μηχανικός, επίθ., Σπαν. (Ζώρ.) V 183, Καναν. 65 C, 72 D, Δούκ. 407[28].

Το αρχ. επίθ. *μηχανικός*. Η λ. και σήμ.

1) Ευφυής· επινοητικός, εφευρετικός: 'Εκθ. χρον. 72[2]. **2α**) Δόλιος· ραδιούργος· ύπουλος: *ό κέκτηται προάστιον μικρότερον των άλλων προς ολιγούτσικον καιρόν εκεί τον αποστέλλει και τούτο δέ μηχανικόν ίνα τον παρεκβάλη* Προδρ. III 400 p χφ g κριτ. υπ.· *το μηχανικόν, το φθονερόν το γένος, το των ευνούχων* Καλλίμ. 2286· ***Τα κάλλη της της δίγνωμης μηχανική παγίδα έναι*** Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1487· **β**) κατασκευασμένος με σκοπό να εξαπατήσει: *εποίησαν το ξυλάλογον μηχανικόν και έβαλαν απέσω άνδρας αρματωμένους* Τρωικά 533[17]· έκφρ. *τέχνη μηχανική*: ραδιουργία, δολοπλοκία: *Βλέπε μικρόν κι αδύνατον μη τον καταφρονήσεις. Πολλάκις διά τέχνης γαρ μηχανικής, υιέ μου, την δύναμίν σου χάνεις* Σπαν. Α 604. **3**) Φτιαχτός, τεχνητός: *εκείνα τα μηχανικά κι αναίσθητα πουλία εσυνερίζοντο λοιπόν τα αισθητά και ζώντα* Διγ. Ζ 104. **4α**) Που αναφέρεται σε πολεμικές μηχανές, ιδίως πολιορκητικές: *βαλών εν αυτή* (ενν. *τη τριήρει*) *τους δοκιμωτάτους των Ιταλών και παντοία μηχανικά σκεύη* Δούκ. 347[11]· *πάμπολλα άγων μηχανικώτατα και μαχιμώτατα έργα, προσδοκών δι' αυτών μέρος του τοίχου χαλάσαι της πόλεως* Καναν. 64 C· *γυμνάζων αυτούς εις παρατάξεις και πόλεμον και ξύλα κατασκευάζων μηχανικά* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 136· **β**) πολιορκητικός: *πολλάς μεθόδους και μηχανικάς πράξεις διά τε πετροβολισμούς και κλίμακας και τειχωρυχίας εισπράξας ουδέν ωνήσατο* Δούκ. 423[22].

Το αρσ. ως ουσ. (Η χρ. ήδη μτγν. και σήμ.) = εφευρέτης ή κατασκευαστής μηχανών ή γενικ. τεχνικών έργων: *Ακούσας δέ ο αλιτήριος τους λόγους του μηχανικού, ευθέως εμήνυσαν τους Τούρκους διά γραφής* 'Εκθ. χρον. 72[12]· *Μαθόντες δέ οι Ρόδιοι εκ του μηχανικού ως εγώ είπον τούτο … πιάσαντες αυτόν εφούρκισαν* 'Εκθ. χρον. 72[17].

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = η πολιορκητική τέχνη· τρόποι και μέσα πολιορκίας: *πονηρός δέ και επιτήδειος ων περί τα μηχανικά πάσαν μηχανήν κατά της πόλεως του Δυρραχίου εκίνησε* Κομνηνής 'Αννας Μετάφρ. 283· *ουδέ ριψεπάλξεις ουδέ τειχεπάλξεις ουδ' ακροβολισμούς ουδ' άλλο τι των μηχανικών αντεπήγαγεν* Δούκ. 79[9].

μηχανικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *μηχανικώς* (L-S, λ. *μηχανικός*). Λ. *μηχανικά* και σήμ.

1) Με μηχανικά μέσα: *Σπεύδοντες οι ημέτεροι τότε διακρατήσαι ακρόπολιν μηχανικώς, έκραζον του κομίσαι κλίμακας* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 436. **2**) Με πονηριά, με δόλο: *εις ό έχει προάστιον μακρότερον των άλλων προς ολιγούτσικον καιρόν εκεί τον αποστέλλει, μηχανικώς και τούτο γαρ να μως τον παρεκβάλη* Προδρ. III 400 p χφφ CSA κριτ. υπ.

μηχάνι(ν) το, Σπανός (Eideneier) Β 223· *μ ε χ ά ν ι*, Gesprächb. 52[16]· *μ ο υ χ ά ν ι (ν)*, Πουλολ. (Τσαβαρή[2]) 177 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *μηχανή* και την κατάλ. *-ι(ν)* (Βλ. και Ανδρ., Λεξ., λ. *μηχάνι*). Λ. *μηχάνιον* σε παπυρ. του 5. αι. (L-S Suppl.). Ο τ. *μεχάνι* στο ιδίωμα των Φαράσων (Βλ. Dawk., Modern Gr. 151, 624 και Κουκ., Αθ. 57, 1953, 214). Για τον τ. *μουχάνι(ν)*, που απ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μαχάνιν*, Dawk., ό.π. 624, Κουκ., ό.π.), βλ. Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 22 (= Γλωσσ. έρ. Α' 623)· πβ. όμως Φιλ., Γλωσσογν. Α' 137 και Παπαδ. Α., ό.π. Για άλλους ιδιωμ. τ. βλ. Vasmer [Gesprächb. σ. 161], Μέγ., Λαογρ. 7, 1923, 472 και Κουκ., ό.π.

Φυσερό του σιδηρουργού: *όταν έστεκες εις τα μηχάνια απάνω και εμαύρισεν η ράχη σου εκ του καπνού την βίαν* Πουλολ. (Τσαβαρή[2]) 177.

μηχανίς η.

Πιθ. θηλ. του μτγν. ουσ. *μηχανεύς* (Βλ. Κριαρ., Ελλην. 16, 1958/59, 260-1). Πβ. και λ. *μηχανίς* του 4.-3. αι. (L-S). Για τη λ. βλ. και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 174, 178.

Αυτή που επινοεί δόλια τεχνάσματα· μάγισσα: *ίσως η πολύτροπος η μηχανίς η γραία μετά μεγάλης μηχανής ενέκρωσεν εκείνον* Καλλίμ. (Pichard) 1788.

μηχανομάντευμαν το.

Από τα ουσ. *μηχανή* και *μάντευμα*. Για τη λ. βλ. και Apostolopoulos, «Callimaque et Chrysorrhoé» 201.

Δόλια, σατανική προφητεία: *γράμμασι κακομαγικοίς και λόγοις μαντευμάτων επέδευσεν, εδέσμευσεν … διπλούν μηχανομάντευμαν το μήλον επιγράφει: «Αν άνθρωπος εις κόρφον του το μήλον τούτο βάλη, νεκρός ας κείται παρευθύς …»* Καλλίμ. 1209.

μηχανορράφος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μηχανορράφος*. Η λ. και σήμ.

Δολοπλόκος, ραδιούργος: Ψευδο-Σφρ. 434[7].

μηχανός, επίθ., Χρον. Μορ. Μ 3740.

Από το ουσ. *μηχανή* (Andr., Lex., λ. *μηχανή*). Η λ. και τ. *μηχανής* και σήμ. στην Κύπρο (Andr., ό.π. και Σακ., Κυπρ. Β' 661).

1) Επιτήδειος, ικανός: *Ο κλέφτης ήτον πονηρός και μηχανός εις σφόδρα· κι ως κλαίοντα αρχίνησεν να λέγει του Δεσπότου* Χρον. Μορ. Ρ 3740. **2**) Συνεργός (Βλ. και Dawkins [Μαχ. Β' σ. 255-6]): *ήσαν εις τες πράξες του μηχανοί ο σιρ Σιμούν τε Μουντολίφ και ο σιρ Τζόρτζε Μπιλής* Μαχ. 616[24].

μηχανούμαι, βλ. *μηχανώμαι*.

μηχανούργος, επίθ.

Από το ουσ. *μηχανή* και την κατάλ. *-ούργος* αναλογ. με τα επίθ. *πανούργος, ραδιούργος*, κλπ.· πβ. L-S και L-S Suppl., λ. *μηχανουργός*.

Πανούργος, δόλιος: *η δέ αλώπηξ πονηρά ούσα και μηχανούργος ουκ έλαθον αυτήν ⟨ψευδείς⟩ και του γαδάρου λόγοι* Συναξ. γαδ. 44.

μηχανώμαι, Καλλίμ. 1710, Συναξ. γαδ. 272, Ιστ. πολιτ. 47^{3}· *μ η χ α ν ο ύ μ α ι,* Ψευδο-Σφρ. 294^{22}· ενεργ. *μ η χ α ν ώ,* Ιερακοσ. 340^{4}.

Το αρχ. *μηχανάομαι.* Για τον τ. *μηχανούμαι,* που απ. και στο Βλάχ., βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 40.

μι· *μι(κακό),* Μαχ. 46^{13}, εσφαλμ. γρ. αντί *μη (κακό)*· διόρθ. Χατζ., Διασπ. Β' 88-9 (Βλ. Προσθ. Ι τόμ., λ. *κακόν*).

μία, μια, αριθμ., βλ. *είς.*

μιαγουρίζω, βλ. *μιαουρίζω.*

μιαίνω, Διγ. Ζ 2704, Θρ. Κων/π. (Mich.) 314^{43}, Έκθ. χρον. 15^{9}, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 697, Διγ. 'Ανδρ. 372^{34}, Βακτ. αρχιερ. 142, 148, 184· *ε μ ί ω σ α ν,* Ανάλ. Αθ. 23, 24 (πιθ. κατά παραδρομή ή εσφαλμ. ανάγν. αντί *εμίασαν* ή *εμίαναν*).

Το αρχ. *μιαίνω.* Η λ. και σήμ.

Α' Ενεργ. **1**) Κηλιδώνω, λερώνω, μολύνω (μεταφ.): Ιστ. Βλαχ. 1968, Διγ. (Trapp) Gr. 1157, 2291, Βίος Αλ. 5720. **2**) Βεβηλώνω: *εμίαναν* (ενν. *τα έθνη*) *τον ναόν τον άγιόν σου* Ιστ. πολιτ. 21^{21}. **3**) Διαφθείρω, ατιμάζω: *τα τρυφερά θυγάτρια τ' αρχονταναγιωμένα διά να μην τα μιάνουσιν και μείνουσιν φθαρμένα* Θρ. Κύπρ. Μ 64· *εις τα σπίτια τους παγαίνουν, καθημέραν τες μιαίνουν* (ενν. *τες γυναίκες*) Συναξ. γυν. 1196· *οι ασεβείς ... και γυναιξί μιγήσαι ου μόνον εκ της φύσεως, αλλά και παρά φύση, οίτινες και τους άρρενας εμίανον επίσης* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 684. **4**) Ντροπιάζω: *Η γυνή το θέλημά σου ου κάμνει, αμμή έμπροστεν εις τους εχθρούς βούλεται να σε μιάνει* Συναξ. γυν. 306. **Β'** (Μέσ.) μολύνομαι· (μεταφ.) αμαρτάνω, κολάζομαι: *γέρων επόρνευεν και εμιαίνετον* Χρον. βασιλέων 1086.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = ακάθαρτος· (μεταφ.) μιαρός, ρυπαρός: *Γυναίκα γαρ του Δάρειου είχεν* (ενν. *ο 'Αλέξανδρος*) *'χμαλωτισμένη, μ' εκείνην δεν εμοίχευσε, σαν το 'χουν μιασμένοι* Αλεξ. Επίλ. 28· *μεμιασμένον δέ θηρίον εστίν* (ενν. *η ύαινα*) Φυσιολ. Μ 24^{3}· *τους γαρ νεκρούς ουκ έθαπτον, ήσθιον μάλλον τούτους. Και θεασάμενος αυτών έθη μεμιασμένα και δεδοικώς ... ... μήπως ... ... μιάνωσι την κτίσιν, αυτούς κατετροπώσαμεν* Βίος Αλ. 5717.

μιαιφονία η.

Το αρχ. ουσ. *μιαιφονία.*

Φόνος: *ίνα της μιαράς απαλλάξη* (ενν. *ο Μωυσής*) *αυτούς των παίδων μιαιφονίας* (έκδ. *μιαφωνίας*· διορθώσ.) Ψευδο-Σφρ. 494^{27-8}.

μιαιφόνος, επίθ., Καλλίμ. 1300· ουδ. *μ ι α ί φ ο ν ο ν.*

Το αρχ. επίθ. *μιαιφόνος.*

Αιμοχαρής, αιμοδιψής, (δολο)φονικός: Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 332, Byz. Kleinchron. 134^{26}· *ιατταταί κολαστικής και μιαιφόνου γνώμης* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 702.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = διάπραξη, εκτέλεση φόνων, φονικό: *οι μέν πυρροί ίπποι το μιαίφονον των Χαλδαίων σημαίνουσιν* Ψευδο-Σφρ. 464^{5}.

μιάλος, επίθ., βλ. *μέγας.*

μιαμουνάτα τα.

Από το ουσ. *μιαμούνης* και την κατάλ. *-άτα.*

Η απελευθέρωση των χριστιανών της Κύπρου (πιθ. συνεκδ. δικαιώματα, προνόμια) (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 53] και Τωμ., Αθ. 77, 1978-79, 35): *τους πιον χαμηλούς εποίκεν τους να έχουν ελευθερίες, μιαμουνάτα διά να φραντζιάζουν* Μαχ. 24^{13}.

μιαμούνης ο.

Το αραβ. *méémoun* (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 61, λ. *μιαμούνιδες οι*).

Απελεύθερος χριστιανός της Κύπρου (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 53], Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ. 31 και Χατζ., ό.π.): *άλλους εποίκαν* (ενν. *οι ρηγάδες*) *μιαμούνηδες διά ψυσικόν* Μαχ. 354^{29}.

μιαουρίζω· *μ ι α γ ο υ ρ ί ζ ω,* Σπανός (Eideneier) Α 193 κριτ. υπ.

Από την ηχομιμητική λ. *μιάου* και την κατάλ. *-ίζω.* Για το πράγμα βλ. Καλογερά, Ηχοπ. λέξ. 78 και Θαβώρ., Δωδώνη 7, 1978, 230. Η λ. και σήμ.

Νιαουρίζω· (εδώ μεταφ.) κλαψουρίζω: *οι μέν εμούγκριζον* (ενν. *οι σπανοί*), *οι δέ εβάβιζαν και οι έτεροι εμιαούριζαν λέγοντες: «Τι ποιήσωμεν οι ελεεινοί;»* αυτ. Α 193.

μιαρεύς ο, βλ. *μιερεύς.*

μιαρογένης, επίθ.

Από το επίθ. *μιαρός* και το ουσ. *γένι(ν).*

Που έχει βρόμικα, ρυπαρά γένια: *σπανέ μιαρογένη* Σπανός (Eideneier) Α 394.

μιαρόκλωστος, επίθ., Λίβ. Sc. 1379 χφ.

Από το επίρρ. *μιαρώς* και το ρηματ. επίθ. *κλωστός.*

(Προκ. για το χρόνο) κλωσμένος με δυστυχίες, κακότυχος, ενάντιος: *πώς τους έθλιψεν η επίβουλος η τύχη και ο χρόνος ο μιαρόκλωστος το πόσα τους εποίκεν* αυτ. 2778 χφ.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = κακοτυχία, ατυχία, εναντιότητα: *επαίρνει τας πικρίας της η τύχη απ' εσέναν, του χρόνου το μιαρόκλωστον αφήκε σε απέ τώρα* αυτ. 1779.

μιαρός, επίθ., Λόγ. παρηγ. L 6, Σπανός (Eideneier) Α 476, Χρησμ. (Trapp) VI 1, VII 1, Έκθ. χρον. 47^{7}, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1315, Σταυριν. 1202, Ιστ. Βλαχ. 355, 1122, 2376, Εις Θεοτ. 92, Βακτ. αρχιερ. 170, Τζάνε, Κρ. πόλ. 404^{27}, Προσκυν. Κουτλ. 390 132^{9}.

Το αρχ. επίθ. *μιαρός.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

1) Μολυσμένος (με αίμα ανόσιων πράξεων): Βίος Αλ. 5734. **2**) Μολυσμένος, ακάθαρτος· (εδώ μεταφ.): *σκεύος εγίνην μιαρόν, άχρηστον, εφθαρμένον* Εις Θεοτ. 64. **3**) (Προκ. για ζώο) ακάθαρτος, βρόμικος: *το μιαρόν ποντίκιν* Χρησμ. (Βέης) 13^{24}· *υβρίστηκες ως σκύλος μιαρός* Αχ. Σπαν. 42^{449}. **4α**) Αχρείος, βδελυρός, μυσαρός: Σταυριν. 1161, Ιστ. Βλαχ. 256· *Τινές ... ύβρεις και λοιδορίας ... κατά του ... βασιλέως και των ετέρων αρχόντων εκ του μιαρού αυτών λάρυγγος εξέχεον* Ψευδο-Σφρ. 404^{26}· **β**) δόλιος, βρομερός: *'Ιδετε γνώμη μιαρά, αγάπη δολωμένη* Διακρούσ. 76^{19}. **5**) Αποκρουστικός, απεχθής, άθλιος: *της φυλακής της μιαράς όνομα μόνον είπον* (παραλ. 1 στ.). *Ω των δεινών και ζοφερών των ταύτης θεαμάτων!* Γλυκά, Στ. 445. **6α**) (Προκ. για αλλόθρησκους, κυρίως μωαμεθανούς) ανόσιος, ασεβής: *Γένος το μιαρότατον πολλά μας τυραννίζει, ο Ισμαήλ χριστιανούς εις τέλος αφανίζει* Ιστ. Βλαχ. 2563· *ου δυνάμεθα ημείς όλα να τα βαστούμεν και από γένος μιαρόν να καταποντισθούμεν* Διακρούσ. 100^{4}· *αυτός ο μιαρότατος*

(ενν. *ο ασεβής*) *σκλαβεύει και τουρκεύει* Ιστ. Βλαχ. 2530· *οπίσω του αγίου Τάφου έχουν οι μιαροί Συριάνοι την εκκλησίαν τους* Προσκυν. Κουτλ. 390 126^{18}· (ως ουσ.) *κειμήλια ιερά εν χερσί μιαρών* Δούκ. 251^{7}· **β**) (προκ. για το διάβολο): *μη κατ' εμού καυχήσεται Σατάν ολεθροτόκος και κατ' εμού ο μιαρός μη επαρθή εχθρός μου* Εις Θεοτ. 29· **γ**) μαγαρισμένος, ανίερος: *εξήλθεν άπασα η τάξις της ηγεμονίας, οι τε βεζίρηδες και σατράπαι και έπαρχοι και δήμαρχοι και οι της μιαράς αυτών θρησκείας μύσται και διδάσκαλοι* Δούκ. 283^{9}· *Περί αιρετικών προσευχαί οπού προσεύχονται, αν υπάγουν εκεί εις τας μιαράς τους εκκλησίας οι αρχιερείς ή κληρικοί* Βακτ. αρχιερ. 133· *έσται* (ενν. *ο Ορχάν*) *γαμβρός του Καντακουζηνού ... έτυχε ... αύτη η μιαρά μνηστεία εν Ιανουαρίω μηνί γενέσθαι* Δούκ. 59^{25}· (προκ. για φωνή): *την μιαράν και βέβηλον φωνήν του Μεεμέτη* Ιστ. Βλαχ. 2727· *βοή αλαλάξαι την μιαράν αυτών φωνήν την δηλούσαν την αυτών ασέβειαν* Δούκ. 351^{21}. **7**) Ασελγής, ακόλαστος: Συναξ. γυν. 79.

Το ουδ. ως ουσ. = ζώο βρόμικο, απεχθές, συχνά βλαβερό (Η χρ. και σήμ. ιδιωμ.· βλ. Andr., ό.π.· για τη σημασ. βλ. Πλατάκη, Κρητολ. 10/11, 1980, 84 και 'Αμ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 107): *ο βόθυνας έδειχνε βαθύς και όλοι ελογιάζαν πως εκεί κάτω θέλει είσται πάσα λογής ερπετόν και μιαρόν φαρμακερόν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 445.

μιαροφάγαι· *(έθνος άπιστον) μιαροφάγαι*· πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *μιαροφάγον*· διορθώσ. — Βλ. ά. *μιαροφάγος*.

μιαροφάγος, επίθ.

Από το επίθ. *μιαρός* και το *-φάγος*. Η λ. στο Steph., Θησ. και L-S Κων/νίδη.

Που τρώει μιαρές, ακάθαρτες τροφές· (εδώ ως επιτιμητική προσηγορία): *έθνος άπιστον μιαροφάγον* (έκδ. *μιαροφάγαι*· διορθώσ.) Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 249.

μιαροφαγώ·

Το μτγν. *μιαροφαγέω* (Π. Διαθ. Δ' Μακκαβ. Ε' 3, 19, 25). Για τη λ. βλ. L-S, λ. *μιαροφαγέω* και Steph., Θησ., λ. *μιαροφαγέω*.

(Θρησκ.) τρώγω μιαρές, ακάθαρτες τροφές· δεν τηρώ τη νηστεία (Για τη σημασ. βλ. και 'Αμ., Αθ. 26, 1914, ΛΑ 107): *περί μιαροφαγησάντων* Βακτ. αρχιερ. 170· *διότι με έλεγαν να μιαροφαγήσω κι εγώ αντιστέκουμουν* Νεκταρ., Ιερακοσμ. Ιστ. 138.

μιαφωνία η, Ψευδο-Σφρ. 494$^{27-8}$, εσφαλμ. γρ. αντί *μιαιφονία*· διορθώσ.

Μιγγρέλοι οι, Νεκταρ., Ιερακοσμ. Ιστ. 329.

Αγν. ετύμ. Τ. *Μεγγρέλοι* στον Κομνηνό-Υψηλάντη, Τα μετά την 'Αλωσιν σ. 35 (Πβ. λ. *Μεγγρέληδες*, αυτ. σ. 576).

Ονομασία λαού στην περιοχή του Καυκάσου: *ούτος ο τόπος* (ενν. *η Τσερκεζία*) *βλέπει προς τους Κολχείς, τους νυν λεγομένους Μιγγρέλους* αυτ. 302.

μίγω, βλ. *σμίγω*.

μιερεύς ο, Προσκυν. Ιβήρ. 845 575.

Το μτγν. ουσ. *μιερεύς* (Steph., Θησ.)· πλάσμα από συμφ. του επιθ. *μιαρός* και του ουσ. *ιερεύς* (Βλ. Καδάς, Προσκυν. σ. 298). Βλ. πάντως και Psalt., Gramm. 2. Τ. *μιαρεύς* στο Steph., Θησ. Η λ. και στο Du Cange.

Ειδωλολάτρης ιερέας: *έναι το μοναστήριον του προφήτου Ηλιού, εκεί όπου έσφαξε τους μιερείς της αισχύνης* Προσκυν. Κουτλ. 156 83^{22}.

μιζέρια η.

Το ιταλ. *miseria*. Η λ. σε διαθ. του 17. αι. (Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 5, 1954, 29) και σήμ.

Αθλιότητα: *πολλά βίτσια και κρίματα και μιζέριες έμαθεν τον άνθρωπον η οκνιά* 'Ανθ. χαρ. 287^{19}.

μίζερος, επίθ., Φορτουν. (Vinc.) Α' 146.

Το ιταλ. *misero*. Η λ. και σήμ.

Τσιγκούνης: *Ετούτη 'ναι* (ενν. *η κερά-Μηλιά*), *παιδάκι μου, μίζερη και γυρεύγει δίχως χαρίσματα γαμπρό, και αν ήτο μπορετό τση ολομοντάρου ολόγδυμνη την ήβγανε* (ενν. *την κορασά*) *απ' ομπρός τση* αυτ. Δ' 68.

μιζούριον το· *μιζούρι· μουζούρι,* Chron. br. (Loen.) 17, Byz Kleinchron. Α' 184^{26}, Rechenb. 31^{1,2}, 36^{3,4}, Διαθ. 17. αι. 1^{57}, 3^{205}, 6^{57,117}, κ.α.· *μουζούρι(ν),* Κάτης 58· *μουζούριν.* — Βλ. και ά. *μισσούριον*. Πβ. ά. *μόδιον* και *μόδιος*.

Από το ιταλ. ή βενετ. *misura*. Ο τ. *μουζούρι(ν)*, για το σχηματ. του οποίου βλ. Τριαντ., 'Απ. Α' 338, σε έγγρ., πολλ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' και Κουκ., Αθ. 49, 1939, 104, λ. *μουντζούρι*). Τ. *μουζούριον* στο Du Cange (λ. *μουσούρα*) και *μουζούρι(ο)ν* σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. 138^{10} και 154^{26}).

1α) Δοχείο ως μέτρο χωρητικότητας και βάρους καρπών συνήθως δημητριακών (Για τη σημασ. βλ. Μαυρομάτη Γ., Θησαυρ. 16, 1979, 226 Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 340, Πετρόπ., ΕΛΑ 7, 1952, 68 και Schilb., Byz. Metrol. 96 και 140-1): *εχρώθηκεν από ... του ζουράρη έξι μ(ουζούρια) στάρι και ήβαλέ ντου το π(έρπυρα) δώδεκα το μ(ουζούρι)* Κατά ζουράρη 31· *μη κάμετε άδικο εις την κρίση εις το μέτρο, εις το ζύγιασμα και εις το μουζούρι* Πεντ. Λευιτ. XIX 35· *σιτάρι εικοσιπέντε μουζούρια ρήγλο* Διαθ. 17. αι. 5^{160}· *Εξήγησις ... περ. των σταθμών ... ειδέ εστίν ούτως: μΐ, μιζούριον* (ενν. *σημαίνει*) Metrol.^{2} 138^{11}· *'Ενα μουζούριν* (ενν. *μάννα*) *πασαείς να παίρνουν την ημέραν* Χούμνου, Κοσμογ. 2563· *Μέγα μουζούρι θέλουσιν, οπόταν αγοράζουν, αμ' όταν το αναπωλούν, γυρεύουν βουλωμένον* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 384· **β**) (συνεκδ.) μικρή ποσότητα: *Μα ξεύρε πως στην χώρα μας είναι ακρίβεια από στάρι, μιζούρι δεν ευρίσκεται ουδετινάς να πάρει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [248]. **2**) Μέτρο έκτασης (Για τη σημασ. βλ. Πιτυκάκη Μ. Αμάλθ. 9, 1978, 274 και σημ. 1): *Επήρεν η αυτή θάλασσα χιλιάδων μουζουριών χωράφια* Διήγ. πανωφ. 57.

μίζω· *μίζει,* Φυσιολ. (Legr.) 763, κατά βιασμό του *γεμίζει,* που πιθ. υπήρχε αρχικά. Πβ. Φυσιολ. (Zur.) XIII 3^{4}, Φυσιολ. 345^{6} και Φυσιολ. (Kaim.) 22a^{6}, 22b^{6}, 23a^{6}. Εσφαλμ. η ερμηνεία του Du Cange (λ. *μίζειν*).

μικκός, επίθ., βλ. *μιτσός*.

μικρά, επίρρ.

Από το επίθ. *μικρός*.

Λίγο, λιγάκι: *αναγελούν* (ενν. *οι αγράμματοι*) *τον φρόνιμον, όντα μικρά σκοντάψει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1170· *τον λογισμόν μου τίποτες μικρά να τον φωτίσει* (ενν. *η Πανύμνητος*) *και να συθέσω και να πω τό έχει η καρδία μου μέσα* αυτ. 40.

μικραίνω· αόρ. *εμίκρανα*· *εμίκρυνα*· *σμικραίνω* ή *σμικρύνω*.

Από το αρχ. *μικρύνω*. Ο τ. *σμικρύνω* ήδη μτγν. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1α**) Κάνω κ. μικρότερο· ελαττώνω, μειώνω: *Αυτή απού καίγει την καρδιά, θεά, την εδική μου με την περίσσαν όργητα απ' έχει στο κορμί μου θαρρεί πως είναι άξα τιμή περίσσα να μικρύνει;* Πανώρ. Δ′ 341· **β**) υποτιμώ: *Τούτο το κατόρθωμα ... πολλοί εναντίοι θέλουσι ζητήσει να το ψέξουν και να το σμικρύνουν* Κύριλλ. Κων/π. 375. **2**) Συντομεύω: *να ματατυπωθούσι* (ενν. *οι κανόνες της Εκκλησίας*) *ή να αυξηθούσι ή να τους μικρύνουν* Χριστ. διδασκ. 500. **Β′** Αμτβ. **1**) Γίνομαι μικρότερος, ελαττώνομαι, λιγοστεύω: *εκ το μέρος το εμόν, λέγω σου πιστοτάτως, ου μη μικρύνει τίποτες· πάντα εις εσέ να στέκω* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 5808. **2**) (Μεταφ.) υποβιβάζομαι κοινωνικά, ξεπέφτω: *είδα ... αφέντες κι εμικράνασι κι επέσαν βασιλιάδες* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 199. **ΙΙ** (Μέσ.· μεταφ.) νιώθω μικρός, ασήμαντος: *σμικραίνομαι τηρώντα σε, Θεέ της ευσπλαχνίας* Σκλέντζα, Ποιήμ. 6^{4}.

μικράκι, ουδ. επίθ.· Πιστ. βοσκ. Ι 2, 130· 4, 112, V 5, 154, Ροδολ. Β′ [18], Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 62· *μικράκιν*.

Από το επίθ. *μικρός* και την κατάλ. *-άκι* (Ανδρ., Λεξ., λ. *-άκι*). Η λ. ως ουσ. στο Somav. και σήμ. — Πβ. ά. *ολιγάκι*.

Μικρό, πολύ μικρό **α**) (σε μέγεθος, μήκος): *'Ενα μικρό αφήκασι καράβι στο Μαντράκι, μέσά 'χε φτίλια, μπούλμπερη, αμμ' ήτονε μικράκι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 207^{2}· *κι ένα περιστερόπουλο, αμ' ήτονε μικράκι* Φορτουν. (Vinc.) Ε′ 56· *ωσάν το μέγα ωκεανό που ποταμούς κι ορυάκια ... αποδέχεται ως και τα πλια μικράκια* Ροδολ. Αφ. [48]· **β**) (σε έκταση): *θέλεις ευρείν ένα νησίν μικράκιν* Πορτολ. Β 23^{26-7}· **γ**) (σε ηλικία): *και δυο μικράκια μου παιδιά πολλά μ' αγαπημένα* Ερωφ. Γ′ 297.

Η λ. ως άκλ. (εδώ με ουσ. αρσ. γένους) = **α**) πολύ μικρός (σε έκταση): *από μικράκι τόπο* Γύπ. Πρόλ. Διός 40· **β**) ασήμαντος, παραμικρός: *'ς πάσα μικράκι σ' ορισμό να κατεβώ στον 'Αδη* Ερωφ. **Α′** 370.

Η λ. ως ουσ. = μικρό παιδί: *θυμήσου πως μικράκια ομάδι αναθραφήκαμε* Στάθ. (Martini) Ιντ. Β′ 71.

'μικράνιον, το, βλ. *ημικράνιον*.

μικρεύω.

Από το επίθ. *μικρός* και την κατάλ. *-εύω*.

(Αμτβ.) είμαι μικρός για ..., ανάξιος για ...: *εμίκρεψα από όλες τις ελεημοσύνες και από όλη την αλήθεια ος έκαμες με το σκλάβο σου, ότι με το ραβδί μου απέρασα το ποτάμι ετούτο και τώρα ήτον εις δυο φουσσάτα* Πεντ. Γέν. XXXII 11.

Μικροαρμουροπούλιν το.

Από το επίθ. *μικρός* και το κύρ. όν. **Αρμουροπούλιν* (‹*Αρμουρόπουλος* ή *Αρμουροπούλης*).

Ο μικρός γιος του Αρμούρη: *το παιδίν, το Μικροαρμουροπούλιν* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 15.

μικροβράζω.

Από το επίρρ. *μικρόν* και το *βράζω*.

Βράζω κ. για λίγο, ελαφρά: *άπλωνε την μολόχην επάνω των στυπείων και κατακόλλησε ταύτα και θες εις την ανθρακίαν την λεπτήν ίνα μικροβράσωσιν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 72^{14}.

μικροδόξαρο το.

Από το επίθ. *μικρός* και το ουσ. *δοξάρι*.

Μικρό τόξο: *Πρέπει σε μικροδόξαρο να περπατείς να παίζεις* Εκατόλ. Μ 11.

μικρόθεν, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *μικρόθεν*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Andr., Lex.).

Από τη μικρή, την παιδική ηλικία: *Εμέναν ο πατέρας μου μικρόθεν με είχεν πόθο* Ιμπ. 174.

μικροκέφαλος, επίθ., Ορνεοσ. 577^{24}.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Που έχει μικρό κεφάλι: *να είσαι* (ενν. *ορτύκιν*) *μικροκέφαλον, ασύσσουμον, κωλάτον* Πουλολ. (Τσαβαρή²) 474.

μικρολαλώ.

Από το επίρρ. *μικρόν* και το *λαλώ*.

Σιγομιλώ, μουρμουρίζω· γκρινιάζω: *μικρολαλείν απήρξατο και συχνομουρμουρίζειν* Προδρ. Ι 137.

μικρολέκανον το.

Από το επίθ. *μικρός* και το ουσ. *λεκάνη* ή *λεκάνιον*.

Μικρή λεκάνη: *χωρείται* (ενν. *το νερόν*) *εις μικρολέκανον* Βέλθ. 310.

μικρόμαστος, επίθ.

Από το επίθ. *μικρός* και το ουσ. *μαστός*. Τ. *μικρόμασθος* τον 6. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. το 12. αι. (Steph., Θησ.).

Που έχει μικρούς μαστούς: *υπήρχεν* (ενν. *η Χρυσηίς ή Αστυνόμη*) *... ξανθή, κοντή, λεπτή τε* (παραλ. 1 στ.) *και μικρόμαστος* Ερμον. Ζ 52.

μικρόν, επίρρ., Προδρ. III 236, IV 164, Καλλίμ. 488, Βέλθ. 473, 831, Χρον. Μορ. P 247, Φλώρ. 1267, 1458, Λίβ. (Lamb.) Ν 176, Αχιλλ. Ν 988, Αχιλλ. Ο 297, Ιμπ. 653. κ.α.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *μικρός* ως επίρρ.· η χρ. αρχ., L-S, λ. *μικρός* III 4, 5.

1) Λίγο: Βέλθ. 1004, Προδρ. IV 86· (τοπ.) Καλλίμ. 1098, Βέλθ. 229. **2α**) Για μικρό χρονικό διάστημα: Χρον. Μορ. Η 4210, Βέλθ. 1, 'Εκθ. Χρον. 68^{29}· **β**) σύντομα· με λίγα λόγια: *Μικρόν εχαιρετίσθησαν* Βέλθ. 1267· *έποικε σχήμα σιωπής, μικρόν επιλογήθην* Χούμνου, Κοσμογ. 722. **3**) (Με επόμ. το *και*) σχεδόν· παραλίγο να ...: *Η δέ μήτηρ, ως ήκουσε τοιαύτην αγγελίαν, μικρόν περ και ωρχήσατο από περιχαρείας* Διγ. (Trapp) Gr. 725. **4α¹**) Με την πρόθ. *κατά* = λίγο λίγο: Γεωργηλ., Βελ. 77, Γλυκά, Στ. 349· **α²**) σύντομα· με λίγα λόγια: *καθώς θέλομεν ειπεί κατά μικρόν διηγούμενοι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 9· **β**) με την πρόθ. *μετά* = ύστερα από λίγο: *Και μετά μικρόν ορίζει ο άγιος*

βασιλεύς προς τον ροχάρην αυτού: «Δος προς τον Σφραντζήν το καβάδι ...» Σφρ., Χρον. μ. 18^{12}· **γ**) με την πρόθ. *προς* = για μικρό χρονικό διάστημα: *έδει σε, καν προς μικρόν εθλίβης κι [ε]λυπήθης* (παραλ. 1 στ.), *παραύτα να μεταστραφής* Αναγν., Στ. πολιτ. 7· *ευρέθη προς μικρόν ανάπαυσις της λύπης* Καλλίμ. 2348.

μικροπαλληκαρόπουλο το, Χρον. σουλτ. 108^{32-3}, 109^{32}.

Από το επίθ. *μικρός* και το ουσ. *παλληκαρόπουλο*.

Νεαρό παλληκάρι: *ο Μεχεμέτης ήτονε μικροπαλληκαρόπουλο έως δεκατρίων χρονών* αυτ. 76^{17}· *ήτονε ακόμη μικροπαλληκαρόπουλο* αυτ. 48^{14}.

μικροπαραθύριν το.

Από το επίθ. *μικρός* και το ουσ. *παραθύριν*.

Μικρό παράθυρο (εξώπορτας): *εις την πόρταν έδωκεν εκείνης της εισόδου* (ενν. του *κάστρου της Δυστυχίας*) *και την πορτοφυλάκισσα φωνάζει να την ίδει. Εκείνη ανοίγει παρευθύς το μικροπαραθύριν, εβγάνει το κεφάλιν της* Λόγ. παρηγ. L 559.

μικροπαραπόρτιν το.

Από το επίθ. *μικρός* και το ουσ. *παραπόρτιν*.

Μικρό παράθυρο ή θυρίδα (εξώπορτας): *εις την πύλην* (ενν. *του κάστρου της Δυστυχίας*) *έδραμε ... και την πορτοφυλάκισσαν φωνάζει να την ίδει. Κι εκείνη ανοίγει παρευθύς το μικροπαραπόρτιν, εκβάνει το κεφάλιν της* Λόγ. παρηγ. O 578.

μικροπόδαρος, επίθ.

Από το επίθ. *μικρός* και το ουσ. *ποδάρι*. Λ. *μικρόπους* το 12. αι. (L-S).

Που έχει μικρά πόδια: *'Οταν στραφώ να σε ιδώ, ορτύκι, εις τον γάμον, να είσαι μικροπόδαρον ...* Πουλολ. (Τσαβαρή [2]) 474 κριτ. υπ.

μικροπόταμον το, Βέλθ. 516.

Από το επίθ. *μικρός* και το ουσ. *ποτάμι*.

Μικρό ποτάμι: *εύρηκεν μικροπόταμον* αυτ. 237.

μικροπρεπής, επίθ., Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 9^{26-7}.

Το αρχ. επίθ. *μικροπρεπής*. Η λ. και σήμ.

Χαμερπής, πρόστυχος: Γλυκά, Αναγ. 124, Σοφιαν., Παιδαγ. 278.

μικρός, επίθ., Σπαν. O 64, Προδρ. III 138d χφ g κριτ. υπ., IV 9 χφ g κριτ. υπ., 92, Διγ. Z 1435, Βέλθ. 144, Ερμον. H 198, Χρον. Μορ. P 1907, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 630, Ερωτοπ. 441, Λίβ. P 2283, Αχιλλ. N 1774, Ιμπ. 556, 20, Αιτωλ., Μύθ. 138^{8}, Πανώρ. Α' 258, Δ' 235, Ερωφ. Δ' 695, Παλαμήδ., Βοηβ. 58, Διγ. 'Ανδρ. 380^{32}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1110, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [347], Φορτουν. (Vinc.) Β' 244, Τζάνε, Κρ. πόλ. 236^{22}· *σ μ ι κ ρ ό ς,* Προδρ. I 231, Διγ. Z 3387, Αχιλλ. N 1486, Δούκ. 99^{14}, Βίος γέρ. V 58, Τζάνε, Κρ. πόλ. 135^{14}, Προσκυν. Ιβήρ. 535 189^{41}, Βίος Αλ. 3464· υπερθ. ουδ. *ε σ μ ι κ ρ ο τ ά τ ο (ν),* Προσκυν. Ιβήρ. 535 199^{447}· *σ μ ι κ ρ ο τ ά τ ο,* Προσκυν. Ιβήρ. 535 189^{42}.

Το αρχ. επίθ. *μικρός*. Ο τ. *σμικρός* αρχ. Οι υπερθ. ουδ. από μετρ. αν. Η λ. και σήμ.

1α) (Προκ. για μέγεθος, διαστάσεις, κλπ.) μικρός· μικρόσωμος: Χρον. Μορ. H 8963,

Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 120, Ιμπ. 608, Τζάνε, Κρ. πόλ. 469^{1}, Αιτωλ., Μύθ. 34^{5}· (μεταφ.): *το ίδιο εγίνη κι εις εμέ στην άπραγή μου νιότη: αρχή μικρή κι αψήφιστη ήτον από την πρώτη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 314· **β**) (προκ. για έκταση) μικρός: Ιμπ. 529, Σφρ., Χρον. μ. 80^{10}, Διακρούσ. 77^{3}. **2α**) Λίγος· μηδαμινός, ασήμαντος: Ερωτοπ. 446, Ερωφ. Ιντ. δ' 1, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 297, Πανώρ. Δ' 269, 'Εκθ. χρον. 38^{9}· **β**) αδύναμος: Διγ. Z 3038, Ερωφ. Πρόλ. 76, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 321· **γ**) (προκ. για ήχο) σιγανός: *αν ακούσεις τίποτε κτύπον μικρόν ομπρός σου* (παραλ. 1 στ.), *φεύγεις ώσπερ διάβολος εκ του θυμιαμάτου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 331. **3α**) Κατώτερος στην τάξη, την καταγωγή, το αξίωμα, κ.λ.π.: *Τσι δουλευτάδες τω θεών έτσι τουσε τιμούσι κι ωσά μικρούς θεούς κι εσάς έτσι σας προσκυνούσι* Πανώρ. Δ' 222· *Πάντως εγώ είμαι πρίγκιπας, ένας μικρός στρατιώτης* Χρον. Μορ. P 4147· *Ο πρώτος οπού εσέβηκεν κάστρον της Εγγλιτέρας το όνομάν του Αλέξιος και ο άλλος Πετραλίφης, από μικρήν τε γενεάν, ήταν Διμοτειχίται* Διήγ. Βελ. 227· (ως ουσ.): *είδα μικρούς και ανέβησαν κι εγίνησαν ρηγάδες* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 200· *ασηκώνει* (ενν. *η Αρετή*) *τους μικρούς και κάνει-τους μεγάλους* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 31· **β**) κατώτερος, υποδεέστερος: *είναι μικρότατοι* (ενν. *οι Ρωμαίοι*) *εις την σοφιάν απ' άλλους* Λίμπον. Επίλ. 24· **γ**) ασήμαντος: *αμή ενθυμούμουν τίποτε μικρόν διά να γράψω κι ο λογισμός ανέβαζε να γράψω τέτοιες λέξεις* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 571· *Είπω και τίποτε μικρόν αλληγορίας λόγον* Ανακάλ. 89· **δ**[1]) ταπεινός, μικροπρεπής: *'Ερωτα, απού συχνιά 'ς τσι πλια μεγάλους κι όμορφους λογισμούς κατοικημένος βρίσκεσαι, τσι μικρούς μισώντας τσ' άλλους* Ερωφ. Α' 587· **δ**[2]) ελαφρός, επιπόλαιος: *εις ψήφον ουκ είχασιν* (ενν. *οι κάτοικοι της Μονοβασίας*) *τα φράγκικα φουσσάτα, έχοντα [γαρ τον] λογισμόν μικρόν, να έχουσιν αργήσει εκεί εις τον παρακαθισμόν όπου τους εποιήσαν* Χρον. Μορ. H 2915. **4**) Σύντομος: Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι I 2, Ερωφ. Ε' 462, Βέλθ. 402. **5α**) Μικρός στην ηλικία, νεαρός, νέος: *ουκ είσαι χωρικούτσικον, ουδέ μικρόν νινίτσιν* Προδρ. I 194· *όμορφο δείχνει* (ενν. *το ρόδο*) *το κομπί κι αμάλαγο περίσσια σαν ένα ευγενικότατο μικρό κοράσιον ίσια* Ερωφ. Ιντ. β' 78· *Πε μου, παιδί μικρότατο κι από μικρούς αθρώπους, σ' ανάθρεψα στο σπίτι μου κι εις όλους μου τσι τόπους* Ερωφ. Δ' 653· (σε επανάληψη) πολύ μικρός: *Εις τον βυθόν της λίμνης σου απέσω κολυμβούσι μικρά μικρά ερωτόπουλα· δοξεύουν, μέσα παίζουν* Βέλθ. 698· **β**) (προκ. για το τελευταίο παιδί μιας οικογένειας) μικρότερος: *έλαχε δέ* (ενν. *ο λαχνός*) *τον ύστερον, τον μικρόν Κωνσταντίνον, ος δίδυμος ετύγχανε μετά της αυταδέλφης* Διγ. (Trapp) Gr. 102· *εποίκεν* (ενν. *ο ρε Ούνγγε*) *υιούς και κόρες ... ο πρώτος ήτον ο σιρ Πιέρ ... και ο μικρός σιρ Τζακέτ τε Λουζουνίας κοντοστάβλης των Ιεροσολύμων* Μαχ. 72^{16}. **6**) (Ο υπερθ. *ελάχιστος* σε αυτοχαρακτηρισμούς προκ. να δηλωθεί πνεύμα ταπεινοφροσύνης) τελευταίος, ασημότατος: *Και πάλιν τρίτον έφησεν ο τίμιος ο γέρων: «Εμένα τον ελάχιστον αρχιερέων πάντων ...»* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1142]· *Ο εν επισκόποις ελάχιστος Δαμασκηνός,* Χρον. 304· *έγραψα ταύτην την φυλλάδα εγώ ο ελάχιστος δούλος σας Συναδινός ιερεύς* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 174^{v}

Εκφρ. 1) *Μικρός ά(ν)θρωπος*· βλ. ά. *άνθρωπος* **1α**[6] φρ. **2**) *Μικρός δούκας* ή *τοπάρχης*= άρχοντας που εξουσιάζει μικρή περιοχή: *είναι και κάποιοι τόποι των Βενετσάνω, όριζε ο Κομηνός ο Αρανίτης, δούκας μικρός και όριζε και ο Ιωάννης Καστριώτης, και αυτός δούκας μικρός* Χρον. σουλτ. $64^{36,37}$· *Προσεκύνησαν δέ τον αυθέντην και έτεροι μικροί τοπάρχαι και υπέσχοντο του δούναι χαράτσιον κατ' έτος* 'Εκθ. χρον. 84^{11}. **3**) *Μικρός θείος* =ο πρωτεξάδελφος των γονιών (Για τη σημασ. βλ. Αρμεν., Εξάβ. Δ' 8^{2}): *ην ανεψιός εκ μικράς θείας υιός* 'Εκθ. χρον. 47^{4}. **4**) *Μικρός κόσμος* = **α**) ο άνθρωπος: *«μικρός κόσμος»· ο άνθρωπος. Διό δέ μικρός κόσμος, ότι εξεικονίζει τους πάντας* Lucar., Sermons 21· **β**)

η οικουμένη, η κτίση (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ. [Ανακάλ. σ. 50-51]): *κόσμο μέγαν τον άνθρωπον Θεός επονομάζει, όν έθετο εις τον μικρόν κόσμον, την πάσα κτίση* Ανακάλ. 94. **5**) (*Προς*) *μικράν ώραν* = για λίγη ώρα: *επιλαλήσαμεν τα άλογα άνω και κάτω μικράν ώραν* Διγ. 'Ανδρ. 395^{4}· *ώραν μικράν υπνώττουσι και πάλιν εξυπνούσι διά το ολονύκτιον, πάντες δέ αγρυπνούσι* Προσκυν. Ιβήρ. 535 192^{191}· *άνω και κάτω προς μικράν διαδραμόντες ώραν κονταρέας δεδώκαμεν μηδενός κρημνισθέντος* Διγ. (Trapp) Gr. 3077.

Η λ. ως προσων.: *Θεοδόσιος ο μικρός* Byz. Kleinchron. Α' 132^{10}· *Λέων ο μικρός* Byz. Kleinchron. Α' 132^{13}.

Η λ. ως ουσ.: **1**) Νεαρό άτομο: *Χαίρουνται και ευφραίνουνται μικροί τε και μεγάλοι* Ιμπ. 883· *Εσύ μικρόν και ανήλικον, φιλιάν ουδέν εξεύρεις, και πώς εξεστομάτισες και είπες ότι αγαπάς με ...;* Ερωτοπ. 172· *απόσταν ήμουνε μικρός σ' εβάστου φυτεμένη μέσα στα φύλλα τση καρδιάς κι είχα ζωή κριμένη* Πανώρ. Γ' 605. **2**) (Προκ. για πτηνό) νεοσσός: *όταν δέ μάθωσιν* (ενν. *οι ιέρακες*) *ακριβώς τη ση φωνή καλείσθαι, τότε θέλε αυτούς αφιέναι εις τα μικρά των ορνίθων, ήτοι κολοιούς και κορώνας* Ιερακοσ. 354^{28}. **3**) Ο μικρότερος αδελφός ή αδελφή: *είπεν η πρωτόκοκη προς τη μικρή* Πεντ. Γέν. XIX 31· *επότισαν* (ενν. *οι δύο αδελφές*) *απατά τη νύχτα εκείνη τον πατέρα τους κρασί και εσηκώθην η μικρή και επλάγιασεν μετά κείνον* Πεντ. Γέν. XIX 35. **4**) (Στον συγκριτ.) ο μαθητευόμενος, ο βοηθός: *μιαν ημέρα λέγω τους* (ενν. *τους κορτεζάνους*): «*Να 'λθω στην συντροφιά σας, να με έχετε ως μικρότερον, να είμαι εκεί κοντά σας*» Τριβ., Ρε 200. **5**) (Ουδ.) μικρή ποσότητα ή ποσόν: *δώσ' ελεημοσύνην εκ το μικρόν τό δύνεσαι, εκ το μικρόν τό σώνεις* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 225· *Κάλλιον γαρ ένι το μικρόν το μετά προθυμίας υπέρ τα πράγματα πολλά μετά δεινοπαθείας·* Σπαν. Ρ 257. **6**) (Θηλ.) σκάφος μικρού μεγέθους: *έναν ρηγάτικον και δύο μικρές* Μαχ. 666^{23}.

Η γεν. *μικρού* ως επίρρ.: **α**) σε μικρό χρονικό διάστημα, σε λίγο: Ηπειρ. 217^{15}· **β**) πριν από μικρό χρονικό διάστημα, πριν απο λίγο: *Ιατικώ τω κόλπω τε μικρού τω προρρηθέντι έκτισα την κατ' Αίγυπτον Αλεξάνδρειαν πόλιν* Βίος Αλ. 4153· **γ**) για μικρό χρονικό διάστημα, για λίγο: *Η μήτηρ* (ενν. *του αμιρά*) *ως έμαθεν την έλευσιν εκείνου* (παραλ. 1 στ.), *μικρού γαρ και ωρχήσατο από περιχαρείας* Διγ. Ζ 968.

μικροστεναγμός ο.

Από το επίθ. *μικρός* και το ουσ. *στεναγμός*.

Μικρός ή σιγανός αναστεναγμός: *αναλεί με η φλόγωσις τω μικροστεναγμώ σου* Κομν., Διδασκ. Ι 20.

μικρόσχημος, επίθ.

Από το επίθ. *μικρός* και το ουσ. *σχήμα*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.) και στο Du Cange (λ. *σχήμα*).

(Εκκλ. προκ. για μοναχό) που φορεί το «μικρό σχήμα», αρχάριος, εισαγωγικός μοναχός (Για τη σημασ. βλ. Θ. Ζήση, Κληρονομία 7, 1975, 75-6 και Βαγιακ., ΕΕΒΣ 41, 1974, 249): *Περί μικροσχήμων και ότι οι μικρόσχημοι δεν είναι τέλειοι μοναχοί, ήγουν καλόγεροι, μόνον εισίν ομολογηταί της παρθενίας* Βακτ. αρχιερ. 165· *Περί μοναχού και μοναχής μικροσχήμων ή μεγαλοσχήμων* αυτ. 167.

μικροτερίτσιν, ουδ. επίθ.

Από το συγκριτ. *μικρότερος* του επιθ. *μικρός* και την κατάλ. *-ίτσιν*.

(Λίγο) μικρότερο: *ευρίσκω χαρτοσάκκουλον άλλο, μικροτερίτσιν* Προδρ. IV 32.

μικρότητα η.

Το αρχ. ουσ. *μικρότης*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μικρό μέγεθος (εδώ προκ. για χωρητικότητα): *η μικρότητα εκείνου του βουτσίου διά χορτασμόν δεν ήτονε της ταπεινής κοιλιάς μου* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 71.

μικρουλάκι, ουδ. επίθ.

Από το επίθ. *μικρούλης* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. και σήμ.

Πάρα πολύ μικρό· εδώ ως ουσ. = (θωπευτικά) πολύ μικρό παιδάκι, μωράκι: *δεμένο μέσ' εις τες σφακιές βρέφος και μικρουλάκι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [984].

μικρούλης, επίθ.

Από το επίθ. *μικρός* και την κατάλ. *-ούλης*. Το θηλ. στο Du Cange (λ. *μίκρουλος*). Η λ. και σήμ.

1) (Προκ. για μέγεθος) πολύ μικρός: *Βάρκα ... μικρούλα* Θησ. ΙΒ' [85^{2}]. **2**) (Προκ. για ηλικία) πολύ μικρός· νεαρός: *ένα παιδί μικρούλι* Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 13· *Μικρούλης επαντρεύτηκε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 33.

μικρούτσικος, επίθ., Σταφ., Ιατροσ. 2^{45}, Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 519, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 551, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 290, 2097, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [688], Ροδινός (Βαλ.) 59, 65, 66, 116.

Από το επίθ. *μικρός* και την κατάλ. *-ούτσικος*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μικρούτζικος*) και σήμ.

1) (Προκ. για μέγεθος) πολύ μικρός: *άστρα τα μικρούτσικα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 574· *το στάχυν έν' μικρούτσικον· είδες καρπόν τόν κάμνει;* Ερωτοπ. 182· *ψήσετε μικρούτσικον κεφάλιν κρομμυδίτσιν* Προδρ. III 412c χφ g κριτ. υπ. **2**) (Προκ. για ηλικία) πολύ μικρός, μικρούλης· νεαρός: *είχεν παιδίν μικρούτσικον, τετραμηναίον ήτον* Βυζ. Ιλιάδ. 134· *τότε κι εγώ ο μικρούτσικος αγάπησα κοράσιο* Εκατόλ. Μ 3· *ως πραγματευτής μικρούτσικος ... ... είδα, κερά, τα ξένα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1214. **3**) Ασήμαντος: *κρίνε το μικρούτσικον ώσπερ και το μεγάλο* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 639.

Το ουδ. ως επίρρ. = (χρον.) για λίγο: *εσκόπησεν μικρούτσικον και ούτως απεκρίθην* Χρον. Μορ. Ρ 3454.

μικροψυχία η.

Το αρχ. ουσ. *μικροψυχία*. Η λ. και σήμ.

α) Έλλειψη ψυχικής δύναμης, λιποψυχία (Για τη σημασ. βλ. Pichard [Καλλίμ. σ. 55]): *έτρεχεν όλην την οδόν ολιγοψύχως έχων ως και τι πάσχων άρρητα από μικροψυχίας* Καλλίμ. 1533· **β**) έλλειψη γενναιότητας, δειλία: *ήλθον τινές εξ αυτών σιμά, ... αλλά εστράφησαν οπίσω, του Θεού τούτο, αδελφοί, οικονομήσαντος διά την μικροψυχίαν μου να τιμωρηθώ με τόσον φόβον ... Εγώ και έως τώρα ακόμη εις τον τράχηλόν μου φαντάζομαι το σπαθί* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 93· **γ**) απογοήτευση, αποκαρδίωση: *δεξάμενος αυτός* (ενν. *ο Μωσής πλάκας τας θεογράφους*) *με πάσης προθυμίας έρριψε και συνέτριψεν από μικροψυχίας, ιδών όπως ο Ισραήλ εξέκλινε λατρεύειν τον λυτρωτήν αυτών Θεόν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 40.

μικρόψυχος ο.

Το αρχ. επίθ. *μικρόψυχος*. Η λ. και σήμ.

α) Που δεν έχει ψυχική δύναμη, σθένος· λιπόψυχος: *Είπω δέ πώς ο τληπαθής περί μακροθυμίας, ο δύσνους, ο μικρόψυχος φθέγξομαι, πώς λαλήσω;* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 114· *μικρόψυχος ως ο Πέτρος, όταν έλεγεν: «Ίλεώς σοι γένου, δέσποτα, μη σοι γένοιτο τούτο»* Πηγά, Χρυσοπ. 115 (13)· **β**) που δείχνει έλλειψη ψυχικής δύναμης και αντοχής: *Ψυχή μου, παρακλήθητι μη σε νικήσει ο πόνος, μη πάθης τι μικρόψυχον και να χαρούν οι εχθροί σου. Ουκ έλεγες ... «Οίος εάν ένι ο πειρασμός θαρρώ τον απαντήσειν;»* Γλυκά, Στ. 301.

μικροψυχώ, Κομν., Διδασκ. Δ 314, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 551, Λόγ. παρηγ. Ο 277, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 127, 396.

Η λ. στον Αριστοτέλη (λ. *μικροψυχέω*) και σήμ.

Χάνω την ψυχική δύναμη, αποθαρρύνομαι, λιποψυχώ: *Αν σε λυπώσιν άνθρωποι κι αν σε καταφρονώσιν, αυτίκα μην παροξυνθής, μηδέ μικροψυχήσης, ως δέ στερρός και φρόνιμος μάλλον υπόμενέ τους* Σπαν. Ρ 276· *βλέπε μηδέν μικροψυχής, βάσταζε τας οδύνας* Λόγ. παρηγ. Ο 218· *ως απαίδευτος* (ενν. *ο Καμψών*) *από πολέμους άρχισε να μικροψυχεί και να δειλιάζει και να συγχύζεται δεν ηξεύροντας τι να κάμει* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 382.

μικρύνω, βλ. *μικραίνω*.

***μίκωλα** τα, βλ. *ημίκωλα*.

μίλι το, (I), Διγ. (Trapp) Esc. 1402, Χρον. Μορ. Ρ 2985, Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 538, Αχιλλ. L 277, Θησ. Δ′ [64^{8}], Ζ′ [114^{2}], Χούμνου, Κοσμογ. 1179, 1878, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{175}, Γαδ. διήγ. 164, Κορων., Μπούας 27, 143, Αχέλ. 486, Βίος Δημ. Μοσχ. 525, Ευγέν. 1259, Τζάνε, Κρ. πόλ. 176^{10}, 260^{12}, κ.α.· *ι μ ί λ ι,* Αχέλ. 2440· *μ ί λ ι ν,* Διγ. Ζ 2894, Διγ. (Trapp) Esc. 684, 755, 1307, Χρον. Μορ. Η 1401, 2987, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 708, Λίβ. Ν 2897, Μαχ. 156^{32} (πληθ. *μιλία*), 190^{26}, Πορτολ. Α 4^{1}· *μ ί λ ι-(ο)ν,* Rechenb. (Vog.) 41^{1}, 42^{1}, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 25, Αχιλλ. Ν 488, Ιμπ. 715, Χρον. Τόκκων 2438, Rechenb. 78^{2,3},κ.π.α., Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 535 κριτ. υπ. 616, κριτ. υπ.], 'Εκθ. χρον. 66^{12}, Κώδ. Χρονογρ. 54^{33}, Παΐσ., Ιστ. Σινά 296· *μ ί λ ι ο ν,* Metrol.^{2} 45^{12}, 45^{18,19}, 48^{14}, Διγ. (Trapp) Gr. 2457, Rechenb. (Vog.) 23^{1}, Αχιλλ. Ο 252 (έκδ. *μιλλίων*· διορθώσ.), Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 103^{v}, κ.α.

Το μτγν. ουσ. *μίλιον* (Για τη λ. βλ. και Kahane, Sprache 524). Ο τ. *ιμίλι* με πρόθεση του *ι* (Πβ. Pern., Ét. linguist. Α′ 230 κε.). Ο τ. *μίλιν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 661, 878, Χατζ., Λαογρ. 11, 1934/37, 108). Η λ. στο Du Cange και σήμ.

1) Μονάδα μήκους μεγάλων αποστάσεων **α**) (Για τη χρ. της λ. στη βυζαντινή εποχή βλ. Schilb., Byz. Metrol. 32-6): *μακράν απέχοντες την εν Καλλιουπόλει ξηράν ως μίλιον έν* Δούκ. 149^{2}· *Αφού γαρ εξεδιέβησαν μίλιον* (έκδ. *μιλλίων*· διόρθ. Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 186) *έναν τόπον* Αχιλλ. Ο 185· *'Ενα καράβι αρμένιζεν με το τριγγέτο ... και έκαμνεν την ώραν μίλια ς′* Rechenb. 79^{1}· **β**) (προκ. για το βενετ. *μίλι*· βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 614], Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 487]): *εμεγαλώναν το φορτί κι εκράτει ένα μίλι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 454^{26}· *ο τόπος οπού εχώνετο ήτο μακρά ένα μίλι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ′ 942.
2) Είδος νομίσματος με μικρή αξία (Βλ. Du Cange, λ. *μίλιον* ‹II›, Steph., Θησ., λ. *μίλιον*, Hunger-Vogel [Rechenb. σ. 85]· ίσως σχετ. και το λ. του Ησυχ. *μίλια*· *τα απόθετα χρήματα*)· *'Αν(θρωπ)ός τις ήτον μέσα εις περιβόλ(ι) και το περιβόλ(ι) εκείν(ο) είχεν πόρτες πολλές και ήτον τάξ(ις), όταν ήθελεν να εβγεί από τες πόρτες όλες, να επάρει τόσα μίλ(ια)*

οπού να δίδ(ει) εις πάσα πόρταν τα μισά και μισόν μίλ(ιον) πλεότερον και μίλ(ιον) να μηδέν εκόψει Rechenb. 58^{2,3}. — Ο τ. *μίλιν* ως τοπων. (στην Κωνσταντινούπολη) (Βλ. Du Cange Appendix., λ. *μίλην*, Κοραή, 'Ατ. Α′ 299, 317, Λάμπρ., ΝΕ 7, 1923, 7, 8, 26, κ.α., Guilland, Ελλην. 16, 1958/59, 91-4, Schilb., Byz. Metrol. 35 σημ. 1): Προδρ. III 108 χφφ SA κριτ. υπ., 354, 404e χφφ CSA κριτ. υπ.

μίλι το, II, βλ. *ομίλι*.

μιλία και **μιλιά** η, βλ. *ομιλία*.

μιλιαράς ο.

Από το ουσ. *μιλιάριν* και την κατάλ. *-άς*. Η λ. σήμ. ως επών. (Βλ. Ξανθ., ΛΑ 5, 1918/20, 92-4 = Μελετ. 292-4, Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 40).

Αυτός που κατασκευάζει, επισκευάζει και πουλεί τα μιλιάρια (βλ. ά. *μιλιάριν*), λεβητοποιός, χαλκωματάς (εδώ ως πλανόδιος τεχνίτης ή πωλητής· για τη σημασ. βλ. Ξανθ., ό.π. και Κουκ., ΒΒΠ Β′^{1} 220, 240): *εδώ διαβαίνει ο μιλιαράς και καταπίασέ τον* Προδρ. II Η 54α.

μιλιάριν το.

Το μτγν. ουσ. *μιλιάριον* (‹λατ. *miliarium*). Για τη λ. βλ. Ξανθ., ΛΑ 5, 1918/20, 93-4 = Μελετ. 293-4.

Ψηλό χάλκινο καζάνι, πλατύτερο στη βάση και στενότερο προς τα επάνω, όπου ζεσταινόταν νερό συν. για οικιακή χρήση (Για το πράγμα βλ. Ξανθ., ό.π., Κουκ., ΒΒΠ Β′^{1} 220, Β′^{2} 100, Ε′ 161-2· πβ. και Μπακιρτζή, Βυζ. τσουκαλολάγηνα 48, 64, 224): *κόπτε ξύλον και νερόν κουβάλει εις το μιλιάριν και δίδε και θερμούτσικον* Προδρ. III 101.

Μιλιγκός ο, βλ. στις Προσθ. I τόμ., λ. *Μελιγκός*.

μίλι(ο)ν το, βλ. *μίλι*.

μιλιόνι το, βλ. *μιλιούνι*.

μιλιούνι το, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 339^{r}· *μ ι λ ι ό ν ι,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 532^{1}, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 353· *μ ι λ ο ύ ν ι ν,* Μαχ. 324^{6}, 376^{3}, 436^{23}, 476^{14}.

Από το ιταλ. *milione*. Τ. *μιλιόνιον* στα Ηπειρ. 257^{22}, *μιλιούνιον* στο Σκουζέ, Χρον. Αθ. 116 και *μιλούνι* στο Somav. Η λ. στο Somav., στη Φυλλ. Αλ. 133, 134 και σήμ. συν. στον πληθ.

α) Εκατομμύριο: *εκάμανε λογαριασμό ότι να εχάρισε* (ενν. *ο σουλτάν Σελίμης*) *δύο μιλιούνια φλωριά* (έκδ. *φλωρία*) *διά να δείξει την ελευτερίαν του χεριού του* (έκδ. *χερίου*) Χρον. σουλτ. 141^{7}· *επήραν* (ενν. *οι Γενουβήσοι*) *του πρίντζη περίτου παρά 'ναν μιλούνιν δουκάτα και την γεναίκαν του* Μαχ. 436^{25}· **β**) (μεταφ. προκ. να δηλωθεί υπερβολικό πλήθος): *Ηύρασι πρόβατα πολλά, εκεί 'τονε* (έκδ. *κ' ήτονε*· διορθώσ. κατά την έκδ. Νενεδ. 448^{1}) *μιλιόνια* Τζάνε, Κρ. πόλ. 383^{9}.

μιλίτσια η.

Το ιταλ. *milizia*. Η λ. και σε έγγρ. του 1604 (Μαυροειδή, Δωδώνη 7, 1978, 150).

Στρατός, στρατιώτες (εδώ προκ. για πεζικό στρατιωτικό σώμα από Ιταλούς μισθοφόρους με καθήκοντα φρουράς στην Κρήτη· βλ. Πολίτη Λ. [Κατζ. σ. 152]): *Τρομάσσει*

με η μιλίτσια κι οι τζάφοι όντα με δούσι· από το φόβο τον πολύ τσι βράκες τως τσιρλούσι Κατζ. Β' 9.

μιλλέζιμο το, Κορων., Μπούας 25.

Το ιταλ. *millesimo*. Τ. *μιλλιέζιμο* σε έγγρ. του 1636 (Κρ. συμβόλ. 190· βλ. και Αμάλθ. 10, 1979, 251). Η λ. σε έγγρ. του 1621 (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 496) και στο Somav. (λ. *μιλέζιμο*).

Η χρονολογία, το έτος (ορισμένου γεγονότος): *Ήτονε το μιλλέζιμο σαράντα έξι, το αίμα βρύσην είδα και είχε τρέξει* (παραλ. 2 στ.). *Κρήτη μου, τώρα κλαύσε τους Ρεθεμνιώτες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 138[29].

μιλούνιν το, βλ. *μιλιούνι*.

μίλοχρος· *(μιλόκρανον) μίλοχρον*, Χρησμ. (Βέης) 226, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *μείλιχος*· πβ. *(μηνόκρανον) μείλιχον* Λέοντ., Αιν. (Knös) 183[13] κριτ. υπ., *(μελίκρατον) μείλιχον* Χρησμ. ΙΙ 4. Η γρ. ίσως από επίδρ. επιθ. όπως λ.χ. *μελάγχρους, μελιχρός* [πβ. και Χρησμ. (Λάμπρ.) 121, όπου *μελίκρατον, μελιχρόν*] ή *μηλόχρους*.

μιλτάριον το· *μ ε λ ι τ ά ρ ι ν*.

Η λ. σε παπυρ. (L-S). Για τον τ. βλ. Oikonomu [Ιατροσόφ. σ. 174, 175].

Είδος ορυκτού που χρησιμοποιείται ως κόκκινη βαφή, κοκκινόχωμα, κιννάβαρι: *Προς το γεννάν ωά μεγάλα. Μίλτον λειώσας, το λεγόμενον μελιτάριν, σμίγε την τροφήν αυτών* (ενν. *των ορνίθων*) Ιατροσόφ. (Oikonomu) 61[8].

μιλώ, βλ. *ομιλώ*.

μιλωτή η.

Πιθ. το μτγν. ουσ. *μηλωτή* (L-S, λ. *μηλωτή* ΙΙ) ανορθόγραφα από παρετυμολογική επίδρ. του ουσ. *σμίλη* (Πβ. L-S, λ. *σμιλιωτός*, όπου μαρτυρείται γρ. *μηλιωτός* από ανάλογη επίδρ. του ουσ. *μήλη*).

Ραβδί: *Και μιλωτή, η ράβδος τε, ιώτα ταύτην γράφε* Λεξ. ΙΙ 160.

μίμηστρον το.

Από το ουσ. *μίμησις* και την κατάλ. *-τρον* αναλογ. με ουσ. σε *-στρον* (πβ. *κάνιστρον, άγκιστρον*, κ.ά.). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *μύμιστρον*). Λ. *μίμηστρο* στο Du Cange (λ. *μιμιστρο*).

(Σκωπτικά) μίμος, μιμητής: *την μαϊμού, το μίμηστρον, το παίγνιον του κόσμου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 37.

μιμητής ο, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 78, Ζήν. Β' 126.

Το αρχ. ουσ. *μιμητής*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που μιμείται κάπ. ή κ., που ακολουθεί το παράδειγμα ή την τακτική κάπ.: Ζήν. Γ' 281, Ιστ. πατρ. 136[2], Κορων., Μπούας 67.

μιμητικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μιμητικός*. Η λ. και σήμ.

Αξιομίμητος, που αξίζει να τον μιμούνται: *να δώσεις μιμητικόν παράδειγμα του τιμητικού σου ετούτου στολισμού και των άλλων γυναικών* Χριστ. διδασκ. 386.

μιμίζομαι.

Από τον αόρ. του *μιμούμαι*. (Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 275).

Παριστάνω, απεικονίζω πιστά: *ευρίσκεται καλός ζωγράφος τελειωμένος και βλέπει και μιμίζεται τον άνθρωπον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1961.

μιμνήσκομαι, Λόγ. παρηγ. Ο 753, Διγ. (Trapp) Gr. 3457, Λίβ. Ν 2923· *μ ν ή σ κ ο μ α ι*, Λόγ. παρηγ. L 739, Διγ. (Trapp) Gr. 3471, Λίβ. Sc. 808· αόρ. *ε μ ν ή σ θ η κ α*, Βέλθ. 821· υποτ. αορ. *μ ν η σ τ ώ*, Λίβ. Esc. 2891.

Το αρχ. *μιμνήσκομαι*. Για τον τ. πβ. το αρχ. *μνήσκομαι*. Τ. *μνέσκομαι* στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex., λ. *μνήσκομαι*) και αόρ. *μνήστηκα* στο Μελένικο (Andr., ό.π.). Η προστ. αορ. *μνήσθητί (μου)* και σήμ. ως επιφ. (Παπαδ. Α., ΛΔ 4, 1942/48, 101).

1) (Μτβ. και αμτβ.) θυμάμαι, διατηρώ ή ξαναφέρνω στη μνήμη: Αχιλλ. Ν 1620, Λίβ. Esc 3915, Λίβ. Ρ 2487, Γλυκά, Στ. 114. **2α)** Μνημονεύω, αναφέρω: Σπαν. Α 215, Λόγ. παρηγ. L 747· *ημ(άς) δέ δι' ευχών μέμνησο* Καραντην. 289[20]· **β)** αναλογίζομαι, λογαριάζω: *να μη μνησθή δουλείαν μου, μόνος να συνεργήση!* Λίβ. Ρ 1993· **γ)** καταλογίζω σε κάπ.: *μη μνησθής ημών, γαμβρέ, όσα εξείπομέν σοι* Διγ. Ζ 836. **3)** Ονομάζομαι, αποκαλούμαι: *η 'Αννα εγέννησε μήτηρ Χριστού Μαρία και ως για την παρθενία της εμνήσθη Παναγία* Βεντράμ., Γυν. 215.

μίμος ο.

Το αρχ. ουσ. *μίμος*. Θηλ. *μίμη* στη Θήρα (Χατζιδ., Αθ. 25, 1913, 289). Η λ. και σήμ. «Ηθοποιός», μίμος, γελωτοποιός: Διγ. (Trapp) Gr. 1840.

μιμούμαι, Προδρ. ΙΙΙ 132h χφφ gCSA κριτ. υπ., 250, Βίος Αλ. 2951, 2954, Φυσιολ. 342[4], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[226], Κορων., Μπούας 69, Παλαμήδ., Βοηθ. Προς αναγν. 17· 89, Διγ. 'Ανδρ. 374[12], Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 348[r]· β' εν. *μ ι μ ά σ α ι*, Πηγά, Χρυσοπ. 124(51).

Το αρχ. *μιμέομαι*. Η λ. και σήμ.

1) Μιμούμαι κάπ. ή κ., ακολουθώ το παράδειγμα κάπ., αντιγράφω: Βίος Αλ. 2946, Χρον. Τόκκων 2216, Τζάνε, Κρ. πόλ. 145[5]· (σε ιδιάζ. χρ.) *γην του μιμείσθαι ουρανόν αυτός* (ενν. *ο Μάιος*) *παρασκευάζει* Διγ. Ζ 2754· Φρ. *μιμούμαι την χείρα* κάπ. (εδώ προκ. για πλαστογράφηση αυτοκρατορικών εγγράφων): *'Αλλοι τας χείρας έφερον σιδήρῳ δεδεμένας, ως χείρα μιμησάμενοι την βασιλικωτάτην και τολμηρώς υπογραφαίς χρησάμενοι κοκκίναις* Γλυκά, Στ. 502. **2)** Παρομοιάζω: *σκώληκα τον ακοίμητον μιμούμαι την πενίαν, ήτις με τρώγει πάντοτε* Προδρ. IV 151 χφ g κριτ. υπ. **3)** Μοιάζω: *ναρκίσσου γαρ το πρόσωπον την χροιάν εμιμείτο* Διγ. (Trapp) Gr. 2364.

μιμώ η.

Από το ουσ. *μίμος* κατά τα θηλ. ονόμ. σε *-ώ* (Βλ. Apostolopoulos, Calimaque et Chrysorrhoé 181). Η λ. στη Σούδα (L-S), στον Αχμέτ, Ον. 90[26], 227[15], 228[4] και στο Du Cange.

Πίθηκος: *όσας ο κόσμος έφερε γυναίκας εις το μέσον* (παραλ. 1 στ.) *ως προς τας χάριτας αυτής* (ενν. *της Χρυσορρόης*) *μιμώ προς Αφροδίτην* Καλλίμ. 826.

μίνα η, (Ι), Byz. Kleinchron. Α' 515[18], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 853, Θρ. Κύπρ. Μ 310, 755, Ζήν. Πρόλ. 50, Διακρούσ. 88[15], Τζάνε, Κρ. πόλ. 171[25], 215[21], 288[16], 296[10], 480[20], 488[25], 517[21], 519[26], κ.α.

Το ιταλ. *mina*. Η λ. στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ., Κλ. Β′ 150 και σήμ. (Ανδρ., Λεξ.).

Βαθύς λάκκος ή υπόνομος με εκρηκτική ύλη για ανατίναξη (που χρησιμοποιείται για πολιορκητικούς κυρίως σκοπούς): *έκραξε ο Μουράτης μαστόρους ότι να κάμει απόξω μίνες, να σκάψουνε κάτω τη γη, να τρυπήσουνε, να εμπούνε μέσα* Χρον. σουλτ. 64[11]· *Σαν είδεν η Αμμόχουστος πως είναι σωρεμένοι, τότες τες μίνες άναψαν και βρέθησαν καμένοι* Θρ. Κύπρ. Μ 694· *Της μίνας δίνουνε φωτιά κι η χώρα όλη εσείστη κι άνοιξε όλο το τειχιό και κάτω εκρεμίστη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 165[24].

μίνα η, (II), Metrol.[2] 127[15,16].

Το μεσν. λατ. *mina* ‹ λατ. *hemina* (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Για τη λ. βλ. Schilb., Byz. Metrol. 114, 279 και Κουκ., ΒΒΠ Β′[1] 195· πβ. και Φιλ., Γλωσσογν. Α′ 189-90.

Μέτρο χωρητικότητας υγρών ίσο με τρεις λίτρες: *Σταθμόν δέ οφείλει το μέτρον έχειν λίτρας τριάκοντα, η δέ λεγομένη μίνα λίτρας τρεις* αυτ. 132[26]· *το μέν οινηγόν μέτρον οφείλει είναι χωρήσεως λιτρών λ′, ήγουν μινών ι′ τριλίτρων* αυτ. 127[23].

μινέρα η, Κυπρ. χφ. 160.

Το παλαιότ. ιταλ. *minera*.

Μεταλλείο: *οι Τούρκοι ηθέλανε ότι η Βουλγαρία και οι μινέρες, οπού εβγαίνει το ασήμι, ότι να είναι εδικό τους εις τα Σέρβια* Χρον. σουλτ. 70[11].

μινιάδος, επίθ.

Το βενετ. *miniado* (Boerio, λ. *Minia*).

Ζωγραφιστός, χρωματιστός: *έστειλα τον ειρημένον με τον θεοφιλέστατον τον κυρ Θεοδόσιον μία λαμπάδα μινιάδα και δύο κτένια ελεφάντινα* Σεβήρ., Τελ. Σημειώμ. 37α.

μινιατικό(ν) το.

Από το ουσ. *μίνα*, II και την κατάλ. *-ιατικόν*. Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α′ Β[37], Γ[43-4]).

Φόρος για το κρασί (Για τη σημασ. βλ. Schreiner, JÖB 27, 1978, 220 σημ. 34): *... αλλά δη ... καπηλειατικού, μινιατικού* (έκδ. *μηνυατικού*) *... ή ετέρου τινός κεφαλαίου ... διατηρώνται ... ανενόχλητοι* (ενν. *οι Μονεμβασιώτες*) *και αδιάσειστοι παντελώς* Ψευδο-Σφρ. 540[26].

μινόροι, επίθ. αρσ. πληθ. — Βλ. και ά. *φρεμινούρης*.

Το ιταλ. *minori*.

Έκφρ. *φράτροι μινόροι* (‹ ιταλ. *Fratri Minori*) = ονομασία δυτικού μοναχικού τάγματος: *ένα μοναστήρι οπού το λέγουν των Φράτρων των Μινόρων* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 117[v].

μινσάλιον το, βλ. *μενσάλιον*.

μιντάν' το, βλ. *μεϊντάνι*.

μιντζιβιρία η.

Πιθ. από τα ιταλ. *mentire* και *vero*. Η λ. στο Du Cange (λ. *μηντζιβηρία*)· πβ. λ. *μιτζιβίρης* στη Ζάκυνθο με διαφορετική σημασ. (Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ. 32).

Παραποίηση της αλήθειας· απάτη: *όλες τες ψευδολογίες, πονηρίες και μιντζιβιρίες ... να τες μισούμεν* Χριστ. διδασκ. 320.

μιξοβάρβαρος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μιξοβάρβαρος*.

1) Που ανήκει σε έθνος αποτελούμενο από διάφορα βάρβαρα φύλα: *ούτοι γαρ οι μιξοβάρβαροι Τούρκοι ως ακρίς προς λέοντας εγγύς εκείνην εικάζονται* Δούκ. 95[18]. **2**) Που χρησιμοποιεί γλώσσα ανάμεικτη με βαρβαρισμούς, που μιλεί γλώσσα μεικτή, ακαλλιέργητη: *Ίστω νυν τόδε γαία και ουρανός ευρύς ύπερθεν, ει γε δει και επί τοις μιξοβαρβάροις ομηρίζειν* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 26[23] (Ελλην. 7, 1934, 241)· *ου προσανέχομεν τοιούτον τοις τοιούτοις μιξοβαρβάροις, ούτε κατά γραμματικούς τεχνολογείν αυτά φροντίζομεν* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 18[23-4] (Ελλην. 7, 1934, 233).

μιο(ν), μιό(ν), επίρρ., βλ. *ζιμιό(ν)*.

'μιράλλης ο, βλ. *αμιράλης*.

μισάγιος, επίθ.

Από το *μισώ* και το ουσ. *άγιος*. Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.).

Που μισεί τους αγίους: *μηδέ διά την παρακάλεσιν των αγίων, γράφει ο μισάγιος, εξηγώντας, ως λογιάζει εκείνος, τον δεκάλογον* Ροδινός (Βαλ.) 83· *Λέων ο Ίσαυρος, ... ο μισάγιος και εναγής και αντίθεος* Byz. Kleinchron. Α′ 136[35].

μισαδελφία η.

Το μτγν. ουσ. *μισαδελφία*.

Μίσος, εχθρότητα προς τον αδελφό και γενικ. προς το συνάνθρωπο: *απέσω εις την καρδίαν έχον μισαδελφίαν, υποκριταί είναι οι δολεροί και γέμουν ασπλαγχνίαν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 838.

μισάδελφος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *μισάδελφος*.

Που μισεί τον αδελφό, που στρέφεται εναντίον του συνανθρώπου: *μισόθεοι, μισάδελφοι, αρπάκτες και δυνάστες* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2771· *‹Έχεις› τα σπλάχνα μιαρά, οργής Θεού αποθήκη, μισάδελφε, μισόθεε, υπάρχεις, ασπλαχνία* αυτ. 2487.

μισάδι το.

Από το ουσ. *μεσάλι(ν)* ‹ *μενσάλιον* (Βλ. Siapkaras-Pitsillidès [Κυπρ. ερωτ. σ. 169 σημ. 14]) με παρετυμολογική επίδρ. του επιθ. *μισός*. Μάλλον άσχ. η λ. *μισάδιος* στο Du Cange και η λ. *μισάδι(ν)* στο Σημ. ιστορ. Κύπρ. XIV 92[31]. Η λ. και τ. *μεσάδι(ον)* σε κείμ. του 15. αι. (Darrouzès, Textes byzantins XV 53[55]). Τ. *μεσάδιν* στην Κύπρο (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 404).

Κοντός γυναικείος μανδύας (Για τη σημασ. βλ. Siapkaras-Pitsillidès, ό.π.): *αφήκες το μαντίλι σου κι έπιασες το μισάδι* Κυπρ. ερωτ. 76[14].

μισακός, επίθ., βλ. *μισιακός*.

μισάλιν το, βλ. *μενσάλιον*.

μισανθρωπία *η.*

Το αρχ. ουσ. *μισανθρωπία.* Η λ. και σήμ.

Μίσος προς τους ανθρώπους: *ου φίλον έκανες ποτέ χωρίς αδόλου οίνου· έχεις και την υστέρησιν και την μισανθρωπίαν* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 48.

μισάνθρωπος, (Ι), επίθ.

Το αρχ. επίθ. *μισάνθρωπος.* Η λ. και σήμ.

α) Που μισεί, εχθρεύεται τους ανθρώπους: *οι εθνικοί έλεγον τους Εβραίους μισανθρώπους κι όχι φιλανθρώπους* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 38· (συνεκδ. προκ. για ατίθασο άλογο): *και ποίον άλογον πάλιν, αν μείνει αγύμναστον, ουδέν έναι ξυλόστομον και μισάνθρωπον;* Σοφιαν., Παιδαγ. 266· **β**) που φανερώνει μίσος προς τους ανθρώπους· (εδώ) καταστρεπτικός, φονικός: *η των αλλοφύλων επιδρομή των πώποτε μισανθρωποτέρα* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 86[20] (Ελλην. 9, 1936, 60).

μισάνθρωπος (ΙΙ), ο, βλ. *μισοάνθρωπος.*

μισαπεθαμένος, μτχ. επίθ., βλ. *μισοαποθαμένος.*

μισαποθαμένος, μτχ. επίθ., βλ. *μισοαποθαμένος.*

μισαρός· *μισαρά,* Ιατροσ. κώδ. ͵ηπη΄, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *νησσάρια·* διορθώσ. — Βλ. ά. *νησσάρι(ον).*

μισαφορμάρης, επίθ.

Από τα επίθ. *μισός* και *αφορμάρης.*

Μισοπάλαβος, μισότρελος: *Πώς εβουλήθης κι είπες το, λωλέ, μισαφορμάρη, γυναίκα του ο Ρωτόκριτος την Αρετή να πάρει;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ΄ 921.

μισελίμης ο, βλ. *μουσελίμης.*

μίσεμα(ν) το, βλ. *μίσευμα.*

μισεμός ο, βλ. *μισευμός.*

μισεύγω, βλ. *μισεύω.*

μίσευμα το, Φλώρ. 1173 κριτ. υπ.· *μίσεμα,* Χρον. Μορ. Η 8607, Θησ. Ι΄ [38[7]], Τζάνε, Κρ. πόλ. 304[3]· *μίσεμαν,* Κυπρ. ερωτ. 80[2], 82[4,10], 94[59], 101[2,11]· *μίσευμαν,* Φλώρ. 1173.

Από το *μισεύω* και την κατάλ. *-μα.* Ο τ. *μίσεμα* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ. 255) και σε δημ. τραγ. (Νεοελλ. Ανάλεκτα Παρνασσ. 1, 1870, 127, όπου γεν. *μισεμάτου·* πβ. Πετρόπ., Αφ. Τριαντ. 349. Η ίδια γεν. και στο Du Cange, λ. *μίσσα*). Η λ. και στον Στεφανόπουλο, Βιβλ. Στεφανοπ. 97.

Αναχώρηση, απομάκρυνση, εκπατρισμός: *εμαζώθηκεν* (ενν. *το φουσσάτον*) *εις μίσεμαν ετοίμως* Διήγ. Βελ. 396· *ανάπαψην δεν βρίσκω, γιατί στο μίσεμάν της εσηκώθην πάσα χαρά* Κυπρ. ερωτ. 94[10]· *Πλην την καρδιοφλόγησιν, ήν ο Φίλαρμος είχε στο μίσευμα του αδελφού, ουκ ημπορεί βαστάζειν* Βέλθ. 76.

μισευμός ο, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 3141· *μισεμός,* Φαλιέρ., Θρ. 392, Θησ. Γ΄ [77[5]], Δ΄ Υπόθ. 1, Κυπρ. ερωτ. 136[4], Πιστ. βοσκ. ΙΙ 1, 403, ΙΙΙ 3, 446, Ερωτόκρ. (Αλεξ.

Στ.) Γ΄ 844, 1754, Θυσ.[2] 435, 496 κριτ. υπ., Ροδολ. (Μανούσ.) Δ΄ [441], Σουμμ., Παστ. φίδ. Β΄ [360], Ροδινός (Βαλ.) 77, Λεηλ. Παροικ. 613, Τζάνε, Κρ. πόλ. 466[15].

Από το *μισεύω* και την κατάλ. *-μός.* Η λ. και σε κείμ. του 18. αι. (Στεφανόπουλος, Βιβλ. Στεφανοπ. 97, Ιστ. Αθέσθη μετά στ. 54, 69). Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Αναχώρηση, αποχώρηση· αποδημία, ξενιτεμός: *πρίχου η Σάρρα σηκωθεί και δει το μισεμό σου, σπούδαξ' εσύ όσο μπορείς, πήγαινε στην οδό σου* Θυσ.[2] 235· *τον καιρό τον έσωσε Γιλντάσης κι εδά πηαίνει* (παραλ. 1 στ.). *Λύπησιν πλήσια έδωκε σ' όλους ο μισεμός του* Τζάνε, Κρ. πόλ. 304[9]· *Ως άκουσεν τον μισεμόν ο ρήγας του παιδιού του, να δώσει θάνατον κακόν ήθελε του κορμιού του* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [858]· **β**) (προκ. για πλοίο) απόπλους (Για τη σημασ. πβ. Δημητράκ., λ. *μισευμός*): *πάγει προς τον λιμνιώνα και ευρίσκει ένα ξύλον και ήτονε εις μισεμόν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 419· **γ**) (μεταφ. προκ. για αστέρι) δύση: *αυγή με τ' άνθη άρχετον ...* (παραλ. 1 στ.) *και τους χορούς αφήκασιν τ' άστρα οπού κρατούσαν, 'πειδή 'σαν εις τον μισεμόν* Αχέλ. 1709. **2**) (Μεταφ.) αναχώρηση από τη ζωή, θάνατος: *Μη είπεις ότι ... ο θάνατος μακραίνει* (παραλ. 3 στ.). *'Αθλιε, βλέπε τον καιρόν, τον μισεμόν θυμήσου* Ρίμ. θαν. 49· ***Στο μισεμό, καθώς θωρείς, είμαστε οι καημένοι και με χαρές ας πάγομε στον 'Αδη φορτωμένοι*** Πανώρ. Γ΄ 351.

μισεύω, Καλλίμ. 1944, Χρον. Μορ. Η 322, 455, 1617, 2038, Πουλολ. (Τσαβαρή[2]) 229, 374, Φλώρ. 1452, 1714, Λίβ. P 1209, 1347, Λίβ. Sc. 73, 839, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1312, Ιμπ. 246, 583, 649, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 125, Θησ. (Βεν.) Γ΄ [38[4]], Ζ΄ [96[4]], Ι΄ [99[7]], Ch. pop. 848, Χούμνου, Κοσμογ. 1173, 1603, Χρον. σουλτ. 138[34], Στάθ. (Martini) Ιντ. β΄ μετά στ. 84, μετά στ. 100, Λεηλ. Παροικ. 19, 270, 671, κ.π.α.· μτχ. ενεστ. *μισευάμενος,* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 52, 431· *μισεύγω,* Διήγ. Βελ. 157, Σαχλ., Αφήγ. 494, 594, Λίβ. N 1050, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1292, Ντελλαπ., Στ. Θρηνητ. 72, Ιμπ. (Legr.) 276, Χούμνου, Κοσμογ. 129, Απόκοπ.[2] 190, 477, Κυπρ. ερωτ. 22[6,7], Πανώρ. Αφ. 8, Α΄ 243, Γ΄ 145, Ερωφ. Α΄ 215, 375, Ε΄ 331, 434, Βοσκοπ.[2] 301, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 567, 586, Β΄ 1522, Ε΄ 689, Θυσ.[2] 548, Στάθ. (Martini) Α΄ 74, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [139, 157], Φορτουν. (Vinc.) Β΄ 85, Γ΄ 134, Λεηλ. Παροικ. 87, 211, Τζάνε, Κρ. πόλ. 147[27], 175[24], 195[14], κ.π.α.

Από το ουσ. *μίσσα* (Lampe, Lex., Du Cange) και την κατάλ. *-εύω* (Βλ. Meyer, NS III 45· κατά Ανδρ., Λεξ. από το λατ. *missum*). Η λ. του 9. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ. **Τ.** *μεσεύγω* στη Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1849] πιθανότατα από παραδρομή αντί *μισεύγω.* Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ΄, λ. *μισσεύγω,* Σακ., Κυπρ. Β΄ 661, λ. *μισσεύγω,* Βογιατζ., Γλώσσα 'Ανδρ. 219, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. 296, κ.α.).

1α[1]) Αναχωρώ, φεύγω, απομακρύνομαι: *αν μισεύσειν βούλεσαι από την Ρωμανίαν, σήμερον έπαρε τα σα* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 344· *για να μην αργήσομε, να μασε βαρεθείτε, μισεύγομεν αποδεπά* Πανώρ. Ε΄ 420· *Μήμπα μισέψεις από 'πά και τα πλευρά σου σπάσω!* Κατζ. Ε΄ 296· *φοβώντα 'χ το λαμπρόν μην ξηψυχήσω* (παραλ. 1 στ.) *μισεύγω* Κυπρ. ερωτ. 5[7]· **α**[2]) εκπατρίζομαι, ξενιτεύομαι: *μίσεψε κι άμε γύρισε σ' Ανατολή και Δύση, τόπους να δεις πολλά όμορφους* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 1234· *μισεύγω από την Κύπρον εις τα ξένα* Κυπρ. ερωτ. 59[6]· ***Εξέβην και εμίσευσεν τον κόσμον να γυρίσει*** Ιμπ. 249· ***Πατρίδα μου, μισεύγω σου*** Τζάνε, Κρ. πόλ. 229[13]· **α**[3]) (με τα ρ. *διαβαίνω, πηγαίνω,* κ.ά. συνών.): *ο Καμπανέσης όρθωσε κι εμίσεψε κι εδιάβη* Χρον. Μορ. Η 1897· *εμίσευσε στην Πάδουβα και διέβη* Κορων., Μπούας 114· *μην λυπάσαι ότι πως μισεύω και διαβαίνω* Διγ. Ο 937· *εμίσεψαν απεκεί οι Τούρκοι κι υπαγαίνουν* Χρον. Μορ. Η 5151· *εμίσεψεν κι εφύγεν* Χρον. Μορ. Η 9150· **β**) αποσύρομαι, αποχωρώ: ***μη μπορώντας να γροικά κι επλάνταν η καρδιά***

τση, βρίσκει αφορμή κι εμίσεψε, πάγει στην κάμερά τση Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1052· το κάστρο δίδουν του, μα να μη τσ' αμποδίσει, κι οι Τούρκοι να μισεύσουσι κι ουδένα να μη γδύσει Τζάνε, Κρ. πόλ. 352^{4}· αργούσαν (ενν. οι Γενουβήσοι) και δεν ακούαν να μισεύσουν, ώσπου να πάρουν αμάχιν Μαχ. 522^{3}· **γ**) αποστατώ: τους έδειχνε (ενν. ο πρίγκιπας Γιλιάμος) αφορμήν ... το σφάλμα όπου έποικεν (ενν. ο αφέντης της Καρυταίνου) κι εμίσεψεν κι εδιάβη εις τον εχτρόν του, σε λαλώ, εκείνον τον Μέγαν Κύρην, κι εκείνον ελευτέρωσεν τον φυσικόν του αφέντην Χρον. Μορ. Η 3356· **δ**) διαφεύγω, ξεφεύγω: από την Πόλη εβγάλανε τότες τον Πατριάρχη κι εμίσευσεν αποδεκεί σε θάνατον μη λάχει Τζάνε, Κρ. πόλ. 410^{12}· ήθελε να με βάλει ... σ' έν' αρχοντικό, κι εμίσεψα στανιό τση Κατζ. Δ' 81· **ε**) (προκ. για πλοίο, στόλο, κ.τ.ό.) αποπλέω: μισεύοντας από την Καλλίπολη να υπηγαίνεις περ κόστα εις τον κόρφον του Ταράντου Πορτολ. Α 328^{20}· Καράβια και τα κάτεργα να βγούνε να μισέψουν Τζάνε, Κρ. πόλ. 174^{25}· ‹Κ›άτεργα τρία ήταν εις λιμνιώναν έναν και ήλθεν τους καιρός διά να μισεύσουν Rechenb. 78^{1}· 'Ολ' η αρμάτα εμίσευσε Τζάνε, Κρ. πόλ. 211^{8}· η καραβάνα των Τουρκών ... από την Αλεξάνδρειαν ήτονε μισεμένη Τζάνε, Κρ. πόλ. 438^{4}. **2**) Εγκαταλείπω (κάπ.) αβοήθητο: από τους χριστιανούς μηδέν μισέψεις μάλλον (ενν. συ, ο αρχιστράτηγος Μιχαήλης) Αχέλ. 1330. **3**) (Μεταφ. προκ. για χρον. διάστημα) περνώ, τελειώνω: παρέδραμεν, εξέφυγεν, εμίσευσεν η νύκτα Λίβ. Ρ 566· εμίσευσεν το πλάτος της ημέρας και προς το ηλιοβασίλευμαν, ότε αρχεύει η νύκτα, έφθασεν ο ευνουχόπουλος Λίβ. Sc. 988· η μέρα μάς μισεύγει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1772. **4**) (Μεταφ.) εκλείπω, εξαφανίζομαι· (προκ. για οργανική βλάβη) θεραπεύομαι: εχάθην η φιλιά τελείως εκ τον κόσμον, εχάθηκεν, εμίσευσεν απ' όλους τους ανθρώπους Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 169· Μίσεψε, τρόμε μου, λοιπό και φόβε μου περίσσε Πανώρ. Β' 225· τα γένια μου ήκοψα κι ήλλαξα και τα ρούχα, και φαίνεταί μου εμίσεψεν η ασκημιά-ν απού 'χα Φορτουν. (Vinc.) Δ' 468· να ιαθούσιν τα αμάτια του να του μισέψει η τυφλότης Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 463. **5**) (Μεταφ.) **α**) αναχωρώ από τη ζωή, πεθαίνω (Πβ. και παρακάτω φρ. 3): διαπάς με θάνατον καλόν οπὄχει να μισέψει κι εκεί να πα προς του Θεού την χάρη ν' απλικέψει Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 63· Μάννα μου, και να πρόβαινες, να μ' έβλεπες δεμένο και να σου σύρω τη φωνή και να σου πω «αποθαίνω»! (παραλ. 4 στ.) Μισεύγω σου και χάνεις με σα χιόνι όντας λύσει Θυσ.² 901· τον θάνατον εγνώρισε, πως μέλλει ν' αποθάνει (παραλ. 1 στ.)· λέγει: «Αδελφοί, μισεύω σας και όλους εσάς αφήνω ...» Χούμνου, Κοσμογ. 2811· **β**) (με υποκ. τις λ. ψυχή, πνεύμα): απήτις μισέψει η ψυχή απού το κορμίν, εισέ τρεις ημέρες παίρνουσι την ψυχήν οι γι-άγγελοι Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 12· ωσάν εμίσεψε η ψυχή κι επήγεν εις τον 'Αδη, πέφτει κι αυτό (ενν. το άλογο) χάμαι Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1175· μοναύτα σ' όσον απού μέν μισέψει (ενν. το πνεύμα μου) θέλει έρτειν όπου ευρίσκεται ο φανός σου Κυπρ. ερωτ. 104^{63}· (προκ. για λιποθυμία) Στην βρύση ας τηνε πάμε με το νερό να κάμομεν να στρέψει το μισεμένο πνεύμα στο κορμί της Πιστ. βοσκ. IV 5, 334. **Φρ. 1**) Μισεύει από τον λογισμόν μου κ. = παύω να σκέπτομαι κ.: Ουδέν μισεύει τίποτε απέ τον λογισμόν μου, η πρόσοψη, η εμορφιά εκείνου του πλασμάτου Θησ. Γ' [21^{1}]. **2**) Μισεύει ο νους μου = «χάνω τα μυαλά μου», σαστίζω, παραλογίζομαι: από την τόσην μέριμναν εμίσευσεν ο νους της Λίβ. Ν 1206. **3**) Μισεύω από την ζωήν ή από τον κόσμον = πεθαίνω (Πβ. και βγαίνω 1β φρ. α, β, εκδημώ, εξέρχομαι 1β φρ., κ.α.): ο Θεόδοτος ετελείωσε, μισευόντας από τούτην την ζωήν και άφηκε το σώμα του νεκρόν εις την φυλακήν Ροδινός (Βαλ.) 208· Η πεθυμία ‹μου εστίν› μισεύγει απέ τον κόσμον και με Χριστό μου και Θεό εν ουρανοίς υπάρχειν Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2838.

μισησιά η.

Από τον αόρ. του μισώ και την κατάλ. -σιά. Για τη λ. βλ. Hesseling [Πεντ. σ. LII].

Μίσος, έχθρα, αποστροφή: αν με μισησιά να τον κουντήσει γή έριξεν απάνου του με κυνήγημα και απέθανε Πεντ. Αρ. XXXV 20· από τη μισησιά του αυτουνούς έβγαλέ τους (ενν. ο Κύριος) να τους θανατώσει εις την έρημο αυτ. Δευτ. IX 28.

μισητής ο, Πεντ. Λευιτ. XXVI 17, Δευτ. VII 10· μ ι σ ι σ τ ή ς, Πεντ. Δευτ. XIX 6.

Από το μισώ και την κατάλ. -τής (Βλ. και Hesseling [Πεντ. σ. LII]). Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και στον Ευγέν. Πανορμ., Ιαμβ. VII 37.

Αυτός που μισεί κάπ., εχθρός: σύντριψε τ' απάκια των αντιστεκουμένων του και των μισητάδων του από να σηκωθούν αυτ. Δευτ. XXXIII 11· αδερφή μας, εσύ να είσαι εις χιλιάδες μυριάδες και να κλερονομήσει η σπορά σου το κάστρο των μισητάδων του αυτ. Γέν. XXIV 60.

μισητία η, Μαχ. 234^{15}, 252^{29}· μ ε σ η τ ι ά, 'Ανθ. χαρ. 289^{2}· μ ι σ η τ ι ά, Κυπρ. ερωτ. 43^{4}.

Από το ουσ. μισητής (αν όχι από το επίθ. μισητός· βλ. Kahane, Zeitschr. f. rom. Philol. 136) και την κατάλ. -ία. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 405, λ. μισιτία), όπου και τ. μισηθκιά (Μαυρίδης, Κυπριώτικα τραγούδια 67) και μισηδκιά (Τάκας, Το ξηφώτιν 66).

Μίσος, έχθρα: διά την παλαιάν μισητίαν τους Φράγκους με τους Ρωμαίους δεν εδιαλέξαν το καλύτερον Μαχ. 328^{32}· από έχθραν γεννάται μίσος και από την μισητίαν διαβαίνουν την εντολή του Θεού Μαχ. 254^{13}· Εκεί άρχεψεν το δέντρον της μισητίας Μαχ. 250^{28}. (ως σύστ. αντικ.): να τον εβγάλει απέ το δίκαιόν του διά όσην μισητίαν τον μισά Ασσίζ. 27^{4}· διά την μισητίαν όπου εμίσαν του Γενουβήσους Μαχ. 582^{7}.

μισητός, επίθ., Σφρ., Χρον. μ. 114^{36}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ' [60].

Το αρχ. επίθ. μισητός. Η λ. και σήμ.

Που αξίζει να μισείται, απεχθής: Σπαν. Α 365.

μισθαγώγημαν το· μ ι σ τ α γ ώ γ η μ α ν.

Πιθ. από το *μισθαγωγώ με ενδιάθετη επίδρ. του μυσταγωγώ.

Πληρωμή μισθού· (εδώ προκ. για τη θεϊκή ανταμοιβή στη μέλλουσα ζωή): δίκαιοι δέ και άδικοι, καλοί, κακοί και πάντες, να παραλάβει έκαστος το μισταγώγημάν του Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2777.

μισθαγωγός ο· μ ι σ τ α γ ω γ ό ς.

Λ. πλαστή από το ουσ. μισθός και το άγω. Ο τ. πιθ. με σκόπιμο παρετυμολογικό συσχετισμό προς το ουσ. μυσταγωγός.

? Αυτός που λαμβάνει μισθό, αμοιβή (εδώ πιθ. δωρεάν) από κάπ.: τον άρτον έλαβεν (ενν. ο Ιούδας) στον μυστικόν τον δείπνον, μισταγωγός (χφ μυσταγωγός· πρότ. μιο Μανούσ.) εγένετον εκείνος του Σωτήρος, ετότες εμελέτησεν αυτός την προδοσίαν Ντελλαπ., Ερωτήμ. 825.

μισθαποδοσία η, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 704.

Το μτγν. ουσ. μισθαποδοσία. Τ. μισθοαποδοσία σε επιγρ. του 1244-45 (Braat, Trav. et Mém. 9, 1985, 311). Η λ. και σήμ. σε εκκλησιαστικά κείμ.

α) Πληρωμή μισθού: *πάντα του επροσπάθησε να είχαν παρηγορίαν οι υπηρέτες του ναού με μισθαποδοσίαν* Λίμπον. 180· **β**) (θεϊκή) ανταμοιβή στη μέλλουσα ζωή: *εν τω καιρῷ της μισθαποδοσίας του καλού και αγαθού* Ψευδο-Σφρ. 494^{4}· *ου γαρ εστί του Θεού προς τους αγίους μισθαποδοσία τροφαί και πόσεις και λουτρά και γυναίκες* Ψευδο-Σφρ. $496^{22\text{-}3}$.

μισθαποδότης ο, Μάξιμ. Καλλιουπ. Πρόλ. (Legr.) 370.

Το μτγν. ουσ. *μισθαποδότης*. Η λ. και σήμ. σε εκκλησιαστικά κείμ.

Αυτός που αποδίδει μισθό, που ανταμείβει· (εδώ προκ. για το Θεό): *κάμνει χρεία εκείνος οπού σιμώνει εις τον Θεόν να πιστεύσει ότι είναι Θεός και ότι εις εκείνους οπού του γυρεύουσι γίνεται μισθαποδότης* Χριστ. διδασκ. 101.

μισθαργός ο, βλ. *μισθεργός*.

μισθαργούτσικος ο.

Από το ουσ. *μισθαργός* και την κατάλ. *-ούτσικος*. Πβ. λ. *μισθαρνούτζικος* στο Meursius.

Μισθωτός, υπηρέτης (συμπαθητικά): *ο μισθαργούτσικος έφυγεν από τούτου* (ενν. *του τόπου*) Καλλίμ. 2352.

μισθάργωμα το· *μ ι σ τ ά ρ γ ω μ α*.

Από το **μισθαργώνω* (‹*μισθαργός*· πβ. ά. *μισθαρώνω*) και την κατάλ. *-μα*.

Υπηρεσίες που προσφέρει ένας υπηρέτης: *το νεροκουβάλημαν και το μιστάργωμά μου έχεις τα συ* Καλλίμ. 1680.

μισθαρεμός ο· *μ ι σ τ α ρ ε μ ό ς*.

Από το *μισθαρεύω* και την κατάλ. *-μός*.

(Εκ)μίσθωση· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *ήρτεν ο Ιακώβ … και εβγήκεν η Λέα συναπαντίς του και είπεν: «Προς εμέν να έρτεις, ότι μισταρεμό εμιστάρεψά σε με τις μανδραγούρες του υιού μου …»* Πεντ. Γέν. XXX 16.

μισθαρεύω· *μ ι σ τ α ρ ε ύ (γ) ω*· *μ ι σ τ α ρ ε ύ ω*.

Από το ουσ. *μισθάρι(ν)* και την κατάλ. *-εύω*.

1) (Ενεργ.) μισθώνω· (εδώ με σύστ. αντικ.): *ήρτεν ο Ιακώβ … και εβγήκεν η Λέα συναπαντίς του και είπεν: «Προς εμέν να έρτεις, ότι μισταρεμό εμιστάρεψά σε με τις μανδραγούρες του υιού μου …»* Πεντ. Γέν. XXX 16. **2**) (Μέσ. με αιτιατ. προσ.) προσλαμβάνω υπηρέτη: *… Αν θέλεις, μισταρεύσου με μετά ψωμίν και μόνον* Καλλίμ. 1650.

μισθάριν το· *μ ι σ τ ά ρ ι*, Πεντ. Γέν. XV 1, XXIX 15, XXX 28, 32, XXXI · *μ ι σ τ ά ρ ι ν*, Σπανός (Eideneier) B 129.

Το αρχ. ουσ. *μισθάριον*. Ο τ. *μιστάριν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 661 και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 27).

1α) Μισθός, αμοιβή εργασίας: *εδούλεψά σε δεκατέσσερα χρόνια εις τις δυο θεγατέρες σου και έξι χρόνια εις το ποίμνιό σου και άλλαξες το μιστάρι μου δέκα φορές* Πεντ. Γέν. XXXI 41· *είπεν αυτεινής η θυγατέρα του Φαρώ: «Άμε το παιδί ετούτο και βύζασέ το εμέν και εγώ να δώσω το μιστάρι σου»* Πεντ. Ἐξ. II 9· *εις την ημέρα του να δώσεις το μιστάρι σου και να μη κάτσει απάνου του ο ήλιος* Πεντ. Δευτ. XXIV 15· **β**) ανταμοιβή: *είπεν*

η Λέα: «Έδωσεν ο Θεός το μιστάρι μου, ος έδωσα τη σκλάβα μου του αντρός μου» Πεντ. Γέν. XXX 18. **2**) Ναύλος: *ηύρεν* (ενν. *ο Ιωνά*) *καράβι ερχάμενη Θαρσίς και έδωκεν μιστάριν αυτήν κι εκατέβην εν αυτήν το ελθεί … εις Θαρσίς* Ιων. 213^{3}.

μισθάρνισσα η.

Το μτγν. ουσ. *μισθάρνισσα*. Πβ. Andr., Lex., λ. *μισθαργός* και Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 32, 1968, 143.

Μισθωτή υπηρέτρια: *ποίαν υβρίζεις πρόσεχε και ποίαν ατιμάζεις· ουκ είμαι σθλαβοπούλα σου, ουδέ μισθάρνισσά σου* Προδρ. I 144.

μισθαρώνω· *μ ι σ τ α ρ ώ ν ω*, Πεντ. Δευτ. XXIII 5· *μ ι σ τ α ρ ώ ν ν ω*, Ασσίζ. 70^{20}, 297^{14}.

Από το ουσ. *μισθάρι* και την κατάλ. *-ώνω*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 662, λ. *μισταρόννω* και Λουκά, Γλωσσάρ. 312).

I Ενεργ. **α**) Μισθώνω: *ο καραβοκύρης διά την ανάγκασίν του μισταρώννει άλλους ναύτας πλοίων ακριβά* Ασσίζ. 48^{29}· **β**) εκμισθώνω: *τα πράγματα τά μισταρώννου οι άνθρωποι και οι γυναίκες άλλους διά βίον τόν εντέχεται να έχει και να δώσει και πώς να το πάρει* Ασσίζ. 319^{12}. **II** (Μέσ.) προσφέρω τις υπηρεσίες μου με μισθό, γίνομαι μισθωτός: *εμισθαρώνετον και εδούλευε και έζη* Hist. imp. C^{20}.

μισθεργός ο (?)· *μ ι σ θ α ρ γ ό ς*, Καλλίμ. 2041, 2207, 2568 κ.α., Καλλίμ. (Pichard) 1852· *μ ι σ τ α ρ γ ό ς*, Σπαν. A 570, Σπαν. (Ζώρ.) V 134, Καλλίμ. 1651, Πεντ. Ἐξ. XII 45, XXII 14, Λευιτ. XXII 10, XXV 6, 40, 53, Δευτ. XXIV 14.

Από το ουσ. *μισθός* και το *-εργός* (Πβ. *κωλυσιεργός, απεργός, συνεργός, ενεργός,* κλπ.). Ο τ. *μισθαργός* και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β′ 661, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 198). Ο τ. *μισταργός* πριν από τον 9. αι. (Εβρ. γλωσσ. 104) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *μισθαργός*). Εσφαλμ. *μισθάργος* τον 8.-9. αι. (Lampe, Lex.). Λ. *μισθουργός* στον Ησύχ. Η λ. και άλλοι τ., καθώς και θηλ. *μιστάρκισσα* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π.).

α) Μισθωτός, υπηρέτης: *εκ γένος το βασιλικόν και μισθαργός εκ Τύχης* Καλλίμ. 2380· *διπλό μιστάρι μισταργού εδούλεψέ σε έξι χρόνια* Πεντ. Δευτ. XV 18· *μη αδικέψεις τον σύντροφό σου και μη αρπάξεις· μη μείνει κάμωμα μισταργού μετά εσέν ως πουρνό* Πεντ. Λευιτ. XIX 13· *Υιέ μου, αν έχεις μισταργόν είτε υποταγάτην και συνταγείς τον τίποτε, βλέπε μη τον κομπώσεις το χάρισμαν, την ρόγαν του και την φιλοτιμιάν του* Διδ. Σολ. P 44· **β**) (υβριστ.· για τη χρ. βλ. Ανδρ., Αθ. 51, 1940, 40· πβ. και Χατζ., Λαογρ. 11, 1933, 69 = Χατζ., Διασπ. Α′ 7): *Γυρίζει η χήνα με θυμού και λέγει προς τον γλάρον: «Τσεπρέ, τσεπρίτα, μισταργέ δελφίνου θαλασσίου* (παραλ. 1 στ.) *ως ψωμοζήτης τον γιαλόν διαβαίνεις και γυρεύεις πτώμαν να παρηγορηθείς στην πείναν σου …»* Πουλολ. (Τσαβαρή[2]) 112.

μίσθιος ο, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 347^{r}, 383^{v}.

Το μτγν. ουσ. *μίσθιος*.

Μισθωτός, υπηρέτης: *πόσοι μίσθιοι του πατρός μου κατατρυφούν τα καλά του* αυτ. φ. 383^{v}.

μισθό το· *μ ι σ τ ό*, Εβρ. ελεγ. 164, Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171, Αποκ. Θεοτ. II 217, Διαθ. 17. αι. 3^{282}.

Από το ουσ. *μισθός* με αλλαγή γένους κατά το αντίθ. *κρίμα* (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ.

έρ. Α' 161, Β' 282· πβ. ο *χόρτος*>το *χόρτο*, ο *σίδηρος*>το *σίδερο*, ο *κόκκαλος*>το *κόκκαλο*, κ.τ.ό.). Ο τ. (συν. στον πληθ.) και σήμ. (Ανδρ., Λεξ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 127).

1α) Αγαθοεργία, ευεργεσία, ελεημοσύνη: *ελεημοσύνες και μιστά εις τους πτωχούς εκάμα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 267^{8}· *Τά 'ποικες* (ενν. *εσύ Φραγκίσκε*) *αγαθά μισθά τώρα σε περκυκλώνου* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5^{39}· **β**) (σε μεταφ. προχ. για ερωτική σχέση): *Ξετελειωμένο να γίνει το μιστό σου τ' αρχισμένο· να το θεληματέψει η ομορφιά σου απόψε να κοιμήθηκα κοντά σου* Βοσκοπ.^{2} 106. **2**) Ανταμοιβή· ηθική ωφέλεια, όφελος: *από τ' άλλα, μιστά και καλά οπού έχει τινάς στέκοντας εις την εκκλησίαν, τούτο θέλω να σου ειπώ* Πηγά (Χρυσοπ.) 58 (18).

μισθός ο, Σπαν. Α 513, Κομν., Διδασκ. Δ 310, Γλυκά, Στ. 433, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{99}, Κορων., Μπούας 148, Αιτωλ., Μύθ. 143^{13}, Ιστ. Βλαχ. 1822, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 88, Ροδινός (Βαλ.) 104, Τζάνε, Κατάν. Αφ. 65, κ.α.· *μ ι σ τ ό ς*, Χρον. Μορ. Η 5140, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 663, 709, 2375, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1309, 1315, 1318], Θυσ.^{2} 744, Τζάνε, Κρ. πόλ. 434^{18}.

Το αρχ. ουσ. *μισθός*. Ο τ. στον Κατσαΐτ., Θυσ. Γ' 392 και σήμ. Η λ. και σήμ.

1α) Καθορισμένη αμοιβή που δίνεται ως αντάλλαγμα εργασίας ή υπηρεσίας, ανταμοιβή: Προδρ. IV 140b χφ g κριτ. υπ., Αιτωλ., Μύθ. 121^{11}, 143^{11}, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 239· **β**) αμοιβή, μισθός στρατιωτών: *υπήγεν ο Φωκάς ο στρατιώτης ... να πάρει τα χρήματα του μιστού αυτού, ήγουν τον λουφέ των στρατιωτών* Χρον. βασιλέων 656· *ο βασιλεύς Μαυρίκιος, ως φιλάργυρος οπού ήτον, έδωκεν ολίγον μιστόν των στρατιωτών* Χρον. βασιλέων 658. **2**) Θεϊκή ανταμοιβή στη μέλλουσα ζωή για ενάρετες πράξεις (Πβ. Lampe, Lex. στη λ., σημασ. 2β): *να του δώσει* (ενν. *του καπιτάνου*) *ο Θεός μετά τον θάνατόν του να εύρει τον Παράδεισον, να λάβει τον μισθόν του* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 822· *'Οσον απταίστως έπαθες, όσον αδίκως πάσχεις, τοσούτον πολλαπλάσιος απόκειται μισθός σοι παρά Θεώ τω ποιητή πάντων και κηδεμόνι* Γλυκά, Στ. 440· *μετά ... των Μαρτύρων να απολαμβάνουσι* (ενν. *οι Πατέρες*) *τους μισθούς των μαρτυρικών αλγηδόνων* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 96· *«... να λάβωμεν κι ημείς μισθόν του μέλλοντος αιώνος»*. Συναξ. γαδ. 85· **έκφρ.** *μισθός ψυχικός*: *γίνονται δέ* (ενν. *οι κληρικοί εγγυηταί*) *δι' αγάπην Χριστού εις τινάς χριστιανούς* **τεθλιμμένους** *διά μισθόν ψυχικόν* Βακτ. αρχιερ. 149. **3**) (Συνεκδ.) αγαθοεργία, ευεργεσία, ελεημοσύνη: *Τώρα οι πλείστοι σου μισθοί σε φέρνουν* (ενν. *πάτερ Φραγκίσκε*) *εις τα ύψη κι εις τά 'πραξες ανταμοιβή δεν έναι να σου λείψει* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5^{37}· *'Αξιον ευτείνον τον μισθόν καθένας να τον κάμει, όντεν ιδεί χρειαζόμενον, μετά χαράς να δράμει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1835]· *Ω Κύριε μου γλυκότατε, δάσκαλε της ειρήνης και της συμπάθειας ο ιατρός, της ελεημοσύνης, σιμά στους άλλους εγροικώ ετούτον τον μισθόν σου, το πως καλείς και τον ληστήν εις την παράδεισόν σου* Φαλιέρ., Θρ. 159· *ειδέ θελήσει* (ενν. *ο αυθέντης ή η κυρία του σκλάβου*) *να ποίσει τον μισθόν τούτον, εμπορεί να κάμει ομολογίαν έμπροσθεν καλών μαρτύρων, το πως τον ελευθέρωσεν παντολεύθερον* Ασσίζ. 149^{14}.

μίσθωμα το, Βακτ. αρχιερ. 170.

Το αρχ. ουσ. *μίσθωμα*. Η λ. και σήμ.

1) Τιμή, αντάλλαγμα μίσθωσης· (εδώ συνεκδ.) μίσθωση, νοίκιασμα: *Περί συνηγορίας συμβουλής μισθώματος και εγγύης ότι ο αρχιερεύς και ο κληρικός εις αυτά δεν γίνονται μέτοχοι* Βακτ. αρχιερ. 180. **2**) Αμοιβή εργασίας (Πβ. και Αρμεν., Εξάβ. Γ' 8^{4}): *'Ανθρωπον εστοίχησα ποιήσαι μοι κινστέρναν, ... πήχεων ι' εις νομίσματα ρ' · εκείνος ουν αρρωστία συσχεθείς απήτει με των ε' πήχεων την εργασίαν, ήν ... εποίησε· τι άρα έσται αυτώ το μίσθωμα;* Rechenb. (Vog.) 22^{4}.

μισθώνω· *μ ι σ τ ώ ν ω*.

Το αρχ. *μισθόω*. Τ. *μιστώννω* και σήμ. στην Κύπρο (Andr., Lex., λ. *μισθώ*). Η λ. και σήμ.

Ναυλώνω: *όλοι εμπήκαν εις τα κάτεργα ... και εμίστωσαν απεδώ από την Κωνσταντινούπολιν και υπήγαν εις την Βενετίαν* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 17.

μίσθωσις η, Βακτ. αρχιερ. 170 τρις.

Το αρχ. ουσ. *μίσθωσις*. Λ. *μίσθωση* και σήμ.

Μίσθωση, νοίκιασμα: αυτ. 170.

μισθωτής ο.

Το αρχ. ουσ. *μισθωτής*. Η λ. και σήμ.

Ενοικιαστής: Βακτ. αρχιερ. 170 δις.

μισθωτός ο, Καλλίμ. 1985 δις, 2094, Πηγά, Χρυσοπ. 212 (2), 214 (9, 10), 215 (13)· *μ ι σ τ ω τ ό ς*, Πηγά, Χρυσοπ. 214 (10).

Το αρχ. ουσ. *μισθωτός*. Ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.). Η λ. και σήμ.

Αυτός που προσφέρει εργασία ή υπηρεσία με αντάλλαγμα χρηματική αμοιβή, έμμισθος εργάτης, βοηθός: Καλλίμ. 1994, 1995· (σε μεταφ.): *το εμπιστευθέν αυτώ μέρος ως ποιμήν και ου μισθωτός καλώς εφύλαττε* (ενν. *ο Γαβριήλ Τριβιζάνος*) Ψευδο-Σφρ. 398^{18}· *αφήνω την υπόθεσιν εκείνην, επειδή υπόθεσις ήτον ληστών, τουτέστιν κλεπτών και μισθωτών και λύκων, τους οποίους ήθελα να νουθετήσω με το παράδειγμα του καλού ποιμένος των αγαθών της Εκκλησίας* Πηγά, Χρυσοπ. 214 (10)· *ήθελες μάθει από την ταλαιπωρίαν εκεινών πάλιν οπού είναι μισθωτοί και δεν βόσκουσί σου τα πρόβατα του Κυρίου, διά το συμφέρον των προβάτων και του λόγου τους* Πηγά, Χρυσοπ. 215 (13).

μισιακός, επίθ. — Πβ. και ά. *μεσιακός*.

Από το επίθ. *μισός* και την κατάλ. *-ιακός*. Τ. *μισακός* και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 127 και Λάζαρης, Λευκαδ. 101). Η λ. και σήμ.

Που ανήκει από μισός σε δύο άτομα, συνεταιρικός: *Περί μισθωτού οπού επαίρνει αμπέλι ή χωράφι μισιακόν* Βακτ. αρχιερ. 170.

Μίσιρδες οι· *Μούσιρδες*, Ασσίζ. 23^{13}.

Από το αραβ. *Misrî*.

Αιγύπτιοι: *Συριάνοι, Ρωμαίοι ... Ιουδαίοι και Μίσιρδες και πάντες εκείνοι οι λας οπού μέλλει να απλικεύσουν εις την χώραν της Τάκης* αυτ. 242^{18}.

Μισίριος ο.

Από το τοπων. *Μισίρι* και την κατάλ. *-ιος*.

Αιγύπτιος: *εδιάβη* (ενν. *ο Μπαγιαζίτης*) *καταπάνω του σουλτάνου της Αιγύπτου, ήγουν των Μισιρίων* Χρον. σουλτ. 125^{23}.

Μισιριώτης ο, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 411, 415, 420, 421, 426, 430.

Από το τοπων. *Μισίρι* και την κατάλ. *-ιώτης*.

Αιγύπτιος: *οι Μισιριώται πάντοτε επιθυμούσαν το κακόν των Τσερκέζων, διά να ελευθερωθούσιν από ταύτους* αυτ. 410.

μισισμένος, μτχ. παρκ., βλ. *μισώ*, Ι.

μισισμός ο.

Από το *μισώ* και την κατάλ. *-ισμός*. Για το σχηματ. διάβ. Hesseling [Πεντ. σ. LII] και Χατζιδ., Αθ. 25, 1913, 307. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Μίσος, έχθρα: *Δύο τινές εχθρεύονταν κι εφθόνιεν είς τον άλλον, ανάμεσά τους μισισμόν είχαν πολλά μεγάλον* Αιτωλ., Μύθ. 26²· *με μισισμό του Κύριου μας έβγαλέ μας από την ηγή την Αίγυφτο να δώσει εμάς εις το χέρι του Ἐμορρη να μας 'ξαλείψει* Πεντ. Δευτ. Ι 27.

μισιστής ο, βλ. *μισητής*.

μισιτεύγω, βλ. *μεσιτεύω*.

μίσκαν το, άκλ., Πεντ. Ἐξ. XXV 9, XXXV 11, 15, 18, Λευιτ. XV 31, Αρ. I 50, III 38, IV 26, IX 18, X 17.

Το εβρ. *miškan*.

Τόπος κατοικίας, κατοικητήριο· σκηνή, η Σκηνή του Μαρτυρίου: *ήτον εις την ημέρα οπού εξετέλειωσεν ο Μοσέ να στήσει το μίσκαν και άλειψεν αυτό και άγιασεν αυτό και όλα τα αγγά του και το θεσιαστήρι* αυτ. Αρ. VII 1· *το μίσκαν να κάμεις δέκα βηλάρια λίνο κλωστό και γεράνιο* αυτ. Ἐξ. XXVI 1· **έκφρ.** *μίσκαν της μαρτυριάς*: βλ. ά. *μαρτυρία* 4α έκφρ.

?μισκίν, ουδ. επίθ. — Βλ. ά. *δαμασκί*.

Από το επίθ. *διμισκί(ν)*.

Δαμασκηνό (σπαθί): Κυπρ. χφ. 154.

μισκίνης, επίθ. — Πβ. ά. *μισκίνος*.

Από το τουρκ. *miskin* (Βλ. Psich., BZ 16, 1907, 157, Τριαντ. Α' 451). Τ. *μεσκίνης* σήμ. στην Κρήτη (Ξανθ., Μελετ. 145 και Παπαγρηγοράκι, Ξέν. λέξ. 43). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 140 και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 27) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Δύστυχος, κακορίζικος, κακομοίρης: *οπού έκλαιεν τον άνδραν της, τον άθλιον, τον μισκίνην* Συναξ. γυν. 385.

μισκίνος, επίθ., Θησ. Α' [32⁸], Ε' [78⁷, 88⁸], Γεωργηλ., Θαν. 22· *μεσχίνος*. — Πβ. ά. *μισκίνης*.

Το παλαιότ. ιταλ. *mischino* (Βλ. Krumb., BZ 15, 1906, 505 και Du Cange, λ. *μισκήνος*). Ο τ. από το ιταλ. *meschino* (Τριαντ., 'Απ. Α' 382, 443).

1α) Δυστυχισμένος, άθλιος, αξιολύπητος: *Πλάστη μου, διατί οργίσθηκες την Ρόδον την μισκίναν;* Γεωργηλ., Θαν. 86· *Αφού θεοί μου πήρασι την σήμερον το νίκος κι εσέν αντάμα με τ' αυτό κι εποίκα με μισκίνον* Θησ. Θ' [64²]· *η όψις σου η μισκίνα* Θησ. Δ' [58⁷]· **β**) ξεπεσμένος, ταπεινός: *Υπάγω μ' αναστεναγμούς, ως πένης κι ως μισκίνος, εκεί π' άλλοτες ήμουνα μ' ευημερίαν αυθέντης* Θησ. Δ' [84³]. **2**) Ευτελής, αδύναμος, ανίσχυρος: *Είτις με γνώση* (έκδ. -*ιν*· διορθώσ.) *ή δύναμιν θέλει να αντιτείνει κατ' εκεινής την όρεξιν, όλοι έρχονται μισκίνοι* Θησ. Θ' [53⁸]. **3**) Φρ. *γίνομαι μισκίνος* = ταπεινώνομαι, υφίσταμαι μείωση, εξευτελισμό: *όμοσαν της δέσποινας εκείνες όλες να βάλουν δύναμιν να μη γενούν μισκίνες* Θησ. (Foll.) Ι 37· *εκ την μάχην πδχουσι βάλε σ' αυτούς ειρήνη να μην σφαγούσι γιατ' εμέν και να γενούν μισκίνοι* Θησ. Ζ' [88⁸].

Η λ. ως ουσ. = άνθρωπος ταλαίπωρος, δυστυχής: *να γίνουν και αυτείνοι οι ανήξευροι μεσχίνοι εις τον πόλεμον λιοντάρια, άνδρες τε και παλληκάρια* Τριβ., Ταγιαπ. 310.

μισοάνθρωπος ο· *μισάνθρωπος*.

Από το επίθ. *μισός* και το ουσ. *άνθρωπος*. Τ. *μεσάνθρωπος* στο Βλάχ. Ο τ. στο Somav. Τ. *μισοάρθωπος* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ.).

(Προκ. για σάτυρο) αυτός που από τη μέση και πάνω είναι άνθρωπος: *μισάνθρωπε, μισοτραγί και ακέριον* (έκδ. *ακαίρον*· διόρθ. Kriar., B-NJ 19, 1966, 279) *οζό καταλυμένον* Πιστ. βοσκ. II 7, 146.

μισοαποθαμένος, μτχ. επιθ.· *ημισαποθαμένος*, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ι' 30· *μεσαποθαμένος*· *μισαπεθαμένος*, Ιερόθ. Αββ. 333, Συμμ., Παστ. φίδ. Β' [452]· *μισαποθαμένος*, Κατά ζουράρη 76· *μισοπεθαμένος*, Πηγά, Χρυσοπ. 344 (13), Κάτης 57.

Από το *μισο-* και τη μτχ. παρκ. του *αποθαίνω*. Ο τ. *μεσαποθαμένος*, που απ. στο Βλάχ., με επίδρ. του επιθ. *μέσος* (Ανδρ., Λεξ., λ. *μεσο-(ΙΙ)*). Ο τ. *μισαπεθαμένος* στο Somav. Ο τ. *μισοπεθαμένος* και σήμ.

Που βρίσκεται μεταξύ ζωής και θανάτου, μισοπεθαμένος: *έκειντο τα σώματα μισοαποθαμένα* Βέλθ. 850· *Θώριε πώς επομείνασι σα μισαποθαμένες* Πανώρ. Ε' 283· *με εκάμασιν οι εντροπές της καθώς με βλέπεις, μεσαποθαμένον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 415.

μισοβούτσιν το· *μισοβούτσι*, Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 146.

Από το επίθ. *μισός* και το ουσ. *βουτσίν*. Ο τ. στο Somav. (λ. *μισοβούτζι*).

Βαρέλι με χωρητικότητα μισό «βουτσί» (Πβ. Μπακιρτζής, Βυζ. τσουκαλολάγηνα 124-5 και Schilb., Byz. Metrol. 120): *Φόρεμαν είχα τον ασκόν, καπάσιν μισοβούτσιν* Κρασοπ. 104.

μισόδουλος, επίθ., Ιερακοσ. 360³².

Από το *μισώ* και το ουσ. *δούλος*.

Η λ. στα Γεωπονικά και σε Γλωσσάρ. (L-S). Ἐκφρ. *μισόδουλος βοτάνη* = είδος φυτού, το ώκιμον, ο βασιλικός (Πβ. Γενναδ., Λεξ., λ. *ώκιμον*): *Λαβών μισόδουλον βοτάνην είτε ξηράν είτε χλωράν, λείου καλώς και σήθε* αυτ. 360²⁷.

μισοεύκαιρος, επίθ.

Από το *μισο-* και το επίθ. *εύκαιρος*. Τ. *μισόβκαιρος* στο Somav. (λ. *μισάδιος*).

Μισοάδειος: *επήρανε* (ενν. *οι Βενετσάνοι* 131 *κάτεργα*) *και άλλα πλεούμενα τούρκικα μισοεύκαιρα* Χρον. σουλτ. 52²⁹.

μισόθεος, επίθ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2483, 2487, Χρονογρ. (Λαμψ.) 245, Αγάπ. (Κωστούλα Δ.) σ. 85.

Το αρχ. επίθ. *μισόθεος*.

Που μισεί το Θεό, ασεβής: *να συναχθούν πάντα τα έθνη, μάθε, μισόθεοι, μισάδελ-*

φοι, αρπάκτες και δυνάστες Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2771· *βούλομαι ο ταπεινός υπομνήσαι υμάς περί της αισχράς και μισοθέου βλασφημίας* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι VII 2.

μισοθύριν το, βλ. *μεσοθύρι*.

μισόκαλος, επίθ., Δούκ. 319^{8}, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 874, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 412, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 163^{82}, Εγκ. αγ. Δημ. 105^{13}, Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 11^{14}, Αγάπ. (Κωστούλα Δ.) σ. 68.

Το μτγν. επίθ. *μισόκαλος*.

α) Που μισεί το καλό, κακός, φθονερός: *ένας μισόκαλος άνθρωπος και (ως λέγει η σοφοτάτη Εσθήρ) άνθρωπος εχθρός* Ροδινός (Βαλ.) 153· *πολύτροπος ανήρ, μισόκαλος, θυμώδης* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 697· *έλεγεν* (ενν. *σοφός τις*) *αυτόν τύραννον, αποστάτην και μισόκαλον* Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 24^{10}. **β**) (προκ. για το διάβολο): *ο μισόκαλος και ανθρωποκτόνος διάβολος φθονώντας του ανθρώπου* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 459· *εσφάλισ' ο μισόκαλος ο δαίμονας τες στράτες* Χούμνου, Κοσμογ. 1007· **γ**) (υβριστ.): *άλλο ουκ έστιν εις τα των ανθρώπων στόματα ειμή το «Διάβολε», το «Αντίχριστε», το «Μισόκαλε», το «Ιούδα»,* Ναναθανήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XI 11.

Το αρσ. ως ουσ. = ο διάβολος: *τρία μεγάλα βιβλία οπού είχα γραμμένα ψυχωφελή και θαυμάσια, εις τα οποία εφθόνησε ο μισόκαλος και μου ήλθε συμφορά* Αγάπ. (Κωστούλα Δ.) σ. 70.

μισοκάμνω.

Από το *μισο-* και το *κάμνω*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Θεωρώ κάπ. αδύναμο και ανίκανο να φέρει εις πέρας κ.· (εδώ προκ. για το Χριστό): *Το ... να μην είναι ακανετός ο Χριστός, ... είναι τρομερή η βλασφημία ετούτη, διότι, ωσάν να ειπούμεν, μισοκάμνει τον Σωτήρα* Χριστ. διδασκ. 89.

μισοκλέβω.

Από το *μισο-* και το *κλέβω*.

Κλέβω μέρος ενός συνόλου: *'Ολα τα εμισόκλεψε λοιπόν τα πράγματά της* (ενν. *ο ιατρός*) *κι ύστερα πάλε πληρωμήν εγύρευσε να πάρει* Αιτωλ., Μύθ. 20^{8}.

μισοκρυμμένος, μτχ. επίθ.

Από το *μισο-* και τη μτχ. παρκ. του *κρύβω*. Η λ. και σήμ.

Που είναι συγκαλυμμένος, αποσιωπημένος ενμέρει: *Γι' αυτό στα σπλάχνη μου φωτιά ρίχνει και με φλογίζει κι εκείνοι οπού το ηξεύρουσιν ωσάν μισοκρυμμένον κρατούν το και το χώνουνε σ' εμέ τον πικραμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [351].

μισομέρι το, βλ. *μεσημέριον*.

μισομίλιον, Προσκυν. α′ 118^{7}, εσφαλμ. γρ. αντί *μισό μίλιον*· διορθώσ. (Πβ. Προσκυν. Λαύρ. 874 99^{3} *μισόν μίλι*, Προσκυν. Μπεν. 54 159^{35} *μισόν μίλιον*).

μισονεκρωμένος, μτχ. επίθ.

Από το *μισο-* και τη μτχ. παρκ. του *νεκρώνω*.

Που είναι σχεδόν νεκρός, μισοπεθαμένος· (εδώ μεταφ.): *Στράφου λοιπόν και γύρισε το μισονεκρωμένον το πρόσωπόν σου οχ το βουνί το πρασινανθισμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [481].

μισονυχτικό το, βλ. *μεσονυκτικόν*.

μισοξετελειώνω.

Από το *μισο-* και το *ξετελειώνω*.

Τελειώνω (ένα έργο) κατά το ήμισυ: *όποιος καλά αρχινίσει μπορεί να πει πως έχει μισοξετελειωμένη τη δουλειά του* Πιστ. βοσκ. I 1, 35.

μισοπεθαμένος, μτχ. επίθ., βλ. *μισοαποθαμένος*.

μισοπνιγμένος, μτχ. επίθ.· *μ ε σ ο π ν ι μ έ ν ο ς*, Χρον. Τόκκων 34· *μ ι σ ο π ν ι μ έ ν ο ς*.

Από το *μισο-* και τη μτχ. παρκ. του *πνίγω*. Η λ. και σήμ.

Που είναι σχεδόν πνιγμένος ή που κόντεψε να πνιγεί: *ήρθε πολλή φουρτούνα εις την θάλασσα ... και εσκοτώσανε* (ενν. *οι Μαμαλούκοι*) *πολλούς Τούρκους οπού εβγαίναν από τα κάτεργα μισοπνιμένοι* Χρον. σουλτ. 126^{31}.

μισοπνιμένος, μτχ. επίθ., βλ. *μισοπνιγμένος*.

μίσος το, Γλυκά, Αναγ. 189, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 96, Βέλθ. 131, Ηπειρ. 226^{5}, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 100, Γεωργηλ., Βελ. 463.

Το αρχ. ουσ. *μίσος*. Η λ. και σήμ.

Μίσος, έχθρα: Μαχ. 254^{12}.

μισός, επίθ., βλ. *ήμισος*.

μισόσαρκος, επίθ.

Από το *μισώ* και το ουσ. *σάρκα*.

Που μισεί τις σωματικές απολαύσεις: *Μη φανώμεν σήμερον φιλόσαρκοι, όπου γε εις όλην μας την ζωήν είμεσθεν μισόσαρκοι και πνευματικοί* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 89.

Μισοσπορίτισσα η, βλ. *Μεσοσπορίτισσα*.

μισοστρατίς, επίρρ., βλ. *μεσοστρατίς*.

μισοτραγί το. — Πβ. ά. *μισότραγος*.

Ανώμαλος σχηματ. από το επίθ. *μισός* και το ουσ. *τραγί* αντί *μισότραγο* (αν δεν πρόκειται για εσφαλμ. γρ. αντί *μισό τραγί*).

(Προκ. για σάτυρο) αυτός που από τη μέση και κάτω έχει σώμα τράγου: *αδιάκριτε χωριάτη, μισάνθρωπε, μισοτραγί και ακέριον* (εκδ. *ακαίρον*· διόρθ. Kriar., B-NJ 19, 1966, 279) *οζό καταλυμένον* Πιστ. βοσκ. II 7, 146.

μισότραγος ο.

Από το επίθ. *μισός* και το ουσ. *τράγος*. Η λ. στο Somav. με διαφορετική σημασ.

(Προκ. για σάτυρο) αυτός που από τη μέση και κάτω έχει σώμα τράγου: *μισάνθρωπε, μισότραγε κι όλος θεριό καθάριο* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [1232].

μισόφτιαστος, επίθ.

Από τα επίθ. *μισός* και *φτιαστός*.

Μισοφτιαγμένος, μισοτελειωμένος: *'Οποιος αρχίσει με καλόν εις την υπηρεσιάν του μπορεί να πεί μισόφτιαστην πως έχει την δουλειάν του* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [26].

μισοχαλώ, Χρον. σουλτ. 87^{20}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 252^{19}.

Από το *μισο-* και το *χαλώ*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Μισογκρεμίζω, καταστρέφω ενμέρει: *ήτονε μισοχαλασμένος* (ενν. *ο τοίχος*) *από τις λουμπαρδές* Χρον. σουλτ. 86^{4}.

μισόχθαρον το.

(Πιθ.) από το επίθ. *μισός* και το ουσ. *οκτάριν*.

Μισό οχτάρι, 4 οκάδες (Για τη σημασ. βλ. Eideneier [Σπανός σ. 308]): *η θεία σου ... έχει ... μισόχθαρον κουτσούλι* Σπανός (Eideneier) Β 187.

μισόχριστος, επίθ., Χρονογρ. (Λαμψ.) 245, Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 11^{14}.

Από το *μισώ* και το ουσ. *Χριστός*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

α) Που μισεί το Χριστό, αντίχριστος: *λοιπόν ουκ ει χριστιανός, αλλά μισόχριστος και ειδωλολάτρης και του Θεού επίβουλος* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι IX 64· **β**) διεφθαρμένος, αμαρτωλός: *τοσούτον γάρ ην φιλόχρυσος ο μισόχριστος ... και διά τούτο ωμότατος ανθρωποκτόνος αποκατέστη* Ιστ. Ηπείρ. XI^{6-7}.

μισόχταρον το, βλ. *μισόχθαρον*.

μίσσα η, Χριστ. διδασκ. 271.

Το λατ. *missa* (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex. και Sophocl.).

(Εκκλ.) λειτουργία (των καθολικών): *τι διαφορά είναι από την παπιστικήν λεγομένην μίσσαν με το Κυριακόν Δείπνον;* αυτ. 270.

μισσέρ ο, άκλ., Χρον. Μορ. Ρ 177, 232, 1172, 5392, Byz. Kleinchron. Α' 232^{23}, 295^{29}, 662^{3}, Μαχ. 42^{9}, 42^{19}, $56^{1,2}$, 134^{24}, Βουστρ. 413, 415, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. $324^{r,v}$, Κυπρ. χφ. 160, Δωρ. Μον. XVIII, Κατζ. Γ' 381, 423, Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 2β, 7, Σεβήρ., Διαθ. 190, 191, Ευγέν. 561, Στάθ. (Martini) Α' 33, Γ' 278, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 657, Δ' 507, Ε' 89, κ.π.α.· *μ ε σ (σ) έ ϱ,* Βεντράμ., Φιλ. 372· *μ ε σ σ ί ϱ,* Byz. Kleinchron. Α' 202^{4}, 203^{10}, 204^{17}· *μ ί σ σ ε ϱ,* Θρ. Κύπρ. 430, Byz. Kleinchron. Α' 345^{8}· *μ ι σ σ έ ϱ ε,* Μαχ. 308^{17}· *μ ι σ σ ί,* Παρασπ., Βάρν. C 164· *μ ι σ σ ί ϱ,* Χρον. Μορ. Η 162, 232, 338, 561, 1172, 1321, 1912, 4404, 5233, 5953, 8593, Χρον. Τόκκων 3559, 3563, κ.π.α.· *μ ι σ σ ί ϱ ε,* Χρον. Μορ. Η 1185, 1272.

Το βενετ. *misser* (Βλ. Nourney, Lat. Ital. 119· κατά Kahane, Sprache 562 και DOP 36, 1982, 142 από βενετ. *missier*· πβ. και το διαλεκτικό ιταλ. *miser*, Meyer-Lübke, Rom. etym. Wört. 645, αρ. 7821). Ο τ. *μεσ(σ)έϱ* από το παλαιότ. γαλλ. και ιταλ. *mes(s)er* (Βλ. και Kahane, DOP 36, 1982, 142, που αναφέρει γενουατικό *messer,* Devoto, Diz. etim., λ. *messere,* όπου προβηγκ. *meser* και Meyer-Lübke, ό.π., όπου βόρειο ιταλ. *meser*· πβ. και ιταλ. *messère*)· απ. σε επιστ. του 16. (Γιαννόπουλος, Θησαυρ. 11, 1974, 132) και 17. αι. (Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 18, 1981, 322)· πβ. και τ. *μεσ(σ)έ* στο Φιορεντίνο 203. Ο τ. *μεσσίϱ* από το παλαιότ. γαλλ. *messire* (Greim., Dictionn. στη λ.). Για τον τ. *μίσσεϱ,* που απ. και σε επιστ. του 16. αι. (Γιαννόπουλος, ό.π. 133), πβ. το ιδιωμ. ιταλ. *méssere* (Meyer-Lübke, ό.π.). Ο τ. *μισσέϱε* από το παλαιότ. ιταλ. *missère* (Zingarelli)· απ. και

στο Σαχλ., Αφήγ. 584. Για τον τ. *μισσί* πβ. το παλαιότ. γαλλ. *messi* (Greim., ό.π.). Τ. *μισσιέϱ* (‹βενετ. *missier*· βλ. Kahane, Sprache 562) σε επιστ. του 15. αι. (Μανούσ., ΕΜΑ 6, 1956, 171). Οι τ. *μισσίϱ* και *μισσίϱε* από το παλαιότ. γαλλ. *mis(s)ire* (Kahane, Sprache 539, 553, Stanitsas, Act. VIII^e Congr. Intern. 97, 126). Η λ. σε επιστ. του 15.-16. αι. (Μανούσ., ΕΜΑ 6, 1956, 182, Manouss., Θησαυρ. 13, 1976, 18, 33), σε έγγρ. του 16. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983/84, 115, Μέρτζιου, Κρ. Χρ. 18, 1964, 153, 155, 156, Διαθ. Δροσ. Μαλαχ. 51^{3}, κ.π.α.) και του 17. αι. (Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 258, 260, 267, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 489, 521, κ.π.α.), στο Meursius (λ. *μισέϱ*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Kahane, Sprache 582 και DOP 36, 1982, 147).

α) Τιμητική προσηγορία Φράγκων αρχόντων, συν. ανώτατου βαθμού ευγένειας (= κύριος): *εστέφθη ϱήξ της Κύπϱου ο πανευγενέστατος μεσσίϱ Ζοάν* Byz. Kleinchron. Α' 202^{7}· *ο βασιλεύς ο μισσέϱ Αϱουμπέϱτος* Χρον. Μορ. Ρ 1185· *έλαβεν ο υψηλότατος πϱίγκιπος μισσέϱ Ανδϱέας Ντόϱιας την Κοϱώνη* Byz. Kleinchron. Α' 428^{39}· *μισσέϱ Τζεφϱέ τον έλεγαν, Βιλλαϱδουή το επίκλην και μέγας πϱωτοστϱάτοϱας ήτον εις την Τσαμπάνιαν* Χρον. Μορ. Η 6001· Χρον. Μορ. Ρ 162· *ο μισσίϱ Κάϱλος ... ο κόντος της Πϱοβέντσας* Χρον. Μορ. Η 6001· *ο μισσέϱ Τζουάν τε Μουντολίφ, μο ο μισσέϱ Παλίαν πϱίντζης της Γαλιλαίας* Μαχ. 44^{22}· *ϱιτζάς της Κύπϱου και κύϱης της Τύϱου* Βουστρ. 448· *Ο δούκας γαϱ της Βενετίας, μισσίϱ Αϱίγος* Χρον. Μορ. Η 335· *οϱδινιάσαν έναν καβαλλάϱην τον μισσέϱ Μπεϱνάϱδο Ρούσον, ο ποίος ήτον αμιϱάλλης της Κύπϱου* Βουστρ. 418· (προκ. για ιερωμένο) *ο μισσέϱ Τανολάνε ο 'πίσκοπος της Λεμεσσού* Μαχ. 46^{27}· (γενικ.) *αλήθεια λέγεις, θαυμαστέ κϱάλη, μισσέϱ Μπεϱνάϱδε* Αργυρ., Βάρν. Κ 156· **β**) (στη Βενετία ή τις βενετοκρατούμενες περιοχές) τιμητική προσηγορία ή προσφών. πριν από το όνομα ευγενών και αστών): *ετελειώθηκεν η ϱίμα του Φαλιέϱου τ' αφέντη, του μισσέϱ Μαϱή* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 302b κριτ. υπ.· *Μανίφικο μισσέϱ Μαθιό* (έκδ. *Μαθίο*) *Μπενάϱδη είδα στο Ριάλτο με πλούσιο μπάγκο θαμαστό, όλο χϱυσό δουκάτο* Βεντράμ., Φιλ. 355· *Μισσέϱ Γιάκουμος τσιταδίνος μοναχός* Κατζ. Δ' μετά στ. 88· *Ανδϱόνικε, μισσέϱ Σαμουήλ, δούλοι μου εμπιστεμένοι* Ευγέν. 519· *Του μισσέϱ Στάθη η κοπελιά, του Κυπϱιώτη εκείνη* Στάθ. (Martini) Α' 153· *του κυϱ Γιαννούτσου τον υγιό, το μισσέϱ Φοϱτουνάτο* Φορτουν. (Vinc.) Β' 309· *'Εδωκα του μισσέϱ Νικολάου του Γϱαικού τσεκίνια δύο ήμισυ* Σεβήρ., Σημειώμ. 4γ.

μισσέρης ο.

Από το ουσ. *μισσέϱ* και την κατάλ. -ης (Βλ. και Kahane, Sprache 562).

Κύριος, αφεντικό· (ως τιμητική προσφών.): *μισσέϱη, κλέπτης, πιάσε τον, ότι παίϱνει τα καίλγια* Πουλολ. (Τσαβαρή²) 362 κριτ. υπ.

μισσέρος ο.

Από το ουσ. *μισσέϱ* και την κατάλ. -ος.

Κύριος, αφεντικό: *τόσο θέλω κάμει, λείποντας ο μισσέϱος μου, να σασε σμίξω αντάμι* Στάθ. (Martini) Β' 182· (ως προσφών.) *μάλλον τους κλέπτας μαίνομαι και λέγω «κλέπτης, κλέπτης, μισσέϱο, κλέπτης, πιάσε τον, επήϱε τα καλίγια»* Πουλολ. (Τσαβαρή²) 362.

μίσσο το.

Από το ουσ. *μίσσος* (ο) με αλλαγή γένους ή πιθανότατα το παλαιότ. ιταλ. *miso*.

Πιάτο· μερίδα φαγητού· φαγητό: *πασαείς ας πιάσει το μίσσο εκείνο οπού αγαπά να τον καταχοϱτάσει* Στάθ. (Martini) Γ' 552· *Μαγάϱι ας εύϱομε για 'δά τίποτις λίγο μίσσο, αμ' όχι δίχως τίποτις να στϱέψομεν οπίσω* Φαλιέρ., Ιστ.² 389.

μίσσος ο, Προδρ. III 166, IV 62, Καλλίμ. 358, 360, Βέλθ. 798, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2574, Τζαμπλάκ. 79, Δεφ., Λόγ. 228. Βλ. και *μίσσος* το.

Το λατ. *missus*. Η λ. το 10. αι. (Sophocl.). Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 144, 152, 174, 181, 202, κ.α.

1) Πιάτο: *Ο ρήγας ενήστευγεν την παραμονήν του αγίου Αντωνίου και οπίσω εις πολλούς μίσσους εφέραν-του αγρελλία* Μαχ. 264[10]· *εφέρνασιν τους μίσσους έμπροσθέν τους, εφέραν και την όρνιθαν* Φλώρ. 374. **2**) Φαγητό, έδεσμα: *Εφέρασιν εδέσματα άμετρα εις το τραπέζιν, μίσσους πολλούς και αρίφνητους, γλυκίους, ευωδεστάτους* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1851· *τα φαγιά ας σιωπώ, ότί 'σαν τόσο πλήθος, ότι σχεδόν ουκ έλειψε εκεί κανένας μίσσος* Θησ. ΙΒ' [71[8]].

μίσσος το. — Βλ. και ά. *μίσσος* ο.

Το ουσ. *μίσσος* (ο) με αλλαγή γένους. Για τη λ. βλ. Μανούσ.-Parlangeli, Κρ. Χρ. 8, 1954, 132 και Bakker-v. Gemert. [Φαλιέρ., Λόγ. 41-2].

1) Πιάτο: *Ο Χριστός προς τους μαθητάδες: «'Οποιος την χείρα μετ' εμέν στο μίσσος θέλει απλώσει, ξεύρετε τούτο θαρρετά, αυτός με θε προδώσει»* Μυστ. παθ. 19. **2**) Φαγητό, τροφή: *Το φα σου ας έναι όντα πεινάς διά να σου νοστιμάται, διότι ό,τι μίσσος και άνε φας όλο κοπρά γεννάται* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 100.

μισσουράς ο.

Από το ου. *μισσούριν* και την κατάλ. *-άς*. (Για την ετυμ. πβ. ά. *μισσούριον*).

Αγγειοπλάστης που κατασκευάζει «μισσούρια»: *Περί φούρνου κεράμων μισσουράδων και τσουκαλάδων* Βακτ. αρχιερ. 184.

μισσούριν το, βλ. *μισσούριον*.

μισσούριον το· *μισσούριν*, Προδρ. IV 55 χφ C κριτ. υπ. — Βλ. και ά. *μιζούρι* και *μουχρούτι(ν)*.

Από το μεσν. λατ. *mensorium›missorium* (Βλ. Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. *missorium*). Λ. *μινσόριον* τον 6. αι. (L-S Suppl., λ. *μηνσώριον*) και *μινσούριον* το 10. αι. (Sophocl.). Βλ. και Andr., Lex., λ. *μινσόριον*.

1) Είδος βαθιού πιάτου ή κανάτας για το κρασί (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 10, 1933, 112 και σημ. 1, ΒΒΠ Ε' 165 και σημ. 3, 5 καθώς και Μπακιρτζή, Βυζ. τσουκαλολάγηνα 75, 187 και 218): *Αυτός κοτσώνει το γλυκύν εις το τρανόν μισσούριν* Προδρ. IV 70 χφ C κριτ. υπ. **2**) Μέτρο χωρητικότητας υγρών: *Εξήγησις ... περί των σταθμών ... ειδέ ούτως έχει γεγραμμένον μσΐ δηλοί μισσούριον* Metrol.[2] 138[13].

μισταγώγημαν το, βλ. *μισθαγώγημαν*.

μισταγωγός ο, βλ. *μισθαγωγός*.

μισταργός ο, βλ. *μισθεργός*.

μιστάργωμα το, βλ. *μισθάργωμα*.

μισταρεμός ο, βλ. *μισθαρεμός*.

μισταρεύ(γ)ω, βλ. *μισθαρεύω*.

μιστάρι(ν) το, βλ. *μισθάριν*.

μιστάρκισσα η, βλ. *μισθεργός*, ετυμ.

μισταρών(ν)ω, βλ. *μισθαρώνω*.

μίστατο(ν) το, Metrol.[2] 138[19], Κατά «ζουράρη» 45, Διαθ. 17. αι. 9[130,146-7], 10[52,125].

Από το ουσ. **ημίστατον* (Βλ. Πετρόπ., ΛΑ 7, 1952, 81, Andr., Lex., λ. **ημίστατον*). Η λ. σε διαθ. του 15. αι. (ΜΒ Ϛ' 655[18], 667[28]), σε έγγρ. του 16. αι. (Δετοράκης, Θησαυρ. 19, 1982, 157), του 17. αι. (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 213) και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., ό.π.).

Μέτρο χωρητικότητας για το κρασί και το λάδι (Για τη σημασ. βλ. Πετρόπ., ό.π. καθώς και Schilb., Byz. Metrol. 141-44): *το 'φερνε* (ενν. *το κρασί*) *εις τη χώρα κι εδίδασί ντου έξι γή εφτά πέρπυρα στο μίστατο* Κατά «ζουράρη» 46· *λάδι μίστατα εφτά* Τσιρίγ., Επιστ. 168[20].

μιστό το, βλ. *μισθό*.

μιστός· *μυστού*, Διγ. (Hess.) Esc. 1649 χφ· πρότ. ο Ξανθ., Χρ. Κρ. **1**, 1912, 570 διόρθωση σε ξυστού, ο Hess., ό.π. σε *μυριστικά* και ο Διγ. (Trapp) Esc. 1637, σε *εκόσμησε*· βλ. πάντως και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 144].

μιστός ο, βλ. *μισθός*.

μιστοστρατίς, επίρρ., Σουμμ., Ρεμπελ. 180, εσφαλμ. γρ. αντί *μισοστρατίς* (Βλ. ά. *μεσοστρατίς*).

μιστώνω, βλ. *μισθώνω*.

μιστωτός ο, βλ. *μισθωτός*.

μισώ, (Ι), Σπαν. U 46, 49, Λόγ. παρηγ. L 363, Κρασοπ. 65, Ασσίζ. 27[3], 195[9], Βέλθ. 18, Λίβ. Esc. 684, Μαχ. 246[14], 580[9], Πεντ. Γέν. XXVI 27, 'Εξ. XVIII 21, Δευτ. XIX 4, Κυπρ. ερωτ. 129[35], Πανώρ. Α' 101, 435, Γ' 428, Ερωφ. Α' 587, Γ' 393, Δ' 328, Πιστ. βοσκ. IV 6, 41 (έκδ. *μοσά*· διόρθ. Kriar., B-NJ 19, 1966, 279), Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1207, Β' 1002, Ε' 1001, Τζάνε, Κρ. πόλ. 561[10], κ.π.α.· μτχ. παθητ. παρκ. *μισισμένος*, Μαχ. 252[30], Πεντ. Γέν. XXIX 31, Δευτ. XXI 15 δις, 17, Κυπρ. ερωτ. 112[14].

Το αρχ. *μισέω*. Η μτχ. παθητ. παρκ., για το σχηματ. της οποίας βλ. Hesseling [Πεντ. σ. LII] και Χατζιδ., Αθ. 25, 1913, 307, στο Somav. (λ. *μισημένος*). Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Εχθρεύομαι, φθονώ, μισώ: Ασσίζ. 152[25], Πεντ. Δευτ. IV 42, Λευιτ. XIX 17, Ερωφ. Πρόλ. 9· (με είδος σύστ. αντικ.): *Εμπαλής ουδέν εντέχεται άνθρωπον τόν να μισά να τον εβγάλει απέ το δίκαιόν του διά όση μισητίαν τον μισά* Ασσίζ. 27[4]· *ετσάκκισεν και αντροπίασεν τον όρκον του* (ενν. *ο ρήγας*) *απού την μεγάλην μισητίαν απού μας μισά* Μαχ. 252[29]· *διά την μισητίαν όπου εμίσαν τους Γενουβήσους εσύμπαψεν* (ενν. *ο ρήγας*) *και έπεψέν του* (ενν. *του Καρλούν Τζε*) *λόγον να πάγει εις τους ορισμούς του* Μαχ. 582[7]. **2**) Δεν επιθυμώ, δε θέλω κάπ. ή κ.· αντιπαθώ: *το πλήθος ... μισώτο να το βλέπω* Καλλίμ. 2412· *'Ηκαμε* (ενν. *ο Ρώκριτος*) *για τον κύρη του το πράμαν οπού εμίσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 823· *δείχνου* (ενν. *οι γυναίκες*) *πως μισούσι τ' αγαφτικού τως τη μιλιά ...* Πανώρ. Α' 440· (σε ιδιάζ. χρ.): *Τυφλός τυχαίνει πάντα του να 'ν' όπινος μισούσι τ' αμμάτια του μιας κορασιάς τα κάλλη να θωρούσι* Ερωφ. Β' 269· *τούτα τα*

λόγια τ' άνοστα πώς τα μισά η κοιλιά μου! Κατζ. Α' 18. **3α**) Αποστρέφομαι: *εις την μαλιάν εχαίρετο (*ενν. ο *Καραμανίτης) και την αγάπη εμίσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 328· *να 'ναι αυτός (*ενν. ο *άνθρωπος) φιλάνθρωπος και να μισά το ψέμαν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 330· *Τη λύπηση μισάτε και κρατείτε μακρά τη δικαιοσύνη 'ξορισμένη* Ερωφ. Γ' 385· **β**) (ερωτικά) αποστρέφομαι, αποφεύγω: *μ' αυτείνη* (ενν. *η κόρη*) *δεν τον ήθελε και πάντα τον εμίσα* (ενν. *τον αφέντη της Πάτρας*), *γιατί ήτον άσκημος πολλά κι αγριότατος περίσσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 465· *τσ' ασκημιές μου τσι πολλές φεύγουσι και μισούσι* (ενν. *οι κοράσές*) Πανώρ. Δ' 16· *δεν είναι ο πόθος ογιά σε, μισά τες ζαρωμάδες* Στάθ. (Martini) Β' 253· *Μα 'ναι φωτιά όνταν αγαπά κιανείς κι αυτός μισάται, γιατί στον 'Αδη ζωντανός πως βρίσκεται λογάται* Πανώρ. Β' 357· **γ**) (ερωτικά) μου γίνεται κάπ. βαρετός· περιφρονώ κάπ.: *ωσάν τηνε κερδαίσουσι* (ενν. *οι άντρες την κορασά*), *ζιμιό τηνε μισούσι* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 454· *ωσά μασε κομπώσουσι* (ενν. *οι άντρες*), *ζιμιό μασε μισούσι* Πανώρ. Δ' 27. **4**) Διάκειμαι δυσμενώς, έχω κακή διάθεση απέναντι σε κάπ.: *ο Θεός δικαίους βοηθά τους, τους άδικους οργίζεται και πάντοτε μισά τους* Αιτωλ., Μύθ. 43[38]· *ο Θεός είχε τονε μισήσει* (ενν. *τον μύρμηγκα*) *και τονε καταρίστηκε* Αιτωλ., Μύθ. 107[7]· *εμίσησέν τους* (ενν. *τους φυλακατόρους*) *ο Χριστός κι εβγήκαν απομπρός του* Σαχλ., Αφήγ. 541.
Β' (Αμτβ.) αισθάνομαι μίσος: *Πολλά 'παθα για λόγου σου κι ήτον μεγάλη χρεία και να μισώ και ν' αγαπώ για να βρεθεί γιατρεία* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 86. **ΙΙ** (Μέσ.· προκ. για συναίσθημα) μετατρέπομαι σε μίσος: *ωσάν μισηθεί η αγάπη χρεία είναι να φέρει και λόγια άτιμα* Διγ. 'Ανδρ. 331[35].

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως επίθ. = **α**) μισητός, απεχθής (Για τη σημασ. βλ. Κακουλίδη ['Ανθ. χαρ. σ. 309]): *το τρίτον ένι αντάν η αρμαχιά της γυναίκας ένι μισισμένη* 'Ανθ. χαρ. 298[32]· **β**) μη ευνοούμενος, περιφρονημένος: *ότι να είναι εις ανήρ δύο γεναίκες ... και γεννήσουν αυτουνού παιδιά, η αγαπημένη και η μισισμένη* Πεντ. Δευτ. XXI 15· *να μη μπορέσει* (ενν. *ο ανήρ*) *να πρωτοκοκήσει τον υιόν της αγαπημένης ιπί πρόσωπα υιόν της μισισμένης τον πρωτόκοκο* Πεντ. Δευτ. XXI 16.

μισώ (ΙΙ)· *μισήσασθαι*, Προδρ. ΙΙΙ 132h χφ. Η κριτ. υπ., εσφαλμ. γρ. αντί *μιμήσασθαι*· για τη διόρθ. βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 203].

μισώδης, επίθ.

Από το ουσ. *μίσος* και την κατάλ. -*ώδης*. Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S Κων/νίδη) και στο Steph., Θησ.

Που αισθάνεται μίσος, που μισεί: *Οι άνθρωποι οπού κατοικούν εις αυτήν* (ενν. *στη Μάνη*) *είναι φυσικά μισώδεις και κακοί άνθρωποι* Δωρ. Μον. XXXI.

μισωτής ο, Πεντ. 'Εξ. Ι 10, Δευτ. XXXII 41.

Κατά βιασμό από το *μισώ* και την κατάλ. -*τής*.

Αυτός που μισεί: *αναγράφω* (ενν. *εγώ ο Θεός σου*) *κρίμα γονιών ιπί παιδιά ιπί τρίτα και ιπί τέταρτα εις τους μισωτές μου* αυτ. 'Εξ. XX 5.

μιτά, πρόθ., βλ. *μετά*.

μιτόλινον το.

Από τα ουσ. *μίτος* και *λίνον*. Η λ. στο Meursius και το Du Cange.

Κλωστή από λινάρι, λινό νήμα: *πάλιν έσωθεν του περονίου άλλο περιδέσμει μιτόλινον* Ιερακοσ. 482[24].

μίτρα η, Αρσ., Κόπ. διατρ. [456, 1407, 1414, 1436].

Το αρχ. ουσ. *μίτρα*. Η λ. και σήμ.

Στέμμα των αρχιερέων: *τον εδώκασι μίτραν ωραιοτάτην κι έβαλε* (ενν. *ο πατριάρχης*) *στο κεφάλι του αξιοτιμημένην* αυτ. [452].

μιτριάζω, βλ. *μετριάζω*.

μιτρίασμα το, βλ. *μετρίασμα*.

μιτριγιάζω, βλ. *μετριάζω*.

μιτσάκι, επίρρ.

Από το επίθ. *μιτσός* και την κατάλ. -*άκι*. Η λ. ως επίθ. σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12 ⟨1965⟩ 1968, 104).

Λίγο, λιγάκι: *'Ηβγαζεν* (ενν. *πέτρες η θάλασσα*) *και εσκόλαζε ολίγον και μιτσάκι κι επαύσασι και οι σεισμοί ετότες ελιγάκι* Διήγ. ωραιότ. 787.

μιτσοποδαράτος, επίθ.

Από τα επίθ. *μιτσός* και *ποδαράτος*.

Που έχει μικρά πόδια: *μιτσοποδαράτον* (ενν. *ορτύκιν*) Πουλολ. (Τσαβαρή[2]) 475 κριτ. υπ.

μιτσός, επίθ., Πανώρ. Γ' 67, Μανολ., Επιστ. 173. — Βλ. και ά. *μιτσύς*.

Από το αρχ. επίθ. *μικκός* με τροπή του *κ* σε *τσ*. Για το σχηματ. της λ. βλ. Hatzid., Einleit. 157-8. Η λ., που απ. και ως προσων. (Βλ. Hatzid., ό.π. 158 και Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955/56, 287), και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *μικκός*, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μικειός* και *μιτσός*, Ϛ' 128 στη λ.).

1) (Προκ. για μέγεθος) μικρός: *γή πάντες θέλω εγώ πολλά* (ενν. *βόλια*)*; ένα μιτσό με φτάνει, όπου κι α μ' εύρει, πάραυτα ζιμιό να μ' αποθάνει* Κατζ. Β' 35. **2**) Μικρός στην ηλικία, νεαρός: *Αλλότες, όντεν ήμουνε μιτσή, κορασοπούλα, τσ' αγάπης εδικίμασα τα παραδάρματ' ούλα* Πανώρ. Α' 247.

μιτσύς, επίθ. — Βλ. και ά. *μιτσός*.

Από το αρχ. επίθ. *μικκός* με τροπή του *κ* σε *τσ* και αναλογ. με επίθ. σε -*ύς* (Βλ. Χατζ., Διασπ. Α' 230, Χατζ., Λαογρ. Κύπρος 169, Κονομής, Λαογρ. 20, 1962, 401). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 662, λ. *μιτσής*, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 27, λ. *μιτσής*, Andr., Lex., λ. *μικκός*).

(Προκ. για έκταση) μικρός: *Αλήθεια, έν' μιτσύν κάστρος* (ενν. *το κάστρος της Μάλτας*), *μα 'ναι πολλύ φορσάτον* 'Ασμα Μάλτ. 13.

μιχαηλάτον το· *μ ι χ α λ ά τ ο ν*.

Από το κύρ. όνομ. *Μιχαήλ* και την κατάλ. -*άτον*. Η λ. σε έγγρ. του 1042 (Act. Ivir. 26[18]) και στην 'Αννα Κομν. ΙΙΙ 136[22].

Βυζαντινό χρυσό νόμισμα, που απεικονίζει τον αυτοκράτορα Μιχαήλ Κομνηνό (Για τη λ. βλ. Τωμ., Αθ. 77, 1978/79, 50 και Du Cange, λ. *μιχαηλάτος*): *επληρώσαμεν αυτόν διά ⟨τα⟩ παρεληλυθότα ⟨έτη⟩, καθώς ημίν την απόδειξιν εποιήσατο, αριθμουμένοις ταρίοις ε' καθ' έκαστον χρόνον περί ενός μιχαλάτου* Byz. Kleinchron. Α' 594[14].

μιχαλάτον το, βλ. *μιχαηλάτον*.

μιώνω, βλ. *μιαίνω*.

'μμά, σύνδ., βλ. *αμή*.

'μνέγω, βλ. *ομνέγω*.

μνειώνομαι.

Ο Hesseling [Πεντ. σ. 434] προτείνει συσχετισμό με το *μειούμαι* = αισθάνομαι τον εαυτό μου «*μειωμένο*». Πιθανότατα υπάρχει συσχετισμός με τα *μήνις, μηνίω, μηνιώ*· πβ. Π.Δ. Δευτ. ΛΒ' 19 (*είδε Κύριος και εζήλωσε και παρωξύνθη*).

(;) *είδεν ο κύριος και εμνειώθην από κακιά υιών του και θυγατέρων του* Πεντ. Δευτ. XXXII 19.

μνεόμα, Πιστ. βοσκ. I 5, 70, εσφαλμ. γρ αντί *νιώμα*· διορθώσ. — Βλ. ά. *νιώμα*.

μνέσκομαι, βλ. *μιμνήσκομαι*.

μνέσκω, βλ. *μεινίσκω*.

'μνέω, βλ. *ομνέγω*.

μνήμα(ν) το, Διγ. (Trapp) Gr. 74, 787, Διγ. Ζ 1072, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 248, 250, Βίος Αλ. 4007, Σαχλ., Αφήγ. 441, Απολλών. 613, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1707, Θησ. Β' [30[3]], Χούμνου, Κοσμογ. 1631, Πανώρ. Β' 455, Ερωφ. Β' 129, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 190, 1248, Τζάνε, Κρ. πόλ. 209[16], 226[17], κ.π.α.· γεν. *μ ν η μ ά τ ο υ,* Σαχλ., Αφήγ. 442.

Το αρχ. ουσ. *μνήμα*. Η γεν. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 663). Η λ. και σήμ.

1) Τάφος: *ούτως έμαθαν το μνήμα αυτής, οπού ήτον θαμμένη* Ιστ. πατρ. 120[22]· *πήγα στο ακρωτήριν να κλάψω την παραμάνναν μου στο μνήμαν της απάνω* Απολλών. 712· *εκείνα* (ενν. *τα δώρα*) *οπού του δίδασι πλέρωμα της αντρειάς του* (ενν. *του Κρητικού*) *επήγαινε κι εκρέμα τα στο μνήμα τση κεράς του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 742· *ο επίσκοπος παμβάκι με κηρία μοιράζει εκ του μνήματος εις ψυχής σωτηρία* Παϊσ., Ιστ. Σινά 648· (προκ. για τον τάφο του Μωάμεθ· βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 97]): *αν το ακούσουν εις Αίγυπτον, κάτω εις ‹την› Βαβυλώνα, ίνα ‹το› αναγράψωσιν εις τον Μακέ το μνήμαν, εσέναν και το γένος μας ίνα μας καταρούνται* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 537· έκφρ. *μνήμα του Χριστού* = ο Πανάγιος Τάφος: *μετά βίας δεν έβγαινες εκ του Χριστού το μνήμα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[146]. **2**) (Στον πληθ.) νεκροταφείο, κοιμητήριο: *να μη με θάψετε εις μνήματα τούρκικα ουδέ και εις ρωμαίικα, μόνον χώρια, εις τον τρίστρατον τόπον* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 27[r]· *εις των Εβραίων τα μνήματα υπάτε, θάψετέ την* Σαχλ., Αφήγ. 908. **3**) (Σε μεταφ. προκ. για τόπο βαθύ και σκοτεινό): *εφάνη μ', εκατήντησα στου δράκοντος το στόμα κι εμπήκα εις μνήμα σκοτεινόν, εις γην και ανήλιον χώμα* Απόκοπ.[2] 66.

μνημείον το, Μυστ. 51, Διγ. Ζ 4502, Απολλών. (Wagn.) 497, 772, Byz. Kleinchron. Α' 234[35], Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1705, 1714, Αχέλ. 1789, Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 30, Διγ. 'Ανδρ. 404[4].

Το αρχ. ουσ. *μνημείον*. Η λ. και σήμ.

1) Τάφος: *όντεν τον εσέβασαν* (ενν. *τον βασιλέα*) *εις το μνημείον απόσω, θρηνάται, κλαίει η βασίλισσα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1703· *εχάλασεν ο νάρθηξ του Αγίου Ανδρέως και ηνεώχθησαν και αι πύλαι της εκκλησίας και μνημεία ηνεώχθησαν* Byz. Kleinchron. Α' 248[30]. **2**) (Στον πληθ.) νεκροταφείο: *Αρρωστά το παιδί σου και συ πλύνεις την κραφάνα, το ξεροκέφαλο του σκύλου έξω στα μνημεία διά να γιάνει το παιδί* Πηγά, Χρυσοπ. 333 (2).

μνήμη η, Διάτ. Κυπρ. 501[9], Διγ. Ζ 3763, Διγ. (Trapp) Gr. 2263, Δούκ. 203[7], 313[20], Σκλέντζα, Ποιήμ. 6[17], Συναξ. γυν. 48, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1980, Πανώρ. Δ' 263, 322, Λίμπον. 338, Τζάνε, Κρ. πόλ. 134[11], 498[4].

Το αρχ. ουσ. *μνήμη*. Η λ. και σήμ.

1) Ανάμνηση: Κυπρ. ερωτ. 133[9], 135[6], Διγ. Ζ 2386. **2**) Μνημόσυνο, επέτειος θανάτου· εορτασμός στη μνήμη κάπ. αγίου: *Ρωξάνη μου θυγάτηρ εμέ πατέρα τον αυτής, συ δέ Φιλιππιάδην, μνήμην τελούντες την ημών, χρόνοις πολλοίς βιούντες* Βίος Αλ. 3913· *Εις δέ τας εικοσιέξι του αυτού μηνός* (ενν. *Σεπτεμβρίου*), *οπού είχαμεν την μνήμην του αγίου Ιωάννου του Θεολόγου* Διήγ. πανωφ. 55. **3**) Μνημονικό, θυμητικό: Συναξ. γυν. 3. **4**) Υπόμνηση, σημείωση, καταχώριση: *Μνηστεία εστίν μνήμη και επαγγελία των μελλόντων γαμείσθαι, τουτόδηλον ενθύμιος και παραγγελία ...* Ελλην. νόμ. 523[26]. **5**) Μνεία, αναφορά, αναγνώριση: *στα νησία φτάνουσι όλα και συμμερίσαν και μνήμη τότες και μιστό για τούτο αποκτήσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 434[18]. **6**) Σκέψη, ιδέα, λογισμός: *εάν εγκύμων η ψυχή σου γένηται εκ κακής μνήμης του διαβόλου, δέξαι τον νοερόν εύτοκον λίθον* Φυσιολ. Μ 53[13]. **Φρ.** *Επί μνήμης φέρω* = θυμάμαι: *όν αγαπάς, ουκ οίδα πώς, και επί μνήμης φέρεις* Διγ. Ζ 2678.

μνήμον, Απολλών. 766· εσφαλμ. γρ. αντί *μνημείον*· διορθώσ. κατά Απολλών. (Wagn.) 772.

μνημονεύγω, βλ. *μνημονεύω*.

μνημονεύκω, βλ. *μνημονεύω*.

μνημονευτικός, επίθ., Ιερακοσ. 356[30], Ιατροσ. κώδ. ϡη'.

Το μτγν. επίθ. *μνημονευτικός*.

Που έχει καλή, γερή μνήμη: *πάνυ ευαίσθητος εστί και μνημονευτικός ο ιέραξ* Ιερακοσ. 353[13]· *έναι μνημονευτική* (ενν. *η καμήλα*) *εις κακόν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 59[r].

Το ουδ. ως ουσ. = **1**) Μνήμη, μνημονικό: *Εις άνθρωπον οπού να έχει το μνημονευτικόν* Ιατροσ. κώδ. υοβ'. **2**) Σημειωματάριο: *«Μνημονευτικόν»* Σεβήρ. (Βλ. Κακουλίδη, Θησαυρ. 8, 1971, 260).

μνημονεύω, Διγ. (Trapp) Gr. 43, 2173, Διγ. Ζ 772, 977, 2578, Σφρ., Χρον. μ. 100[27], 'Εκθ. χρον. 7[12], Ιμπ. (Legr.) 768, 782, Βάκτ. αρχιερ. 168 δις, κ.α.· *μ ν η μ ο ν ε ύ γ ω,* Μαχ. 682[28], Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.) 239. — Βλ. και *μνημονώ*.

Το αρχ. *μνημονεύω*. Ο τ. στο Βλάχ. (λ. *μενημονεύγω* από τυπογρ. λάθος) και σε έγγρ. του 1639 (Καζανάκη Μ., Θησαυρ. 11, 1974, 274). Τ. *μνημονεύκω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 663). Η λ. και σήμ.

1α) (Μτβ. και αμτβ.) θυμάμαι κάπ. ή κ., ανακαλώ στη μνήμη μου: Διγ. (Trapp) Gr. 495, 3448, Διγ. Ζ 605, Χρον. Μορ. Ρ 8473· **β**) (μτβ. και αμτβ.) κάνω μνεία κάπ.,

χναφέρω: Λίμπον. 32, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[134], Ερμον. I 314· (προκ. για διήγηση): Διγ. Ζ 4086· **γ**) έχω, διατηρώ στο νου μου κάπ. ή κ., σκέφτομαι, αναλογίζομαι: Σπαν. Ο 33. **2**) Βάζω στο νου· σχεδιάζω: *τους γονείς και την πίστιν μου διά σε ηρνησάμην και διά την αγάπην σου ήλθον εις Ρωμανίαν· συ δέ θάνατον αντ' αυτών εμνημόνευσας, κόρη* Διγ. (Trapp) Gr. 500. **3**) (Εκκλ.) **α**[1]) δέομαι για την ψυχή κάπ. νεκρού (συν. σε ειδική ακολουθία ή κατά τη θ. λειτουργία): *όπου θαπτώ αφήνω ένα σαρακονταήμερον και σαββατιάτικον του ιερέως της εκκλησίας να μου λειτουργεί και να με μνημονεύει* Διαθ. Ντεφαΐτζ. 77· *εβγάλετε τα ρούχα του, δότε εις το μοναστήριν, ίνα τον μνημονεύουσιν ως ξένον και αλλότριον* Ιμπ. 680· *Κι εμνημονεύσαν τον λαόν οπού 'χανε τελειώσει κι οπού του Τούρκου το θυμό είχανέ τους σκοτώσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 381[23]· **α**[2]) (μτβ. και αμτβ.) ενεργώ, φροντίζω να τελεσθεί το μνημόσυνο κάπ. νεκρού: *πεντήκοντα δουκάτα από το προικίον μου αφήνω εις τας χείρας των ειρημένων κουμμεσσαρίων να τα κάμουν όλα αυτά διά την εμήν ψυχήν, ήγουν θάπτειν με, μνημονεύειν με έως τον χρόνον, κατά την συνήθειαν* Διαθ. Ντεφαΐτζ. 77· *να 'νι κρατημένη* (ενν. *η αδελφή μου*) *έως της ζωής της να με μνημονεύει πέντε φορές τον χρόνον* Διαθ. Πασχαλίγ. 79· *ώστε που να 'χει την ζωήν* (ενν. *ο Περούλης*) *τάσσει να μνημονεύει και καθημέραν στον Θεόν διά λόγου του πρεσβεύει* Λίμπον. 495· **α**[3]) διαβάζω τη νεκρώσιμη ακολουθία σε κάπ.: *εκεί στα τείχη κάτω όλους τους καίγαν κι ουδέ τους μνημονεύγαν, ούτε τους κλαίγαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 138[8]· *Συζωντανούς* (έκδ. *Τσι ζωνταιούς*· διορθώσ. κατά Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 349[11]) *τους θάπτανε και δεν τους μνημονεύαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 280[3]· **β**[1]) δέομαι για την υγεία και μακροημέρευση κάπ., κάνω μνεία κάπ. σε προσευχή, συν. κατά τη θ. λειτουργία: *να ορίσεις να μνημονεύομαι και εγώ εις τον ναόν τούτον οπού βούλεσαι να κτίσεις. Και ο βασιλεύς επρόσταξε ότι να μνημονεύεται και αυτή ομού με τον βασιλέαν* Διήγ. Αγ. Σοφ. 149[13,14]· **β**[2]) (προκ. για τη μνημόνευση αυτοκράτορα, πατριάρχη, επισκόπου, κλπ., με ειδική μεγαλόφωνη ευχή κατά τη θ. λειτουργία): *ίνα ... η εκκλησία ... μνημονεύσωσι τον καίσαρα εν ταις θείαις και ιεραίς λειτουργίαις* Σφρ., Χρον. μ. 164[29]· *άλλο δεν ζητά από εμάς η αυτή εκκλησία* (ενν. *η Δυτική*), *μόνον ... να είναι γραμμένον το όνομα του Πάπα και να μνημονεύεται παρρησία, όταν λειτουργούν οι πατριάρχες εορταστικώς* Ροδινός (Βαλ.) 155· *Περί μνημοσύνων του μητροπολίτου, αν δεν τον μνημονεύουν οι επίσκοποί του και οι κληρικοί του* Βακτ. αρχιερ. 168. **4**) Εύχομαι, εκφράζω ευχές για κάπ. (σε ένδειξη ευγνωμοσύνης): *Δώσ' μου καμπόσον, ταπεινέ, από τον πλούτον π'όχεις, να πίνω πάντα περισσά και να σε μνημονεύω* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 602[51].

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως επίθ. = αλησμόνητος, αξιομακάριστος: *Ιδές τι εκατέστησαν οι προηπερασμένοι και πως εκτίσαν εκκλησιές και είν' μνημονεμένοι* Αλφ. (Μπουμπ.) II 14.

μνημονώ. — Πβ. ά. *μνημονεύω.*

Από το επίθ. *μνήμων* και την κατάλ. *-ώ*. Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S, λ. *μνημονεύω*).

(Εκκλ.) δέομαι για κάπ., κάνω μνεία κάπ. σε προσευχή, συν. κατά τη θ. λειτουργία: *δίδε και των δούλων σου θαράπαυσην να έχουν και κρείττον εις την εκκλησιάν δίδε να μνημονά σε* Σπαν. (Ζώρ.) V 254.

μνημόριον το, Αλφ. (Μπουμπ.) Κ 27· *μνημόρι*· *μνημόρι(ον)*, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κγ' 29, Λουκ. ια' 44· *μνημούρι*, Θησ. Β' [37[6], 74[5]] Ι' [3[4]], Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1574]· *μνημούριν*, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1172], Αχιλλ. Ν 1751, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[106].

Από το λατ. *memorium* με παρετυμολογική επίδρ. του ουσ. *μνήμα* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 329, Β' 502 και Ανδρ., Λεξ. λ. *μνημόρι*). Για διαφορετική ετυμ. του τ. *μνημούρι(ον)* βλ. Αλεξίου Στ. [Ερωτόκρ. σ. 415] και Δαγκίτσης, Λεξ., λ. *μνημούρι*. Ο τ. *μνημούρι* στο Βλάχ. (λ. *μνήμα*) και *μνημούριον* στο Meursius. Διάφ. τ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μνημόριν*, Σακ., Κυπρ. Β' 663, λ. *μνημούριν* και Χατζιδ., ό.π.). Η λ. σε επιγρ. του 4. αι. (L-S) και στο Du Cange, Appendix.

1α) Τάφος, μνήμα: *Παλάτια 'χω την μαύρην γην και κάμαραν μνημόρι* Παλαμήδ., Βοηβ. 1375· *να πάμε στο μνημούρι της κεράς μου* Βοσκοπ.[2] 411· **β**) ταφικό μνημείο: *με χράδια και με μάλαμα ήτονε χρυσωμένο ένα μνημούρι κάμνουσι όμορφα στολισμένο,* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1269]· *Είδε Ξέρξου, βασιλιά εκείνου, το μνημούρι· ήτον λαμπρό και όμορφο εκείνο το κιβούρι* Αλεξ. 1295. **2**) (Στον πληθ.) νεκροταφείο: *εβγαίνασιν έξω από τα μνημόρια* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κ' 28. **3**) Φέρετρο: *'Ενα μνημούρι ξύλινον κάνουν και βάνουσίν τον και σηκωτόν στο Ρέθεμνος οι σκλάβοι φέρνουσίν τον* Τζάνε, Κρ. πόλ. 346[27].

μνημόσκυλον το.

Πλάσμα από τα ουσ. *μνήμη* και *σκυλί*.

Παρωδία της λ. *μνημόσυνον* (Βλ. πάντως και Heisenb., BZ 14, 1905, 662, όπου το *μνημόσκυλον* εσφαλμ. εκλαμβάνεται ως αιτιατ. του *μνημόσκυλος*): *Εγώ παπάς εις τας είκοσι εννέα του Φακλανού μηνός κάμνω σε μνημόσκυλον* Σπανός (Eideneier) Α 533.

μνημοσύνη η, Σοφιαν., Παιδαγ. 282· *εμνημοσύνη*.

Το αρχ. ουσ. *μνημοσύνη*.

(Εδώ) δέηση για την ψυχή κάπ. νεκρού, μνημόσυνο: *ταύτα λέγων ου τας μνήμας τας μετά θάνατον γινομένας ανατρέπω, λειτουργίας και εμνημοσύνας, μη γένοιτο* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 459.

μνημόσυνον το, Γλυκά, Στ. 207, Απολλών. (Wagn.) 398, Σφρ., Χρον. μ. 22[17-8], 100[33], Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι VII 46-7, Κυπρ. ερωτ. 101[24], Διγ. 'Ανδρ. 404[18], Ψευδο-Σφρ. 160[1], 264[23], Ευγέν. 373, Αποκ. Θεοτ. II 10, 87, 90, Βακτ. αρχιερ. 168 δις, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *μνημόσυνον*. Τ. *λημόσυνον* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1) Ανάμνηση, (εν)θύμηση: Ριμ. Βελ. 116, Διήγ. Βελ. Neap. 75, Ιστ. Βλαχ. 1992, 2270· *Ο ... Τζανός ... έλαβεν ... τας κούπας τας αργυράς, άσπερ αφήκε διά μνημόσυνον αυτού* 'Εκθ. χρον. 70[28]· *Εις τον ναόν Απόλλωνος* ... (παραλ. 1 στ.) *πέψετε κούπες εκατό, λέγω σας μ' ορισμόν μου, στείλετε και δερμάτια να 'ναι 's μνημόσυνόν μου* Αλεξ. 2888· φρ. α) *ανατίθημι μνημόσυνον*· βλ. ά. *ανατίθημι* Α'· β) *έχω (το) μνημόσυνόν* = μνημονεύομαι: *Κηρία και θυμίαμα και λάδι στο κανδήλι πάντα να καίεται μπροστά εις την Ωραίαν Πύλη* (παραλ. 1 στ.) *για να 'χεις το μνημόσυνον εις πάντας τους αιώνας* Ιστ. Βλαχ. 1656· *να σου δώσει ο Θεός να έχεις μνημόσυνόν σου και τες πολλές σου τες βολές εξαλησμόνησέ τες* Σπαν. (Ζώρ.) V 482. **2**) (Εκκλ.· στον εν. και πληθ.) δέηση συν. σε ειδική τελετή για την ψυχή κάπ. νεκρού (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 16, 1940, 62-5, Σπυριδάκης, ΕΕΒΣ 20, 1950, 166-71 και Τριανταφύλλου, Αθ. 71, 1969/70 (1970), 29 σημ. 2 και 3): *έθος γαρ ένι και τούτο, ότι οι κελιώται αυτού δη του βασιλέως να καταμένωσι περί τον τάφον αυτού μέχρι και του πρώτου μνημοσύνου* Σφρ., Χρον. μ. 22[20]· *Μετά μεγάλης της τιμής μνημόσυνον του ποίκε* (ενν. *του βασιλέα Κρεόντε*) *κι εις τέφραν εκατόρθωσεν*

εκείνου το κορμί του Θησ. Β′ [73[5]]· *άγαν θρηνείν εποίησε* (ενν. *ο Ακρίτης*) *και κόπτεσθαι τους πάντας μέχρι της συμπληρώσεως ημέρας της ενάτης· είθ' ούτως τα μνημόσυνα αυτής* (ενν. *της μητρός*) *καλώς τελέσας λαμπρώς αυτός κατηύφρανε τους τότε κεκλημένους* Διγ. Ζ 4127· *ακούγει* (ενν. *η ψυχή*) *την αγγελικήν υμνωδίαν και ψαλμουδία και παίρνει τα μνημόσυνα* Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 63. **3**) (Εκκλ.· προκ. για τη μνημόνευση αυτοκράτορα, πατριάρχη, επισκόπου, κ.λ.π., με ειδική μεγαλόφωνη ευχή κατά τη θ. λειτουργία): *έτει ,ςωπε' έπαυσαν το μνημόσυνον Φιλοθέου του πατριάρχου* Byz. Kleinchron. Α′ 96[33]· *Περί μνημοσύνων του αρχιερέως αυτών, αν δεν τον μνημονεύουν οι ιερείς και διάκονοι* Βακτ. αρχιερ. 168· *άλλο δεν ζητά από εμάς η αυτή εκκλησία* (ενν. *η δυτική*), *μόνον αυτά τα τρία ... Δεύτερον, το μνημόσυνον, ήγουν να είναι γραμμένον το όνομα του Πάπα και να μνημονεύεται παρρησίᾳ, όταν λειτουργούν οι πατριάρχες εορταστικώς* Ροδινός (Βαλ.) 155.

μνημούρι(ν) το, βλ. *μνημόριον*.

μνησικακία η, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2274, Βεντράμ., Φιλ. 341.

Το μτγν. ουσ. *μνησικακία*. Η λ. και σήμ.

Διατήρηση στη μνήμη του κακού που έπαθε κάπ.· εκδικητικότητα: *τους γείτονας ανάγκαζε* (ενν. *ο Στέφανος*) *να 'χουν μνησικακίαν· ήτονε σκανδαλοποιός* Ιστ. Βλαχ. 620.

μνησίκακος, επίθ., Ιακ., Παραιν. 8[29].

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Εκδικητικός: *ω μνησικάκου γείτονος, ως γλώσσης ψευδηγόρου* Γλυκά, Στ. 71.

Το ουδ. ως ουσ. = μνησικακία: *ει γαρ την ημέραν ταύτην κατασβέσει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *την πικρίαν* (παραλ. 1 στ.), *το μνησίκακον κρατεί-το εις το ίδιόν του στήθος* Ερμον. Η 280· *φεύγω το μνησίκακον ως φεύγει τις τον όφιν* Γλυκά, Στ. 556.

μνησικακώ.

Το αρχ. *μνησικακέω*. Η λ. και σήμ.

Α′ (Αμτβ.) θυμάμαι το κακό που μου έκαναν και θέλω να εκδικηθώ: Δεφ., Σωσ. 300. **Β′** (Μτβ.) κρατώ κακία σε κάπ.: Ιακ., Παραιν. 8[29].

μνήσκομαι, βλ. *μιμνήσκομαι*.

μνήστα, Ελλην. νόμ. 541[13]· εσφαλμ. γρ. αντί *μνήστρα*· διορθώσ. — Βλ. ά. *μνήστρον*.

μνηστεία η, Ελλην. νόμ. 524[3,9,27], 526[9,23], Πανάρ. 78[21], Βακτ. αρχιερ. 135 δις, 136, 165, κ.α.

Το μτγν. ουσ. *μνηστεία*. Η λ. και σήμ.

α) Υπόσχεση γάμου, αρραβώνας (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 2, 1925, 10-14 (= Κουκ., ΒΒΠ Δ′ 78-83) και Ζέπ., ΕΕΒΣ 25, 1955, 320-1): *Μνηστεία εστίν μνήμη και επαγγελία των μελλόντων γαμείσθαι* Ελλην. νόμ. 523[26]· *κατέστησα το συμπενθέριον και εποίησα και μνηστείαν γάμου μετά κυράς Αικατερίνης της θυγατρός του αυθεντός της Μυτιλήνης* Σφρ., Χρον. μ. 62[26]· *Περί μνηστήρος, αν φιλήσει την μνηστήν εις τον καιρόν της μνηστείας* Βακτ. αρχιερ. 165· φρ. *λαμβάνω κάπ. εις μνηστείαν*· βλ. *λαμβάνω*, φρ. 12· **β**) η ιερή τελετή του αρραβώνα, αρραβώνιασμα: *ο δέ βασιλεύς ασμένως τούτον υποδέχεται και την θυγατέρα εκδίδωσι, του μητροπολίτου Λαρίσης την μνηστείαν τελέσαντος* Ιστ. Ηπείρ. VII[14].

μνήστευμα το· *μ ν ή σ τ ε υ μ α ν*.

Το αρχ. ουσ. *μνήστευμα*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Βαγιακ., Ξένιον Π. Ζέπου 3, 1973, 525).

Μνηστεία, αρραβώνας: Ασσίζ. 117[15].

μνηστεύομαι, βλ. *μνηστεύω*.

μνηστευτή η.

Από το *μνηστεύω*.

Μνηστή: οποίος (ενν. *ο Γαλακτίων ο κλεινός*) *και την μνηστευτήν εις εαυτόν ελκύσας, την επιστήμην την σεμνήν, μοναζουσών το κλέος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 306.

μνηστεύω, Σφρ., Χρον. μ. 34[8-9], Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 269[v]· υποτ. αορ. *μεμνηστευθεί*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 226[r].

Το αρχ. *μνηστεύω*. Μέσ. *μνηστεύομαι* και σήμ.

Ι (Ενεργ.) συνδέω κάπ. με αμοιβαία υπόσχεση γάμου, αρραβωνιάζω: *ανταμώθη* (ενν. *η Πρελούμπισσα*) *με τον υιόν του βασιλέως Στεφάνου και μνηστεύει την θυγατέρα της ... με τον υιόν του τον Ούρεσην* Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 7[9]. **ΙΙ** Μέσ. **1**) (Αμτβ. και μτβ.) δίνω υπόσχεση γάμου, αρραβωνιάζομαι: *Μνηστεύεταί τις και παρών εις τόπον δι' αυτού και διά άλλου και δι' επιστολής* Ελλην. νόμ. 524[4]· *Εμνηστεύθη* (ενν. *ο Συμεών*) *του αοιδίμου δεσπότου Ιωάννου την θυγατέρα* Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 2[6]· (με γεν.): *Εάν μνηστευθή άνθρωπος γυναικός ... ου δύναται μεταμεληθείς ανατρέψαι την μνηστείαν* Ελλην. νόμ. 524[7]. **2**) (Μτβ.) δίνω για κάπ. υπόσχεση γάμου, αρραβωνιάζω κάπ.: *εμνηστεύσατό με ο πατήρ μου μετά του δείνα* Ελλην. νόμ. 558[15].

μνήστη η, βλ. *μνηστός*.

μνηστή η, βλ. *μνηστός*.

μνηστήρ η.

(Πιθ.) χρ. από παραδρομή του αρχ. ουσ. *μνηστήρ* ο.

Μνηστή: *έναι η αγία Θεοτόκος μνηστήρ του Ιωσήφ* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 257[r].

μνηστός, επίθ., Ελλην. νόμ. 516[20,28], 517[24], 518[19] (έκδ. *μνήστου* πιθ. από τυπογρ. λάθος, 525[29,30]), *μ ν ή σ τ η*, αυτ. 559[3].

Το αρχ. επίθ. *μνηστός*. Το αρσ. ως ουσ. στο Μαλαξού, Νομοκάνων 38. Το θηλ. *μνήστη* με αναβιβ. του τόνου, αν δεν πρόκειται για τυπογρ. λάθος. Το θηλ. *μνηστή* ως ουσ. και σήμ. (Ανδρ., Λεξ. και Θαβώρ., Ουσιαστ. 45).

Που είναι μνηστευμένος, αρραβωνιασμένος: αυτ. 526[7].

Το αρσ. ως ουσ. = μνηστήρας, αρραβωνιαστικός: *Ειδέ καταδικασθή ο μνηστήρ εις θάνατον, ουδέν χρεωστεί η μνηστευομένη να κλαίει τον μνηστόν* αυτ. 526[2]· *μνηστή γεναμένη του δείνα ... λέγω κατά του ... μνηστού μου ...* αυτ. 516[21].

Το θηλ. ως ουσ. (Η χρ. ήδη μτγν.) = αρραβωνιαστικιά: *Εάν μνηστή πορνευθείσα, κατηγορεί ο μνηστήρ την πορνείαν και χωρίζεται* αυτ. 526[4].

μνήστρον το, Ελλην. νόμ. 517[28], 521[15], 522[25], 524[21], 541[13] (έκδ. *μνήστα*· διορθώσ.), 558[21], 562[21], Ηπειρ. 231[13], Ιστ. Ηπείρ. ΧΧΧ[4], Ψευδο-Σφρ. 564[1].

Από το *μνηστεύω*. Η λ. του 4. αι. (L-S και Suppl.).

(Συνηθέστ. στον πληθ.) μνηστεία, αρραβώνιασμα: *αποστρέφεται τα τοιούτα μνήστρα και ου βούλεται πληρώσαι την τελείαν ιερολογίαν μετ' εμού* Ελλην. νόμ. 516[23]· *Υποσχέθη ο ανήρ να δώσει την γυναίκα λόγῳ μνήστρων διακόσια νομίσματα* Νομοκριτ. 89. Φρ. **α**) *'Εχω μνήστρα* = είμαι μνηστευμένος: *περί τους έχοντας μνήστρα και αποστρέφονται τον γάμον* Ελλην. νόμ. 515[22-3]· **β**) *λαμβάνω μνήστρον* = μνηστεύομαι: *έλαβεν μνήστρον μετ' αυτής μετά ιερέως* Ελλην. νόμ. 516[4].

μνήστωρ ο, Ιστ. Ηπείρ. XXIX[4], Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 257[r].

Το αρχ. ουσ. *μνήστωρ*.

Μνηστήρας, αρραβωνιαστικός (Η σημασ. μτγν.· βλ. Lampe, Lex.): *ο μνήστωρ αν είναι αναγνώστης και σμιχθῇ με την μνηστευομένην* ... Βακτ. αρχιερ. 165· *Εις την Ναζαρέτ ... ήτονε η κατοικία του Ιωσήφ του μνήστορος* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 447.

μνίσκω, βλ. *μεινίσκω*.

'μνόγω βλ. *ομνόγω*.

'μνοστολίβαδον το, βλ. *ευνοστολίβαδον*.

μνουχάρι το, βλ. *μουνουχάρι*.

μνούχος ο, βλ. *ευνούχος*.

μνώση, βλ. *μνώσις*.

μνώσις η· *μνώση,* Θησ. Πρόλ. [62], εσφαλμ. γρ. αντί *γνώση*· διορθώσ. — Βλ. ά. *γνώσις, γνώση* I.

μνωστίζω· *μνωστίζων,* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 10[40], εσφαλμ. ανάγν. αντί *μυωπίζων*· διορθώσ.

μοβέρω.

Από το βενετ. *mover*. Η λ. και σε έγγρ. του 17. αι. (Αμάλθ. 8, 1977, 363, Vincent, Θησαύρ. 4, 1967, 64).

(Μέσ.) κινούμαι· επιχειρώ: *να μη γυρέψου άλλο τίβετσι και αν εθέλασι μοβεριστεί να γυρέψου, να 'ναι πρίβοι* Διαθ. 17. αι. 6[98].

μοβιάζω, Βουστρ. 509.

Από το παλαιότ. γαλλ. *movoir* (Greim., Dictionn.). Για την ετυμ. της λ. βλ. πάντως και Δένδ., Αθ. 36, 1924, 147-8, Dawd., B-NJ 13, ‹1936/37›, 1937, 107-8, Χατζ., Ξέν. στοιχ. 87, Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 136 και Stanitsas, Act. VIII[e] Congr. Intern., 1984, 103. Για τ. *μουβιάζω* βλ. Σακ., Κυπρ. Β' 878.

1α) Προξενώ, υποκινώ ταραχές: *και όσον τον αγρωνίσαν* (ενν. *τον Αποστόλε*) *δεν εμοβίασαν τίποτες* Βουστρ. 419· **β**) παρακινώ, ξεσηκώνω κάπ.: *τούτοι ήσαν οπού εμοβίαζαν τους προδελοίπους* Βουστρ. 433. **2**) Διαταράσσω: *Διά τρία πράματα μοβιάζεται το στάτε των χώρων, το τέταρτον δεν ημπορεί να 'πομείνει* 'Ανθ. χαρ. 298[29].

μογγός, επίθ., βλ. *μουγγός*.

μογκρισμός ο, βλ. *μουγκρισμός*.

μόδης ο, Ασσίζ. 161[30,31], 244[13,15], 494[18], 495[16], Βουστρ. 476. — Βλ. και ά. *μόδιος*.

Από το ουσ. *μόδιος*. Η λ. στο Meursius και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 49, Kahane, Spracht II c3γ). Τ. *μόης* και σήμ. στη Ρόδο (Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ. 49). Βλ. και *μόδιος*.

Μέτρο χωρητικότητας δημητριακών, ξηρών καρπών και γενικά στεγνών προϊόντων ισοδύναμο με σαράντα λίτρες σιτηρών, μόδιος: *Ο θαλάσσιος μόδης οφείλει χωρείν σίτου καθαρού και αρρύπου λίτρας μ' ή φούκτας κς'* Metrol.[2] 127[2]· *ο βασιλικός μόδης εστίν λιτρών μ'* Metrol.[2] 139[26]· *το σιτάριν αξάζει ο μόδης πέρπυρον ένα* Ασσίζ. 300[28] (ειδικά για τον κυπριακό *μόδιο-μόδη* και τη διαφοροποίησή του προκ. για τη μέτρηση αλατιού βλ. Schilbach [Byz. Metrol. σ. 132-4]): *έβαλε να πλερώσει πάσα ψυχή ... ονομίσματα χιλία και να παίρνει έναν μόδην άλας της Αλυκής* Μαχ. 608[3]· *Απέ το άλας, τό αγοράζουν και εβγάνουν-το έξω, κελεύει το δίκαιον ότι να δώσουν διά τέλος εις τον μόδην δράμια δ'* Ασσίζ. 243[19].

μόδι το, βλ. *μόδιον*.

μοδιακός, επίθ.

Από το ουσ. *μόδιος* και την κατάλ. *-ιακός*.

Που σχετίζεται με τον μόδιο: *έσται το έν μέρος του μερισθέντος ο μοδιακός, καθώς και πρότερον εσχηματίσθησαν και μεμέτρηνται* Metrol.[2] 58[1].

μοδίζω, Metrol.[2] 59[28], 66[26], 69[6], 71[21], 78[29], 80[14], 107[26], 110[2].

Από το ουσ. *μόδιος* και την κατάλ. *-ίζω*.

α) Υπολογίζω, μετρώ έκταση σε μοδίους: *τῳ μεσασμῴ του πολυπλασιασμού ... οι γεωμέτραι μοδίζουσιν* αυτ. 107[18]· *ουδέ πάντοτε την αμπελόφυτον οργυιαίς μοδίζουσιν, αλλ' ουδέ σχοινίοις την χέρσον, εναλλάσσουσι δέ πολλάκις* αυτ. 109[15]· *αι σ' οργυιαί μοδίζουσι γην μοδίου α'* αυτ. 113[26]· **β**) μετατρέπω, μεταφέρω κάπ. μέτρο επιφάνειας σε μοδίους: *οφείλεις πρώτον συμψηφίζειν και μοδίζειν τα σχοινία* αυτ. 58[5].

μόδιν το, βλ. *μόδιον*.

μόδιον το, Διαθ. Νίκων. 225[15], Σπανός [Eideneier] A 182, B 13, 22, D 566, 579, Metrol.[2] 61[24], 132[22]· *μ ό δ ι,* Αλεξ. 2890, Διήγ. Αγ. Σοφ. 157[9], 158[32], Πεντ. Γέν. XXVI 12, 'Εξ. XVI 36, Λευιτ. V 11, XIX 36, Αρ. V 15, XXVIII 5, Δευτ. XXV 14 δις, Τζάνε, Κρ. πόλ. 360[22]· *μ ό δ ι ν,* Προδρ. III 332 χφφ gV κριτ. υπ., 406b χφφ CSA κριτ. υπ., Ασσίζ. 52[2], 300[29], Μαχ. 254[35] (γεν. *μόδι*), 436[18], Βουστρ. 464-5, 476 (πληθ. *μοδία*), 'Ασμα Μάλτ. 57, 60.

Το μτγν. ουσ. *μόδιον* (Lampe, Lex.). Ο τ. *μόδι* σήμ. ιδιωμ. σε φρ. και δημ. τραγ. (Πετρόπ., Αφ. Τριαντ. 342, Παπαδ. Α., Λεξ., 'Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1926, 46, Λ. Ζώης, Λαογρ. 3, 1911, 264· βλ. και Χατζιδ., Αθ. 25, 1913, 289), καθώς και ως τοπων. (Ξανθ., Αθ. 28, 1916, ΛΑ 143 και Κατσουλέας, Πρακτ. Α' Συνεδρ. Μεσσην. Σπουδ. 1977, 354). Ο τ. *μόδιν* στο Du Cange και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 663) και τ. *μόι* στη Ρόδο (Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ. 49). Για παλαιότ. μνείες της λ., καθώς και διάφ. σημερ. τ. και χρ., βλ. Πετρόπ., ΛΑ 7, 1952, 67-69.

1) Μέτρο χωρητικότητας δημητριακών, ξηρών καρπών και γενικά στεγνών προϊόντων ισοδύναμο με σαράντα λίτρες δημητριακών (Για τη σημασ., τη χωρητικότητα και την αναλογία των διαφ. ειδών μοδίων μεταξύ τους βλ. Schilbach [Byz. Metrol. σ. 95-100, 103-108, 132-134, 279-80, κ.α. και Metrol.[2] σ. 182-3]): *στοιχεί το όλον μόδιον, ήγουν τας μ'*

λίτρας το σιτηρόν κοκκία μυριάδας λδ' ,εχ' Metrol.^{2} 52^{32}· *κουκκίν κουκκίν αν σωρευθεί, το μόδιν να γεμίσει* Γλυκά, Στ. 183· *να διδεί πασαείς ονόμισμαν α' και να παίρνει α' μόδιν άλας* Μαχ. 612^{15}· *Τα μέντοι μοναστηριακά μόδια και μέτρα οφείλουσι ποιείν τα πέντε θαλάσσια τέσσαρα, τα δέ αννωνικά τα τρία θαλάσσια δύο* Metrol.^{2} 132^{13}· *Δώδεκα μόδια μηναιάζουν με, μικρά με της αννώνας* Προδρ. II H 26. **2**) Μονάδα μέτρησης επιφάνειας ίση με σαράντα λίτρες ή διακόσιες τετραγωνικές οργυιές (Βλ. Schilbach. [Byz. Metrol. σ. 59-67, 279-280, κ.α. και Metrol.^{2} ό.π.): *‹οφείλεις› ... πιπράσκειν τω νομίσματι γην μοδίου ενός* Metrol.^{2} 49^{7}· *πόσα σχοινία αναγκαίως του μοδίου διαγιγνώσκεται ποιούντος την γην* Metrol.^{2} 66^{25}. **3**) (Για δήλωση πλήθους, μεγάλης ποσότητας): *Φύλλον θροεί σε, εάν σαλευθεί, πουλίν αν ίδεις, τρέμεις· αν γένει κτύπος πούποτε, μόδιν αγγέλους βλέπεις* Γλυκά, Στ. 149.

μόδιος ο, Metrol.^{2} 52^{23}, 62^{26}, 64^{26}, $65^{25,26}$, κ.π.α., Rechenb. (Vog.) 54^{1}, 108^{1}, 109^{1}, Δούκ. 85^{6}, 405^{7}. Βλ. και *μόδης*.

Το μτγν. ουσ. *μόδιος*. Η λ. και σήμ. ως τοπων. (Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ. 49).

1) Μέτρο χωρητικότητας δημητριακών, ξηρών καρπών και γενικά στεγνών προϊόντων ισοδύναμο με σαράντα λίτρες δημητριακών (Για τη σημασ. γενικ. βλ. Schilbach [Byz. Metrol. σ. 95-100, 103-108, 279-80 κ.α. και Metrol.^{2} σ. 182-3]· για τη χωρητικότητα του μοδίου βλ. και Ζακυθ., ΕΕΒΣ 12, 1936, 390 κε.): *ειδέ τι του καρπίμου γένους και ξηρού τυγχάνει, οίον σίτου, κριθής και των άλλων ειδών των οσπρίων, μοδίω* (ενν. *χρώμεθα*) Metrol.^{2} 135^{17}· *ο μόδιος σπείρει οργυίας σ'* Metrol.^{2} 139^{28}· *αν θέλουν τρώγειν και οι δεκατρείς τους δώδεκα μοδίους* Προδρ. II H 26i. **2**) Μονάδα μέτρησης επιφάνειας ίση με σαράντα λίτρες ή διακόσιες οργυιές (Βλ. Schilbach [Byz. Metrol. σ. 59-67, 279-80, κ.α και Metrol.^{2} ό.π.): *τοσούτων μοδίων εστίν η τοιαύτη γη και το μέτρον του σημαδίου* Metrol.^{2} 56^{22-3}· *του ενός μοδίου η γη έχει λίτρας τεσσαράκοντα* Metrol.^{2} 52^{17}· *καταλογίζειν οφείλεις τας διακοσίας ουργυίας γην μοδίου ενός* Metrol.^{2} 50^{18}.

μοδισμός ο, Metrol.^{2} $50^{5,17}$, 53^{1}, 58^{8}, $66^{14-5,24}$, 69^{20}, 71^{12}, 82^{26}, 121^{32}, 123^{11}, 124^{1}, κ.α.

Το μτγν. ουσ. *μοδισμός*.

Υπολογισμός, μέτρηση έκτασης ή χωρητικότητας (σιτηρών) σε μοδίους: *'Εστι του τοιούτου χωρίου ο μοδισμός μοδίων ν'* αυτ. 91^{3}· *πολλαπλασιάζων έξεις το εμβαδόν, ήγουν τον μοδισμόν του χωρίου εκείνου* αυτ. 89^{6}· *ουκ έστιν έθιμον μετράσθαι τους αμπελώνας μετά καλάμου,... αλλ' εις μοδισμόν λογίζεσθαι* αυτ. 52^{12}· *το γινόμενον εστίν ο μοδισμός του τριγώνου* αυτ. 90^{18}· *το όλον μόδιον, ήγουν τας μ' λίτρας το σιτηρόν ... εμβαίνει εις μοδισμόν ευφορίας* αυτ. 53^{1}.

μοδόπουλον το.

Από το ουσ. *μόδιον* (ή *μόδιος*) και την κατάλ. *-πουλον*. Λ. *μοδοπούλιον* το 15. αι. (Act. Saint. - Pantél. 17^{19}).

Μονάδα μέτρησης επιφάνειας ίση με τριάντα πέντε πήχεις (Για τη σημασ. βλ. Schilbach [Byz. Metrol. σ. 59, 280 και Metrol.^{2} σ. 183]: *Το μοδόπουλον πήχεις κτιστικές λε' ολόγυρα* Metrol.^{2} 47^{2}.

μόδος ο, Μαχ. 10^{19}, 256^{27}, 296^{30}, 302^{30}, 368^{9}, 636^{9}, Κυπρ. ερωτ. 41^{6}, Κατζ. Α' 307, Γ' 9, Ε' 160, Διγ. 'Ανδρ. 369^{30}, 402^{20}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1146, Γ' 409, 723, Ε' 314, Στάθ. (Martini) Γ' 240, Φορτουν. (Vinc.) Α' 357, Δ' 77, 302, Ε' 296, Διγ. Ο 2250, Τζάνε, Κρ.πόλ. 173^{22}, 459^{8}.

Το βενετ. *modo* (άσχ. με τη λ. του 5.αι. που απ. στο Steph., Θησ.). Τ. *μόος* στην Κάρπαθο (Βλ. Μηνάς, ΛΔ 11, 1966/67, 94) και *μόδο* το στη Ζάκυνθο (Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ. 32). Η λ. στο Meursius, στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 530, σε έγγρ. του 16., 17. και 18.αι. (Βλ. Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983/4, 108, Ευαγγελάτος, Θησαυρ. 7, 1970, 217, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16β', 1961/2, 231, 286, 253, κ.π.α.) και σήμ. στη Χίο (Pern., Ét. linguist. Γ' 468), την Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 129) και την Κύπρο (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 87, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 179), όπου και τ. *μος* σε δημ. τραγ. (Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ.άσμ. 313) και *μόδος* (το) (Μενάρδ., Αθ. 41, 1929, 51).

1α) Τρόπος: *όλοι οι αθθρώποι μιας λοής κι εις ένα μόδο εξιούσα* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 57· *έτσι με τέτοιον μόδον επέρασεν τον χρόνον της ζωής του* Διγ. 'Ανδρ. 403^{10}· *με γνώση, εις μόδο φρόνιμον* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 49· **β**) μέθοδος: *κάνε εις τούτον τον μοδον ωσάν σου δείχνει και δεν ημπορείς να σφάλεις* Καραβ. 492^{4}· *μόδους να βρίσκομε με γνώση, εις μόδο φρόνιμον* ... *όμορφους και πονηριές μεγάλες* (παραλ. 1 στ.) *για να μπορά 'ποσάζομε σαν πρέπει τσι δουλειές μας* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 253· **γ**) δυνατότητα· μέσο: *πολλά πράματα τά είχαν αγορασμένα εις την Συρίαν και δεν ήτον μόδος να σηκωθούν εύκολα* Μαχ. 150^{20}. *Αν ήτον μόδος να τον δώκαμεν ό,τι και αν έχομεν, δεν έχει ευκαρισ(τ)ίαν, διατί μισά μας...* Μαχ. 246^{13}· *μην έχοντας τον μόδο να τον πλερώσει να έβγει από την φυλακήν... εσυντορνεύσανε οι Φράγκοι* Σουμμ., Ρεμπελ. 172· **δ**) ικανότητα, επιδεξιότητα: *εδώ η Ρόδο, άκου το, και το πήδημα πήδησ', αν έχεις μόδο* Αιτωλ., Μύθ. 14^{4}. **2α**) Γνώμη· σχέδιο, τρόπος ενέργειας: *Ανέν' και θες στο μόδο μου, άση με να 'ρδινιάσω και το παιδί μας σε τιμή μεγάλη ν' ανεβάσω* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1205]· **β**) επιθυμία· διαταγή· απόφαση: *στον ορισμόν σου, ό,τι μ'ορίσεις να γενώ στο μόδον τον δικόν σου* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1220]· *εκλήθηκα στα χέρια σου δούλη στον ορισμόν σου και ποίσε με σαν θες εσύ με μόδον εδικόν σου* Ιμπ. (Legr.) 556. **3**) Εμφάνιση, όψη: *είναι β' βουνία τα οποία είναι η Γκίλα και ομοιάζουν εις τον μόδον του κάβου ντε λα Γία, οπού έναι υψηλόν* Πορτολ. Α 286^{12}. **4**) Ναυτ., για δήλ. αναλογίας (?): *θέλει να έναι φουζάδον στο μόδον της σερτζένας* Καραβ. 500^{4}· *θέλει να έναι φουζάδα εις μόδον της σερτζένας* Καραβ. 504^{31}. **Εκφρ.** *Του μόδου μου, εις τον μόδον μου* = όπως μ' αρέσει ή με βολεύει, στα «μέτρα» μου: *Πώς ηύρες με του μόδου σου και θε να με πειράζεις!* Κατζ. Δ' 312· *τρέχει το κουρέντι πότε απάνου, πότε κάτου και ουδέν ημπορεί ποτέ άνθρωπος να τα εύρει εις τον μόδον του, διατί οι κάβοι και οι κόρφοι αλλάσσουνται κουρέντι* Πορτολ. Α 326^{23}· *δεν έχοντας τη λευτεριά τσ' εξάς μου, τη θέληση του μόδου μου, τό πεθυμά η καρδιά μου* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 382· *—'Οντε μιλώ αφουκρού καλά... —Εγώ μιλώ του μόδου μου* Φορτουν. (Vinc.) Β' 41.

Φρ. **1**) *Αφήνω κάπ. στο μόδο του* = δίνω την πρωτοβουλία, επιτρέπω σε κάπ. να δράσει κατά τη βούλησή του: *Αφήτε με στο μόδο μου και α δεν σας διαφορέψω* (παραλ. 1 στ.), *εβγάλετέ μέ αποδεπά, στείλε με στο παζάρι* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1397]· *την άφηκε* (ενν. *ο Μακάριος την Τάρσια*) *στο μόδον της παντόδες να γυρίζει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1409]. **2**) *Βρίσκω το μόδο μου* = τακτοποιούμαι, βολεύομαι· ετοιμάζομαι: *δεν παντρεύγομαι για τώρα, ώστε να βρούμε το μόδο μας* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 103. **3**) *Είμαι στο μόδο ή του μόδου κάπ.* = είμαι στη διάθεση, στην εξουσία κάπ.: *Δεν είμαστεν στο μόδο σου και στην υποταγή σου* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1683]· *η γης έναι του μόδου του κι ο δρόμος εδικός του* Χούμνου, Κοσμογ. 194. **4**) *Είμαι του μόδου μου* = είμαι ελεύθερος: *πάλι του μόδου σου είσαι εσύ τό θες ν'αποφασίσεις* Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 48. **5**) *(Δεν) είναι μόδος* = (δεν) είναι σωστό, (δεν) πρέπει (Η φρ. στο Somav. με διαφορετική σημασ.): *Αφέντη, δε 'ναι μόδος να πάρει ο σιρ Τιπάλ το Κουρίκος διά πολλές αφορμές* Μαχ. 562^{17}. **6**) *Κάνω μόδο* = βρίσκω τρόπο· πετυχαίνω: *θα δω α μπορώ να κάμω μόδο για να ξη-*

λώσομε του γέροντα το γάμο Φορτουν. (Vinc.) Β′ 418· *Λοιπό εδεκεί θέλεις διαβεί και μέ-δο θέλεις κάμει   μονάχας ό,τι να σε δει* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β′ 161.   **7**) *Κάνω ή ποιώ κάπ. ή κ. στο μόδο μου* = **α**) παίρνω, έχω στη διάθεσή μου: *κάμε το στο μόδο σου και δώσ' το να το φάσι,   καλόν καιρόν η χώρα σου ωστόσο να διαβάσει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [255]· *Αμέτε πέτε του ρηγός να πέψει να με ντύσει και τότες εις τον μόδον του σαν θέλει να με ποίσει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [438]·   **β**) χρησιμοποιώ, διαχειρίζομαι όπως θέλω: *να πάρει ο κυρ Μανόλης το ήμισον* (ενν. *αμπέλι*) *να το κάμει εις τον μόδον του διά την ψυχήν αυτής* Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164· *τορνέσα και ασημοχρύσαφο να 'νιαι τση άνωθε Ντιάνας, να τα κάμει του μόδου τση* Διαθ. 17.αι. 5^{178}.

Μοθωναίος ο, βλ. *Μεθωναίος.*

μοιάζω, βλ. *ομοιάζω.*

'μοιαστός, επίθ., βλ. *ομοιαστός.*

'μοιβή η, βλ. *αμοιβή.*

'μοιότη η, βλ. *ομοιότης.*

μοίρα η, Βέλθ. 36, Χρον. Μορ. Η 1859, 4004, Σαχλ., Αφήγ. 197 δις, 198, Λίβ. Esc. 3476, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 96, 111, 152, Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) 124, 152, Πανώρ. Α′ 93, 182, 191, Ερωφ. Α′ 59, Β′ 79 δις, Δ′ 5, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β′ 23, 65, Δ′ 1241, Στάθ. (Martini) Β′ 33, Γ′ 389, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 18.

Το αρχ. ουσ. *μοίρα*. Η λ. και σήμ.

1) Τμήμα, μέρος (ενός συνόλου) **α^{1}**) (προκ. για πράγμα): Rechenb. (Vog.) 26^{1}, Καραβ. 493^{21}, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 362· **α^{2}**) ποσοστό, φόρος που αναλογεί σε κάπ.: *είμεθα κρατημένοι εγώ και ο Ιωάννης να το πλερώνομεν* (ενν. *το οσπίτιν*), *εγώ τας δύο μοίρας και ο Ιωάννης την μίαν* Διαθ. Ακοτ. 147·   **β**) (προκ. για πρόσ.): Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 232, Φλώρ. 1604, Χούμνου, Κοσμογ. 1567.   **2**) Μερίδιο (που ανήκει σε κάπ.), μερτικό, κλήρος: Ασσίζ. 129^{1}, Rechenb. (Vog.) 32^{14}, Νεκρολ. φ. 150^{v}, Χρον. Μορ. Ρ 7237· *'Ερχου, καλεί σε ο Θεός στην γην τσ' Επαγγελίας,   αυτήν την ποιαν εδιάλεξεν ο Νώες διά μοίραν,   την επαρέδωκεν του Σημ και ξένοι την επήραν* Χούμνου, Κοσμογ. 647.   **3α**) Μοίρα, τύχη, πεπρωμένο: Ζήν. Β′ 33, Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 678, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 133· *ποτέ ο Ρωτόκριτος δε θε να τραγουδήσει   στο φανερό, να τονε δει κιανείς να τον γνωρίσει,   και δυσκολέψει η μοίρα του με τους σκοπούς ομάδι   και χάσει την παρηγοριάν οπού 'χε πάσα βράδι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 481·   **β**) (ως προσωποπ.): Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 31, Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 58, Ερωφ. Ε′ 485, 487·   **γ**) καλή τύχη (σε κατάρα, απευχή): *Εγώ ζιμιό τον έμπασα κι ομπρός του τον επήρα   κι αυτός, οπού να δώσει ο Θεός ποτέ του να 'βρει μοίρα* (παραλ. 1 στ.), *το στόμα του κι η γλώσσα του αρχίσασι να λέσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ′ [440]·   **δ**) θάνατος: Βεντράμ., Φιλ. 226.   **4**) (Προκ. για το Θεό) ουσία, υπόσταση: *αν φάτε εκ τον καρπόν* ‹*εκείνον του Υψίστου*›,   *γίνεστε πάραυτα θεοί της μοίρας της δικής του* Πικατ. 476.   **5**) Δωρεά, χάρισμα: *πολλά επήρες   από τον ύψιστον Θεόν, πολλά μεγάλες μοίρες* Ιστ. Βλαχ. 1380· *Να πολυευχαριστήσομεν το όνομα του Υψίστου,   να αξιωθούμεν και ημείς της μοίρας της δικής του* Σκλάβ. 246.   **Εκφρ. 1**) *Για ή διά (την) μοίραν του Θεού* = για τ'όνομα του Θεού!: *Σώπα, για μοίραν του Θεού, μηδέ με κριτηριάζεις* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 545· *Λέγει* (ενν. *ο αρχάγγελος*) *του Σηθ: «Παράκυψε κι ιδέ από την θύραν   και βλέπεσαι μηδέν εμπείς, διά*

του Θεού την μοίραν» Χούμνου, Κοσμογ. 332.   **2**) *Δίκαιη μοίρα* = δικαιοσύνη: *Το δέ ρεάμι 'πόμεινε στον Σπάνια τας χείρας,   γιατί κεινού ανίμενε διά δικαίας μοίρας* Κορων., Μπούας 64.   **3**) *Μοίρα της ατυχίας* = ατυχία (Η χρ. της λ. με γεν. ουσ. ήδη αρχ.· L-S, λ. *μοίρα* V): *Πάλιν σ' εμέναν έφτασεν της ατυχίας η μοίρα* Φλώρ. 998· *Υιέ μου, τόν εστοίχισεν της ατυχίας η μοίρα* Φλώρ. 1109.   **4**) *Μοίρα των επτωχών* = πτωχοί: *'Αντικρυς δέ εξ αυτού θεωρείς μίαν θύραν,   ο Κωνσταντίνος έκτισεν στων επτωχών τη μοίραν* Προσκυν. Ιβήρ. 845 228^{285}.   **Φρ. 1**) *Δίνω μοίραν* = μοιράζω· (εδώ χρον.) περνώ ένα χρονικό διάστημα: *αν είσαι αναβολάρης και έρχεσαι με τον νότον και θέλεις ότι να σταθείς να δώσεις την νύκταν μοίραν, κοστάριζε τέρα τέρα τέταρτον πλωρήσιν και μηδέν φοβάσαι* Πορτολ. Α 39^{12}.   **2**) *Δίνω του Χριστού την μοίρα* = κάνω ελεημοσύνη: *Αμέ κατά το έχει σου δώσ' του Χριστού την μοίρα,   να παν ομπρός τα δώρα σου ν'ανοίξουσι την θύρα* Φαλιέρ., Λόγ. (Βακκ.-v. Gem.) 323.   **3**) *'Εχω μοίρα* = είμαι τυχερός: *στην Αξά εγεννήθηκα κι οι Τούρκοι εκεί μ' επήρα   κι εις ξενιτιά επουλήθηκα, γιατί δεν είχα μοίρα* Κατζ. Ε′ 226.   **4**) *'Εχω μοίραν εκ κάπ.* = ανήκω σε ...: *Απάρτι εκ τους δυστυχείς μοίραν ουκ έχεις, ξένε* Λόγ. παρηγ. L 411.   **5**) *'Εχω μοίρα εις ή σε κάπ.* = σχετίζομαι, συνδέομαι, είμαι οικείος με κάπ.: *στείλε τη χάρη σου σ' εμάς, αγιότατη Μαρία,   να 'χομε μοίρα εις εσέ ως μάννα στα παιδία* Π. Ν. Διαθ. φ. 335α 10· *να 'χεις εσύ* (ενν. *αγιότατη Μαρία*) *μοίρα σ' εμάς κι εμείς σ' εσέ μοιράδι,   τα τέκνα με τη μάννα ντως να στέκουσι ομάδι* Π. Ν. Διαθ. φ. 336β 13· *θέλω πειραχθήν πολλά εις τον Θεόν σωτήρα   και ουδεποσώς με θε δεκτήν σ' αυτούνον να 'χω μοίρα* Χούμνου, Κοσμογ. 278.   **6**) *Λαμβάνω θανατηφόρον μοίραν* = θανατώνομαι, πεθαίνω: *πόλεμον τους δώκασι και από σπαθίου τους πήραν   κι άπαντες τότ' ελάβασι θανατηφόρον μοίραν* Κορων., Μπούας 102.

Η αιτιατ. επιρρ. = κατά ένα μέρος: *εκείνοι οπού επεράσασιν και αφήκασι τον βιόν των   μοίραν εις χέρια εδικού, μοίραν εις χέρια φίλου* Ρίμ. θαν. 13.

μοιράδιον το′   *ι μ ο ι ρ ά δ ι,* Χρον. Μορ. Η 6578′   *ι μ ο ι ρ ά δ ι ν*·   *μ ε ρ ά δ ι*·   *μ ε ρ ά δ ι ν*·   *μ ε ρ ά δ ι ο ν*·   *μ ο ι ρ ά δ ι,* Συναξ. γυν. 479, Κατζ. Δ′ 227, Πιστ. Βοσκ. V 3, 75′   *μ ο ι ρ ά δ ι ν,* Απόκοπ.^{2} 402.

Από το ουσ. *μοίρα* και την κατάλ. *-άδιον*. Η λ. σε έγγρ. του 12.αι. (Τσοπ., Italia linguistica 1, 1976, 373). Ο τ. *μεράδι* σε έγγρ. του 18.αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 202) και σήμ., καθώς και ο τ. *μοιράδι*, ιδιωμ. (Τσοπ., ό.π.).

1α) Τμήμα, μέρος (συνόλου): *'Ομηρε εξακουστέ, ειπέ μας και συ μοιράδι   από τα κακά των γυναικών* Συναξ. γυν. 450· *Της γης αφήνω το κορμί, έπειτα την ψυχήν μου   αφήνω προς την κόρην μου, οπού 'ναι η ζωή μου·   μ' αν απεθάνει καταπώς βουλή έχει στεριωμένη,   ποιο μου μοιράδι ζωντανό στον κόσμον μ' απομένει;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [364]·   **β**) (προκ. για πρόσ.) ομάδα, κατηγορία: *στους κάμπους εκατέβηκε με τα φουσσάτα τ' όλα,   εις τρία μοιράδια χώρισε όλους τους εδικούς του* Θησ. Β′ [52^{4}]· *και εβάλανε βουλή ότι να χωρίσουνε εις δύο μεράδια ν' αντισταθούσι των Ουγγάρων* Χρον. σουλτ. 86^{36}· *και έκαμε* (ενν. *ο σουλτάνος*) *μέρος από δαύτους Τούρκους σιλιχτάρηδες και το άλλο μεράδι τους έκαμε σπαχογλάνηδες και το άλλο μέρος τις έκαμε γιανιτσάρους να στέκουνται εις την Πόλη* Χρον. σουλτ. 109^{26}·   **γ**) (σε ιδιάζ. χρ. για τους νεκρούς): *Αυτοί οπού χαίρουνται έχουν εδώ μοιράδιν,   εκ τούς εθάψαν εις την γην κι επέψαν εις τον 'Αδην;* Απόκοπ.^{2} 137· *«Οπού χαίρουνται και αυτοί μοιράδιν έχουν,   αλλ' απαλησμόνησαν τους οκαί απ' αυτούς απέχουν...»* Απόκοπ.^{2} 139.   **2α**) Μερίδιο, μερτικό, κλήρος: *Περί αποθαμένης γυναικός και ο άνδρας αυτής έχει παιδία αυτεξούσια, τι επαίρνουν μοιράδι* Βακτ. αρχιερ. 137· *Εκάστω ισοστάθμιον το μοιράδιον δίδου(ν)* Παϊσ., Ιστ. Σινά 955 κριτ.

υπ.· *Περί μοναχού οπού έγινεν καλόγηρος και ζητά μοιράδι του από τοις γονείς του* Βακτ. αρχιερ. 167· *Των δέ Αράβων έκαστος κέκτηται το οικείον μεράδιον των φοινικών, ος δέκα, ος δέ πλείον* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1784· **β**) ανταμοιβή, δωρεά: *απού 'γραψε τα άνωθε δώσε κι αυτού μοιράδι, με τους αγαπημένους σου ας είν' κι αυτός ομάδι* Π. Ν. Διαθ. φ. 336β 17· *ίτις ο Χάρος μ' έδωκεν θάνατον εις την γένναν· ομοίως το βρέφος, τό βαστώ, ήρπασεν μετά μέναν· από τον κόσμον μ' έτυχεν μόνο αυτό μοιράδιν* Απόκοπ² 433· **γ**) φέουδο (Για τη σημασ. πβ. το λατ. κείμ., Αθ. 14, 1902, 319): *θέλομέν σοι ποιήσαι Φράγκους εκατόν από τους μουρτεμένους εκ των καβαλλαρίων των ουσών εκείθεν της σκάλας και από τους παροίκους της κοινότητος και των εκκλησιών εξ ών θέλομεν, ίνα ηπορείς επαρήναι δέκα [παρο]ίκους εκ των μοιραδίων και εκκλησιών των ουσών έπωδε της σκάλας* Συνθήκ. Καλλ. 319. **Εκφρ. 1**) *Εκ το ιμοιράδιν* (*ή μεράδιν*) μου = εκ μέρους μου, εξ ονόματός μου (εξουσιοδότηση): *Εκ το ιμοιράδιν του ρηγός λέγει, παρακαλεί τον να έλθει εκεί να τον ιδεί* Χρον. Μορ. Η 5783· *ο Γαλεράς τον πρίγκιπα εχαιρέτα εκ το μεράδιν του ρηγός και λέγει προς εκείνον* Χρον. Μορ. Ρ 6578. **2**) *Διά ιμοιράδι μου* = για λογαριασμό μου: *Την τένταν γάρ του Κουραδή... και τα λαμπρά τα άρματα, τα ρούχα, το λογάρι ... εκράτησεν ο ρήγας διά λόγου κι ιμοιράδι του* Χρον. Μορ. Η 7102. **Φρ. 1**) *'Εχω μοιράδι σε κάπ.* = **α**) συνδέομαι με κάπ., είμαι οικείος (Πβ. ά. *μοίρα* φρ. *5*): *πάντοτες να δοξάζομε την άγια σου μερσίνη, την εσπλαχνιά σου την πολλή και την ελεημοσύνη, να 'χεις εσύ μοίρα σ' εμάς κι εμείς σ' εσέ μοιράδι* Π. Ν. Διαθ. φ. 336 β 13· **β**) απολαμβάνω μέρος ενός πράγματος (Πβ. α' *μερτικόν* φρ. *2*): *Αυτείνοι είχαν την αξιάν και την τιμήν και δόξαν, διχώς μοιράδιν να' χομεν κι εμείς τίποτε απ' αύτων* Θησ. (Foll.) Ι 31. **2**) *Δεν έχω στη γη μοιράδι* = δεν δικαιούμαι από τα αγαθά της γης· είμαι δυστυχής: *ειδέ τις έπραξεν κακά* ...(παραλ. 2 στ.), *βρυχάται ο ταλαίπωρος νύκτες και τες ημέρες, ποσώς ουκ έχει άνεσιν, ουδέ στη γην μοιράδιν* Περί ξεν. Α 495. **3**) *Στήνω καλόν μοιράδιν* = αποκτώ αξιόλογη θέση: *με την σοφιάν του την πολλήν εκέρδισε τον κόσμον, καλόν μοιράδιν έστησε στο πλάγιν των Ρωμαίων* Γεωργηλ., Βελ. 40.

μοιράζω, Ασσίζ. 47^{17}, 82^{24}, 144^{27}, 170^{6-7}, 397^{19}, 420^{16}, Διγ. (Trapp) Gr. 733, Ερμον. Θ 38, Χούμνου, Κοσμογ. 398, Διήγ. Αλ. G 275^{19}, Πεντ. Γέν. XXXII 8, XXXIII 1, XLIX 27, Πορτολ. Α 161^{9}, Αιτωλ., Μύθ. $37^{7,15}$, Δωρ. Μον. XX, Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164, Ιστ. Βλαχ. 2369, Ροδολ. Δ' [198], Ζήν. Γ' 220, Τζάνε, Κρ.πόλ. 246^{6}, 270^{12}, 301^{20}, 346^{4}, 447^{20}, 514^{6}· *η μ ο ι ρ ά ζ ω,* Χρον. Μορ. Ρ 1650, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 123^{r}, 125^{r}, 222^{v}· *μ ε ρ ά ζ ω,* Σαχλ., Αφήγ. 314, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 270, Πεντ. Αρ. XXVI 55, 56, XXXI 27, Αιτωλ., Μύθ. 46^{10}, Χρον. σουλτ. 53^{19}, 67^{8}, 84^{7-8} Τζάνε, Κρ.πόλ. 471^{25}.

Από το μτγν. *μοιράω.* Η λ. και σήμ.

Ι Ενεργ. **1α**) Μοιράζω, διανέμω: *ο βασιλεύς Παλαιολόγος ... εμάζωξε το ψωμί και το εμέρατε εισέ όλην την χώρα* Χρον. σουλτ. 85^{29}· *ο Ιησούς Χριστός πιάνει εκείνα τα πέντε ψωμία και τα δύο ψάρια και ευλογεί τα και δίδει τα των μαθητάδων του να τα ημοιράσουν εκεινών των ανθρώπων* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 260^{v}· *Εβάπτισάν την το λοιπόν στ' όνομα της Τριάδος και βίον εμοιράσασιν πολύ της χιλιάδος* Διγ. Ο 66· **β**) (προκ. για τον προκαθορισμό των μελλόντων από τη Μοίρα): *τα πράματα της γης εσύ* (ενν. *Μοίρα*) *που τα μοιράζεις, εσύ που κάμνεις των αλλών και δίδεις τως τες μοίρες* Φαλιέρ., Ιστ.² 132· **γ**) προσφέρω, χαρίζω: *Περί μοναχών οπού έχουν πράγματα πρακτικά και μοιράζουν* Βακτ. αρχιερ. 166· *φέρνει* (ενν. *ο πνευματικός*) *να μοιράσει των πτωχών... διά την ψυχήν του* Επιστ. Ηγουμ. 175· **δ**) (σε ιδιάζ. χρ.): *Τάξε με για ληστήν κι εμέν και ωσάν αμαρτεμένη και από τες χείρες σου κι εγώ ας είμαι μερασμένη* Φαλιέρ., Θρ.

168. **2α**) Μοιράζομαι κ. με κάπ. άλλο: *επεί έτοιο πράμαν από σε κι έτοιο καλό γνωρίζω, θέλω και να μοιράσομε τσι χώρες οπού ορίζω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1204· *εκείνοι οπού είχασι τα εμοίραζαν μετ' εκείνους οπού δεν είχασι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 76. *Τα δέ λοιπά μου ιερά ... ας τα μοιράσουνε ο διάκος και ο άνωθεν Ιωάσαφ ωσάν αδέλφια* Σεβήρ., Διαθ. 192· *ομολόγησαν ότι και μετά βουλής του δεσπότου εκλέψαμεν μοιράσαντες αυτά ομού* 'Εκθ. χρον. 24^{16-7}· **β**) συμμερίζομαι: *εις δέ τας λύπας τας αυτών και συμφοράς και θλίψεις τρέχε και πριν σε κράξωσιν και μοίραζε το πάθος· τον πόνον τούτων δέ, υιέ, κοινόν έχε ως αρμόζει* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 432· *Εις την χαράν του φίλου σου τρέχε και εις την θλίψιν· τρέχε και πριν σε κράξουσιν και μοίραζε το πράγμα* Κομν., Διδασκ. Δ 381. **3α**) Κατανέμω, χωρίζω (συν.) σε ίσες ομάδες, διαιρώ: *μοιράζω τούτο το βιβλίον εις κεφάλαια ορθωμένα* 'Ανθ. χαρ. 289^{12}· *Και τότε εμέρασε ο Ταμερλάνος το φουσσάτο του εισέ δύο* Χρον. σουλτ. 39^{13}· **β**) (μεταφ.): *Οι ουρανοί μας έδωκαν, παιδί μου, μοιρασμένην όλην ετούτην την ζωήν που τρέχομε οι καημένοι για να μπορούμε στους καιρούς να πιάνομε τες πράξες* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [173]· **γ**) (μαθημ.): *επτά ήμισυ φορές είκοσι κάμνουν εκατόν πενήντα· και απέκει ειπέ· δέκα φορές εκατόν πενήντα κάμνουν ,αφ· και μοίρασέ τα με έξι* Καραβ. 492^{11}· **δ**) κατατάσσω, ταξινομώ: *Τον στρατόν δέ μετέπειτα εις τάγματα μοιράσε και καπετάνιον έβαλεν εκείνον που γηράσε στην τέχνην της στρατηγικής* Κορων., Μπούας 55· *Η καθαμία τάξις συγγενείας έχει διαφόρους βαθμούς, διά τούτο εμοιράσαμεν ενθάδε τους συγγενείς* Ελλην. νόμ. 565^{4}· **ε**) ξεχωρίζω· αποχωρίζω: *και έδωκεν ο Μωσέ το κουμμέρκι χώρισμα του κύριου του Ελεάζαρ ... και από το μισό παιδιών του Ισραέλ ος εμέρασεν ο Μωσέ από τους αθρώπους τους στρατιώτες* Πεντ. Αρ. XXXI 42· *καταραμένος ο θυμός τους ότι δυνατός ... να τους μεράσω εις τον Ιαακώβ και να τους σκορπίσω εις τον Ισραέλ* Πεντ. Γέν. XLIX 7. **4α**) Σχίζω, χωρίζω (βλ. και ά *μέσα,* επίρρ., 5): *τον έναν έδωσε σπαθεάν απάνω στο κασσίδιν και μέσα τον εμοίρασεν απάνω έως κάτω* Αχιλλ. L 432· *είτιναν δω εις την μάχην του πολέμου και βούλεται ... να φύγει, να μη ιδώ την μητέρα μου ... εάν μη σύρω το σπαθίν και μέσα τον μοιράσω* Αχιλλ. L 161· **β**) (προκ. για θηρία) διαμελίζω, κομματιάζω: *σε δέ οι όρνιθες και κύνες μετά ύβριν σε μοιράσουν και αυτόν τον σύντροφόν μου οι Αργείοι θέλουν θάψει* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. κβ' [324]· *κι ετούτον ... τον άπονο να βγούσι σκύλοι, σαν είναι το πρεπό, να τονε μοιραστούσι* Ερωφ. Ε' 664· *στην στράτα οπού πορπατώ θεριά να με μοιράσουν* Διγ. Ο 930. **5**) Διασκορπίζω· (εδώ μεταφ.): *γραφήν οπού εβάσταζε απέσω αντί γραμμάτων σπαθίν ακονισμένον να κατακόπτει σώματα και να μοιράζει αιστήσεις* Λίβ. Esc. 1953· *Ηρώτησεν ημάς αυτός: «Πώς είχετ' απεράσει; και τον μεγάλον κίνδυνον πώς είχετε μοιράσει;»* Ιστ. Βλαχ. 1224. **6α**) Μεταδίδω· μεταλαμπαδεύω: *όσα λεπτά μαθήματα και πράγματα μεγάλα, όλα εσείς τα βρήκετε και εμοιράσατέ τα εις όλα τα βασίλεια ωσάν με την τρουμπέτα* Ιστ. Βλαχ. 2369 [= Γέν. Ρωμ. 11]· *εγέμισαν τον κόσμον με σοφίαν, με γράμματα, με άρματα και με θεολογίαν* (παραλ. 1 στ.) *κι εις όλους την εμοίρασαν, χριστιανούς εποίκαν* Ιστ. Βλαχ. 420· **β**) μεταβιβάζω την κυριότητα (με γραπτό κείμενο), αφήνω σε κάπ.· κληροδοτώ: *εάν εκείνος ... οπού εποίκεν την διαθήκην είχεν πατέρα ού μητέραν ού ετέρους συγγενείς, το δίκαιον κελεύει ότι πάντα όσα εμοίρασεν εις αυτήν την διαθήκην ... εντέχεται να μοιραστούν ίσα μέσον τους* Ασσίζ. 396^{3}· **γ**) (μεταφ.): *και επροσκύνησαν αυτά είδωλα ος δεν τα ήξεραν και δεν εμέρασαν αυτωνών* Πεντ. Δευτ. XXIX 25. **7**) (Προκ. για την έκβαση ενός αγώνα) πιθανολογώ, αποδίδω τη νίκη στον ένα ή τον άλλο: *Βλέπουν το πλήθος το πολύν και η σύναξις η τόση και ενόσω εις μάχην ήστεκαν και εμοίραζαν την νίκην, αφήκαν του να μάχονται και εις εμέναν ήλθαν* Λίβ. Ν 2050. **ΙΙ** Μέσ. **1α**) Μοιράζομαι, παίρνω κ. από κοινού με κάπ.: *γιατί δε μ' έκραζες κι εμέν ... να μοιραστούμε τ'*

άπονο κλίνο το πιοτόν, αμάδι να το πιούμε; Ροδολ. Δ' [475]· *Πατέρα μου, οι θειούδες του ρηγός ηύραντον ορφανόν και πτωχόν και εμοιράστησαν το νησσίν του* Μαχ. 450^{34}· **β**) (προκ. για θηρία): *κι εκείνα* (ενν. *τα λιοντάρια*) *επετακτήκα και θυμωμέν' αλλήλως τως ζιμιό το μοιραστήκα* (ενν. *το κορμί του Πανάρετου*) Ερωφ. Ε' 198. **2α**) Χωρίζομαι, διαιρούμαι: *Οι Φράγκοι μοιρασθήκασι κι επηγαίνασι χωσμένοι, για να φανούσι στον εχθρόν όλοι τως ανδρειωμένοι* Τζάνε, Κρ.πόλ. 257^{7}· **β**) (με ενεργ. σημασ.): *και εμοιράστην απάνου τους νύχτα, αυτός και οι σκλάβοι του, και έδερέ τους* Πεντ. Γέν. XIV 15· **γ**) (μεταφ.) διχάζομαι: *Στο 'στερον εμοιράστηκα κι άφηκα στην κερά μου με πρικαμένα σωθικά, το νου και την καρδιά μου και το κορμί στη δούλεψη του βασιλιού μ' επήρα* Ερωφ. Α' 251. **3**) Συγχέομαι, μπερδεύομαι· διαφοροποιούμαι: *Αυτού ουκάποτε εμοιράσθησαν οι γλώσσες όλες και αυτού ο Δάρειος όρισεν να μαζωχθούν τα φουσσάτα του* Διήγ. Αλ. G 264. **Φρ. 1**) *Μοιράζω τον λόγον*· βλ. *λόγος* φρ. 19. **2**) *Μοιράζομαι κατά νουν* = η σκέψη μου πλανιέται σε πολλά, το μυαλό μου διασπάται σε πολλά (Πβ. α'. *μερίζω* φρ. 2): *έβαλα εις την καρδίαν μου τον πόθον της ωραίας, εμοιραζούμην κατά νουν, εμυριοτυραννούμην* Λίβ. Esc. 3510.

μοιραίνω.

Από το ουσ. *μοίρα* και την κατάλ. *-αίνω* (Ανδρ., Λεξ.).

α) (Προκ. για τη Μοίρα) ορίζω τη μοίρα κάπ., προδιαγράφω το πεπρωμένο του: *Πες μου, δική μου μοίρα, έτσι εσύ μ' εμοίρανες να 'ρθώ 'ς τούτα τα δάση...;* Ευγέν. 717· *«... το μελλάμενο εκ την αρχή του αθρώπου οι Μοίρες το μοιραίνουσι, σα γεννηθεί με κόπου. Γι' αυτό κι εσέν' η Μοίρα σου ά σδγραψε και μέλλει, θέλεις την πάρει, πίστεψε, στο πείσμα που δε θέλει»* Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 58· **β**) προκαθορίζω τα μελλοντικά προτερήματα κάπ.: *όλες τσι χάρες π' Ουρανοί και τ' 'Αστρη εγεννήσα, μ' όλες τον εμοιράνασι, μ' όλες τον εστολίσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 84.

μοιρασά η, βλ. *μοιρασιά*.

μοιράσι το.

Από τον αόρ. του *μοιράζω*. Για διαφορετικές ετυμ. βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 130 και Andr., Lex., λ.* *μοιράσιον*. Τ. *μοιράσιν* και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Παπαδ. Α., Λεξ. και Σακ., Κυπρ. Β' 664). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., ό.π. και Andr., ό.π.).

Μερίδιο, μερτικό: *Δόλιον μου ριζικόν! να 'χεν μοιράσι η λύπη με την ομορφιάν σ' αυτόν σου, τες τόσες ομορφιές το πρόσωπόσ σου ήθελεν δίχως μέψην συγκεράσει* Κυπρ. ερωτ. 86^{11}.

μοιρασιά η, Τζάνε, Κρ. πόλ. 377^{11}· *μ ε ρ α σ ί α,* Πηγά, Χρυσοπ. 315 (4)· *μ ε ρ α σ ι ά·* *μ ο ι ρ α σ ά,* Μορεζίν., Διαθ. 482, 483, 484 δις· *μ ο ι ρ α σ ί α,* Ασσίζ. 168^{28}, Χρον. Μορ. P 1908, 7684, Βησσ., Επιστ. 37^{23}.

Από τον αόρ. του *μοιράζω* και την κατάλ. *-ιά*. Ο τ. *μερασία* σε έγγρ. του 17.αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 7, 1957, 93 και Σκοπετέας, ΕΑΙΕΔ 3, 1950, 79). Ο τ. *μοιρασά* σε έγγρ. του 1635 (Αμάλθ. 10, 1979, 160) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ'). Ο τ. *μοιρασία* στο Du Cange, σε έγγρ. του 16. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 480) και του 17.αι. (Βισβίζ., ό.π. 151) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 664, Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *μερασά* σε έγγρ. του 1700 (Σκοπετέας, ό.π. 80). Τ. *μοιρασέα* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μοιρασία*). Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 17. (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 215) και του 18.αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 130) και σήμ.

1) Μοίρασμα, διανομή: *Είδομεν και το κατάστιχον της μοιρασίας οπού εγένετο* Βησσ., Επιστ. 36^{18}· *Περί δένδρου, οπού να το αναθρέψει τινάς μικρόν και τον τόπον ύστερα τον πάρει άλλος εις την μοιρασίαν* Βακτ. αρχιερ. 149· (εδώ κληρονομιάς): *Περί των δύο αδελφών ού των δύο αδελφάδω οπού ουδέν εμοίρασαν μέσον τους τό εκέρδισαν ού το εσυμπίασαν, ώσπερ ο είς ένι πλείον πλούσιος παρά τον άλλον άνευ να του δώσει ο πατήρ τους ού η μητέρα τους εις μοιρασίαν* Ασσίζ. 420^{18}. **2**) Η πράξη της διαίρεσης στα μαθηματικά: *έστι δέ το L'' δ', το δ'' β', το η'' α', ομού ζ'· εν τούτοις γίνεται η μοιρασία* Rechenb. (Vog.) 28^{3}· *ποιούμεν εν αυτοίς τοις ε' την μοιρασίαν των ζ'* Rechenb. (Vog.) 33^{7}. **3**) (Συνεκδ.) αυτό που μοιράζεται, μερτικό: *και τ' άλογα και τ' άρματα να είναι εδικά σας, αυτείνα πάρετε εσείς, ας είναι μερασιά σας* Αλεξ. 784. **Φρ.** *κάνω μοιρασιά ή ποιώ μοιρασία(ν)* = μοιράζω: *ρεσαρβάρομαι να κάμω και εις εκείνα μοιρασά* Μορεζίν., Διαθ. 484' *την μοιρασία να ποίσουν* (ενν. *οι δώδεκα εκείνοι*) *του τόπου της Ανατολής κι όλης της Ρωμανίας* Χρον. Μορ. P 1019' *Εδεξάμην τα γράμματα της αντιλήψεώς σας με το κατάστιχον της μοιρασίας οπού εποίκατε* Βησσ., Επιστ. 35^{5}.

μοίρασις η, Χούμνου, Κοσμογ. 714.

Από τον αόρ. του *μοιράζω*. Η λ. στον Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.) 30^{142} και στο Somav. (λ. *μοιρασιά*).

Μοιρασιά: *Με κλήρους και με προσεχή η μοίρασις εγίνη* Χρον. Μορ. P 1024.

μοίρασμα το.

Από τον αόρ. του *μοιράζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στον Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.) 33^{19}, στο Somav. και σήμ.

α) Διανομή, μοιρασιά: *και τον Θεόν ανέβηκε και επαραπονέθη* (ενν. *ο παπουτσής*) *στου βοτανιού το μοίρασμα εκεί πως δεν ευρέθη* Αιτωλ., Μύθ. 102^{8}· **β**) διάταξη, σειρά: *Τέλος του μοιράσματος των κάβων από τον πονέντη εις τον λεβάντη* Πορτολ. Α 300^{16}.

μοιρασμός ο.

Από τον αόρ. του *μοιράζω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στον Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.) 38^{23} και στο Somav. (**λ.** *μοίρασμα*).

Διαίρεση και διανομή, μοιρασιά: *εις τον μοιρασμόν, Ατρείδη, τα πλειόνα σε τυγχάνουν* Ερμον. Θ 194· *τότε λοιπόν στον μοιρασμόν επήρε η εκκλησία Μπολώνιαν την πολύκαρπον και την τοποθεσία* Κορων., Μπούας 66.

μοιραστής ο, Rechenb. 49^{7}, 50^{14}.

Από τον αόρ. του *μοιράζω* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

(Μαθηματ.) διαιρέτης, παρονομαστής κλάσματος: *αυτά μοίρασον με τον μοιραστήν* αυτ. 49^{9}· *βάλ(ε) έξι αποκάτω εις τα ψηφιά· και αυτός είναι ο μοιραστής σου του ενού αριθμού* αυτ. 100^{6}.

μοιραστός, επίθ.

Από τον αόρ. του *μοιράζω* και την κατάλ. *-τός*.

Μοιρασμένος, διασκορπισμένος: *Κι εις τα καντούνια να θωρείς την γην κοκκινισμένη, ανθρώπων σάρκα* (έκδ. *σάρκες*· διορθ. Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.^{2} 225) *μοιραστή κι αιματοκυλισμένη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 517^{2}.

μοιργολογικά τα, βλ. *μοιρολογικά.*

μοιργογόγι(ν) το, βλ. *μοιρολόγιον.*

μοιργολογούμαι, βλ. *μοιρολογώ.*

μοιρίζω, (I).

Από το ουσ. *μοίρα* και την κατάλ. *-ίζω* ή από το *μερίζω* με επίδρ. του ουσ. *μοίρα.*

(Μέσ.) διαιρούμαι, χωρίζομαι σε κομμάτια: *Καθένας λέγει ... είμαι του Παύλου..., είμαι τον Απολλώ..., είμαι του Χριστού· μήνα εμοιρίσθη ο Χριστός; μήνα ο Παύλος εσταυρώθη διά λόγου σας;* Χριστ. διδασκ. 19.

μοιρίζω, (II)· *(τα ρούχα των) μοιρίζουν,* Γεωργηλ., Θαν. 444, εσφαλμ. γρ. αντί *μυρίζουν·* διόρθ. Papadim., Viz. Vrem. 1, 1894, 647.

μοιριολόγι(ν) το, βλ. *μοιρολόγιον.*

μοιριολογίστρια, η, βλ. *μοιρολογήτρια.*

μοιριολογώ, βλ. *μοιρολογώ.*

μοιροαδελφή η.

Από τα ουσ. *μοίρα* και *αδελφή.*

(Προκ. για τη Δυστυχία) αδελφή Μοίρα: *έρχεται σκάποιος δυστυχής χρόνους πολλούς θλιμμένος, τόν μυριοκατεπίκρανεν η μοιροαδελφή μου* Λόγ. παρηγ. O 355.

μοιρογράφημαν το, Καλλίμ. 736, 737· *μ ο ι ρ ο γ ρ ά φ η μ α,* Καλλίμ. 735, 841, 861, 879, 950, 1063, 1198, Βέλθ. 1116· *μ ο ι ρ ο γ ρ ά φ ι σ μ α,* Βέλθ. 438.

Από το **μοιρογραφώ* και την κατάλ. *-μαν.* Ο τ. *μοιρογράφημα* στον Κουμαν., Συναγ. Ο τ. *μοιρογράφισμα* στην Κρήτη (Οικονομ., Λαογρ. 28, 1972, 4).

Το γραμμένο από τη μοίρα· (συνεκδ.) η μοίρα, το πεπρωμένο, το «γραφτό»: *Εγώ το μοιρογράφημα της ιδικής μου τύχης είδα κι εκατεγνώρισα και γεγραμμένον ηύρα* Βέλθ. 734· *Επεί το μοιρογράφημα και τον τροχόν της τύχης ουδείς απέφυγεν ποτέ* Καλλίμ. 250.

μοιρογραφημένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παθητ. παρκ. του **μοιρογραφώ (‹μοιρογράφος)* ως επίθ. Λ. *μοιρογραφείσθαι* στον Κουμαν., Συναγ.

Που είναι γραμμένος από τη Μοίρα· που φέρει σχεδιασμένα μοιρογραφήματα (βλ. λ.): *είδε τα λιθοξόα ζώδια τα μοιρογραφημένα· ανέγνωσε τα γράμματα, εδάκρυσε μεγάλως* Βέλθ. 731.

μοιρογράφισμα το, βλ. *μοιρογράφημαν.*

μοιρογράφος, επίθ.

Από το ουσ. *μοίρα* και το *γράφω.* Πβ. λ. *μοιρόγραφο* στην Κρήτη (Οικονομ., Λαογρ. 28, 1972, 4).

Που γράφει τη μοίρα: *Χρυσάντζαν, ήν υπέγραψεν η μοιρογράφος Τύχη* Βέλθ. 422.

μοιρογράφω.

Από το ουσ. *μοίρα* και το *γράφω.* Βλ. πάντως και Apostolopoulos, « Callimaque et Chrysorrhoé» 199.

(Προκ. για την Τύχη) γράφω, προκαθορίζω τη μοίρα, το πεπρωμένο κάπ.: *ευχαριστώ την Τύχην, ότι και πάλιν μετά σου φέρει μοιρογραφήναι* Καλλίμ. 1668.

μοιροειμαρμένη η.

Από τα ουσ. *μοίρα* και *ειμαρμένη.*

Μοίρα, πεπρωμένο: *της μοιροειμαρμένης μου την βίαν ας στενάζω* Λίβ. Sc. 2414.

Μοιροκατελάνος ο· *Μοιροκατελάνων,* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 416, εσφαλμ. γρ. αντί *Μοροκατελάνων·* διορθώσ. - Βλ. ά. *Μοροκαταλάνος.*

μοιρολόγημαν το.

Από το *μοιρολογώ.* Λ. *μοιρολόγημα* στο Somav. Τ. *μοιρολόγεμα(ν)* και *μοιρολέμα(ν)* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Θρηνητικό τραγούδι· μοιρολόι, θρήνος: *μοιρολογεί* (ενν. ο *Καλλίμαχος*) *τραγώδημαν, τούτους τους λόγους λέγει: (Ιδού το μοιρολόγημαν του ξένου Καλλιμάχου...)...* Καλλίμ. 1671· *Πλήθος το μοιρολόγημαν εις το παλάτιν μέσα. Την ξενιτειάν βρυχίζονται πώς να την υπομένουν* Ιμπ. 187.

μοιρολογήτρια η, Πουλολ. (έκδ. Τσαβαρή) 157 χφφ. LA κριτ. υπ.· *μ ο ι ρ ι ο λ ο γ ί σ τ ρ ι α,* Πουλολ. (έκδ. Τσαβαρή) μετά στ. 136 χφ Z κριτ. υπ.· *μ ο ι ρ ο λ ο γ ί σ τ ρ α· μ ο ι ρ ο λ ο γ ί σ τ ρ ι α,* Πουλολ. (έκδ. Τσαβαρή) μετά στ. 136 χφ A κριτ. υπ., 157, 419· *μ ο ι ρ ο λ ο ή τ ρ α,* Διαθ. 17.αι. 6[109].

Από τον αόρ. του *μοιρολογώ* και την κατάλ. *-τρια.* Οι τ. σε *-ίστρ(ι)α* αναλογ. με ουσ. σε *-ίστρ(ι)α.* Ο τ. *μοιρολογίστρα* στο Du Cange (λ. *μυρολογείν*) και σήμ. Ο τ. *μοιρολογίστρια* στο Somav. (λ. *μοιρολογήτρια*) και σήμ. Τ. *μοιριολογίστρα* και *μοιρολοΐστρα* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μοιρολογήτρα*). Τ. *μοιρολογήτρα* στο Βλάχ. (λ. *μοιρολογίτρα*) και σήμ. Η λ. στο Du Cange (ό.π.).

1) Γυναίκα που (συν. με αμοιβή) θρηνεί νεκρούς (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 16, 1940, 24 = ΒΒΠ Δ' 171): *εις την κλίνην τον εθέσαν* (ενν. τον *'Εκτορα*) *κι ήλθον κι οι μοιρολογίστρες και εμοιρολόγησάν τον Λουκάνη,* Ομήρ. Ιλ. ΚΔ' [469]· *πλούσιος ένας άνθρωπος έθαψε θυγατέρα, μοιρολογίστριες έκραξε και κλαίγαν όλη μέρα* Αιτωλ., Μύθ. 121². **2)** (Μεταφ.· για το πράγμα βλ. Τσαβαρή [Πουλολ.² σ. 139 και 156-8]): *'Ηλθες, τρυπανορούθουνη τρυγόνα ξερασμένη, μοιρολογήτρια θλιβερή και μυριοπικραμένη* Πουλολ. (έκδ. Τσαβαρή) 419 χφ E κριτ. υπ.

μοιρολόγι το· *μοιρολόγια,* Γαδ. διήγ. (Wagn.) 408, εσφαλμ. γρ. αντί *μωρολόγια·* διόρθ. Αλεξίου Λ., Κρ. Χρ. 9, 1955, 113 στ. 408.

μοιρολογικά τα· *μ ο ι ρ γ ο λ ο γ ι κ ά.*

Ο πληθ. του ουδ. του επιθ. **μοιρολογικός* ως ουσ.

Μοιρολόγια, θρηνωδίες: *'Οστις ηξεύρει γράμματα και γράφει με κονδύλιν ... ας έλθει ... να γράψει μοιργολογικά όλοι να λυπηθείτε, γιατί παιδιά 'χετε κι εσείς και ξεύρω πως πονείτε* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 597.

μοιρολόγι(ν) το, βλ. *μοιρολόγιον.*

μοιρολόγιον το, Ευγέν. 677, 896· *μ ο ι ρ γ ο λ ό γ ι (ν),* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ.
).) 319· *μ ο ι ρ ι ο λ ό γ ι,* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. (Wagn.) 998, Γεωργηλ.,
)αν. 37, 187, Διγ. Ο 352, 844, 1573, 1776, 2272· *μ ο ι ρ ι ο λ ό γ ι ν,* Ντελλαπ.,
ῖτ. θρηνητ. 341, 398, Αχιλλ. L 749, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 999· *μ ο ι ρ ο-
ό γ ι,* Σαχλ., Αφήγ. 28, Θησ. Β' [79[7]], Ι' [75[2]], ΙΑ' [41[6]], Κάτης 78, Χούμνου, Κοσμογ.
594, Φαλλίδ. 71, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 130, Ευγέν. 732, 1330, Λίμπον. 84, Μαρ-
άδ. 390, Τζάνε, Κρ. πόλ. 245[2], 386[11], 531[14]· *μ ο ι ρ ο λ ό γ ι ν,* Βέλθ. 1157, Λίβ.
c. 2646, Λίβ. Esc. 3796, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 376, Αχιλλ. Ν 1055, Απόκοπ.[2] 240,
.ιτωλ., Βοηβ. 71· *μ ο ι ρ ο λ ό ι,* Πανώρ. Β' 502.

Από το *μοιρολογώ*. Η λ. στο Du Cange (λ. *μυρολογέω*). Ο τ. *μοιρολόγι* στο Βλάχ.
κι ο τ. *μοιρολόγιν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *μοιριολόγι* στο
[ακρυγιάννη (Κυριαζίδης, Λεξ. Μακρυγιάννη σ. 228), ενώ οι τ. *μοιρολόγι* και *μοιρολόι*
αι σήμ.

α) Τραγούδι που λέγεται για νεκρό: *Εδέρνετο κι η νένα της, στα χέρια την εκράτει,
λογιάζοντας πως είν' νεκρή φιλεί, αποχαιρετά τη και μοιρολόγι θλιβερό τση 'λεγεν
καημένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1059· *το σκοτωμένο μου κορμί νεκρό σα δείτε ομπρός
ις, κλάψετε συναλλήνως σας κι εμένα λυπηθείτε και μοιρολόγι ταπεινό, σα λέσι,
ι μου πείτε* Πανώρ. Β' 498· **β**) (γενικ.) θρηνητικό, λυπητερό τραγούδι· θρήνος ο-
ρμός: *Αρχίζουν οι γυναίκες ...* (παραλ. 1 στ.) *να κλαίσι, να θρηνούνται τη σκλαβιάν τως,
την κακοριζικιάν και την ξενιάν τως λέγοντας μοιρολόγια,* Λεηλ. Παροικ. 245·
*λώσσα γλυκομίλητη ... ... τα πάθη μίλησέ τα, σε μοιρολόγια φέρε τα όμορφα και
ρχισέ τα* Ευγέν. 730· *μουσικήν καθήμενος εκράτει κι έπαιζέν την και μοιριολόγιν έ-
εγε στεναγμογεμισμένον* Βέλθ. 128· *«Αν θες, δώσ' μας την κόρη* (παραλ. 1 στ.), *ειδέ σε
κνατώνομεν και παίρνομεν μαζί μας αυτήν ...». Η κόρη αφ' τον φόβο της αρχίζει μοι-
ολόγια· ο Διγενής παρηγορά αυτήν με καλά λόγια* Διγ. Ο 2447· (με προηγ. το
σ. *δάκρυα*): *Διατί του Σόλου του σοφού δεν ήκουσες τα λόγια, τα τέλη σου είν' εδά
υχρά, δάκρυα και μοιρολόγια* Βεντράμ., Φιλ. 110· *Μη θαρρευτείς ‹κι εσύ› ποτέ της γυ-
ικός τα λόγια, να μη σε βρούνε δυστυχιές, δάκρυα και μοιρολόγια* Δεφ., Λόγ. 406·
) παρακάλια, ικεσία: *ήκουσεν ο γάδαρος της αλουπούς τα λόγια, αρχίνισε να δέρνεται,
λέγει μοιρολόγια και λέγει τους: «Αφέντες μου, τι έχετε μ' εμένα; και πούρι
σα κρίματα δεν έχω καμωμένα»* Γαδ. διήγ. (Wagn.) 352· *ετρόμαξεν ο αμιράς, αρχίζει
ιριολόγια, του Κωνσταντίνου έλεγεν γλυκιά και καλά λόγια: «Παρακαλώ σε, του
εγεν, παύσε, ω ανδρειωμένε, την μάχην και τον πόλεμον»* Διγ. Ο 291. **Φρ. 1**)
Έρχομαι εις μοιρολόγια= γίνομαι, καταντώ αξιοθρήνητος: *Ω! πόλις μου παμφήμιστη
ι του Λεβάντε τζόγια, πώς εκαταφρονέθηκες κι ήλθες εις μοιρολόγια! και τώρα
αίνε τ' άψυχα και τα εμψυχωμένα, ότι πονούσι και αυτά και κλαίουν δι' εσένα* Δια-
ούσ. 100[10]· **2**) *Σηκώνω, σταίνω, σύρω μοιρολόγι*= (αρχίζω να) μοιρολογώ: *την η-
ρα τούτη λύπη μεγάλη και μοιρολόγι θέλω να σηκώσω* Εβρ. ελεγ. 170· *εβγαίνει η κα-
τυχη, τρέμει και απελπιέται· και υπάγει εις το οσπίτιν της και σταίνει μοιρολόγι*
ταν. (Ζώρ.) V 563· *ακούστε με να διηθώ, να σύρω μοιρολόι* Εβρ. ελεγ. 160.

μοιρολογίστρ(ι)α η, βλ. *μοιρολογήτρια*.

μοιρολογώ, Σπαν. (Ζώρ.) V 450, Καλλίμ. (Pichard) 1443, Καλλίμ. 2360, Εβρ.
εγ. 160, 168, 172, Πουλολ. (έκδ. Τσαβαρή) 463, Αχιλλ. Ο 419, Ιμπ. 519 κριτ. υπ.,
κλιέρ., Ιστ.[2] 591, Θησ. Δ' [64[6]], Ριμ. κόρ. 748, Πικατ. 548, Δεφ., Σωσ. [215], Πεντ.
ν. XXIII 2, Ερωφ. Ε' 546, Διήγ. ωραιότ. 456, 488, 700, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [326],

Λίμπον. 478, Τζάνε, Κρ. πόλ. 178[8], 220[12], 472[14], 510[17]· *μ ε ρ ο λ ο γ ο ύ μ α ι* (αν
δεν υπόκειται παραδρομή), Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 82 κριτ. υπ.· *μ ο ι ρ γ ο-
λ ο γ ο ύ μ α ι,* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 508, Θρ. Κύπρ. Μ 255, 465· *μ ο ι ρ ι ο λ ο γ ώ,*
Αχιλλ. L 1336, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1218, Διγ. Ο 334, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ.
Θ.) 297.

Το μτγν. *μοιρολογέω* (Για την ετυμ. της λ. και τη γραφή της βλ. και Κουκ., Αθ. 56,
1952, 321, Κοραή, 'Ατ. Β' 255, Δ' 345). Τ. *μοιρολοώ* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α.,
Λεξ., λ. *μοιρολογώ*) και σε κυπρ. δημ. τραγ. (Σακ., Κυπρ. Β' 64). Η λ. και σήμ.

Ενεργ. και Μέσ. **1α**) Θρηνώ νεκρό με αμοιβή: *ήλθον κι οι μοιρολογίστρες και ε-
μοιρολόγισάν τον* (ενν. *τον 'Εκτορα*) Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΔ' [470] **β**) (μτβ. και αμτβ.)
(μεταφ.): *δεν πας εις μνημόσυνα, να φας, να μακαρίσεις, να λάχει πούπετε σπυρί σιτάρι
να τ' αρπάξεις εκ του νεκρού τα κόλλυβα ... και να φωνάξεις θλιβερά, να του μοιρο-
λογήσεις;* Πουλολ. (Τσαβαρή[2]) Α Ζ 5' *Σύρε μοιρολογίστρια, εις λείψανα συντρέχου,
να κλαίγεις, να μοιρολογάς και να σε διακονούσιν* Πουλολ. Αθ. 128' **γ**) (μτβ. και αμτβ.)
θρηνώ προσφιλές νεκρό πρόσωπο: *μοιρολογιάται* (ενν. *ο Αχιλλεύς) από καρδιάς στον τά-
φον της καλής του* Αχιλλ. Ν 1752· *εμοιρολογούσαν* (ενν. *οι γυναίκες*) *μία γυνήν, νεκρήν,
αποθαμένην* Συναξ. γυν. 461· *ο αδελφός τον κλαίει, τον θρηνάται, ξεσχίζει και τα μά-
γουλα και τον μοιρολογάται* Λίμπον. 414' (με σύστ. αντικ.): *εμοιρολόγησεν* (ενν. *ο Ιω-
σέφ*) *εκεί μοιρολόγι μεγάλο και βαρύ πολλά και έκαμεν του πατρός του θλίψη εφτά μέρες*
Πεντ. Γέν. L 10. **2α**) (Μτβ. και αμτβ.) θρηνώ, κλαίω (για κάπ. θλιβερό γεγονός): *κλαίει
και κατοδύρεται* (ενν. *ο στρατηγός), ουκ ημπορεί υπομένειν, κάθεται και μοιρολογά την
αρπαγήν της κόρης* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1013' *Ποιος με το φως των αμματιώ στη γη ποτέ
γεννάται κι ώστε να ζει, σαν τυφλωθεί, να μη μοιρολογάται;* Ερωφ. Β' 316· *Είδ' αυτού-
νος τον λαόν το πώς μοιρολογάται, ο Φαραώς μεταμελά, καμπόσον τους λυπάται* Χού-
μνου, Κοσμογ. 2373· (με είδος σύστ. αντικ.): *Στενάζει, βάλλει το νερόν, ποτίζει και τον
κήπον* (ενν. *ο Καλλίμαχος), μοιρολογεί τραγώδημαν, τούτους τους λόγους λέγει* Καλ-
λίμ. 1670' **β**) (αμτβ.) (μεταφ.): *η θάλασσα εδάρθηκε και δυνατά μουγκάτο με χί-
λιους αναστεναγμούς κι όλη εμοιρολογάτο* Τζάνε, Κρ. πόλ. 200[13]· *δακρυοβολούσιν τα βουνά,
μοιρολογούν οι κάμποι* (παραλ. 3 στ.) *όταν ο ξένος ασθενεί και θυμηθεί ξοπίσω* Αλφ. ξεν.
20.

μοιρολοήτρα η, βλ. *μοιρολογήτρια*.

μοιρολόι το, βλ. *μοιρολόγιον*.

μοιχαλεύτρια η.

Το ουσ. *μοιχεύτρια* με επίδρ. του ουσ. *μοιχαλίς*.

Μοιχαλίδα· (εδώ υβριστ.) ανήθικη, διεφθαρμένη: *η κακή γενεά και μοιχαλεύτρια*
Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ιϚ' 4. —Βλ. και ά. *μοιχεύτρια*.

μοιχαλίς η, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 353[v], Νομοκριτ. 69 δις, Μορεζίν., Κλίνη Σο-
λομ. 418.

Το μτγν. ουσ. *μοιχαλίς*. Λ. *μοιχαλίδα* στο Βλάχ. και σήμ.

α) Γυναίκα παντρεμένη που απατά τον άντρα της, που διαπράττει μοιχεία: *η γυναίκα,
οπού υπάγει ο άνδρας της έξω ... και αφανισθεί και πλέον δεν ακούεται τι εγίνη, εάν ουδέν
καρτερέσει τον άνδραν της, αμή επάρει άλλον άνδρα ... ως μοιχαλίδα να την κρίνουσιν* Νο-
μοκριτ. 69· **β**) (υβριστ.· για τη χρ. της λ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 308-9): *η πολύτροπος*

· μοιχαλίς η γραία μετά μεγάλης μηχανής ενέκρωσεν εκείνον (ενν. τον Καλλίμαχον) ζαλλίμ. 1788.

Η λ. σε θέση επιθ. = διεφθαρμένη (Για τη χρ. βλ. L-S στη λ.): *όσοι ... εφύγασιν :πό την γενεάν αυτήν την μοιχαλίδα και άπιστον, αυτείνοι ενέβλεψαν* Μορεζίν., Κλίνη Σοομ. 465.

μοιχεία η, Ελλην. νόμ. 570[3,5,8], Διγ. (Trapp) Qr. 2938, Σωσ. 69, Συναξ. γυν. 22· *ε μ ο ι χ ε ί α,* Ασσίζ. 162[31]· *μ ο ι χ ε ι ά,* Σπαν. (Ζώρ.) V 417, Γεωργηλ.,)αν. 491, Δεφ., Σωσ. 70, 305.

Το αρχ. ουσ. *μοιχεία*. Για τον τ. *εμοιχεία* βλ. Κονομής, Κρ. Χρ. 7, 1953, 149. Ο τ. *οιχειά* από μετρ. αν. Η λ. και σήμ.

Η παράβαση της συζυγικής πίστης, μοιχεία: Διγ. Άνδρ. 395[30].

μοιχεύτρια η.

Το αρχ. ουσ. *μοιχεύτρια*.

Μοιχαλίδα· (εδώ υβριστ.) ανήθικη, διεφθαρμένη: *η γενεά η πονηρά και μοιχεύτρια* Ιάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ιβ' 39.

μοιχεύω, Φυσιολ. (Offerm.) G 94[11], Φυσιολ. (Kaim.) 78α[10], 79α[10], Ελλην. νόμ. 38[8], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 377[r], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 414, Χρον. βασιλέων 1094, 105, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 134, 154, κ.α.

Το αρχ. *μοιχεύω* Τ. *μοιχεύγω* στο Βλάχ. και σήμ. στη Χίο (Andr., Lex. στη λ.). λ. και σήμ.

I Ενεργ.· μτβ. και αμτβ. **1α**) Διαπράττω μοιχεία: Ελλην. νόμ. 538[10], Μορεζίν., λίνη Σολομ. 415, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 175[v], Τζάνε, Κατάν. 396· **β**) (μεταφ.): *ιιχεύει πνευματικώς* Ιστ. πατρ. 144[17]. **2**) Συνουσιάζομαι· (εδώ προκ. για ζώα): *άρρην μοιχεύει την θήλειαν* (ενν. *έχιδνα*) Φυσιολ. (Offerm.) M 47[9]· *ο κόραξ μοιχεύει* υσιολ. (Kaim.) 78b[10]. **3**) Μεταφ. **α**) μολύνω ηθικά: *αυτός ο παρανομότατος Αρσέος, ζώντος αυτού του γνησίου αρχιερέως, έλαβε τον θρόνον αυτού ... και εμοίχευε την εκλησίαν Χριστού του Θεού* Ιστ. πατρ. 143[13]· **β**) παραποιώ, αλλοιώνω, διαστρέφω: *ιιχεύει* (ενν. *ο Φαρισαίος*) *με το ψεύδος την αλήθειαν* Πηγά, Χρυσοπ. 291 (36)· **γ**) :τρεύω είδωλα: *εκείνοι* (ενν. *οι Ιουδαίοι*) *... εμοίχευσαν το ξύλον και λίθον* Φυσιολ. 357[17]. :) (Μέσ.' προκ. για γυναίκα) διαπράττω μοιχεία, γίνομαι μοιχαλίδα: Βακτ. αρχιερ. '0, Χρον. βασιλέων 1038, Αλεξ. 288, Καλλίμ. 2308, Μαλαξ. 166.

μοιχικώς, επίρρ.

Από το επίθ. *μοιχικός*. Η λ. τον 4.αι. (Lampe, Lex.).

Με τρόπους που ταιριάζουν σε μοιχό: *ιδόντες δ' ουν* (ενν. *οι δύο πρεσβύτεροι των Ιουίων*) *την σώφρονα Σωσσάνην... έχουσαν κάλλος θαυμαστόν...* (παραλ. 1 στ.) *... μοικώς ηθέλησαν συμμιανθήναι ταύτη* Σωσ. 14.

μοιχοζευξία η, Έκθ. χρον. 27[27].

Από τα ουσ. *μοιχός* και *ζεύξις*. Η λ. τον 8.-9.αι. (Lampe, Lex.) και στο Βίος Ευθυμ. :τριάρχ. 139[28-9].

Ο γάμος με μοιχό, ο γάμος μεταξύ μοιχών: *ο δέ πατριάρχης τελείως δεν ηθέλησε να ούσει ουδέ να αποδεχθεί τοιούτον λόγον, έσοντας οπού ήτον φανερά μοιχοζευξία* Ιστ. :τρ. 98[4].

μοιχόν το.

Από το ουσ. *μοιχός*.

Μοιχεία· τάση, προδιάθεση για μοιχεία (Για τη σημασ. βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ. 448 και 508]): *έχει* (ενν. *το κοράσιον*) *τρία κακά δεμένα μετά του μοιχού εκείνου* Πτωχολ. α 694.

μοιχός ο, Φυσιολ. M 26[9], Φυσιολ. (Offerm.) G 94[13], M 95[13], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [367, 452]· *μ ο ί χ ο ς,* Πιστ. βοσκ. IV 3, 198.

Το αρχ. ουσ. *μοιχός*. Ο τ. στο Du Cange Appendix. Η λ. και σήμ.

1α) Αυτός που διαπράττει μοιχεία: Ελλην. νόμ. 538[9], Πηγά, Χρυσοπ. 291 (36), Βακτ. αρχιερ. 138, 158· **β**) (μεταφ. προκ. για το διάβολο): *Εάν ουν έχωμεν εν καρδίᾳ τον άνδρα, ουκ εισβαίνει ο μοιχός ο διάβολος εις ημάς* Φυσιολ. 357[19]. **2**) Αυτός που συνουσιάζεται με κοπέλα που δεν έχει τη νόμιμη ηλικία, διαφθορέας: *ουδέν δύναται να της ορμαστεί* (ενν. *ο επίτροπος*), *εάν μη πληρώσει* (ενν. *η ορφανή*) *τα κε' έτη· ειδέ και συναφθεί μετ' αυτής προ τούτου, δύναται κατηγορείσθαι ως μοιχός και ο γάμος ουδέν εξιάζει* Ελλην. νόμ. 552[28]. **3**) (Μεταφ.) αυτός που παραποιεί, διαστρέφει κ.: *πώς ήτον πληροφορημένος τούτος ο μοιχός* (ενν. *ο Φαρισαίος*), *οπού μοιχεύει με το ψεύδος την αλήθειαν, πως ήταν όλοι οι άνθρωποι άδικοι και κακοί...;* Πηγά, Χρυσοπ. 291 (36). **4**) (Γενικ.) εραστής: *Μηδέν πιστεύεις πολτικήν έχεις την μοναχός σου, ότ' είσαι ο καύχος της εσύ, ότι είσαι ο μοιχός της, αμέ όντα την φιλείς εσύ, έχει και άλλον φίλον* Σαχλ. N 250.

μοιχώ.

Το αρχ. *μοιχάω*.

Κάνω μοιχεία· (μεταφ.) απιστώ προς το Θεό, λατρεύω τα είδωλα: *Η Συναγωγή των Ιουδαίων ... φονεύσασα τον Κύριον, ουκέτι ο Χριστός ο ταύτης ανήρ γίνεται, ... αλλ' εμοίχησαν τω ξύλῳ και τω λίθῳ* Φυσιολ. (Offerm.) M 95[10].

μόλα, παρακελευσμ. μόρ.

Προστ. του βενετ. molàr (Spadaro, Sic. Gymn. 21, 1968, 271· για τη λ. βλ. και Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 66· πβ. Αναγνωστοπούλου, ΕΕΒΣ 2, 1925, 307 και Καραναστάσης, ΛΔ 11, 1966/67, 71). Η λ. στο Somav. (λ. *μολάρω*) και σήμ.

Ναυτ. πρόσταγμα που σημαίνει «άφησε», «λύσε»: *ερραψώδει και αυτός κοινά μετά των άλλων το σίγα μόλα* (*γελαστικόν ειπείν*) *το ναυτικόν εκείνο λαρύγγισμα* Ευγ. Ιωάννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 3[39].

μ' όλα αυτά, βλ. *μετά* 19β.

μ' όλα αυτείνα, βλ. *μετά* 19β.

μ' όλα κείνα, βλ. *μετά* 19β.

μολάριον το, βλ. *μουλάριον*.

μ' όλα τούτα, βλ. *μετά* 19β.

Μολδάβιος ο, Χρον. σουλτ. 110[31].

Από το εθν. *Μολδάβος* αναλογ. με εθν. σε -ιος.

Ο κάτοικος της Μολδαβίας: *ωσάν εξημέρωσε, εγυρίσανε οπίσω οι Μολδάβιοι* αυτ. 111[15].

Μολδάβος ο, Χρον. σουλτ. 111^{19}, 112^{1}.

Το ιταλ. *Moldavo.*

Ο κάτοικος της Μολδαβίας: *οι ... Μολδάβοι είναι ανδρειωμένοι και είναι αποκάτω στο ρηγάτο της Λεχίας* αυτ. 34^{14}.

Μολδοβάνος ο, Σταυριν., Εισαγ. 24^{104}, 455, 620, 629· πληθ. *Μ ο λ δ ο β ά ν η δ ε ς,* αυτ. 936.

Από το ρουμανικό *Moldovean.*

Ο κάτοικος της Μολδαβίας: *ο Μιχάλης έφθασεν μέσα στην Μπογδανία κι έχει φουσσάτα περισσά, Ούγγρους και Μολδοβάνους* αυτ. 757.

μόλεμα το.

Από τον αόρ. του *μολεύω* και την κατάλ. *-μα*. Τ. *μόλιμα* στη Σκιάθο (Ρήγας, Σκιάθ. πολιτ. Γ′ 280). Η λ. σε ενθύμ. του 1814 (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 257) και σήμ. στην Κρήτη (Πλατάκης, Κρητολ. 9, 1979, 111).

(Εδώ) λοιμός: *Τον δεύτερον πάλιν χρόνον ήλθεν πάλιν μόλεμα και απέθανον πολλοί σχεδόν και η θυγάτηρ του Θωμά Ειρήνη ετελείωσεν εις δύο ημέρας* Ιστ. δεσποτών Ηπείρ. 16^{2}.

μολένω, βλ. *μολύνω.*

'μολέρνω, βλ. *αμολάρω.*

μολεύω Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 304^{v}.

Από το *μολύνω* κατά ταρ. σε *-εύω*. (Ανδρ., Λεξ., Δαγκίτσης, Λεξ.). 'Ασχ. με το αρχ. *μολεύω*. Τ. *μολεύγομαι* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ′ 106). Η λ. και σήμ.

Μολύνω· μιαίνω· ατιμάζω: *ουδέ η θεότης εμολεύθη ... διατί εσαρκώθη εις την αγίαν Θεοτόκον* αυτ. φ. 21^{v}.

'μόλινη η, βλ. *μόλινον.*

'μόλινον το.

Από το αρχ. ουσ. *ωμόλινον*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 664, λ. *μόληνον* και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 408, λ. *μόληνον*), όπου και θηλ. *μόλινη* η (Λουκά, Γλωσσάρ. 315).

Ακατέργαστο λινάρι (Για τη σημασ. βλ. και Πανάρετο, Κυπρ. Σπ. 14, 1950, 140 και 27, 1963, 167)· (εδώ) μετάξι ακατέργαστο: *ανοίξαν το σπίτιν του Γλιμή μεταξά και επήραν του μετάξιν βαμμένον και εις οχράδες γ′ λίτρες και μόλινον λίτραν α′* Βουστρ. 457.

μόλις, επίρρ., Γλυκά, Στ. 159 δις, Γλυκά, Αναγ. 7, Προδρ. III 325ο χφφ CSAg κριτ. υπ., IV 1a χφφ CSAg κριτ. υπ., Διγ. Ζ 395, 799, 2588, Βέλθ. 110, 401, 1186, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2505, Σφρ., Χρον. μ. 12^{5}, 24^{6-7}, κ.α.· *μ ο ς,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 151^{15}, 164^{22}, 327^{11}.

Το αρχ. επίρρ. *μόλις*. Ο τ., που απ. σε κρητ. δημ. τραγ. του 18.αι. (Δετοράκης, Τραγ. Κρήτ. 217) και σήμ. στην Κρήτη (Χαραλαμπάκης, Προμηθεύς Πυρφόρος 25, 1981, 257), από συγκ. (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ 381)· κατά Φιλ., Γλωσσογν. Α′ 164, Β′ 11 και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ′ 145 από τα *άμα* + *ως*· βλ. και Andr., Lex., λ. *ομώς* και Rohlfs, Lexicon

Graecanicum Italiae Inferioris, λ. *ομώς*. Για την εξέλιξη της λ. σε χρον. σύνδ. βλ. Ανδρ., Σημασ. εξ. 89· πβ. και Κριαρ., Ελλην. 22, 1969, 223 σημ. 1. Η λ. και σήμ.

1) (Τροπ. επίρρ.) **α**) με δυσκολία, μόλις που, ίσα που: Διγ. (Trapp) Gr. 895, Διγ. Ζ 1200, Προδρ. II G 28, Βέλθ. 1110, Σφρ., Χρον. μ. 126^{24}· **β**) (επιτ. με προηγ. το *ώς* ή επόμ. το *πως*): *πάντας οι άγροικοι* (ενν. *οι Στυλάριοι*) *εφόνευσαν, ως μόλις συν ολίγοις ο Αλί-πεγις διασωθείς εις Μαγνησίαν ήκε* Δούκ. 153^{2}. *Εκείνος τότ' επήγαιννεν στην Κρήτην σαν σφαλάγγιν, αμμέ τον κακορίζικον επιάσαν τον οι Φράγκοι και σκλάβον τον εκάμασιν, μόλις πως εποσπάστην* Ιστ. Μακαρ. Μάρκο 89. **2**) (Χρον. επίρρ.) **α**) για πολύ λίγο: *παρθένους άς αυτός ο γεννήσας μόλις έβλεπεν, ελκόμεναι, ει γαρ και βία αντωθούντο και ραβδιζόμεναι* Δούκ. 367^{10}. **β**) τέλος πάντων, επιτέλους: *'Εφαγεν πλείστα και ποτέ, μόλις ως εκορέσθην* (παραλ. 1 στ.) *... αναπεσών ο δράκων εκοιμήθην* Καλλίμ. 542· *Μόλις ποτέ μετά πολλάς και συνεχείς φροντίδας ταύτην ευρίσκει* (ενν. *ο Καλλίμαχος*) *μηχανήν εις γνώρισμαν της κόρης* Καλλίμ. 1717. **3**) (Με αριθμτ. προκ. να δηλωθεί προσέγγιση): *έλαβε* (ενν. *ο αυθέντης*) *... τας δύο πόλεις Φώκιας λεγομένας ... τριών ωρών διάστημα απεχούσας αλλήλων ή τεσσάρων μόλις* Ιστ. πολιτ. 26^{5}. **4**) (Χρον. σύνδ.) ευθύς ως, αμέσως όταν: *μόλις είδον πίνακα ζωμόν έχοντα πλείστον* (παραλ. 1 στ.) *... δράξας εις τας χείρας μου ηύφρανε η καρδιά μου* Προδρ. I 264· *μος τ' άκουσεν* (ενν. *το μαντάτο*) *ο βασιλιός, όρισεν να μαζώνουν λεσκέρι κι εις τα κάτεργα να βάνου ν' αρματώνουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 147^{5}· *μος τους καδηνώσασι* (ενν. *τους καλογέρους*) *στο κάτεργό του μέσα, άνεμοι, νέφαλα θολά στο πέλαγος επέσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 262^{15}.

μόλο απού, βλ. *μετά* 19β.

μολόγχι(ον) το, βλ. *μολόχιον.*

μ'όλον εκείνο, μ' όλον ετούτο, μόλον (ο)πού, μ' όλο(ν) τούτο, μόλο που, βλ. *μετά* 19β.

μόλος ο, Ριμ. Βελ. 143, Βεντράμ., Φιλ. 249, Πορτολ. Α $56^{11,16}$, 127^{9}, 214^{22}, Διαθ. 17.αι. 3^{59}, Σουμμ., Ρεμπελ. 159, Τζάνε, Κρ. πόλ. 227^{14}.

Από το λατ. *moles* με αλλαγή γένους (Βλ. Kahane, B-NJ 15, 1939, 99, Kahane, Sprache 410 και Kahane, Graeco-rom. etym. III 324 σημ. 7 [= Graeca et Romanica Α′ 498 σημ. 7]). Η λ. ως ουδ. σήμ. στην Κρήτη (Βλ. Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 26). Η λ. τον 6.αι. (Sophocl.), σε έγγρ. του 16. (Manouss., Θησαυρ. 13, 1976, 29) και του 17.αι. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 193) και σήμ.

1) Προκυμαία (για την προάσπιση λιμανιού), προβλήτα: *Η Κορώνη έναι χώρα και πόρτο με μόλο* Πορτολ. Α 214^{21}· *τ' αποταχιούτσικα η αρμάτα των Σπανιόλων με βίαν περισσότατην εβγήκαν από τ(ον) μόλον* 'Αλ. Κύπρ. 1497· *στο μόλο πάσινε κι οι Τούρκοι τσι θωρούσι πως στο καράβι μπαίνουσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 225^{9}. **2**) (Συνεκδ.) λιμάνι: *εβάνασι στον μόλον Μάρτσα Μουτσέτου οι εχθροί παρευθύς και τον στόλον* Αχέλ. 571.

μολόχιον το· *μ ο λ ό γ χ ι (ο) ν.*

Το μτγν. ουσ. *μολόχιον* (L-S Suppl.)· βλ. και Georgac., The -ιτσ-suffixes 175. Τ. *μολόχιν* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Το φυτό μολόχα: *ιάτρευέ τον κλυστήρια, ήτοι έλαιον, μέλιν, άλας, μολόγχια και πίτυρα βρασμένα* Σταφ., Ιατροσ. 8^{218}.

'μολοώ, βλ. *ομολογώ.*

μολτιπλικάρω, Καραβ. 492^{6}· *μ ο υ λ τ ι π λ ι κ ά ρ ω.*

Το ιταλ. *moltiplicare.*

Πολλαπλασιάζω: *ό,τι σουμάρει μουλτιπλικάρησέ το με το νούμερον όπου έναι μακρύν το λεγόμενον καράβιν εις την καρίναν, οργιές δέκα* αυτ. 492^{7}.

μολύβα η.

Από το ουσ. *μολύβι* και την κατάλ. *-α.*

Μολύβι (ως μέσο μαντικής· πβ. *μολύβι* *ι δ*): *'Οσοι μαντεύουσι ή μαντεύονται ή αστρονομούνται ή χύνουσι κηρί ή μολύβα* (ίσως εσφαλμ. γρ. αντί *μολύβι* ή *μολύβια*) Νομοκ. 385^{8}.

μολύβδι το, Προσκυν. Ιβ. 845 253^{1225}.

Το ουσ. *μολύβδιον,* που απ. στον Ιπποκράτη.

α) Το μέταλλο μόλυβδος, μολύβι: *το μάλαμα και το ασήμι, το χάρκωμα, το σίδερο, τον κασσίδερο και το μολύβδι* Πεντ. Αρ. XXXI 22· **β**) (ως μέσο μαντικής· βλ. ά. *μολύβι 1 δ*): *Είτινες υπάγουν ... να τους χύσει κερί ο μάντης ή μολύβδι, χρόνους έξι μη κοινωνήσουν* Μαλαξός, Νομοκ. 417.

μολύβδινος, επιθ.

Το αρχ. επίθ. *μολύβδινος.*

Που είναι φτιαγμένος από μόλυβδο: *'Επεμπον γαρ εις αυτούς βολίδας μολυβδίνας όσον καρύου ποντικού το μέγεθος* Δούκ. 265^{1}.

μολυβδοβόλον το, Δούκ. 331^{19}.

Από το ουσ. *μόλυβδος* και το *βάλλω.* Η λ. στο Du Cange (λ. *βολή*).

Πυροβόλο όπλο· τουφέκι (Για το πράγμα βλ. Λάμπρ., ΝΕ 5, 1908, 411): *Επλήγη γαρ διά μολυβδοβόλου εν τη χειρί όπισθεν του βραχίονος* αυτ. 357^{10}.

μολυβδόβουλλα η.

Από τα ουσ. *μόλυβδος* και *βούλλα.* Τ. *μολυβδοβούλλα,* σε έγγρ. του 15.αι. (Τσοπ., Δωδεκαν. Αρχ. 5, 1970, 58).

Σφραγίδα από μόλυβδο: *αυτοί οι δύο να κρατούσι την διαθήκην μου, την οποίαν να την βουλώσωσι με μολυβδόβουλλαν* Διαθ. Νίκων. 228.

μολυβδοσκεπασμένος, μτχ. επίθ., Παΐσ., Ιστ. Σινά 378 κριτ. υπ.· *μ ο λ υ β ο σ κ ε π α σ μ έ ν ο ς,* Προσκυν. Λαύρ. 874 105^{30}.

Από το ουσ. *μολύβδι* και τη μτχ. παθητ. παρκ. του *σκεπάζω.* Ο τ., που απ. στο Κομνηνού, Προσκυν. 62, με α' συνθ. το ουσ. *μολύβι.* Τ. *μολυβοσκεπαγμένος* σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Που είναι καλυμμένος με μόλυβδο: *αυτός ο ναός είναι ... έξωθεν αποπάνω μολυβδοσκεπασμένος* Προσκυν. Κουτλ. 390 147^{32}· *εν η* (ενν. *πύλη*) *οράς απέξωθεν καμάραν κολλημένην μετά πετρίνων κολονών μολυβοσκεπασμένην* Παΐσ., Ιστ. Σινά 378.

μολυβδοσκεπαστόμορφος, επίθ., Προσκυν. Ιβ. 845 511, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 460· *μ ο λ υ β ο σ κ ε π α σ τ ό μ ο ρ φ ο ς.*

Από τα επίθ. *μολυβδοσκέπαστος* και *όμορφος.* Ο τ. με α' συνθ. το επίθ. *μολυβοσκέπαστος.*

Που είναι όμορφος και καλυμμένος με μόλυβδο: *ανατολάς ευρίσκεται* (ενν. *ο ναός*) *με*
τούρλαν λεπτοτάτην, μολυβδοσκεπαστόμορφην, καλήν, ωραιοτάτην Προσκυν. Ιβ. 535
504· *Θαρρώ εις τόπους περισσούς να μην ευρίσκετ' άλλος* (ενν. *ναός*) *μέγας, πλατύς,*
ευμήκιστος, λεπτοτεχνουργημένος, μολυβοσκεπαστόμορφος, βασιλικά κτισμένος Παΐσ.,
Ιστ. Σινά 368.

μολυβδοσκέπαστος, επίθ., Προσκυν. Ιβ. 845 521, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 470· *μ ο λ υ β ο σ κ έ π α σ τ ο ς,* Προσκυν. Κουτλ. 156 78$^{2-3}$, 80^{14}, 83^{36}, Προσκυν. Ολυμπ. 177 86^{34}, Προσκυν. Λαύρ. 874 95^{23}, 99^{9}, Προσκυν. Κουτλ. 390 138^{22}, Προσκυν. Μπεν. 54 154^{32}, Προσκυν. α' 112^{2}, 118^{13}, κ.α.

Από το ουσ. *μολύβδι* και το ρηματ. επίθ. *σκεπαστός.* Ο τ. (με α' συνθ. το ουσ. *μολύβι*) απ. στο Du Cange (λ. *μόλυβος*) και στο Steph., Θησ. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που είναι σκεπασμένος με μόλυβδο: *η εκκλησία της αγίας Σιών είναι μολυβοσκέπαστη*
τούρλα ωραιοτάτη Προσκυν. Κουτλ. 390 140^{23}· *θαυμασιότατος ναός είναι και ούτος πάνυ,*
μολυβδοσκέπαστος, καλός, βροχή δεν τονε πιάνει Προσκυν. Ιβ. 535, 514.

μολυβδοχύτης, ο, Μαλαξός, Νομοκ. 417, 429, 444.

Από το ουσ. *μολύβδι* και το *χύνω.* Η λ. απ. σε Νομοκάνονες του 16., 17. και 18.αι. (Βλ. Κουκ., Λαογρ. 9, 1926-8, 74, 104 [= ΒΒΠ Ϛ' 230, 258]).

Αυτός που χύνει μολύβι· (εδώ για μαντικούς σκοπούς· για το πράγμα βλ. α'. *μολύβι 1 δ*): *Ο γόης και ο μάγος και ο μάντης και ο κηροχύτης και ο μολυβδοχύτης ... οι τοιούτοι χρόνους κ' μη κοινωνήσουν* αυτ. 419.

μολυβένιος, επίθ., Σπανός (Eideneier) Β 123, Gesprächb. 52^{992}· *μ ο λ υ β έ ν ο ς,* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 900.

Από το ουσ. *μολύβι* και την κατάλ. *-ένιος.* Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Που είναι κατασκευασμένος από μόλυβδο: *εκείνος* (ενν. *ο ξυλοκόπος*) *δεν το θέλησε*
(ενν. *το τσικούρι*), *σαν να'τον μολυβένιο* Αιτωλ., Μύθ. 43^{10}· (σε μεταφ.): *Πάθος με*
κράζου τση καρδιάς και βάρος μολυβένιο, απ' ευκαιριά κι αναμελιά στον κόσμο γεννη-
μένο Πανώρ. Ε' 9.

μολυβένος, επίθ., βλ. *μολυβένιος.*

μολύβι το, Gesprächb. 12^{35}, Ροδολ. Β' 255· *μ ο λ ύ β ι (ν)· μ ο λ ύ β ι ν,* Σπανός (Eideneier) Β 203, 204, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2695, Προσκυν. Κουτλ. 390 125^{17}, Διήγ. πανωφ. 58, Ροδινός (Βαλ.) 213.

Το μτγν. ουσ. *μολύβιον* (L-S, λ. *μολίβιον* και Steph., Θησ., λ. *μολύβιον*). Ο τ. *μολύβιν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Σακ., Κυπρ. Β' 664). Η λ. και σήμ.

1α) Το μέταλλο μόλυβδος, μολύβι: *να βάλει εις το χωνευτήριον χρυσάφι, ασήμιν,*
κύπρον, μολύβιν, σίδερον Διήγ. Αγ. Σοφ. 156^{11}· *η άλλη* (ενν. *τούρλα του ναού*) *είναι ...*
με το μολύβιν σκεπαστή Προσκυν. Κουτλ. 390 125^{27}· *Τους ψεματάρους κι άτυχους και ε-*
κείνους που μανίζουν θα στέκουν να κοπιούσινε μολύβια να τραβίζουν Τζάνε, Κατάν.
470· **β**) (σε παροιμιακή φρ.· η χρ. και σήμ.· βλ. Πολ. Ν., Παροιμ. Γ' 37-8): *εβούλι-*
σεν σαν μολύβι εις νερά αντρειωμένα Πεντ. 'Εξ. XV 10· **γ**) (σε ιατρ. χρ.)· έκφρ. *μο-*
λύβιν πλακερόν = μολύβδινη πλάκα (Βλ. Oikonomu [Ιατροσόφ. σ. 158]): *απάνω* (ενν. *εις*
το σπάσμαν) *θες μολύβιν πλακερόν και δέσε το σφικτά* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 88^{6}· **δ**)

(ως μέσο μαντικής· για τη μολυβδομαντεία βλ. Αθανασόπουλος, Λαογρ. 8, 1921, 565-6 και Παπαδ. Α., ΗΜΕ 1923, 150-1· πβ. Κουκ., Λαογρ. 9, 1926-8, 74 [= ΒΒΠ Ϛ' 230]): *ο μάντης και εκείνος οπού χύνει το κερί ή το μολύβι ... χρόνους είκοσι να μηδέν μεταλάβει* Μαλαξός, Νομοκ. 418 σημ. 4· *Νέαν γενεάν ειδωλολατρίας ευρήκασιν οι άνθρωποι, όσοι ... με τα μολύβια την μαντικήν θεοποιούσι* Πηγά, Χρυσοπ. 337 (13). **2**) (Συνεκδ. - περιληπτικά) βλήματα πυροβόλων όπλων: *οι στρατιώται ... στάρι, σαλμίτρο, πόλβερην, μολύβιν εβαστούσαν* Αχέλ. 1610. **3**) Όργανο γραφής, μολύβι: *πολλάκις αποτόρμησα να γράψω κι εις τούτα τα χαρτιά να ζωγραφίσω ή με μολύβιν τάχα να τα σκιάσω* Κυπρ. ερωτ. 7[11].

μολυβός, επίθ., Σφρ., Χρον. μ. 18[13].

Το μτγν. επίθ. *μολυβούς.*

(Προκ. για ύφασμα) που έχει το χρώμα του μολύβδου· σκούρος: *έδωκέ μοι* (ενν. *ο βασιλεύς) καβάδιον μολυβόν χαμουχάν μετά βαρεοκοιλίας ενδεδυμένον* Ψευδο-Σφρ. 258[24].

μολυβοσκεπασμένος, μτχ. επίθ., βλ. *μολυβδοσκεπασμένος.*

μολυβοσκεπαστόμορφος, επίθ., βλ. *μολυβδοσκεπαστόμορφος.*

μολυβοσκέπαστος, επίθ., βλ. *μολυβδοσκέπαστος.*

μολυβώνω.

Από το ουσ. *μολύβι* και την κατάλ. *-ώνω*. Η λ. στο Βλάχ. και την Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *μολιβώνω* και Andr., Lex., λ. *μολυβώ*).

Καλύπτω με μολύβι· σφραγίζω με μολύβι· φρ. *μολυβώνω τ' αφτιά (μου)*· βλ. *ά. αφτίον - αφτί(ν)* φρ. Ϛ'.

μολυνέλεος ο.

Λ. πλαστή από το *μολύνω* και *έλεος.*

Παρωδία της λ. *πολυέλεος* (= ψαλμός, ύμνος· Παπαδ., Αθ. 40, 1928, 82-3): *ει μέν βούλει, τον μολυνέλεον και βρομιέλεον του ανοσίου σπανού λέγε ούτως* Σπανός (Eideneier) D 918.

μολύνω, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [437, 620]· *μ ο λ έ ν ω.*

Το αρχ. *μολύνω*. Μτχ. *μολεμένος* στο Κυριαζίδης Ν., Λεξ. Μακρυγ. 990 και σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρ. Β' 228). Η λ. και σήμ.

1α) Λερώνω, ρυπαίνω· (εδώ σε ένδειξη πένθους): *Κι εις την γην καθίσας τότε* (ενν. *ο Αχιλλέας) το ωραίον πρόσωπόν του ήσχυνε κι εμόλυνέ το* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ. ΙΘ' 31· **β**) μιαίνω (ως συνέπεια ερωτικής συνεύρεσης): *η κακή γυνή, όταν βουληθεί, μολύνει το σώμαν της το σιχαντόν και του ανδρός την κλίνη* Συναξ. γυν. 297· *των ιερέων τας στολάς συν γυναιξί μολύνουν* (ενν. *του Ισμαήλ τα τέκνα*) Θρ. αλ. 29· **γ**) (μεταφ.) ντροπιάζω, ατιμάζω· αποδείχνομαι ανάξιος ενός πράγματος: *λοιπόν πώς δεν εμόλυνες την πίστιν της παντρειάς σου, αν συ το δείχνεις φανερόν με τα καμώματά σου;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [651]· *όστις εκείνος το επιτηρεί και προβλέπει και δεν το μολένει* (ενν. *το βάπτισμα), γίνεται κληρονόμος της βασιλείας του Χριστού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 304[v]· *αληθώς υβρίζω σε, αγριότραγε, ότι το γένιν εμόλυνας, την τρίχαν εξύβρισες* Σπανός (Eideneier) A 35· **δ**) (προκ. για την ψυχή) αμαρτάνω: *Άρχων Μιχαήλ δυνάμεως Κυρίου, βοήθησον τω σω αμαρτωλώ ικέτη γηράσαντι κακοίς πολλοίς, μολύναντι ψυχήν τε* Ιωάνν. ιερ. 135[3]· *Ετούτοι ... οπού εβάλασι το αγγελικό σκήμα ... να γενούνε ιερείς ... εμολύνασι τσι ψυχές τως και εμαγαρίσασι και σκήμα ντως* Αποκ. Θεοτ. Ι 189-190. **2**) (Προκ. για ιερά αντικείμενα) βεβηλώνω: *τας εκκλησίας εμίωσαν* (ενν. *οι Πέρσες), εμόλυναν εικόνας* Ανάλ. Αθ. 23.

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως επίθ. = αμαρτωλός: *ανατίθημι το ... μεμολυσμένον μου σώμα εις την αυτού* (ενν. *του Ιησού Χριστού) αγίαν πρόνοιαν* Σεβήρ., Διαθ. 189[11-12].

μολυσμός ο, Γλυκά, Αναγ. 394, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 62, Χριστ. διδασκ. 313.

Το μτγν. ουσ. *μολυσμός.*

α) Μίανση, μίασμα, ρύπος· (εδώ μεταφ.): *να καθαρίσει τον μολυσμόν ... των παρανομιών μας* Χριστ. διδασκ. 458· *δεν έχει* (ενν. *η παρθένος Μαρία) απάνω της κανέναν βάρος, ήγουν κανένα μολυσμόν ουδέ καμίαν αμαρτίαν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 406· **β**) αμάρτημα, αμαρτία: *Τον αυτόν ίδιον τρόπον με το αίμα του και με το Πνεύμα όλον τον μολυσμόν της ψυχής, ήγουν όλα μου τα αμαρτήματα καθαρίζουνται* Χριστ. διδασκ. 257· *λούοντας και αγιάζοντας τες ψυχές μας από κάθε μολυσμόν* Χριστ. διδασκ. 145.

μολώνω.

Από το ουσ. *μόλος* και την κατάλ. *-ώνω*. Τ. *μολώννω* στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 315). Η λ. στο Χρον. Γαλαξ. 195, στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ' 130 και Μηνάς, Δωδώνη 7, 1978, 111-2).

Ενισχύω ή προστατεύω λιμάνι με την κατασκευή μόλου: *Η Μοθώνη έναι χώρα και πόρτο μολωμένο περ φόρτσα* Πορτολ. Α 214[1].

μόμα το· *στο μόμα μου*, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [239], εσφαλμ. γρ. αντί το *στόμα μου*· διορθώσ.—Βλ. *καρφώνω* Ι Α' 3β.

μομπίλια η, Διαθ. 17.αι. 5[172].

Το ιταλ. *mobilia*. Τ. *μομπιλιά* σε έγγρ. του 1655 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ. Μ 7, 1968, 36[21]). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 5[42-3], 21[77], 67[18]) και 17.αι. (Κατσουρ., ό.π. 3[26]), του 1826 (Κονόμος, Ερav., 8, 1970, 239) και σήμ. στη Λευκάδα (Λάζαρης, Λευκαδ.).

Επίπλωση, οικοσκευή: *να τωσε δίδει η θυγατέρα μου ... αποὺ τη μομπίλια του σπιτιού* αυτ. 6[43].

μόν', επίρρ., βλ. *μόνον.*

μόνα, Τριβ., Ρε 353, εσφαλμ. γρ. αντί *μόν' να*· διόρθ. Πολ. Α., Ελλην. 14, 1955, 523.

μονάδα η, βλ. *μονέδα.*

μοναδικός, επίθ., Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. ΙΙΙ 26, Μαρτύρ. Αγ. Νικολ. 163[76], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. 77, 101.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

(Εδώ εκκλ.) μοναχικός, μοναστικός (Για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., λ. *μοναδικός* C): *Ο δέ κύριος Διονύσιος πατριαρχεύσας έτη οκτώ εξήλθε της πόλεως,... είτα ... εγένετο υποτακτικός Μάρκου Εφέσου του Ευγενικού, ω και επαιδεύθη την μοναδικήν πολιτείαν και αρετήν* Ιστ. πολιτ. 41[14]· *άνθρωπος ενάρετος και εις ασκητικόν και μοναδικόν βίον περίβλεπτος* Ροδινός (Βαλ.) 203· *η κυρά Άννα η λεγομένη Αναχουτλού την μοναδικήν αποβαλομένη στολήν απήλθε εις την Λαζίαν* Πανάρ. 66[12].

μονάζω, Ελλην. νόμ. 526^{26}, Ταμυρλ. 49, Λεόντ., Αιν. IV 15, Χειλά, Χρον. 350, Γεωργηλ., Βελ. 511, Παΐσ., Ιστ. Σινά 890, 1280, 1281, 1759, 1915, 2176, Συναδ., Χρον. 59, Βακτ. αρχιερ. 186, Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 98^{23} (Ελλην. 9, 1936, 311).

Το μτγν. *μονάζω*. Η λ. και σήμ.

1) Απομονώνομαι, μένω ή ζω μόνος: *Λοιπόν υπάγετε καλώς και μόνη πάλιν πέσω, μονάσω πάλιν ως οψέ και πάλιν ησυχάσω* Καλλίμ. 2019· *φοβείται γαρ* (ενν. *ο λέων) τους κυνηγούς μήπως αυτού τα ίχνη ακολουθούντες εύρουσιν την μάνδραν* [*που μονάζει*] Φυσιολ. (Legr.) 947. **2**) (Εκκλ.) είμαι ή γίνομαι μοναχός, καλογερεύω: *Διαζύγιον του ανδρογύνου, οπόταν θελήσει από τους δύο ο ένας να μονάσει, ήγουν να καλογερέψει* Βακτ. αρχιερ. 189· *Πάλιν λέγει βιβλ. α' του κώδικος … εάν θελήσει άνθρωπος να μονάσει ή γυναίκα από ανθρώπου … ουχί εισμίαν να γένεται μοναχός, αλλά να καρτερέσει χρόνους δύο και ούτως να μονάσει* Ελλην. νόμ. 537^{20}.

Η μτχ. ενεστ. ως ουσ. = **α**) (αρσ.) μοναχός, καλόγερος: *ομοίως ποιούμεν πάντες οι τούτου του νησίου άνθρωποι, μικροί τε και μεγάλοι, άνδρες τε και γυναίκες, πρεσβύτεροι και νεανίσκοι, ιερείς και μονάζοντες* Χειλά, Χρον. 348· **β**) (θηλ.) μοναχή: *την Επιστήμην την σεμνήν, μοναζουσών το κλέος, την νύμφην του παντάνακτος Χριστού του βασιλέως* Παΐσ., Ιστ. Σινά 307.

μονάκριβος, επίθ.

Από τα επίθ. *μόνος* και *ακριβός*. Η λ. στον Κατσαΐτ., Κλ. Α' 818 και σήμ.

(Προκ. για τέκνο) μοναδικό και αγαπημένο: *Κύρη, παιδί μονάκριβον μ' έχεις και να μ' αφήσεις σήμερον να με σφάξουσι δίχως να μου βοηθήσεις;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [813]· *μην ντραπείτε γέροντες, πνευματικούς, παπάδες, μήτε υιόν μονάκριβον ούτε και τες χηράδες* Διακρούσ. 85^{27}.

μοναλλαγία η· *μονολλαγία*.

Από το επίθ. *μονάλλαγος* και την κατάλ. *-ία*.

Το να έχει κάποιος και να φορά διαρκώς μία και μόνο φορεσιά: *ιδροκοπεί, κακοπαθεί 'κ την γύμνιαν και εκ την πείναν και από την δίψα ο ελεεινός και εκ την μονολλαγίαν· 'κ τον καύσωνα της ημερού και το ψυχρόν της νύκτας* Σπαν. (Ζώρ.) V 140.

μονάλλαγος, επίθ.

Από το επίθ. *μόνος* και το ουσ. *αλλαγή* (Βλ. και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 317). Η λ. στο Du Cange και Du Cange Appendix (λ. *μονάλαγος*). Τ. *μονάλλαος* στη Σίφνο (Κουκ., ΒΒΠ Β'2 29 σημ. 10).

Που έχει και φορά διαρκώς μία και μόνο φορεσιά (Βλ. και Κουκ., ό.π.): *καβάδιν είχεν στούπινον τσανταλοφορεμένον κι εφόρειν-το μονάλλαγος χειμόν και καλοκαίριν* Προδρ. IV 12b χφ g κριτ. υπ.

μόνανδρος, θηλ. επίθ., Φυσιολ. 357^{18}.

Από το επίθ. *μόνος* και το ουσ. *άνδρας*. Η λ. σε επιγρ. (L-S) και τον 4.αι. (Lampe, Lex.).

Που έχει ή είχε έναν μόνο σύζυγο· (εδώ προκ. για μονόγαμο ζώο): *Ο φυσιολόγος έλεξεν περί της κορώνης ότι μόνανδρος εστίν. Εάν δέ ταύτης ο ανήρ τελευτήσει, ου θήλεια συγγίνεται ετέρῳ ανδρί* Φυσιολ. Μ 26^{2}.

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ

αβαβοέ η· στο σημασιολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Kahane, DOP 36, 1982, 138.

αβαντάτζιο(ν) το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Τ. *αβαντάτζο* και *αβατάντζο* σε κρητ. έγγρ. του 1644 και του 1598 αντίστοιχα (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 234 και 213).

αβαρώς· στο ετυμολ. πρόσθ.: η λ. και σε Χρυσόβ. Αλεξ. Α' Κομν. (1087) (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 5^{49}).

***αβασγικός,** επίθ.

Από το τοπων. *Αβασγία* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. στο Steph., Θησ., λ. *Αβασγία*.

Που προέρχεται από την Αβασγία του Πόντου: *κρείττονα δέ ιεράκια τα αβασγικά και τα μοραβιτικά* Ορνεοσ. 578^{25}.

***αβασγίτα** η· πιθ. εσφαλμ. γρ. του Διγ. Gr. IV 905 αντί του *βαγίας του* Διγ. Esc. 1044 (Βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 118]).

***Αβασγός** ο.

Από το τοπων. *Αβασγία* και την κατάλ. *-ός*. Η λ. στον Προκόπ. (Steph., Θησ., λ. *Αβασγία*). Λ. *'Αβασγοι* στα Ορφικά (Steph., Θησ.).

Κάτοικος της Αβασγίας: *συνεζεύχθη* (ενν. *η 'Αννα η Κομνηνή*) *τῳ βασιλεί των Ιβήρων και Αβασγών* Πανάρ. 76^{16}.

***αβατάντζο** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αβαντάτζιο(ν)*.

***αβγόπιτα** η.

Από τα ουσ. *αβγό* και *πίτα*. Η λ. και σήμ. (ΙΛ στη λ.).

Πίτα κατασκευασμένη με αβγό: *Δεν με λανθάνει το ψωμί το καλοζυμωμένο* (παραλ. 1 στ.), *ουδέ καλές αβγόπιτες οι πολυσουσαμάτες* Ζήνου, Βατραχ. 65.

***Αβδηρήτωρ** ο.

Από το εθν. *Αβδηρίτης* και το ουσ. *ρήτωρ* με συμφ.

(Ως προσων. του Δημόκριτου) ο «ρήτορας» από τα 'Αβδηρα: *εις τον καιρόν αυτεινού* (ενν. του *Δαρείου*) *ήσαν τούτοι οι φιλόσοφοι, ήγουν ο Δημόκριτος ο Αβδηρήτωρ και ο Σωκράτης ο Αθηναίος και ο Ιπποκράτης, ο μέγας ιατρός* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 213r.

***αβέρος** το· *'βέρος* Κατά ζουράρη 123.

Το ιταλ. *avere* (ουσ.). Για τη λ. βλ. Κριαρά [Κατά ζουράρη σ. 374].

Περιουσία: *'παίρνεται εις το πλούτος και εις το 'βέρος οπού έχει το πολύ και δε φοβάται μήδε τον Θε(ό)ν, μήδε την δικαιοσύνη* αυτ. 123.

αβιζάρω· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Kahane, DOP 36, 1982, 144, 148.

αβογαδόρος ο· από το τυπολ. διάγρ. την παραπ.: Σάχλ., Αφήγ. (Παπαδημ.) 412 (εσφαλμ. Ξανθ., Παναθήν. 18, 190, 180). — Βλ. ά. *αβουγαδούρης*.

***αβουγαδούρης** ο. — Βλ. και ά. Λεξ. *αβογαδόρος*.

Από το βενετ. *avogador*.

Δικηγόρος: *αυτός ... έναι πτωχός, αυτός έναι εκδούριν, και πώς να κανισκέψει αυτός μπορεί αβουγαδούρην* (έκδ. *-ρον*· διορθώσ. κατά Αλεξ. Στ., Ανθολ.[2] σ. 32); Σαχλ., Αφήγ. 412.

***άβρα** η.

Το μτγν. ουσ. *άβρα* (= αραμ. habra· βλ. Frisk, Wört., λ. *αβρός*).

Θεραπαινίδα: *έδραμεν η μητέρα του απέξω από το κάστρον μετά τρεις άβρας και με το συγγενικόν της όλον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 530.

αγαθογνώμων, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 232.

αγαλλίαμα το· στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 739, κριτ. υπ.).

αγαλλίασις η· στο σημασιολ. (σημασ. 1) πρόσθ. το παράθ.: *είχεν αγαλλίασιν εις το νησίν εκείνον* Χρον. Τόκκων 3369.

αγανακτώ· στο σημασιολ. **3β** πρόσθ.: *και εις αυτόν τον τρόπον δεν αγανακτούσαν τα χερία του, και έτσι ενίκησε τον Αμαλήκ ο Ιωσιέ* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 174[r].

αγγαρεύω· στο τυπολ. πρόσθ.: *'γ γ α ρ ε ύ γ ω,* Ιστ. Μακαρ. Μάρκο 212.

***άγγαρος** ο.

Το αρχ. ουσ. *άγγαρος*.

Απεσταλμένος: *εθανάτωσε* (ενν. ο *αμιράς*) *πολλούς ευγενείς άρχοντας, τον των Ενετών* (έκδ. *άρχοντας, των Ενετών*· διορθώσ.) *άγγαρον και τον υιόν αυτού, τον αστάνδην της Καταλονίας και δύο υιούς αυτού* Ψευδο-Σφρ. 434[33].

***Αγγλέζος** ο, Γεωργηλ., Βελ. 303.

Το εθν. *'Αγγλος* με επίδρ. του ιταλ. Inglése (Βλ. Zingarelli). Η λ. και σήμ. στον τ. *Εγγλέζος*.

'Αγγλος: *το πλέον εγίνετο κακό επάνω εις τους Αγγλέζους* αυτ. 307.

***αγγόνι** το· βλ. ά. Λεξ. *εγγόνι(ν)*.

αγγόνι(ον) το· να αγνοηθεί το παραπ.

αγγρίζω· στο τυπολ. στο λ. πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 226· στο ετυμολ. πρόσθ.: για τη λ. βλ. και Conomis, Βυζαντ. 13, 1985, 279.

***Αγιακατερινίτης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αγιοκατερινίτης*.

αγιαστήριν το· στο τυπολ. πρόσθ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1032].

Αγιοκατερινίτης ο· (βλ. Προσθ. Θ' τόμ.)· το ά. να τροποποιηθεί ως εξής: **Αγιακατερινίτης** ο· *Α γ ι ο κ α τ ε ρ ι ν ί τ η ς.*

Από το όνομ. *αγιά-Κατερίνα* (ΙΛ) και την κατάλ. *-ίτης*. Ο τ. αναλογ. προς σύνθετα με α' συνθ. το *αγιο-*.

(Προκ. για μοναχό) που ανήκει, που προέρχεται από το μοναστήρι της αγίας Αικατερίνης του Σινά: *Καλόγερος επήγαινεν ομπρός ο Σιναΐτης κι απού το Κάστρον ήτονε Αγιοκατερινίτης* Τζάνε, Κρ. πόλ. 541[20].

άγιος, επίθ.· πρόσθ.: **'Εκφρ.** *τα άγια των αγίων* = **α**) ο χώρος της Σκηνής του Μαρτυρίου όπου βρισκόταν η Κιβωτός της Διαθήκης: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 396[r]· **β**) (συνεκδ.) ο ιερότερος τόπος του ναού, το ιερό: αυτ.

αγιώνω, βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *αναγιώνω*.

***αγκαθένιος,** επίθ.

Από το ουσ. *αγκάθι* και την κατάλ. *-ένιος*. Η λ. και σήμ.

Αγκαθερός: *αγκαθένιον στεφάνι* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. ιθ' 5.

αγκάθι το· στο τυπολ. πρόσθ.: *α γ κ ά ν θ ι,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 291[r]· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *αγκάνθι* με συμφ. των ουσ. *αγκάθι* και *ακάνθιν*.

***αγκάνθι** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αγκάθι*.

***αγκελώνω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αγκυλώνω*.

***αγκουπιστήρι** το, βλ. ά. Λεξ. *ακουμπιστήρι*.

αγκυλώνω· στο τυπολ. πρόσθ.: *α γ κ ε λ ώ ν ω,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 25[v].

αγκυλωτός, επίθ.· στον τ. *αγκελωτός* πρόσθ. την παραπ.: Ζήνου, Βατραχ. 274.

***Αγκωνίτης** ο.

Από το τοπων. *Αγκών* και την κατάλ. *-ίτης*.

Ο κάτοικος της Αγκώνας: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 264, κριτ. υπ.).

αγλαΐζω· στο τυπολ. στον τ. *'γλαΐζω* πρόσθ.: Θησ. Δ' [73[3]], Ε' [35[1]].

αγνά τα· πρόσθ. στο τυπολ.: Παΐσ., Ιστ. Σινά 1911 (έκδ. *λαγών*· διορθώσ.· βλ. και Προσθ. Ι' τόμου, λ. *λαγωός-λαγός*, ΙΙ.

***αγνάδια,** επίρρ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αγνάντια*.

αγνάντια, επίρρ.' στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *αγνάδια* Χρον. Τόκκων 2535 και στον τ. *ανάνρια* την παραπ.: Πορτολ. Α 13[5]' στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. *ανάνρια* σε έγγρ. του 1610 (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 17, 1980, 288)' στο σημασιολ. (σημασ. 1) πρόσθ. το παράθ.: (με αιτιατ.) *πήγαν και ετέντωσαν αγνάδια την 'Αρταν* Χρον. Τόκκων 2535 και τη σημασ.: **1β**) απευθείας, καταπρόσωπο: *αυτοί που τους πονούν τα μάτια τον ήλιον δεν θέλουσιν να τον ιδούν αγνάντια* Στ. αμαθ. (Μιχ.) 16.

αγνοευτυχισμένος· διόρθ. Λάμπρ. από παρανάγνωση (*αγνο* αντί *ευγνω*) του κειμ. (L 716: *ευγνοευτυχημένε*· O 727: *ευγνωευτυχισμένε*). [Γραπτή ανακ. Μαρίας Πολίτη-Σακελλαριάδη]. Η παρουσία του α' συνθ. δυσερμήνευτη· πιθ. εδώ υπόκειται η λ. *έννοια* ή *έγνοια*.

άγουρος, επίθ.· στο σημασιολ. **1** πρόσθ.: *είχεν* (εννν. *το κλωνάρι*) *και ολίγες ελιές ίγουρες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 98^{r}.

***αγράμματος,** επίθ. — Πβ. *αγραμματής*.

Το αρχ. επίθ. *αγράμματος*. Η λ. και σήμ.

Που δεν έχει γραμματικές γνώσεις: *ηκούγομεν των αγίων ενδόξων … αποστόλων, οπού ήσαν αλιείς άνθρωποι και αγράμματοι* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 51^{v}.

αγρέλλιν το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για την ετυμ. βλ. και Τζιτζιλή, Ελλην. 36, 1985, 317.

αγροίκησις -η η· στον τ. *εγροίκησις* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 33^{r}, 34^{r}, 35^{r}, 36^{r}.

αγροικίζω· στο τυπολ. πρόσθ.: μτχ. *γροικιζάμενος,* Κύριλ. Κων/π. σ. 373.

***αγροίκως,** επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *αγροίκως*. Ο συγκριτ. ήδη αρχ.

Έκφρ. *εις αγροικότερον* = σε λαϊκή γλώσσα: *εις αγροικότερον τους στίχους επλεξάιην* Χρονογρ. (Λαμψ.) 241.

***αγυναίκα** η, βλ. ά. Λεξ. *γυνή*.

αγωνούμαι· στη σημασ. **2α** πρόσθ. το παράθ.: *και τούτοι είναι δυνατοί και θέλουν ο επάρει* (εννν. *το Αγγελόκαστρο*), *καθώσπερ και εγίνετον …· και από τούτου χαίονται και πάντα αγωνιώνται τον τόπον τον επίλοιπον αν ημπορούν να επάρουν* Χρον Όκκων 412.

***αγώριν** το, βλ. ά. Λεξ. *αγόριν*.

***αδέ,** επίρρ., βλ. στις Προσθ., αυτές λ. *αδές*.

άδεια η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *'δ ε ι ά* (έκδ. *διάν*), Ασσίζ. 129[1]· στο ετυμολ.: τ. *αδεία* απ. και σήμ. στην Κ. Ιταλία (Rohlfs, Et. Wört. σ. 12)· στο σημασιολ. (σημασ. **α**) πρόσθ. το παράθ.: *άδειαν να τα έχουσιν* (εννν. *τα εδάφη*) *κατά κληρονομίαν* Χρον. Όκκων 2285 και στη **2γ**: *ιδών ο λαός τα κακά οπού έκαμνε ο Ιουστινιανός ο Κοψομύτης υρόντες άδειαν τον αποκεφάλισαν* Χρον. βασιλέων 802.

αδελφή η· στο ετυμολ. μετά την παραπ.: Δούκ. 111[22] πρόσθ.: Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 141[33].

***αδελφικός,** επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = όσα προορίζονται για αγαθοεργία: *μη φροντίσεις του ιιγείου, αλλά πάντα τα αδελφικά σου διαδός πτωχοίς* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 155[20].

***αδελφοποιησία** η.

Από τον αόρ. του *αδελφοποιώ* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. το 12. αι. (Steph., Θησ., λ. *δελφοποίησις*).

Σύσταση αδελφικού δεσμού: *ένιοι δέ και … φιλίας μετά των Φράγκων ποιήσαντες και αδελφοποιησίας* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 742, κριτ. υπ.).

***αδεμονώ,** βλ. στις Προσθ., αυτές λ. *αδημονώ*.

αδές, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *αδέ,* Μαχ. 112[20] και μετά το σημασιολ. την Έκφρ.: *αδέ καν ου* = αλλιώς, διαφορετικά: *αμήνυσεν τον αμιράλλη να μηνύσει του ρηγός να του πουλήσει την Αταλείαν και να του δώσει είτι θέλει· αδέ καν ου, θέλει ποίσειν όσον κακόν σώννει διά να πάρει «την χώραν μου»* αυτ.

***αδέχομαι,** βλ. ά. Λεξ. *δέχομαι*.

αδημονώ· στο τυπολ. πρόσθ.: *αδεμονώ,* Χρον. Τόκκων 703.

αδιαντρόπως, επίρρ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **β**) χωρίς δισταγμό: *όταν εξομολογούνται να λέγουν τας αμαρτίας τους αδιαντρόπως και όχι να πραγματεύεται τον πνευματικόν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 385^{v}.

αδιαφόρετα, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [156].

***αδνουμιάζω.**

Από το ουσ. *αδνούμιον* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. τον 6.-7. αι. (Sophocl. και Du Cange, λ. *αδνούμιον,* όπου και άλλες μνείες της λ.).

Κάνω προσκλητήριο, επιθεώρηση στρατιωτών: *μετά δέ χρόνον τινά, ελθούσης βασιλικής επικουρίας προς το εκείσε στρατόπεδον, ίνα στρατεύσωνται κατά των Ισμαηλιτών αδνουμιαζόντων τον χιλιάρχην και εκατοντάρχην και πεντηκοντάρχην* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 127[1].

αδνούμιν το· να αντικατασταθεί το λ. με το: **αδνούμι(ο)ν** *ν*· στο τυπολ. πρόσθ.: Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 127[6,15,25].

***αδόκιμα,** επίρρ.

Από το επίθ. *αδόκιμος*. Η λ. στο Βλάχ.

Απερίσκεπτα, ασυλλόγιστα: *ήβλεπεν τον άνθρωπον, αδόκιμα σεβαίνει εις ομπλοκές, εις όχλησες, άπρακτα να τριμώνει* Χρον. Τόκκων 2657.

αδυνατοκτίζω, αντί τούτου γρ. λ. *αδυνατοκτισμένος*.

***αειπάρθενος,** επίθ.· *α ε ι π α ρ θ έ ν ο ς*.

Το αρχ. επίθ. *αειπάρθενος*.

(Προκ. για την Παναγία) που παρέμεινε παρθένα: *εσαρκώθη* (εννν. *ο Χριστός*) *εις την αγίαν Θεοτόκον και αειπαρθένον Μαρίαν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 75^{r}.

***αείποτε,** επίρρ.· *α ε ί π ο τ ε ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 295^{r}.

Από τα επιρρ. *αεί* και *ποτέ*.

Πάντοτε: *εκείνος οπού δεν έχει τον φόβον του Θεού αείποτες έναι οργίλος εις πάσα έναν* αυτ. 369^{v}.

***αεισέβαστος,** επίθ.

Από το επίρρ. *αεί* και το επίθ. *σεβαστός*.

Παντοτινά σεβαστός: *εις την αεισέβαστον μνήμην σου εγεννήθη* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 159^{4-5}.

***αενάως,** επίρρ.

Η λ. στον Αριστοτέλη (L-S, λ. *αέναος*).

α) Αιώνια, παντοτινά: *και αν αυτά τα θαύματα οπού έκαμεν είναι από τον Θεόν, θέλουν σταθεί αενάως* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 272^{v}· **β**) συνεχώς, χωρίς διακοπή: *τους αμαρτωλούς οπού κλαίγουν και θρηνούν αενάως την αμαρτίαν τους* αυτ. φ. 382^{r}.

αετός ο· στο σημασιολ. πρόσθ. και τη σημασ.: «είδος υφάσματος» (Βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 78 και 198, λ. *αετός*]): *Πρασινορόδινος αετός στην σέλαν εξοπίσω* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 15.

άζυμον το· στο σημασιολ. πρόσθ.: Το ουδ. στον πληθ. = **α**) ο άζυμος άρτος των Εβραίων: *είπε των υιών Ισραήλ ... να φάνε τα άζυμα προς εσπέραν εις την ώραν του εσπερινού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 164^{r}· **β**) η εβραϊκή γιορτή των αζύμων: *την ημέραν εκείνην, οπού έκαναν το Πάσχα ... την έκραζαν και ημέρα των αζύμων* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 262^{v}.

***άζυμος,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *άζυμος*. Η λ. και σήμ.

Που δεν έχει γίνει με ζύμη: *το λοιπόν ψωμί ανεβατόν ήτονε και όχι άζυμον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 262^{r}.

***αζωγράφος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ζωγράφος*.

αήρ-αέρας ο· στο τέλος του σημασ. πρόσθ.: **Φρ.** *διώχνω τους αέρας* = είμαι τόσο γρήγορος που φτάνω τον άνεμο (Βλ. Αλεξίου Στ. [Αρμούρ. σ. 181]): *Σαρακηνοί έχουσιν φαρία τά διώχνουν τους αέρας* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 34.

***αθεώρητος,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *αθεώρητος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που δε βλέπεται· που είναι ανάξιος να τον βλέπουν (αν εδώ δεν πρόκειται για τη σημασ. «που δεν έχει δει πολλά», ο μη έμπειρος· πβ. ΙΛ, λ. *άβλεπος, αειδωτος*): *οίοι σοι επεμάνησαν ερασταί ... οία είδες η αθεώρητος* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 662, κριτ. υπ.).

***Αθηναίος** ο, Βίος Αλ. 1130, Byz. Kleinchron. Α' 345^{5}, Θησ. Πρόλ. [175], Β' [90^{1}], Διήγ. Αλ. V 45, 46, κ.α., Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 134^{v}, Χρον. σουλτ. $101^{11,12-3}$, 107^{7}, Λίμπον. 259, 270, 338· Επίλ. 1, 37, 70, κ.α.· *Α θ ή ν ι ο ς*· *Α θ η ν ι ό ς*, Θησ. Β' [15^{4}], ΙΒ' [73^{4}].

Το αρχ. εθν. *Αθηναίος*. Ο τ. *Αθήνιος* αναλογ. με εθν. σε -ιος. Ο τ. *Αθηνιός* στο Somav. (στη λ.) και σε παροιμίες (Βλ. Πολ. Ν., Παροιμ. Α' 347 και ΙΛ, λ. *Αθηναίος*). Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Αθήνας: *ρητορικής* (ενν. *διδάσκαλος του Αλεξάνδρου κατέστη*) *Αθήνιος σοφός Αριστοκλέης* Βίος Αλ. 580· *Οι Αθηνιοί εκίνησαν, όλοι μικροί μεγάλοι, εις απαντή του διέβησαν πεζοί και καβαλάροι* Θησ. Β' [23^{1}].

***Αθήνιος** και ***Αθηνιός** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αθηναίος*.

Αθηνιώτης, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Διήγ. Αλ. V 48.

άθλιος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: πληθ. *α θ λ ο ί*, Θησ. Δ' [15^{6}].

***αθριτικός,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αρθριτικός*.

***αι,** επιφ., βλ. ά. Λεξ. *ε*.

***αίγειον** το.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *αίγειος* ως ουσ.

Ένδυμα από μαλλί κατσίκας: *φορών αίγειον βεβαμμένον, υφασμένον εκ των Ιβήρων* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 328, κριτ. υπ.).

***Αιγύπτιος** ο, Αλεξ. 1, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 108^{v}, 122^{r}, 154^{v}, 156^{r}, 160^{v}, 383^{v}, κ.π.α., Χρον. σουλτ. 116^{36}· *'Γ ύ π τ ι ο ς*, Αλεξ. 49.

Το αρχ. εθν. *Αιγύπτιος*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Αιγύπτου: Κρασοπ. 36.

***Αίγυπτος** ο.

Από το αρχ. εθν. *Αιγύπτιος* (Βλ. Georgac., Glotta 29, 1942, 159). Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *Αιγύπτιος*.

Ο κάτοικος της Αιγύπτου (Για τη χρ. βλ. και ΝΕ 1, 1904, 439): *Έλληνες, Θράκιους, Αίγυπτους ... ... στον τόπον της απέσω* (ενν. *της Ιππόλυτας*) *να μην αφήσουν να σεβεί* Θησ. Α' [6^{3}].

***Αιθίοπας** ο· πληθ. *Α ι θ ι ό π ο ι*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 203^{v}.

Το αρχ. εθν. *Αιθίοψ*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Αιθιοπίας· (εδώ κατά το συγγραφέα) Σαρακηνός: *ένα έθνος των Αιθιόπων, ήγουν των Σαρακηνών* αυτ. φ. 203^{v}.

***Αιθίοψ** ο, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 201^{v}, 203^{v}· *'Θ ί ο ψ*, Αλεξ. 1152.

Το αρχ. εθν. *Αιθίοψ*.

***αιμασταλαγίδα** η, βλ. ά. Λεξ. *'μασταλαγίδα*.

αιματοκυλώ· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. *'ματοκυλισμένος* της μτχ. και στον Κατσαΐτ., Θυ. Επίλ. 9.

***αιματορούσα,** βλ. ά. Λεξ. *'ματορέσσα*.

αιματοχυσία η· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. *'ματοχυσία* και στον Κατσαΐτ., Κλ. Β' 294.

***αιματοχύτης** ο.

Από τα ουσ. *αίμα* και *χύτης* (<χύνω).

Αιμοβόρος, αιμοχαρής: *ληστής, δυνάστης και φονεάς* (ενν. *ο Αιβέρης*) *ρυμπάρος και κουρσάρης, αιματοχύτης, δολερός, ψυχή του μαχαιρίου* Χρον. Τόκκων 3550.

αιματώδης, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2)** (Προκ. για φυτό) σαρκώδες: *άλλο*

(ενν. *φυτό) έναι πλέον αιματώδες παρά το άλλο, διότι έναι πλέον μέτοχον του αέρος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 18ᵛ.

αίνιγμα το (Βλ. Προσθ. Β' τόμ. στη λ.)· να αγνοηθεί ο τ. και η παραπ.

***αινίτικος,** επίθ.

Από το εθν. *Αινίτης,* που απ. και ως επών. σε έγγρ. του 14. αι. (Trapp, Prosop. Lex.) και την κατάλ. *-ικος*. Η λ. και σήμ. (ΙΛ).

Που ανήκει ή προέρχεται από την Αίνο της Θράκης: *ανέβηκα εις το ξύλον το αινίτικον* Byz. Kleinchron. Α' 223[4].

***αισθητήριο** το.

Το αρχ. ουσ. *αισθητήριον*. Η λ. και σήμ.

Η δυνατότητα να αισθάνεσαι: *να έχομεν εις την καρδίαν μας την βρύσιν του ζωντανού νερού ... οπού δροσίζει και παρηγορεί όλα τα αισθητήρια της ψυχής* Μάξιμ. Καλλιουπ.

αισθητός, επίθ.· στο τυπολ. στον τ. *αιστητός* πρόσθ.: Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 146ʳ.

***αιτιάζω.**

Το αρχ. *αιτιάζομαι* ως ενεργ. Η λ. στο Steph., Θησ.

Κατηγορώ: *Οι λόγοι τούτοι ετάραξαν των βορθακών τας φρένας, Φυσίγναθον αιτίαζαν κι εμέμφετον καθένας* Ζήνου, Βατραχ. 252.

***αιτιώνω.**

Από το ουσ. *αιτία* και την κατάλ. *-ώνω*.

Αιτιώμαι: *να ομολογά την αμαρτίαν και να αιτιώνει άλλον και όχι τον εαυτόν του* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 385ᵛ.

***Αιτωλός** ο, Ηπειρ. 213[17].

Το αρχ. εθν. *Αιτωλός*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Αιτωλίας: *οι γαρ Αιτωλοί ασμένως αυτόν* (ενν. *τον Συμεών*) *προσεδέξαντο και ως βασιλέα ευφήμησαν αυτ.* 213[12].

αιφνιδώς, επίρρ.· για τη λ. βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 155, σχόλ. στ. 1862].

αιχμάλωτον το' στο τυπολ. πρόσθ.: *'χμάλωτο(ν),* Κορων. Μπούας 145, Μαχ. 164[5], 174[34], 622[11] (οι παραπομπές αυτές να αγνοηθούν στον τ. *αμάλωτον* του ά.)' στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. *'μάλωτον* στο Du Gange, λ. *μάλωτο*.

αιχμάλωτος, επίθ. και ουσ.· στο τυπολ. πρόσθ.: τ. *ομάλωτος* σε ενθύμ. του 16. αι. (Darrouzès, Κυπρ. Σπ. 15, 1951, 43 = Νεκρολ. 43).

ακάθαρτος, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ.: **2)** Αμαρτωλός: *πάσα πόρνος ή ακάθαρτος ή πλεονέκτης* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 357ᵛ.

ακακία, (Ι)· στον τ. *ακακιά* πρόσθ.: Ζήν. Δ' 276.

ακαμάτης, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 123[1].

***ακάπνιν** το, βλ. ά. Λεξ. *άκαπνος*.

***άκαρδα,** επίρρ.

Από το επίθ. *άκαρδος*. Η λ. στο Βλάχ. (με διαφ. σημασ.) και σήμ. (ΙΛ).

«Με κρύα καρδιά», χωρίς εσωτερική ικανοποίηση: *Να ειπούμεν την αλήθειαν: πάντοτε ο δεσπότης άκαρδα εκατέλυε τα αμπέλια της 'Αρτας. Πάντα ο νους του εσκόπα το τ' ό‹τι› την θέλει επάρει και πάντοτε επόνειν του ωσάν εις εδικά του* Χρον. Τόκκων 2569.

***ακατάγνωστος,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ακατάγνωστος*.

Που δεν υπόκειται σε κατηγορία, ανεπίληπτος: *Οπόταν δέ το πρόσωπον, ... είναι έντιμον και σεμνόν και ακατάγνωστον* Νομοκριτ. 72.

ακατάπαυστα, επίρρ.· πρόσθ. στο τυπολ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 392ʳ.

***ακατασκεύαστος,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ακατασκεύαστος*. Η λ. και σήμ.

'Αμορφος, ανολοκλήρωτος, ατελείωτος: *η γης από την αρχήν δεν την έκαμεν ο Θεός με παντοία φυτά, αμή ομπρός την έκαμεν ακατασκεύαστον και απάνω της νερόν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 46ᵛ.

***ακατηγόρητος,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ακατηγόρητος*. Η λ. και σήμ.

Που δεν μπορεί να κατηγορηθεί: *δεν εδιαβάσετε εις τον νόμον ότι τα Σάββατα οι ιερείς εις το ιερόν καταλύουσι το Σάββατον και είναι ακατηγόρητοι;* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ιβ' 5.

***ακίνδυνα,** επίρρ.

Από το επίθ. *ακίνδυνος*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Χωρίς κίνδυνο: *Ο Λίβερης εγύρευσεν όρκον να του ποιήσουν, να διαβεί ακίνδυνα εκ την Αγίαν Μαύραν* Χρον. Τόκκων 3630.

***ακλείδωτος,** επίθ.

Από το στερ. *α-* και το *κλειδώνω*. Η λ. στο Somav. και σήμ. (ΙΛ).

Που δεν είναι κλειδωμένος, αποκλεισμένος: *αυτού ηυρέθηκαν ακλείδωτα καράβια και άνεμος εσήκωσεν, αρμένισαν να φεύγουν* Χρον. Τόκκων 1889.

***ακοίταχτος,** επίθ.

Από το στερ. *α-* και το *κοιτάζω*. Η λ. και σήμ. (ΙΛ).

Που δεν γνώρισε φροντίδα, περίθαλψη, παραμελημένος, απεριποίητος: *τον πιρονιάζει το κρύον, πεθαίνει ακοίταχτος και ζητούν και τον θάφτουν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 169ᵛ.

***ακόλουθα,** επίρρ.· α κ ο ύ λ ι θ α, Χρον. Τόκκων 1453, 1891, 2388, 2396 κ.α. α κ ο ύ λ ο υ θ α, Χρον. Τόκκων 1688, 3245.

Από το επίθ. *ακόλουθος* αναλογ. με τα επιρρ. σε *-α*.

Ακολούθως, κατόπιν: *Και εκίνησαν ακούλιθα ως μέσα εις το κάστρο* Χρον. Τόκκων 232.

ακούμβισμα το· στις Προσθ. του Θ' τόμ., στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 547, κριτ. υπ., 666, κριτ. υπ.)· στο ετυμολ. το *ακουμβώ* να γίνει *ακουμβίζω*· στο σημασιολ. πρόσθ.: (Μεταφ.) (προκ. για πρόσ.) βοηθός, συνεργάτης: *σύμβουλον και ακούμβισμα τούτον έχων ο Ανδρόνικος* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 406, κριτ. υπ.)· (προκ. για πόλη ή τοποθεσία γενικ.) οχυρό, καταφύγιο: *εις όν αυτός ακούμβισμα ετοιμάσατο* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 709, κριτ. υπ.)· *κατάντημα και ακούμβισμα την Αδριανούπολιν έχοντες* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 811, κριτ. υπ.).

***ακουμβιστήριον** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ακουμπιστήρι*.

ακουμπίζω· στο σημασιολ. **2α** πρόσθ.: *Τόσον τον επανέβηκεν και ασθένειαν μεγάλη, τήν λέγουσιν «ελεμική» η γλώσσα των Ρωμαίων και εις αυτό ακούμπισεν ότι να αποθάνει* Χρον. Τόκκων 3432 (εσφαλμ. νοεί τη σημασ. του ρ. ο εκδ. Schiro [Χρον. Τόκκων σ. 555]).

***ακούμπισις** η.

Από το *ακουμπίζω* και την κατάλ. -*σις*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *ακούμπησις*).

Στήριγμα· ελπίδα: *και αυτόν τον εξορίσασιν και εδιέβην εις την Άρταν. Και πούπετε ακούμπισιν καν μίαν ουκ ελπίζει* Χρον. Τόκκων 2263.

ακουμπιστήρι το· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: *α κ ο υ μ β ι σ τ ή ρ ι ο ν*· στο σημασιολ. **Α'** πρόσθ.: **2**) Κάτι στο οποίο ακουμπά κάπ.· ραβδί, μπαστούνι: *το γαρ ακουμβιστήριον ξύλον εν ῳ ηκούμβιζεν ως καχεξίᾳ δήθεν παλαίων* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 171, κριτ. υπ.).

ακούω· στο τυπολ. πρόσθ.: *η κ ο ύ γ ω,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 33^{v}, 43^{v}, 131^{r}, 163^{v}.

***ακρασία** η, (ΙΙ).

Το αρχ. ουσ. *ακρασία*.

Έλλειψη εγκράτειας: *ο έχων γυναίκα και διά την ακρασίαν του πορνεύει και εις άλλην γυναίκα ... τον επιτιμώμεν* Νομοκριτ. 73.

ακριβός, επίθ.· στο σημασιολ. η σημασ. **3** να γίνει **3α** και να προστεθεί η σημασ.: **3β**) (προκ. για χρόνο) που επικρατεί μεγάλη ακρίβεια: *σύναξε και η βασιλεία σου τα σιτάρια ... να τα έχεις τους ακριβούς χρόνους να κυβερνήσεις τους ανθρώπους σου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 149^{v}.

ακρίδα η· στο τυπολ. διάγρ. τις παραπ.: Προδρ. (Hess.-Pern.) II G 103, Διήγ. παιδ. (Wagn.) 287, Κορων., Μπούας (Σάθ.) 70.

***άκρωμος,** επίθ.

Από το α' συνθ. *ακρο-* (για το οποίο βλ. ά. Λεξ. *ακροβλαστημώ*) και το επίθ. *ωμός*.

Εξαιρετικά ωμός, κακοφημένος: *κυάμους ακρώμους, αναλάτους τε και μελανούς εις κόρον* Προδρ. III 287a χφφ CSA, κριτ. υπ.

***Ακρωτηριανός** ο.

Από το τοπων. *Ακρωτήρι* και την κατάλ. -*ανός*.

1) Ο κάτοικος του Ακρωτηρίου της Κρήτης: *αρμάτωσε* (ενν. *ο προβεδόρος των Χανιών*) *ένα μικρόν βαρκάκι με έναν Ακρωτηριανόν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 158^{6}. **2**) (Το θηλ. ως ονομασία ναού της Παναγίας στην Κρήτη): *Πάγει στην Ακρωτηριανήν ... για να βρούσι* (έκδ. *βρεθούσι*) *τους καλογέρους γή κελιά αχάλαστα να μπούσι* αυτ. 252^{17}.

***αλάβαστρος** η.

Το αρχ. ουσ. *αλάβαστρος* ο. Ως θηλ. ήδη μτγν.

Αλάβαστρος: *το βουνόν ... έναι γεμάτο πέτρες λεγάμενες αλάβαστρες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 119^{v}.

***αλαζονεύομαι**

Το αρχ. *αλαζονεύομαι*. Η λ. και σήμ.

Είμαι αλαζόνας: *είπε αυτός ο διάβολος οπού αλαζονεύθη* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 68^{r}.

***αλαθεύω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *λαθεύω*.

***Αλαϊνοί** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αλανός*.

αλαλάι το· στο τυπολ. πρόσθ.: *α λ α λ α ΐ* και στο ετυμολ.: Κατά Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 95 και 199] ο τ. *αλαλαΐ* σχετίζεται με το αρχ. επιφ. *αλαλαί-αλαλαί* (L-S). Μετά το σημασιολ. πρόσθ. την παράγραφο: Επιφ. (προκ. για κλήση κατωτέρου): *«Αλαλαΐ, εφώναξεν τον πρωτοστράτοράν του»* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 522.

Αλαμάννος ο· στις Προσθ. Θ' τόμ., στο τυπολ. πρόσθ.: Μαχ. 438^{33}, 440^{4}, 554^{8}, Χρον. σουλτ. 32^{17}, $68^{9,10}$· ο παλαιότ. τ. *Αλαμαννός* απ. στα: Δούκ. 41^{23}, 43^{1}, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 86, κριτ. υπ.), Ροδινός (Βαλ.) 190· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σήμ. και ως τοπων. και επών. (Βλ. ΙΛ και Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ. 11)· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ.: **β**) Γερμανός: Διήγ. Αλ. V 34, 44, 45, Δούκ. 85^{23}, Byz. Kleinchron. Α' 405^{50}. — Η λ. ως επών.: Βουστρ. 534.

***Αλαμίτης** ο.

Πιθ. από το εθν. *Αλαμαννός* με επίδρ. εθν. σε -*ίτης*.

Γερμανός: *οι Κουμάνοι και οι Αλαμίτες και Σακουλάτοι ... εσέβησαν εις το σύνορον της Μακεδονίας* Διήγ. Αλ. V 34.

***αλανέ,** Ακ. Σπαν. 28^{14}, εσφαλμ. κατά Eideneier, BZ 64, 1971, 205 αντί *άλα ναι* (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 280]).

***Αλανός** ο, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 471, κριτ. υπ.)· πληθ. *Α λ α ΐ ν ο ί*· *Α α ΐ ν ο ί,* Χρον. Μορ. P 1215.

Το μτγν. εθν. *Αλανοί* (Steph., Θησ.).

(Συν. στον πληθ.) ονομασία λαού που κατοικούσε στην περιοχή του Καυκάσου ή και στη Βεσσαραβία (Για τη σημασ. βλ. J. Schmitt [Χρον. Μορ. P σ. 631, λ. *Αλαϊνοί*] και Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ., λ. *Αλανία*): *ερόγεψεν* (ενν. *ο κυρ-Θεόδωρος Λάσκαρις*) *φουσσάτα, Τούρκους, Κουμάνους, Αλαϊνούς* Χρον. Μορ. Η 1215· *Ο δέ Βλάχος ... εν τοις ενδοτέροις ελάσας ορίοις τοις προς Αλανούς και Ούννους* Δούκ. 433^{7}.

***αλαργαρίζω,** βλ. ά. Λεξ. *αλαργάρω*.

***αλατρεύω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αλετρεύω*.

αλάφι το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *λέφι*.

αλαφρίζομαι· να αγνοηθεί το παραπ.

αλαφροκέφαλος, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθ.: *αψύς, αλαφροκέφαλος, όλος γεμάτος θράσους* Χρον. Τόκκων 3551.

αλαφροκοπώ· στο τυπολ. πρόσθ.: Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 113.

***αλβάνι,** επίθ. ουδ., Χρον. Τόκκων 53.

Από το ουδ. του επιθ. *αλβανός* (< εθν. *Αλβανός*).

Αλβανικό: *το γένος το αλβάνι* αυτ. 51.

***Αλβανίτης** ο, βλ. ά. Λεξ. *Αρβανίτης*.

αλβανιτικός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *αλβανίτικος,* Χρον. Τόκκων 1784, 3670.

***αλειμματάς** ο.

Από το ουσ. *άλειμμα* και την κατάλ. *-άς*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αυτός που παράγει ή εμπορεύεται λιπώδεις ουσίες: *ο Αγγελής αλειμματάς του λόγου του* Χρύσανθος Νοταράς, Οδοιπορ. 238.

***αλειπτά** τα.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *αλειπτός*).

Μύρα: *εγένετο εν τω οίκω ευωδία πολλή ώστε νομίζειν ημάς πλήρη αλειπτών και αρωμάτων πληρωθήναι τον οίκον* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 159[30].

Αλεξανδρινός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *'Α λ ε ξ α ν δ ρ ι ν ό ς*· στο σημασιολ. πρόσθ.: **β**) ο κάτοικος της Αλεξάνδρειας: *όσοι ήσαν εδεκεί 'Λεξανδρινούς τους κράζει* (ενν. *ο Αλέξανδρος*), *εδέτις και την χώραν του θέλει να ονομάζει* Αλεξ. 569.

αλεσαλέτσι, Προδρ. III 374 κριτ. υπ.· για την έκφρ. βλ. Eideneier (JOBG 17, 1968, 228 κε. και BZ 64, 1971, 205), που υποθέτει: *αλί σ' αλί σε*.

***αλετρεύω**· *α λ α τ ρ ε ύ ω*.

Το αρχ. *αλετρεύω*. Η λ. και ο τ. και σήμ. (ΙΛ).

Καλλιεργώ τη γη με το αλέτρι, οργώνω: *άνθρωπος δεν ήτονε ότι να την αλατρέψει* (ενν. *την γην*) *ή να την σκάψει ή να την γεωργήσει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 65ᵛ.

***αλευράς** ο.

Από το ουσ. *αλεύρι* και την κατάλ. *-άς*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Αυτός που επεξεργάζεται ή πουλάει αλεύρι: *Δημήτριος αλευράς ... ο Χατζη-Σφέτκος ασταρτζής* Χρύσανθος Νοταράς, Οδοιπορ. 182.

***αλιευτική** η.

Το θηλ. του αρχ. επιθ. *αλιευτικός* ως ουσ. Η λ. και σήμ.

Η αλιευτική τέχνη· (εδώ) υπαινιγμός τίτλου συγγράμματος του Οππιανού: *εις τον καιρόν αυτεινού ήτονε Οππιανός, οπού έγραψε την αλιευτικήν (= «Τα Αλιευτικά»)* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 306ʳ.

αλλάγιον το· στη σημασ. **3** πβ. τη σημερ. χρ. του πληθ. *αλλάγια* (τα) προκ. για την παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά στη Νίσυρο (βλ. Παπαμανώλη, Παραδοσ. κόσμημα, σελ. 19).

***αλληγορώ.**

Το μτγν. *αλληγορέω*.

(Μτβ.) μιλώ αλληγορικά για κ.· ερμηνεύω αλληγορικά κ.: *Ο θειότατος Αναστάσιος τα αλληγορεί και λέγει: το φως εκείνο το πρώτον ... ήτονε εις τύπον της Αγίας Τριάδος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 50ᵛ.

***αλληθώρης,** επίθ.

Από το επίθ. *αλλήθωρος* αναλογ. προς τα επίθ. σε *-ης*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (ΙΛ, λ. *αλλήθωρος*).

Που πάσχει από στραβισμό, αλλήθωρος: *κοντός υπήρχεν* (ενν. *ο 'Αμφιος*) *και σιμός και αλληθώρης* Ερμον. Ε 13.

αλλήθωρος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Πβ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αλληθώρης*.

***αλληλάδελφος** ο, βλ. ά. Λεξ. *μηλάδελφος*.

αλληλολογώ· στο τυπολ. πρόσθ.: Χούμνου, Κοσμογ. 1433.

αλλόθεν, επιρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. στο λ. την παραπ.: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 920 και τον τ. *α λ λ ο ύ θ ε*, Χρον. Τόκκων 214· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (ΙΛ, λ. *αλλούθε*).

***αλλοίθωρος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *αλλήθωρος*.

άλλος, αντων.· στο σημασιολ. **8** φρ. πρόσθ.: *'Ηλθε δέ άλλην πτωχός και λαβών αυτόν ο γέρων απήλθεν* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 135[11].

αλλοτρόπως, επίρρ.· στο σημασιολ. πριν από τη φρ. πρόσθ.: **3**) Ειδεμή, ειδάλλως: *Αλλοτρόπως η προσευχή του δεν ωφελεί* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 352ʳ.

***αλλούθε,** επίρρ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αλλόθεν*.

***αλμυρίζω**· *α ρ μ υ ρ ί ζ ω*.

Η λ. στον Αριστοτέλη και ο τ. στο Somav. Η λ. και ο τ. και σήμ.

Γίνομαι αλμυρός: *διά να έναι το νερόν ακίνητον, αρμύρισεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ.φ. 248ʳ.

***αλοκινάριν** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *λακινάριν*.

***αλουργίδα** η.

Το αρχ. ουσ. *αλουργίς*.

Το πορφυρό (βασιλικό) ένδυμα: *πρώτος οπού εφόρεσεν την αλουργίδα την βασιλικήν ήτονε ο Φοίνιξ* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 139ʳ.

αλοφάς ο· στο τυπολ. (τ. *λοφάς*) πρόσθ. την παραπ.: Ιστ. Βλαχ. 1103, στον τ. *λοφές*, Πτωχολ. Α 128, 181. Βλ. και Προσθ. Θ΄ τόμ., λ. *αλοφάς*.

άλφα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 245^r.

άμα, επίρρ.· στο σημασιολ. **Β΄** πρόσθ.: **3**) Με γεν. = μαζί με ...: *στραφείς δέ ο πένης άμα του μοσχαρίου* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 129^{21}· *ο βασιλεύς κατέλαβεν άμα του πατρικίου και πάσης της συγκλήτου* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 145^{21}.

***Αμαζόνος** ο· *Α μ α ζ ό ν ο υ ς*, Αλεξ. 835, πλάσμα αντί *Αμαζόνες* από μετρ. αν

***Αμαληκίτης** ο, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 193^r.

Το μτγν. εθν. *Αμαληκίτης* (Steph., Θησ., λ. *Αμαληκίται*).

Κάτοικος περιοχής της Παλαιστίνης: *Ο Δαβίδ ... εσκότωσεν και εκείνον τον άνθρωπον τον Αμαληκίτην οπού είχεν σκοτώσει τον Σαούλ* αυτ. 193^v.

***άμαλλος,** επίθ.

Από το στερ. *α-* και το ουσ. *μαλλίον*. Η λ. ήδη στον Παλλάδιο μοναχό και σήμ.

'Ατριχος: *ο αδελφός μου έναι μαλλιαρός πολλά και εγώ είμαι άμαλλος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 136^v.

αμανάτι το· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *αμανέτι*, Νομοκριτ. 87.

***αμανέτι** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αμανάτι*.

αμανιτάρι(ν) το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *μ α ν ι τ ά ρ ι ν*, Ιατροσόφ. (Oikonomou) 96 και *μ α ν ι τ ά ρ ι ο ν*, Διήγ. αναιρεθ. 84^{82}· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. *μανιτάρι* απ. στο Du Cange και ο τ. *μανιτάριον* σε κείμ. του 16. αι. (Act. Xér. σ. 243) και στο Du Cange Appendix.

αμανίτης ο· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *ομανίτης*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 49^1· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για το σχηματ. του τ. βλ. Φιλ., Γλωσσογν. Β΄ 136. Βλ. και Προσθ. Θ΄ τόμ., λ. *αμανίτης*.

αμαντιάζω· στο ετυμολ. πρόσθ.: Βλ. και Kahane, DOP 36, 1982, 138.

αμαντίζω· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Kahane, DOP 36, 1982, 136. 140.

***αμαξάς** ο.

Από το ουσ. *άμαξα* και την κατάλ. *-άς*. Η λ. και σήμ.

Αμαξηλάτης: *αμαξάδες και σαμαράδες και παπουτσήδες* Χρύσανθος Νοταράς, Οδοιπορ. 163.

αμαρτωλός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *α μ α ρ τ ω λ ό τ ε ρ ο ς*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 364^r.

***Αμασινός** ο.

Από το τοπων. *Αμάσεια* και την κατάλ. *-ινός*. Τ. *Αμασιανός* στο Steph., Θησ., λ. *Αμάσεια*.

Ο κάτοικος της Αμάσειας του Πόντου: *Αμασινοί, Καππαδόκαι, Κίλικες* Δούκ. 177^{31}.

***αμαχεύομαι,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *μαχεύομαι*.

***άμβωνας** ο, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 319^v. — Πβ. και ά. Λεξ. *άμβων*.

Το αρχ. ουσ. *άμβων*. Η λ. στο Du Cange και σήμ.

Το υψηλό βήμα της εκκλησίας από όπου διαβάζεται το ευαγγέλιο και γίνεται το κήρυγμα: *έπεσε η τρούλα της αγίας Σοφίας και εχάλασεν τον άμβωναν εκείνον τον πολύτιμον και αξιοθαύμαστον* αυτ. 313^v.

***αμελάγρα** η.

Από το επίθ. *άμελος* και την κατάλ. *-άγρα*. Για τ. *αναμελάγρα* βλ. Χατζιδ., Αθ. 23, 1911, 160· πβ. και ΙΛ, λ. *-άγρα*. Η λ. στο Du Cange.

Αμέλεια, νωθρότητα: *μη λογιάζεις να χαθείς εδώ στη σκοτεινάγρα και διώξε αποπάνω σου την τόσην αμελάγρα* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1518].

***άμεμπτος,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *άμεμπτος*. Η λ. και σήμ.

'Αψογος· (εδώ προκ. για την τροχιά του ήλιου) που δεν παρεκκλίνει: *Μεριζόμενος ο δίσκος του ηλίου ξυστέρου έκανεν τον δρόμον της ημέρας άμεμπτον των ωρών και αφού ανατέλλει ο ήλιος κάνει την ημέραν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 48^r.

***αμεράς** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αμιράς*.

***αμεταθέτω**· *νουν αμεταθέσω*, Βυζ. Ιλιάδ. 1154, εσφαλμ. γρ. αντί *νου να μεταθέσω*· διορθώσ.

***αμετανόητα,** επίρρ.

Από το επίθ. *αμετανόητος*. Η λ. στο Βλάχ.

Χωρίς μεταμέλεια: *Και αυτός* (ενν. ο *Κάιν*) *απιλογήθη αναιδέστατα και αμετανόητα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 382^v.

αμετανόητος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *'μ ε τ α ν ό η τ ο ς*, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 124.

αμιράς ο· από το τυπολ. διάγρ. την παραπ. Διγ. (Καλ.) Esc. 530· αντί της διόρθ. του Ξανθ. (Κρ. Χρον. 1, 1912, 555) από *αμεράς* του χφ. σε *αμιράδες*, ο Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 96 σχόλ. στ. 530] προτείνει *άβρες*. — Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *άβρα*.

***αμιραχούρης** ο, βλ. ά. Λεξ. *μεραχούρης*.

αμιρτζαντάριος ο· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Η El. Zachariadou (Studia Turcologica σ. 594) μνημονεύει τουρκ. τ. amir candar.

***Αμιτιώτης** ο, Πανάρ. 66^6, 67^{13}, 68^{16}, 70^{22}, 72^{28}, κ.α.

Από το τοπων. *'Αμιδα* και την κατάλ. *-ιώτης* (Για το πράγμα βλ. Mor., Byzantinot. II 68 και Μητροπολίτη Χρύσανθο, ΑΠ 4-5, 1933, 239-40, κ.α.).

Που προέρχεται από την 'Αμιδα: *πάλιν ήλθασιν οι Αμιτιώται Τούρκοι* αυτ. 66^{26}.

***Αμμανίτιδα** η, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2126.

Το θηλ. του εθν. *Αμμανίτης*, για το οποίο βλ. Steph., Θησ.

Γυναίκα της φυλής των Αμμανιτών, που κατοικούσαν ανατολικά της Ιουδαίας: *ηπήρε* (ενν. *ο Σολομών*) *Μωαβίτιδας, Αμμανίτιδας, Σύρας και Ιδουμαίας* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 202^{v}.

***αμμόβουρκος** ο, Πορτολ. Α 136^{9} κριτ. υπ. (χφ. *άμον βούρκον*), 138^{8} κριτ. υπ. (χφφ *άμον βούρκο(ν)*)· *αμμόβορκος*, αυτ. 138^{8}.

Από τα ουσ. *άμμος* και *βούρκος*.

Βούρκος με άμμο: *μέσα τον Ραχίτην και τα Αποκέρια εβγάνει αμμόβορκον* αυτ. 136^{9}.

***αμμοκολόνα** η.

Από τα ουσ. *άμμος* και *κολόνα*.

Ύψωμα από άμμο: Πορτολ. Α 135^{9}, 137^{7}, 138^{1}.

***Αμμουχουστιανός** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αμμοχωστιανός*.

***Αμμοχουστιανός** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αμμοχωστιανός*.

***Αμμοχωστιανός** ο, Ροδινός (Βαλ.) 192· *Αμμουχουστιανός*, Βουστρ. 455, 456, 463· *Αμμοχουστιανός*, Βουστρ. 539· *Αμουχουστιανός*, Μαχ. 150^{18}, 394^{4}· *Αμοχουστιανός*, Μαχ. 80^{30}, 394^{6}, Ιστ. Μακαρ. Μάρκο 771.

Από το τοπων. *Αμμόχωστος* και την κατάλ. *-ιανός*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Αμμοχώστου, ο καταγόμενος από την Αμμόχωστο: *οι Αμουχουστιανοί αρματώσαν μίαν σατίαν και επήγαν εις την Συρίαν* Μαχ. 272^{34}· *εμπαίναν και εβγαίναν οι Αμοχουστιανοί εις την Λευκωσίαν* Μαχ. 550^{28-9}.

αμνέγω, βλ. ά. Λεξ. *ομνέγω*.

***αμνόγω,** βλ. ά. Λεξ. *ομνέγω*.

***αμόλευτος,** επίθ.

Από το στερ. *α-* και το *μολεύω*. Η λ. και σήμ.

Αμόλυντος, αγνός: *οπόταν ο Θεός ο μεγαλοδύναμος στέλνει την ψυχήν εις το κορμί οπού πιάνεται, την πέβει καθαράν και αμόλευτον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 32^{v}.

***αμοναχός,** επίθ., βλ. *μοναχός*.

***Αμορραίος** ο, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 202^{v}, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 49.

Το μτγν. εθν. *Αμορραίος* (Steph., Θησ., λ. *Αμορραίοι*).

Αυτός που κατάγεται από τη φυλή των Αμορραίων ή Αμοριτών: *εάν σας φέρει Κύριος ο Θεός εις την γην των ... Αμορραίων* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 168^{v}.

***Αμουχουστιανός** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αμμοχωστιανός*.

***Αμοχουστιανός** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αμμοχωστιανός*.

***άμπακος** ο.

Από το ιταλ. abbaco.

Μαθηματικός πίνακας: *την ιωμετρίαν, ήγουν τον λογαριασμόν ήτοι άμπακον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 86^{r}.

***αμπάλα** η, βλ. ά. Λεξ. *μπάλα*.

***αμπανόζι** το· *'μπανόζι*.

Το τουρκ. abanoz. Η λ. και διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (ΙΛ).

Έβενος: *μαύρον καθαρόν έμπανον, το κοινώς λεγόμενον 'μπανόζι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 430.

αμπαντονάρω· στο τυπολ. στον τ. *'παντονάρω* πρόσθ. την παραπ.: Διαθ. 17. αι. 3^{84} (Για τον ίδιο τ. βλ. και Προσθ. Β' τόμου, λ. *αμπαντονάρω*).

***αμπαντονάτος,** επίθ.· *'παντονάδος*.

Το ιταλ. *abbandonato*.

Εγκαταλειμμένος: *μ' αφήκε μας μοναχές και 'παντονάδες και δεν εθέλησε νά 'ρθει* Διαθ. 17. αι. 6^{28}.

***αμπάρι** το, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. γ' 12, γ' 12 (παρορ.), ιγ' 30.

Το αραβοτουρκ. *ambar*. Για άλλες ετυμολ. βλ. ΙΛ, στη λ. και Ανδρ., Λεξ., στη λ. Η λ. και σήμ.

Αποθήκη για να φυλάγονται δημητριακά: *θέλει μαζώξει το στάρι εις το αμπάρι του* Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. γ' 17· *ουδέ κελάρι έχουν ουδέ αμπάρι* αυτ. ιβ' 24.

αμπάρρα η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *μπάρρα*, 'Αλ. Κύπρ. 2469· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *μπάρρα* και σήμ. ιδιωμ. (ΙΛ, λ. *αμπάρρα*).

***αμπάσια,** επίρρ.· *αμπάσα*, Πορτολ. Α 329^{1}.

Από το ιταλ. *abbasso*.

Χαμηλά: *θέλεις αφήσει δύο νησία ζερβά σου χοντρά αμπάσα* αυτ. 221^{3}· *παραμπρός* (έκδ. *παρά προς*· διορθώσ.) *έναι μία πούντα αμπάσια* αυτ. 116^{7}.

***αμπατάρω,** βλ. ά. Λεξ. *μπατάρω*.

αμπατζής ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε κείμ. της Τουρκοκρατίας.

αμπέλιν το· να αντικατασταθεί το λ. με το: **αμπέλιον** με παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 6^{r}, 100^{v}.

αμπελοβάργι το· αντί του παραπ. γρ.: *αμπεροβάρδι*, βλ. *μπαλουβάρδο*.

αμπελόβαρδον το· αντί *μπαλονάρδο* γρ. *μπαλουβάρδο*.

***αμπελοπερίβολα** τα.

Από τα ουσ. *αμπέλια* και *περιβόλια*. Τ. *αμπελοπέρβολα* στην Κρήτη (ΙΛ στη λ.). Η λ. και σήμ. (ΙΛ).

Αμπέλια και περιβόλια: *άνθη, κήποι, ... αμπελοπερίβολα* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 328, κριτ. υπ.).

***αμπιτάρω** ή **'μπιτάρω.**

Το ιταλ. *abitare*.

Κατοικώ: *εμπιτάρησεν εις τούτον τον τόπον ως μάστορας καλός* Χειλά, Χρον. 349.

***αμπότα** η, βλ. ά. Λεξ. *μπότα*.

άμποτε, στο τυπολ. στον τ. *άμποτες* πρόσθ. τις παραπ.: Ροδινός (Βαλ.) 136, 150, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 172^v και τον τ. *έ μ π ο τ ε ς,* Πεντ. Αρ. V 22 (δις).

***αμπουκώνω,** βλ. ά. Λεξ. *μπουκώνω*.

***Αμπρουτσάνος** ο.

Από το τοπων. Abruzze και την κατάλ. *-άνος*.

Ο κάτοικος της Αβρουζίας της Ιταλίας: *Ω θεόργιστοι Καλαβρέζοι και ανταμώς σας οι Πουλιέζοι, Αμπρουτσάνοι και Ασκουλάνοι* Τριβ., Ταγιαπ. 245.

αμυγδαλάτος, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: το ουδ. ως ουσ. και σήμ. (Βλ. Παπαμανώλη, Παραδοσ. κόσμημα, εικόν. 8ε).

αμυγδαλίτσι το· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *'μ υ γ δ α λ ί τ σ ι,* Προδρ. IV 129β χφφ GCSA κριτ. υπ.

***άμωμος,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *άμωμος*.

(Προκ. για την Παναγία) άψογος, άμεμπτος: *η αγία και άσπιλος και άμωμος και αμόλυντος Θεοτόκος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 226^v.

***αμωρία** η, βλ. ά. Λεξ. *μωρία*.

***άμωρος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *μωρός (Ι)*.

***αναβάθρα** η.

Το μτγν. ουσ. *αναβάθρα*. Η λ. και σήμ. (ΙΛ).

Σκάλα: *επάνω του τόπου της αναβάθρας* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 446, κριτ. υπ.).

***Αναβαρρέζος** ο, βλ. ά. Λεξ. *Ναβαρρέζος*.

***αναβασίδι** το.

Από το μτγν. ουσ. *αναβάσιον* (βλ. και Du Cange) και την κατάλ. *-ίδι* (Για την κατάλ. βλ. Ανδρ., Λεξ.).

Σκαλοπάτι, βαθμίδα: *αν επαρακατέβης εκ το σκαλίν της ευτυχίας και της ευημερίας και έχασες τίποτες μικρόν, τό είχες αναβασίδι* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 637.

αναβατό το· στο τυπολ. πρόσθ.: *α ν ε β α τ ό ν,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 163^v, 166^r.

αναβατός, επίθ.· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 262^r τρις, 262^v και στο ετυμολ.: Οι τ. *ανάβατος* και *ανεβατός* στο Somav.

***αναβιγάρι** το.

Πιθ. από το βενετ. da navegar (Βλ. Boerio, λ. *carta*).

Χάρτης για την κυβέρνηση πλοίου: *απέκει αρχίζει* (ενν. το κοπέλι) *να γνωρίζει εις το χαρτί τό λέγουν αναβιγάρι, ήγουν εις το ναυτολογικόν· και τούτο διά να γνωρίσει το πώς*

έχει να ασηκωθεί να υπάγει από έναν λιμνιώναν εις άλλον Πορτολ. Α XIII 13.

αναβλέπω· στο σημασιολ. πρόσθ.: (Μτβ.) κάνω κάπ. να αποκτήσει όραση (να «δει το φως του»): *ο Ιησούς Χριστός ... ανάβλεψεν έναν τυφλόν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 10^v-11^r· *και τούτος έναι εκείνος οπού υγίανεν τους κουτσούς, τους λεπρούς και ανάβλεψε και τους τυφλούς* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 290^v.

***αναβολάρης** ο, Πορτολ. Α 3^{14}, 17^6, 96^4 κ.α.

Από το ουσ. *αναβολή* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. και σήμ. (ΙΛ, λ. *αναβολάρις*).

Κυβερνήτης πλοίου που κατευθύνεται από το λιμάνι στο πέλαγος (πβ. ά. *καταβολάρης*): *έχει τον λιμνιώναν· και πιάνεις πλωρήσιν και πλωρήσιν και έναι καλός τόπος δι' αναβολάρην και καταβολάρην* αυτ. 3^{12}.

***αναβουρκώνω**· *α ν α β ο ρ κ ώ ν ω,* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 192^r.

Από την πρόθ. *ανά* και το *βουρκώνω*.

Θλίβομαι: *αναστενάζει εκ βάθους καρδίας και αναβουρκώνει η καρδία του* αυτ. 167r.

αναβρώ· να βελτ. όσα λέγονται για την προέλευση: Από τον αόρ. *ανέβρυσε* του *αναβρύω*.

ανάγερτος· στη θέση του ετυμολ. γρ.: Από το στερ. *αν-* και το *εγείρομαι* (βλ. Φόρη, Βυζαντ. 2, 1971, 356).

αναγιώνω· στο τυπολ. διάγρ. τον τ. *αγιώνω* και πρόσθ. την παραπ. στο λ. Πιθ. το *να αγιόση* του χφ (φ. ρξε' 118· έκδ. *να αγιώση*) αντί του *ν' αναγιώσει* με παράλ. του δεύτερου *ν* απλογραφικώς.

ανάγκαση η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *α ν ά γ κ α σ ι ς* και στο σημασιολ. τη σημασ. **2β**) πίεση: *αυτός εκ την ανάγκασιν και εκ τα μηνύματά τους εβάλθη, εβουλήθηκεν να κάμει την αμάχην* Χρον. Τόκκων 1653.

αναγκαστός, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **2**) Αναγκασμένος, που κάνει κ. με βία (εδώ με επιρρ. σημασ.): *εβάπτισε* (ενν. ο *Λέων*) *δέ αναγκαστούς και τους Εβραίους* Χρονογρ. (Λαμψ.) 251.

αναγκεύω· στον τ. *αναγκεμένος* πρόσθ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [547]. Στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Που έχει προσβληθεί από σοβαρή ασθένεια (Η σημασ. και σήμ., ΙΛ στη λ. Μτχ. 3): *Από όλον τον κόσμον ετρέχασιν οι αναγκεμένοι και επαγαίνασιν εκεί και ευρίσκασι βοήθειαν και ιατρείαν των αναγκών τως* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 397.

αναγυρίζω· στο σημασιολ. (σημασ. **Α'** Αμτβ. **α**) πρόσθ. το παράθ.: *ο νους αναγυρίζοντα ομάδι με το μάτι* Φαλιέρ., Θρ. 1· επίσης πρόσθ. στο Αμτβ. τη σημασ. γ) αποκλίνω από την ευθεία οδό, εκτρέπομαι (βλ. ΙΛ, στη λ. **Α3**): *ότε ήσαν οι χριστιανοί οι γέροντες οι πρώτοι* (παραλ. 1 στ.), *οπού 'θελαν την εκκλησιάν κι ουδέν αναγυρίζαν και την αγάπην είχασιν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 694. Στο Μτβ. στη σημασ. **1β** πρόσθ. το παράθ.: *ει δ' έχει άλλες αμαρτίες και έχει ορθοδοξίαν* (παραλ. 1 στ.), *μηδέ αναγυρίσεις τον διά βαρύν κανόνα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 997 (βλ. ΙΛ στη λ. **4β**).

***αναθαρρύνω.**

Το αρχ. *αναθαρρύνω* (L-S, λ. *αναθαρσύνω*). Η λ. και σήμ.

(Μέσ. μτβ.) Εμψυχώνομαι· δίνω στον εαυτό μου θάρρος: *μετά κλαυθμού αλλήλους ανεθαρρύνοντο, ίνα ανδρείως αντισταθώσι τοις εναντίοις* Ψευδο-Σφρ. 414^{20}.

***αναθένω -ομαι,** Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 80^r, 130^r.

Πιθ. από τον αόρ. του *αναθέτω*.

Αποθέτω, τοποθετώ: *ο ιερεύς ... λαμβάνει τα άγια δώρα και ... υπάγει εις την Αγίαν Τράπεζαν και τα αναθένει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 395^r.

(Μέσ.) αναθεματίζω: *όταν εσέβη μέσα εις το νερόν ο Αδάμ ... είπε: «Εγώ σου αναθένομαι, ποταμέ Ιορδάνη, ότι να έχεις και εσύ πόνον ώσπερ και εμέν»* αυτ. φ. 77^v.

***ανάθημα** το.

Το αρχ. ουσ. *ανάθημα*.

(Εδώ) πρόσωπο που έχει αφοσιωθεί (κάπου): *εις τρεις χρόνους την έδωσαν εις τον ναόν να δουλεύει και να έναι εκεί ανάθημα τω Θεώ, ώσπερ την είχαν τάξει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 228^r.

αναισθητώ· στο τυπολ. μετά το Λίβ. (Lamb.) Sc. 2501 πρόσθ.: κριτ. υπ.

αναισχυντώ· στο τυπολ. στο λ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 146^r, 402^r και: *α ν α σ χ υ ν τ ώ*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 146^r, 190^r, 230^r, 268^r, 332^v· στο σημασιολ. **Β'** Μτβ. πρόσθ.: **3**) Προσβάλλω, ντροπιάζω: *τον ανασχύντησαν* (ενν. *τον Σαρδανάπαλον*) *οι άρχοντές του και οι μπαρούνοι του* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 114^r· *πριν παρά να ηκούσει* (ενν. *ο Ιωσήφ*) *τους λόγους του αγγέλου την αναισχύντα* (ενν. *την Μαρίαν*) Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 226^v. **4**) Κατηγορώ: *εδέσμευσεν* (ενν. *ο Βολουσιανός*) *τον Πιλάτον με την φαμελίαν του και αναισχύντησέ τους και έλεγέ τους κλαίγοντας: «Πώς έτσι εσείς να υποσχεθείτε να θανατωθεί ένας τοιούτος άνθρωπος δίκαιος ...»* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 331^v.

ανακαλώ· στο σημασιολ. Α' Ενεργ. πρόσθ. τη σημασ.: **2**) Καλώ πίσω: *οι εδικοί μας οπού έχασαν την σοφίαν από τον βάρβαρον ζυγόν και έπρεπε να πάθουν και να κάμουν πολλά να ανακαλέσουν την σοφίαν διά την ωφέλειαν του κοινού* Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 366.

ανάκαμψις η· στο τυπολ. πρόσθ. στον τ. την παραπ.: Νομοκριτ. 87.

ανακλώ· για τον τ. *αγκλώ* βλ. επίσης και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 121 σχόλ. στ. 1136].

ανακομπώνω· στο τυπολ. πρόσθ. τ. *α ν α σ κ ο υ π ώ ν ω*· στο σημασιολ. πριν από την ένδειξη **1α** πρόσθ. **Α'** Ενεργ. και στην κατηγορία αυτή πρόσθ. τη σημασ.: Πιέζω, εξαναγκάζω σε υποχώρηση, οπισθοχώρηση: *Εστρίμωσαν, εμπάσαν τους ως μέσα εις τες πόρτες* (παραλ. 1 στ.). *'Ολους τους ανασκούπωσαν* (ενν. *οι Αρτινοί*), *εσέβησαν απέσω* (ενν. *εις το κάστρο*) *άσχημα και ‹πολύ› στανεό, ωσάν ουδέν εθέλαν* Χρον. Τόκκων 2559.

***αναλαβώνω.**

Το ρ. *αναλαβαίνω* (‹*αναλαμβάνω*) αναλογ. με τα ρ. σε *-ώνω*.

(Μεσ.) αναδέχομαι, βαφτίζω: *Περί τους λυομένους τον γάμον ή την μνηστείαν, αφορμής ότι ενελαβώθην αυτούς ο πατήρ αυτού διά της αγίας κολυμβήθρας, ήγουν του αγίου βαπτίσματος* Ελλην. νόμ. 557.

***ανάλλαγος,** επίθ., Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 168^v.

Από το στερ. *αν-* και το ουσ. *αλλαγή* (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 28, 1916, ΛΑ 20-21). Η λ. στο Somav. με διαφορετική σημασ. και σήμ. σε διάφ. τ. ιδιωμ. (ΙΛ).

Που δεν άλλαξε ρούχα (ή εσώρουχα): *περπατεί ωσάν εκείνος δεν θέλει, άπλυτος, ανάλλαγος, ψειριάρης* αυτ. 165^v.

αναμαζώνω· στο τυπολ. πρόσθ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1009].

***αναμάρτωτος,** Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 696, κριτ. υπ.), εσφαλμ. γρ. αντί *αναρμάτωτος* (Βλ. Λεξ. στο λ.).

***αναμελάγρα** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αμελάγρα*.

***αναμελιάρης,** επίθ.

Από το ουσ. *αναμελιά* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (ΙΛ, λ. *αμελιάρις*).

Από το ουσ. *αναμελιά* (Du Cange) και την κατάλ. *-άρης*.

Αμελής, αδιάφορος: *λιγοστά 'ναι καλομοίρης κιανείς στον κόσμο τούτο αναμελιάρης* (έκδ. *διαμελιάρης*· διορθώσ.) Πιστ. βοσκ. ΙΙ 4, 18.

***αναμορεύομαι·** *α ν α μ ο υ ρ ε ύ ο μ α ι*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 7^v, 147^r δις 196^v.

Από το ιταλ. innamorare. Το *α* της πρώτης συλλαβής από αφομοίωση.

Ερωτεύομαι: *η Ντίδο ηβλέποντας τον Αινέαν αναμουρεύτη τον και ηθέλησε να του, δώσει την χώραν* αυτ. φ. 149^r.

***αναμουρεύομαι,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αναμορεύομαι*.

***ανανογούμαι,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ανανοώ*.

ανανοώ· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *ανανογούμαι*, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 68· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Αισθάνομαι, νιώθω: *δαγκάνω τον στο δάκτυλο και δεν ανανοάται* Ζήνου, Βατραχ. 82.

***αναπαψία** η.

Από το ουσ. *ανάπαψη* αναλογ. με θηλ. σε *-ία*.

Απραγία, οκνηρία: *μήπως και πάρει* (ενν. *η κόρη*) *θράσεμα ... και κάμει μέντα* (έκδ. *κέντρα*· διορθώσ. κατά το χφ) *σαν το ζο εκ την αναπαψία* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 172.

***αναπίασμα** το.

Από το *αναπιάνω*.

Προζύμι: *ηπήραν ο λαός το αναπίασμα οπού είχαν πριν να το ζυμώσουν να το κάμουν ψωμί* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 167^v.

***Αναπλιώτης** ο, Byz. Kleinchron. Α' 233^{27}.

Από το τοπων. *Ανάπλι* και την κατάλ. *-ιώτης*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος του Ναυπλίου: *οι Αναπλιώτες εκλείστηκαν μέσα εις το κάστρο και έκλεισαν τις πόρτες* Χρον. σουλτ. 134^{26}.

αναπλοκή η· για τη λ. βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 87 σχόλ. στ. 227 κε.].

αναπλωρίζω· να αγνοηθεί η διάκριση των σημασ. **Α'** και **Β'** και να θεωρηθεί το ρ. μόνο αμτβ.

αναπνιά η· από το τυπολ. διάγρ. την παραπ.: Φαλιέρ., Ιστ. (Ζώρ.) Α 295. Βλ. και Προσθ. Θ' τόμ., λ. *αναπνιά*.

***ανάποδος,** επίθ.

Από την πρόθ. *ανά* και το ουσ. *πόδι* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Με την κορυφή κάτω και τη βάση επάνω, αντιστραμμένος· (εδώ μεταφ.) ενάντιος, αντίξοος, δυσμενής: *έπειτα εις κακήν του ώρα και ψυχρή και ανάποδη τον εγύρισε* (ενν. *ο Ηρώδης*) *εις την Ιερουσαλήμ* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 242ᵛ.

***αναπολιτάνικος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *ναπολιτάνικος*.

***Αναπολιτάνος** ο, βλ. ά. Λεξ. *Ναπολιτάνος*.

***αναποσπάσθως,** επίρρ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αναποσπάστως*.

***αναποσπάστως,** επίρρ., Γράμματα Μετεώρ. 48, 57, 60, 61, 77· *α ν α π ο σ π ά σ θ ω ς,* αυτ. 82.

Από το επίθ. *αναπόσπαστος*. Η λ. τον 6. αι. (L-S, λ. *αναπόσπαστος*).

Αναφαίρετα, κατά τρόπο αναπόσπαστο: *(Ίνα) έχωσι δέ τούτον* (ενν. *τον μύλωνα*) *οι ενασκούμενοι μοναχοί ... εν τω Μετεώρω αναποσπάστως και αναφαιρέτως και απαρασαλεύθως και ανυστερήτως* αυτ. 44.

***αναράδα** η, βλ. ά. Λεξ. *νεράιδα*.

αναρμάτωτος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *α ρ μ ά τ ω τ ο ς,* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 70· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τον τ. *αρμάτωτος* βλ. Αλεξίου Στ. [Αρμούρ. σ. 183 σχόλ. στ. 70].

***ανασκηνίζω.**

Από την πρόθ. *ανά* και το *σκηνίζω*.

Κατασκηνώνω σε υψηλό μέρος: *εις τα βουνά ανασκήνιζαν* Χρον. Τόκκων 1680.

***ανασκιάζομαι.**

Από την πρόθ. *ανά* και το *σκιάζομαι*. (Πβ. ΙΛ λ. *ανάσκιαγμα, ανασκιαγμός, ανάσκιαξι*).

Καταλαμβάνομαι από φόβο: *Και τους πιασμένους ήφεραν εκεί τους Ρινισιώτες και φούρκαν έστησαν κοντά, πλησίον εις το κάστρο, μη ανασκιασθούν οι τοπικοί να δώσουσιν το κάστρο* Χρον. Τόκκων 2486.

***ανασκουπώνω,** βλ. εδώ Προσθ., λ. *ανακομπώνω*.

ανασταίνω· στο ετυμολ. να διορθ.: Από την πρόθ. *ανά* και το *σταίνω*.

ανασύρνω· στο τυπολ. πρόσθ.: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. β' 9· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3**) (Προκ. για νερό) αντλώ: *να ανασύρει νερόν* αυτ. Ιω. δ' 7· *έρχομαι εδώ να ανασύρω* αυτ. Ιω. δ' 15.

***ανασυρτάρι** το.

Από το ρηματ. επίθ. *ανασυρτός* και την κατάλ. *-άρι*. Η λ. και σήμ. (ΙΛ).

Αγγείο με το οποίο αντλούν νερό: *εσύ ανασυρτάρι δεν έχεις* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. δ' 11.

***ανασχυντώ,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αναισχυντώ*.

ανασώνω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **4**) Σώζω, διασώζω: *'Οταν εκούρσεψαν τον ναόν της Ιερουσαλήμ και την Ιερουσαλήμ, οι πρώτοι των Ιουδαίων τον ηπήραν* (ενν. *τον κώνδικαν*) *και ανασώσαν τον και έβαλάν τον εις φύλαξιν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 251ᵛ.

ανατέλλω· στο σημασιολ. **Α'** Αμτβ. **2** (παράθεμα από Διγ. Gr. VI 34) γρ. *ρόδων* (αντί *ρόδον*). Βλ. και Προσθ. Β' τόμ., λ. *ανατελλω*.

ανατρέχω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2β**) (προκ. για τροφές ή υγρά του οργανισμού) ανεβαίνω «στο κεφάλι» (Η σημασ. και σήμ.· βλ. ΙΛ, Δημητράκ.): *Του φαρμάκου ο θυμός ενέδραμεν κι εκάθη μέσα στα δυο τα μάτια μου κι ετύφλανε το φως μου* Γεωργηλ., Βελ. 497.

***ανάτριχα,** επίρρ.

Από το μτγν. επίθ. *ανάτριχος*. Η λ. και σήμ. (ΙΛ).

Αντίθετα, ανάποδα (Η σημασ. και σήμ., ΙΛ στη λ. 2): *Ανάτριχα του έρχετον και δύσκολος ο τόπος. Αποκάτω απάνω ανέβηκεν ωσάν γουργόν γεράκι* Χρον. Τόκκων 246.

ανατρομάζω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) (Μεταβ.) κάνω κ. να τρέμει: *ο κεραυνός την γην ανατρομάσσει* Ζήνου, Βατραχ. 442.

***αναυλώνω,** βλ. ά. Λεξ. *ναυλώνω*.

***αναφαιρέτως,** επίρρ., Γράμματα Μετεώρ. 44, 61.

Το μτγν. επίρρ. *αναφαιρέτως* (L-S, λ. *αναφαίρετος*).

Χωρίς να μπορεί κανείς να αφαιρέσει κ.: *νέμετ(αι)* (ενν. *η μονή τον πύργον*) *ανενοχλήτως, αναφαιρέτως και αναποσπάσθως* αυτ. 82.

αναχαράσσω· στο τυπολ. πρόσθ.: *α ν α χ α ρ ά ζ ω,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 54ᵛ.

***ανδραίος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ανδρείος*.

ανδρείος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *α ν δ ρ α ί ο ς,* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 626· *ά ν δ ρ ε ι ο ς,* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 2919· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *ανδραίος* πιθ. με επίδρ. του συνών. επιθ. *γενναίος* (Βλ. Ναθαναήλ Μπέρτου [Στιχοπλ. σ. 248])· στο σημασιολ. πρόσθ.: *Ουκ έσκιαξαν οι λόγοι του τίποτε τον Κρεόντε* (παραλ. 3 στ.), *μάλιστα πλέο άνδρειος και με σκληρούς τους λόγους σκληρά του αποκρίθηκε* Θησ. Β' [62⁵].

Ανδριανοπολίτης ο· στο τυπολ. στο λ. πρόσθ.: Χρον. Μορ. Η 1115.

***ανεβατόν** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αναβατό*.

***ανεβλαβείς,** μτχ. επίθ.

Πλάσμα από το επίθ. *αβλαβής* με επίδρ. του στερ. *ανε-* (‹*α-*· για το στερ. βλ. Ανδρ., Λεξ.[2]) και της αρχ. μτχ. *βλαβείς*.

'Αβλαφτος, αβλαβής: *εάν σεισμός γένηται ... οι ... την δύσιν οικούντες ανεβλαβείση υγεία και πάση ευφροσύνη έσονται* Σεισμολ. (Oikonomu) 23.

***ανέγγιστος,** επίθ.

Από το στερητ. *αν-* και το *εγγίζω*. (Βλ. και ΙΛ, λ. *άγγιχτος*).

Απλησίαστος· απρόσβλητος: *τότε ακόμη ηυρίσκονταν του τόπου οι αφέντες ανέγγιστοι, ασπάραγοι απέ τους Μουσουλμάνους* Χρον. Τόκκων 1685.

ανεκδιήγητος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 249.

***ανεμομαχία** η.

Από το *ανεμομαχώ* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Ανεμοθύελλα: *εγένοντο δέ και διοσημίαι τηνικαύτα· ημέρας γαρ αστέρες εφάνησαν και ανεμομαχία μεγάλη εγένετο* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 500, κριτ. υπ.).

***ανεμοπόλεμος** ο, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 493, 503 κριτ. υπ.).

Από τα ουσ. *άνεμος* και *πόλεμος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Μάχη σε ανοιχτό χώρο, ακροβολισμός: *εγένοντο ουν καθ' εκάστην ημέραν ανεμοπόλεμοι και συμπλοκαί καβαλλαρικαί* αυτ. 720.

***ανεμοπολεμώ.**

Από το ουσ. *ανεμοπόλεμος*.

Μάχομαι σε ανοιχτό χώρο, ακροβολίζομαι (Πβ. και Τωμ., Αθ. 76, 1976/1977, 366): *Εις τούτο αποκόψασιν να υπάν εις το μπόριο όσοι αγαπούν και ορέγονται να ανεμοπολεμήσουν* Χρον. Τόκκων 2549.

***ανεμοστροφή** η.

Από τα ουσ. *άνεμος* και *στροφή*.

Ανεμοθύελλα: *εκατέβη ανεμοστροφή* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. η' 23.

ανεμπαίζω· στο τυπολ. πρόσθ.: αόρ. *α ν έ μ π α ι ξ α,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 291r· υποτ. αορ. *ε ν ε μ π α ί ξ ε ι,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 259v.

***ανεπαυξήτως,** επίρρ.

Από το επίθ. *ανεπαύξητος,* που απ. σε παπυρ. (L-S).

Χωρίς να μπορεί κάπ. να προσθέσει κ.: *διορίζεται, ίνα κατέχη ... η ... μονή ... τα ανωτέρω ... αναφαιρέτως, ανεπαυξήτως και αναποσπάστως* Γράμματα Μετεώρ. 57.

***ανεράιδα** η, βλ. ά. Λεξ. *νεράιδα*.

ανέργητος. στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: αν δεν πρόκειται για ανομοίωση.

***ανεστόλιστος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *αστόλιστος*.

ανευχαριστία η· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **3**) Αγνωμοσύνη: *από την ανευχαριστίαν μας απαλησμονήσαμεν τες ευεργεσίες σου* Χριστ. διδασκ. 434.

***ανεψήφιστα,** επίρρ., βλ. ά. Λεξ. *αψήφιστα*.

***ανεψηφώ,** βλ. *αψηφώ*· πβ. λ. *αναψηφισμένος*.

ανεψιά η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *ανιψία,* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 196.

ανθόμοιος, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: τ. *αντόμοιος* που απ. σε έγγρ. του 1116.

***άνθρακας** ο.

Το αρχ. ουσ. *άνθραξ*.

Αναμμένο κάρβουνο: *ώσπερ τα σεραφείμ έλαβαν τον θείον άνθρακαν από το θυσιαστήριον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 397r.

ανθρωπόμορφος, επίθ.· στις Προσθ. του Β' τόμ. στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 190, κριτ. υπ.).

***ανικώ,** βλ. ά. Λεξ. *νικώ,* (I).

***ανιψία** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ανεψιά*.

ανοίγω· στο σημασιολ. στη σημασ. **Β' 3α**) πρόσθ. το παράθ.: *και το καράβι από την βία ήλθε γοργά ν' ανοίξει* Ριμ. Απολλ. (Βεν.) [593] και **11**) Φρ. *ανοίγει η ζωή μου* = ευοδώνεται, βελτιώνεται ο βίος μου: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [655].

άνοιξις η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **4**) Παύση αποκλεισμού, άρση της απαγόρευσης εξόδου από τόπο: *εδόθη η ελευθερία και η άνοιξις της χώρας* Byz. Kleinchron. Α' 510[38]· στο σημασιολ. **1α** πρόσθ. το παράθεμα: *Εις την άνοιξιν του μνήματος* (εννν. έδωκα) L. *10* Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 34α.

***αντάνικος,** επίθ.

Το παλαιότ. ιταλ. andanico ‹ βυζ. *ινδανικός* (σίδηρος). Για τις λ. *ινδανικός* και andanico βλ. Kahane-Austin, Byz.-Met. 1, 1946, 181-7 (=Kahane, Graeca et Romanica Α' 177-183), Theodoridis, BZ 64, 1971, 61-4, Kahane, Sprache 380, Kahane, Ill. Class. st. 6, 1981, 401.

(Προκ. για το σίδερο) ενισχυμένος με πρόσμιξη ατσαλιού· δυνατός, ανθεκτικός: *ομοίως οι βραχιόνες του ήσαν συναρμοσμένοι με σίδερον αντάνικον, ποσώς δεν ελυγούσαν* Χρον. Τόκκων 3353.

αντηλάρισμα το· στο ετυμολ. πρόσθ.: για άλλη ετυμ. πβ. Αλεξ., Κρητολ. 2, 1976, 155-6.

αντί, πρόθ.· στο τυπολ. στον τ. *σαντίς* πρόσθ.: Μαχ. 82[11]· στο ετυμολ. πρόσθ.: Στην Κύπρο και τ. *'ντις* (Χατζ., Διασπ. Β' 91)· στη σημασ. **1** πρόσθ. το παράθ.: *να μείνει η κυρά, πριν χαρεί, χήρα, και να 'ναι πικρί' αντίς* (έκδ. *πικρίαν της χαράς*· διόρθ. Χατζ., Διασπ. Β' 90) *χαράς και λύπην απαρηγόρητον* Μαχ. 330[11]· επίσης μετά τη σημασ. **1** πρόσθ. την έκφρ. *έχω κάπ. άντιτα του κορμιού μου* = αγαπώ κάπ. όπως τον εαυτό μου: *Αυτάδελφος ήτον μπασιά κείνου του Παγιαζίτου, οπού τον είχεν αμιράς άντιτα του κορμί του* Χρον. Τόκκων 3187.

αντιβολώ· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *δέομαι και αντιβολώ να με κάμουν ετούτην την ευεργεσίαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 370.

αντιδονώ· στον τ. *αηδονώ* πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Βελ. 447 (έκδ. *αεί δονούσαν·* διορθώσ.). — Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *δονώ*.

αντιδονώ· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 79 σχόλ. στ. 38].

***αντικαλώ.**

Το αρχ. *αντικαλώ*.

Καλώ (για να ανταποδώσω): *όταν κάμεις τραπέζι γιοματινόν ή δείπνον, μην καλείς τους φίλους σου μήτε τους αδελφούς σου ... μήπως κι αυτοί σε αντικαλέσουν και σε ανταποδώσουν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ιδ' 12.

αντικάνισκον το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. *κανίσκιον* και τα συναφή βλ. όσα σημειώνονται στον Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 65 σημ. 115.

αντιλέγω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **5**) Αντιφρονώ, απειθαρχώ: *οι ... στρατιώται αποστήσονται ... τω ιδίω βασιλεί αντιλέγοντες* Σεισμολ. (Oikonomu) 17.

***αντιλογεύς** ο.

Από την πρόθ. *αντί* και το αρχ. ουσ. *λογεύς*.

Εναντιολόγος· ταραχοποιός, επαναστάτης: *Εάν ... νυκτί γένηται* (ενν. *σεισμός*), *αντιλογείς έσονται εν τοις δήμοις του αυτού τυράννου ... ταραχαί δέ παρά τους δήμους* Σεισμολ. (Oikonomu) 15.

αντιμήνσιον το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *α ν τ ι μ ή σ ι ο ν,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 399r.

***αντιμήσιον** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αντιμήνσιον*.

αντίον το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Πιθ. ο τ. *αττίον* μη γνήσιος (βλ. V. Tiftixoglu, BZ 67, 1974, 21 σημ. 88).

***αντιπροσώπως,** επίρρ.

Η λ. στον Αριστ. (L-S, λ. *ανριπρόσωπος*).

Με τρόπο που να είναι το ένα απέναντι στο άλλο: *Η Καινή Διαθήκη ... εν ή αντιπροσώπως το τε θείον πρωτότυπον και η ... γενομένη μετάφρασις άμα ετυπώθησαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 363.

αντίτυπος ο· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *Τον Ερκούλιον εποίησαν αφέντην να ορίζει· αντίτοπον τον έκαμαν* Χρον. Τόκκων 3695.

αντίφασις η· για τη σημασ. της λ. πβ. P. Schreiner, Βυζαντ. 13, 1985, 287.

ανύπαντρος, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθ.: *οι ανύπαντροι οπού δεν έχουν* (ενν. *γυναίκα*) *τι να κάμουν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 380r.

αξάγι(ν) το· να διορθωθεί το παραπ. σε: βλ. *εξάγιον*.

***αξαδέλφη** η, βλ. ά. Λεξ. *εξαδέλφη*.

***αξαμάρι** το, βλ. ά. Λεξ. *ξαμάρι*.

***αξαναγκαλώ,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναεγκαλώ*.

***αξαναέρχομαι,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναέρχομαι*.

***αξαναζητώ,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναζητώ*.

***αξανακαινώνω,** βλ. ά. Λεξ. *ξανακαινώνω*.

***αξανακράζω,** βλ. ά. Λεξ. *ξανακράζω*.

***αξανακτυπώ,** βλ. ά. Λεξ. *ξανακτυπώ*.

***αξαναλαμβάνω,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναλαμβάνω*.

***αξαναλέγω,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναλέγω*.

***αξαναπαίρνω,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναπαίρνω*.

***αξαναποιώ,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναποιώ*.

***αξαναπολεμώ,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναπολεμώ*.

***αξαναπουλώ,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναπουλώ*.

***αξαναρωτώ,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναρωτώ*.

***αξανασπώ,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *εξανασπώ*.

***αξαναστρέφω,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναστρέφω*.

***αξαναφέρνω,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναφέρνω*.

αξάφνου, αξάφνω· να βελτιωθεί το παραπ. σε: βλ. *εξάφνου, εξάφνω*.

***αξινάρης** ο.

Από το ουσ. *αξίνη* και την κατάλ. *-άρης*.

Αυτός που χειρίζεται την αξίνα: *εκοιμήθη ο δούλος του Θεού Μανθαίας ιερομόναχος αξινάρης* Νεκρολ. φ. 157r.

αξινάριν το· στο τυπολ. στο λ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 308, κριτ. υπ.).

***αξούριστος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αξύριστος*.

***αξύριστος,** επίθ.· *α ξ ο ύ ρ ι σ τ ο ς,* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 168v.

Από το στερ. *α-* και το *ξυρίζω*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Που δεν ξυρίστηκε: *περπατεί ένθεν κάκείθεν ... γυμνός, ξυπόλυτος, αξούριστος* αυτ. 165v.

απαθής, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3**) Καλοπροαίρετος· δίκαιος, νόμιμος: *εν τούτω και ο απαθής ανεύθυνος πλούτος φαίνεται εάν, παρόντος του πλούτου, καλώς τούτω χρησώμεθα* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 117[14].

***άπαιδος,** επίθ.

Από το στερ. *α-* και το ουσ. *παιδί*. Η λ. και σήμ. (ΙΛ).

Που δεν απέκτησε απόγονο: *ο Ιακώβ ... ηπήρε γυναίκα και παιδία δεν έκαμε και αποθνήσκει άπαιδος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 217^{v}.

απαληθινός, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: τ. *απαλεθενός* (= γνήσιος) και σήμ. στην Κάσο (Παπαμανώλη Παραδοσ. κόσμημα, σ. 39).

απαλόν το· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ζήνου, Βατραχ. 376.

***απαλός,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *απαλός*. Η λ. και σήμ.

1) Τρυφερός, μαλακός: *όταν οραμάι γενούσι τα κλαδιά της απαλά και φυτρώσει τα φύλλα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κδ' 32. **2**) Απαλός στην αφή: *άνθρωπον στολισμένον με απαλά ρούχα* αυτ. ια' 8.

***απαμελώ.**

Από το αρχ. *απαμελούμαι*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (ΙΑ).

Αμελώ: *Αν θέλετε εκδίκησις να γένει, μη αργούμε, αλλ' ας εμπούμε σ' ορδινιά και μη απαμελούμε* Ζήνου, Βατραχ. 216.

***απανδρειά** η, βλ. ά. Λεξ. *πανδρειά*.

***απανεμία** η, Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [875]· *α π α ν ε μ ι ά.*

Από το επίθ. *απάνεμος* και την κατάλ. *-ία*. Ο τ. στο Somav. και σήμ.

Τόπος που προστατεύεται από τον άνεμο· (μεταφ.) προστασία, περιποίηση: *Είντα καλό μπορώ να δω δίχως την συντροφιάν τους, να λείπω από το σκέπος τους και την απανεμιάν τους* αυτ. [1022].

***απανούργευτος,** επίθ.

Από το στερ. *α-* και το μτγν. *πανουργεύομαι*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και στο Etymologicum Magnum (L-S).

Που δεν είναι πανούργος, ειλικρινής: *τίθημι και ποιώ εκουσίᾳ μου τη βουλή και απλουστάτῃ και απανουργεύτῳ γνώμῃ* Ιστ. Ηπείρ. Πρόλ. 5. — Πβ. και ά. *απάνουργος*.

απανταίνω· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 133^{r}, 185^{r}.

απαντέχω· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *υ π α ν τ έ χ ω,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 380^{v}· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τον τ. *υπαντέχω* βλ. Georgac., Glotta 36, 1957, 186. Ο τ. *'παντέχω*, καθώς και τ. *μαντέχω*, και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 713, λ. *παντέχω*, Φαρμακίδης, Γλωσσάρ. 416).

***απανώγραμμα** το.

Από το επίρρ. *επάνω* >*απάνω* και το ουσ. *γράμμα*. Η λ. και σήμ. Πβ. μτχ. *απανωγραμμένος* στο Βλάχ.

Επιγραφή: *Δείξετέ με ένα δηνάρι· τίνος εικόνα έχει και απανώγραμμα; Απεκρίθησαν και είπαν: «Του καίσαρος...»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. κ' 24.

***απανωθιό,** επίρρ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *επανωθιό*.

***άπαξ,** σύνδ.

Το αρχ. επίρρ. *άπαξ*. Η λ. και σήμ. ως σύνδ. σπαν.

Μια και, αφού: *άπαξ έδωσέ του την αυτεξουσιότητα, ... έδωσε και πέντε αισθήσεις* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 28^{r}.

απαραλλάκτως· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *απαραλλάκτως εξ εκείνου ... γενομένη μετάφρασις* Μαξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 363.

***απαρασαλεύτως,** επίρρ.· *απαρασαλεύθως*.

Από το επίθ. *απαρασάλευτος*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.).

Αναφαίρετα, αδιάσειστα: *(ίνα) έχωσι δέ τούτον* (ενν. *τον μύλωνα*) *οι ενασκούμενοι μοναχοί ... αναποσπάστως και αναφαιρέτως και απαρασαλεύθως* Γράμματα Μετεώρ. 44.

***απαροτριώ.**

Η λ. στη Σούδα (Steph., Θησ., λ. *απαροτριάω*).

Οργώνω· καλλιεργώ: *και πώς έχει απαροτριάσει την χώραν σου;* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 121^{4}.

***απατού,** επίρρ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *απαυτού*.

απαυτού, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *απατού,* Κατζ. Γ' 529, 532.

απεδώ, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *α π ό δ ω,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 315^{v}.

***απείθεια** η· *α π έ θ ε ι α?*

Το αρχ. ουσ. *απείθεια*. Η λ. και σήμ.

Ελευθερία για δράση: *όπου* (έκδ. *οπού*· διορθώσ.) *και αν αφέντεψεν ο δούκας ο αφέντης ετίμησεν, επρόκοψεν τους άρχοντες του τόπου. Τα κάστρη του, οι χώρες του επλούτηναν οι πάντες οπού ουδέν φθάνουν προς εσάς διά τον έναν δέκα. Ελευθερίες έχουσιν, απέθειες μεγάλες, ‹καθώς› και άλλα πολλά καλά* Χρον. Τόκκων 1387.

απεκείθε(ν), επίρρ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **6**) Έκφρ. *αποκείθεν οπού* = (χρον.) αφότου: *ο Ροβοάμ οπού απέθανεν αποκείθεν οπού εβασίλευσεν δεκαεπτά χρόνους εις την Ιερουσαλήμ* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 206^{v}.

***απελέκητος,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *απελέκητος*. Η λ. και σήμ.

Που δεν έχει πελεκηθεί, ακατέργαστος: *τον ναόν εκείνον τον έκτισεν με λιθάρια απελέκητα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 200^{r}.

απελπίζω· για τη σημασ. **2** βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 154 σχόλ. στ. 1829].

απέμπροσθεν, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *απέμπροστε,* Χρον. Τόκκων 8906.

***απένθεν,** επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *από* και του αρχ. επιρρ. *ένθεν*.

Αποδώ· έκφρ. *απένθεν κακείθεν* = αποδώ κι αποκεί: *Απένθεν κακείθεν τα καλώς ειρημένα συλλέξας* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 2^{v}.

απεργάζομαι· στο ετυμολ. πρόσθ.: η λ. και σήμ. στη Λήμνο, στον τ. *απιργάζουμ'* (Κρεκούκιας, ΛΔ 14, 1982, 17).

***απερίγραπτος,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *απερίγραπτος* (Lampe, Lex. και Sophocl.). Η λ. και σήμ.

Που δεν μπορεί να περιγραφεί: *να εγνωρίσει ... τον Θεόν πως είναι ... και απερίγραπτος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 59ʳ.

απερίκοπος, επίθ.· ο van Gemert [Φαλιέρ., Ιστ. σ. 181] ετυμολογεί από το προθετ. α- και το *περικόπτω* και ερμηνεύει: απόμακρος, παράμερος.

***απεσκίασμα** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αποσκίασμα*.

***απεσταλμένος,** μτχ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αποστέλλω*.

απήτις, σύνδ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *α φ ό ν τ ι ς,* Αχιλλ. Ο 252 και: *α φ ο ύ τ ι ς,* Λίβ. Esc. 536, 1435.

***απιθαμή** η, βλ. ά. Λέξ. λ. *πιθαμή*.

απλαζίρι(ν)· το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Kahane, DOP 36, 1982, 137, 140.

άπλικτον το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. βιβλιογρ. στον Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 65 σημ. 114.

απλός, επίθ.· στο τυπολ. στον τ. *α π λ ύ ς,* πρόσθ.: Χρον. Τόκκων 1948.

απλώς· στο σημασιολ. **3β** πρόσθ.: *απλώς μαινομένη επ' αυτῷ είπεν ...* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 131[14].

από, πρόθ.· στο σημασιολ. **12** πρόσθ.: *υμείς από κόπου εστέ και από οδού πολλής* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 139[27].

***απόβλεψις** η.

Από το *αποβλέπω*. Η λ. στα Γεωπονικά (L-S).

Ενατένιση· σκοπός, στόχος: *εμάς φθάνει να έχομεν απόβλεψιν εις την δόξαν του Κυρίου και ωφέλειαν της εκκλησίας* Κύριλλ. Κων/π. σ. 375.

αποβολή η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Εξορία, διώξιμο: *εάν σεισμός γένηται εν ημέρα ... αποβολή και ταραχαί λαού ... δηλοί* Σεισμολ. (Oikonomu) 95-6.

αποβραδίς, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τις παραπ.: Αρσ., Κόπ. διατρ. [760, 1360]· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθ.: *όλ' η αρμάτα σμίγει κι έρχεται προς τα Πάταρα κάτεργα και σταλάρου αποβραδίς και μένουσι να 'μπουσι να τα πάρου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 414[20].

***αποδεκτικός,** επίθ.

Από το *αποδέχομαι*. Η λ. τον 5. αι. (Steph., Θησ. και Lampe, Lex.).

Που μπορεί να δέχεται (κ.): *πάσα ένα κορμί ... έχει τέσσαρες επιστήμες και χάριτας βεβαιωμένες εις αυτό διά το στοιχείον. Η πρώτη είναι ορεχτική, η δευτέρα είναι αποδεκτική, η τρίτη είναι χωνευτική, η τετάρτη είναι διωχτική* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 41ʳ.

***αποδιαβάζω,** βλ. ά. Λεξ. *επιδιαβάζω*.

***αποδρομού,** επίρρ.

Από την πρόθ. *από* και τη γεν. του ουσ. *δρόμος*.

Με κυνήγι, τρέξιμο: *και τον λαγόν στο ανήφορον αποδρομού τον σώνουν* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 36.

***απόδω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *απέδω*.

***αποεξωθιό,** επίρρ.· *α π ο ο ξ ω θ ι ό.*

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *από* και του επιρρ. *εξωθιό*. Η λ. σε διάφορους ιδιωμ. τ. και σήμ. (ΙΛ, λ. *απέξωθεν* και Γιανκουλλή, Ποιητάρ. 400).

Έκφρ. *αποοξωθιό μου* = εκτός από μένα: *εσύ εδείχτης να ξέρεις ότι ο Κύριος αυτός ο Θεός δεν είναι πλια αποοξωθιό του* Πεντ. Δευτ. IV 35.

αποθαινίσκω· στον τ. *απεθηνίσκω* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 16ʳ, 19ᵛ.

αποθαίνω· στο τυπολ. πρόσθ.: μτχ. *α π ο θ α ν ό ν τ α ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 206ᵛ.

***αποθανόντας,** μτχ. βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αποθαίνω*.

αποθέτω· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ.: **4**) Βάζω κάπ. να πλαγιάσει· τον ρίχνω κάτω: *'Εθεσεν και αποθέσεν τους, κανένα δεν αφήκε* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 90.

αποκαθιστώ· στη σημασ. **Α' 4β** «ρυθμίζω» πρόσθ.: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 832.

απόκοτα, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *απόκουτα,* Χρον. Τόκκων 3802.

απόκοτος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *απόκουτος,* Χρον. Τόκκων 53, 464, 949, 1063, 3552, 3769.

***απόκουτα,** επίρρ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *απόκοτα*.

***απόκουτος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *απόκοτος*.

αποκρατώ· στο σημασιολ. **Β'** Αμτβ. πρόσθ. τις σημασ.: **3**) Εμμένω σε κάπ. συνήθεια, άποψη, γνώμη: *ο Θάρρας στον καιρόν αυτόν εδωλολάτρει, σ' αυτήν την γνώμην και Αβραάμ καμπόσον εποκράτει* Χούμνου, Κοσμογ. 582. **4**) (Χρον.) διαρκώ, εξακολουθώ, συνεχίζομαι: *Εν δέ τη Ρόδῳ και Κρήτη τοσούτον απεκράτησεν ο θάνατος ... ώστε αριθμούμενος ο περί αυτήν πεσούμενος λαός ευρέθη χιλιάδες ιθ'* Byz. Kleinchron. A' 666²· *Αντάμα με τον Ισραήλ την νύκταν επορπάτει* (ενν. το φωτεινόν νέφαλον), *ως τ' αποξημερώματα η ακτίς του εποκράτει* Χούμνου, Κοσμογ. 2474.

***απολάθου,** επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *από* και του ουσ. *λάθος* κατά άλλα επιρρ. σε -ου. — Πβ. κατά ά. *απολιγού, αποσπερού*.

Κατά λάθος: *εγίνετον το πράγμα απολάθου* Χρον. Τόκκων 3265.

απολιγού, επίρρ.· στο σημασιολ. **β** πρόσθ. το παράθεμα: *αυξύνθησαν απολιγού* (έκδ. *από ολιγού*) Χρον. Τόκκων 3058.

απολογούμαι· να αγνοηθεί ο τ. *απιπλογούμαι* (πρόκειται για τυπογρ. λάθος έκδ. κειμ.· βλ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. XVI]).

***απομαυρώνω.**

Από την πρόθ. *από* και το *μαυρώνω*. Πβ. L-S, λ. *απομαύρωσις*.

(Προκ. για μάτια) μαυρισμένος: *ούς οφθαλμούς είχες χαρωπούς και γλυκείς, εσβεσμένους νυν και απημαυρωμένους από της καμιναίου φλογός* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 764, κριτ. υπ.).

απομεινάρης, επίθ. και ουσ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: ουδ. *απομονάρι,* Διαθ. 17. αι. 3[248] και στο σημασιολ. **Α'** (*Ε*πιθετ.) το παράθεμα: *χάσαμε τ' απομονάρια μας παιδιά* Διαθ. 17. αι. 3[86].

***απομονάρι,** επίθ. ουδ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *απομεινάρης*.

***αποοξωθιό,** επίρρ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αποεξωθιό*.

αποπέρα, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *α π ό π ε ρ α*· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τον τ. *απόπερα* βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 145 σχόλ. στ. 1661]· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *βαστά την* (ενν. *την γέφυραν*) *μονοκέρατον απόπερα έως πέρα* Διγ. (Αλεξ. Στ.) 1661.

***απόπιμα** το.

Από το *αποπίνω* και την κατάλ. *-μα*. Για τη λ. βλ. Du Cange. Η λ. στο Somav. και σήμ. (ΙΑ).

Το υπόλοιπο από πόση (νερού): *είτις τον απανταίνει* (ενν. *τον Λωτ*) *να του γυρέψει νερόν να πιει να του δίδει, και έπειτα να το χύνει και να υπαγαίνει να μεταφέρνει, εις τρόπον ότι να το ποτίζει με νερόν οπού τινάς να μην το έχει απόπιμα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 133[r].

***αποπίπτω.**

Το αρχ. *αποπίπτω*.

(Εδώ μεταφ.) χάνομαι, εξολοθρεύομαι: *εάν σεισμός γένηται ... πολλοί άνθρωποι αποπέσουσι και πολεμήσει έθνος επί έθνος* Σεισμολ. (Oikonomu) 40.

***αποπληρωμή** η.

Από το *αποπληρώνω*. Τ. *αποπλερωμή* στο Βλάχ. και σήμ. (ΙΑ). Η λ. και σήμ.

Ολοκλήρωση, εκπλήρωση, τελείωμα: *Οπόταν εγύρισε ο Ηρώδης από την Ρώμην και ήλθε εις την Ιερουσαλήμ, το κακόν οπού είχεν βάλει εις το νουν του να κάμει ηθέλησε ότι να έλθει εις αποπληρωμήν, και στέλνει ... να σκοτώσουν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 243[v].

αποπόθεν, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *α π ο π ο ύ θ ε ν,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 101[v].

αποσκίασμα το· για τον τ. *απεσκίασμα* βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 147 σχόλ. στ. 1679].

***αποσκοτίζω.**

Το μτγν. *αποσκοτίζω*.

Απομακρύνω τη σκοτούρα από κάπ.: *του ιλίγγου αποσκοτισθέντες* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 702, κριτ. υπ.).

***αποσπερί,** επίρρ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αποσπερίς*.

***αποσπερίς,** επίρρ.· *α π ο σ π ε ρ ί,* Gesprächb. 46[849].

Από το επίρρ. *αποσπέρας* αναλογ. με επιρρ. σε *-ίς* (Βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 225). Για τον τ. βλ. Χατζιδ., ό.π. Β' 433. Η λ. στο Somav. (λ. *αποσπέρας*) και σήμ.

Το βράδι (επιρρ.): *αποσπερί ή το μεσάνυκτον ή όταν λαλεί το ορνίθι ή το ταχύ* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. ιγ' 35.

αποστέλλω· στο τυπολ. πρόσθ.: μτχ. *α π ε σ τ ε λ μ έ ν ο ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 158[r].

***αποστομώνω,** Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. α' 25, κβ' 12.

Το μτγν. *αποστομόω*. Η λ. και σήμ.

Ι' (Ενεργ.) αναγκάζω κάπ. να σιωπήσει: *ήκουσαν ότι αποστόμωσε τους Σαδδουκαίους* αυτ. Ματθ. κβ' 34. **ΙΙ** (Μέσ.) παύω να μιλώ, «χάνω τη μιλιά μου»: *ο Ιησούς τον είπεν: «Αποστομώσου»* αυτ. Λουκ. δ' 35.

αποσώζω· στο σημασιολ. πρόσθ.: (Ενεργ.) προσκομίζω κ.: *ούτοι γαρ ευκόλως εισέρχονται εις τον παράδεισον και αποσώζουσι τα χρήματα προς τους βασιλείς* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 155[2].

***αποτά,** πρόθ.

Από τη συνεκφ. *από τα*.

Από (αφαίρεση από το όλον): *αποτ' εσάς ποίος να ήτον πατέρας;* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ια' 11.

αποταγή η, **(Ι)**· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. Darrouzès (Polychron. Dölger 160, αρ. εγγρ. 6[21-8]), καθώς και Βαρναλίδη, Χαριστ. 210 σημ. 534.

αποταγή η, (Ι)· στο σημασιολ. πρόσθ.: **β)** καταφυγή σε μοναστήρι: *χρόνων ων οκτώ και δέκα γενόμενος, απέδρασα εκ του οίκου μου και εγενόμην μοναχός. Μετά δέ είκοσι χρόνους της εμής αποταγής ... συνεγραψάμην* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 165[24].

***αποτάν,** σύνδ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αφόντας*.

αποτάσσω, (Ι)· στο σημασιολ. **1** πρόσθ.: *αποταξάμεναι γαρ* (ενν. *τον Σατανά*) *εν τω μοναστηρίω της Παναγίας Θεοτόκου* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 159[17].

αποταχιά, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *τ ο α π ο τ α χ ί α,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 167[r], 193[r], 241[r]-241[v] και: *τ ο α π ο τ α χ ι ά,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 173[r].

***αποταχινή** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αποταχινός*.

αποταχινός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 65[r]· στο σημασιολ. πρόσθ.: — Το θηλ. ως ουσ. = πρωί (Η σημασ. και σήμ., ΙΑ στη λ. **2β**): *μίαν αποταχινή εβγήκε* (ενν. *ο Γολιάθ*) *αγνάντια εις τα φουσσάτα των υιών Ισραήλ και λέγει τους* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 189[r].

αποτινάσσω· στο σημασιολ. **Β′** (Μέσ.) πρόσθ. τη μτβ. και μεταφ. χρ. του ρ. = πετώ μακριά, απομακρύνω από τον εαυτό μου κ. άχρηστο: *εστράφη και είπε τον ότι εγώ αποτινάσσομαι την αμαρτίαν από πάνω μου* Χρονογρ. (Λαμψ.) 245.

αποτομώ και **-μίζω**· το ά. να διατυπωθεί ως εξής: **αποτομίζω**· *ν' αποτομίσουν*, Διγ. (Trapp) Gr. 393, εσφαλμ. γρ. αντί *να ποταμίσουν* (Πβ. Andr., Lex., λ. *ποταμίζω* και βλ. Προμπονάς, Ακριτικά Α′ 215).

αποτρέχω· στο σημασιολ. **1** πρόσθ.: *λαβών μόνον τούτον* (ενν. *τον βουν*) *σοι απότρεχε* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 121[7].

***απουλιέζικος,** επίθ.· *'π ο υ λ ι έ ζ ι κ ο ς.*

Από το εθν. *Απουλιέζος* και την κατάλ. *-ικος*.

Που κατάγεται από την Απουλία: *Την πηγούναν ταύτην, τήν θωρούμεν ημείς, να την χέσουν τρεις γαϊδάροι 'πουλιέζικοι* Σπανός (Eideneier) D 1196.

αποφεύγω· πρόσθ. ότι η σημασ. **4** = «απομακρύνομαι» απαντά και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Γ. Ι. Τσουκνίδα, περιοδ. Θεοδρόμος 2, 1985, 267-70).

***απόχυμα** το.

Το μτγν. ουσ. *απόχυμα*. Η λ. και σήμ.

Εκροή· (εδώ) δημιούργημα: *ο ήλιος έναι απόχυμα της ημέρας εκείνης της πρώτης* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 47[v].

απόχυσις η· στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 442, κριτ. υπ.).

άπταιστος, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. και στο Du Cange.

απώλεια η· στη σημασ. **2** πρόσθ.: **β**) πλάνη: *Πολλοί φιλόσοφοι εγελάσθησαν και έπεσαν εις πολλήν απώλειαν διά την γέννησιν των ψυχών* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 71[r].

'Αραβος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: (πληθ.) *Α ρ ά β ο ι*, Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) 216[3].

***Αρανιώτης** ο.

Για το πράγμα βλ. Μητροπολίτη Χρύσανθο, ΑΠ 4-5, 1933, 253.

Ονομασία τουρκικού φύλου: *απήλθον εις την Κωνσταντινούπολιν διά το κούρσον, ό εποίησαν τα αζάπικα παρασκάλμια τους Αρανιώτας* Πανάρ. 76[25].

Αράπης ο, (Ι)· στο τυπολ. πρόσθ.: Πουλολ. (Τσαβαρή) 9 ΑΖ, 'Εκθ. χρον. 68[24], Τζάνε, Κρ. πόλ. 169[24], 571[18], 572[15].

Αρβανίτης ο· στο τυπολ. πρόσθ. τις παραπ.: Byz. Kleinchron. Α′ 385[34], 574[18], Τριβ., Ταγιαπ. 238· στον τ. *Αλβανίτης* πρόσθ.: Byz. Kleinchron. Α′ 242[6], 249[35], 555[5], Ιστ. Ηπείρ. IV[3,11,15], VIII[2,3,6,7], Χρον. Τόκκων 636, 1189, 2288, κ.π.α.· στο σημασιολ. **β** πρόσθ. το παράθεμα: *το αυτό έτος απίστησαν οι Αλβανίτες του Μορέως* Byz. Kleinchron. Α′ 250[41].

***Αργείος** ο, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ. α, Κ [152 (έκδ. *Αργούς*· βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αργός*, ΙΙ), 158, 200, 241, 263, 273], κ.π.α.

Το αρχ. εθν. *Αργείος*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος του 'Αργους: *επαρέδωσαν οι Αργείοι την χώραν του 'Αργους εις τας χείρας των Τούρκων* Byz. Kleinchron. Α′ 254[60].

***Αργίτης** ο.

Από το τοπων. *'Αργος* και την κατάλ. *-ίτης*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος του 'Αργους: *οι Τούρκοι συνάξαντες τους Αργίτας συν γυναιξίν και τέκνοις εξώρισαν αυτούς εις την Τουρκίαν* Byz. Kleinchron. Α′ 684[2].

***αργολογώ.**

Από το επίθ. *αργός* και το *-λογώ*. Η λ. του 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *αργολογέω*) και σήμ. (Σταματ.).

Φλυαρώ: *παύσατε του αργολογείν και μετεωρίζεσθαι* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XII 96.

***Αργός,** (ΙΙ)· *Α ρ γ ο ύ ς*, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Κ [152], πλάσμα αντί *Αργείους*. —Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *Αργειος*.

αργυροκούδουνο το· για τη σημερ. χρ. βλ. και Παπαμανώλη, Παραδοσ. κόσμημα, σ. 39.

αργυροτζάπωτος, επίθ.· γρ. *αργυροτσάπωτος*. Στο ετυμολ. να αντικατασταθεί η λ. *ζαπώνω* με το *τσαπώνω*. Για την ετυμ. βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 246, λ. *τσαπωμένος*].

***αργυροτσάπωτος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αργυροτζάπωτος*.

***αρέμβαστος,** επίθ.

Από το στερ. α- και το *ρεμβάζω*.

Που δε συμπεριφέρεται τυχαία, αλόγιστα: *αλλά και τον εις Θεόν υμνητήριον και προς πάσαν ανάγκην αρέμβαστος* (ενν. *ην ο Βαλδουίνος*) Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 790, κριτ. υπ.).

αρέστα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Kahane, DOP 36, 1982, 137.

***άρθηκας** ο, βλ. ά. Λεξ. *νάρθηκας*.

***αρθριτικός,** επίθ.· *α θ ρ ι τ ι κ ό ς.*

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Που πάσχει από αρθρίτιδα: *τας εκστραμβουλισμένας χείρας εκείνου τας αθριτικάς* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 738, κριτ. υπ.).

αριθμισμός ο· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *Φουσσάτα είδε κι εγνώμιασεν, αριφνισμόν ουκ είχαν* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 67.

Αρκαδινός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Χρον. Μορ. Η 1788, Χρον. Μορ. Ρ 1782· στο σημασιολ. διάβ.: Ο κάτοικος της Αρκαδιάς (= αρχ. Κυπαρισσία) και πρόσθ. το παράθ.: *Οι Αρκαδινοί εξήτησαν συμπάθιον να έχουν* Χρον. Μορ. Ρ 1788.

άρκλα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 6[r]· στο σημασιολ. πρόσθ.:

3) Η Κιβωτός (του Νώε): *όρισε* (ενν. *ο Νώε*) *και έκοπτε τα ξύλα διά να κάμει την άρκλαν, ήγουν την Κιβωτόν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 95^{v}.

***αρκλί(ον)** το, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 147^{r}.

Από το ουσ. *άρκλα* και την κατάλ. *-ί(ον)*. Η λ. και σήμ. στην Κάτω Ιταλία (Βλ. ΙΛ, λ. *αρκουλί*).

Θήκη: *έκαμάν του ένα αρκλόπουλο και έβαλε και εκρέμασέ το εις ψηλόν τόπον και εκεί μέσα έβαλαν τον νόμον, το οποίο αρκλόπουλο το έκραζαν αρκλί της ητοιμασίας και διαθήκης του Θεού* αυτ. φ. 181^{r}.

***αρκλόπουλο(ν)** το. — Πβ. *αρκλίτσα, αρκλίτσιν*.

Από το ουσ. *άρκλα* και την κατάλ. *-πουλον*. Η λ. σε τυπικό μονής του 1159 (Βλ. Ευστρατιάδη, Ελλην. 1, 1928, 310).

Μικρό κιβώτιο: *έκαμάν του ένα αρκλόπουλο ... και εκεί μέσα έβαλαν τον νόμον, το οποίο αρκλόπουλο το έκραζαν αρκλί της ητοιμασίας και διαθήκης του Θεού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 181^{r}· *κάνει* (ενν. *ο Αβραάμ*) *έναν αρκλόπουλον και πισσώνει το καλά και βάνει ... τον Μωυσήν μέσα και ... ρίχνει το εις τον ποταμόν* αυτ. 154^{v}.

αρμάτα η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Εκστρατεία: *ο Δαβίδ ... έκαμε αρμάτα κατά τους υιούς του Ααρών* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 196^{v}.

***αρμάτωτος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αναρμάτωτος*.

***αρμοσιά** *η*.

Από το *αρμόζω* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. και σήμ. (Βλαστού, Συνών. 67, 77).

Κλείδωση (του σώματος): *'Επεψεν εις το σπίτι του κι εφέραν του βοτάνι* (έκδ. *βοτάνου*· διορθώσ.) *κι αλείφει την στες αρμοσές κι είδε και θε να γιάνει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [990].

***Αρμουροπούλης** ο.

Από το κύρ. όνομ. *Αρμούρης* και την κατάλ. *-πούλης* (‹ *-πούλος*).

Ο γιος του Αρμούρη: ***και τότε πάλιν το παιδίν, και τότε ο Αρμουροπούλης*** Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 147.

***αρμυρίζω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αλμυρίζω*.

άρπαγμα(ν) το· στο ετυμολ. πρόσθ.: η λ. στον τ. *άρπαγμα* και σε Νεαρά Κωνσταντίνου Θ′ Μονομάχου (1044) (Βλ. Νεράντζη-Βαρμάζη, Ελλην. 35, 1984, 267).

***άρραφος,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *άρραφος*. Η λ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και σήμ. στον τ. *άραφτος*.

Ο μη ραμμένος, που δεν έχει ραφή: *ήτον άρραφος* Μαξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. θ′ 23.

αρσενικός· στο τυπολ. πρόσθ.: *α ρ σ ι ν ι κ ό ς*, Νεκρολ. φ. 70^{r}, 124^{r} δις, 228^{r}, 31^{r}, 238^{v}, 240^{r}· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *αρσινικός* και σήμ. ιδιωμ. (ΙΛ, λ. *αρσενικός*). Ο τ. *ασιρνικός* σε έγγρ. του 16. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 215^{68}) και σήμ. στην Κρήτη (Πιτυκάκης Μ., Αμάλθ. 9, 1978, 281).

***αρσενοκοιτώ.**

Το μτγν. *αρσενοκοιτέω* (Lampe, Lex).

Συνέρχομαι ερωτικώς (υποκ. αρσ. γένους) με αρσενικόν: *και τούτο το έκαναν και αρσενοκοιτούσαν διά να μην αυξηνθούν οι άνθρωποι* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 130^{r}.

***αρσινικός,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αρσενικός*.

αρτεμώνιν το· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. Henry and Renée Kahane, Festschr. Hubschmid 249.

***άρτηκας** ο, βλ. ά. Λεξ. *νάρθηκας*.

***Αρτινιώτης** ο.

Από το εθν. *Αρτινός* και την κατάλ. *-ιώτης*.

Ο κάτοικος της 'Αρτας: *Ας αφήσομε* (εκδ. *-μεν*) *Αρτινιώτες, στην στεριά τους Αρβανίτες· έως το Κοντυλονήσι τις να ακούσει, να μην φρίσσει ...;* Τριβ., Ταγιαπ. 237.

Αρτινός ο· το ά. να συμπληρωθεί με τα ακόλουθα: Χρον. Τόκκων 2083, 2230, 2881, 2891, 2915, 2935, 2976, κ.α.

Από το τοπων. *'Αρτα* και την κατάλ. *-ινός*. Η λ. στο Νικήτ. Χων. 98^{12}, σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. $126^{6,19}$, $136^{57,67}$, $139^{54,66}$) και σήμ.

Ο κάτοικος της 'Αρτας: *ο Γιαγούπης με Αρτινούς, με τον Μουρίκη Μπούα, καβαλαραίοι και πεζοί εβγήκαν στο 'μπορείο* Χρον. Τόκκων 2553.

***άρτιος,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *άρτιος*. Η λ. και σήμ.

Ολοκληρωμένος, τέλειος: *ίνα άρτιος η ο του Θεού άνθρωπος προς παν έργον αγαθόν εξηρτισμένος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 365.

***αρύφαντος,** επίθ.

Από τα επίθ. *αρύς* και *υφαντός*. Η λ. και σήμ. (ΙΛ, λ. *αραιοΰφαντος*).

(Προκ. για πανί) υφασμένος αραιά: *πανίον δέ χονδρόν αρύφαντον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 503, κριτ. υπ.).

***αρχαγγελικός,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *αρχαγγελικός* (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ.

Που αναφέρεται στους αρχαγγέλους: *στήλαι αρχαγγελικαί ... και ... εικόνες ... εζωγραφήθησαν* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 581, κριτ. υπ.).

***αρχεύω,** (ΙΙ), Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 52^{v}, 64^{v}, 106^{r}, 275^{r}.

Από το ουσ. *αρχή* (= εξουσία) και την κατάλ. *-εύω*.

Α′ (Μτβ.) εξουσιάζω κάπ.: *σε έκαμα άρχοντα πάσης της γης και να αρχεύεις τα πάντα* αυτ. φ. 58r. **Β′** (Αμτβ.) κυβερνώ: *αυτόν τον καιρό άρχευε ο Οκτάβιος βασιλεύς* αυτ. φ. 84^{r}.

***αρχισυνάγωγος** ο.

Το μτγν. ουσ. *αρχισυνάγωγος*.

Ο κορυφαίος της συναγωγής: *έρχεται ένας από τους αρχισυναγώγους* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. ε' 22.

***αρχιτρίκλινος** ο.

Το μτγν. ουσ. *αρχιτρίκλινος*.

Προϊστάμενος συμποσίου, συμποσίαρχος: *τους λέγει ο Ιησούς: «Εβγάλετε τώρα απ' αυτό και φέρετε του αρχιτρικλίνου, ήγουν του μαγείρου»* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 258^v.

άρχω, (Ι)· στο τυπολ. μετά τις παραπ. του λ. πρόσθ.: αόρ. *ά ρ χ η σ α,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 108^v δις, 109^r.

ας, μόρ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Τζάρτζ., Ν. Εστ. 31, 1942, 20-1.

***ασβεστοκάμινον** το.

Από τα ουσ. *άσβεστος* και *κάμινος*. Η λ. στο Du Cange (λ. *άσβεστος*), στο Somav., καθώς επίσης στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ. (Βλ. Δημητράκ.).

Καμίνι όπου ψήνουν ασβεστόλιθους, ασβεστάδικο: *ήλθεν ο Λιμπίτης Πιφάνη ... εις την αγίαν μονήν και εκοπίασεν και εποίησεν ένα ασβεστοκάμινον* Νεκρολ. φ. 4^r.

***ασημικόν** το, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 176^r.

Από το ουσ. *ασήμι(ον)* και την κατάλ. *-ικόν*. Πληθ. *ασημικά τα* στο Somav. Η λ. και σήμ.

Σκεύη ή κοσμήματα ασημένια: *έμασαν όλο τους το ασημικόν* αυτ. φ. 176^r.

***ασημοδένω.**

Από το ουσ. *ασήμι* και το *δένω*. Τ. *ασ(η)μουδένου* σήμ. ιδιωμ. (ΙΛ).

Στολίζω με ασήμι: *οι πατέρες την ασημόδεσαν* (ενν. *την εικόνα*) *ως καθώς φαίνεται την σήμερον* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 199^v.

***ασιδήρωτος,** επίθ.

Από το στερ. *α-* και το επίθ. *σιδηρωτός*. Η λ. και στο Νικήτ. Χων. 513^2 (= άοπλος).

Που δεν είναι «εξοπλισμένος» με σίδερο: *ημέραν μίαν προς παραβιβασμόν ποιήσαι συντίθεται μετά κονταρίων ασιδηρώτων* (Πβ. Νικήτ. Χων. 142^3: *ασιδήρων δορατισμών*) Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 142, κριτ. υπ.).

***ασιρνικός,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αρσενικός*.

ασκητήριον το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. και τα συνώνυμά της βλ. Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 62 σημ. 104.

***ασκητικός, επίθ.**

Το μτγν. επίθ. *ασκητικός*. Η λ. και σήμ.

Ασκητικός, που αφορά τη ζωή των ασκητών: *ώσπερ λέγει αυτός ο Μέγας Βασίλειος εις τα ασκητικά αυτού εις κεφάλαιον δεύτερον εις τες ασκητικές διάταξες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 361^v.

Το ουδ. πληθ. *ασκητικά τα* ως ουσ. = ασκητικά συγγράμματα, αυτ.

***Ασκουλάνος** ο.

Από το ιταλ. τοπων. *'Ασκολι* και την κατάλ. *-άνος*.

Ο κάτοικος της περιοχής 'Ασκολι της Ιταλίας: *Ω θεόργιστοι Καλαβρέζοι και αντάμώς σας οι 'Πουλέζοι, Αμπρουτσάνοι και Ασκουλάνοι* Τριβ., Ταγιαπ. 245.

***ασπάραγος,** επίθ.

Από το στερητ. *α-* και το *σπαράζω-σπαράτσω*. Τ. *ασφάρα(γ)ος* και σήμ. (ΙΛ, λ. *ασπάραχτος*).

Αμετακίνητος, ανενόχλητος: *Τότε ακόμη ηυρίσκονταν του τόπου οι αφέντες ανέγγιστοι, ασπάραγοι απέ τους Μουσουλμάνους* Χρον. Τόκκων 1685.

ασπεττάρω· πρόσθ. τον τ.: *'σ π ε τ τ ά ρ ω* και τη σημασ.: **γ)** (προκ. για ιδιοκτησία) ανήκω: *και θέλω και ό,τι πράμαν έχω και ό,τι μου 'σπεττάρει* Διαθ. 17. αι. 6^{112}.

ασπράδι το· στο τυπολ. πρόσθ.: *α σ π ρ ά δ ι (ο) ν*· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2)** Το άσπρο μέρος του αβγού: *ώσπερ έναι ένα αβγόν οπού ηβλέπεις οπού εις την μέσην του ασπραδίου έναι ο κρόκος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 70^r· *Ο κρόκος τον παρομοιάζουν της γης, το ασπράδι του αέρος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 70^r. — Βλ. και Προσθ. Η' τόμ., λ. *ασπράδιν*.

***ασπράδιον** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ασπράδι*.

ασπρίζω· στο σημασιολ. **Β'** πρόσθ.: **4)** Φέγγω: *φαλάκραν ως φεγγάριν ασπρίζουσαν* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 605, κριτ. υπ.).

άστοχα, επίρρ.· για τη σημασ. **1** «αδέξια» βλ. Αλεξίου Στ. [Αρμούρ. σ. 187 σχόλ. στ. 133]. Πάντως, ως σημασ. **1** ας προτιμηθεί: Χωρίς πολλή σκέψη, πρόχειρα;: *Μα την αλήθειαν, άρχοντες, άστοχα σας το λέγω* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 133.

αστράγαλος ο· στο τυπολ. στον τ. *αστράγγαλος* πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 785 κριτ. υπ.).

***αταλικός,** επίθ.· *'τ α λ ι κ ό ς*.

Από το αρχ. επίθ. *αταλός*, που απ. στον τ. *άταλο(υ)ς* ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *αταλός*), και την κατάλ. *-ικός*. Τ. *ατάλ'κους* στη Λευκάδα (Andr., Lex., ό.π., Shipp 111· πβ. Λάζαρης, Λευκαδ. 28). Ο τ. στο Somav. (λ. *ταλικός*) και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ. 330, Pern., Et. linguist. Γ' 550, Κουκ., Αθ. 59, 1955, 194, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 102, Georgac., The -ιτσ- suffixes 152· κατά Κουκ., ό.π. ο τ. από τη λ. *θαλλικός*). Η λ. και σήμ. στην Κεφαλληνία (Κουκ., ό.π.).

Τρυφερός, αδύναμος· ισχνός: *ήτον* (ενν. *ο παπακυρ-Γεώργης*) *μαυρογενούδης, ξηρός, ταλικός, δουλευτής, να σκάφτει πάσα ημέρα μοναχός εις το αμπέλι* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 89^r.

ατελής, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: αλλά και σήμ. στην Κύπρο (Andr., Lex. στη λ.).

ατιμώνω· στο σημασιολ. **1α** μετά την παραπ. Διγ. (Trapp) Esc. 1310 πρόσθ.: (Ο Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 129] με αφετηρία τη γρ. *ατίμωσεν την ανδρείαν μας* (βλ. σημασιολ.) προτείνει με δισταγμό *ατίμωσεν η ανδρεία μας*, παραβάλλοντας το *άγριος-αγριώνω*, όμως εκδίδει (στ. 1319) *ατιμώθη η ανδρεία μας*, που και αυτό το θεωρεί δυνατόν).

***άτριβος,** επίθ.

Από το στερ. *α-* και το *τρίβω*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

(Προκ. για ρούχο) καινούργιος: *ουδέ κανένας βάλει μπάλωμα από πανί άτριβον εις ρούχον παλαιόν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. θ' 16.

άτροφος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Νεκρολ. φ. 231ᵛ· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: (Προκ. κυρίως για ερίφια· βλ. Λουκά, Γλωσσάρ. 73, λ. *άτροφη*). Το ουδ. ως ουσ. = στείρα κατσίκα (Για τη σημασ. βλ. και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 201, λ. *ποβύζιν*): *έδωκεν ... εις μνημόσυνον αυτού σφακτά συν έριφα θ', άτροφα πέντε, βοΐδιν αρσινικόν έν* Νεκρολ. φ. 240ʳ.

***ατσουπάς** ο, βλ. ά. Λεξ. *ατζουπάς*.

***Ατταλειώτης** ο, Νεκρολ. φ. 228ʳ.

Από το τοπων. *Αττάλεια* και την κατάλ. *-ώτης*. Η λ. ως επών. το 16. αι. στη Νάξο, όπου και επων. της Παναγίας *Ατταλειώτισσα* (Κατσουρ., Ονόματα 4, 1972, 3-4).

α) Ο κάτοικος της Αττάλειας: *Είτις θέλει από τους Ατταλειώτες να μπει εις τα κάτεργα να 'ρτει εις την Κύπρον* Μαχ. 108⁵· **β)** (συνεκδ.) ονομασία ναού του Αγίου Γεωργίου στην Κύπρο (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 201]): *εποίκαν* (ενν. *οι καβαλλάρηδες της βουλής*) *... καθολικήν βουλήν πρώτον εις το σπίτιν του σιρ Τουμάς Παρέκ ... καταπρόσωπα του Ατταλειώτη* Μαχ. 598⁸. — Η λ. ως επών.: Νεκρολ. φ. 243ʳ.

***αττίον** το· βλ. ά. Λεξ. *αντίον*, καθώς και στις Προσθ. αυτές, λ. *αντίον*.

***ατυχαίνω.**

Από το επίθ. *άτυχος* και την κατάλ. *-αίνω*.

Δυστυχώ, κακοπαθώ: *από το πολύ κακόν και την πολλήν αμαρτίαν ο ειρημένος τόπος ατύχηνεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 135ʳ.

άτυχος, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **12)** Που είναι κατώτερης ποιότητας, όχι εκλεκτός: *πάσα άνθρωπος πρώτα βάνει το καλόν κρασί και όταν μεθύσουν τότες βάνει το άτυχον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 258ᵛ.

ατυχοσύνη η· στο τυπολ. πρόσθ.: Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 143ᵛ.

Αύγουστος ο· στο τέλος του ά. πρόσθ. την παράγραφο: — Ως επίθ. = σεβαστός· (προκ. για πράγματα) περίφημος, λαμπρός: *και όλα τα καλά και τα ένδοξα τα έκραζαν αύγουστα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 221ᵛ.

***αυκράτης** ο, βλ. ά. Λεξ. *ναυκράτης*.

***αυξότητα** η.

Από το *αύξω* και την κατάλ. *-ότητα*.

(Προκ. για επικράτεια) μέγεθος: *οι δύο* (ενν. *βασιλείες*) *είναι θαυμαστές ... εις την αυξότηταν και την δύναμιν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 105ᵛ.

αυρινός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. α' 29.

***Αυσόνιος** ο.

Από το τοπων. *Αυσονία* και την κατάλ. *-ιος*. Η λ. ως επίθ. στην Παλατινή Ανθολογία L-S).

Ιταλός: *Οι Φλωρεντίνοι μάχονται κατά των Πιζανίων και τούτο καλώς έμαθον πάντες των Αυσονίων* Κορων., Μπούας 18.

αύταρχος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 250.

***αυτεξουσιότητα** η.

Το μτγν. ουσ. *αυτεξουσιότης*.

Το δικαίωμα του να είναι κανείς αυτεξούσιος: *ενθυμά του την αυτεξουσιότηταν οπού του έδωσε διά να κάμει καλά* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 382ᵛ.

αυτού, επίρρ.· στο τυπολ. στον τ. *αύτου* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 22ʳ, 36ᵛ, 55ᵛ, 64ᵛ, 276ᵛ, 301ʳ, 375ʳ, κ.α.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **ΙΙΙ** (Ως δεικτ. μόρ.) **α)** Να, ιδού (συχνά με ακόλουθα τα: *οπού, πώς, τι*): *όταν τον είδαν οι αδελφοί του από μακρέα οπού υπήγαινε προς αυτούς λέγουν: «Αύτου ο ενυπνιαστής οπού έρχεται»* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 146ᵛ· *αύτου οπού η γεύσις διαφέρει και έναι μεγαλοτέρα και παρά την αφή και παρά την όρασιν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 34ʳ· *Αύτου πώς τα έκαμεν αιώνια από ουδετίποτες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 22ʳ· *Αύτου τι προξενεί η μοιχεία* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 379ᵛ· **β)** (για να δηλωθεί ακρίβεια) ακριβώς: *Την Παρασκευήν έδωσε* (ενν. *ο Ιησούς*) *το πνεύμα εις Θεόν· αύτου μίαν ημέραν, το Σάββατο όλον έκαμε εις τον τάφον, αύτου δύο ημέρες και την νύκταν ξημερώνοντας Κυριακή αναστήθηκεν, αύτου τρεις ημέρες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 300ᵛ.

***αφεντία** η, βλ. ά. Λεξ. *αυθεντία*.

αφήνω· στη σημασ. «συγχωρώ» του **1δ** πρόσθ.: *όσων αφήσετε τες αμαρτίες τους, να τους είναι αφημένες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 298ᵛ· *παρευθύς ο Θεός τον ελέησεν και άφησέ του τας αμαρτίας* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 383ᵛ.

αφίω· στο τυπολ. στο λ. πρόσθ. την παραπ.: Σπαν. (Λάμπρ.) Va 209.

αφόντας, σύνδ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *αποτάν*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1454. Βλ. και Αλεξίου Στ., Αριάδνη 3, 1986, 274 σημ. 4.

αφόρεση η· στο τυπολ. πρόσθ.: πιθ. τ. *'φόριση*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 404⁶.

αφορία η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Σεισμολ. (Oikonomu) 81.

***αφόριγος,** επίθ.· α φ ό ρ ι ο ς.

Από το στερ. *α-* και το *φορώ*. Για το σχηματ. επιθ. σε *-γος* βλ. Κακρ., Αθ. 38, 1926, 194-212. Ο τ. στον Ησύχ. και σε έγγρ. του 1506 (Μανούσ., Πρακτ. Γ' Παν. Σ Α' 224²¹). Η λ. και ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (ΙΛ, λ. *αφόρετος*).

(Προκ. για σκεύος) αμεταχείριστος, καινούργιος: *εάν δεν ήθελεν είσταιν το νερόν απάνω εις την γην να την ποτίζει, ήθελεν τριφτεί να ξεραθεί να σκάσει ώσπερ ένα τσουκάλι αφόριον και δίχως νερόν, οπού το βάνεις εις την ιστίαν και σκάζει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 43ʳ.

***αφόριος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αφόριγος*.

***αφορνώ.**

Από τον αόρ. του *αφορίζω* κατά το σχ. *εκέρασα-κιρνώ* 〉 *κερνώ* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 292-3, Ανδρ., Λεξ.², *-νώ*).

(Εκκλ.) αφορίζω: *κάμει* (ενν. *ο ιερεύς*) *αφορισμόν και αφορνά άνθρωπον* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 149ᵛ.

Αφρικάνος ο· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 108ᵛ· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: — Η λ. και ως επών.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 117ʳ, 306ʳ.

***Αφρίκιος** ο.

Από το τοπων. *Αφρική* και την κατάλ. *-ιος*.

Ο κάτοικος της Λιβύης ή της Καρχηδόνας: *Τω δ' Αλεξάνδρω στρατηγοί πάντες των Αφρικίων ταχύ προσαπαντήσαντες ικέτευον εκστήναι τούτον της πόλεως αυτών μεγίστης Καρθαγένης* Βίος Αλ. 1225.

αφρικός, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: — Το επίθ. ως εθν. = Αφρικανός: *τα καράβια σου* (ενν. *Μορεζίνη*) *γλυκιά για ν' αρμενίζου, τους Αφρικούς να διώχνουσι και να τους φοβερίζου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 557[18].

αφτίον-αφτί(ν) το· στο τυπολ. στον τ. *οφτί(ν)* πρόσθ.: Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 147ᵛ και στον τ. *'φτι(ν)* πρόσθ.: Συναδ., Χρον. Διδαχ. 149ᵛ.

αφυρώνω· σε όσα σημειώνονται για τη μτχ. *αφυρωμένος* να προστ. η σημασ.: ενισχυμένος, θωρακισμένος: *και είχαν άρματα καλά, ιππάρια αφυρωμένα* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1159.

***αχάμνισις** η.

Από το *αχαμνίζω*. Η λ. στο Du Cange (λ. *αχαμνός*) και σήμ. σε ιδιώμ. (ΙΛ, λ. *αχάμνισι*).

Αδυνάτισμα, απίσχνανση, εξασθένηση: *Εάν ... νυκτί γένηται* (ενν. *σεισμός*) *... στενοχωρία, λιμός και σωμάτων ανθρώπων αχάμνισις* ... Σεισμολ. (Oikonomu) 67.

***αχαμνότητα** η, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 35ʳ.

Από το επίθ. *αχαμνός* και την κατάλ. *-ότητα*. Η λ. στο Βλάχ. και το Somav.

Αδυναμία, ατονία: *οι φρόνιμοι άνδρες ηβλέποντας την αχαμνότητα την τόσην έκαμαν να τρώγουν το κρέας* αυτ. φ. 101ʳ.

***άχλομος,** επίθ.

Από το επιτ. α- και το επίθ. *χλομός*.

Πολύ χλωμός, κιτρινιάρης· εδώ προκ. να αποδοθεί το *χλωρός* (= κιτρινοπράσινος) του πρωτοτύπου (πβ. και Bauer., λ. *πυρρός* και *χλωρός*): *να ένα άλογον άχλομον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Αποκάλ. Ιω. ς' 8.

***άχλωμος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *άχλομοσ*.

αχτάκι το· στο τυπολ. αντί Ναξ. έγγρ. γρ.: Έγγρ. του 1675 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ. Μ 7, 1968, 85[8])· στο ετυμολ. αντί Ναξ. έγγρ. γρ.: ό.π.

***βαβυλωνικός,** επίθ.

Από το τοπων. *βαβυλώνα* και την κατάλ. *-ικός*.

Που σχετίζεται με την Βαβυλώνα, βαβυλωνιακός: *έμαθεν* (ενν. *ο Δανιήλ*) *την βαβυλωνικήν γλώσσαν* Κύριλλ. Κων/π. 373.

Το ουδ. στον πληθ. = η γλώσσα των Βαβυλωνίων: *εις την Βαβυλώνα ... ο Δανιήλ έγραφε βαβυλωνικά* αυτ. 373.

***βαβυλώνιος,** επίθ., Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 138ᵛ, 139ʳ.

Το αρχ. επίθ. *βαβυλώνιος*. Η λ. ως εθν. ήδη αρχ.

Που ανήκει στη Βαβυλώνα: *Τα βαβυλώνια τείχη* Δούκ. 309[12]. — Ως εθν. = Ο κάτοικος της Βαβυλώνας: Δούκ. 329[20-1].

***Βαβυλωνίτης** ο, Διήγ. Αλ. G 272².

Από το αρχ. τοπων. *Βαβυλών* και την κατάλ. *-ίτης*.

Ο κάτοικος της Βαβυλώνας: *Μία ουν νύκτα είχαν οι Βαβυλωνίτες εορτή μεγάλη* αυτ. 271[37].

βαγδαΐτιν το, βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *μαγδαΐτης*.

βαΐουλος ο· στο τυπολ. (τ. *παλίος*) πρόσθ. τις παραπ.: Μαχ. 670[3,31], Βουστρ. 423, 424, 429, 439, 484, 485, 492.

***βάλλη** η.

Το ιταλ. valle. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (ΙΑ, λ. *βάλλα*).

Κοιλάδα: *σύρε εις την βάλλην της Εβρός και εκείθεν έναι η στράτα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 92ᵛ.

βαμβακερός, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. *παμπακερός* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β' 713, λ. *πανπακερός*).

βαμβάκιν το· στο τυπολ. (τ. *παμπάκι*) πρόσθ. τις παραπ.: Μαχ. 90[26], 102[8]· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. *παμπάκι* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 713, λ. *πανπάκιν*).

βάναυσος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 243.

βαπτίζω· για τη μεταφ. σημασ. **1β** βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 155 σχόλ.στ. 1864].

***βάραγγος** ο, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 239, κριτ. υπ., 745, κριτ. υπ.).

Το εθν. *Βάραγγος* (Sophocl., λ. *Βάραγγοι* και Du Cange, λ. *Βάραγγοι*). Τ. *Βαράγγος* ως οικογενειακό όνομ. στο Βυζάντιο (Βλ. 'Αμ., Ελλην. 6, 1933, 325).

Μισθοφόρος του βυζαντινού στρατού· σωματοφύλακας, φρουρός του αυτοκράτορα (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 239 και Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ., λ. *Βάραγγοι*): *τους βαράγγους δέ και τας παραμονάς εις τον προκείμενον διήγειρε πόλεμον* αυτ. 756, κριτ. υπ.

***βάρβας** ο, βλ. ά. Λεξ. *μπάρμπας*.

Βαρδαριώτης ο· στο τυπολ. στο λ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 447, κριτ. υπ.).

βαρέα, (Ι), επίρρ.· στη σημασ. **1** πρόσθ. το παράθεμα: *να δώσουν τα όργανα βαρέα, τα βούκινα μεγάλα* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 118.

***βαρονία** η, βλ. ά. Λεξ. *μπαρουνία.*

***βαρόνος** ο, βλ. ά. Λεξ. *μπαρόνος.*

***βαρούτι** το, βλ. ά. Λεξ. *μπαρούτι.*

βαρυγγωμώ· στο σημασιολ. **1** (Αμτβ.) πρόσθ. το παράθεμα: *διά να μηδέν θελήσει να βαρυγγωμήσει ποτέ του εις τους αδελφούς του οπού τον εφθόνησαν και επουλήσαν τον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 375r.

βαρύς· στη σημασ. **2α** πρόσθ. το παράθεμα: *είχεν και κύματα βαρέα* (ενν. *ο Αφρά-της*), *ήτον και αποχυμένος* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 44.

βασιλεία η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **1δ**) (προκ. για τη δύναμη του Θεού· εδώ συνεκδ.) βοήθεια: *η ψυχή παρακαλεί τον Θεόν να στείλει την βασιλείαν του, ήγουν την βοήθειάν του* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 401r.

βασιλεύω· στο σημασιολ. στη σημασ. **3** πρόσθ.: *Βασιλεύοντος του ηλίου έβαλεν σκοτίδι και εγίνηκεν νύκταν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 353r.

βγαίνω· στο τυπολ. από τον τ. *εβγαίνω* να φύγει η παραπ.: Μαχ. 78[3] και να προστεθεί: *ε β γ α ί ν ν ω,* Μαχ. 78[3], 550[28].

βγαίνω· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ.: **33β**) «βγάζω από πάνω μου κ.»· «χάνω κ.»: *Εκείνος λοιπόν οπού εμποδίζει τον λόγον, φράττει την ακοήν, φράττοντας την ακοήν εβγαίνει την πίστιν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 364.

βγάλλω· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ.: **1γ**) απομακρύνω κ. που μου ανήκει· χάνω: *εβγάλλοντας την πίστιν πώς θέλουσιν επικαλεσθεί εις τον οποίον δεν επίστευσαν;* Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 364.

βγάνω· στο τυπολ. πρόσθ.: μτχ. *ε β γ α λ ι μ έ ν ο ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 217v.

***Βέβρυκος** ο· ονομ. πληθ. *Β ε β ρ ύ κ ο ι,* Βίος Αλ. 5159· *Β έ ρ β υ κ ο ς,* Αλεξ. 2242, 2250, 2298· *Β ε ρ β υ κ ό ς,* Αλεξ. 2212, 2216, 2244. — Βλ. και ά. Λεξ. *Βέβρυξ.*

Από το μτγν. εθν. *Βέβρυξ* (Steph., Θησ.).

Αυτός που ανήκει στο έθνος των Βεβρύκων: *Πηγαίνοντας τον ξάφνισαν* (ενν. *τον Κανδάλη*) *των Βερβυκών το έθνος κι επήραν την στρατεία του* Αλεξ. 2205.

Βέβρυξ ο, βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *Βέβρυκος.*

βεζιραζέμης ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε κείμ. της Τουρκοκρατίας.

***βελτόνι** το, βλ. ά. Λεξ. *μπερτόνι.*

***βεργινάδι** το.

Από το ουσ. *βεργινάδα* (<ιταλ. vergine· ΙΛ). Η λ. και σήμ. (ΙΛ).

Πουλάρι: *έδωκεν εις την αγίαν μονήν βεργινάδι έναν διέτιν πυρρόν* Νεκρολ. φ. 258r.

***βερεσές** ο.

Το τουρκ. veresiye. Η λ. και σήμ.

Χρέος του αγοραστή που οφείλεται σε πίστωση του εμπόρου· φρ. *παίρνω βερεσέ* (όπου η λ. στην αιτιατ. σε επιρρ. χρ.) = αγοράζω «επί πιστώσει» (Πβ. το τουρκ. veresiye almak.): *όποιος επήρεν βερεσέ τίποτες διά την τέχνην του, ποσώς δεν εδιαφόρεσεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 170v.

βερζίτικον το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. στον τ. *βερτζίτικον* στις Χιλιάδες του Τζέτζη (έκδ. Th. Kiessling, XII hist. 466.91).

***Βερονέζος** ο.

Από το ιταλ. Veronese.

Ο κάτοικος της Βερόνας: *οι Βερονέζοι είπασιν: «Ο Θιος μάς κατηράσθη»* Κορων., Μπούας 146.

***'βέρος** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αβέρος.*

βερτζί το· σχετικά με την ετυμ. της λ. βλ. και Τζιτζιλή, Ελλην. 34, 1982-83, 106 κ.ε.

***βερτζίτικον** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *βερζίτικον.*

βεστάριν το (Προσθ. Θ' τόμ.)· διάγρ. το ά. και βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *βλαττάριν.*

***βεστιάρης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *βεστιάριος.*

βεστιάριος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: *β ε σ τ ι ά ρ η ς,* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1444, 1467].

***βήρυλλος** ο.

Το μτγν. ουσ. *βήρυλλος.*

Πολύτιμος λίθος γαλαζοπράσινος: *τα θεμέλια του τείχους ... ήταν με κάθε λογής πέτρες πολύτιμες στολισμένα· το θεμέλιον το πρώτον ήταν ίασπις· ... το όγδοον βήρυλλος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Αποκάλ. Ιω. κα' 20.

***βήτα** η.

Το αρχ. ουσ. *βήτα* το με αλλαγή γένους. Η λ. και σήμ. (ΙΛ).

Το δεύτερο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου (Η σημασ. και σήμ., ΙΛ στη λ.): *ειπές μου τι πράγμα έναι η βήτα κι εγώ να σου ειπώ εσένα τι έναι η άλφα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 245r.

βιαστικός, (Ι), επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **4**) (Προκ. για τόπο, δρόμο) δύσβατος, δυσκολοδιάβατος: *πέτραι γαρ εισί συγκεκολλημέναι αλλήλαις, σχίσμα μέσον έχουσαι, άνοδον δέ μίαν στενήν και βιαστικήν και κρημνώδη* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 666, κριτ. υπ.).

***βιαττάριν** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *βλαττάριν.*

βίγλα η· στη σημασ. **2α** «φρουρά» πρόσθ.: *Αγούροι από του Λύκαντος, αγούροι από την βίγλαν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 921.

βιδέλο· το· αντί για την ετυμ. που παρέχεται (<ιταλ. vitello) γρ.: Από το βενετ. vedelo (Boerio).

***Βιθυνός** ο, Δούκ. 153^{6}.

Από το τοπων. *Βιθυνία*. Η λ. στο Steph., Θησ.

Ο κάτοικος της Βιθυνίας: *Οι γαρ Βιθυνοί και Φρύγες και οι εν πάσαις της εώας οικούντες επαρχίαις ... υπό των Τούρκων κατεφθάρησαν* αυτ. 53^{20}.

***βίλλος** ο.

Το μτγν. ουσ. *βίλλος*. Η λ. και σήμ. (Βλ. ΙΛ, λ. *βίλλος* Ι).

Το ανδρικό γεννητικό μόριο: Σταφ., Ιατροσ. 9^{239}.

***Βίτσαρος** ο, βλ. ά. Λεξ. *Σβίτσαρος*.

***βιτσομάχαιρον** το.

Πιθ. από τα ουσ. *βίτσα* και *μαχαίρι*. Η λ. στο Meursius (λ. *βυζομάχαιρον*).

Είδος μαχαιριού: *έτερος δέ τις ανόσιος από του στρατεύματος βιτσομάχαιρον κρατών γυμνόν μέχρι των εγκάτων αυτού έβαλε* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 458, κριτ. υπ.).

βλαστώνω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **I** (Ενεργ.) (Προκ. για τη γη) παράγω (φυτά): *ήθελεν βλαστώνει η γης φυτά εύκαρπα έως την σήμερον, αλλ' όχι ακάνθια* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 44^{v}.

***βλαττάριν** το· β ι α τ τ ά ρ ι ν.

Από το ουσ. *βλαττίον* και την κατάλ. *-άρι(ο)ν*. Για το σχηματ. του τ. και για το πράγμα βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 135 στ. 1462] και Πρακτ. Ακ. Αθ. 58, 1983, 77.

Είδος φορέματος: *γοργόν εγύρισα και φόρεσα λουρίκιν, βιαττάριν έβαλα τερπνόν, καθάριον μαγδαΐτην* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1462.

Βλάχος ο· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: — Η λ. ως κύρ. όνομ.: Δούκ. $431^{17,24}$, $433^{4,15}$.

Βογόμιλος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 321^{v}.

***Βόλγαρος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Βούλγαρος*.

βολετός, επίθ.· στο τυπολ. μετά «Χριστ. διδασκ. 206, 252» πρόσθ.: Ροδινός (Βαλ.) 188, 226, καθώς επίσης και τ. β ο υ λ ε τ ό ς· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (ΙΛ)· στο σημασιολ. **1** πρόσθ. το παράθ.: *τόσον πάσχει* (ενν. η *Παναγία*) *ακατάπαυστα προς τον Θεόν, ότι να ήτον βουλετόν να μην κολαστεί κανένας χριστιανός* Συναδ., Χρον.- Διδαχ. 142^{v}.

***βόλτο** το.

Το ιταλ. volto. Η λ. και σήμ. (Βλ. ΙΛ, λ. *βόλτα*).

Καμάρα: *είχε γένει η τούρη έως σαράντα τέσσαρα βόλτα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 104^{v}· *έκαμε εις την μέσην της* (ενν. *της Βαβυλώνας*) *μίαν μεγάλην τούρην με βόλτο, ήγουν γύρισμα* αυτ. φ. 103^{v}.

***βομβάρδα** η, βλ. ά. Λεξ. *μπομπάρδα*.

***Βομπλιανίτης** ο.

Από το τοπων. *Βομπλιανά* τα και την κατάλ. *-ίτης*.

Ο κάτοικος των Βομπλιανών: *επονέσαμεν διά σε όλοι οι Βομπλιανίται* Χρον. Τόκκων 2712.

***Βονιάτης** ο.

Από το τοπων. *Βόνι* και την κατάλ. *-ιάτης*.

Ο κάτοικος του χωριού Βόνι της Κύπρου: *άλλοι λας εσηκώθησαν από τον Τράχοναν και από το σιμιντήριν και οι Βονιάτες και εκαταδίωξάν τους* (ενν. *τους Γενουβήσους*) Μαχ. 420^{27}.

***Βοστιτσιάνος** ο.

Από το τοπων. *Βοστίτσα* και την κατάλ. *-ιάνος*. Η λ. και σήμ. ως επών. (Βλ. Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 27).

Ο κάτοικος της «Βοστίτσας» (= Αιγίου): *φέρων τους Βοστιτσιάνους εν τη Ναυπάκτω με τους αυτού εναλλαγήν εποιήσατο* (ενν. *ο των βενετικών κατέργων καπετάνος*) Σφρ., Χρον. μ. 128^{22}.

βουθήλεια η (Προσθ. Θ' τόμ.)· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Νεκρολ. φ. 42^{r}, 169^{v}, 180^{v}, 186^{r}, 201^{r}, 227^{r}, κ.α.

βούκα η· στο τυπολ. στον τ. *μπούκα* πρόσθ.: Πορτολ. Α 30^{18}, 39^{5}, 53^{27}, 137^{2}· στο σημασιολ. πρόσθ.: **4)** Στόμιο λιμανιού, κόλπου, κλπ.: *η εγνωριμία της Μάνια Βάκας έναι στην μπούκα δύο σταρία* Πορτολ. Α 186^{19}.

***βούκλα** η, βλ. ά. Λεξ. *μπούκλα*.

βούλγα η· στο τυπολ. πρόσθ.: β ο ύ ρ γ ι α, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. στ' 8.

***Βούλγαρης** ο, Χρον. σουλτ. προσθ. 676. — Πβ. και ά. *Βούλγαρος*.

Για την ετυμ. βλ. Mor., Byzantinot. Β' 100. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Βλ. ΙΛ, λ. *Βούργαρος* και Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 30, 144).

Βούλγαρος: *ο πρώτος οπού ανέβη εις τον τοίχο ήτονε Βούλγαρης ονόματι 'Αργιος* Χρον. σουλτ. 75^{12}.

Βούλγαρος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Β ό λ γ α ρ ο ς, Byz. Kleinchron. Α' 48^{13}· Β ο ύ ρ γ α ρ ο ς, Χρον. Μορ. Ρ 1215, Μαχ. 358^{9}, 408^{18}, 430^{13}, 440^{10}, 450^{11}, 452^{15}, 454^{16}, 546^{26}, κ.α.· Β ο ύ ρ κ α ρ ο ς, Μαχ. 452^{23}· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *Βούργαρος* και σήμ. Ο τ. *Βούρκαρος* και σήμ. στην Κύπρο (ΙΛ, λ. *Βούργαρος*).

***βουλετός** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *βολετός*.

***βουμπάρδα** η, βλ. ά. Λεξ. *μπομπάρδα*.

***βουργά**, επίρρ., βλ. ά. Λεξ. *γοργά*.

***Βούργαρος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Βούλγαρος*.

***βουργέζης** και **βουργέσης** ο, βλ. ά. Λεξ. *μπουργέζης*.

***βουργεζία** και **βουργεσία** η, βλ. ά. Λεξ. *μπουργεζία*.

***βουργέζιος** και **βουργέσιος** ο, βλ. ά. Λεξ. *μπουργέζιος*.

***βουργέσαινα** η, βλ. ά. Λεξ. *μπουργέζαινα*.

***βουργησαίοι** οι, βλ. ά. Λεξ. *μπουργέζης*.

***βούργια** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *βούλγα*.

***βούργιος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *μπούργιος*.

***βούργος** ο, βλ. ά. Λεξ. *μπούρκος*.

***Βούρκαρος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Βούλγαρος*.

***βούρκος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αμμόβουρκος*.

βούφος ο· στο τυπολ. στον τ. *μπούφος* πρόσθ. τις παραπ.: Πουλολ. (Τσαβαρή) 600, 621.

βραδιά η· στο τυπολ. στον τ. *βραδία* πρόσθ. την παραπ.: Ζήν. Δ' 202. Στο σημασιολ. πρόσθ.: **γ**) (επιρρ.) βράδι: *Βάστα, κερά, μηδέν αργείς, βραδέα είναι και ας υπάμεν* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 569.

***Βραχμάνες** οι· *Δ ρ α χ μ ά ν ε ς*, Αλεξ. 1916a, 1917, Διήγ. Αλ. G 288^{39}, 289^{3}.
Το μτγν. ουσ. *Βραχμάνες*. Ο τ. με αλλοίωση του αρχικού συμφώνου (Βλ. Μητσάκη [Διήγ. Αλ. G σ. 253] = Μητσάκη, Το εμψυχούν ύδωρ, 1983, 321).

Ινδοί σοφοί ασκητές: *Δραχμάνες γαρ τους λέγουσι κι ήτανε γυμνωμένοι, σοφίας γαρ το μάθημα πολλά 'νιαι προκομμένοι* Αλεξ. 1911.

***Βραχμάνοι** οι, Βίος Αλ. 4698, 4712, 4728, 4778, 4812, 4815, 4823, 4856, 4862, 4876.

Από το μτγν. ουσ. *Βραχμάνες* (Βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Βραχμάνες*) με μεταπλ. Λ. *Βραχμάνος* και σήμ.

Ινδοί σοφοί ασκητές: *αύτη μέν εστίν ημών Βραχμάνων πολιτεία* αυτ. 4839· *προσέφησεν* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *αυτοίς άπασι τοις Βραχμάνοις* αυτ. 4864.

***βρε,** επιφ., βλ. *μωρέ*.

***βρετανικός,** επίθ.· *β ρ ι τ α ν ι κ ό ς*.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Που ανήκει ή σχετίζεται με τη Βρετανία: *Ο δέ Κωνσταντίνος εγίνη βασιλεύς εις τες κάτω Γαλλίες και εις τα βριτανικά νησία* Χρον. βασιλέων 315.

***Βρετανός** ο.

Το μτγν. εθν. *Βρετανός* (Sophocl.· βλ. και Steph., Θησ., λ. *Βρεττανοί*). Η λ. και σήμ.

Άγγλος: *Γερμανοί και Γαλάται, Ιβήριοι και Βρετανοί* Byz. Kleinchron. Α' 312^{12}.

***βριτανικός,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *βρετανικός*.

βροντώ· στο σημασιολ. **Α΄1β** πρόσθ.: *εδά ‹ας› αστράψει η Ανατολή, εδά ας βροντήσει η Δύση* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. Γ' 401.

βρουθώ· στο τυπολ. πρόσθ. και: Ασσίζ. 415^{8}· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο Χατζ. (Διασπ. Α' 518 § 6) επιτυχώς ετυμολογεί από το *προωθώ* › *προθώ* › *προυθώ* › *βρουθώ*. Για την τροπή του *π* σε *β* ο Χατζ. (επιστολή του της 26 Μαΐου 1986) παραβάλλει τα παλαιότερα *προ-οδού* ‹ *φρούδος*, *προ-ορός* ‹ *φρουρός* και το νέο κυπρ. *φρίσσω* ‹ *βρίσσω* = σιωπώ.

***βύσσινος,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *βύσσινος*.

Βυσσινής· το ουδ. ως ουσ. = ένδυμα φτιαγμένο από βύσσο: *εντυμένοι βύσσινα λευκά και καθαρά* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Αποκάλ. Ιω. ιθ' 14.

***γαγγλαδοραδάτος,** επίθ.· βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γαγκλαδοραδάτος*.

γαγκλαδοραδάτος, επίθ.· το λ. να γραφεί: *γαγγλαδοραδάτος*· αντί του ετυμολ. γρ.: Από το ουσ. *γαγγλάδα* (Βλ. ΙΛ) και το επίθ. *ουραδάτος*.

***γαζοφυλάκιον** το.

Το μτγν. ουσ. *γαζοφυλάκιον*.

Θησαυροφυλάκιο: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. ιβ' 41.

***Γαλάτης** ο.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

1) Ο κάτοικος της Γαλατίας, ο Γάλλος: *οι εντός υπερβόρεοι και δυτικοί, Γερμανοί και Γαλάται* Byz. Kleinchron. Α' 312^{12}. **2**) Ο κάτοικος της Μικρασιατικής Γαλατίας: *προς τα των Γαλατών μέρη αφίκετο* (ενν. *ο Τεμίρ-χαν*) Δούκ. 91^{33}.

Γαλατιανός ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Χρον. σουλτ. $80^{10,19}$, 93^{11}, Ιστ. πατρ. $173^{5,8}$, 174^{2}.

***Γαλατινός** ο.

Από το τοπων. *Γαλατάς* και την κατάλ. *-ινός*.

Ο κάτοικος του Γαλατά: *Τούτο το δώρον αντάμειψις της ακραιφνούς φιλίας, ης επεδείξαντο Τούρκοι τους Γαλατινούς* Δούκ. 349^{3}.

***Γαλατιώτης** ο.

Από το τοπων. *Γαλατάς* και την κατάλ. *-ιώτης*.

Ο κάτοικος του Γαλατά: *εποίησαν οι Γαλατιώται μάχην μετά της Πόλεως* Byz. Kleinchron. Α' 85^{50}.

Γαλιλαίος, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: — Ως ουσ. (Η χρ. ήδη μτγν.· βλ. Sophocl.) = ο κάτοικος ή αυτός που κατάγεται από τη Γαλιλαία: *εγνώρισεν ο Πιλάτος ότι έναι* (ενν. *ο Ιησούς*) *Γαλιλαίος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 275^{r}· *Δεν είναι τούτοι* (ενν. *οι Απόστολοι*) *όλοι οπού διηγούνται άλλες γλώσσες Γαλιλαίοι;* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 303^{v}.

γαρδινάλης ο· να αγνοηθεί ο τ. *καρδινάλεος* και οι παραπ. του· στον τ. *καρδινάλης* να προστεθεί: πληθ. *καρδιναλαίοι*, Βησσ., Επιστ. 24[10], Ιστ. Βλαχ. 2845· να προστεθεί και τ. *καρδινάλις* (γεν. *καρδινάλεως*), Ψευδο-Σφρ. 556[1].

***γαρνιασμένος,** μτχ. επίθ.

Πιθ. μτχ. του **γαρνιάζω* (‹γαλλ. garnir = εφοδιάζω, εξαρτύω, «εξοπλίζω»)· πβ. ά. Λεξ. *γαρνίζω* **2**, καθώς και λ. *γερνιάζω* σήμ. στην Κύπρο (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 457). Μάλλον απίθ. ο συσχετισμός με το *γαρνίρω* (Βλ. ά. Λεξ.).

(Προκ. για ζώα) εφοδιασμένος με την απαραίτητη σαγή: *έδωκε στην αγίαν μονήν των Ιερέων διά την ψυχήν του ζευ γάρι αρσινικόν γαρνιασμένον α' και βουθήλειας β'* Νεκρολ. φ. 227[r].

γαρνίζω· στο τυπολ. πρόσθ.: Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 2269, 2270, 2272, 2275, 3219, κ.α., καθώς και: *σγαρνίζω*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 1134, 2275 κριτ. υπ., 2289 κριτ. υπ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. με προσθήκη του σ (Για το φαινόμενο βλ. Παντ., B-NJ 6, 1927/28 ‹1928›, 401 κε.)· στο σημασιολ. πριν από τις σημασ. **1** και **2**, που γίνονται αντίστοιχα **2** και **3**, πρόσθ.: **1**) Εφοδιάζω με ό,τι απαραίτητο, εξοπλίζω· (εδώ προκ. για καράβι): *Οΐλεος και ο Αίας τριάκοντα επτά* (ενν. *κάτεργα*) *ηφέρασιν· καλά ήσαν γαρνισμένα* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 2289.

***γαρνιστός,** επίθ.

Από τον αόρ. του *γαρνίζω* και την κατάλ. *-τός*.

Στολισμένος, πολυποίκιλτος: *Πλουσιότερά τους άρματα τινάς ουδέν εβάστα, ότι εκ τους λίθους τους καλούς, λέγω, της παραδείσου* (παραλ. 1 στ.) *ήσαν τα πάντα γαρνιστά· λαμπρότερα ουκ είδες* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 2872.

γαστάλδος ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *κάσταλδος*· στο σημασιολ. **1** πρόσθ. το παράθεμα: *ότε χαγάνος και οι επέκεινα ρήγες και κάσταλδοι δώρα τω βασιλεί στείλαντες ειρήνην ητήσαντο* Χρονογρ. (Λαμψ.) 250.

***γαστεροπούλα** η, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 185[v], 188[v].

Από το ουσ. *γαστέρα* και την κατάλ. *-πούλα*. Η λ. στο Somav. T. *γαστροπούλα* στο Du Cange, λ. *γάστρα*.

Μικρό διογκωμένο αγγείο: *έπαρε μίαν γαστεροπούλα λάδι* αυτ. φ. 188[r].

γαυριάζω· στο σημασιολ. πρόσθ.: *και συν ‹ αυτοίς › και ‹ η › Μαξιμού κι ήτον και γαυριασμένη* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1485.

***'γγαρεύγω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αγγαρεύω*.

γειάσου, επιφ., βλ. ά. Λεξ. *υγεία*.

γελλού η· για τους τ. της λ., αλλά και για το πράγμα λαογραφικώς και ιστορικώς, βλ. και Κουκ., ΕΕΒΣ 14, 1938, 328-9, Χατζ., Διασπ. 51 κ.ε., Οικονομ., Λαογρ. 30, 1975-76, 246-263, ιδίως σ. 256 και Χατζ., Λαογρ. Κύπρος 15, 1985, τεύχ. 35, σ. 1-4. Βλ. επιπροσθέτως και Προσθ. Η' τόμ., σ. 409. Στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σήμ. στην Κάλυμνο στον τ. *Γιαλλού* (η) (Παπαμανόλη, Παραδοσ. κόσμημα σ. 40).

***Γέλφος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γουέλφος*.

***Γεμπελίνος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γιμπελίνος*.

***Γεμπελούνος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γιμπελίνος*.

***γενεαλογώ.**

Το αρχ. *γενεαλογέω*.

Αναφέρω τις προηγούμενες γενεές: *διηγάται την κατά σάρκα γέννησιν του Σωτήρος γενεαλογώντας και αναβαίνοντας από τον Ιωσήφ εις τον Δαβίδ* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Υπόθ. του κατά Λουκ.

***Γενίτης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γενουβίτης*.

γεννητός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: ουδ. πληθ. *γεννητά*· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο: τ. και σήμ. ιδιωμ. (βλ. ΙΑ, λ. *γεννητός*)· στο σημασιολ. πρόσθ.: Το ουδ. πληθ. ως ουσ.= τα γεννητούρια· οικογενειακή καταγωγή (βλ. ΙΑ, ό.π. Β' 3): *αναγκαίον έναι να είπωμεν πόθεν ήσαν τα γεννητά τούτου του Λέοντος* Χρονογρ. (Λαμψ.) 244.

γεννητούρια τα· πρόσθ. τη σημασ.: **2**) Γενέθλια: *ο Ηρώδης εις τα γεννητούρια έκαμε φιλίαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. ς' 21.

***Γενοβέσος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γενουβήσιος*.

***γενοβήσικος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γενουβήσικος*.

***Γενοβήσος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γενουβήσιος*.

***Γενοβίτης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γενουβίτης*.

***Γενουαίος** ο· *Ιανουαίος*.

Από το τοπων. *Γένουα* και την κατάλ. *-αίος*.

Ο κάτοικος της Γένουας: *επιάσθη η Κερασούς και αιχμαλωτίσθη και επυρπολήθη παρά Ιανουαίων* Πανάρ. 68[12].

***Γενουβήζος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γενουβήσιος*.

γενουβήσικος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *γενοβήσικος*, Μαχ. 228[20].

Γενουβήσιος ο· στον τ. *Γενουβήσος* πρόσθ.: Byz. Kleinchron. Α' 300[12], Β' 611[38], Κορων., Μπούας 74 τρις, 80, 150· επίσης πρόσθ.: *Γενοβέσος*, Byz. Kleinchron. Α' 671[3]· *Γενοβήσος*, Byz. Kleinchron. Β' 617[68]*· *Γενουβήζος*, Χρον. σουλτ. 54[17], 84[14]· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *Γενουβήζος* από επίδρ. του ιταλ. Genovese.

Γενουβίτης ο· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Byz. Kleinchron. Α' 96[32], 305[17], 'Εκθ. χρον. 13[15], 18[18], Ιστ. πολιτ. 5[5]· επίσης πρόσθ.: *Γενίτης*, Κώδ. Χρονογρ. 49· *Γενοβίτης*, 'Εκθ. χρον. 3[1]· *Ιανουίτης*, Πανάρ. 68[12] κριτ. υπ.· στον τ. *Γενουίτης* πρόσθ.: Byz. Kleinchron. Α' 86[54], 182[15], Πανάρ. 74[32], Δούκ. 35[15,17], 63[13,17], 73[4], 107[29], 123[17], 137[25], κ.π.α.

γενουίτικος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Byz. Kleinchron. Α' 86[54].

γέρακας ο· το ά. να διαμορφωθεί: Πουλολ. Ζ 414, Πουλολ. Αθ. 467, Αχέλ. 2338. — Βλ. και ά. *ιέραξ*.

Το αρχ. ουσ. *ἱέραξ*. Η λ. σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *γέρακος* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 507).

Γεράκι: *Γυρίζει δέ ο γέρακας και λέγει προς εκείνον* (ενν. *τον λούπη*) Πουλολ. Ζ 280· *έναι γέρακας μουτάτος* Χρησμ. Χ 33.

γεράνιος, επίθ.· βλ. *ηεράνεος* και στις Προσθ. αυτές, λ. *ηεράνεος*. Για τον τ. *γερανός* του *γεράνιος* βλ. Trapp, JÖB 35, 1985, 160.

***Γεργεσαίος** ο, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 169^{r}.

Το μτγν. εθν. *Γεργεσαίος* (Βλ. Π.Δ. Γέν. Ι' 16, Δευτ. Ζ' 1, Ιησούς Ναυή Γ' 10, καθώς και Steph., Θησ.).

Κάτοικος περιοχής της Παλαιστίνης: *θέλω αφανίσει τους Μόρους, τους Ιεβουσαίους, τους Γεργεσαίους, τους Φιλισταίους και όλους τους Χαναναίους* αυτ. 179^{v}.

***γερλής** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γιουρλάς*.

Γερμανός, επίθ.: στο τυπολ. πρόσθ.: Δούκ. 41^{24}, 205^{21}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 277^{19}· στο σημασιολ. **2** πρόσθ.: *οι εντός υπερβόρεοι και δυτικοί, Γερμανοί και Γαλάται, Ιβήριοι και Βρετανοί ... εξήλθον* Byz. Kleinchron. Α' 312^{12}.

γερώ· να αντικατασταθεί το λ. με το **γηρώ** και να τοποθετηθεί στην αλφαβητική του σειρά· να προστεθεί η παραπ.: Σπαν. Ρ 88.

***γευματινός,** επίθ.· *γ ι ο μ α τ ι ν ό ς*.

Από το ουσ. *γεύμα-γιόμα* και την κατάλ. *-ινός*.

Που αναφέρεται στην ώρα του γεύματος, μεσημβρινός: *όταν κάμεις τραπέζι γιοματινόν ή δείπνον, μην καλείς τους φίλους σου* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ιδ' 12.

***γεωμετρία** η· *ι ω μ ε τ ρ ί α*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 86^{r}, 86^{v}, 96^{r}.

Το αρχ. ουσ. *γεωμετρία*. Η λ. και σήμ.

Γεωμετρία (;): *ο πρώτος διδάσκαλος της ιωμετρίας* αυτ. φ. 106^{v}.

***γηρώ,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γερώ*.

γιαμιά, επίρρ.· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: — Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *διαμιάς*.

γιανιτσάραγας ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *γενιτσάραγας* και σε κείμ. της Τουρκοκρατίας.

γιανίτσαρος ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Κατά την El. Zachariadou (Studia turcologica σ. 595) από το καταλανικό *genetari* (πληθ.) ή *ginetari* ή το ιταλ. *gianetario* ή τυχόν άλλο ευρωπαϊκό ή και το μεσν. λατ. *Janizzeri*. Η λ. απ. ήδη στο Σίλβεστρο Συρόπουλο (Laurent, Les «Memoires» du Grand Ecclesiarque ... Syropoulos· Παρίσι 1971, σ. 192, 206 και 404) στους τ. *ιανίτζαροι* και *γιανίτζαροι* (E. Zachariadou, ό.π., σ. 591).

***γιαννινίτικος,** επίθ.

Από το τοπων. *Γιάννινα* και την κατάλ. *-ίτικος*.

Που προέρχεται από τα Γιάννινα: *Ένα ράσον γι[α]ννινίτικον ή θεσσαλονικένιον* Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 34ε.

***γιάτσο** το.

Το βενετ. giazzo. Η λ. στο Du Cange (λ. *γιάτζο*) και σήμ. ιδιωμ. (ΙΛ).

Παγετός: *το αυτό έτος έπεσεν κάποιο χιόνι τη νύκτα και ... κάποιο γιάτσο και εκαγήκανε τα δεντρά* Byz. Kleinchron. Α' 512^{42}.

***γίγαντος** ο, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 9^{r}, 18^{r}, 105^{v}, 134^{v}.

Πλάσμα αντί *γίγαντας*.

Γίγαντας: *ο Δαβίδ εσκότωσε τον Γολιάθ τον γίγαντον* αυτ. φ. 189^{r}.

***Γιμπελίνος** ο, Χρον. Μορ. Η 6227, 7144· *Γ ε μ π ε λ ί ν ο ς*, Χρον. Μορ. Η 6227 κριτ. υπ., 6804 κριτ. υπ., 7144 κριτ. υπ., Χρον. Μορ. Ρ 6008 κριτ. υπ., 6183 κριτ. υπ.· *Γ ε μ π ε λ ο ύ ν ο ς*, Χρον. Μορ. Ρ 6090 κριτ. υπ.· *Γ ι μ π ι λ ί ν ο ς*, Χρον. Μορ. Η 6008, 6090, 6183· *Γ κ ι μ π ι λ ί ν ο ς*, Χρον. Μορ. Ρ 6008, 6090, 6183, 6227· *Κ ι π ι λ ί ν ο ς*, Χρον. Μορ. Ρ 6804.

Το γαλλ. Gibelin.

Υποστηρικτής των Γερμανών αυτοκρατόρων στη διαμάχη τους με τον πάπα: *εξέβη* (ενν. *ο Κουραδής*) *από τον τόπον του εκεί εκ την Αλαμάνιαν και ήλθεν εις την Λουμπαρδίαν που ήβρε τους Γιμπελλίνους, τους τύραννες της Εκκλησίας όπου είναι εχτροί του πάπα* Χρον. Μορ. Η 6804.

***Γιμπιλίνος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γιμπελίνος*.

***γινάμενος, γιναμένος,** μτχ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γίνομαι*.

γίνομαι· στο τυπολ. πρόσθ.: μτχ. *γ ι ν ά μ ε ν ο ς*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 168^{v} και *γ ι ν α μ έ ν ο ς*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 89^{v}· στο σημασιολ. πρόσθ.: **7**) (Προκ. για ψωμί) «ανεβαίνει»: *να μην φάτε γινάμενο ψωμί* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 168^{v}.

***γιοματινός,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γευματινός*.

γιουρλάς ο· πιθ. γρ. λ. *γιουρλής* ή *γερλής*· βλ. και Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 211^{10}· στο ετυμολ. πρόσθ.: πιθ. το τουρκ. *yerli* = εθελοντής γενίτσαρος (Redhouse σ. 1254, λ. yerli). Στο σημασιολ. γρ. ακριβέστερα: Εθελοντής γενίτσαρος και στο παράθεμα αντί *γιουρλάδων* διόρθ. *γιουρλήδων* ή *γερλήδων*.

***γιουρλής** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γιουρλάς*.

***Γίτσαρος** ο, βλ. ά. Λεξ. *Σβίτσερος*.

***γκινιάζω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *εγκαινιάζω*.

***Γλιμπιλίνος ο,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γιμπελίνος*.

***γλάστρα** η.

Από το ουσ. *γάστρα* (Για την ετυμ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 327, Β' 154 σημ. 1 και Ανδρ., Λεξ.²). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Πήλινο ή μεταλλικό αγγείο με μεγάλη χωρητικότητα· (εδώ προκ. για την κολυμβήθρα του βαπτίσματος): *όλοι ωσάν εις μίαν γλάστραν εβαπτίστημεν, έτσι και εις έναν καλόν τόπον του Παραδείσου να υπάγομεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 142^{v}.

γλυκύς, επίθ.· μετά το σημασιολ. πρόσθ.: — Το ουδ. ως τοπων. (Η χρ. και σήμ.· βλ. ΙΛ, λ. *γλυκός*): Χρον. Μορ. Η 8070.

***γλυφότητα** η.

Από το επίθ. *γλυφός* και την κατάλ. *-ότητα.*

Η ιδιότητα του γλυφού: *ήτονε νερόν της θαλάσσου αλμυρόν, ... διά τούτο το επονόμασαν και τόπον γην πικρίας, από την γλυφότητα οπού ήτονε εκεί* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 171^{v}.

***γνέμα** το, βλ. *νεύμα.*

***γνεύγω,** βλ. ά. Λεξ. *νεύω.*

***γνέφος** το, βλ. *νέφος.*

***γνέφω,** βλ. *νεύω.*

***γνέψις** και **-ψη** η, βλ. ά. Λεξ. *νεύσις.*

***γνήμα** το, βλ. *νήμα.*

γνώθω· πρόσθ. την πιθ. σημασ. «είμαι ορατός» (Βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 107]): *ήτον και ‹ γαρ › υπόστεγνος και εγνώθουντα οι νεφροί του Διγ.* (Αλεξ. Στ.) Esc. 774.

γνώσις, γνώση η· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 677).

***γογγυσμός** ο, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 172^{v}.

Το αρχ. ουσ. *γογγυσμός.* Η λ. και σήμ.

Διαμαρτυρία: *ήκουσε* (ενν. *ο Θεός*) *τον γογγυσμόν σας και εβαρέθη σας έστοντας να έχετε τόσην απιστίαν* αυτ. 172^{v}.

***γονάτι** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γονάτιον.*

γονάτιον το· στο τυπολ. πρόσθ.: *γ ο ν ά τ ι,* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 96α, 162.

γονεύς ο· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: πληθ. *γ ο ν έ ο ι,* Αχιλλ. Ν 672.

***Γότθοι** οι.

Από το λατ. Gothi. Η λ. τον 4. αι. (Sophocl., λ. *Γότθος*).

Ονομασία γερμανικού φύλου: *τον απάντησαν* (ενν. *τον Αλέξανδρον*) *... της Πούλιας όλον το ρηγάτον και οι Γότθοι όλοι* Διήγ. Αλ. V 50.

***Γουέλφος** ο· *Γ έ λ φ ο ς.*

Το γαλλ. Guelfe.

Υποστηρικτής του πάπα στη διαμάχη του με τους Γερμανούς αυτοκράτορες: *Φουσσάτα ήλθασιν λαμπρά απ' όλα τα ρηγάτα κι εις την Ιτάλιαν ήλθασιν όσοι ήσαν γαρ Γέλφοι* Χρον. Μορ. Η 6201.

γούργουρος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 606, κριτ. υπ.).

Γραικός ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Διήγ. Βελ. Neap. 3, Δούκ. $267^{7,14,26}$, 269^{1}, 317^{29}, $19^{3,4,24}$· βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *Γρέγος,* (Ι)· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. σε επιστ. του 16. αι. (Βλ. Μανούσ., Θησαυρ. 12, 1975, 12-13) και σήμ. (Ανδρ., Λεξ.).

γράμμα(ν) το· πρόσθ. τη σημασ.: Γράψιμο: *μα ουδέ τα ξόμπλια τ' ακριβά μηδέ ψιλότη 'ς γράμμα* (έκδ. Ξανθ. και Αλεξ. Στ.: *ψιλότης γράμμα*· διόρθ. Κριαρ., Πεπρ. Β′ Δ.Κρ.Σ. 272-3) *αλάφρωσην εις το κακόν οπού 'χε δεν τσ' εκάμα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α′ 637.

γραμματικό(ν) το· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Ιερά γράμματα, θείες Γραφές (των Εβραίων)· (συνεκδ.) μελέτη των θείων Γραφών· **φρ.** *κάθομαι εις το γραμματικό μου* = μελετώ τις (θείες) Γραφές: *να μας πάρουν* (ενν. εμάς, *το Ισραέλ*) *στο Ιερουσαλάιμ το πολυζηλεμένο ... να κάτσουμε εις το μελετιό μας, εις το γραμματικό μας* Εβρ. ελεγ. 170. — Βλ. και ά. *μελετιό.*

***Γρανατίνος** ο.

Από το τοπων. *Γρανάδα* και την κατάλ. *-ίνος.* Η λ. στο Somav.

Ο κάτοικος της Γρανάδας της Ισπανίας: *Οι οποίοι Γρανατίνοι διά να συμπλησιάζουν με την Μπαρμπαρίαν έπιασαν την πίστιν του Μουαμέτη κι εκάνανε Τούρκικα εις το κρυφό* Σουμμ., Ρεμπελ. 157.

γρανάτος, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: — Το θηλ. ως ουσ. = πολύτιμη πέτρα (Για τη σημασ. βλ. Παναγιωτόπουλο, Θησαυρ. 13, 1976, 147): *Κρατώ εις χείρας μου της κυράς της Μανδαλένας: ... ένα δακτυλίδι χρυσόν με μία γρανάτα κόκκινη* Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 46.

***Γρανατσέρος** ο.

Από το τοπων. *Γρανάδα* (;).

Ο κάτοικος της Γρανάδας της Ισπανίας (;): *το έθνος ετούτο των κουρσάρων επλήθυναν ότι ο ρήγας της Σπάνιας διά να διώξει από τους τόπους του 70 χιλιάδες λαόν και πλέον από τους Γρανατσέρους, ετότε επλήθυναν την Αφρικήν και έτερους της Τουρκίας* Σουμμ., Ρεμπελ. 157.

***Γράτισοι** οι.

'Αγν. ετυμ.

Ονομασία λαού: *από τον Ιάφεθ εγεννήθησαν οι Γράτισοι, γένος και πλήθος εις το μέρος της Αιθιοπίας* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 103^{r}.

γρέγος ο· το λ. να γίνει: *γρέγος* ο, (ΙΙ)· να αγνοηθεί η παραπ. και το παράθ.: Τζάνε, Κρ. πόλ. 526^{12}· στο τυπολ. μετά το λ. να προστεθούν: Πορτολ. Α 6^{3}, 25^{10}, $288^{6,9,11}$, $356^{8,23}$, 375^{5}, κ.π.α.· στο σημασιολ. να προστεθεί: **β**) (επιρρ.) προς το βορειανατολικό σημείο του ορίζοντα, βορειανατολικά: *οι ξέρες με το κάστρον θωρούν γρέγον γαρμπήν* Πορτολ. Α 25^{8}· *Από τον κάβο Γρέγο ως τον κάβο Σόρμο εις την κάρτα του λεβάντη ιβέρ γρέγο έναι μίλια ιβ′* Πορτολ. Α 229^{4}. — Βλ. και *Γρέγος* ο, (Ι).

***Γρέγος** ο, (Ι). — Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *γρέγος* ο, (ΙΙ) και *Γραικός.*

Το βενετ. Grego (Βλ. Boerio).

'Ελληνας: *Ρωμαίοι ηγαπημένοι μου, σήμερο αρματωθείτε* (παραλ. 1 στ.). *Τρέξετε σαν κατέχετε, σφάξετε, κόψετέ τσι* (ενν. τους εχθρούς) (παραλ. 1 στ.), *για να θωρούσι τους Ρωμιούς, κοντά να μην σιμώνουν κι εις τον Πονέντε ν' ακουσθεί οι Γρέγοι πώς μαλώνουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 526^{12}.

***γροικιζάμενος,** μτχ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αγροικίζω*.

***γυμνοσοφιστής** ο, Βίος Αλ. 4704, 4710.

Η λ. στον Αριστοτέλη (L-S, λ. *γυμνοσοφισταί*).

Ινδός γυμνός ασκητής: *Δραχμάνες γυμνοσοφισταί σ' Αλέξανδρον μηνούμε: «Α θέλεις να 'λθεις εις εμάς, τίποτες δεν ψηφούμε»* Αλεξ. 1917.

***γυμνοσόφιστος** ο.

Από το ουσ. *γυμνοσοφιστής* με μεταπλ. (Βλ. Μητσάκη [Διήγ. Αλ. G σ. 253] = Μητσάκη, Το εμψυχούν ύδωρ, 1983, 322).

Ινδός ασκητής που διήγε γυμνός: *Δραχμάνες γυμνοσόφιστοι τον βασιλέα Αλέξανδρον πολλά χαιρετούμε ... Ημείς γυμνοί βρισκόμεστεν ... άλλο δεν έναι εις εμάς, μόνον σοφία* Διήγ. Αλ. G 289[3].

'Γύπτιος ο· να αγνοηθεί το παραπ.· βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *Αιγύπτιος*.

γυρίζω· στο σημασιολ. **I** Ενεργ. **Α'** Μτβ. πρόσθ. τη σημασ.: **10**) Κάνω κάπ. να μετανοήσει, να αλλαξοπιστήσει (εδώ θρησκ.): *εγύρισάν τον εις την πίστιν τους* Χρονογρ. (Λαμψ.) 236.

γύρισμα το· στο σημασιολ. πρόσθ.: **8**) Καμάρα: *έκαμε εις την μέσην ... μίαν μεγάλην τούρην με βόλτο, ήγουν γύρισμα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 103[v].

δαγκάνω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **II** (Μέσ.· μεταφ.) δαγκώνω τα χείλη μου από οργή (Η σημασ. και σήμ.· πβ. Δημητράκ. στη λ.): *τότες ο Ισαάκ εδαγκάθη και ασηκώθη μετ' οργής* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 138[r].

***δαιμονιακός,** επίθ., (I).

Από το ουσ. *δαιμόνιον* και την κατάλ. *-ιακός*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σε παπυρ. (L-S).

Δαιμονικός: *δαιμονιακούς απεκάλουν αυτούς* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 495, κριτ. υπ.).

***δαιμονιακός,** (II)· *δαιμονιακοί,* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 485, κριτ· υπ.), εσφαλμ. ανάγν. αντί *δαιμονιαριοι*· διορθώσ. κατά χφ, φ. 124[v].

δαιμονιάριος ο· στη σημασ. **α** πρόσθ.: *πράττοντας όσα και οι δαιμονιάριοι* (έκδ. εσφαλμ. *δαιμονιακοί*· διορθώσ. κατά χφ, φ. 124[v]) *ποιούσι τύπτοντες εαυτούς μετά σιδήρων ωσεί εξισταμένους και προφητικά δήθεν λαλούντας παραγγέλθηκαν παρ' αυτών λέγειν ταύτα* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 485, κριτ. υπ.).

δαιμονιώδης, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 759, κριτ. υπ.).

***δακτυλοδεικτώ.**

Το αρχ. *δακτυλοδεικτέω*. Η λ. και σήμ. συν. στη μτχ. παρκ. *δακτυλοδειχτούμενος*.

Δείχνω με το δάχτυλο· αναφέρω ως παράδειγμα (συν. για αποφυγή): *εις τον αιώνα πάντοτε με εντροπήν και ύβριν όλους να δακτυλοδεικτούν στα γένη γαρ του κόσμου λέγοντα: «Έδε τους* (έκδ. *έδο τους*) *εκεί αυτούς τους ντροπιασμένους, οπού γυναίκες έποισαν αυτείνους νικημένους!»* Θησ. Α' [58[6]].

δακτυλοδείχνω· στο τυπολ. πρόσθ.: Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 3574.

Δαλμάτης ο· το ά. να βελτιωθεί ως εξής: **Δαλμάτης** ο, Δούκ. 93[34], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) 534[20,21], 628[27]· Ν τ α λ μ ά τ η ς, Τζάνε, Κρ. πόλ. 305[8] (έκδ. *Ταλμάτων*· διορθώσ.), 475[6] (έκδ. *Ταλμάτων*· διόρθ. Ξανθ., BZ 18, 1909, 598 = Ξανθ., Μελετ., 1980, 259), 475[7].

Το μτγν. εθν. *Δαλμάτης* (L-S, λ. *Δαλμάται*). Ο τ. από επίδρ. του ιταλ. Dalmato.

Ο κάτοικος της Δαλματίας: *Δαλμάτες έχω δούλους μου, κρατώ τη Βουλγαρία κι έπιασα χώρες και χωριά μέσα στην Ουγγαρία* Τζάνε, Κρ. πόλ. 577[3].

δάος, επίθ.· για την έκφρ. *άλογα του δάου* βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 110].

***Δαφναίος** ο.

Από το τοπων. *Δάφνη* και την κατάλ. *-αίος*. Η λ. στο Steph., Θησ. (λ. *Δαφναίος* ο και λ. *Δάφνη*).

Κάτοικος πόλης επονομαζόμενης Δάφνη: *Ο Εξέρξ ο βασιλεύς της Περσίας και αυτός πολλά νυφώθην και εσκοτώθην από τους Δαφναίους τους ανθρώπους* Διήγ. Αλ. G 274[29].

***δαφνοκοσμημένος,** μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *δάφνη* και τη μτχ. *κοσμημένος* του *κοσμώ*.

Στολισμένος με δάφνη: *τον πρώτο μου αξάδερφο δαφνοκοσμημένο* (έκδ. *δάφνη κεκοσμημένο*· διόρθ. Ξανθ., B-NJ 2, 1921, 68).

***'δέ,** II, βλ. ά. Λεξ. *μηδέ,* I.

***'δειά** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *άδεια*.

***δεκατέσσαρεις,** αριθμτ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *δεκατέσσερεις*.

δεκατέσσερεις· στο τυπολ. πρόσθ.: δ ε κ α τ έ σ σ α ρ ε ι ς, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 83[v], 240[r], 241[r].

***Δεκέβριος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Δεκέμβριος*.

Δεκέμβριος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Δ ε κ έ β ρ ι ο ς, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 98[r].

δέμπλα η, βλ. και ά. Λεξ. *τέμπλα*.

δερματάκι το· στο παράθεμα μετά τη λ. *δερματάκι* πρόσθ.: (πιθ. πρέπει να διορθ. *δερμάτι* για λόγους ομοιοκαταληξίας προς το *ιμάτι* του στ. 183).

δερμάτι το· στο σημασιολ. στη σημασ. **2** πρόσθ.: έκφρ. *ζαμάρα με δερμάτι*· βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ζαμάρα*.

δέρνω· στις **Φρ.** πρόσθ.: *δέρω το νου μου* = «βασανίζω τη σκέψη μου»: *συμβουλεύτουν με την βουλήν σου και με τους εδικο(ύ)ς σου και μόνος και μοναχός σου και δέρε* (έκδ. *'δέ*· διόρθ. Χατζ., Διασπ. Β' 90) *τον νους σου* Μαχ. 212[17].

***δεσμοφύλακας** ο.

Το μτγν. ουσ. *δεσμοφύλαξ*. Η λ. και σήμ.

Φύλακας του δεσμωτηρίου: *ο δεσμοφύλακας, ήγουν εκείνος οπού εφύλαγεν την φυλακήν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 288ʳ.

δεσποτικός, επίθ.· για τη σημασ. του ουδ. *δεσποτικά* (τα) = φόρος ή υπηρεσία που προσφέρεται στο «δεσπότη», τον άρχοντα βλ. Σταυρίδου-Ζαφράκα (Βυζαντ. 11, 1982, 47).

δεύτερος, αριθμτ. επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: Το ουδ. πληθ. ως ουσ. (εδώ προκ. για εξουσία) = η δεύτερη θέση: *ούτοι οι δύο βασιλείς* (ενν. *ο Διοκλητιανός και ο Μαξιμιανός*) *εποίησαν Κωνστάντιον και Μαξιμιανόν τον Γαλέριον να έχουσιν τα δεύτερα της εξουσίας αυτών* Χρονογρ. (Λαμψ.) 231.

δεφτερέγγης ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σήμ. στην Κω στον τ. *δεφτερτζήδες*= οι άρχοντες του νησιού (Βλ. Παπαμανώλη, Παραδοσ. κόσμημα σ. 40).

δέχομαι· στο ετυμολ. πρόσθ.: για παλαιότ. χρήση του *δέχομαι* (= γίνομαι δεκτός) βλ. Επαρχ. βιβλίον Ι 17.

δηλώ, Ι· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: Για την παραπάνω χρ. του ρ. βλ. Αλεξ. Στ., Κρ. Χρ. 6, 1952, 412: *Γλήγορα σμίγαμε κι οι δυο και τούτον εδηλούσα* (Τολμηρά διόρθ. Κριαρ., ΕΜΑ 1, 1939, 20-21) *τα δυο πουλάκια που 'ρθασι κι εγλυκοκιλαδούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ.) Ε' 843.

***δημότυχος,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Διδυμοτειχίτης*.

διαβάλλω· στο τυπολ. πρόσθ.: *δ ι α β ά λ ν ω*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 244ᵛ.

***διαβάλνω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *διαβάλλω*.

***διαβατάρης** ο.

Από το *διαβαίνω* και την κατάλ. *-άρης*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Περαστικός, οδοιπόρος: *άνδραν πλέον δεν άφηναν να κατοικεί εις τες χώρες τους, μόνον αν απέρνα διαβατάρης* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 139ᵛ.

διαθήκη η· στο τέλος της σημασ. **3**) Εκφρ. πρόσθ.: *Διαθήκη Νέα* = Καινή Διαθήκη: *τούτο έναι το κορμί μου της Διαθήκης της Νέας* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 355ᵛ.

***διαμιάς,** επίρρ. — Βλ. και ά. Λεξ. *γιαμιά*.

Από τη συνεκφ. *διά μιάς*. Η λ. και σήμ.

Αμέσως: *εις ώραν ολιγούτσικην πέντε διαμιάς εσώσαν* Απόκοπ.² 439.

διανεύω· στο σημασιολ. **Α'** Ενεργ. πρόσθ. τη σημασ.: **3**) Συνεννοούμαι με νεύματα: *αυτός τους εδιάνευε και απέμεινε βουβός* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. α' 22.

διανίσταμαι· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 364.

***διασείω.**

Το αρχ. *διασείω*.

Σείω βίαια· (εδώ μεταφ. προκ. για πρόσ.) ταράζω, πειράζω· ενοχλώ: *ο βασιλεύς τον ελευθέρωσεν* (ενν. *τον Ηρώδην*) *και κάνει του και χαρτί βεβαιωτικόν της βασιλείας αυτού ότι τινάς να μην τον διασείσει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 242ᵛ.

διασίδι το· στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 614, κριτ. υπ.).

***διαχώρισις** η.

Η λ. στον Αριστοτέλη (L-S).

Διαχωρισμός: *εις τον καιρόν του εδιαμερίσθησαν οι γλώσσες ... Διά τούτο τον λέγουν Φαλέκ και εβραϊκά λέγεται διαχώρισις* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 107ᵛ.

***διδακτός,** μτχ. επίθ.

Από το *διδάσκω*.

Μαθητής: *όλοι θέλουσι γένει διδακτοί του Θεού* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. ς' 45.

διδασκάλισσα η· στο τυπολ. στον τ. *δασκάλισσα* πρόσθ.: Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 6· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *δασκάλισσα* σε έγγρ. του 17. αι. (Βλ. Δετοράκης, Κρητολ. 10-11, 1980, 234), στην Ιστ. Αθέσθη 153 και στο Ρουσμ. Σαβ. (Πρωτοπ.-Μπουμπ.) 110.

διδάχνω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 181ʳ· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: *ο Θεός, οπόταν έγινεν άνθρωπος και επεριεπάτει εις τον κόσμον και εδίδαχνε διά την ημών σωτηρίαν* ... Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 377ᵛ.

Διδυμοτειχίτης ο· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: Διήγ. Βελ. Neap. 249 (έκδ. *Δυ-*), Ριμ. Βελ. 373· στο ετυμολ. αντί: «Ο τ. *Διμοτειχίτης* από μετρ. αν.» γρ.: Ο τ. από τον τ. *Διμότειχον* του τοπων. (με απλολογία), που απ. στο Σπανό (Eideneier) Β 150 και στα Byz. Kleinchron. Α' 78[21], 96[30], 560[2]· πβ. και Γεωργηλ., Βελ. 329, όπου λ. *Διμότειχος* στον πληθ. ως εθν. (έκδ. *δημότυχοι* πιθ. από παρανόηση).

δίδω· στο σημασιολ. (σ. 118) μετά τη φρ. *δίδω πάθη* πρόσθ. τη φρ.: *δίδω μαρτύριον* (σε κάπ.) = βασανίζω κάπ.: *έτσι τον πιάνει και δίδει του μαρτύριον διά να ομολογήσει τις τον έβαλεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 319ᵛ.

***διέτιν,** ουδ. επιθ.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *διέτης*.

Που είναι δύο ετών: *βεργινάδι έναν διέτιν* Νεκρολ. φ. 258ʳ.

διήγημα το· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Το χάρισμα, η ικανότητα της διήγησης: *έλαβαν* (ενν. *οι Απόστολοι*) *δεκαπέντε γλωσσών διήγημα, ήγουν χαρίσματα, ώσπερ λέγει ο Χρυσόστομος* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 303ᵛ.

διηγούμαι· στο τυπολ. πρόσθ.: *δ ι η γ ώ ν τ α ς*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 381ʳ.

διηγούμαι· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3**) Μιλώ: *εδιαμερίσθη ο κόσμος να διηγούνται εις τόσες γλώσσες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 104ᵛ· *δεν είναι τούτοι όλοι οπού διηγούνται άλλες γλώσσες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 303ᵛ. **4**) Λέγω: *Ας υπάγομεν την στράταν μας και μηδέν διηγάσαι λόγους εύκαιρους και ό,τι σώσεις* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 230ʳ. **5**) Συνομιλώ, συνδιαλέγομαι: *ο Μωυσής εδιηγούτον με τον Θεόν ώσπερ διηγείται ένας άνθρωπος με άλλον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 178ᵛ.

***δίκοκκος,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *δίκοκκος*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

(Προκ. για ζώο) που δεν έχει ευνουχιστεί: *αλοκινάριν ... δίκοκκον* Νεκρολ. φ. 270^{v}.

δικολογώ· για τη σημασ. βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 151 σχόλ. στ. 1772].

***Διμοτειχίτης** ο, βλ. ά. Λεξ., καθώς και στις Προσθ. αυτές, λ. *Διδυμοτειχίτης*.

***Διμότειχος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Διδυμοτειχίτης*.

διπλομαγκλαβίζω· πριν από τη σημασ. που παρέχεται διάβ.: Δέρνω με διπλό ραβδί (Για τη σημασ. πβ. Migne, PG 86, 584, 597, 600 και Du Cange, λ. *διπλαί*) · (εδώ συνεκδ.).

διπλώς, επίρρ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **1**) Για δύο λόγους: *και όταν τον είδε η αγία Άννα εχάρη διπλώς, ένα πως ήκουσεν παρά του αγγέλου ότι θέλει κάμει παιδί και άλλο ότι είδεν τον άνδρα της τον Ιωακείμ, οπού τον ενόμιζεν διά απεθαμένον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 227^{v}.

δισκάριον το· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: *το δισκάριον έναι εις τύπον των χειρών του Ιωσήφ και του Νικοδήμου οπού έθαψαν τον Χριστόν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 400^{r}.

***δισκοκάλυμμα** το.

Από τα ουσ. *δίσκος* και *κάλυμμα*. Η λ. τον 7ο αι. (Lampe, Lex).

Κάλυμμα του δισκοπότηρου: *το δισκοκάλυμμα έναι εις τύπον του σουδαρίου οπού είχεν ο Χριστός εις την κεφάλην* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 400^{r}.

δισπιαζάρω, βλ. και ά. Λεξ. *ντισπιαζέρω*.

δισσένιο το· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Τ. *ντεσσένιο* σε έγγρ. του 1659 (Μαρίνος Αβούρης, Κρ. Χρ. 25, 1973, 219[11]).

***διωκτικός,** επίθ.· δ ι ω χ τ ι κ ό ς, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 41^{r}.

Από το *διώκω* και την κατάλ. *-τικός*. Η λ. τον 4. αι. (L-S).

Που απομακρύνει, αποβάλλει κ.: *πάσα ένα κορμί οπού έναι άξιον και τέλειον έχει τέσσαρες επιστήμες και χάριτας ... η πρώτη έναι ορεχτική, η δεύτερη έναι αποδεκτική, η τρίτη έναι χωνευτική, η τέταρτη έναι διωχτική* αυτ. φ. 41^{r}.

διώκω· στο σημασιολ. η σημασ. **3** να γίνει: **3**) Φρ. *διώκω-ώχνω τους ανέμους* = είμαι τόσο γρήγορος που «καταδιώκω» και προφτάνω τον άνεμο (Πβ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αηραέρας*.

***διωχτικός,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *διωκτικός*.

***δόνζης·** *δόνζη,* Μηλ., Οδοιπ. 642, εσφαλμ. γρ. αντί *δούζη*· διορθώσ. — Βλ. ά. Λεξ. *ντούζης*.

***δονώ·** *αεί δονούσαν,* Ριμ. Βελ. 447, εσφαλμ. αντί *αηδονούσαν*· διορθώσ. — Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *αντιδονώ*.

***δοττόρες** ο, βλ. ά. Λεξ. *ντοττόρες*.

***δούζης** ο, βλ. ά. Λεξ. *ντούζης*.

δουλεία η· στο σημασιολ. πρόσθ.: (Για τη σημασ. «στρατιωτική υπηρεσία», αλλιώς «αγγαρεία», βλ. Σταυρίδου-Ζαφράκα (Βυζαντ. 11, 1982, 47).

δουλεύω· στο σημασιολ. **Β' 3** πρόσθ. τη φρ.: *δουλεύω ύπνον* = (μεταφ.) «κοιμούμαι»: *μάθε λοιπόν και συ, ω άνθρωπε, ότι απεθαμένος είσαι και δουλεύεις ύπνον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 48^{v}.

***Δραχμάν** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Βραχμάνες*.

δρόμος ο· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *αποδρομού*.

δρούγγος ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Μνεία της λ. και σε έγγρ. βλ. στον Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 160 σημ. 394.

***Δυρραχηνός** ο.

Από το τοπων. *Δυρράχιον* και την κατάλ. *-ηνός*. Η λ. τον 6. αι. (Steph., Θησ., λ. *Δυρράχιον*).

Ο κάτοικος του Δυρραχίου· (εδώ ως επών.): *μετ' αυτόν* (ενν. *τον Ζήνωνα*) *βασιλεύει Αναστάσιος ο Δυρραχηνός χρόνους είκοσι επτά* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 311^{r}.

δυσεντερικός, επίθ.· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 310^{v}· στον τ. πρόσθ.: Byz. Kleinchron. Β' 617[67]*.

***δυσκολόδραμος,** επίθ.· βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *δυσκολόδρομος*.

δυσκολόδρομος, επίθ.· στο τυπολ. μετά το L 246 πρόσθ.: (χφ *δυσκολόδραμον* κατά γραπτή ανακ. Μαρίας Πολίτη-Σακελλαριάδη· διόρθ. σιωπηρώς Λάμπρ.· πβ. τα αρχ. *παλίνδρομος, ευθύδρομος, κ.λ.π.*)· στο ετυμολ. αντί *δρόμος* γρ.: *-δρομος*.

***δυσκολοσήκωτος,** επίθ., Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κγ' 4.

Από το επίθ. *δύσκολος* και το ρηματ. επίθ. *σηκωτός*. Η λ. στο Somav., λ. *δυσκολοσίκωτος* και σήμ.

Που δύσκολα σηκώνεται: *αλίμονον και εις εσάς τους νομικούς, ότι φορτώνετε τους ανθρώπους φορτία δυσκολοσήκωτα* αυτ. Λουκ. ια' 46.

δωρεαστικός, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για το επίθ. βλ. μνεία στον Gautio, REB 33, 1975, 93[27-8]· πβ. και Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 38 σημ. 11 και 13, σ. 215 και σ. 231 σημ. 600).

***εβγαίννω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *βγαίνω*.

***εβγαλιμένος,** μτχ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *βγάνω*.

***έβγαλσις** η.

Από το *βγάζω-έβγαλα* και την κατάλ. *-σις*.

Απομάκρυνση, έξοδος: *η έβγαλσις αυτών* (ενν. *των Εβραίων*) *από την Αίγυπτον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 168^{r}.

εβδομήκοντα, αριθμτ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *ε β δ ο μ ή ν τ α,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ· φ. 115ᵛ και στο ετυμολ.: Ο τ. *εβδομήντα* και σήμ.

***εβδομήντα,** αριθμτ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *εβδομήκοντα.*

***Εβραΐδα** η.

Το μτγν. εθν. *Εβραΐς.*

Το εβραϊκό γένος, οι Εβραίοι: *ο Αλέξανδρος ήλθεν και εσέβη με το φουσσάτο του εις τον ιουδαϊκόν τόπον, το σύνορον της αυθεντίας των Εβραΐδων, στην φρόνιμην και ευγενικήν και έμνοστον Ιερουσαλήμ* Διήγ. Αλ. V 64· *τον καιρόν εκείνον η Εβραΐδα εβασίλευεν με ευγενάδα και τιμήν εις την Ιερουσαλήμ* Διήγ. Αλ. G 264[39].

εβραίικος, επίθ.· στο τυπολ. μετά τις παραπ. του λ. πρόσθ.: Πορτολ. Α 343[21].

***εβραϊκά,** επίρρ., Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 286ᵛ.

Από τον πληθ. του επιθ. *εβραϊκός.* Η λ. στο Somav. (λ. *εβράικα*) και σήμ.

Σε εβραϊκή γλώσσα: *ήσανε γραμμένα εβραϊκά, ρωμαίικα και φράγκικα* αυτ. 283ᵛ — Πβ. και ά. Λεξ. *εβραίικα.*

εβραϊκός, επίθ.· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: — Το θηλ. στον τ. *Οβρακή* ως τοπων.: Φορτουν. (Vinc.) Γ' 432, 507, Ε' 7.

εβραιόπουλον το· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 313ᵛ· στον τ. *εβρόπουλον* πρόσθ.: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 632.

Εβραίος ο· στο τυπολ. στον τ. *Εβραιός* πρόσθ.: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 22, 794, Πεντ. Έξ. ΙΙ 6· στον τ. *Οβριός* πρόσθ.: Πεντ. Γέν. XL 15, Μαρκάδ. 625· στο σημασιολ. πρόσθ.: — Το θηλ. ως τοπων.: Byz. Kleinchron. Α' 86[51b].

***εγγαστρία** η.

Από το *εγγαστρόω* και την κατάλ. *-ία.* Τ. *'γγαστριά* και σήμ.

Σύλληψη (τέκνου), εγκυμοσύνη: *στέλνει* (ενν. ο *Δαβίδ*) *διά να έλθει ο άνδρας της ο Ουρίας, οπού ήτον εις τα φουσσάτα με τον Ιακώβ, ... διά να σμίξει με την γυναίκα του να σκεπασθεί η εγγαστρία* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 127ᵛ.

εγγαστρώνω· ως σημασιολ. πρόσθ.: καθιστώ κάπ. έγκυο: *και δεν σμίγονται να ρίξει σπόρον να 'γγαστρωθεί, μόνον εγγαστρώνονται από το νερόν και από το πνεύμα του ανέμου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 55ʳ· *πιάνει* (ενν. ο *Αβραάμ*) *την σκλάβαν του και εγγαστρώνει την* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 127ᵛ.

***Εγγλέζης** ο, Μαχ. 554[9].

Το ιταλ. Inglese.

'Αγγλος: *ο ρήγας έπεψεν κάτεργα της Σμύρνης και τον σίρε Ρομπέρτο τε Λουζά καβαλλάρης Εγγλέζης, καπετάνον του αυτού κάστρου* αυτ. 100[11].

***Εγγλέζος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αγγλέζος.*

***Εγγλιτιάνος** ο.

Από το τοπων. *Εγγλιτέρα* και την κατάλ. *-ιάνος* κατά συγκ.

'Αγγλος: *τους Φράγκους να νικήσομεν, αυτούς τους Εγγλιτιάνους* Γεωργηλ., Βελ. 280.

***εγδοχή** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *εκδοχή.*

εγκαινιάζω· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *'γ κ ι ν ι ά ζ ω·* στο σημασιολ. πρόσθ.: (προκ. για αμφίεση) φορώ για πρώτη φορά: *εις τσ' ακριβές σου τσι χαρές ρούχα για να 'γκινιάσω* Manus.-Puchn., Verg. Braut 203.

εγκαινιάζω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2)** (Προκ. για εκκλησία) καθαγιάζω, καθιερώνω με θρησκευτική τελετή: *και οι αρχιερείς, όταν εγκαινιάζουν εκκλησίαν, τυλίγονται με πανί* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 399ᵛ.

εγκρατεύω· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: (Μέσ.) συγκρατούμαι, κάνω εγκράτεια (από κ.): *εγκρατεύεσθαι του πολύ φαγείν και του πολύ πιείν και του γελάν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι ΙΙΙ 61.

***εγνέφω,** βλ. *νεύω.*

***Εγριπιώτης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Ευριπιώτης.*

***έγροικος,** επίθ.

Από το *αγροικώ* (Για τη λ. βλ. και Αλεξ. Στ., Κρητολ. 2, 1976, 178 = Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ. Ι 178).

Έμπειρος: *Επεί αν είσαι γνωστικός κι εξεύρεις τά σε γράφω και έγροικος εις την γραφήν τά λέγω να απεικάζεις, πρέπει να εκατάλαβες τον πρόλογον όπου είπα* Χρον. Μορ. Η 1341.

***εγχρονία** η, βλ. ά. Λεξ. *χρονία.*

εδάρτε, επίρρ.· να αγνοηθεί ο τ. *έδαρτε* (Βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 132 σχόλ. στ. 1390]).

***ειδεμήγε,** σύνδ.

Από τη συνεκφ. του συνδ. *ειδεμή* και του μορ. *γε.*

Ειδάλλως: *ειδεμήγε να μηδέν τελειωθεί* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 14ʳ.

είμαι· πρόσθ. στο τέλος του ά.: — Η μτχ. *έσοντας* πιθ. ουσιαστικοπ. = το είναι, η ύπαρξη: *ουκ εμέμφθησαν ποσώς απέ το έσοντάς του, ουδέ ερώτησαν ποσώς το ποίος έν' και πόθες* Θησ. Δ' [49[6]].

***ειμαρμένη** η· *'μ α ρ μ έ ν η* Ερμον. Ι 27.

Το αρχ. ουσ. *ειμαρμένη.* Ο τ. από μετρ. αν.

***εισμεσοθιό,** επίρρ., Πεντ. Γέν. ΙΙ 9.

Από την πρόθ. εις και το επίρρ. *μεσοθιό* (Βλ. Κριαρ., ΕΕΦΣΠΘ 8, 1960, 224 σημ.). — Πβ. ά. *μεσοθιό.*

Μέσα στο ...: *είπεν ο Θεός: «Ας είναι άπλωμα εισμεσοθιό τα νερά και ας είναι χωρίζει ανάμεσα νερά στα νερά»* αυτ. Ι 6.

εκβαίνω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3)** Εξέρχομαι, βγαίνω: Rechenb. 58[3]. **4)**

(Προκ. για νύχι) ξεριζώνομαι: *αναγέμισον τον αυτόν όνυχα μετά του αίματος και έμπηξον εις τον τόπον εξ ού εξέβη και απασφάλισον* Ορνεοσ. αγρ. 557[1]. **5**) Ξεφεύγω, διαφεύγω: *Κι' όλ' η γη τότ' εξηράνθη* (παραλ. 1 στ.) *και ο Αχιλλεύς εξέβη από του πολλού κινδύνου* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΑ' [155]. **6**) (Προκ. για χρηματικό ποσό) «ανέρχομαι», υπολογίζομαι: *Είς άν(θρωπ)ος ... επαφήκεν εις τον θάνατόν του να πάρει ο πρώτος του υιός απέ τον βίον του ... τα μισά, ο δεύτερος ... τα τρίτα, ο τρίτος ... τα τέταρτα· Εξέβ(η) δέ ο βίος του άσπρ(α) ,Ϛ....'· ζητώ τι θέλει να πάρει ο καθείς* Rechenb. 42[3].

εκβάλλω· στο τυπολ. πρόσθ.: *ξ ε β ά λ λ ω,* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 296.

εκβάνω· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: — Βλ. και *'ξεβάζω.*

εκβλαστάνω· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: — Βλ. και *ξεβλαστίζω.*

εκδικώ· στο τυπολ. πρόσθ.: *ξ ε γ δ ι κ ώ,* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ιη' 5.

εκδοτήριος, επίθ.: στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. πβ. Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 158 και σ. 210 σημ. 536.

εκδοχή η· στο τυπολ. πρόσθ.: *ε γ δ ο χ ή,* Θυσ.[2] 500. Ως προς τον τ. *εγδόχη* δεν αποκλείεται να πρόκειται για ουδ. *εγδόχι.*

***εκκαστρίζω.**

Από την πρόθ. *εκ-*, το ουσ. *κάστρο(ν)* και την κατάλ. *-ίζω.*

Καταχτώ, κυριεύω, εκπορθώ: *το Κοτυάειον εξεκάστρισε* (ενν. *ο του Ικονίου σουλτάνος*) Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 340, κριτ. υπ.).

εκκλησίδιον το· στο τυπολ. πρόσθ.: Προσκυνητ. Ιβήρ. 535 298.

***εκκλησοχαλαστής** ο· *'κ κ λ η σ ο χ α λ α σ τ ή ς.*

Από τα ουσ. *εκκλησία* και *χαλαστής.*

Αυτός που προκαλεί την καταστροφή εκκλησιών: *μην είσαι, αδελφέ μου, 'κκλησοχαλαστής, μη θεομάχος* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 100[v].

εκλεκτός, επίθ.· στο τυπολ. από τον τ. *εκλεκτός* οι παραπ. Φορτουν. (Vinc.)-Αφ. 34 και Ιντ. β' 19 να μετατεθούν στον τ. *εκλεχτός.*

***εκπλόησις** η.

Από το ουσ. *έκπλους* με επίδρ. ουσ. σε *-όησις.*

Απόπλους: *προς ληστρικήν εκπλόησιν συναχθέντες* (ενν. *οι πλείονες από των γενών των Φράγκων*) Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 774, κριτ. υπ.).

***εκπορευτός,** επίθ.

Από το *εκπορεύομαι.* Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

(Προκ. για το 'Αγιο Πνεύμα) που εκπορεύεται: *το δέ Πνεύμα το άγιον έναι εκπορευτόν από τον Πατέρα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 15[r].

***εκπορεύω.**

Το αρχ. *εκπορεύω.*

Αποστέλλω (προκ. για το 'Αγιο Πνεύμα): *το Πνεύμα το άγιον εκπορεύθη απ' αυτόν τον Πατέρα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 20[v].

***εκστραμβουλίζω.**

Από την πρόθ. *εκ* και το *στραμπουλίζω,* που σχηματ. με συμφ. των ιταλ. strambare και strangolare κατά Τριαντ., 'Απ. Α' 438 ή, κατά Φιλ., Γλωσσογν. Γ' 209, με συμφ. των *στραβώνω* και *στραγγουλίζω* (Ανδρ., Λεξ., λ. *στραμπουλίζω*). Τ. *ξεστραμπουλίζω* σημ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ').

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως επίθ. = που είναι εξαρθρωμένος· στραμπουληγμένος: *τας εκστραμβουλισμένας χείρας εκείνου* (ενν. *του Ισαακίου*) *τας αθριτικάς* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 738, κριτ. υπ.).

εκφέρω· στο τέλος της σημασ. **Α' 6 φρ.** πρόσθ.: (Προκ. για πουλιά) *εκφέρω κτύπον* = βγάζω ήχο: *ωσάν πουλίτσια πάντερπνα όταν αποπετάσουν εκφέρουν κτύπον πάντερπνον τον θαυμαστόν Ακρίτην* Διγ. Esc. (Αλεξ. Στ.) 1694 (Βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 148]).

***Ελαδόμιοι** οι.

'Αγν. ετυμ.

Ονομασία λαού: *'Ορισεν* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *και έγραψαν πιττάκια και απέστειλεν εις τα κάστρα όλα, όλοι να συναχθούν εις τους Φιλίππους, τους Μακεδόνους και τους Πελαγονίτας και τους Ελαδομίους, μικρούς τε και μεγάλους* Διήγ. Αλ. V 36.

ελαιοφόριν το (Βλ. και Προσθ. Η' τόμ., λ. *ελαιοφόριν*)· στην εκεί καταχωριζόμενη προσθήκη πρόσθ.: βλ. και Χατζ., Διασπ. Β' 106-7, όπου παρέχεται η σημασ. «ελαιώνας», που απ. κατά το Χατζ. και σήμ. στην Κύπρο. Ο Χατζ., ό.π., προτείνει και ερμηνεία του παραθέματος στο ά. *ελαιοφόριν* του Λεξ.

***Ελαμίτες** οι.

Το μτγν. εθν. *Ελαμίται* (Bauer, λ. *Ελαμίτης*).

Ονομασία λαού της Περσίας: *πώς έτσι ημείς ακούγομεν πάσα ένας την εδικήν του την γλώσσαν, οπού είμεσθεν Πάρθοι και Μήδοι και Ελαμίτες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 303[v].

ελάτη η· μετά το λ. πρόσθ.: — Βλ. και ά. Λεξ. *ελάτης* (ο), καθώς και *ελατήρ*· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για το συσχετισμό του *ελάτη* = φτερούγα προς το αρχ. *ελάτη* = κουπί (ανάμεσα σε άλλα) βλ. L-S, λ. *ελάτη* II, καθώς και Steph., Θησ., λ. *ελάτη* (εσφαλμ. το ΙΛ, λ. *αλάτη,* παράγει τη λ. από το ιταλ. ala, καθώς και Σακ., Κυπρ. Β', λ. *γαλάτη* ή *αλάτη* και Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *αλάτη*). Η λ. και σε κυπρ. δημ. τραγ. (Βλ. Μάγδα Κιτρομηλίδου, Λαογρ. 33 ⟨1982-1984⟩, 1985, 233).

ελαύνω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3**) Οδηγώ: *απανταίνει έναν άνθρωπον και έλαυνεν έναν γάδαρον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 221[v].

***Ελαφίτες** οι· *Λ ε φ ί τ ε ς,* Θησ. Α' [61[3]].

'Αγν. ετυμ.

(Πιθ.) ονομασία μυθικού λαού: *το άλλον γένος το σκληρόν τό λέγουσι Ελαφίτες* Θησ. (Foll.) Ι 66.

ελγιατζής ο (Προσθ. Θ' τόμ., σ. 413)· διόρθ. το yağa σε yağcı (= λαδέμπορος)

και πρόσθ. ότι οι Năsturel-Beldiceanu, Turcica 12, 1980, 197, ετυμολογούν από το τουρκ. il yazıcı (= απογραφέας). Η λ. και σε έγγρ. του 1569 (βλ. Năsturel-Beldiceanu, ό.π.).

***ελεημονητικός,** επίθ.

Από το ουσ. *ελεημονητής* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. στο Lampe, Lex. και το Βλάχ.

Που αγαπά να ελεεί, ευσπλαχνικός: *καλότυχοι εκείνοι οπού είναι ελεημονητικοί* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ε΄ 7.

ελέφας ο· στο τυπολ. πρόσθ.: πληθ. *΄λέφηδες,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 190^{v}.

ελκύζω· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ.: **3**) Παρασύρω: *ως επί το πλείστον τους πλέον ελκύζει η μέθης και κάνουν τας αυτάς αμαρτίας* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 366^{r}.

'Ελλην(ας) ο· στο τυπολ. το: «*'Ελληνος, 'Ελληνος,* Διήγ. Αλ. V 1» να διορθ. σε: *'Ελληνος,* Διήγ. Αλ. V 21· στο σημασιολ. **2** να προστεθεί: *μηδέ μυθολογάς ώσπερ οι 'Ελληνες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 363^{r}.

***Ελλήνισσα** η.

Από το εθν. *'Ελληνας* και την κατάλ. *-ισσα*. Η λ. και σε κείμενο του 1710 (Κυκλαδικά).

Ελληνίδα: *η γυναίκα ήτον Ελλήνισσα, το γένος Συροφοίνισσα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. ζ΄ 26.

***εμβάζω,** βλ. ά. Λεξ. *εμπάζω*.

εμβουκώνω, βλ. και ά. Λεξ. *μπουκώνω*.

***εμερτικό** το, βλ. ά. Λεξ. *μερτικό(ν)*.

***εμετέχω,** βλ. ά. Λεξ. *μετέχω*.

***εμετροσύνη** η, βλ. ά. Λεξ. *μετροσύνη*.

***εμνημοσύνη** η, βλ. ά. Λεξ. *μνημοσύνη*.

***εμνόγω,** βλ. ά. Λεξ. *ομνόγω*.

***εμνόω,** βλ. ά. Λεξ. *ομνόγω*.

***εμοιχεία** η, βλ. ά. Λεξ. *μοιχεία*.

***εμορφότης** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ευμορφότης*.

***εμπάζω,** Σπαν. Α 381, Σπαν. Β 117, Λόγ. παρηγ. L 513, Λόγ. παρηγ. Ο 529, 601, Πόλ. Τρωάδ. 605, Χρον. Μορ. Η 1295, 2811, 8800, Χρον. Μορ. Ρ 1295, Μαχ. 460^{16}, 546^{32}, 678^{6}, κ.α., Βουστρ. 418, 496, κ.α.· *εμβάζω,* Σπαν. Β 366, 516, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 124, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 409, Ερμον. Γ 47, Ω 202, Σουμμ., Ρεμπελ. 180· *μπάζω,* Πουλολ. (Τσαβαρή) 492 κριτ. υπ., Χρον. Τόκκων 2813, Ζήνου, Βατραχ. 22, 115, 254, Χρον. 314, Χρον. σουλτ. 81^{5}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [47, 701, 703], Τζάνε, Κρ. πόλ. 158^{4}, 205^{22}, 259^{26}, 305^{19}, 561^{1}, κ.α.

Από το αρχ. *εμβιβάζω* (>*εμβάζω*>) *(ε)μπάζω*· βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *εμβάζω* και *μπάζω*). Η λ. στο Βλάχ. και οι τ. και σήμ. (ο τ. *εμβάζω* με διαφ. σημασ.· βλ. Σετάτ., Ετυμ σημασ. 30).

1α) Βάζω κάπ. ή κ. μέσα σ' ένα χώρο, εισάγω (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, λ. *εμβιβάζω*): *έκαμε* (ενν. ο *Ιωάννης*) *εκείνους τους δουλευτάδες του αρχιερέως και εμπάσαν τον* (ενν. *τον Πέτρον*) *μεσα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 266^{v}· *να μπάσουνε εις τα σακκιά τα ρούχα τωνε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 193^{5}· *εχάλασαν οι Τρώες την πύλην της Τροίας και έμβασαν τον ξύλινον ίππον* Ερμον. Χ μετά στ. 159· (μεταφ.) *Ευθύς τσ' ανοίγει* (ενν. *ο νιούτσικος*) *την καρδιάν και την αγάπην μπάζει στο στήθος της* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α΄ [1071]· *τά ουκ ηξεύρεις* (παραλ. 1 στ.) *και εις την καρδίαν σου τα έμπαζε, έχε τα εις την ψυχήν σου* Σπαν. V 115· **β**) (μεταφ.) αποκαλύπτω, φανερώνω: *μας έμπασες εις το φως της αλήθειας σου* Χριστ. διδασκ. 434· **γ**) εγκαθιστώ κάπ. κάπου: *έχυσες το αίμα σου να μας εξαγοράσεις … και πάλιν να μας μπάσεις μέσα εις την παράδεισον* Διακρούσ., Πένθος 238· **δ**) επιτρέπω την είσοδο σε κάπ.: *ήρτεν ο σιρ Τζουάν Τερράς να μπει εις την χώραν και δεν τον αφήκαν, όσ' ώσπου και ποίκεν τους όρκον ότι να ζήσει και ν' αποθάνει μετά τους και τότες τον εμπάσαν* Βουστρ. 501· *εζήτα με πολλήν σπουδήν να θέλουν τον αφήσει* (ενν. *τον Σάτυρο*) (παραλ. 3 στ.). *Εγώ ζιμιό τον έμπασα κι ομπρός του τον επήρα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [439]· (μεταφ.) *καμίαν επιθυμίαν … ή λογισμόν κανένα να εμπάζομεν εις τες καρδίες μας* Χριστ. διδασκ. 322· **ε**) οδηγώ, συνοδεύω κάπ.: *επερίλαβάν τον* (ενν. *τον ρήγα*) *με μεγάλην δόξαν και εις την Λευκωσίαν εμπάσαν τον με λιτανείες κατά το συνήθιν* Μαχ. 606^{7}· *ακλουθήσαν* (ενν. *οι Γενουβήσιοι*) *του παπά και έμπασέν τους απέ το μονοπάτιν* Μαχ. 452^{9}· *εμπάσαν τον τουμ Πέτρον εις την χώραν με πολλήν τιμήν* Βουστρ. 468. **2α**) Επιβιβάζω (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, ό.π.): *εμβάσωμεν γαρ αύτην εις το ξύλον εν θαλάσση την καλήν μου Χρυσηίδα* Ερμον. Θ 99· *οδήγησεν τα κάτεργά του και έμπασεν τους μαντατοφόρους και ενέβην και κείνος και επήγαν εις την Ρόδον* Μαχ. 186^{14}· **β**) (προκ. για πράγμα) βάζω επάνω, φορτώνω: *τες λουμπάρδες … κατεβάζον 'ς τσι ρούγες … κι έρχουνται και τσι μπάζον στ' αρσίλι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 546^{22}· *Καράβια μόνο θέλουσι* (ενν. *οι Ρωμιοί*) *το πράμαν τως να μπάσουν και βάρκες πάλι αποδώ στην Ντία να περάσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 545^{13}· **γ**) (προκ. για σκάλα καραβιού) μαζεύω, τραβώ: *Μιαν Κυριακήν … τες σκάλες μέσα βάλανε κι από τ(ην) Κρήτη εβγήκαν μ' όρεξην και καλήν καρδιάν να παν να πολεμήσουν* (παραλ. 1 στ.). *Πριν να μισεύσουν όλοι τους και τες σκάλες να μπάσουν, να 'σουν εκεί να κοίταζες* 'Αλ. Κύπρ. 1264. **3α**) Βάζω, τοποθετώ: *Μα 'δωκε λόγο … … τσ' εικόνες να φυλάσσουν, κασέλες για να κάνουσι και μέσα να τες μπάσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 539^{18}· **β**) (προκ. για σκάλα πολιορκητική) στήνω, τοποθετώ: *σαν την εγυρίσανε* (ενν. *τη χώρα οι Τούρκοι*) *της γης και της θαλάσσου κι ετρέχαν κι εβαστούσανε τσι σκάλες να τσι μπάσουν, τότες επαραδόθηκε το Κάστρο* Τζάνε, Κρ. πόλ. 322^{24}. **4α**) Σύρω κάπ. βίαια, τραβώ: *επήγαν εις το καστέλλιν τον Πουστρούν με μεγάλα κλάματα και έμπασάν τον ομπρός της ρήγαινας* Βουστρ. 438· *εις τα καράβια τσ' έμπασαν όλους κι εδέσασί τσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 319^{4}· *Ετρίμωσαν, εμπάσαν τους ως μέσα εις τες πόρτες* Χρον. Τόκκων 2557· **β**) εξαναγκάζω, «καταδικάζω» κάπ. σε μια κατάσταση: *ο θάνατος αρπάζει μας και βάνει μας εις το χώμα και την ψυχήν την δολεράν εμπάζουν τη εις το βρώμα* Συναξ. γυν. 57· *να ανιστορεί τα δυστυχήματά μου και να με εμβάζει* (ενν. *ο νους μου*) *εις δάκρυα και καρδιακάς οδύνας* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 571. **5α**) Δέχομαι κάπ.: *άνοιξέν τους* (ενν. *ο μισέρ Αλοής*) *το 'σώκαστρον και έμπασεν τον Ρίτζον και εσύντυχέν του και εκοιμήθησαν αντάμα* Βουστρ. 498· **β**) (προκ. για γυναίκες) δέχομαι με ανήθικους σκοπούς: *με τους καύχους όλες ζουν καθημερνές και σκόλες· μερικές κρυφά τους μπάζουν κι άλλες φανερά τους κράζουν* Συναξ. γυν. 1193· **γ**) (μεταφ.) αποδέχομαι, ακολουθώ: *και να μην εμπάζουσι καμίαν ξένην διδασκαλίαν* Χριστ. διδασκ. 409· **δ**) καλώ κάπ. να συμμετάσχει σε μια εκδήλωση:

Να μην ημπόρεσε τινάς ... (παραλ. 3 στ.) *ή να κάμει παράταξιν και γάμον, να σ' επήρε κι εις τον χορόν να σ' έμπασε, να σου 'πε: «Χάρο, σύρε»* Πικατ. 377. **6α**) Μεταφέρω κάπ. ή κ. σε άλλο χώρο: *Το γενεράλε μπάζουνε μέσα* (ενν. *στη χώρα*) *να τονε γιάνου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 486[11]· *εξέβησαν έξω και ηύραν πολλές βιτουαλίες και εμπάσαν τες εις την Κερυνίαν* Βουστρ. 452· **β**) (προκ. για μήνυμα) μεταβιβάζω, διαβιβάζω: *την απιλογιά* (ενν. *του βιζίρη*) *ο Παναγιώτης μπάζει στου γενεράλη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 539[9]. **7**) Προσορμίζω, αγκυροβολώ: *Παίρνει σαράντα κάτεργα και βγαίνει* (ενν. *ο μπασάς*) *ν' αρμενίσει* (παραλ. 3 στ.). *Στην πόλη μέσα τα 'μπασε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 403[7]. **8**) Φορώ σε κάπ. κ.: *στην πρύμην τονε κράζει και μιαν καδένα χρουσωτή εις το λαιμό του μπάζει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 343[8]. **9**) Ανεβάζω κάπ. σε υψηλό σημείο: *εντύσαν τον τα βρο(μι)σμένα ρούχα της βρομισμένης τους τάξης και εμπάσαν τον ψηλά* Μαχ. 12[27]· (μεταφ.) *ο θυμός του αφέντη πολομά πολλήν ζημίαν ... και άλλους εμπάζει και άλλους κατεβάζει* Μαχ. 244[29]. **10**) Περνώ κ. ανάμεσα από κ. άλλο: *Ακρίτης εκ τους δυνατούς το τόξον επιτείνας πολύ το έχω διά τέσσαρις να εμβάσει την σαγίταν* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 20· *απού μίαν τρύπαν όπου ήτον ... εις το κάστρον ... έδειξέν τους την και εμπάσαν τους* (ενν. *τους Σαρακηνούς*) *και επήραν το αυτόν κάστρον* Μαχ. 636[3]. **11**) Ορίζω, αναθέτω: *Ο Κύριος με έμπασε να κληρονομέσω την γην ... διά τες δικαιοσύνες μου* Χριστ. διδασκ. 66· *όχι διά την δικαιοσύνην σου ουδέ διά την αγιοσύνην της καρδίας σου σε εμπάζει* (ενν. *ο Θεός*) *να κληρονομήσεις την γην του* Χριστ. διδασκ. 66. **12**) Συμφιλιώνω: *ο πάπας και οι γαρδενάληδες εμπήκαν μεσόν τους οτόσα, ότι εμπάσαν τους κατά τον πρώτον σασμόν* Μαχ. 114[36]. **13**) Εμπλέκω κάπ. σε μια υπόθεση (Βλ. και ά. *βάνω* Α' 48): *παν γένος γαρ ευνούχικον φιλεί την κολακείαν και μάλλον αν εις όρωτος υπόθεσιν εμπάζει* Λίβ. Esc. 2077. **14**) Αποφέρω: *του επαράδωσε* (ενν. *ο σουλτάν Μεχεμέτης στον δεσπότη Δημήτριο*) *να παίρνει την εσοδεία της Αίνος, τα όσα εμπάζουνε οι αλκές* Χρον. σουλτ. 107[18]. **Φρ. 1**) *Εμβάζω κάπ. εις ακηδίαν* = προκαλώ σε κάπ. ανία, κούραση: *Το γαρ πολύν και υπέρογκον πολλάκις βάρος εχει και τους αναγινώσκοντας εις ακηδίαν εμβάζουν* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 574. **2**) *Μπάζω κάπ. εις τα βάσανα, εις τσιγαρισμόν* = ταλαιπωρώ, βασανίζω: *εις τα βάσανα ποιος μ' έχει εμπασμένη σου λέγω και μετρώ σου τα πάθη μου η καημένη* Ευγέν. 1284· *εμβάζεις με εις τσιγαρισμόν του πόθου του ιδικού σου* Λίβ. Sc. 742. **3**) *Μπάζω κάπ. στα δίχτυα μου*= γοητεύω, σαγηνεύω: *λογάκια και ψευτές θωριές ... ... ξέρεις και τα ξοδιάζεις σ' εκείνους που στα δίχτυα σου με την ελπίδα μπάζεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1110]. **4**) *Μπάζω κάπ. στο θρόνο* = αναγορεύω κάπ. βασιλιά: *ω πρέντζιπε, ... σου τάσσω να κάμω ό,τ' είναι μπορετό στο θρόνο να σε μπάσω* Ζήν. Γ' 12. **5**) *Εμπάζω λόγους* = πλάθω ιστορίες: *'Ηρξα ... ο συγγενής εκείνος ο δικός μου ... διά ανακουφισμόν μου λόγους να εμπάζει ερωτικούς ... και έμνοστα λόγια να λαλεί* Λίβ. (Lamb.) N 497. **6**) *Μπάζω κάπ. ομπρός μου* = δέχομαι κάπ. σε ακρόαση: *εφάνην μου να ποίσω φιλανθρωπίαν με τον ρήγα και τούτην την τιμήν μου 'ποίκεν! τον ακριβόν μου υιόν δεν τον έμπασεν ομπρός του!* Μαχ. 646[32]. **7**) *Εμπάζω κάπ. εις (οφ)φίτσιον* = τοποθετώ, διορίζω κάπ. σε κάπ. αξίωμα: *εγώ διατί 'μουν στην αρχήν εις το 'φίτσιον μου εμπασμένος, ... (ακόμη) εις την κλεψιάν ουδέν ήμουν μαθημένος* Σαχλ., Αφήγ. 299.

***εμπαινοβγαίνω,** βλ. ά. Λεξ. *μπαινοβγαίνω*.

***εμπάλωμαν** το, βλ. ά. Λεξ. *μπάλωμα*.

***εμπαλωματού** η, βλ. ά. Λεξ. *μπαλωματού*.

***εμπαλωτός,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *μπαλωτός*.

έμπα(ν) το· στο σημασιολ. **1** πρόσθ.: *το Μεντουλά έναι πόρτο και το έμπα του έναι εις τον λεβάντη* Πορτολ. Α 190[20]· στη σημασ. **2** πρόσθ.: *κάνει πολύ φουσσάτο και έρχεται εις το Βυζάντιον και κάνει τρόπον και σεβαίνει την νύκταν από ένα έμπα και γίνεται πάλιν βασιλεύς* (ενν. *ο Ιουστινιανός*) Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 315[v].

***εμπαρκάρω,** βλ. ά. Λεξ. *μπαρκάρω*.

***εμπήγω,** βλ. ά. Λεξ. *μπήγω*.

***έμπησα,** βλ. ά. Λεξ. *μπήγω*.

εμπλάζω, (I)· στο τυπολ. ο τ. *ε μ π λ ά ζ ω* να γραφεί *ε π λ ά ζ ω*.

***εμπόλια** η, βλ. ά. Λεξ. *μπόλια*.

***εμπορειαναίικος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *'μπορειαναίικος*.

***εμπορειανός,** βλ. ά. Λεξ. *'Μπορειανός*.

***εμπορεμένος,** μτχ., βλ. ά. Λεξ. *ημπορώ*.

εμπόρεση η· αντί: βλ. *μπόρεση* γρ.: βλ. ά. Λεξ. *ημπόρεση*.

εμπορετός, επίθ.· αντί: Βλ. *μπορετός* γρ.: βλ. ά. Λεξ. *ημπορετός*.

***εμποριζάμενος,** μτχ., βλ. ά. Λεξ. *ημπορώ*.

εμπουκ(κ)ώνω, βλ. και ά. Λεξ. *μπουκώνω*.

εμπρός, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *ο μ π ρ ο τ ύ τ ε ρ α,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 67[r], 87[r], 140[r], 185[r]. Επίσης στο σημασιολ. πρόσθ.: **11**) **'Εκφρ.** *ομπρός παρά* = **α**) προτού: *ομπρός παρά να γένει η Ρώμη χρόνους χιλίους τριακοσίους* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 115[v]· **β**) πριν από: *η Ελισάβετ ... θέλει γεννήσει υιόν έξι μήνες ομπρός παρά εσέν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 226[v].

εμπρός, επίρρ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3β**) (σε αντίθεση με το *έπειτα*) πρώτα: *Ομπρός έκαμεν το φως, έπειτα την νύκταν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 42[v].

εμπροστά, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *μ π ρ ο σ τ ύ τ ε ρ α,* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. α' 19.

***εμυαλός** ο, βλ. ά. Λεξ. *μυαλός*.

εμφύτευσις η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 52 σημ. 55.

***εναλλήλως,** επίρρ., Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 304[r].

Από την πρόθ. *εν* και το επίρρ. *αλλήλως*.

Ανάμεσα, μεταξύ: *εκατελύθησαν οι βασιλείες οπού ήσαν κατά τόπον και οι κυριότητες των αρχόντων και οι πόλεμοι οπού είχαν εναλλήλως τους* αυτ. φ. 222[r].

εναντιότης η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **Φρ.** *υπά(γ)ω εις εναντιότητα κάπ.* = στρέφομαι εναντίον: *οι στρατιώται οπού είναι πλερωμένοι από τον βασιλέαν διά να υπάνε εις εναντιότητα των εχθρών του βασιλέως δεν έχουν αμαρτίαν τοσούτην* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 381[v].

ενδέχομαι· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 16^{r}· στο σημασιολ. πρόσθ.: **5**) Ανέχομαι: *ο Θεός δεν θέλει το κακόν, μήτε καν το ενδέχεται* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 3^{v}.

ενδυμασία η· στο ετυμολ. πρόσθ.: τ. *'ντυμασά* σε βενετ. έγγρ. του 1639 (Διαθ. 17. αι. 11^{555}).

ενέργεια η· στο τυπολ. πρόσθ.: *ε ν ε ρ γ ε ί α,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 269^{v}.

ενέχυρον το· στο τυπολ. πρόσθ.: *ε ν ό χ υ ρ ο ν,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 313^{r}· στο σημασιολ. **1** πρόσθ.: *ήφεραν όλα τα ενόχυρα, ήγουν τα σημάδια όσα και αν είχαν οι χρεοφειλέτες πάσα ενός χριστιανού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 313^{r}.

***ενέχω.**

Το αρχ. *ενέχω.*

Ενοχοποιώ: *Ειδέ κατά δωρεάν την υποσχεθεί* (ενν. *την προίκα*) *ο ξένος και απορεί· δεν τον ενέχομεν* Νομοκριτ. 94.

ενθύμημα το· πρόσθ. την πιθ. σημασ.: **2**) «Σκέψη, πρόθεση· επιθυμία»: *Μα τον Θεόν, η Μαξιμού, ουκ έν' το ενθύμημά σου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1568.

ενθυμούμαι· στο σημασιολ. **Α'** (Ενεργ.) πρόσθ.: *δίδει του* (ενν. *ο Θεός του Ιούδα*) *και προοίμια τινά και ενθυμά του την αυτεξουσιότηταν οπού τον έδωσε διά να κάμει καλά* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 382^{v}· *Τον αυτόν τρόπον και εγώ ονειδίζω και ενθυμώ σας την θείαν Γραφήν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 368^{v}.

***ενικός,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ενικός.* Η λ. και σήμ.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. (Η χρ. ήδη μτγν.) = λέξεις σε ενικό αριθμό: *λέγει ο Δαβίδ: «αινείτε αυτόν οι ουρανοί των ουρανών»· μηδέν θαυμάζεσθε, διότι η γλώσσα των Εβραίων συνήθεια έχει να λέγουν τα ενικά πληθυντικά* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 43^{v}.

έννοια η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **6**) Νοημοσύνη: *ο δάσκαλος ... λέγει τω Ιωσήφ: «Τούτο το παιδί έχει καλήν έννοιαν και στείλε μού το και εγώ θέλω του δείχνει πολλά καλά»* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 246^{r}.

εννοιάζομαι· στο τέλος της σημασ. **Β'6** πρόσθ.: *εγώ ουδέν το εγνοιάζομαι να τον καταπονέσεις* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 50.

***ενόχυρον** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ενέχυρον.*

ενσοριάζω· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε έγγρ. του 13. αι. (Miklos.—Müller, Acta Δ' 49^{7}, 350^{18})· στο σημασιολ. πρόσθ.: *έχων κοινωνόν και συλλήπτορα τον προς πατρός αυτού θείον Νικορέζον Γατελιούζον, αυθέντην Αίνου ενσοριασμένου* (έκδ. *εξορισμένον υπό*· διορθώσ. κατά το κριτ. υπ.· βλ. και Byz. Kleinchron. Γ' 175) *του αδελφού αυτού Φραντζέσκου* Byz. Kleinchron. Α' 220^{3}. — Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *εξορίζω,* **ΙΙ.**

***εντόσθια** τα, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 165^{v}.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Εντόσθια: *σκοτώνουν ένα βόδι και τα εντόσθιά του τα έριξαν εις την θάλασσαν* **αυτ. ., 134^{v}.**

***εντρέπω.**

Το μτγν. *εντρέπω* ή (νεοτερικό) από την πρόθ. *εν* και το *τρέπω.*

Τρέπω σε φυγή, αναγκάζω κάπ. να φύγει: *Φουσσάτα πάλιν έντρεψα πέρσικα και ρωμαίικα* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 150.

***εντρυχώνω**· το ά. να διαμορφωθεί ως εξής:

Το μτγν. *εντρυχόω* (L-S Suppl.).

Ταλαιπωρώ · (εδώ μεταφ.) πιάζω, παρακαλώ φορτικά (Για τη λ. και τη σημασ. της βλ. Αλεξ. Στ., Ακριτ. 47-8): *κάθουνται* (ενν. *οι άρχοντες*) *και κλαίουν, τον ήλιον εντρυχώνοντες μετά πολλών δακρύων* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 90.

εντυγχάνω, (ΙΙ)· *ουδ' ενέτυχαν,* Διγ. (Hess.) Esc. 1336· διόρθ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 563: *ουδέν έτυχαν* (Βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 130 σχόλ. στ. 1337]).

εξαίφνης, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *ξ ά φ ν η ς,* Χρον. Μορ. P 5364.

εξαλαφρώνω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) (Αμτβ.) απαλλάσσομαι, ανακουφίζομαι: *Θεέ μου, ... ευχαριστώ σε, οπού εξαλάφρωσα από τους πόνους μου και ελευθερώθη η ψυχή μου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 81^{r}.

εξαλείφω· στο τυπολ. πρόσθ.: *'ξ ε λ ε ί φ ω,* Πεντ. Δευτ. VII 23· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *'ξελείφω* αναλογ. με ρ. που αρχίζουν με *ξε-.*

***εξαναβλέπω.**

Από την πρόθ. *εκ* και το αρχ. *αναβλέπω.*

Επανακτώ την όρασή μου (Πβ. και ά. *εξανάβλεψις*): *ευθύς εξανάβλεψαν τα μάτια τους* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κ' 34.

εξαναγκάζω· στο σημασιολ. αντί: *τηνε ξαναγκάσουσι* γρ.: *την εξαναγκάσουσι.*

***εξαναγκαλώ,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναεγκαλώ.*

***εξαναέρχομαι,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναέρχομαι.*

***εξαναζώ,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναζώ.*

***εξανακτίζω,** βλ. ά. Λεξ. *ξανακτίζω.*

***εξαναμηνύω,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναμηνύω.*

εξανάπτω· στο τυπολ. πρόσθ.: *ξ α ν ά φ τ ω,* Πεντ. 'Εξ. XXII 5, Λευιτ. VI **5**, Δευτ. V 20, IX 15.

εξανασκεπάζω· να αγνοηθεί το παραπ. και το ά. να διαμορφωθεί ως εξής: **εξανασκεπάζω**· *ξ α ν α σ κ ε π ά ζ ω.*

Από την πρόθ. *εξ* και το *ανασκεπάζω.*

Βγάζω το σκέπασμα ή τα ρούχα κάπ.: *Οι μάννες οι ταλαίπωρες υπάν ξεγυμνωμένες, της Πόλης οι Πολίτισσες εξανασκεπασμένες* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. **209**· *Και ούτως τον εσκεπάσανε. Και είπε των σωματοφύλακων ότι να μην τονε ξανασκεπάσουνε, έως να ξυπνήσει ατός του* Χρον. σουλτ. 140^{7}.

εξανασπώ· στο τυπολ. πρόσθ.: *α ξ α ν α σ π ώ*· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3**) Διεκδικώ: *ένι καλόν δίκαιον να μου βοηθήσουν να αξανασπάσω το δίκαιόν μου παρά τον ξένον* Ασσίζ. 350^{28}.

***εξαναφέρω,** βλ. ά. Λεξ. *ξαναφέρω*.

εξανθώ· από το ετυμολ. διάγρ. το: «Βλ. και *εξανθίζω*».

εξαπόλυτος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *'ξ α π ό λ υ τ ο ς,* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.) 238.

εξαπτέρυγον το· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *τα ριπίδια … δηλούν τα χερουβίμ και τα εξαπτέρυγα οπού υπαγαίνουν κατέμπροσθεν του επουρανίου βασιλέως Χριστού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 399^{v}.

εξαργώ· στο σημασιολ. **Β' 2α** πρόσθ.: μένω αργός, αδρανής: *λαβών μόνον τούτον σοι* (ενν. *τον βουν*) *απότρεχε, μη εξαργή το έτερόν σου βοΐδιν* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 121^{7}.

εξαρτίζω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) (Μεταφ.) εξοπλίζω· παρασκευάζω: *ο του Θεού άνθρωπος προς παν έργον αγαθόν εξηρτισμένος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 365.

εξαστεριά η· στο τυπολ. πρόσθ.: *ξ α σ τ ρ ι ά,* Gesprächb. 31^{7}· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για το σχηματ. του τ. *ξαστριά* βλ. Μενάρδ., Αθ. 6, 1894, 148 σημ. 1.

εξαφνίζω· στο τυπολ. στον τ. *ξαφνίζω* πρόσθ. τις παραπ.: Περί ξεν. Α 39, Αλεξ. 31, 2205, Παλαμήδ., Βοηβ. 131, 383, 1273.

***εξεγδικιώνω,** βλ. ά. Λεξ. *ξεγδικιώνω*.

***εξεγκουρσεύω,** βλ. ά. Λεξ. *ξεκουρσεύω*.

***εξεδικιώνω,** βλ. ά. Λεξ. *ξεγδικιώνω*.

***εξεζωνάτος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *ξεζωνάτος*.

***εξεκαθαριστά,** επίρρ., βλ. ά. Λεξ. *ξεκαθαριστά*.

***εξεμαυλίζω,** βλ. ά. Λεξ. *ξεμαυλίζω*.

***εξεμοναχιασμένος,** μτχ., βλ. ά. Λεξ. *ξεμοναχιασμένος*.

***εξενίζομαι,** βλ. ά. Λεξ. *ξενίζομαι*.

***εξεξοινίζω,** βλ. ά. Λεξ. *ξεξοινίζω*.

***εξεπίτηδες,** επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *εξεπίτηδες*.

Ειδικώς, σκόπιμα: *εξεπίτηδες διά την αφορμήν ετούτην* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Πράξ. κη' 20.

***εξηκαμπίζω,** βλ. ά. Λεξ. *ξεκαμπίζω*.

***εξηπαρθενεύω,** βλ. ά. Λεξ. *ξεπαρθενεύω*.

εξηστρεπτός, επίθ.· βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 127 σχόλ. στ. 1271].

εξκούσεια η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 113 σημ. 271.

***εξορίζω,** ΙΙΙ· *εξορισμένον υπό,* Byz. Kleinchron. Α' 220^{3}, εσφαλμ. γρ. αντί *ενσοριασμένου* (Βλ. κριτ. υπ. και Γ' 175). — Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *ενσοριάζω*.

***εξυστερινά,** επίρρ.· *'ξ υ σ τ ε ρ ν ά.*

Από το επίθ. **εξυστερινός** (βλ. ά.).

Στο τέλος, τελευταία: *ο άνθρωπος και η γυναίκα, οπού ήσαν γιναμένοι ξυστερνά, ήσαν γιναμένοι από την γην* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 69^{v}.

εξυστερινός, επίθ.· στον τ. *'ξ υ σ τ ε ρ ν ό ς* πρόσθ. τις παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 229^{v}, 337^{r}.

εξυστέρου, επίρρ.· στον τ. *'ξ υ σ τ έ ρ ο υ* πρόσθ. τις παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 48^{r}, 62^{v}, 229^{v}.

***εξυφαίνω.**

Το αρχ. *εξυφαίνω*.

(Προκ. για σύγγραμμα) συγκροτώ, συγγράφω: *τα καλώς ειρημένα συλλέξας εν εκ πάντων αυτοίς εξύφανα σύγγραμμα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 2^{v}.

εξώκαρδα, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *'ξ ώ κ α ρ δ α,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 353^{r}· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ.: **β**) ασυναίσθητα: *δεν τυχαίνει να προσευχομέσθεν εις Θεόν 'ξώκαρδα* αυτ. φ. 353^{v}.

εξωλούρικος· ας σημειωθεί πάντως και η διόρθ. του Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 125]: *εσωλούρικοι*.

***εξώπορτο** το· η λ. στον τ. *ξώπορτο* ως τοπων. (προάστιο του Χάνδακα): Φορτουν. (Vinc.) Β' 176 και σε έγγρ. του 1639 (Διαθ. 17. αι. 11^{145}).

***εξώστης** ο· *'ξ ώ σ τ η ς.*

Το αρχ. ουσ. *εξώστης*. Η λ. και σήμ.

Ταράτσα: *επεριπατούσαν εις ένα 'ξώστην ενού σπιτίου μεγάλου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 245^{v}.

επαίρνω· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: αόρ. *η π ή ρ ε ν,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 59^{r}.

επαίρνω· στο τυπολ. πρόσθ.: προστ. ενεστ. *έπαιρνε,* Δεφ., λογ. 63· στο σημασιολ. πρόσθ. τις σημασ.: **1ζ**) αναλαμβάνω: *το επισκοπάτον του να το επάρει άλλος* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. 51· *παίρνοντας την βασιλείαν ο Δαβίδ … ελόγιασε να φέρει την κιβωτόν του Κυρίου στη Βηθλεέμ* Ροδινός (Βαλ.) 96. **1η**) οδηγώ, μεταφέρω κάπ. κάπου: *αυτόν* (ενν. *τον Ισαάκ*) *διά αγάπην μου εις όρος έπαρέ τον* Περί Ιωσήφ 25· *παίρνοντάς τον μέσα στην θάλασσαν, να τον καταποντίσουν εις το πέλαγος* Ροδινός (Βαλ.) 213. **Φρ.** *παίρνω (σαν) αέρα* = ανακουφίζομαι, ξεκουράζομαι: *Ας πούμε άλλο τίποτες να πάρω σαν αέρα, διατί σε τέτοιον λογισμόν αν ήμουν όλη μέρα, ήθελα σκάσει … ωσάν σύκο ή πεπόνι* Δεφ., Λόγ. 509· *Τώρα λοιπόν ανάσανα κι επήρα λίγο αέρα από τα τόσα βάσανα τά έχω νύχτα μέρα* Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 7· *παίρνω ανάπαψη* = βρίσκω ησυχία: *τ' αλάφι … λογιάζοντας*

ανάπαψη στον πόνον του να πάρει   ώρες 'ς τσι κάμπους πορπατεί κι ώρες στα δάση μπαίνει Πανώρ. Β' 150· *τα μέλη μου είντ' ανάπαψη να πάρουσι μπορούσο ...;*   Πανώρ. Α' 162· *ήρθεν η γι-ώρα, Γύπαρη, να σμίξεος μετά κείνη   απού 'λεγες ανάπαψη να πάρεος δε σ' αφήνει* Πανώρ. Ε' 332.   *παίρνω βουλή* = αποφασίζω: *τινάς ουδέν επιάνε τον εις φρόνα και εις γνώσον.   Εκείνος τες καλύτερες πάντα βουλές επαιρνε* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 4348.   *παίρνω εξουσιά* μου = έχω υπό τον έλεγχό μου, εξουσιάζω: *'Ορισε τι έν' τό 'ρέγεσαι. Τον πήρα εξουσιά μου   αυτόν που μέλλει ν' αγρυπνά πλια παρά σεν, κυρά μου* Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 23.   *παίρνω θάνατο* = πεθαίνω: *να πάρεις θάνατο δε θέλω να σ' αφήσω* Πανώρ. Β' 580· *για τούτη θάνατους πικρούς χίλιους την ώρα παίρνω* Πανώρ. Α' 110.   *παίρνω καλόν καιρόν* = τυχαίνω σε καλοκαιρία[6] *στο κάτεργον εμπήκασι ...,   καλόν καιρόν επήρασι και μετ' αυτόν επηαίναν,   νύκτα και μέρα περπατούν* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [881]. *παίρνομαι κάτω* = απογοητεύομαι, πέφτει το ηθικό μου[6] *σαν τη λυγερήν ιδού κι είν' πάντα ξεγνοιασμενη* (παραλ. 2 στ.), *παίρνουνται κάτω το ζιμιό σκολάζουσι τον κόπο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1130.   *παίρνω κρίση* = ενημερώνομαι σε απόφαση[6] *το πουρνό να έλθετε να πάρετε την κρίσιν* Βυζ. Ιλιάδ. 217. *παίρνω λόγο* (*από το στόμα κάπ.*) = επιδιώκω να χκούσω κ.: *εγύρευαν να πάρουν από το στόμα του λόγον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ια' 54.   *παίρνω το νου κάπ.* = αιχμαλωτίζω τη σκέψη κάπ.: *την καρδιά μου εξέσκισε κι επάρε μου το νου μου* Πανώρ. Α' 164. *παίρνω ξόμπλι* = παραδειγματίζομαι: *όποιοι άλλοι τα διαβάσουσι να παίρνουσι από μενα   ξόμπλι να φεύγου τα μαλλιά τα παραχρουσωμένα* Πανώρ. Β' 461· *ιδές τα έργα των γονεών ...,   έπαρε ξόμπλι απ' αυτούς ως για την κορασίαν* Δεφ., Λόγ. 292.   *παίρνω την παραγωγή* μου (προκ. για λέξη) = παράγομαι, ετυμολογούμαι: *η πατρίδα ... εκράχτηκε μ' αυτό το γλυκύ όνομα ... παίροντας την παραγωγήν του από όνομα οπού περισσότερον ... αγαπιέται* Ροδινός (Βαλ.) 161.   *παίρνω παρηγοριά* = παρηγορούμαι: *πάντα παρηγοριά πολλή παίρνουν όσοι μπορούσι   την απονιά τση ιόρη τως κλαίγοντας να μιλούσι* Πανώρ. Α' 223· *έπαρ' κι εσύ παρηγοριά, ως εκαμεν κι κείνος* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1516].   *παίρνω πρίκα* = πικραίνομαι, στενοχωρούμαι: *ιντίς χαρά π' ανίμενα πολλήν επήρα πρίκα* Πανώρ. Δ' 246.   *παίρνω την τιμή κάπ.* = ατιμάζω: *όλοι τους θέλουν την εντροπή μας   κι ολημερνίς γυρεύγουσι να πάρουν την τιμή μας* Πανώρ. Δ' 26· *φοβούμαι μήπως και κιανείς βοσκός την απαντήξει* (παραλ. 1 στ.) *κι ιμέ! χαλάσει μού τηνε και την τιμή τση πάρει* Πανώρ. Β' 55.   *παίρνω χαρά* = χαίρομαι: *δε μπορεί κιανείς σωστή χαρά να πάρει   δίχως να γνώσει παραμπρός πρίκες πολλές και βάρη* Πανώρ. Πρόλ. 85.

επαίρω· στο σημασιολ. **Α'** (Ενεργ.) πρόσθ. τη σημασ.: **2**) Σηκώνω, κουβαλώ: *παρε το κρεβάτι σου* Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. β' 11 και **Β'** (Μέσ.) τη σημασ.: **3γ**) σαστίζω, «τα χάνω»: *εκ του φόβου επάρθηκα, τι αποκριθήν ουκ είχα* Απόκοπ.[2] 76.

επανωθιό, επίρρ.· στο τυπολ. μετά τον τ. *απανωθιό* πρόσθ.: *α π α ν ω θ ί ο,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 43^{v}, 71^{r}.

επανωφόριον το· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *πανωφόρι,* Gesprächb. 55^{15}· στο ετυμολ.: τ. *πανωφόρι* και σήμ. και με διαφ. σημασ. στην Κάρπαθο (Κουκ., Αθ. 59, 1955, 189).

***επανώφορον** το. — Πβ. και ά. Λεξ., λ. *ανώφορον.*

Το ουδ. του επιθ. *επανώφορος* (βλ. ά. Λεξ., λ. *επανώφορος*) ως ουσ.

Ανήφορος: *διέλθατε το επανώφορον, ‹ ευρήσετε › ρυάκιν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 71.

επανώφορος, επίθ.· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: — Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *πανώφορον.*

επιθαρρώ, (Ι)· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *και εν σοι αναθέμενον τας ελπίδας απάσας   και εις την σην βοήθειαν αεί επιθαρρούντα* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1832 (Βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 154 σχόλ. σ. 1832]).

επιλούρικον το· για το πράγμα βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σελ. 126].

***επιμελούμαι.**

Το αρχ. *επιμελούμαι.* Η λ. και σήμ.

Φροντίζω (κάπ.): *ήμουν ασθενής και εις την φυλακήν και δεν με επιμεληθήκετε* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κε' 43.

επιορκώ· χωρίς επαρκή αιτιολογία ο Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 94] δέχτηκε τη διόρθωση του Morgan, Κρ. Χρ. 14, 1960, 58 του *φιορκήσω* του κειμένου σε *'φιορκισθώ*: *μη αργήσω και μη 'φιορκισθώ και λυπηθεί η ψυχή μου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 492.

***επισκοπιανός,** επίθ.

Από το μτγν. ουσ. *επισκοπή* και την κατάλ. *-ιανός.* Η λ. στο Meursius (λ. *επισκοπειανός*).

Που ανήκει στην επισκοπή: *οίκους ούς και επισκοπιανούς ονομάζουσι* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 338, κριτ. υπ.).

επιστήμη η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **4**) Επινόηση: *εσείς θέλετε είσταιν δούλοι ομπρός εις το πρόσωπον του Θεού από τα πολλά κακά και τες κακές επιστήμες οπού θέλετε κάνει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 181^{r}.

***επιτιμίζω.**

Από τον αόρ. *επιτίμησα* του *επιτιμώ.*

Επιβάλλω εκκλησιαστική ποινή, επιτίμιο (βλ. ά., σημασ. **2γ**): *τούτον τον άνδραν οπού υπάγει εις αλλουνού γυναίκα τον επιτιμίζει η αγία του Θεού εκκλησία* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 378^{v}· *οι στρατιώται, οπού υπάνε εις τους πολέμους και κάνουν τόσα φονικά, τι γίνονται αυτοί και πώς επιτιμίζονται* αυτ. φ. 381^{v}.

επιτίμιον το· στο σημασιολ. στη σημασ. **2γ** πρόσθ. το παράθεμα: *τούτος* (ενν. ο *φονεύς*), *εάν μετανοήση και κλαύση την αμαρτίαν αυτήν, έχει επιτίμιον χρόνους είκοσι* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 381^{r}.

επιτροπικός, επίθ.· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Η ιδιότητα του επιτρόπου (ιερού ναού): *να μην επιθυμήσεις, ω αδελφέ μου, τον γειτόνου σου ... ούτε το οφφίκιόν του, ούτε την ενορίαν του, ούτε την επιτροπικήν του* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 134^{v}.

***επουράνιος,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *επουράνιος.*

'Εκφρ. *άρτος επουράνιος* = ευλογία του Θεού: *να μας στείλει τον άρτον τον επουράνιον, ήγουν την χάριν του Θεού να μας θρέψει ψυχή τε και σώματι* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 401^{v}.

***επρουζέζης** ο, βλ. ά. Λεξ. *μπουργέζης.*

***επτάτρουλος,** επίθ.

Από το αριθμτ. *επτά* και το ουσ. *τρούλος.*

(Προκ. για σκέπασμα τάφου) που έχει επτά εξοχές: *σε μέν ο επτάτρουλος ουτοσί συνέξει λίθος όσα και άψυκτον δεσμωτήριον, νήγερτον καθεύδοντα ύπνον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 333, κριτ. υπ.).

***επτώχεια** η, βλ. ά. Λεξ. *πτωχεία*.

***Ερδελιάνος** ο, Ιστ. Βλαχ. 959.

Από το τοπων. *Ερδελία* και την κατάλ. *-άνος*.

Τρανσυλβανός: *Πού η εντροπή σας, άρχοντες, κι εσείς, Ερδελιάνοι, να ορίσουσι τα σπίτια μας Βλάχοι και Μολδοβάνοι* Σταυριν. 619.

***Ερδέλιος** ο.

Από το τοπων. *Ερδελία* ή από το τουρκ. Erdel (= Τρανσυλβανία) και την κατάλ. *-ιος*. Για πιθ. τ. *Ερδέλης* ως κύρ. ονομ. βλ. Mor., Byzantinot.[2] Β' 125 (Η λ. *Ερδέλης* και στα Byz. Kleinchron. Α' 403[38], όπου επίσης τ. *Ερτέλης* 410[1] και *Χερδέλης* 455[10]).

Τρανσυλβανός: *μάχην επαρακίνησε κατά των Ερδελίων* Ιστ. Βλαχ. 109.

έρως ο· στο τυπολ. στον τ. *έρων* (αιτιατ.) πρόσθ. την παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 373^{v}.

***έσοντας,** μτχ., βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *είμαι*.

***εσωλούρικος,** επίθ.· βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *εξωλούρικος*.

***εσωχωρόπουλο** το· *'σωχωρόπουλο*.

Από το *εσώχωρο* και την κατάλ. *-πουλο*. Η λ. και σήμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', 503, λ. *σώχωρο*).

Μικρό σώχωρο: *δυο ελιές και με το αερέν του και αποπίσω του απού το 'σωχωρόπουλο απόχει τα κυπαρίσσα όλον το εμισό* Διαθ. 17. αι. 3[132].

***εταίριν** το· βλ. ά. Λεξ. *ταίριν*.

ετοιμάζω· στο τυπολ. πριν από τον τ. *'τοιμάζω* πρόσθ.: *η τ ο ι μ ά ζ ω*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 26^{v}, 29^{r}, 81^{v}, 136^{v}.

ετοιμασία η· στο τυπολ. πρόσθ.: *η τ ο ι μ α σ ί α*· στο σημασιολ. πρόσθ.: **γ)** (κυριολ.) εξοπλισμός: *έκαμε και εχτίσαν τες* (ενν. τες τούρες) *με καλήν ητοιμασίαν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 86^{v}. **2)** (Μεταφ.) εξοπλισμός: *ο Θεός ... εις πάσα ένα απ' αυτά έδωσε το κορμί του και την ητοιμασίαν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 22^{r}· *ας ιδούμεν τι γίνεται καθημερούσιον εις τους άνδρας και εις τες γυναίκες οπού έναι τις μέγας τις μικρός, τις μαύρος τις άσπρος, τις άρρωστος τις γερός και άλλες πολλές διαφορές κατά την ητοιμασίαν της φύσεως οπού δίδει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 39^{v}· *εις την καθαρότητα και ητοιμασίαν του ανθρώπου ο μεγαλοδύναμος Θεός έδωσέ του και εστόλισε το κορμί του να έχει πέντε αισθήσεις* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 34^{r}. **3α)** (Θρησκ.) κανόνες: *κατά την ητοιμασίαν της εκκλησίας δεν ετύχαινεν να είναι πλέον πατριάρχαι* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 136^{r}· **β)** σχέδιο, πρόνοια: *το οποίο αρκλόπουλο το έκραζαν αρκλί της ητοιμασίας και διαθήκης του Θεού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 181^{r}. **4)** Παραγγελία, εντολή: *... έτσι είχεν αφήσει ητοιμασία να του κάμουν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 152^{v}.

***ετόσος,** αντων., βλ. ά. Λεξ. *τόσος*.

***Ευαίοι** οι.

Ονομασία λαού της Παλαιστίνης: *εάν σας φέρει Κύριος ο Θεός εις την γην των ... Ευαίων* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 168^{v}.

ευαπόδεκτος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: *ε υ α π ρ ό σ δ ε κ τ ο ς* (πιθ. από παραδρομή ή επίδρ. του *προσδέχομαι*), Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 137^{v}.

***ευαπρόσδεκτος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ευαπόδεκτος*.

***ευγνωευτυχι(σ)μένος,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αγνοευτυχισμένος*.

ευθειάζω· το ά. να τροποποιηθεί ως εξής: ***ευθειάζω·** *φ τ ε ι ά ζ ω*, Κυπρ. ερωτ. 7[6], 7[14], 18[15], 94[30]' μτχ. *'φ θ ε ι α σ μ έ ν ο ς*, Θησ. Ϛ' [22[2]]' μτχ. *'φ τ ε ι α σ μ έ ν ο ς*, Ασσίζ. 308[7]. —Βλ. και *ευθειάνω* και *φθιάχνω*.

Από το επίθ. *ευθύς* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. ήδη στο Θεόδ. Στουδ. (Βλ. Lampe, Lex. στη λ.).

1α) Τακτοποιώ, ρυθμίζω: *χωρίς το πράγμα τό ένι φτειασμένον απ' αυλής* Ασσίζ. 58[12]· **β)** ετοιμάζω: *'Απελθε, ευθείασε θερμόν και νίψον τους πατέρας* Προδρ. III 107. **2)** Η μτχ. (προκ. για αμοιβή, τίμημα κλπ.) συμφωνημένος: *αποκοπήν φθειασμένην* Ασσίζ. 182[8]· *είς ιατρός επήρεν τον να τον γιάνει με στοίχημα φθειασμένον* Ασσίζ. 183[17]· *ήθελεν είσταιν καλά φτειασμένον να δώσεις το κάστρον του αφέντη του και τότε να μας συβουλέψεις τον ρήγαν να μας αποβγάλει* Μαχ. 488[29]. **3)** Κατασκευάζω: *Και έκατσεν και ευθείασεν ωραίον, τερπνόν λαβούτον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 627· *από διαμάντια και ρουπιά το είχασιν φτειασμένον* Σταυριν. 524. **4)** Πράττω: *Λοιπόν, παρακαλώ σε, αφόν διαβάσεις τούτον μου το χαρτίν, να τ' αναγνώσεις, εις του λαμπρού την γλώσσαν να το δώσεις ως γιον θαρώ γιον φρόνιμος να φτειάσεις* Κυπρ. ερωτ. 104[76]. **5)** Δημιουργώ: *'Οσα στον κόσμον βρίσκουνται φτειασμένα, ούλα 'χ τον μάστρον βγενικά γινήκα* Κυπρ. ερωτ. 90[41]. **6)** Παριστάνω (με λόγο ή με άλλα μέσα) κ. ως...: *Την εμορφιάσσου πλημμελάς να σβήσεις κι εμέν να με φυράσεις γιον μέλλεται να φτειάσεις* Κυπρ. ερωτ. 86[27]· *Μωρόν παιδίν το φτειάζουν, γιόν τον θωρείς εδά ζωγγραφισμένον, γιατ' οί ποθούν έχουν τον νουν χαμένον* Κυπρ. ερωτ. 18[15]. **Φρ.** *φτειάζω λίγον ψήφος* = λίγο μ' ενδιαφέρει: *Δίχα την ποιάν, ν' αργήσει ζωή σ' αυτόν μου λίγον ψήφος φτειάζω, κλιόντα την ξανακράζω* Κυπρ. ερωτ. 94[30].

Η μτχ. *φτειασμένος* = ολοκληρωμένος: *Γιατί 'τον όλοι χριστιανοί, ορθόδοξοι φτειασμένοι* Θρ. Κυπρ. (Παπαδ. Θ.) 154.

***ευθειάνω·** *ε υ τ ε ι ά ν ω*, Διήγ. Αγ. Σοφ. 155[5], Συναξ. γυν. 554· *φ ε ι ά ν ω*· *φ θ ε ι ά ν ω*, Ασσίζ. 201[6]· *φ τ ε ι ά ν ν ω*, Κυπρ. Ερωτ. 415· *φ τ ε ι ά ν ω*, Ασσίζ. 58[12], 308[7], Αχελ. 169, 1848, Αιτωλ., Μυθ. 90[6], Χρον. σουλτ. 86[3], 115[3], Κυπρ. ερωτ. 7[6], Στάθης Πρόλ. 24, Βακτ. αρχιερ. 149, Τζάνε, Κρ. πόλ. 367[13]. — Βλ. και *ευθειάζω* και *φθιάχνω*.

Από τον αόρ. του *ευθειάζω* κατά τα ρ. σε *-νω*. Ο τ. *φτειάνω* στο Du Cange, λ. *φτιάνειν* και σήμ.

Ι Ενεργ. **1α)** Επανορθώνω, διορθώνω: *Το λογισμό συνήφερε, τα σφάλματά σου φτειάσε και δεν αρέσουν του Θεού ετούτα τά δηγάσαι* Θυσ.[2] 365· *με τον τρόπον ετούτον επροσπάθει να φτειάσει τα πταισίματα του λαού* Σουμμ., Ρεμπελ. 168· *όλα τα φτειάνουν οι καιροί κι όλα τα κατατάσσου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 2013· *περί δρόμου να χαλάσει ή χαντακωθεί,*

τις τον φτειάνει Βακτ. αρχιερ. 149· **β**) γιατρεύω: α δε σου φτειάσει την πληγήν αυτείνο το βοτάνι, ομπρός οπίσω φίλησε και πάλι θέλεις γιάνει Φαλιέρ., Ιστ.[2] 655. **2α**) Τακτοποιώ, ρυθμίζω: δεν ετρόμα να έβγει έξω, έως να φτειασθούν οι δουλειές τους με το μέσον ετέρων φίλων Σουμμ., Ρεμπελ. 182· Ο Φράντζας αμφοτέροθεν κι ο Σπάνιας εμοιράσαν αυτών τινά περιοχήν και τες δουλειές των φειάσαν Κορων., Μπούας 52· **β**) ψιμυθιώνω, φτιασιδώνω: να νίψουσι το πρόσωπον, να φθειάνουσι τ' αφρύδι Βεντράμ., Γυν. 182· το στολίδι έχουν πλούτο και την όψην τους να φτειάνουν Συναξ. γυν. 504· **γ**) παρασκευάζω, ετοιμάζω: καταπώς τσ' ορδινίασεν όλοι τους ετοιμάσαν, τ' άζυμα 'κονομήσασι και τον αμνόν εφτειάσαν Χούμνου, Κοσμογ. 2448· εφτειάνουσιν τον μαύρον του, πηδά, καβαλικεύει Φλώρ. 1388· τους αναβάτας πρόσταξον να φτειάσουν τ' άλογά τους Ριμ. Βελ. 776· **δ**) «συγυρίζω» (σχετλιαστ.), τιμωρώ: είχαν εις το νου τωνε (ενν. οι κουρσάροι) καλά να τον ευτειάσουν (ενν. τον χωριάτη) Ριμ. Απολλ. (Βεν.) [1250]. **3**) Επεξεργάζομαι: εις το σφυρί και εις το αμόνι φτειασμένο το χρυσάφι Δωρ. Μον. (Βαλ.) Α' 42. **4α**) Κατασκευάζω: εκεί και τσι σαΐτες μου βαστώ και το δοξάρι· κι εκεί τσι φτειάνω κι εδεκεί τως βάνω το ξιφάρι Πανώρ. Ε' 46· και το καράβι έδωκε να πάσι να το φτειάσουν Τζάνε, Κρ. πόλ. 222[15]· **β**) μετασκευάζω (κ. σε κ. άλλο): πουλιά πετόμενα θωρώ και θέλω να τα πιάσω και του Στρομπόλι τα βουνά σαν κάμπον να τα φτειάσω Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 9. **5**) Εκτελώ (εργασία), ενεργώ (κ.): αν είναι οι Σαρακηνοί με τους χριστιανούς οχτρεμένοι, είντά 'χομεν να φτειάσομεν εμείς, όπου είμεστεν δούλοι του Θεού, όπου πάμεν να δουλεύσομεν διά την ψυχήν μας; Μαχ. 648[19]· μοναύτα εποίκαν άρμενα και ήρταν εις την Αμμόχουστον διά δουλείες τές είχε να φτειάσει Βουστρ. 418· ... πράμα που πλιο να φτειάσομε δεν ήτονε τσ' εξά μας Ερωφ. Δ' 315· αν ... τά σε συμβουλεύομαι θελήσεις να τα φτειάσεις Σαχλ. Ν 37. **6**) Συνευρίσκομαι (ερωτικώς) με κάπ.: τάπισα εφίλησάν τον ... εις το στόμαν και εις τ' αφάλιν και εις τον κώλον πα(σα)είς· τότε όσοι εθέλαν έχα να φτειάσουν μετά του. Και επρουμουτίασέν τους πάσα φοράν όπου να τον γυρεύγου να είναι ότοιμος και μηδέν αντισταθεί τινός Μαχ. 12[24]. **7**) Οικοδομώ, χτίζω: έφτειασε τον τοίχο του Εξαμιλίου και τον εφύλαγε με πολλούς ανθρώπους αρματωμένους Χρον. Σουλτ. 74[10]· τα ήφερναν εις το σπιτόπουλον οπού ευτείασεν ο βασιλεύς σιμά εις το ρολόγιον Διήγ. Αγ. Σοφ. 151[20]· ο γενεράλες όρισεν γιαμιά να το χαλάσουν, σπίτια, τειχιά να ρίξουσι και πλιο να μην τα φτειάσουν Τζάνε, Κρ. πόλ. 352[18]· και τα μουράγια σ' ορδινιά ογιά να φτειάσουν βάνουν Τζάνε, Κρ. πόλ. 367[24]· εξερίζωσέν τους (ενν. ο Θεός) και όλα τους τα υποστατικά και να μην ημπορούν ποτέ των καιρών να φτειαστούν Σουμμ., Ρεμπελ. 191. **8**) Πραγματοποιώ: αφήτις ήλθε ο Χριστός, ... την στράταν εκαθάρισε και την γραφήν εφτειάσε Δεφ., Λόγ. 34. **9**) Δημιουργώ: και την παγίδα με χαράν τότε την είχε φτειάσει Αιτωλ., Μύθ. 45[4]· ω φύση, πού 'βρες τίτοιαν αφεντίαν κι αππόθθεν τίτοιες όρεξες σου μπαίνουν και καταλυείς τά φτειάννεις δίχα αιτίαν; Κυπρ. Ερωτ. 26[11]. **10**) Συγκροτώ: Σάικες επρεμάζωξεν και την αρμάδα φτειάνει Τζάνε, Κρ. πόλ. 147. **Φρ.** Φτειάνω τήν καρδιά μου = χαροποιούμαι, «φτειάνω τα κέφια μου»: Πόσα περίσσια χαίρομαι, γιατί στα γερατιά μου έκαμα πράμα άξιο μου κι έφτειασα την καρδιά μου Ερωφ. Ε' 254. **ΙΙ** Μεσ. **1**) Οργανώνομαι: ω κόσμε λογοχάριτε, και τίς να σε κερδίσει, τες πράξες σου τες άχαρες και τη σφαλτή σου φύση γυρεύοντα να φτειάνεται κατά του νου την κρίση και να μηδέ σε σιχαθεί και να μηδέν σ' αφήσει; Φαλιέρ., Ρίμ. 229. **2α**) Ευτρεπίζομαι, στολίζομαι: αμή πάσα μία μέσα ευτειάνεται ωσάν κουρτέσα Συναξ. γυν. 1164· ευθειάνονται, στολίζονται ως έπρεπεν αξίως Φλώρ. 807· **β**) ψιμυθιώνομαι, φτιασιδώνομαι: ότι ρούχο να μη βάλω, να φτειαστώ με κοκκινάδι Συναξ. γυν. 891.

ευθηνία η· το τυπολ. να διαμορφωθεί: Σεισμολ. (Oikonomu) 88· ε υ θ ή ν ι α,

Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 149[v]· ε υ τ ή ν ι α, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 374[v]· ε υ τ η ν ι ά, Στάθ. (Martini) Α' 73· φ θ ή ν ι α, Χριστ. διδασκ. 3· φ θ η ν ι ά· φ τ ή ν ι α, Αλεξ. 1429· φ τ η ν ι ά, Κατζ. Β' 328, Τζάνε, Κρ. πόλ. 261[5]· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3**) Φτήνια: εις ακριβιά μ' εφίλησες και σε φθηνιά μ' αφήσες Ch. pop. 497. **Φρ.** κάνω φτήνια = παρέχω με αφθονία, πλουσιοπάροχα: ξεφορτώνει τα φαγιά κι εις όλους φτήνια κάνει Τζάνε, Κρ. πόλ. 443[18].

εύκαιρος, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. όφκαιρος και σήμ. στη Χίο (Βλ. 'Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 51) και στην Κύπρο (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 85).

εύκολος, επίθ.· στο τυπολ. στον τ. εύχολος πρόσθ.: Θησ. Δ' [49[4,8]].

ευκτήριον το· στο ετυμολ. πρόσθ.: για τη λ. και τη σημασιολ. απόκλιση βλ. Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 177 σημ. 425 και 426, καθώς και σ. 216.

***ευμορφότης** η· ε μ ο ρ φ ό τ η ς, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 201[r].

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Ομορφιά· το καλό: διατί ο Θεός άφησεν και ήλθεν το κακόν; ... διά να εγνωρισθεί η εμορφότης αυτ. φ. 25[v].

ευνούχος ο· στο ετυμολ. σχετικά με τον τ. μ ο υ ν ο ύ χ ο ς βλ. και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 718.

***Ευριπιώτης** ο, Χρον. σουλτ. 117[29]· Ε γ ρ ι π ι ώ τ η ς, Χρον. σουλτ. 117[18].

Από το τοπων. Εύριπος-'Εγριπος και την κατάλ. -ιώτης. Ο τ. στον Καισάριο Δαπόντε, Κήπος Χαρίτων, κεφ. ι' 72 (Legr., BGV III 108). Η λ. και ο τ. ως επών. (Trapp, Prosop. Lex.).

Κάτοικος της Εύβοιας: τους Φράγκους γαρ ερόγεψε (ενν. ο Παλαιολόγος), τον πρίγκιπα Γυλιάμον και τον αφέντην Αθηνών, ομοίως τους Ευριπιώτες Χρον. Μορ. Η 3083.

***ευρύχωρα,** επίρρ.

Από το επίθ. ευρύχωρος. Η λ. και σήμ.

'Αφθονα, πλουσιοπάροχα: από κάτου από τούτο το γιοφύρι έκαμε και εκάμαν του ένα κουντούτο από πετσία, όπου έδιδε το νερόν εις όλην την χώραν ευρύχωρα Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 224[r].

ευσεβής· στο τυπολ. στον τ. ευσεβός πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 354[v].

***ευτειάνω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. ε υ θ ε ι ά ν ω.

ευχαριστώ· στο σημασιολ. στη σημασ. **Ι Α'2β** πρόσθ.: μη σας κακοφαίνεται, δεσπότες άγιοι, εάν τα γράφω ... και πάσα καλός αρχιερεύς θέλει το χαρεί και θέλει το ευχαριστήσει Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 368[v].

εφάπλωμαν το· στο τυπολ. πρόσθ.: π ά π λ ω μ α (ν), Ριμ. Βελ. 412, Μαχ. 626[25], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 180, Προδρ. IV 261· υ π ά π λ ω μ α, Χρον. Μορ. Η 7724· υ φ ά π λ ω μ α, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1685· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. πάπλωμα(ν) από αφομοίωση του φ της συλλαβής φα προς το π της συλλαβής πλω και ο τ. υφάπλωμα από επίδρ. λέξεων με την πρόθ. υπό (υφ-). Ο Κουκ. (ΒΒΠ Ϛ' 91) μαρτυρεί και τ. επάπλωμα. Η λ. και σήμ. στον τ. πάπλωμα. Για το πράγμα και τα σχετικά με αυτό βλ. Κουκ., Ευστ.

Λαογρ. Α' 86· στο σημασιολ. πρόσθ. τα παραθέματα: *εποίκεν κρεβατία και παπλώματα και σεντονία διά τους ξένους* Μαχ. 626[25]· *εσέν' έχω και πάπλωμαν, κάπα και απανωφόριν* Προδρ. IV 261· *ηύραν κλινάριν έμορφον, ξυλαλόην εφειασμένον, και απάνω πάπλωμα χρυσόν και απάνω κείται κόρη* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 180· *επήρασιν άρχοντες κεφαλάδες, (επήραν) και παπλώματα με τες προσκεφαλάδες* Ριμ. Βελ. 412.

***εφέσια** τα.

Το ουδ. του μτγν. επιθ. *Εφέσιος* ως ουσ.

Μαγικά σύμβολα· φρ. *επίσταμαι τα εφέσια* = είμαι μορφωμένος, έχω πολλές γνώσεις (Πβ. Steph., Θησ., λ. *'Εφεσος*): *οι ... την ιεράν ακριβώς πεπαιδευμένοι Γραφήν ... έγραψαν ... προς τους επισταμένους πάντα καλώς τα εφέσια* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 2r.

***Εφέσιος** ο, Δούκ. 115[8,29].

Το μτγν. επιθ. *Εφέσιος* ως εθν. Η λ. και σήμ.

Κάτοικος της Εφέσου: *ήσαν γαρ πλείστοι άνδρες τε και γυναίκες προσφυγόντες εν τω φρουρίω, Εφέσιοι, Θύραιοι, Νύμφαιοι και από άλλων πόλεων* αυτ. 105[1].

εφέτος· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Διαθ. 17. αι. 11[155].

***εφιορκίζομαι,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *επιορκώ*.

***εφορλίκιν** το.

Από το ουσ. *έφορος* και την κατάλ. *-λίκιν*.

Το αξίωμα του εφόρου (αξιωματούχου της εκκλησίας· πβ. Παπαγεωργίου, BZ 3, 1894, 261): *Και να μην επιθυμήσεις, ω αδελφέ μου, τον γειτόνου σου ... ούτε το πρωτομαστορλίκιν του και ούτε το εφορλίκιν του* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 134v.

***έφορος** ο.

Το αρχ. ουσ. *έφορος*. Η λ. και σήμ.

Εκείνος που εφορεύει, εποπτεύει: *αυτοί θέλουσι δώσει λόγον τω εφόρω Θεώ εις την ημέραν της κρίσεως* Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 366.

έχθρητα η· στο τυπολ. να αντικατασταθεί ο τ. *έχθρητα* από τον τ. *όχθρητα* και να διαγραφούν οι παραπ.: Παλαμήδ., Βοηθ. 416, 1314.

***εχρονία** η, βλ. ά. Λεξ. *χρονία*.

ζάγανος ο· περαιτέρω για την ετυμολ. βλ. Καραποτόσογλου, ΛΔ 14, 1982, 263-7.

ζαγάριον το· στο ετυμολ. αντί zăgar διάβ. zağar.

***ζαγαρόπουλο** το.

Από το ουσ. *ζαγάρι* και την κατάλ. *-πουλο*.

Μικρό κυνηγετικό σκυλί: *γεράκιν κρατεί εις το χέριν του, κλουβίν εις το πλευρόν του και δύο ζαγαρόπουλα έμπροσθέν του* (ενν. του Ιανουαρίου) *βαδίζουν, εις το κυνήγιν πρόθυμα απέρχεται* Ημερολ. 52.

***Ζαγορίτης** ο.

Από το τοπων. *Ζαγόρι* και την κατάλ. *-ίτης*.

Κάτοικος του Ζαγοριού της Ηπείρου: *ο Ιζαού επισυνάξας τους Ζαγορίτας μετά του λοιπού στρατού κατά του Σπάτα εκβαίνει* Ηπείρ. 234[10].

ζαλαχανάς ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Κύριλλ. Λούκ. (Ανάλ. Ιεροσ. σταχυολ. Α') 225[4].

ζάλο(ν) το· στο σημασιολ. πρόσθ. **φρ. δ)** *ρίκτω ζάλο* = περπατώ: *εκεί οπού ο Χάροντας πατεί, ρίκτω κ' εγώ το ζάλο* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 246r.

ζαμάλα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: (Βλ. Eideneier [Σπανός σ. 295]). Η λ. πιθ. **σχετ.** και με το ουσ. *τζαμάλα* (= καμήλα, ομάδα μεταμφιεσμένων σε καμήλα), που απ. στη Θράκη και την Ήπειρο (Βλ. Κουκ., Λαογρ. 7, 1923, 5, ΒΒΠ Ε' 451, Σαραντή-Σταμούλη, Λαογρ. 13, 1950-51, 109-110, Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρ. Α' 94, 383). Στο σημασιολ. διάγρ. τη σημασ. **2** (Βλ. και ά. *ζαμάρα*, στις Προσθ. αυτές).

***ζαμάρα** η, (II).

Το αλβανικό *zamare* (Πβ. και το αρομουνικό dzamáră > *τζαμάρα* η, που απ. στην Ήπειρο και τη Στ. Ελλάδα· βλ. Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρ. Α' 384, Β' 186, Αναγνωστ., Λαογρ. 5, 1915, 49, Κώνστας, Λαογρ. 19, 1960, 332, Λουκόπ., Ποιμ. 183). **Για τη** λ., που απ. και σήμ. στη Θράκη (Ανωγειανάκης, Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα, Αθήνα 1976, 183), βλ. και Baud-Bovy, Ελλην. 19, 1966, 116-7.

Είδος μακριάς φλογέρας (Για το πράγμα βλ. Ανωγειανάκη, ό.π. 148, Μαζαράκη, Α' Συμπόσιο Λαογραφίας του Βορειοελλαδικού χώρου. Πρακτικά, Θεσσαλονίκη 1975, 171-5)· **έκφρ.** *ζαμάρα με δερμάτι* = άσκαυλος, γκάιντα (Για το πράγμα βλ. Baud-Bovy, ό.π. και Ανωγειανάκη, ό.π. 183-198): *τον βασιλέα κάμασι μία ντροπή γεμάτη, εβάλαν εις το στόμα του ζαμάρα με δερμάτι* Βίος Δημ. Μοσχ. 644.

ζαμπίτης ο· στο ετυμολ. αντί zabit γρ. zabıt.

ζαπώνω· αντί: βλ. *τζαπώνω* γρ.: βλ. ά. Λεξ. *τσαπώνω*.

ζάρι(ν) το· στο τυπολ. στον τ. *αζάριν* αντί «Πουλολ. 117» γρ.: Πουλολ. (Τσαβαρή) 121· επίσης πρόσθ.: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 780.

ζάρι(ν) το· στο ετυμολ. πριν από το «Η λ. και σήμ.» πρόσθ.: για τη λ. βλ. και Κ. Καραποτόσογλου (ΑΠ 37, 1982, 200-202).

ζαρώνω· στο ετυμολ. πρόσθ.: Διαφορετική ετυμολογία (από το αραβ. sarar) προτείνει ο Καραποτόσογλου, ΛΔ 36, 1986, 270-4.

***ζεμπίλι** το, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ιε' 37 σχόλ.

Το τουρκ. zembil. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Δίχτυ για τρόφιμα: *έφαγαν και εχόρτασαν· και εσήκωσαν τα κομμάτια οπού επερίσσευσαν επτά ζεμπίλια* αυτ. Μαρκ. η' 8.

ζερβός, επίθ.· στο τυπολ. στο θηλ. *ζερβά* πρόσθ.: Πορτολ. Α 327[21]· **στο σημασιολ.** «το θηλ. ως ουσ.» αντί «δεξί» γρ. «αριστερό»· επίσης πρόσθ.: *η γη ... έχει ... ουρανόν εις την δεξιάν και ουρανόν εις την ζερβιάν* Ροδινός (Βαλ.) 63.

***ζερβύς,** επίθ.

Από το επίθ. *ζερβός* αναλογ. με επίθ. σε -*ύς* (Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 581, Β' 12-3, Γλωσσ. έρ. Α' 560). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 84· πβ. Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρ. Α' 130).

Αριστερός: *εις τον ζερβύν ώμον* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 148ᵛ.

***ζευγολατειόν** το.

Από το αρχ. ουσ. *ζευγηλάτης* και την κατάλ. -*ειόν*. Λ. *ζευγαλατειόν* και *ζευγηλατείον* στο Somav.

Γεωργική παραγωγή: *είπε τους* (ενν. *ο Ιησούς*) *μίαν παραβολήν λέγοντας: «Ενός ανθρώπου πλουσίου ευτύχησαν τα χωράφια του, ήγουν το ζευγολατειόν του...»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ιβ' 16 σχόλ.

ζεύω· στο τυπολ. πρόσθ.: Ημερολ. 30, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ιϛ' [88].

ζηλιάρης, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. (πληθ.) *ζ η λ ι ά ρ ο ι,* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 249ᵛ, στ. 26.

ζήτη η· στο τυπολ. πρόσθ.: Ροδινός (Βαλ.) 149.

***Ζικχοί** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Ζυγοί.*

ζούμπρος ο· στο ετυμολ. αντί zabrz γρ. zabrb και πρόσθ.: Λ. *ζόμβρος* στην Παλατινή Ανθολογία (L-S Suppl.).

ζούρα· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. *αζούρα* απ. και στον Κοσμά Αιτωλό (Ξανθοπ.-Κυρ., Κοσμ. Αιτωλ. 143[457]).

ζουρεύω· στο τυπολ. πρόσθ.: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 114.

ζουρλός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Ροδινός (Βαλ.) 89, 123, 173.

***ζουρλοϋπερήφανος,** επίθ.

Από τα επίθ. *ζουρλός* και *υπερήφανος.*

(Ως ουσ.): ο ανόητος και φαντασμένος: *πολλοί απαίδευτοι και ζουρλοϋπερήφανοι ... δεν ... εξετάζουν, ... μόνον φλυαρούν* Ροδινός (Βαλ.) 107.

***ζοφός,** επίθ.

Από το αρχ. επίθ. *σομφός* (Ανδρ., Λεξ.).

Κούφιος, άδειος: *έβγαιναν από κάτω ζοφά και διχώς να είναι γεμάτα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 148ᵛ.

***ζυγεύω,** Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Θ' [81].

Από το αρχ. ουσ. *ζυγός* και την κατάλ. -*εύω.*

Ζυγίζω: *ο πατήρ μέν ο Ζευς τότε ζυγά εξύγευε χρυσεία κι έβαλε και δύο μοίρας των Ελλήνων και των Τρώων* αυτ. [77].

***ζυγίν** το.

Από το επίθ. *ζυγός* και την κατάλ. -*ίν.*

Δύο, ζευγάρι: *ζυγίν βόδια έσερνεν* (ενν. *ο Νοέμβριος*) Ημερολ. 33.

***Ζυγοί** οι, Χρον. Μορ. Η 1215 κριτ. υπ.· *Ζ ι κ χ ο ί,* Δούκ. 91[30]· *Ζ ύ χ ο ι,* Χρον. Μορ. Η 1215.

Το μτγν. εθν. *Ζυγοί* (Steph., Θησ.).

Ονομασία λαού των παραλίων της Μαύρης Θάλασσας: *ερόγεψε* (ενν. *ο κυρ Θεόδωρος Λάσκαρης*) *φουσσάτα, Τούρκους, Κομάνους, Λαϊνούς, Ζυγούς γαρ και Βουργάρους* Χρον. Μορ. Ρ 1215.

ζυγός ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο Hesseling [Πεντ. Εισαγ. XVI] διόρθ. τον τ. *ζύγο* σε *ζυγός.*

***ζύφω**?, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 148ʳ, 372ᵛ.

Άγν. ετυμ.

Στίβω: *έκαμε σταφύλια, έζυψέ τα ο Νώε και έπιεν και εμέθυσεν* αυτ. φ. 101ᵛ.

***Ζύχοι** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Ζυγοί.*

ζω· στο τέλος του σημασιολ. και πριν από όσα λέγονται για την μτχ. ενεστ. πρόσθ.: **Φρ.** *ζω τον καιρό μου* = ζω: *Τον ελιγούτσικο καιρό, τόν έζουν η καημένη να 'χα δουλεύγει του θεού* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253ᵛ, στ. 9.

ζωάρκεια η· στο τυπολ. πρόσθ.: *ζ ω α ρ κ ί α*· το ετυμολ. να διαμορφωθεί ως εξής: Από το μτγν. επίθ. *ζωαρκής.* Η λ. σε σχόλ. (L-S). Ο τ. σε Ανών. (L-S). Η λ. και ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.)· στο σημασιολ. πρόσθ.: **β**) η διατήρηση της ζωής· επάρκεια των προς το ζην: *'Ολα τα έκαμεν* (ενν. *ο Θεός*) *διά τον άνθρωπον, διά να τα έχει εις ζωαρκίαν του* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 42ʳ.

***ζωαρκία** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ζωάρκεια.*

ζωγράφος ο· στο τυπολ. μετά τις παραπ. του λ. πρόσθ.: *α ζ ω γ ρ ά φ ο ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 240ᵛ.

ζώδιον το· Για τη σημασ. της λ. στο «Βέλθανδρο και Χρυσάντζα», βλ. Kahane H. και R. (JÖB 33, 1983, 207).

***ζώμα** το.

Το αρχ. ουσ. *ζώμα.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ. και Πρωίας Λεξ.).

Είδος ζώνης: *πρώτον έδυσε το ζώμα και αυτάς τας χειροθήκας* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΓ' [207].

***ζωοθροφώ,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ζωοτροφώ.*

***ζωοπυρώ,** Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 53ᵛ.

Το αρχ. *ζωπυρέω* με επίδρ. ρ. με α' συνθ. το *ζωο-.*

α) Παρέχω φως, ζωή, ζωογονώ: *εξεφύτρωσαν όλα ένα έκαστον κατά τον καρπόν του, οπού ήλιος δεν τα εξωοπύρησεν;* αυτ. φ. 53ᵛ· **β**) ζωοποιώ: *αεί το Πνεύμα το άγιον εξωοπύρει ... τα πάντα* αυτ. φ. 56ʳ.

ζωοτροφώ· στο τυπολ. πρόσθ.: *ζ ω ο θ ρ ο φ ώ,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 120ʳ.

***ηγεμόνας** ο.

Το αρχ. ουσ. *ηγεμών*. Η λ. και σήμ.

Ηγεμόνας: *άμαχε ηγεμόνα* Ζήν. Πρόλ. 35.

ηγουμενείον το· για περαιτέρω μνείες της λ. βλ. Trapp, JÖB 35, 1985, 158.

***ηγουμενικόν** το.

Το ουδ. του μτγν. επιθ. *ηγουμενικός* (L-S Suppl.) ως ουσ. Η λ. στον Ευστ., Opusc. 255[11] με διαφορετική σημασ.

Το αξίωμα του ηγουμένου: *Ω αδελφέ μου, ... να μην επιθυμήσεις του γειτόνου σου ... ούτε την επαρχίαν του, ούτε το ηγουμενικόν του, ούτε το κελίον του* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 134[r].

ηδέ· αντί του ά. να γίνει το παραπ. ά.: *ηδέ*, βλ. *ουδέ*.

***ηδονώ**, βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *αντιδονώ*.

ηεράνεος, επίθ.· για περαιτέρω μνείες της λ. βλ. Trapp, JÖB 35, 1985, 159.

***ηθωρώ**, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *θεωρώ*.

***ηκούγω**, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ακούω*.

***ηλακάτη** η, βλ., ά. Λεξ. *'λεκάτη*.

ηλικιώ-ώνω· για παλαιότ. μνείες βλ. Trapp, JÖB 35, 1985, 160.

ηλιολαμπής, επίθ.· για τη λ. βλ. και Trapp, JÖB 35, 1985, 161.

ημέρα η· στο ετυμολ. για τον τ. *μέρα* πρόσθ.· βλ. και Φιλ., Γλωσσογν. Γ' 204 και Tsop., Italia linguistica 1, 1976, 364· μετά το «[Ερωτόκρ. σ. 610]» πρόσθ.: Προκειμένου για το επίρρ. *μερού-νυχτού*, που φέρεται στον Ερωτόκριτο κατά την έκδ. Ξανθουδίδη (Α' 1123), κατά διόρθωση του εκδότη αντί του *μερόνυχτα* του χφ, ο Στ. Αλεξίου εξέδωσε κατά το χφ *μερόνυχτα*. Πάντως το *μερού-νυχτού* = νύχτα-μέρα φέρεται και σε κρητ. δημ. τραγ. (Δετοράκης, Τραγ. Κρήτ. 217). Για το σχηματ. του επιρρ. βλ. Κριαρά (ΕΕΦΣΠΘ 8, 1960, 224 σημ. 3).

***ημερονυκτάκι** το· *μερονυκτάκι*.

Από το ουσ. *ημερόνυκτον* και την κατάλ. *-άκι*.

(Χαϊδευτικά) μερόνυχτο: *έκατσα και το έπια* (ενν. *το κρασί*) *ένα μερονυκτάκι* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 69.

ημερονύκτιον το· στο τυπολ., τ. *μερονύκτι(ν)* μετά την παραπ. «Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 140» πρόσθ.: Χούμνου, Κοσμογ. 2393. Στον τ. *μερονύχτι* διόρθ. την παραπ. «Ερωτόκρ. Α' 1637» σε: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1314, 1597· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *μερονύχτι* και σήμ. στη Σύμη (Καρανικόλας Σ. και Α., Παροιμ. Σύμ. 840).

***ημερόνυκτον** το, βλ. και ά. Λεξ. *μερόνυχτα*.

ημερού, επίρρ.· στο σημασιολ. Εκφρ. πρόσθ.: **2**) *Τα σήμερα - μερού* = τη σημερινή μέρα: *η αρμάτα 'τον χαμένη και ως τα σήμερα - μερού απ' αύτονε παρμένη* 'Αλ. Κύπρ. 1545. — Βλ. και ά. Λεξ. λ. *ημέρα*.

ημέρωμα το· για τη λ. βλ. και Trapp, JÖB 35, 1985, 163.

ημέρως, επίρρ.· να διαγραφεί το τυπολ.

ημικραίπαλος, επίθ.· για παλαιότ. μνεία βλ. Trapp, JÖB 35, 1985, 164.

ημίκρανον το· για περαιτέρω μνείες της λ. βλ. Trapp, JÖB 35, 1985, 164.

ημιπληξία η· για περαιτέρω μνείες της λ. βλ. Trapp, JÖB 35, 1985, 165.

***ημοιράζω**, βλ. ά. Λεξ. *μοιράζω*.

***ημπαρκάρω**, βλ. ά. Λεξ. *μπαρκάρω*.

ημπορ-· αντί: βλ. *μπορ-* γρ.: βλ. *εμπορ-*.

***ημποριζάμενος**, μτχ., βλ. ά. Λεξ. *ημπορώ*.

***ημπορούμενος**, μτχ., βλ. ά. Λεξ. *ημπορώ*.

ημπορώ· στο σημασιολ. πρόσθ.: — Η μτχ. *μπορεζάμενος* ως επίθ. = που έχει δύναμη, δυνατός, ισχυρός: *ό,τι οι ανθρώποι δε μπορού να κάμουσι, μπορούσι οι μπορεζάμενοι θεοί* Πανώρ. Δ' 272· *σα θες, ευρίσκεσαι περίσσα αναπαημένος, πλούσος και μπορεζάμενος και απ' όλους ζηλεμένος* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 630.

Η μτχ. *μπορεμένος* ως επίθ.: **α**) Που έχει δύναμη, δυνατός, ισχυρός: *Είναι κι εκείνοι σαν κι εσάς πλούσοι και μπορεμένοι κι απ' ολωνώ των αρετώ τσι χάρες στολισμένοι* Πανώρ. Δ' 77· *θέλον αδυνατό και μπορεμένο ταίρι να 'χουσιν* (ενν. *οι κοπελιές*) Φορτουν. (Vinc.) Γ' 195· **β**) πλούσιος, ευκατάστατος: *εί συνηθισμένο 'ς τσι γάμους να μαζώνουνται* (ενν. *οι βοσκοί*) *πάντα τω μπορεμένω* Πανώρ. Ε' 370.

Τα ουδ. *μπορεμένο, μπορεζάμενο(ν)* ως ουσ. = δυνατόν, ενδεχόμενο: *αν έναι μπορεμένο το στρώμα να μη σε κρατεί ποτέ ξεχωρισμένο* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 165· *Πώς έναι μπορεζάμενο κι Αλέξης να δυνάστη τα λόγια μου τα σφαχτικά σήμερο κι αφουκράστη!* Πανώρ. Ε' 127· *από ανθρώπου γνώση δεν είναι μπορεζάμενον τινάς να κολυμπήσει εις τέτοιον πέλαγος βαθύν* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 251.

ηπορώ· αντί: βλ. *εμπορώ* γρ.: βλ. ά. Λεξ. *ημπορώ*.

***ησκιό** το· *'σκιό*, Αγν., Ποιήμ. Β 14· *'σκιόν*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1197· *'σκιός*, Γαδ. διήγ. (Wagn.) 51, Κυπρ. ερωτ. 66[6], 77[4], 106[21], 108[16], 112[6].

Από το ουσ. *ήσκιος* με αλλαγή γένους. Για τον τ. *'σκιόν* βλ. Αλεξ. Στ. [Διγ. Esc. σ. 123, 241] και Καραγιάννη, Διγενής σ. 113-4. Ο τ. *'σκιό* και σήμ. στην Κρήτη (Καραγιάννη, ό.π. 114). Ο τ. *'σκιός* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 351, λ. οσκιός και Σακ., Κυπρ. Β' 786).

1α) Σκιά: *σκύπτω τα γόνατα στη γη, την κεφαλή ομπρός σου σ' όλο το 'σκιό οπού πατείς, τ' όνομα προσκυνώ σου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 557[10]· **β**) εικόνα, σκιαγράφημα: *'Ανθρωπον μόνον με σκοπάς και φαίνομαι σαν πρώτις κι ουδέν νοείς την σάρκα μου 'σκιόν έναι της θεότης* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[168]. **2**) Τόπος σκιερός, ήσκιος: *'Ελα να πάμεν εις το 'σκιός να πάρεις λίγ' αέρα* Γαδ. διήγ. 51· *Μιαν κόρην είδα μες στο 'σκιός της δάφνης* Κυπρ. ερωτ. 108[1].

ήσκιος ο· στο τυπολ. μετά τις παραπ. του λ. πρόσθ.: *ήσκο(ς)* (;), Πεντ. **Γέν.**

XIX 8, Αρ. XIV 9· επίσης πρόσθ.: *'σκίος* (πιθ. από μετρ. αν.), Θησ. Ι' [99[6]]· στο ετυμολ. πρόσθ.: Τ. *'σκιός* και *οσκιός* στο Somav., λ. *'σκιός* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 351, λ. *οσκιός*, Σακ., Κυπρ. Β' 705, λ. *οσκιός*).

***ήσκο(ς)** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ήσκιος*.

***ητοιμάζω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ετοιμάζω*.

***ητοιμασία** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ετοιμασία*.

***ηχμαλωσία** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αιχμαλωσία*.

ήχος ο· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: Έκφρ. *κατά ήχον* = σύμφωνα με το ρυθμό, μελωδικά: *ωραίον τραγούδιν έλεγεν και κατά ήχον το υπάγει* Ημερολ. 89.

ηχώ· για πρόσθετη μνεία της λ. βλ. Trapp, JÖB 35, 1985, 169.

θα, μόρ.· στο ετυμολ. πρόσθ. την παραπ.: Τζάρτζ., Ν. Εστ. 31, 1942, 106-8.

θαλασσινός, επίθ.· στο τέλος του σημασιολ. αντί: Η λ. ως κύρ. όνομ. γρ.: Η λ. σε τοπων.: Χρον. Μορ. Η 3636.

***Θαλασσίτης** ο.

Από το ουσ. *θάλασσα* και την κατάλ. *-ίτης*. Πβ. λ. *θαλασσίτης* τον 4. αι. (Sophocl.).

Αυτός που κατοικεί στα παράλια (πιθ. της 'Ασπρης Θάλασσας = Αιγαίου): *έκλαιγαν οι άνθρωποι ... Αρμένηδες και Καραμανλήδες, Αράπηδες ..., Φράγκοι και Θαλασσίτες* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 83[r].

Η λ. ως επων. του αγίου Νικολάου: Byz.Kleinchron. Β' 615[56].

θανατώνω· στο σημασιολ. σχετικά με τη μτχ. παρκ. ως επίθ. πρόσθ.: **1β**) (μεταφ.) πνευματικά νεκρός, αμαρτωλός: *Χριστός απέθανεν διά τας αμαρτίας ημών ίνα ημάς ζωοποιήσει τεθανατωμένους υπάρχοντας* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 287[v].

θαυματοποιός ο.

Το αρχ. ουσ. *θαυματοποιός*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που κάνει θαύματα, αυτός που θαυματουργεί: *έναι έτσι σοφός και θαυματοποιός* (ενν. *ο Ιησούς*) Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 278[r].

***θεάρεσκος,** επίθ.

Από το ουσ. *θεός* και το *αρέσκω*. Πβ. λ. *θεαρεσκία* (Lampe, Lex.).

Θεάρεστος: *καλόν και θεάρεσκον έργον* Κύριλλ. Κων/π. σ. 375.

***θελήτρα** η.

Σαν από το ουσ. *θελητής* και την κατάλ. *-ρα*.

?: *πίστεψε και αγαπώ πολλά να 'χεις την όρεξή σου, γιατί έχω ακριβότατη θελήτραν τη ζωή σου* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 48 κριτ. υπ. χφ Ν.

θέλω· στο σημασιολ. πρόσθ. **Έκφρ.** *μη θελών* (με ή χωρίς τα: *μου, σου, αυτού,* κ.λ.π.) = **1**) Ακουσίως: *εγύρεψεν* (ενν. *ο Λωτ*) *με τι τρόπον να την εξαγοράσει αυτήν την αμαρτίαν, καλά και την έκαμεν μη θελών* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 132[v]· *επειδή μήτε με στάμενα μήτε με θέλημα δεν μας αφήνεις, καν και μη θελών σου θέλομεν έμπει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 130[v]. **2**) Βίαια: *μη θελών τον εκράτιε μέσα εις την κάμαραν κρυφά* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 114[v]· *ήθελαν ληστρικώς και μη θελών να κάμουν την επιθυμίαν τους* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 130[v].

θεόγραφος· στο σημασιολ. πρόσθ.: *ο Θεός ... έστειλεν προφήτας και έδωσέ τους νόμον και θεόγραφον, τον οποίον τους ήφερεν ο Μωυσής από το όρος το Σινά* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 355[r].

***θεοειδής,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *θεοειδής*.

Θεϊκός, που αναφέρεται στο θείο: *πίπτουν από εκείνης της μακαρίας και θεοειδούς γνώσεως* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 67[v].

***θεομάχος,** ο, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 100[v].

Το αρσ. του μτγν. επιθ. *θεομάχος* ως ουσ. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Αυτός που αντιμάχεται το Θεό: *τα τοιαύτα μεγάλα πράγματα από Θεού εισίν, και ει μέν εισίν υπό Θεού, ου δυνάμεθα εναντιωθήναι, ίνα μη ευρεθώμεν και θεομάχοι* Byz. Kleinchron. Α' 259[84].

***Θεοτοκίτης** ο.

Από το μτγν. κύρ. όνομ. *Θεοτόκος* (Lampe, Lex.) και την κατάλ. *-ίτης*.

Ευσεβής πιστός που προστατεύεται από την Παναγία: *καταστρέφει και τον Θεοτοκίτην τούτον* (ενν. *τον Λεόντιον*) *εκ του πατριαρχικού υψώματος, μηδένα λόγον θέμενος ή εντραπείς εις όσους επαίνους έλεγε περί αυτού και εδόξαζε τούτον ως θείον άνθρωπον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 530, κριτ. υπ.).

***θεοφιλέστατος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *θεοφιλής*.

***θεοφιλής,** επίθ.· υπερθ. *θεοφιλέστατος*.

Το αρχ. επίθ. *θεοφιλής*.

Τίτλος επισκόπου (Για τη χρ. βλ. Lampe, Lex.): *θεοφιλέστατοι επίσκοποι* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 13[r].

θεόφοβος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 172[r].

θερμασία η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ημερολ. 130.

Θεσσαλονικαίος ο και επίθ.: στο τυπολ. πρόσθ. στο λ.: Δούκ. 247[19], Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 319[r]· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: *Σαλονικιός*, Αλεξ. 425 και στο τέλος του ετυμολ. διάγρ.: Ο τ. και γρ.: Οι τ.

***θεσσαλονικένιος,** επίθ.

Από το τοπων. *Θεσσαλονίκη* και την κατάλ. *-ένιος*.

Που προέρχεται από τη Θεσσαλονίκη: *ένα ράσον γι[α]ννίτικον ή θεσσαλονικένιον* Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 34ε.

***Θεσσαλονικεύς** ο, Δούκ. 247[12,14-5], Ιστ. πατρ. 129[16].

Το μτγν. ουσ. *Θεσσαλονικεύς* (Bauer).

Αυτός που κατάγεται από τη Θεσσαλονίκη ή κατοικεί σ' αυτήν: *Ην δέ τις Θεσσαλονικεύς πλούσιος ανήρ σφόδρα ... τη κλήσει Πανσανίας* Βίος Αλ. 1062· *ελίμωττον ... οι Θεσσαλονικείς* Δούκ. 247[27].

θεωρώ· στο τυπολ. πρόσθ.: *η θ ω ρ ώ,* Φορτουν. (Vinc.) Β' 357.

θεωρώ (ΙΙ)· στο τέλος πρόσθ.: η έκδ. έχει *θορείς* και στο γλωσσάρ. ο Pernot σημειώνει: *θορώ* = φορώ.

***Θηβαίος** ο, Βίος Αλ. 1129, Χρον. σουλτ. 76[5]· *Θ η β ι ό ς,* Θησ. Β' [96[3]], Γ' [2[2]], ΙΒ' [69[2]]· ονομ. πληθ. *Θ η β ο ί* (πιθ. διορθωτέον: *Θηβιοί*), Θησ. Α' Υπόθ. β' [5[5]], Β' [67[8]].

Το αρχ. επίθ. *Θηβαίος* ως εθν. Η λ. και σήμ.

Αυτός που κατάγεται από τη Θήβα ή κατοικεί σ' αυτήν: Βίος Αλ. 1129, Χρον. σουλτ. 76[4].

***Θηβιός** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Θηβαίος.*

***Θηβοί** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Θηβαίος.*

***θηκιάζω.**

Από το ουσ. *θήκη* και την κατάλ. *-ιάζω.* Η λ. στο Somav.

Αποθηκεύω, συγκεντρώνω: *μη θηκιάτετε θησαυρούς* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. στ' 19.

***θηλυκωτήρι,** το.

Από το *θηλυκώνω* και την κατάλ. *-τήρι.* Η λ. και σήμ.

(Προκ. για παπούτσι) κορδόνι: *δεν είμαι άξιος να σκύψω να λύσω τα θηλυκωτήρια των παπουτσίων του* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 289[v].

***θησαυροφυλάκιον** το.

Το μτγν. ουσ. *θησαυροφυλάκιον.* Η λ. και σήμ.

Θησαυροφυλάκιο: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κζ' 6, Ιω. η' 20 σχόλ.

***Θίοψ** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αιθίοψ.*

θρέμμα το· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2)** Οικόσιτο ζώο: *οι υιοί του και τα θρέμματά του* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. δ' 12.

***θρεπτός,** μτχ. επίθ.· (ουδ.) *θ ρ ε φ τ ό.*

Από το αρχ. *τρέφω.*

Έκφρ. *μοσχάρι το θρεπτόν* = μόσχος ο σιτευτός: *ο αδελφός σου ήλθε και ο πατέρας σου έσφαξε το μουσχάρι το θρεπτόν, διατί τον απόλαυσε γερόν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ιε' 27.

Το ουδ. στον τ. *θρεφτό* ως ουσ.=οικόσιτο ζώο: *Τα ταυρία μου και τα θρεφτά είναι σφαγμένα* αυτ. Ματθ. κβ' 4.

***θρεφτό** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *θρεπτός.*

***θρέφω,** βλ. ά. Λεξ. *τρέφω.*

***θροφή** η· βλ. ά. Λεξ. *τροφή.*

θυμίαμα το· στη γεν. *θυμιαμάτου* του τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 399[r].

***θυμιαματικός,** επίθ.

Από το ουσ. *θυμίαμα* και την κατάλ. *-ικός.*

Αρωματικός: *κάθε ξύλον θυμιαματικόν και κάθε αγγείον ελεφάντινον και κάθε αγγείον από ξύλον τιμιότατον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Αποκάλ. Ιω. ιη' 12.

θυμός ο· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3γ)** το θυμικόν μέρος, το θυμοειδές: *το κορμί του ανθρώπου συνίσταται υπό τεσσάρων στοιχείων, υπό του αίματος, υπό του φλέγματος, υπό του θυμού και της χολής* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 16[v]· *ο άνθρωπος έχει εις τον εαυτόν του τέσσαρες δυνάμεις και τρεις χάριτες: Αι δυνάμεις είναι τούτες: επιθυμίαν, θυμόν, το λογικόν, ήγουν τον λόγον, και το φλέγμα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 33[r].

θυμώδης, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3)** (Προκ. για φυτό) όλο «ζωντάνια»: *άλλο* (ενν. *φυτό*) *έναι θυμώδες, διότι έναι πλέον μέτοχον του στοιχείου της γης* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 18[v].

***Θύραιος** ο.

Από το τοπων. *Θύραια* (τα) και την κατάλ. *-αιος.*

Που προέρχεται ή κατάγεται από τα Θύραια: *Εφέσιοι, Θύραιοι, Νύμφαιοι και από άλλων πόλεων Χριστιανοί* Δούκ. 105[1].

θυσιαστήριο(ν) το· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: *ο ιερεύς λαμβάνει τα άγια δώρα και υπάγει τα εις την αγίαν Τράπεζαν ... και λέγεται θυσιαστήριον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 395[r].

***Ίαβες** οι, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 187[r] πολλ., 187[v], 193[r] δις.

Η λ. σχετ. με την πόλη *Ιαβίς Γαλαάδ* (Βλ. Βασ. Μουστάκη, Λεξικό της Αγίας Γραφής σ. 77).

Οι κάτοικοι της πόλης Ιαβίς Γαλαάδ: *ο υιός του Ιαβές εκούρσεψε το χωρίον των Ιάβων των Γαλαάδων* αυτ. 187[r].

***Ιανουαίος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γενουαίος.*

***Ιανουίτης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γενουβίτης.*

***ιατρικόν** το, βλ. ά. Λεξ. *γιατρικό(ν).*

***Ίβεροι** οι, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 133[v].

Το λατ. Iberi.

Ίβηρες: *κατοικούν ... εις αυτό* (ενν. *το μοναστήρι*) *καλογέροι Ίβεροι* αυτ. 134[r].

***Ίβηρες** οι.

Το μτγν. εθν. *Ίβηρες* (L-S Suppl., λ. *Ίβηρ*).

Ονομασία λαού που κατοικούσε στην αρχ. Ιβηρία: *συνεζεύχθη* (ενν. *η Άννη η μεγάλη Κομνηνή*) *τω βασιλεί των Ιβήρων* Πανάρ. 76[16]· *φορών αίγειον βεβαμμένον, υφασμένον εκ των Ιβήρων* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 328, κριτ. υπ.).

***ιβηρικός,** επίθ., Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 352, κριτ. υπ.).

Από το μτγν. εθν. *Ίβηρ* και την κατάλ. *-ικός*.

Που προέρχεται από την Ιβηρία ή σχετίζεται μ' αυτήν: *μαύρον* ***καπάσιν*** *ιβηρικόν* αυτ. 328, κριτ. υπ.

***Ιβήριος** ο.

Από το μτγν. εθν. *Ίβηρ* και την κατάλ. *-ιος*.

Ισπανός: *υπερβόρεοι και δυτικοί, Γερμανοί και Γαλάται, Ιβήριοι και Βρεττανοί* Byz. Kleinchron. Α' 312[12].

***ιγγλέζικος,** επίθ. βλ. Προσθ. Θ τόμ., λ. *εγγλέζικος*.

***Ιγγλίνος** ο.

Από το λατ. Anglus με πιθ. επίδρ. του ιταλ. Inglése (Πβ. *Ιγγλινία* στο Νικήτ. **Χων.** 611[4]). Η λ. και στο Νικήτ. Χων. 547[4] και Νεόφ. Εγκλ., ΜΒ Β' 2.

Άγγλος: *ό τε ρηξ Φιλάνδρας και εκ των Ιγγλίνων πλείστοι και της Φραγκίας οι μεγιστάνες* Δούκ. 79[21-2]· *Γερμανοί, Ιγγλίνοι, Ιταλοί, Ισπανοί* αυτ. 205[21]· *εκώλυον τας νήας ... οι Καταλάνοι του μη πλέειν εν τοις μέρεσιν Ιταλίας και Φραγκίας, Ισπανίας τε και Ιγγλίνων* αυτ. 209[27].

Ιδουμαίος, εθν.· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 202[v], 207[v].

***Ιεβουσαίοι** οι, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 169[r], 179[v], 193[v].

Άγν. ετυμ.

Όνομα λαού της Χαναάν (Βλ. Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ. 609): *ο Δαβίδ, αφού εγνωρίσθη διά βασιλεύς, υπήγεν εις τα Ιεροσόλυμα και έβγαλεν τους Ιεβουσαίους, οπού εκατοικούσαν εκεί* αυτ. 193[v].

***ιέραξ** ο· *γ έ ρ α ξ (ή γ έ ρ α κ α ς),* Ρίμ. θαν. 47 (αιτιατ. εν. *γέρακα*), Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 327, Γαδ. διήγ. 87, Τζάνε, Κατάν. 318 (ονομ. πληθ. *γέρακες*), Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 321 (αιτιατ. πληθ. *γεράκας*). — Βλ. και ά. Λεξ., λ. *γέρακας*.

Το αρχ. ουσ. *ιέραξ*.

Γεράκι: *Κόρακες* (ενν. *είναι*) *εις τους ώμους του, αετοί στην κεφαλήν του, γέρακες και πετούσινε και τρώσι το κορμί του* (ενν. *του Ιούδα*) Τζάνε, Κατάν. 318· *είδα εις το Χαλκόπετρον γέρακας πετομένους* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 321.

ιερομόναχος ο· στο τυπολ. στον πληθ. *ιερομονάχοι* πρόσθ. την παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 369r.

Ιεροσολυμίτης ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Διήγ. Αλ. G 266[27].

ιερουργώ· στο σημασιολ. πρόσθ.: **Β'** (Μτβ.) τιμώ ως ιερέας: *εγώ* (ενν. *ο προφήτης Σαμουήλ*) *θέλω ιερουργήσει το όνομα του Θεού* Καρτάν., Π.Ν., Διαθ. φ. 186[r].

***ιλαρόμματος** ο.

Από το επίθ. *ιλαρός* και το ουσ. *ομμάτιν*. Για τη λ. βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 112 σχόλ. στ. 910].

Με λαμπερά μάτια: *και εσύ, ιλαρόμματε, βλέπε το ασκάνδαλόν σου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 910.

ιλαρώνω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ημερολ. 97.

***ιμαντομάχος** ο.

Από το ουσ. *ιμάς* και το *μάχομαι* (Το *'μαντομάχος* του παραθέματος από έκκρουση του *ι* μπροστά από το *υ* του *συ*). Η λ. στο Τζέτζη (L-S).

Αυτός που αγωνίζεται με ιμάντες, πυγμάχος: *φαίνει συ 'μαντομάχος, έοικας συ και παλαιστής* Βίος Αλ. 829.

ιματίτσιν το· στο σημασιολ. πρόσθ.: Για το πράγμα βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 126].

***Ίμβριος** ο.

Από το αρχ. τοπων. *Ίμβρος* και την κατάλ. *-ιος*. Η λ. σε επιγρ. (L-S, λ. *Ίμβριοι*) και σήμ.

Ο κάτοικος του νησιού Ίμβρος: *Χίοι ... Λήμνιοι και Ίμβριοι* Δούκ. 403[5].

***ιμερίδιν** το, βλ. ά. Λεξ. *μερίδιον*.

***ιμερίζω,** βλ. ά. Λεξ. *μερίζω*.

***ιμίλι** το, βλ. ά. Λεξ. *μίλι*.

***ιμοιράδι(ν)** το, βλ. ά. Λεξ. *μοιράδιον*.

***ιμπαρκάρω,** βλ. ά. Λεξ. *μπαρκάρω*.

***ιμπόλια** η, βλ. ά. Λεξ. *μπόλια*.

***Ινδείς** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Ινδός*.

ινδικός, (Ι), επίθ.· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ. — Το επίθ. ως ουσ. = Ινδός: *ήλθασι οκ τους Ινδικούς ομπρός μου να σταθούσι* Αλεξ. 2095 και: — Το θηλ. ως τοπων.: Αλεξ. 2031, 2094.

***ινδικτιών** η· *ι ν δ ι κ τ ι ώ ν α.*

Το λατ. indictio. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.). Για τη λ. βλ. Καραγ., Βυζ. διπλ. 2 138 κε. Η λ. και ο τ. και σήμ. ως εκκλ. όρος.

(Εδώ) μονάδα χρονολόγησης: *και αυτός* (ενν. *ο Ιούλιος Καίσαρ*) *τους έκαμε και νόμους και την ινδικτιώναν και τον βίσεκτον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 221[v].

***ινδικτιώνα** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ινδικτιών*.

***Ινδός** ο, Δούκ. 93[33], Αλεξ. 1769· ονομ. πληθ. *Ι ν δ ε ί ς· Ί ν δ ο ς,* Χρον. βασιλέων 230.

Το αρχ. επίθ. *Ινδός* ως εθν. Η λ. και σήμ.

Κάτοικος της Ινδίας: *ήλθον ... προς τον Αλέξανδρον Ινδείς* Βίος Αλ. 4916· *Ινδείς δέ ταύτα λέγουσι* Βίος Αλ. 4934.

***Ινταλιάνος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Ιταλιάνος*.

***ιουδαϊκός,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ιουδαϊκός*. Η λ. και σήμ.

Εβραϊκός: *εις τον ιουδαϊκόν τόπον* Διήγ. Αλ. V 64.

Ιουδαίος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Δούκ. 31^{11}, $49^{16,18}$, 357^{15}, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 181^{v}, 205^{r}· στο σημασιολ. πρόσθ.: **β**) (θρησκ.) ο πιστός της ιουδαϊκής θρησκείας: *Οι δέ της Πόλεως ... ως Ιουδαίων συναγωγήν ταύτην* (ενν. *την Μεγάλην Εκκλησίαν*) *απέφευγον* Δούκ. 327^{13}.

Ιουδαίος ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *Ι γ ο υ δ α ί ο ς*, Ασσίζ. 483^{11}.

Ιούνιος ο· στο σημασιολ. μετά το «Λίβ. Esc. 1052» πρόσθ. το παράθεμα: *Ιούνιος άνδρας και αυτός* Ημερολ. 110.

ιπποδρόμιο(ν) το· στο τυπολ. πρόσθ.: Διήγ. Αγ. Σοφ. 147^{15}, 149^{32}, 150^{00}, 160^{18}.

ισαντής ο, βλ. και ά. Λεξ. *νισαντζής*.

***Ισδραηλίτης** ο· βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Ισραηλίτης*.

***ισιάδι** το. — Πβ. και ά. Λεξ. *ισάδι*.

Από το επίθ. *ίσιος* και την κατάλ. *-άδι*.

Ίσιος δρόμος, ίσιωμα: *καλύτερον ήθελεν είσταιν να υπαγαίναμε αποκάτω από την παραθαλασσίαν* (ενν. *στράταν*), *οπού είναι ισιάδι* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 243^{r}.

ισιάζω· στο σημασιολ. **Ι** Ενεργ. **Α'** Μτβ. **2** πρόσθ.: **β**) (μεταφ.) συγκρίνω, παρομοιάζω: *με το φέγγος την ισάζει* (ενν. *ο στρατιώτης το κοράσιον*) *και νικά τον η ωραία· το κάλλος της τον έποικεν ξένον από τα εδικά του* Λίβ. Sc. 827· **γ**) (προκ. για λόγια) «ταιριάζω», προσαρμόζω: *να πουν πως άλλος τα 'δωκε στον Ρώκριτον τη χέρα, να 'σάζουσι τα λόγια τως στην ώρα και στη μέρα* (παραλ. 1 στ.) *... να βουηθηθεί ο φταισμένος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 1904· μετά τη σημασ. **7β** πρόσθ.: **γ**) «διορθώνω», τιμωρώ, σωφρονίζω: *ένας φλαμπουριάρης ... εμπατάρισε την Κορώνη και έσιασε τους κλέπτες του Μορέως* Byz. Kleinchron. Α' 584^{31}.

***ίσκιος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ήσκιος*.

Ισμαηλίτης ο· στο τυπολ. μετά την παραπ. Χούμνου, Κοσμογ. 1603 πρόσθ.: Γεωργηλ., Βελ. 172 και στο «Τζάνε, Κρ. πόλ.» τις παραπ.: 169^{24}, 228^{1}, 319^{15}.

ισμαΐδι το· η παραπ. να γίνει: βλ. ά. Λεξ. *μασγίδιον*.

ισμαΐδι(ον) το· η παραπ. να γίνει: βλ. ά. Λει. *μασγίδιον*.

***ισόχειλα,** επίρρ.

Από το επίθ. *ισόχειλος*.

Έως τα χείλη, έως επάνω: *όχι να πεις ισόχειλα να 'ναι όλοι σκεπασμένοι* Π.Ν. **Διαθ.** (Λαμπάκης) φ. 256^{r}, στ. 6.

***Ισπανός** ο.

Το μτγν. επίθ. *ισπανός* ως εθν. Η λ. και σήμ.

Που κατάγεται ή κατοικεί στην Ισπανία: *Ιταλοί και Ισπανοί και Γερμανοί και άλλο είτι έθνος ην οικών εν τοις του Ωκεανού ρεύμασι* Δούκ. 93^{35}· *Ιταλοί, Ισπανοί, 'Αραβες ... την στυπτηρίαν πορίζονται* αυτ. 205^{21}· *ην γαρ Λατίνος Ισπανός τω γένει* αυτ. 415^{18}.

Ισραηλίτης ο· στο τυπολ. πρόσθ.: *Ι σ δ ρ α η λ ί τ η ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 154^{r}.

***ισώ.**

Το αρχ. *ισόω*.

Κάνω κ. ίσιο: *ισάτε τους δρόμους του* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. α' 3.

***ιταλιάνικος,** επίθ.

Από το εθν. *Ιταλιάνος* και την κατάλ. *-ικος*. Επίρρ. *ιταλιάνικα* στο Somav.

Ιταλικός: *εγεύθηκεν ολίγον τίποτις των γραμμάτων, γραμματικής και ποιητικών και ιταλιάνικης γλώσσης* Ροδινός (Βαλ.) 203.

Ιταλιάνος ο· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: *Ι ν τ α λ ι ά ν ο ς,* Χρον. σουλτ. 85^{2}· στον τ. *'Ταλιάνος* πρόσθ.: Βουστρ. 489, 493, 525, 526, 528, 529, 539, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 120^{v}.

***Ιταλός** ο, Δούκ. 67^{9}, 93^{35}, 207^{1}, 315^{14}, 347^{11}, 405^{25}, κ.α.

Το μτγν. εθν. *Ιταλός*. Η λ. και σήμ.

Που κατάγεται από την Ιταλία: *έχων ... στρατόν υπέρ τους δισχιλίους άνδρας Ιταλούς* αυτ. 227^{24}.

***ίτους,** επίρρ., βλ. Προσθ. Θ τόμ., λ. *έτσι*.

Ιωαννίτης ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Ηπειρ. 215^{19}, 216^{1}, 222^{7}, 223^{1}, 230^{12}, $231^{9,22}$, 232^{7}.

***ιωμετρία** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γεωμετρία*.

καβαλαρέα η· στο τυπολ. διάγρ. την παραπ.: Θησ. ΙΑ' [83^{1}] από τον τ. *καβαλ(λ)αρία*· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *καβαλαριά* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. με διαφορετικές σημασ. (Βλ. Χατζιδ., Αθ. 6, 1894, 16, 18, Κόλιας, Αθ. 44, 1932, 123-4, Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ. 209)· στο σημασιολ. **α** πρόσθ.: *Καβαλαριές εισέ φαριά στην άμμον κατεβαίνουν· ούτως γοργά ουκ είδαν τες και εις αυτούς σεβαίνουν* Θησ. Α' [43^{7}]· επίσης στη σημασ.: «Το λ. ως επίρρ.» πρόσθ.: *Εκεί έβλεπες πώς πάγαινεν καβαλαριά* (έκδ. *καβαλαρία*) *η Εμίλια οπόκυνήγα στον ολσόν ομού με τον Θησέον* Θησ. ΙΑ' [83^{1}].

καβαλαρικός, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ. στο L-S: λ. *καβάλλης*.

καβαλιέρης ο· στο σημασιολ. πρόσθ. σημασ. **2**) Φύλακας, δεσμοφύλακας: *Μα κράξετέ μου παρευθύς πρώτα τον καβαλιέρη για να την δέσει παρευθύς με το δικόν του χέρι* Ευγέν. 1471.

***καβαλίνα** η, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 316^{v}.

Το θηλ. του λατ. επιθ. caballinus. Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex., λ. *καβαλλίνα*) και σήμ. (Πρωίας Λεξ. στη λ.).

Περίττωμα υποζυγίων: *το κόπρος, ήγουν η κοπρία γίνεται από καβαλίνα* αυτ.

***Καβαλινός** ο.

Από το τοπων. *Καβάλα* και την κατάλ. *-ινός*.

Αυτός που κατάγεται από την Καβάλα: *αυτός ο αλιτήριος* (ενν. ο Κοπρώνυμος) *λέγουν ότι εγεννήθη εις την Καβάλα και εκείνους τους έκραξαν οπού εγεννώνταν εκεί Καβαλινούς* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 316^{v}.

καβγάς ο· στο ετυμολ. αντί kavga γρ. kavğa.

κάβος ο, ΙΙΙ· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθ.: *εν έτει ,ζπβ' έμασεν ο κάβος τα παιδία εις την Λαζαρίνα* Byz. Kleinchron. Α' 348^{1}.

καγκελαρία η· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 325^{v}, 334^{v}, 335^{r}.

καγκελάριος ο· γράφε: *καγκελλάριος*.

καγκελο-θυρίς η· γράφε: *καγκελλοθυρίς*.

κάγκελον το· γρ. *κάγκελλον*. στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 395^{v}, 396^{r}.

καδηλεσκέρης ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *καντηλισκάρης*, Τάξ. θυρ. 33, 34.

καζάζης ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε πολλά κείμ. της Τουρκοκρατίας και σήμ. ως επών. (Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 43).

Καζάκος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Παλαμήδ., Βοηβ. 771, Σταυριν. 455, 629, 758, 970· πληθ. *Καζάκηδες*, Παλαμήδ., Βοηβ. 662, 1150, Σταυριν. 448, 914, 992.

***καζάνι** το· *κ α ζ ά ν ι ν*.

Το τουρκ. kazan. Ο τ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κύπρο (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 128). Η λ. στο Somav., στο Τραγ. Αληδ. 423, 446, σε έγγρ. του 17. και 18. αι. (Κώδ. Σισανίου, Πανταζόπ., 23^{31}, 30^{78}, 41^{7}, 69^{40}, 72^{31}, 100^{8-9}, Τριανταφύλλου, Αθ. 71, 1969/70 ⟨1970⟩, 24, κ.α.) και σήμ.

Μεταλλικό (συν. χάλκινο) αγγείο με μεγάλη χωρητικότητα, λέβητας: *να μην επιθυμήσεις του γειτόνου σου … ούτε τον ληνόν του, ούτε το καζάνιν του* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 135^{r}.

***καζάνιν** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *καζάνι*.

***καζαντίζω,** Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 165^{v}.

Από τον αόρ. kazandim του τουρκ. kazanmak. Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 17. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 89) και σήμ.

Α' (Μτβ.) κερδίζω: *εάν χάσεις τα τίποτές σου όλα, πάλε τα καζαντίζεις* αυτ. 175^{r}.

Β' (Αμτβ.) κερδίζω χρήματα, πλουτίζω: *εκείνος οπού είναι εις την ξενιτείαν, θαρρεί ότι σήμερον να καζαντίσει αύριον να καζαντίσει* αυτ. 165^{v}.

καημός ο· στον τ. *καμός* πρόσθ.: Ανθ. χαρ. 300^{5}.

καθαιρώ στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 319^{r}, 320^{r}, 368^{r}.

καθάρια, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [123], [1257].

καθαρός, επίθ.· στο σημασιολ. **5** πρόσθ.: *τινές απ' αυτούς δεν ηθέλησαν να έρθουν εις τον θάνατον του Χριστού διά να είναι καθαροί* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 267^{r}.

κάθε· στο ετυμολ. μετά το «καθ' ήν ημέραν» πρόσθ.: Σχετικά με τον τύπο: *καθήν* πβ. Spadaro (RSBN, 17-19 (XXVII-XXIX), 271-2), όπου το *καθείν* θεωρείται ουδ. του *καθείς* (και γράφεται φυσικά *καθείν*).

καθέζω· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 390^{v}.

καθημερινά, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 28^{v}, 72^{r}, 82^{v}, 98^{v}.

κάθισμα το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη γρ. της λ. βλ. Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 178 σημ. 430 και 431.

***καθοδηγεύω,** Χρον. Μορ. Ρ 8195, Τριβ., Ρε 131.

Από το *καθοδηγώ* με επίδρ. του *συμβουλεύω* (Βλ. Αντιχάρ. Ανδρ. 94). Τ. *καθουδ'γεύου* στη Λέσβο και την Ίμβρο (Andr., Lex., λ. *καθοδηγώ*, Αντιχάρ. Ανδρ. ό.π.)· στην Ίμβρο απ. και τ. *καθουγ'δεύου* (Ξεινού, Γλωσσάρ. Ίμβρ. 70).

1) (Μτβ. και αμτβ.) συμβουλεύω, νουθετώ: *έβαλεν ο πατέρας του να τον καθοδηγέψουν* Τριβ., Ρε 37· *είπεν κι εκαθοδήγεψεν, ως φρόνιμος που ήτον* Χρον. Μορ. Ρ 998. **2)** (Μτβ.) διευθύνω, κυβερνώ: *ήλθα να δω …* (παραλ. 2 στ.) *την αφεντιά την έλαβες πώς την καθοδηγεύεις* Πικατ. 121.

***καθοδήγημα** το.

Από το *καθοδηγώ* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Somav.

Συμβουλή, νουθεσία: *τι λόγον και τι απόκρισιν θέλομεν να δώσομεν τον Θεόν εις τόσα καθοδηγήματα και εις τόσα αγαθά οπού μας έχει χαρισμένα …;* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 144^{v}.

***καθοδηγία** η, Χρον. Μορ. Η 7557, Χρον. Μορ. Ρ 7557, Χριστ. διδασκ. 446, 480.

Το μτγν. ουσ. *καθοδηγία*. Τ. *καθουγήδα* σήμ. στην Ίμβρο (Andr., Lex., λ. *καθοδηγώ*, Αντιχάρ. Ανδρ. 94).

Καθοδήγηση: *άλλον να πιάσει με το καλόν και άλλον με καθοδηγίαν και με πολλές τέχνες να τους σκεπάσει να μη παραδοθούν* Συναδ., Χρον. 51.

***καθοδήγιον** το.

Από το *καθοδηγώ* και την κατάλ. *-ιον*. (Για τον τρόπο παραγ. βλ. Ανδρ., Λεξ.², λ. *-ιο*, Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 66-7).

Καθοδήγηση, νουθέτηση: *διατί τους εχάλασεν ο Θεός εκείνους τους παλαιούς ανθρώπους … οπού γράμματα δεν είχαν ούτε καθοδήγιον από τινάν, μόνον τον Νώε* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 143^{v}.

καθοδηγώ· στο τυπολ. διάγρ. τις παραπ.: Χρον. Μορ. Ρ 8195, Τριβ., Ρε 37, 131.

καθορκίζω· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: για τον τ. *κατορκίζω* πβ. το ρ. *κατορκώω* στη «Βίβλο Ξάνθου φιλοσόφου και Αισώπου του δούλου», έκδ. Perry (Βλ. Δημητριάδου-Τουφεξή [ΕΕΦΣΠΘ 20, 1981, 114]).

καινουργιώνω· στο τυπολ. στον τ. *καινουργώνω* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 19ʳ.

***καινουργότητα** η.

Από το επίθ. *καινουργής* και την κατάλ. *-ότητα*.

Ανακαίνιση, ανανέωση: *αν ήθελεν είσταιν τούτο αληθινόν, πως θέλει να υπάγει απάνω εις χαράν εις την καινουργότητα του κόσμου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 71ᵛ.

καιρός ο· στο σημασιολ. **Γ΄** Φρ., πρόσθ. τη σημασ. **3**) (Προκ. για νεκρό στον 'Αδη) *άλλοτε στον καιρό μου* = όταν ζούσα: *Και απού το 'θελενε πει άλλοτες στον καιρό μου να μ' έχεν εύρει βλάψιμο, τον είχα ογιά 'χουθρό μου* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253ᵛ, στ. 5.

***κακαποιός,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κακοποιός*.

κακόγραια η· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 764, κριτ. υπ.).

***κακοθάνατος,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κακοθάνατος*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex. και Παπαδ. Α., Λεξ.).

Που έχει πεθάνει με άσχημο τρόπο: *ημίν η δίκη επεισπεσούσα κακοθανάτους εν ανθρώποις ειργάσατο, τιμωρός οφθείσα φιλότιμος* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 775, κριτ. υπ.).

***κακολέγω.**

Από το επίρρ. *κακά* και το *λέγω*.

Κακολογώ: *εκεινούς οπού θέλουν σε κακολέγουν θέλω τους κατηρασθεί* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 121ᵛ.

***κακολουσμένος,** μτχ. επίθ.· *κ α κ ο ε λ ο υ σ μ έ ν ο ς*.

Από το επίρρ. *κακά* και τη μτχ. *λουσμένος*.

Που δεν έχει λουστεί καλά: *Απρίλιος άνδρας και αυτός και κακοελουσμένος* Ημερολ. 83.

***κακομαρτυρώ.**

Από το επίρρ. *κακά* και το *μαρτυρώ* (Πβ. Lampe, Lex., λ. *κακόμαρτυς*). Η λ. στο Somav.

Καταγγέλλω εναντίον κάπ.: *ο Πιλάτος πάλιν τον εμεταρώτησε* (ενν. τον Ιησού) *λέγοντας: ... Για ιδές πόσα σε κακομαρτυρούν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. ιε΄ 4.

***κακομηχανία** η.

Το μτγν. ουσ. *κακομηχανία*.

Ραδιουργία, δολιότητα: *έργα ... μάταια, ταραχαί και κακομηχανία ανδρών* Σεισμολ. (Oikonomu) 74.

κακόν το· πρόσθ. στο σημασιολ.: **Φρ. 4**) *Είναι κ. εις κακόν μου* = κ. με βλάπτει: *και τούτο ήτο εις κακόν του* Χρονογρ. (Λαμψ.) 227· στις **Εκφρ.** πρόσθ.: *μη κακό(ν)* = Θεός φυλάξοι: *Μη κακό* (έκδ. *Μι κακό*· διόρθ. Χατζ., Διασπ. Β΄, 88-9) *να πάμεν καταπρόσωπα του αφέντη μας* Μαχ. 46[13]· *για τούτον, μη κακόν* (έκδ. *μη κάκων*'· διόρθ. Χατζ., ό.π.· βλ. και ά. *κακώνω* (II)) *μου, να το ποίσω* Μαχ. 246[3].

κακόν το· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 101ʳ, 206ᵛ· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ. την έκφρ.: *μη κακό(ν) (μου)* = «Θεός φυλάξοι!», «ο Θεός να μην δώσει (να μου συμβεί κ.)!»: *ούλοι είπαν: Μη κακό* (έκδ. *Μι κακό*· διόρθ. Χατζ., Επετ. Κύπρ. 3, 1970, 76 = Διασπ. Β΄ 88) *να πάμεν καταπρόσωπα τον αφέντη μας!»* Μαχ. 46[13]· *τα ποία λαγωνικά είναι δικά του και ανέν και πάρω τα απού τα χέρια του, θέλει κακοψυχήσει και φόρτζι να πεθάνει· και γιατούτον μη κακόν μου* (έκδ. *μη κάκων 'μου*· διόρθ. Χατζ., Διασπ. Α΄ 278) *να το ποίσω!* Μαχ. 246[3]· στις Προσθ. του Η΄ τόμ. στο σημασιολ. πρόσθ.: *Ο Θεός έστειλεν τον Μωυσήν εις τον Φαραών να του ειπεί ότι θέλει στείλει το κακόν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 8ʳ· *ο πρώτος άρρωστος οπού να έρχοτον να επλένοτον εις εκείνο το νερόν ... υγίαινε από πάσα κακόν οπού να είχεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 204ᵛ.

κακοπαθαίνω· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 130ᵛ.

***κακοπεριπάτητος,** επίθ.

Από το επίρρ. *κακά* και το *περιπατώ*.

(Προκ. για δρόμο) που δύσκολα περπατιέται: *οι κακοπεριπάτητες στράτες θέλουν γενεί ίσες* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. γ΄ 5.

κακόπιστος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 311ʳ.

κακοποιός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 270ᵛ και: *κ α κ α π ο ι ό ς*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 110ᵛ.

κακοπραγία η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Σεισμολ. (Οικονόμου) 42.

κακοριζικιά η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *κ α κ ο ρ ι ζ ι κ ί α*, Χρονογρ. (Λαμψ.) 233.

***κακοριζικιασμένος,** μτχ. επιθ.

Μτχ. παρκ. του υποθετικού ρ. *κακοριζικιάζω*.

Κακότυχος, ταλαίπωρος: *να 'χα δουλεύγει του θεού η κακοριζικιασμένη* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253ᵛ, στ. 10.

κακός· στο τυπολ. πρόσθ. τον πληθ. υπερθ.: *κακίστοι*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 396ᵛ.

***κακοσύναγος,** επίθ.

Από το επίρρ. *κακά* και το *συνάγω* ή ενδεχομ. από επίθ. **κακοσυνάγωγος*.

Απείθαρχος, που «δε συμμαζεύεται»: *επαράγγειλεν και εδιόρθωσε το πλήθος τι να κάμουν, διότι ήσανε κακοσύναγο γένος και απειθέστατον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 181ᵛ.

κακότητα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 101ʳ, 174ᵛ.

κακοτυχίζω· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κ α κ ο τ υ χ ώ*· στο σημασιολ. πρόσθ. σημασ. **2**) Που έχει άσχημη τύχη: *αυτείνη* (ενν. *η Τάρσια*) *μοναχή, η κακοτυχημένη* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1417].

κακουχία η· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 212ʳ· στο σημασιολ.

πρόσθ.: **'Εκφρ.** *κακουχία του καιρού* = κακοκαιρία: *από μεγάλην κακουχίαν του καιρού έκαμε έναν χρόνον και τρεις μήνες να υπάγει* (ενν. το *καράβι*) Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 330^r.

κακώνω· *(μη) κάκων' (μου)*, Μαχ. 246^3, εσφαλμ. αντί *(μη) κακόν (μου)*· διόρθ. Χατζ., Διασπ. Α' 278.—Βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κακόν*.

***Καλαβρέζος** ο, Τριβ., Ταγιαπ. 234.

Το ιταλ. *Calabrese*.

Που κατάγεται από την Καλαβρία: *Ω θεόργιστοι Καλαβρέζοι* ό.π. 243.

Καλαματιανός ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Χρον. Μορ. Η 2299, 6725.

καλάμι(ν) το· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: Χρον. Μορ. Η 5357.

καλαμίτα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σήμ. στο ιδίωμ. της Κεφαλονιάς.

καλαφατίζω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [936]· στο σημασιολ. διόρθ. στο παράθεμα από Χρον. Μορ. Η 2196 το *εφτιαστεί* σε *ευτειαστεί*.

κάλη η· να αγνοηθεί το ά. — Βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κάλλη*.

***καλημερνώ.**

Από τον αόρ. του *καλημερίζω* (Για το σχ. της παραγ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 292-3). Τ. *καλημιρνώ* σήμ. στα βόρεια ιδιώμ. (Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 77, Παπαϊωάννου Μιλτ., Το γλωσσάριο των Γρεβενών, Θεσσαλονίκη 1976, 46, κ.α.).

Καλημερίζω: *να καλημερνάς όλους, μικρούς τε και μεγάλους* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 135^v.

καλίτσι το· το τυπολ. και το σημασιολ. του ά. να μετατεθούν στο ά. *καλίγι(ον)* και να αγνοηθεί το λήμμα *καλίτσι*.

***κάλλη** η.

Κατά Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 130 σχόλ. στ. 1333] πιθ. από το ουσ. *κάλλος*.

Κάλλος: *Τούτα ο Θεός τού τα έδωκεν, έχει μεγίστην κάλλην* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1333.

κάλλιον, επίρρ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2)** Περισσότερο: *έως τριάκοντα χιλιάδε, και κάλλιον* Byz. Kleinchron. Α' 510^{38}.

***καλλιπρόσωπος,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *καλλιπρόσωπος*.

Που έχει ωραίο πρόσωπο: *κόρην καλλιπρόσωπον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν. 779, κριτ. υπ.).

καλογερική η· στο τυπολ. πρόσθ.: Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 177^v.

καλόγερος ο· στο σημασιολ. πρόσθ.: η λ. και ως επώνυμο (14. αι.) βλ. Schreiner, Ελλην. 13, 1985, 289.

καλογηρεύω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1016]· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *θέλει να καλογηρευτεί, στα ράσα ν' αποθάνει* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1016].

καλόγηρος ο· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.:—Η λ. και ως κύρ. όνομ.: Βουστρ. 440.

καλοήλιξ, επίθ.· στο ετυμολ. να αντικατασταθεί: Το μτγν. επίθ. *ευήλιξ* με επίδρ. επιθ. με α' συνθ. το *καλο-*· στο σημασιολ. να προστ.: ή που έχει ωραίο παράστημα.

***καλοκουναρώ,** Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 329^v.

Από το επίρρ. *καλά* και το *κουναρώ*.

Ανατρέφω με επιμέλεια: *ο πατήρ του έκαμε και αναθρέψαν τον και εκαλοκουναρήσαν τον* αυτ. φ. 135^v.

καλολογώ· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 73^r, 121^v· στο σημασιολ. πρόσθ.: (με αιτιατ. προσ.) μιλώ με καλοσύνη σε κάπ.: *όταν κάμει τινάς καλόν ... ή να υπάγει να ιδεί έναν αρρωστημένον ή εις την φυλακήν ... και με τον λόγον του τον καλολογήσει, του Χριστού το κάνει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 359^r.

καλοπάθεια η· στο τυπολ. στον τ. *καλοπαθεία* πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1822].

καλός, επίθ.· στο σημασιολ., στη σημασ. **11** πρόσθ. το παράθεμα: *κάμνουσιν τον γέροντα πλούσιον, καλόν της χώρας* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1824].

καλοτερίζω· για τη λ. στο παράθεμα Αρμούρ. 80· πρόσθ.: βλ. Αλεξίου Στ. [Αρμούρ. σ. 184].

***καλότριχος,** επίθ.

Από το επίθ. *καλός* και το ουσ. *τρίχα*.

Που έχει ωραία μαλλιά: *κόρην καλότριχον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 779, κριτ. υπ.).

καλοφακιολισμένος, μτχ. επίθ.· στο ετυμολ. αντί **φακιολισμένος* γρ.: *φακιολισμένος*. Επίσης γρ.: Ρ. *φακιολίζομαι* στη Φιλιππούπολη (ΑΘΛΓΘ 1, 1934/35, 262).

***Καλυβίτης** ο.

Το μτγν. ουσ. *καλυβίτης*. Η λ. και σήμ. ως επίθ.

Αυτός που ζει μέσα σε καλύβι· (εδώ ως επών. του αγίου Ιωάννη): Καρτάν., Π.Ν. Διαθ φ. 390r.

***καλυβόπουλο** το.

Από το ουσ. *καλύβι* και την κατάλ. *-πουλον*.

Μικρή καλύβα: *υπήρε την κατοικίαν του, διότι έστεκαν εις καλυβόπουλα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 178^v.

κάλφας ο· στο σημασιολ. πρόσθ.: Η λ. και σε κείμ. της Τουρκοκρατίας και σήμ. ως επών. (Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 48 και 66).

***καμαλαύκα** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *καμηλαύκα*.

κάμαρα η· στο τυπολ. στον τ. *καμάρα* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 96^r· στο σημασιολ. οι σημασ. **α, β** να γίνουν **1α, 1β** και να προστεθεί η σημασ.: **2)** Διοικητικό σώμα: *η τέχνη αυτή ... εστοίχισε δεκαπέντε χρονών τραμπούκο, ... ήγουν το τέλος, ... το οποίο το επλέρωναν της κάμαρης της Ρώμης* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 224^r.

καμαράσιος ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Λ. *καμαράσης* και σε κείμ. της Τουρκοκρατίας.

καμάρι το· στο σημασιολ., στη σημασ. **1** πρόσθ. το παράθεμα: *Ως είδεν Απολλώνιος κ' εγνώρισεν καθάρια πως ήτονε η γυναίκα του, είχε πολλά καμάρια* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1654].

καματερός, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Νεκρολ. φ. 26^v, 70^r, 184^r, 218^v, 233^v· στο σημασιολ. **β** πρόσθ.: *αφήκεν εις την αγίαν μονήν καματερόν ένα ως διά ψυχικήν αυτού σωτηρίαν* αυτ. φ. 235^r.

κάματος ο· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ.: **ε)** μισθός: *Της δούλης οι κάματοι και τα ενοίκια των σπιτίων, οπού θέσουσι σημάδι, εις το χρέος είναι* Νομοκριτ. 95.

***καμηλαύκα** η· *καμαλαύκα*.

Από το ουσ. *καμηλαύκι(ν)* και την κατάλ. -α. Ο τ. με αφομοίωση· πβ. και ουσ. *καμαλαύκιον* στο Du Cange, λ. *καμελαύκιον*, καθώς και λ. *καμαλαυκάς* σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Lavr. 53[39]).

Μεγάλο καλυμμαύχι: *των μοναχών των την καμηλαύκαν χαλώντων μέχρι και κάτω των οφθαλμών* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 622, κριτ. υπ.).

καμηλαύκι(ν) το· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ., τους τ. της και παλαιότερες μνείες, καθώς και για την αρχική της σημασ., βλ. Taxiarchis Kolias (JÖB 32-3, 1982, 493-502).

***καμινιαίος,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *καμινιαίος* (Sophocl.).

Που βγαίνει από καμίνι: *ούς οφθαλμούς είχες χαρωπούς και γλυκείς, εσβεσμένους νυν και απημαυρωμένους από της καμινιαίου φλογός* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 764, κριτ. υπ.).

κάμνω· στο σημασιολ. **(Φρ.)** πρόσθ.: *κάνω τέλος στην ζωή μου*=αυτοκτονώ: *μετ' αυτείνον έκαμε τέλος εις την ζωή της* (ενν. *η νένα*) Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1165].

κάμποσα, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κάμποσο,* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [743].

καμπόσος, αντων.· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. θηλ. *καμπόση,* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1483].

κανακάρης, επίθ.· στο τυπολ. στον τ. θηλ. *κανακαρά* πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [509].

***κανάλα** η.

Από το ουσ. *κανάλι* και την κατάλ. -α.

Μεγάλος οχετός: *αυτός* (ενν. *ο Ιούλιος*) ... *είπε ... με κουντούτα, ήγουν κανάλες να φέρουν το νερόν και να κτίσουν την χώραν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 224^r.

***κανάτι** το, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 284^v.

Από το ουσ. *κανάτα* και την κατάλ. -ι. Η λ. και σήμ.

Μικρό δοχείο για νερό ή κρασί: *παίρνει* (ενν. *ο Ιησούς*) *ένα κανάτι και υπάγει έξω από την πόρταν* αυτ. φ. 247^v.

κανδήλα η· στο σημασιολ. πρόσθ.:—Η λ. ως τοπων.: Χρον. Τόκκων 777, 786, 789, 821, 946, 2284.

κανείς, αντων· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κανεί* Στάθ. (Martini) Πρόλ. 15· στο ετυμολ. πριν από το «Για τους τ. και τη λ. βλ. Pern., ...» πρόσθ.: για τον τ. *κανεί(ν)* βλ. Spadaro (RSBN 17-19, 1980/82, 267-272).

κανίκλειον το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για την έκφρ. *ο επί του κανικλείου* βλ. και Νυσταζοπούλου, Σύμμεικτα [ΒΙΕ] Α' σελ. 76-94.

κανίσκι(ν) το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. Βαρναλίδη, Χαριστ., σ. 65 σημ. 115.

***κανίστρι** το.

Από το αρχ. ουσ. *κάναστρον-κάνιστρον* και την κατάλ. *-ι(ον)*.

Καλάθι: *έβαλέ του ψωμί εις ένα κανίστρι και κρασί εις ένα φλασκί* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 137^r.

κανονάρχης ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *καναvάρχης,* Νομοκριτ. 65.

κανονάρχος ο· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 108 και τον τ. *κανάρχος,* Νομοκριτ. 67.

κανοναρχώ· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *καναναρχώ,* Νομοκρ. 68.

***κανόνας** ο, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 77^r, 77^v.

Το αρχ. ουσ. *κανών*. Η λ. και σήμ.

Εκκλησιαστική ποινή για μετάνοια, τιμωρία, επιτίμιο: *ο Αδάμ και η Εύα αποφάσισαν να κάμουν κανόναν, να νηστεύσουν κατά πάσαν ανάγκην διχώς άλλα* αυτ. φ. 4^v.

κανονίζω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 71· στο σημασιολ., στη σημασ. **Α' 4** πρόσθ. το παράθεμα: *Λέγει γαρ ο νόμος ότι ο γυναίκα σώφρονα μιγνύμενος μήτε αυτός έχων γυναίκα, μήτε αυτή έχων άνδρα, κανονιζόμενος, ας την ευλογηθεί* Νομοκριτ. 73.

***κανστρέσιος,** επίθ.· βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *καστρήσιος*.

κάντε, σύνδ· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ροδινός (Βαλ.) 69.

καντζιλιέρης ο· γράφε: *καντζιλλιέρης*.

***καντηλιέρος** ο.

Το ιταλ. candeliere.

Σκεύος για την τοποθέτηση καντήλας: *κάνει να κάνουν του διακόσιους καντηλιέρους, οπού άναφταν πάντοτε* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 119^v.

κάνω· στο σημασιολ. (Φράσεις) πρόσθ.: *κάνω μάκρος* = μακρηγορώ: *διά να μην κάνω μάκρος ..., διατούτο σιωπώ* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 56^r.

***καπέλα** η.

Από το ουσ. *καπέλο*, αν δεν πρόκ. για λ. *καππέλλα* ‹ιταλ. *cappella* (= μικρή εκκλησία, παρεκκλήσι).

Μεγάλο καπέλο (εδώ πιθ. ειρων. προκ. για πλατύγυρα καπέλα Ρωμαιοκαθολικών ιερωμένων): *όλους τους σέρνει ο θάνατος...· τον πάπαν δεν εντρέπεται με το τρανό το σκιάδι* (παραλ. 1 στ.) *και τους καρδιναλαίους του με τες μακρές μαντέλλες τους κάμνει και σκοτίζονται και χάνουν τες καπέλες* Ιστ. Βλαχ. 2846.

***κάπελας** ο, βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *κάπηλας*.

***καπέλο** το.

Το βενετ. *capelo* (Βλ. και Spadaro, Sic. Gymn. 21, 1968, 277 σημ. 74). Η λ. στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 801 και σήμ.

Καπέλο: *Εντυμένος τα βελούδα ν' απολυταρώ τα σκούδα* (παραλ. 1 στ.) *με καπέλο γενοβέζε* Φαλλίδ. 11.

***κάπηλας** ο.

Το αρχ. ουσ. *κάπηλος*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που διευθύνει καπηλείο, ταβερνιάρης: *να είναι κάπηλας του κρασίου* Νομοκριτ· 109.

καπίστρι(ον) το· στο ετυμολ. γρ.: Από το ουσ. *κάπιστρον*, που απ. στο Διοκλητιάνειο Έδικτο (Πετρονώτης, Ελλην. 26, 1973, 263).

καπιτζής ο· στο τυπολ. να προστ.: Τάξ. θυρ. 45.

***καπνία** η.

Το μτγν. ουσ. *καπνία*. Η λ. σε επιστ. του 1501 (Μανούσ., ΕΜΑ 6, 1956, 205). Λ. *καπνέα* στο Du Cange. Τ. *καπνιά* στο Βλάχ. και σήμ.

Αιθάλη, μουτζούρα από καπνό, καπνιά: *ήτονε ένα κανάτι ξίδι, το οποίον το είχαν ητοιμασμένον οι Εβραίοι ανακατωμένον με χολήν και με καπνίαν διά να το δώσουν του Χριστού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 284ᵛ.

***καπνικόν** το.

Το ουδ. του επιθ. *καπνικός* ως ουσ. Η λ. τον 8.-9. αι. (Lampe, Lex., λ. *καπνικός*), σε χρυσόβουλλα του 11. αι. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 1^{38}, 2^{6}, 3^{38}, 5^{66}, 6^{47}) και του 12. αι. (Βραν. Ε., ό.π. 10^{19}), καθώς και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

Ειδικός φόρος εστίας των Βυζαντινών· φόρος για κάθε σπίτι που είχε καπνοδόχο (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 252): *έκοψε τους καλογέρους της μονής ονόματα ιη' από στρατίαν και καπνικόν* Νεκρολ. φ. 69ʳ.

κάποτε, επίρρ.· στον τ. *οκάποτες* πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 241.

***καποτεσινός,** επίθ.

Από το επίρρ. *κάποτες* και την κατάλ. *-ινός*.

Που ανήκει στο παρελθόν, παλιός: *Ως το 'μαθεν ο φίλος του ο καποτεσινός του, ...οπού 'τον αδελφός του* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1071].

***Καππαδόκες** οι, Δούκ. 177^{31}, 279^{24}.

Το αρχ. εθν. *Καππαδόκαι*.

Οι κάτοικοι της Καππαδοκίας: Byz. Kleinchron. Α' 170^{3}.

***Καππαδοκίτης** ο.

Από το τοπων. *Καππαδοκία* και την κατάλ. *-ίτης*.

Ο κάτοικος της Καππαδοκίας: *Φρυγοίς, Καππαδοκίταις τε και τοις εν Κιλικίᾳ* Βίος Αλ. 3232.

***καππέλλα** η, ΙΙ, βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *καπέλα*.

***καπρίν** το.

Από το ουσ. *κάπρος* και την κατάλ. *-ίν*.

Αγριογούρουνο: *όστις έχει ζώον άγριον, οπού δύνεται να βλάψει, ήγουν σκύλον, καπρίν, λύκον, λέοντα* Νομοκριτ. 90.

καραμάνης ο· το λ. να γρ. *Καραμάνης*.

Καραμάνης ο· στο σημασιολ. πρόσθ.: — Η λ. ως κύρ. όνομ.: Byz. Kleinchron. Α' 447^{23} κριτ. υπ. (Πβ. και ά. *Καραμάνος*, σημασιολ.).

καραμανίτης, εθν. επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. Έκθ. χρον. 49^{8}, Χρον. σουλτ. 62^{20}, Ιστ. πατρ. 174^{3}· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Mor., Byzantinot.² Β' 151, λ. *Καραμάνοι*· στο σημασιολ. πρόσθ.: (προκ. για τους χριστιανούς από την Καραμανία, τους γνωστούς ως Καραμανλήδες): *ου μόνον οι Γαλατιανοί τον αγαπούσαν* (ενν. *τον μητροπολίτην Νικομηδείας κύρην Διονύσιον*) *αμή και οι Καραμανίται και επεθύμουν πολλά να τονε κάμουν πατριάρχην* Ιστ. πατρ. 173^{9}.

***Καραμανιώτης** ο.

Από το τοπων. *Καραμανία* και την κατάλ. *-ιώτης*.

Αυτός που κατάγεται από την Καραμανία: *πάλιν στρέψαντες οι Καραμανιώται συνάπτουσι πόλεμον μετά του Σαχ Κουλή* Έκθ. χρον. 49^{18}.

Καραμανλής ο· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Έκθ. χρον. 49^{13}· στο ετυμολ. αντί από το ουσ. *Καραμανλία* διόρθ. σε: το τουρκ. Karamanli.

***Καραμάνος** ο, Ιστ. πολιτ. $62^{2,5,6\text{-}7}$, 71^{8}.

Το τουρκ. *Karaman*. Για τη λ. βλ. Mor., Byzantinot.² Β' 151-2.

Πολεμιστής που κατάγεται από την Καραμανία: *διακόσιους Μουσουλμάνους σαν εκείνους Καραμάνους να τους κόψει για μιαν ώρα, να τους πέψει στην κακηώρα* Τριβ., Ταγιαπ. 52. —Η λ. ως κύρ. όνομ.: Χρον. σουλτ. 62^{28}, 66^{15}, $70^{28,30}$, 125^{28}, Byz. Kleinchron. Α' 474^{6}, 477^{23}, 536^{52}, 544^{13}, Γ' 161^{43}, κ.α. (Βλ. Mor., ό.π.)· έκφρ. *ο μέγας Καραμάνος* Μαχ. 100^{34}, 102^{11}, 174^{18}, 176^{19}.

καραμουσαλής ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Byz. Kleinchron. Α' 510^{38}.

καράνος ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Βλ. και Caratz., BZ 47, 1954, 320-32.

καραούσι το· στο ετυμολ. πρόσθ.: για τη λ. βλ. και Καραποτόσογλου, ΛΔ 14, 1982, 267-8, που την ετυμολογεί από το αραβ. τ. *qalāswat* ύστερα από συσχετισμό με το *καρα-*.

καρβάνι το· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 372ᵛ.

καρβασαράς ο· στο σημασιολ. αντί «αυτ. 51» γρ. Συναδ., Χρον. 51.

***καρβουνιά** η, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. ιη' 18.

Από το ουσ. *κάρβουνο* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Αναμμένα κάρβουνα: *βλέπουσι καρβουνιάν οπού εκείτετον και ψάρι οπού εκείτετον απάνου εις την καρβουνιάν* αυτ. Ιω. κα' 9.

κάρβουνο το· στο σημασιολ. πρόσθ.: έκφρ. *κάρβουνο 'στιάς* = φλόγα πυρετού: *Καυμένοι πείνας και φαγωμένοι καρβούνου 'στιάς και κόψιμο πικραμένο* Πεντ. Δευτ. XXXII.

***καρδάρι** το.

Από το ουσ. *κάδος* και την κατάλ. *-άρι(ον)* με ανάπτυξη του *ρ* από αφομοίωση (Βλ. 'Αμ., Γλωσσ. Μελετ. 248-50, Κουκ., ΛΑ 6, 320-25, Ανδρ., Λεξ.). Για άλλες ετυμ. βλ. Ανδρ., ό.π. Λ. *καρδάρα* στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

Κουβάς, κάδος: *ανασυρτάρι ή κουβάς ή καρδάρι* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. δ' 11 σχόλ.

***καρδινάλης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γαρδινάλης*.

***καρέα** η.

Το αρχ. ουσ. *καρύα*.

Καρυδιά (Πβ. Γεννάδ., Λεξ. 442): *κοπάνισον καρέας φύλλα και δος πιείν* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 91[20].

καριπγίτλερος ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *καπιγίτλερος*, Τάξ. θυρ. 26.

***καρίπης** ο, Τάξ. θυρ. 60.

Το τουρκ. *garip*.

Ξένος (;) έφιππος πολεμιστής: *τετάρτη τάξις εισίν οι καλούμενοι καρίπηδες· εισί δε τετρακόσιοι, έφιπποι και αυτοί μετά δύο ηγεμόνων* αυτ. 18· *οι καρίπηδες* (ενν. *λαμβάνουσι την ημέραν*) *από ς' έως η'* (ενν. *άσπρα*) αυτ. 44.

καρούρα η· στο ετυμολ. γρ.: Από το αραβ. qārūra (Βλ. Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 48, 1984, 10 σημ. 53).

καρποφορώ· το σημασιολ. να διαβαστεί ως εξής: **I** Ενεργ. **Α'** (Αμτβ.) παράγω καρπούς: ... **Β'** Μτβ. **1**) Κερδίζω, αποκτώ: ... **II** (Μέσ.) προσφέρω: ... Μετά το **Β** Μτβ. **1** πρόσθ. τη σημασ. **2**) Αποδίδω ως καρπό· (μεταφ.) γεννώ: *Η Παρθένος έκραζε του λόγου της γην διά την ταπείνωσιν, αμή ήτον γη καρπερά, διατούτο εκαρποφόρησε τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν* Ροδινός (Βαλ.) 119.

Καρταγενήτης ο· να διορθ. η κατάλ. *-ήτης* σε *-ίτης*· στο τυπολ. πρόσθ.: Τζάνε, Κρ. πόλ. 169[23].

καρτερώ· στο σημασιολ. πρόσθ.: **Γ'** (Απρόσ.) είναι αναμενόμενο: *όσο πλέον γερούμεν τόσο πλέον μανθάνομεν εις όσο ακαρτερεί εις τα ανθρώπινα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 35[v].

καρφώνω· στο σημασιολ. **I Α'** πρόσθ.: **1γ**) (προκ. για πυροβόλο) μπήγω καρφί στην οπή του ματαιώνοντας τη χρησιμοποίησή του: *να φαρμακέψουν το νερόν, μπομπάρδες να καρφώσουν κι οι έξωθεν χριστιανοί να ζέβουν να γλυτώσουν* Αχέλ. 882 (Πβ. αντίστοιχο γαλλ. κείμ., Pernot [Αχέλ. σ. 27[15]].

κασέλα η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1636]· στο σημασιολ. πρόσθ. την σημασ. **2**) Κάσα νεκρού: *κασέλα να την βάλομεν* (ενν. *την πεθαμένη*), *κι' ας έν συμπαθημένη* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [918].

***κασελέτα** η, Διαθ. 17. αι. 7[123-4].

Από το ουσ. *κασέλα* και την κατάλ. *-έτα* ή από βενετ. casseleta. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 124) και σήμ. στη Λευκάδα (Λάζαρης, Λευκαδ. 66).

Μικρή κασέλα: *Το μπουλετί είναι στην κασελέτα μου τη μιτσή* αυτ. 7[120].

***κασελοπούλα** η.

Από το ουσ. *κασέλα* και την κατάλ. *-πούλα*.

Μικρή κασέλα: *στάμενα της έβαλε εις την κασελοπούλα* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1351].

***Κασίσιοι** οι· *Κασίσοι· Χασίσιοι*, Παράφρ. Χων. [Νικήτ. Χων., Βόνν., 517, κριτ. υπ.].

Κατά Καλονάρο [Διγ. Esc. σ. 140 σημ.] μουσουλμανική αίρεση με τρομοκρατική δράση· βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 88 σχόλ. στ. 245]: *και α]' εμέν, ‹αλί εμέν›, αν μάθουν οι Κασίσοι* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 245.

***κασσέλλα** η, βλ. ά. Λεξ. *κασέλα*.

***κάσταλδος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *γαστάλδος*.

***καστελλανία** η.

Το μεσν. λατ. castellania (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Η λ. στο Du Cange, λ. *κάστελλος*.

Περιοχή δικαιοδοσίας του καστελλάνου: *την Κόρινθον και την καστελλανίαν αυτής* Byz. Kleinchron. Α' 246[23].

***καστιλλάτος,** επίθ.

Από το τοπων. *Καστίλλη* και την κατάλ. *-άτος* (Για τη λ. βλ. και Παπαθωμόπουλο, Δωδώνη 8, 1979, 360).

Που προέρχεται από την Καστίλλη: *φαρίν εκαβαλίκευεν* (ενν. *ο Νέστωρ*) *εύμορφον, καστιλλάτον* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 939.

***καστρήσιος,** επίθ.· *κανστρέσιος*, Νομοκριτ. 104.

Το λατ. castrensis (Sophocl.). Ο τ. στο Du Cange, λ. *κάστρον*.

Που προέρχεται από πόλεμο: *Τα δέ κανστρέσια πεκούλια είναι τα ιδιόκτητά του, ήγουν οπού αποχτήσει το παιδίν από σπαθίν και κοντάριν του εις πόλεμον* αυτ. 105· *Τα δέ όσα είναι κανστρέσια λέγονται, όσα αποχτήσει ο υιός ο υπεξούσιος από δωρεάν βασιλέως ή βασιλίσσης ή από κληρονομίαν αδελφού και αδελφής ή από ρόγαν του ή από οφφίκιόν του και σιτερέσια οπού έλαβεν από πρόσταξιν βασιλέως και του δημοσίου* αυτ. 105.

***Καστριώτης** ο, Χρον. σουλτ. $65^{7,10,14}$, κ.α., 114^{14}.

Από το τοπων. *Καστρί* και την κατάλ. *-ιώτης*.

Ο κάτοικος του Καστριού: *Επήρε και έκοψε* (ενν. ο σουλτάνος) *τριακόσους Καστριώτες* Χρον. σουλτ. 104^{14-5}.

Η λ. ως κύρ. όνομ.: Χρον. σουλτ. προσθ. 289, 292.

καστροκτισία η· στο σημασιολ. μετά το «Βυζαντ. 1, 1969, 39, 57» πρόσθ.: βλ. και Α. Σταυρίδου-Ζαφράκα (Βυζαντ. 11, 1982, 32-3).

καστροχαλαστής ο· στο τυπολ. πρόσθ.: *κ α σ τ ρ ο χ α λ ά σ τ η ς*, Νεκρολ. φ. 223^{v}-224^{r}.

***καταβολή** η.

Το αρχ. ουσ. *καταβολή*. Η λ. και σήμ.

(Εδώ μεταφ.) κατάπτωση, ξεπεσμός: *καταβολή πολλή έσται εν τη πόλει εκείνη και κακή φή‹μη›* Σεισμολ. (Oikonomu) 97.

καταγίνομαι· να αγνοηθεί η σημασ. Α' (βλ. πιο κάτω, λ. *κατανύσσομαι*).

καταδίδω· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 7^{v}, 147^{r}.

καταδοσιά η· στο τυπολ. πρόσθ.: *κ α τ α δ ο σ ί α*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. **325^{r}** δις.

***καταήχου**· βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *ήχος* έκφρ.

καταθαρρώ· στο σημασιολ. πρόσθ.: γ) (μτβ.) αποτολμώ κ., επιχειρώ κ.: *της Παλαιάς τε και Νέας ερμηνείας καταθαρρήσομεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 3^{r}.

***καταιματώνω**· μτχ. *καταματωμένος*, Πικατ. 71, Ερωφ. Ε' 563, Πιστ. βοσκ. Δ' 2, 149, Τζάνε, Κρ. πόλ. 497^{10}.

Από την πρόθ. *κατά* και το *αιματώνω*. Τ. *καταματώνω* και σήμ.

Γεμίζω αίματα: *την γην όλη με τό 'μα μου να την καταιματώσεις* Θησ. Ζ' [55^{8}]· *το κοντάρι εμπήχτει* (ενν. ο *Ρωτόκριτος*) *εις το λαιμό αποκατωθιό και χάμαι τονε ρίχτει κρυό, νεκρό κι' ασάλευτο και καταματωμένο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Δ' 1161.

κατακέφαλα, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 233.

κατάκομμα το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σήμ. στην Πάτμο (Βλ. Παπαμαν., Παραδοσ. κόσμημα, σ. 41).

κατακυριεύω· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 64^{v}.

καταλαλιά η· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 377^{v}· επίσης στον τ. *καταλαλία* πρόσθ.: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 644.

καταλανικός, επίθ.· στο τυπολ., μετά το λ. πρόσθ. τις παραπ. Σφρ., Χρον. μ. **44^{19}**, Ψευδο-Σφρ. 294^{10}· στο ετυμολ., αντί της ετυμ. που παρέχεται ας σημειωθεί: Από το εθν. *Καταλάνος* και την κατάλ. *-ικός*. Ο τ. και σε ενθύμ. του 15. αι. (Darrouzès, Κυπρ. Σπ. 23, 1959, 41 = Textes byz. XVII 41).

***Καταλάνος** ο, Μαχ. 162^{3}, 168^{9}, 172^{25}, 212^{5}, 234^{14}, 580^{13}, 616^{21}, Δούκ. $209^{25,26}$, Σφρ., Χρον. μ. 48^{16}, 104^{4}, Ψευδο-Σφρ. 298^{13}· *Κ α τ ε λ ά ν ο ς*, Χρον. Μορ. Η 7272, 7289, 8091, Μαχ. 84^{9}, 92^{2}, 168^{21}, 318^{18}, Δούκ. 41^{8}, 415^{32}, Βουστρ. 479, 525, Τριβ., Ταγιαπ. 230.

Το γαλλ. Catalan ή το ιταλ. Catalano. Η λ. και ο τ. και σήμ. (Βλ. Κουκ., Διά της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού βίου, Αθήνα 1922, 15 και Georgac., BZ 42, 1943/49, 392).

Κάτοικος της Καταλωνίας: *πραματευτής Καταλάνος* Μαχ. 324^{36}· *το ρε Ραγγούν, ρήγαν των Κατελάνων* Χρον. Μορ. Ρ 2476.

καταλέγω· στη σημασ. **3** πρόσθ.: *εγώ παρευθύς τον εκατάλεγα και έλεγα περισσότερα παρά οπού έκαμεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 375^{v}.

καταλεπτά, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1597].

καταλλάκτης ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 639, κριτ. υπ.).

***καταμάγουλον** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κατωμάγουλον*.

καταμαρτυρώ· στο σημασιολ. πρόσθ.: **3**) Κατηγορώ κάπ.: *Δεν αποκρένεσαι εις αυτά οπού σε καταμαρτυρούν;* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 269^{v}.

καταμιτώνω· στο τυπολ. πρόσθ.: Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 170^{v}.

***καταμόνας,** επίρρ., Χρον. Μορ. Η 7019, 8178, Χρον. Μορ. Ρ 7019, 8178, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 270, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ιδ' 23.

Από τη συνεκφορά *κατά μόνας*. Για τη λ. βλ. και Tabachovitz, Eranos 31, 1934, **116**.

Ιδιαιτέρως, μοναχικά: *καταμόνας λέγει της* Βέλθ. 883· *υπά εις το παλάτιν, οι δύο καταμόνας, ο κυρ γέρων και η κόρη* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 227.

***καταμποντίζω,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *καταποντίζω*.

***κατανεκρώνω.**

Από την πρόθ. *κατά* και το *νεκρώνω*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *κατανεκρόω*) και σε καταδέσμους (L-S, λ. *κατανεκρόω*), καθώς και σήμ.

Νεκρώνω εντελώς· καταπονώ, εξαντλώ κάπ. σωματικά σε μέγιστο βαθμό (Πβ. το σημερ.: «πεθαίνω» κάπ.): *Δεν βλέπεις τα ζώα τα άλογα, οπόταν θέλουν να τα ημερώσουν, πώς τα καταμαραίνουν πρώτα και κατανεκρώνουν τα και τότε τα παιδεύουν;* Πηγά Μ., Περί σοφ. 56.

κατάντημα το· στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 811, κριτ. υπ.).

κατανύσσομαι· στο τυπολ. στον τ. *κατανύγομαι* πρόσθ. την παραπ.: Απολλών. 683 (έκδ. *εκαταινίγησαν*· διόρθ. Τσοπανάκης με προφ. ανακοίνωση).

καταπατητής ο· στο σημασιολ. **α** πρόσθ. το παράθεμα: *Πέμπουσι καταπατητάς εις τον στρατόν των Τρώων* Λουκάνης, Ομήρ. Ιλ., Υπόθ. ΙΑ'.

καταπέτασμα το· στη σημασ. **α** πρόσθ.: *το καταπέτασμα της αγίας τραπέζης έναι εις τύπον του λίθου εκεινού οπού εσκέπασαν οι Εβραίοι τον άγιον τάφον και εσφράγισαν μετά της κουστωδίας* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 400r.

καταπιάνω· πρόσθ. στο μέσο *καταπιάνομαι* σημασ.: **5**) Συμπλέκομαι: *να γροικήσετε ... δαμάκι, ο λύκος με την αλουπού πώς έπιαν το φαρμάκι, πώς ήτονε η αφορμή, πώς εκαταπιαστήκαν και τι νοβέλλα πάθασι και πώς εντροπιαστήκαν* Γαδ. διήγ. (Wagn.) 3.

καταποντίζω· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *καταμποντίζω*, Φορτουν. Ιντ. δ' 140· στο ετυμολ. πρόσθ.: για τον τ. βλ. Vincent [Φορτουν., σ. 222].

καταπορθώ· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 247.

***κατάπτωσις** η.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Πτώση· (εδώ μεταφ.) δυστυχία, ξεπεσμός: *εάν σεισμός γένηται ..., πολέμοι έσονται και μάχαι και κατάπτωσις* Σεισμολ. (Oikonomu) 63.

***κατασάγουνο** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κατωσάγονο*.

***κατασιελωμένος,** μτχ. επίθ.

Από την πρόθ. *κατά* και τη μτχ. παρκ. του **σιελόω* (Πβ. L-S, λ. *σιαλόω*).

Κατασαλιωμένος: *Η δέ κατεχομένη κόρυζα, δι' ής γίνεται πάσα η όψις του ιέρακος κατασιελωμένη ή βεβρεμένη ομοίως ύδατι* Ιερακοσ. 418[29].

***κατασκάφτω.**

Το αρχ. *κατασκάπτω*. Η λ. και στο Somav.

Ανασκάπτω εντελώς: *την πόλιν τους την εκατάσκαψε* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. κβ' 7.

κατάστασις -ση η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **5**) Οργανωμένη τάξη, «κοινωνία»: *έναι μία κατάστασις εις τους ουρανούς μεγαλύτερη παρά τον κόσμον, και εις την κατάστασιν αυτήν έβαλεν τους αγγέλους* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 23r.

***κατάστικτος,** επίθ.

Το αρχ. επίθ. *κατάστικτος*. Η λ. και σήμ.

Που είναι στολισμένος με κ.: *άλλοτε πάλιν* (ενν. *εφόρειν*) *τα λινά τά λέγουν ανεμίτσια· κατάστικτα αμφότερα διά λίθων και μαργάρων* Αχιλλ. Ν 806.

***κατάσφικτος,** επίθ.· *κατασφικτά,* Αχιλλ. Ν 806 κριτ. υπ., εσφαλμ. αντί *κατάστικτα*· διόρθ. έκδ. Hess. Βλ. όμως και Ξανθ., B-NJ 2, 1921, 202, όπου προτ. *κατασειστά*.

κατατολμώ· στο τυπολ. πρόσθ.: Διγ. (Trapp) Gr. 704, Διγ. Ζ 945, Διγ. (Trapp) Esc. 605· στο σημασιολ. η σημασ. που υπάρχει να γίνει **II** και να προστεθεί: **I** Ενεργ. Μτβ. **1**) Επιχειρώ κ. παράτολμα: *ο πόθος δίδει μέριμνας, έννοιάς τε και φροντίδας, κατατολμά και κίνδυνον και χωρισμόν γονέων* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 704. **2**) (Προκ. για ασεβή πράξη) αποτολμώ: *εκατατόλμησε ο αλιτήριος* (ενν. *ο Κωνσταντίνος ο Κοπρώνυμος*) *και εις την αγίαν ημών Δέσποινα Θεοτόκον να ειπεί ότι εωσότου είχεν τον Χριστόν εις την κοιλίαν της ήτον τιμημένη και αφού τον έκαμε, έναι και αυτή μία με τες άλλες γυναίκες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 316v.

κατατρυφώ· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 34v, 46r, 365r.

καταφέρω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1570]· στο σημασιολ., στη σημασ. **3** πρόσθ. το παράθεμα: *διά ταύτην* (ενν. *την Τάρσια*) *κατήφερα να χάσω τη ζωή μου* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1570].

καταφρόνησις -ση η· στο τυπολ. πρόσθ.: *κ α τ ε φ ρ ό ν ε σ ι ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 276v· *κ α τ ε φ ρ ό ν η σ ι ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 339r.

καταφωτίζω· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 2v.

κατεβάζω· πρόσθ. τη σημασ.: **6**) (Προκ. για γενεαλογία) αριθμώ από παλαιότερα προς τα σύγχρονα: *απ' αυτόν κατεβάζει την γενεαλογίαν έως του Χριστού γενεάς τεσσαράκοντα δύο* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Υπόθ. του κατά Ματθ.

κατεβαίνω· σελ. 83 σειρά 7η το: «**Β'** (Μτβ.)...» να μετατεθεί μετά το: **Α'** Αμτβ. 10.

***Κατελάνος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Καταλάνος*.

***κατεργάζομαι,** Πηγά, Χρυσοπ. 202 (31).

Το αρχ. *κατεργάζομαι*. Η λ. και σήμ.

Προετοιμάζω, προπαρασκευάζω: *Πάθος δαιμονικόν κενοδοξίας, πόσα κακά εκατεργάστηκες την οικουμένην!* αυτ. 109 (54).

***Κατερινίτης** ο· *άγιο-κατερινίτης,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 541[20], εσφαλμ. γρ. αντί *αγιοκατερινίτης*· διορθώσ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. Αγιακατερινίτης.

κατέρχομαι· στο σημασιολ., στη σημασ. **3** πρόσθ. το παράθεμα: *Είπεν ατός του μέσα του: «ει τις πορεί να πάθω, και για τον Απολλώνιον, σ' όργητα να κατάρθω»* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [268].

***κατέφλιον** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κατώφλιον*.

***κατεφρόνεσις** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *καταφρόνησις-ση*.

***κατεφρόνησις** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *καταφρόνησις-ση*.

κατήνα η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 255v, στ. 21· στο σημασιολ., στη σημασ. **1α** πρόσθ. το παράθεμα: *Εφτά κατήνες άπιαστες είχεν η πόρτα εκείνη* (ενν. *του 'Αδη*) Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 255v, στ. 21.

κάτης ο· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και ΙΛ, λ. *γάττος*.

***κατηχούμενα** τα, Προσκυν. Κουτλ. 156 77[25], Προσκυν. Ολυμπ. 177 86[24], Προσκυν. Λαύρ. 874 94[35], κ.π.α.· *κ α τ ο ι κ ο ύ μ ε ν α,* Προσκυν. Κουτλ. 390 126[14], 130[32].

Το ουδ. της μτχ. μέσ. ενεστ. του *κατηχώ* στον πληθ. ως ουσ. Ο τ. με παρετυμολογική επίδρ. του *κατοικώ*. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex., λ. *κατηχούμενον*).

Ο χώρος του ναού όπου στέκονται οι κατηχούμενοι· το υπερώο του ναού (Για τη σημασ. πβ. Δημητράκ. στη λ. 2): *τα κατηχούμενα του αγίου Τάφου* Προσκυν. α' 111[15]· *ευρίσκονται επάνωθεν αυτών των κιονίων πλείστα τε κατηχούμενα και είναι των Λατίνων* Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 78· *οι Τούρκοι στέκουνται και κοιτάζουν αποπάνω από τα κατοικούμενα του αγίου Τάφου* Προσκυν. Κουτλ. 390 128[30].

***κατηχουμενείον** το.

Από το ουσ. *κατηχούμενος* και την κατάλ. *-είον*. Η λ. του 9. αι. (Sophocl., λ. *κατηχουμενεία*). Πβ. και λ. **κατηχουμένιον* στο Lampe, Lex.

Μέρος της εκκλησίας όπου συγκεντρώνονται οι κατηχούμενοι: *παρά των επάνωθεν του κατηχουμενείου ισταμένων ωροσκόπων και προσεχόντων και ακριβολογούντων* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 603, κριτ. υπ.).

***κατηχούμενος** ο.

Η μτχ. ενεστ. του *κατηχούμαι*. Η χρ. μτγν. (Lampe, Lex., λ. *κατηχέω* Β 2).

Εκείνος που δεν έχει ολοκληρωθεί ως χριστιανός: *οι κατηχούμενοι οπού δεν έχουν ακόμη το βάπτισμα και την θείαν σφραγίδαν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 399^{r}.

***κατοίκησις** η.

Το αρχ. ουσ. *κατοίκησις*.

Κατοικία: *ας έχει πάσα ένας την κατοίκησίν του χώρια* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 82^{r}.

***κατόνομα,** επίρρ.

Από τη συνεκφ. *κατά όνομα*. Η λ. και σήμ.

Ονομαστικώς: *σε κράζουν αυθέντην κατόνομα ομπρός σου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ.φ. 179^{r}.

***κατόπισθεν,** επίρρ., Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 317^{r}.

Το αρχ. επίρρ. *κατόπισθεν*.

1) Πίσω από: *υπήγε* (ενν. *ο τυφλός*) *κατόπισθεν του Χριστού* αυτ. φ. 260^{r}. **2**) (Χρον.) ύστερα: *κατόπισθεν απ' αυτόν* (ενν. *τον Ζεδεκίαν*) *εβασίλευσεν ο υιός αυτού Ιωάχαζ* αυτ. φ. 210^{r}. **3**) Εναντίον: *ο Κύρος υπάγει κατόπισθεν του Κροίσου και πιάνει τον* αυτ. φ. 139^{r}.

κατουνοτόπιον το· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 488, κριτ. υπ., 489, κριτ. υπ.)· στο σημασιολ. **β** πρόσθ.: *αλλ' ούτος* (ενν. *ο Βρανάς Αλέξιος*) *την στρατιάν παραλαβών ου θρασέως ... τα τούτου εποίει κατουνοτόπια* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 490, κριτ. υπ.).

κατσίκα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για την ετυμ. βλ. Συμεωνίδη, Φίλτρα. Τιμητ. Καψ. 408-9 και Georgac., The *-ιτσ-* Suffixes 147 σημ. 4, 270.

κατσίκι το· στο ετυμολ. μετά το «(Ανδρ. Λεξ.)» πρόσθ. = ή από το τουρκ. keçi(k) (Δαγκίτσης, Λεξ.)· βλ. και Georgac, The *-ιτσ-* Suffixes 147 σημ. 4, 270.

κατσικός, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για την ετυμ. βλ. και Georgac., The *-ιτσ-* Suffixes 147 σημ. 4, 270.

κάτω, επίρρ.· στο σημασιολ. πρόσθ. τη φρ.: *παίρνω αποπάνω κάτω*· βλ. ά. Λεξ. *επαίρνω* **7**.

κατωμάγουλον το· κατά Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σελ. 107 σχόλ. στ. 776] ο τ. *καταμάγουλον* οφείλεται σε παρανάγνωση του Hesseling.

κατωσάγονο το· στο τυπολ. πρόσθ.: *κ α τ α σ ά γ ο υ ν ν ο,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ.

φ. 54^{v}, 182^{r}, 190^{v} και στο σημασιολ.: *το λεοντάρι εκακιώνετον εις εμέ και εγώ επίανά το από τα κατασάγουνα και έσκιζά το* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 190^{v}.

κατώφλιον το· στο τυπολ. διάγρ. την παραπ. «Συναδ., Χρον. 55» και πρόσθ. στην οικεία θέση τον τ. *κ α τ έ φ λ ι ο ν,* Συναδ., Χρον. 55 (έκδ. *κατώφλιον*· διορθώσ. κατά το χφ)· στο σημασιολ. και στο παράθ. Συναδ., Χρον. 42 διόρθ. τη λ. *κατώφλιον* σε *κατέφλιον* (έκδ. *κατώφλιον*· διορθώσ. κατά το χφ).

καύκα η· στο ετυμολ. μετά τον αρ. 163 πρόσθ.: Βλ. και Κουκ., Λαογρ. 6, 1917, 538-541.

καυκάλιον το· στο ετυμολ. πρόσθ.: η λ. στον τ. *καυκάλι* και σήμ. στη Χάλκη (= κυρτό κωνσταντινάτο· βλ. Παπαμαν., Παραδοσ. κόσμημα, σ. 40).

***Καύκωνες** οι· *Κ ά χ ο ν ε ς*.

Το αρχ. εθν. *Καύκωνες* (Steph., Θησ., λ. *Καύκων*). Για τον τ. *Κάχονες* βλ. Holton [Αλεξ. σ. 192].

Κάτοικοι της περιοχής της Καυκώνειας: Αλεξ. 27.

καύμα το· στο τυπολ. στον τ. *κάμαν* πρόσθ. την παραπ.: Ημερολ. **14**.

***καύχαλον** το· βλ. ά. Λεξ. *καύκαλο(ν)*.

***καύχος** ο, (ΙΙΙ), βλ. ά. Λεξ. *καύκος*.

***Καφατινός** ο.

Από το τοπων. *Καφάς* (Δούκ. 209^{5}, 315^{14}, Χρον. σουλτ. 119^{10}) και την κατάλ. *-ινός*.

Ο κάτοικος του Καφά: *είτε Βένετοι, Κωνσταντινουπολίται, Καφατινοί, Τραπεζούντιοι* Δούκ. 307^{11}.

καφτουργάς ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Theodoridis D., «καφτουργάς»: Eine türkische Entlehnung im Mittelgriechischen, Zeitschr. f. Balkanol. 7, 1969/70, 166-9.

***Κάχονες** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Καύκωνες*.

κεγχρίον το· στο τυπολ. στον τ. *κεχρίν* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 149^{v}.

κείτομαι· στο σημασιολ., στη σημασ. **2α** πρόσθ. το παράθεμα: *Κάμε καλόν κι' ας κείτεται, σα νά 'σπειρες σιτάρι* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1837].

κελάδισμα το· στο τυπολ. στον τ. *κιλάδισμα* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 235^{v}.

***Κέλται** ή **Κέλτες** οι, Κορων., Μπούας 72, 105.

Το μτγν. εθν. *Κέλται* (L-S, *Κελτοί*).

Κάτοικοι της Γαλατίας: *Η δέ στρατεία των Κελτών ... ταύτα μαθόντες έφυγαν* αυτ. 134.

κέντουκλο(ν) το· στο ετυμολ. πριν από: Η λ. στο Somav. και το Du Cange, γρ.: Η λ. ήδη στο Διοκλητιάνειο 'Εδικτο (Πετρονώτης, Ελλην. 26, 1973, 259).

***κέντρα,** Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 172, εσφαλμ. εικασ. αντί *μέντα*· διορθώσ. κατά το χφ. — Βλ. και ά. *μεντιάρικος*.

***κεντρίδιον** το.

Από το αρχ. ουσ. *κέντρον* και την κατάλ. *-ίδιον*.

Κεντρί: *είχαν κεντρίδια εις τες ορές τους* (ενν. *τα ομοιώματα των ακρίδων*) Μάξιμ. Καλλιουπ., Αποκάλ. Ιω. θ΄ 10.

***κεντρίνα** η.

Από το αρχ. ουσ. *κεντρίνης* ο. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *κεντρίνης*, Κατέχη, ΛΔ 11, 1966/67, 105).

Σφήκα· (εδώ μεταφ.) πονοκέφαλος: *ερωτά* (ενν. *ο Ουεσπεσιανός*) *τον αποκρισάρην και λέγει του: «Εγώ ήκουσα πως είναι εις την Ιερουσαλήμ καλοί ιατροί», και είπε του διά την μεγάλην ανάγκην οπού είχεν και πως οι κεντρίνες του εχαλούσαν την ζωήν του, διότι αυτές οι κεντρίνες τον εκεντούσαν εις την κεφάλην* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 326^{r}.

κέντρον το· πρόσθ. στο τυπολ.: πληθ. *κ έ ν τ ρ η*· στο ετυμολ.: Για τον πληθ. *κέντρη* πβ. *δένδρο(ν)*, πληθ. *δένδρη*· στο σημασιολ. **1**: *εκεί πάλιν έφθασαν τα κέντρη του φθονερού διαβόλου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 371^{v}.

κεντρώνω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **I Α΄ 3**) (Προκ. για δέντρο) μπολιάζω: *Τα δέντρα τα κεντρώνουν με άλλον καρπόν παρά τον εδικόν τους και εκείνα τον ζωογονούν ομού με τον εδικόν τους* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 36^{v}.

κερατάς ο· στο ετυμολ. αντί 229 γρ. 107.

***Κερυνιώτης** ο, Μαχ. 382^{29}, 462^{2}, $486^{6,13}$, 522^{22}.

Από το τοπων. *Κερύνεια* και την κατάλ. *-ιώτης*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Κερύνειας: *Ο κοντοστάβλης όρισεν κανενείς Κερυνιώτης μηδέν δείξει πρόσωπον* αυτ. 454^{28}.

***κεφαλάρι** το.

Από το ουσ. *κεφάλι* και την κατάλ. *-άρι* (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

(Πιθ.) πηγή: *έδωκεν εις την αγίαν μονήν συκιάς ρίζας τρεις ... κούτσινας ρίζας δύο και μαύρη μια και ετέρας εις τα κεφαλάρια του αυτού περιβόλι* Νεκρολ. φ. 260^{v}.

***κεφαλοδένω.**

Από το ουσ. *κεφάλι* και το *δένω*.

Ζαλίζω, μεθώ κάπ.: *Πόσους εκεφαλόδεσεν* (ενν. *ο οίνος*) *κοιμώνται εις κραββάτιν* Ημερολ. 15.

Κεφαλονιώτης ο· στο σημασιολ. πρόσθ.: Τζάνε, Κρ. πόλ. 349^{19}.

κεχαγιάς ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε πολλά κείμ. της Τουρκοκρατίας και σήμ. ως επών. (Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 44).

***κήνσος** ο.

Το μτγν. ουσ. *κήνσος*.

Φόρος: *Χαράτσια ή κήνσον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ιζ΄ 25.

***κηπίν** το.

Το αρχ. ουσ. *κηπίον*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β΄ 591), καθώς και ιδιωμ. σε διάφ. τ. (Andr., Lex., λ. *κηπίον*).

Μικρός κήπος, κηπάκος: *τη αυτή ημέρα εκοιμήθη η δούλη του Θεού Μαρία ... και αφήκε εις τ(ην) αγίαν μονήν τα σπίτια της και το κηπίν της και τα χωράφια* Νεκρολ. φ. 150^{v}.

***κήρυκας** ο.

Το αρχ. ουσ. *κήρυξ*. Η λ. και σήμ.

Εκείνος που διδάσκει δημόσια: *έγινεν* (ενν. *ο Σαούλ*) *κήρυκας της πίστεως του Χριστού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 305^{v}.

***κινάλιμα** το, Καραβ. 501^{15}, 504^{11}.

(?) Από το ουσ. *κινάλι* και την κατάλ. *-μα*.

(Ναυτ.) ξάρτι ή κ. σχετικό με το ξάρτι: *να κάμει και στρόπους των μπρίων και μενάλια των κιναλιμάτων* αυτ. 501^{24-25}.

***κινάλι(ν)** το, Καραβ. 492^{17}, 493^{8}, 494^{26}, 498^{33}, 499^{25}.

Το βενετ. *chinal* (τ. του ιταλ. *quinale*· βλ. Kahane, Sprache 578).

(Ναυτ.) ξάρτι: *Όποιος αρχίζει να ορματώσει έναν κατάρτιν πρώτα θέλει να κόψει δύο παουνέζα και απέκει φρασκούνια και απέκει ‹κι›νάλια* αυτ. 500^{17}.

κινώ· στο ετυμολ. μετά το «αρχ. *κινέω*» πρόσθ.: Η μτχ. στο θηλ. με το ουσ. *περιουσία* σε έγγρ. (Θησαυρ. 3, 1964, 88, 91, 102)· στο σημασιολ. **III** φρ. **6** το *κινώ λίθον* να γίνει: *κινώ λίθον κατά κ.*

κιόνι(ο)ν το· στο τυπολ. στον τ. *κιόνι* πρόσθ.: Θησ. ΙΒ΄ [57^{7}].

***Κιπιλίνος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Γιμπελίνος*.

***κιρμπάτσι** το· *κ ο υ ρ π ά τ σ ι.*

Το τουρκ. *kırbaç*. Τ. *κουρμπάτσι* και σήμ. (Βλ. Georgiadis, Türk. Lehnw. 123-4). Η λ. και τ. *χιρμπάτσι* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., Ε΄, λ. *κιρβάτσι*).

Μαστίγιο: *έστοντας να κάμει ένα κουρπάτσι από σκοινία* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. β΄ 15.

***Κίτιος** ο.

Από το τοπων. *Κίτιον*.

Ο κάτοικος του Κιτίου: *Από τον Ιωνάν εγεννήθησαν ... Κίτιοι και Ρόδιοι* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 103^{r}.

***κλαδίζω.**

Από το ουσ. *κλαδί* και την κατάλ. *-ίζω*.

Βγάζω κλαδιά: *ότινος βέργα απ' ολωνώ αθίσει και κλαδίσει* Π.Ν. Διαθ. (Μέγ.) 246.

κλειδωνέα η· στο τυπολ. στον τ. *κλειδωνία* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 182^{r}.

κλείσμα το· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 291^{r}· στο σημασιολ.

πρόσθ.: **3**) Κλειδαριά: *ετσακίσθησαν οι πόρτες και τα κλείσματα* (ενν. του *'Αδου*) *και εσέβη ο βασιλεύς της δόξης εις ομοίωμα ανθρώπου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 292ʳ.

κλείω· στο σημασιολ. **Ι Α'** πρόσθ.: **2δ**) «καλύπτω»: *εκείνο το σκότος έκλεισε και το φεγγάρι* (= έγινε έκλειψη) *και εκείνην την ώραν ετελείωσε και έγινεν καινούργιον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 285ᵛ.

κλεψίμιος, επίθ.· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: — Η λ. και ως τοπων.: Τζάνε, Κρ. πόλ. 234[23].

κληρονομία η· στο σημασιολ. πρόσθ. τη σημασ. **6**) (Μετων.) κληρονόμος: *Διατ. απομένει μοναχός δίχως απανεμία, ουδέ από το μέλος του να 'χει κληρονομία* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [876]· *απαντοχή, κληρονομιά, οπού 'σουνα το φως μου* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1456].

***'κλογάδες** οι, βλ. *λογάς.*

κλοτσιά η· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ. τ. *κλοτσία,* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1527].

κλοτσίζω· στο τυπολ. πρόσθ.: Νομοκριτ. 80· στο σημασιολ. διόρθ. το «αυτ. D 1230» σε: Σπανός (Eideneier) D 1230.

κλύζω· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 309ʳ· επίσης στο σημασιολ. πρόσθ.: **ΙΙ** (Μέσ.) καταστρέφομαι, ρημάζω: *εμείναν τα τσιφλίκια του γέρημα και κλυσμένα* Ιστ. Μακαρ. Μάρκο 24.

κλωθογύριστος· στο τυπολ. πρόσθ.: *κλωθογυριστός* (βλ. Μπουμπ., Αθ. 67, 1963/64‹1964›, 136).

κλωνάριον το· στο ετυμολ. πριν από το «Η λ. και σήμ.» πρόσθ.: Η λ. και στο Μελιτηνιώτη (έκδ. Miller) 89.

***κόβω,** βλ. ά. Λεξ. *κόπτω* και στις Προσθ. αυτές, λ. *κόπτω.*

κόγχη η· στον τ. *κόχη* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 394ᵛ.

κοιλιοπονώ· στο τυπολ. στον τ. *κοιλοπονώ* πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1145].

***κοίμισμα** το.

Από το *κοιμίζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. και στο Βλάχ. και σήμ.

Το να κοιμάται κάπ.: *διά το κοίμισμα του ύπνου λέγει* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. ια' 13.

κοινά, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 341ᵛ.

κοινότης η· στο τυπολ. στο λ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 223ʳ.

κόκκα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για την προέλ. της λ. βλ. Μπασμπούκη, ΑΔ 15, 1985, 36 κε.

κοκκινοδροσάτος, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και στην Ιστ. Αθέσθη 832 (όπου γρ. *κοκκινοδροσάτο* αντί *κόκκινον δροσάτο* της έκδ.).

***κοκκινομελανίζω.**

Από το επίθ. *κόκκινος* και το *μελανίζω.*

Παίρνω κοκκινόμαυρο χρώμα: *Γύρου-τριγύρου το νησί κοκκινομελανίζει* Διήγ. ωραιότ. 929.

κοκκινοπορφυρίζω· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και στο Μελιτηνιώτη (Miller) 867.

κοκκινότη(ς) η· στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 779, κριτ. υπ.).

κολάζω. πρόσθ. στη σημασ. **Β'3:** (χωρίς όμως σύστ. αντικ.) **α**) οδηγούμαι σε αμαρτία (και τιμωρούμαι): *υπό της πορνείας μέλλει να κολαστούμεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 357ᵛ· **β**) τιμωρούμαι: *ειδέ και διαμένομεν εις αυτήν (την αμαρτίαν) θέλομεν, κολασθεί* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 358ʳ.

κολάινα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: τ. *κολαΐνα* (= κόσμημα λαιμού, στα Δωδεκάνησα. βλ. Παπαμανώλη, Παραδοσ. κόσμημα, σ. 41).

***κολαρίνα** η, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 192ᵛ.

Το ιταλ. collarina.

Λαιμοδέτης: *ηπήρε και την κολαρίναν και τα δακτυλίδια* αυτ. φ. 192ᵛ.

***κολάτος** ο, βλ. ά. Λεξ. *κωλάτος.*

***κολικός,** ο, βλ. ά. Λεξ. *κωλικός.*

κολλέγιον το· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε έγγρ. (Μέρτζιου, Κρ. Χρ. 15-16β, 1961/62, 283, 292).

κολλίω· να διαρθρωθεί το ά. ως εξής:

***κολλίω**· *κολλίει,* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151[14].

Πιθ. από ψευδοαρχαϊστική τάση με επίδρ. του σχ. *κυλίω-κυλώ.*

α) Κολλώ: *αυτόν τον ζωμόν των ετέων οπού έβραζεν με το κριθάρι δεν τον έριχνε* (ενν. ο πρωτομάστορης) *ζεστόν τόσον ούτε τόσον κρύον, διά να κολλίει* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151[14]· **β**) (μεταφ.) προσκολλώμαι, αφοσιώνομαι σε κάπ.: *Εί τις κολλίει με την πόρνην, έναι ένα κορμί μετ' αυτήν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 358ᵛ.

***κόλλυβο** το, βλ. ά. Λεξ. *κόλλυβο(ν).*

***κολλύριον** το· *κολλούριον.*

Το μτγν. ουσ. *κολλύριον*. Ο τ. στον Ιπποκρ. Η λ. και σήμ.

Κολλύριο: *χρίσε κολλούριον τα μάτια σου διά να βλέπεις* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Αποκάλ. Ιω. γ' 18.

κολλώ· στο σημασιολ. **Β'** Αμτβ. **3β** γρ. *τούς εκόλλησε* αντί *τους εκόλλησε.* Επίσης στη σημασ. **Β'** Αμτβ. **5** πρόσθ.: *κολληθείτε πάντες με τον Χριστόν διά την αγάπην αυτού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ 358ᵛ.

***κολογυρίζω** ο, βλ. ά. Λεξ. *κωλογυρίζω.*

***κολοθέα** η, βλ. ά. Λεξ. *κωλοθέα.*

***κολοκαθέα** η, βλ. ά. Λεξ. *κωλοκαθέα.*

***κολοκούκκουρον** το, βλ. ά. Λεξ. *κωλοκούκκουρον.*

***κολοκτυπούμαι,** βλ. ά. Λεξ. *κωλοκτυπούμαι.*

***κολοκύνθι** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κολοκύνθι(ο)ν.*

κολοκύνθι(ο)ν το· στο τυπολ. πριν από τον τ. *κολοκύνθιν* πρόσθ.: *κ ο λ ο κ ύ ν θ ι,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 34ʳ.

κόλπος ο, (Ι)· πρόσθ. στον τ. *κόρφος*: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ς' 38.

κολυμβητής ο· στο τυπολ. πρόσθ.: *κ ο λ υ μ π η τ ή ς,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 154ᵛ· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. (Ανδρ., Λεξ.).

***κολυμπητής** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κολυμβητής.*

***κόλφος,** ο, βλ. ά. Λεξ. *κόλπος* (Ι).

***Κόμανος, *Κομάνος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Κουμάνος.*

***κομεντόρης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κομμεντούρης.*

***κόμμαν** το, βλ. ά. Λεξ. *κόμμα.*

κομμάτιον το· στο ετυμολ. αντί της αναγραφόμενης ετυμ. γρ.: Το αρχ. ουσ. *κομμάτιον*· στο σημασιολ., στη σημασ. **1β** πρόσθ. το παράθεμα: *να μείνουν τα κομμάτια του* (ενν. *του ρουφιάνου*) *στη χώρα γύρου γύρου* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1614].

κομμενταρία η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και ο τ. *κουμανταρία* σε έγγρ. του 15. αι. (Βλ. Miklos.-Müller, Acta Γ' 292, 300).

κομμεντούρης ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και οι τ. *κομεντόρης, κουμενδούρης, κουμεντόρης* σε έγγρ. του 15. αι. (Βλ. Miklos.-Müller, Acta Γ' 288, 289, 292, 300, 318, 334).

***κομμερκεύω.**

Από το ουσ. *κομμέρκι(ο)ν* και την κατάλ. *-εύω*. Η λ. τον 9. αι. (Sophocl.). Λ. *κομμερκεύεσθαι* στο Meursius.

1) Εισπράττω βοήθεια για εκκλησιαστικούς σκοπούς: *ελθών* (ενν. *ο κάκιστ' απολούμενος ρακενδύτης*) *επί το κομμερκεύσαι την πανήγυριν* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 664, κριτ. υπ.). **2)** Ληστεύω· λεηλατώ: *τα καράβια αυτών* (ενν. *των Βενετίκων*) *εκομμέρκευον* (ενν. *οι αγγελώνυμοι κασίγνητοι*) αυτ. 712, κριτ. υπ.

κομμερκιάρης ο· στον τ. *κουμμερκιάρης* του τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 109.

κομπανία η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **Έκφρ.** *Κουπάνια Μπλάγκα* = η «Ναβαρραία Εταιρεία» (Compagnia Blanca): *Μηνί Μαρτίω ς', ινδικτιώνος α' ... εσέβησαν οι Αναβαρρέζοι εν Θήβαις επταπύλαις, λέγεται και Κουπάνια Μπλάγκα* Byz. Kleinchron A, 344[1].

κομπλίρω· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε έγγρ. (Μέρτζιου, Κρ. Χρ. 15-16β, 1961/62, 255).

κόμπος ο, (Ι)· στο σημασιολ. πρόσθ.: **7)** Ο κόμπος, το «καρύδι» του λαιμού: *Έβαλε* (ενν. *ο Αδάμ*) *το χέρι του εις τον λαιμόν του και έβγαλε το φαγί και την θέλησίν του ... και εκράτησε τον λαιμόν του και έσφιξέ τον, διά τούτο λέγουν ότι ο άνθρωπος και η γυναίκα έχουν εις τον λαιμόν κόμπον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 73ᵛ.

***κονδαρά, *κονδαρέα, *κονδαρεά** και ***κονδαριά** η, βλ. *κονταρέα.*

***κονδός,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *κοντός* (ΙΙ).

***Κονδούγεροι** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Κουτούγεροι.*

κονδύλι το, βλ. ά. Λεξ. *κονδύλιν.*

***κόνσολο** το, βλ. ά. Λεξ. *κόνσουλος.*

***κονταρά, *κονταρία** και **κονταριά** η, βλ. *κονταρέα.*

***κονταράκιν** το.

Από το ουσ. *κοντάρι* και την κατάλ. *-άκιν*. Τ. *κονταράκι* στο Βλάχ.

Μικρό κοντάρι: *Μπήξε το κονταράκιν σου στης φοινικέας την ρίζαν* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 50.

κονταράτος, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.:—Η λ. ως κύρ. όνομ.: *ο επίσκοπος ο Ρωμαίος, ο κυρ Ιωσήφ, ο κατά κόσμον Κονταράτος* Byz. Kleinchron. A' 662[4].

***κονταρόκρουσμα** το.

Από τα ουσ. *κοντάρι* και *κρούσμα.*

Ιππικός αγώνας με κοντάρια: *Πόσα κονταροκρούσματα θέλουσι τώρα γένει!* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 4410.

***κονταροξίφαρα** τα.

Από τα ουσ. *κοντάρια* και *ξιφάρια.*

Κοντάρια και ξίφη: *ο βασιλεύς κονταροξίφαρα κρατών εν ταις χερσίν αυτού* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 529, κριτ. υπ.).

***κονταροσκουταράτος,** επίθ.

Από τα ουσ. *κοντάρι, σκουτάρι* και την κατάλ. *-άτος.*

Που έχει κοντάρι και ασπίδα: *διά πόλεμον το παίδευεν* (ενν. *ο Μάρτιος το άλογο*) *ως καλός στρατιώτης, λουρικοζωσμένος ήτονε, κονταροσκουταράτος* Ημερολ. 75.

***κοντίτος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *κονδίτος.*

***κοντόν** το, βλ. ά. Λεξ. *κοντό.*

***κοντοντιέρος** ο, βλ. ά. Λεξ. *κοντοττιέρος.*

***κοντόπαλτος,** επίθ.

Από το επίθ. *κοντός* και το ουσ. *παλτό.*

Που φορά κοντό επανωφόρι: *κοντόχιτος, κοντόπαλτος, σφικτά διεζωσμένος* (ενν. *ο Σεπτέμβριος*) Ημερολ. 9.

κοντός, επίθ.· από το τυπολ. διάγρ. την παραπ.: Θησ. Πρόλ. [152]· στο σημασιολ. **2** πρόσθ.: έκφρ. *της κοντής* = σύντομα: *Λοιπόν γιατί το έργο μου καμπόσο 'ς μάκρος έναι* (παραλ. 2 στ.), *για να μη βαραίνεσαι ώστε να το τελειώσεις, να σ' αναφέρω της κοντής θέλω την ιστορίαν* Θησ. Πρόλ. [152].

***κοντούττο** το· *κουντούττο,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 104ʳ.

Το ιταλ. condotto.

Αγωγός (υγρού): *άλεθαν και μύλοι από εκείνο το κουντούττο οπού ήφερνε το νερόν* αυτ. φ. 117ᵛ.

***κοντοφασκιώνω.**

Από το *κοντο-* και το *φασκιώνω.*

Σπαργανώνω με κοντή φασκιά: *Χίλιες βολές σ' εβύζασα κι εκοντοφάσκιωσά σε* Πανώρ. Γ' 68.

***κοντοχίτωνος,** επίθ.· *κοντόχιτος.*

Από το επίθ. *κοντός* και το ουσ. *χιτών.*

Που φορά κοντό χιτώνα, πουκάμισο: *κοντόχιτος, κοντόπαλτος, σφικτά διεζωσμένος* (ενν. *ο Σεπτέμβριος*) Ημερολ. 9.

κοντράδα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Βαγιακ., ΕΜΑ 3, 1950, 163.

κοντραστάρω· στο τυπολ. στον τ. *κουντραστάρω* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 103ᵛ, 104ʳ.

***κοντριάζω,** (ΙΙ).

Από το ουσ. *κόντρα* (βλ. Pern., Ét. linguist. Γ' 431, Σωκ., Κυπρ. Β' 877, Πανάρετος, Κυπρ. Σπ. 14, 1950, 133, κ.α.· τ. *κούντρα* στο Κατάλ. Λάμπρ. 101[6]) και την κατάλ. *-ιάζω.* Η λ. στο Somav. και σήμ. στην Κύπρο (Βλ. Μενάρδ., Αθ. 6, 1894, 148 σημ. 1· τ. *κοντράζω* στο Λουκά, Γλωσσάρ. 229, λ. *κοντράζει* και Φαρμακίδη, Γλωσσάρ 17, λ. *κόντρα*).

(Προκ. για υποζύγιο) πληγώνομαι στη ράχη από το σαμάρι (Για τη σημασ. πβ. και Χατζ., Λαογρ. 11, 1933, 22, 12, 1952, 231, Πανάρετος, Κυπρ. Σπ. 19, 1955, 142): *κοντριασμένον το γαδούριν* Χρονογρ. (Λαμψ.) 244.

***κοντυλεά** η, βλ. ά. Λεξ. *κονδυλιά.*

***κοντύλι** το, βλ. ά. Λεξ. *κονδύλιν.*

κόξα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Κυνοσ. 597[15].

κοπανιά η· στο τυπολ. στον τ. *κοπανία* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 191ʳ.

κοπανίζω· στο σημασιολ., στη σημασ. **γ** πρόσθ. το παράθεμα: *όλοι να μ' ονειδίζουν 'ς τόσα καταφρονέματα, και να με κοπανίζουν* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [1538].

***κοπέλιν** και ***κοπέλιον** το, βλ. ά. Λεξ. *κοπέλι.*

κοπελούδα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 168ᵛ.

κοπή η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **4**) Σφαγή (Η σημασ. ήδη μτγν.· πβ. και ά. *κόπτω* σημασ. **3γ**): *επίστρεψε* (ενν. *ο βασιλεύς των Σοδόμων*) *από της κοπής του Χοδολλογομόρ* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 124ᵛ.

***κοπίρω,** βλ. ά. Λεξ. *κομπίρω.*

κοπολάτης ο· στο ετυμολ. πριν από «Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ.» πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 244 και ΛΑ 6, 1923, 492. Η λ. αντί *κωπηλάτης* στα Προδρ. IV 129q κριτ. υπ. (βλ. Μπουμπ., Αθ. 67, 1963/64, 130).

κοπρίζω· στο τυπολ. πρόσθ.: Χρον. βασιλέων 846.

***κοπροπαραγόμοστος,** επίθ.

Από το ουσ. *κόπρος* και το *παραγομώζω.*

Γεμάτος ακαθαρσίες: *την σύσκατον εκείνην* (ενν. *λαπάραν*), *την κοπροπαραγόμοστην* Προδρ. IV 252 (Μπουμπ., Αθ. 67, 1963/64, 131).

***κόπρος** το.

Το ουσ. *κόπρος* ο με αλλαγή γένους.

Κοπριά: *το κόπρος, ήγουν η κοπρία γίνεται από καβαλίνα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 316ᵛ.

κόπτω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **Ι Α' 16β**) απαλάσσω κάπ. από κ.: *όρισε τον σιρ Μπαλιάντε Σασιου και πράκτορα Κύπρου και έκοψε τους καλογέρους της μονής ονόματα ιη' από στρατείαν και καπνικόν* Νεκρολ. φ. 69ʳ.

***κόρακας** ο, βλ. ά. Λεξ. *κόραξ.*

κόραξ -ακας ο· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.:—Η λ. ως επών.: Δούκ. 173[2], 229[16].

***κοράσι** και ***κοράσο** το, βλ. ά. Λεξ. *κοράσιον.*

***κορασίδα** η, βλ. α'. Λεξ. ά. Λεξ. *κορασίς.*

***κορβερτήρι** το, βλ. ά. Λεξ. *κουβερτούρι.*

κόρδα η· να αγνοηθεί η σημασ. **2** και πρόσθ. το εκεί παράθεμα στη σημασ. **1β** με την προσθ.: (εδώ ως όργανο θανατικής εκτέλεσης).

κορδώνα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. στον τ. *χορδώνα* στο ποντιακό ιδίωμ. (Τζιτζιλής, Ελλην. 34, 1982/83, 475).

***Κορινθαίος** ο· *Κορινθιός.*

Από το τοπων. *Κόρινθος* και την κατάλ. *-αίος.* Ο τ. με συνίζ.

Κάτοικος της Κορίνθου, Κορίνθιος: *φουσσάτα εκλεκτά μουντάρμων και στρατιώτων πεζών, Σπαρτιατών, Κορινθιών* (έκδ. *Κορινθών·* διορθώσ.) *κι αξίων Λονταριώτων, εσύναξε* (ενν. *της Βενετιάς η αυθεντιά*) Κορων., Μπούας 25.

***Κορινθιός** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Κορινθαίος*.

κορίτσι(ν) το· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: *κ ο υ ρ ί τ σ ι,* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 168[r].

κορμίον το· στο σημασιολ. πριν από τη σημασ. **2** πρόσθ.: Έκφρ. *κορμί με κορμί* = σώμα προς σώμα· (προχ. για συμπλοκή): *αν θέλει* (εvv. ο *Δαρείος*) *να πολεμήσομε κορμί με κορμί ή δέκα και δέκα, ... ας έλθει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 215[r].

***κορνιακτούμαι,** βλ. ά. Λεξ. *κονιορτούμαι.*

***κορφή** η, βλ. ά. Λεξ *κορυφή.*

Κορφιάτης ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Ροδινός (Βαλ.) 194.

***κόρφος** ο, βλ., ά. Λεξ. *κόλπος,* (I).

Κορωναίος ο· στο τυπολ. στο λ. πρόσθ.: Χρον. Μορ. Η 1702 και στο σημασιολ. πρόσθ.: *οι Κορωναίοι, ιδόντας την καταδίκην οπού έπαθαν οι ... Μεθωναίοι, εφοβήθησαν* Χρον. σουλτ. 133[22].

κοσκινίζω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Πασπαλίζω κ. κοσκινίζοντας: *πιάνει* (εvv. *ο Δανιήλ*) *ένα κόσκινο γεμάτο στάχτη και αρχινάγει από το βήμα και έρχεται κοσκινίζοντας έως εις την πόρταν και κοσκινίζει όλην την εκκλησίαν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 219[r]. **3**) Κατατεμαχίζω· κατακερματίζω: *τίνες πονηροί δαίμονες εζήτησάν σε και έλαβον ίνα κοσκινίσωσί σε* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 763, κριτ. υπ.).

***κοσμαναγυρεύω,** βλ. *κοσμοαναγυρεύω.*

κοσμικός· στο τέλος του ά. πρόσθ.: *έχουν τον λογισμόν τους όλον διόλου προς τα κοσμικά* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 352[r].

***κοσμοαγαπημένος,** επίθ.

Από το ουσ. *κόσμος* και τη μτχ. παρκ. του *αγαπώ.*

Αυτός που τον αγαπά ο κόσμος, ο κοσμαγάπητος: *Αδέλφια μου κοσμόφιλα και κοσμοαγαπημένα* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253[r], στ. 15.

***κοσμόφιλος,** επίθ.

Από το ουσ. *κόσμος* και το επίθ. *φίλος.*

Αυτός που τον αγαπά ο κόσμος, ο κοσμαγάπητος: *Αδέλφια μου κοσμόφιλα και κοσμοαγαπημένα* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253[r], στ. 15.

κοσμώ· στο τυπολ. να αγνοηθεί η παραπ.: Ζήν. Πρόλ. 102.

***κουβάς** ο.

Το τουρκ. *kova.* Η λ. στο Somav. και σήμ.

Κάδος: *ανασυρτάρι: ή κουβά ή καρδάρι* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. δ' 11 σχόλ.

***κουβερτάριν** το, βλ. ά. Λεξ. *κουβερτούρι.*

***κουβουκλαρέα** η, βλ. ά. Λεξ. *κουβικουλαρία.*

***κουβουκλάρισσα** η, βλ. ά. Λεξ. *κουβικουλάρισσα.*

***κουβούκλι** και ***κουβούκλιν** το, βλ. ά. Λεξ. *κουβούκλιον.*

κούδα η· στο τυπολ. πρόσθ.: Byz. Kleinchron. Β' 622.

***κουδούνι** το, βλ. ά. Λεξ. *κωδώνιον.*

***κούδων** ο, βλ. ά. Λεξ. *κώδων.*

***κουεβερνιάζω,** βλ. ά. Λεξ. *κουβερνιάζω.*

κουζουλός, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Βλ. και Καραποτόσογλου, ΛΔ 14, 1982, 268.

***κουκκουφιάς** ο, βλ. ά. Λεξ. *κουκουβάς.*

***κουκκωτός,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *κοκκωτός.*

***κουκουβάγη** η, βλ. ά. Λεξ. *κουκουβάγια.*

***κουκουβάια** η, βλ. ά. Λεξ. *κουκουβάγια.*

***κουκουβαϊομύτης** και ***κουκουβαομύτης,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *κουκουβαγιομύτης.*

κουκουνάρα η· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: — Η λ. και ως τοπων.: Έκθ. χρον. 64[18].

***κουκουτσέλλα** η, βλ. ά. Λεξ. *κουκουζέλλα.*

***κουλλίκι** το, βλ. ά. Λεξ. *κολλίκιον.*

***κουλλούρι** και **κουλλούρι(ο)ν** το, βλ. ά. Λεξ. *κολλούριον.*

κουλλουριάζω· στο σημασιολ. πρόσθ.: **ΙΙ** (Μέσ.) συσπειρώνομαι: *τούτος* (εvv. *ο όφις*) *κουλλουριάζεται και φυλάγει το κεφάλι του* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 60[r].

Κουμάνος ο· στο τυπολ. (λ. *Κουμάνος*) αφαίρεσε την παραπ.: Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 648 και πρόσθ. πριν από τον τ. *Κομανός*: *Κ ό μ α ν ο ς,* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 38, 39, 123, 384, 405, 503, 617, 663, κ.α., κριτ. υπ.)· *Κ ο μ ά ν ο ς,* Χρον. Μορ. Ρ 1074, 1215· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: (ως μισθοφόρος των Τούρκων) *χρυσάφιν έχει* (εvv. *ο Τούρκος*) *αρίθμητον, ανθρώπους όσους θέλει, Φράγκους, Κουμάνους, Τζερκασούς* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 648.

***κουμάντα** η, βλ. ά. Λεξ. *κομάντα.*

***κουμανταρία** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κομμενταρία.*

***κουμενδούρης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κομμεντούρης.*

***κουμενταρία** η, βλ. ά. Λεξ. *κομμενταρία.*

***κουμεντόρης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κομμεντούρης.*

***κουμμερκιάρης** ο, βλ. ά. Λεξ. *κομμερκιάρης.*

***κουμμέρκι(ν), *κουμμέρκιον** το, βλ. ά. Λεξ. *κομμέρκι(ο)ν.*

***κουμμούνιον** το, βλ. ά. Λεξ. *κομμούνιον.*

***κουμού** το, βλ. ά. Λεξ. *κουμούν*.

***κουμουδεύω,** βλ. ά. Λεξ. *κωμωδεύω*.

***κουμουδιάζω,** βλ. ά. Λεξ. *κομοδιάζω*.

***κουμουδίτα** η, βλ. ά. Λεξ. *κομοδιτά*.

***κουμπανάτος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *κομπανάτος*.

***Κουμπάνια** η, βλ. ά. Λεξ. *κομπανία*.

***κουμπανία** η, βλ. ά. Λεξ. *κομπανία*.

***κουμπάνιος** ο, βλ. ά. Λεξ. *κομπάνιος*.

***κουμπάνος** ο, βλ. ά. Λεξ. *κομπάνιος*.

***κουναρώ,** Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 154r, 154v, 155r, 221r.
Από το ουσ. *κουνάρι* (Βλ. Δημητράκ.) < *κούνα*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).
Ανατρέφω: *ορίζει ... να της εύρουν μίαν μάμμη να το κουναρήσει* (ενν. *το παιδί*) αυτ. φ. 155r· *εκουνάρησέ τα* (ενν. *τα παιδία*) *έως όντου έγιναν μεγάλα* αυτ. φ. 143v.

***κουντετιάζω,** βλ. ά. Λεξ. *κοντεντιάζω*.

***κούντος** ο, βλ. ά. Λεξ. *κόντος* (Ι).

κούντουρος, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Βλ. Κριαρ., ΕΕΦΣΠΘ 9, 1965, 85-9· στο σημασιολ. μετά την παραπ. Δωρ. Μον. ΧΧ πρόσθ.: Χρον. Μορ. Ρ 1724 (όπου τ. *Κούνδουρος*· βλ. και κριτ. υπ.).

κούντουρος, επίθ.· στο τέλος του ετυμολ. πρόσθ.: Βλ. και Kahane, Zeitschr. f. röm. Philol. 122.

***κουντούττο** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κοντούττο*.

κούπα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. στην Τήλο· για τη σημασ. βλ. Παπαμανώλη, Παραδοσ. κόσμημα, σ. 41.

***κουπολατώ,** βλ. ά. Λεξ. *κωπηλατώ*.

***κουράτορας** ο, βλ. ά. Λεξ. *κουράτωρ*.

***κουρατορεύω.**
Από το ουσ. *κουράτωρ* και την κατάλ. *-εύω*.
Είμαι επίτροπος ανήλικων παιδιών: *Εάν ... φανεί χρέος και δεν φθάνουν τα πράγματα της κουρατορευομένης εκατόν φλουρία, αυτός, ο κουράτωρ, εξ οικείων αυτού πραγμάτων, τα δίδει* Νομοκριτ. 94.

***κουράτωρ** ο· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 94.

***κουρελλένος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *κοραλλένιος*.

***κούρεμα** το, βλ. ά. Λεξ. *κούρευμα*.

***κουρεύομαι.**
Η λ. σε σχόλια (L-S).
Κόβω τα μαλλιά μου: *κουρεύσου, ταπεινέ, και άγωμε εις μοναστήριν* Ημερολ. 80.

***κουρίτσι** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κορίτσι*.

Κουρουκιώτης ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Μαχ. 176[7]· στο σημασιολ. πρόσθ.: *οι ρηγάδες ... πέμπουν κάθα χρόνον β' κάτεργα και μηνίον τους Κουρουκιώτες* Μαχ. 100[25].

κουρούκλα η, (Ι)· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. πβ. Rohlfs, Et. Wört. 256, λ. *κονούκλα*.

κουρουνιάζω· στο ετυμολ. πριν από το «Η λ. στο Meursius ...» πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Τζιτζιλή, Ελλην. 34 (1982/3), 114.

***κουρπάτσι** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κιρμπάτσι*.

κουρσάρικος, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. *κουρσαρικός* και σε έγγρ. του 1201 (Miklos.-Müller, Acta Γ' 48).

κουρσάριος ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *κ ρ ο υ σ ά ρ ι ο ς*, Έκθ. χρον. 78[8].

***κουρταλίζω,** βλ. ά. Λεξ. *κροταλίζω*.

***κούρταλον** το, βλ. ά. Λεξ. *κρόταλον*.

κουρτέσης ο· στο ετυμολ. μετά το «η λ. στο Du Cange» πρόσθ.: η λ. και ως επών. (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 745, Κουρούση, ΕΕΒΣ 44, 1979/80, 460-2).

***κουσέρβα,** η, βλ. ά. Λεξ. *κονσέρβα*.

κουτάλα η· στη σημασ. **β** μετά το ερμήνευμα πρόσθ.: (Πβ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 223]).

κουτάλι το· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 397r.

***κουτέντος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *κοντέντος*.

***Κουτούγεροι** οι·
Ως οι *Κουδούγεροι* μνημονεύονται από το Χαλκοκονδύλη Β' 27[4-5]: «σύμπαντες οι ες την Σανδάλεω χώραν τελούντες». Πβ. πάντως και Mor., Byzantinot.[2] 171, λ. *Κουτρίγουροι*.
Ονομασία λαού ιλλυρικού: *Μέσα εις την Μπόσινα ήτονε και η αφεντία του αφεντός Στεφάνου Σάνταλου και κάμουσιν ρωμαίικα· τους οποίους τουσε κράζουνε Κουτουγέρους* Χρον. σουλτ. 64[34].

κουτρούλης, επίθ.· στο σημασιολ. αντί «Η λ. ως κύρ. όνομ.» διάβ.: «Η λ. ως παρων.» και πρόσθ.: Χρον. Μορ. Η 3470, καθώς και ως επών. σήμ. (Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 62). —Για τη λ. βλ. και Κουκ., Οινουντιακά 277.

κουτσός, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για την προέλ. της λ. βλ. και Αλεξ. Στ., Γλωσσικά μελετήματα σ. 81 (= Αμάλθ. 30, 1977, 81).

***κούφα** η, βλ. πιο κάτω, λ. *κόφα*.

κουφός, επίθ.· πιθ. να διαγρ. η σημασ. **2.** Πβ. και Ασσίζ. 33^{14-15}.

***κούφρινας** ο, βλ. ά. Λεξ. *κούπρινας.*

κόφα η· στο τυπολ. στη λ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 261r· στο ετυμολ. πρόσθ.: ο τ. *κούφα* και σε Ιερέα Κω γράμμα προς Θ. Ζυγομαλά (Turcogr. 266).

***κοφίνι** το, βλ. ά. Λεξ. *κοφίνιον.*

κοφίνιον το· στο τυπολ. στον τ. *κοφίνιν* πρόσθ. την παραπ.: Ημερολ. 137.

κοχλακίζω· στο σημασιολ. πρόσθ.: (Προκ. για την άβυσσο) *οι καταρράκτες τ' ουρανού σπούσι νερόν και χύνουν κι άβυσσος εκοχλάκισε και ομάδι καταντήνουν* Χούμνου, Κοσμογ. 468.

κόψις η· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 38r.

***κράρι** το, βλ. ά. Λεξ. *κριάριον.*

***κράση** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κράσις.*

κράσις η· στο τυπολ. πρόσθ.: *κ ρ ά σ η,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 37v, 40v· **στο σημασιολ. 2** πρόσθ.: *τέσσαρα στοιχεία και αι κράσες έναι σμιμένες ομού εις ένα κορμί* **Καρτάν.,** Π.Ν. Διαθ. φ. 41r.

***κρασοβλύτης** ο· *κ ρ α σ ο β ρ ύ τ η ς,* Κρασοπ. 88.

Από το ουσ. *κρασί(ον)* και το β' συνθετ. *-βλύτης* (< μτγν. *βλύζω*) αναλογ. με το ουσ. *μυροβλύτης.*

Που αναβλύζει κρασί: *Εκ των αγίων γαρ πολλοί λέγουνται μυροβλύται, εγώ γαρ χάριν ήθελα να γένω κρασοβλύτης* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 121.

***κρασοβρύτης** ο· βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κρασοβλύτης.*

κρατημός ο· στο τέλος του τυπολ. πρόσθ.: — Βλ. και *κρατισμός.*

κρατίζω· στο σημασιολ., στη σημασ. **II** (Μέσ.) πρόσθ. το παράθεμα: *Αυτός ως ήτον φρόνιμος, καλά γραμματισμένος, αλάθαστα κρατίζεται, πως είναι κερδεμένος* Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [130].

***κρατιστικός,** επίθ.

Από τον αόρ. του *κρατίζω* και την κατάλ. *-ικός.*

Διατηρητικός, που συγκρατεί: *κράζεται ενθύμησις κρατιστική, και τούτη ενθυμάται τα πράγματα τα απερασμένα και τα παρόντα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 35r.

?***κρατύνω** ή ***κραταίνω.**

Το αρχ. *κρατύνω.*

Κάνω (μέλος του σώματος) παράλυτο: *και αφού τον άφησεν ο άγγελος του ήλθεν εις την λάγκαν με ένα αστροπελέκι και εκράτυνέ του το λαγγόνι και εκούτσαινεν αποτότες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 144v.

κρατώ· στο σημασιολ., στη σημασ. **I A' 31 β,** στο παράθεμα από Φαλιέρ., **Ιστ.**[2] 109 μετά το «αυτών» πρόσθ.: (έκδ. αυτόν· διορθώσ.).

κρατώ· στο σημασιολ. πρόσθ. τη φρ. *κρατώ μερίδι κάποιου* = είμαι με το μέρος κάπ.: *Διού υπάγει μου κριτής να 'μαι εδώ που στέκω, ουχί μερίδι να κρατώ τινός απέ τους δύο* Θησ. Ζ' [13⁶].

κρεβάτιον το· στο σημασιολ. στον τ. *κραβάτιν* πρόσθ. την παραπ.: Ημερολ. 15.

κρείττων, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2)** Γενναιότερος, δυνατότερος: *έτρωσεν τον αριστέα, τον κρειττότερον της Τροίας* Ερμον. Λ 42. **3)** Που έχει τη μεγαλύτερη εξουσία, ισχυρότερος: *ουδέ είς εκ των αρχόντων* (παραλ. 1 στ.) *δύναται ποσώς απλώσαι τας ιδίας του τας χείρας εις τον μάντιν του κυρίου* (παραλ. 1 στ.), *ουδ' ο βασιλεύς ατός του ο κρειττότερος των όλων* Ερμον. Η 298.

κρεμώ· στο σημασιολ. **I A'** πρόσθ.: **3)** (Προκ. για χέρια) κρατώ κατεβασμένα: *όσο εκράτιεν* (ενν. *ο Μωυσής*) *τας χείρας του εις τον ουρανόν, ο Ιωσιέ ενίκα τους εχθρούς και όταν εκρέμνα πάλιν τας χείρας του, έχανε ο Ιωσιέ* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 174r.

***κρεντήρι** το, βλ. ά. Λεξ. *κρωντήρι.*

κρεουργώ· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 246.

***κριθαρένιος,** επίθ.

Παρασκευασμένος από κριθάρι: *ψωμία κριθαρένια* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. ς' 9.

***κριθ(θ)άρι(ν)** το, βλ. ά. Λεξ. *κριθάριον.*

***κρίθινος,** επίθ.

Το μτγν. επίθ. *κρίθινος.* Η λ. και σήμ.

Κριθαρένιος: *ψωμία κρίθινα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 260v.

***κρίση,** η, βλ. ά. Λεξ. *κρίσις.*

κροκόδειλος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: *σ κ ο ρ κ ό ν δ ε ι λ ο ς,* Διήγ. Αλ. G 290⁶· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τον τ. *σκορκόνδειλος* βλ. Μητσάκη, B-NJ 20, 1970, 253· πβ. και τ. *σκορκόδειλος,* που απ. ιδιωμ. (Meyer, NS II 100, Παντελίδης, B-NJ 6, 1927-28 ⟨1928⟩, 417)· στο σημασιολ. πρόσθ.:—Η λ. ως κύρ. όνομ.: *Ταύτα γαρ ιδόντος του Κροκοντίλου, ή μάλλον Κροκοδείλου ειπείν οικειότερον, προσεκύνησε και αυτός τον αμιράν* Σφρ., Χρον. μ. 120^{24} (Πβ. Ψευδο-Σφρ. 546³).

κρυότης η· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 37r.

κρωντήρι το· σημασιολ. μετά το «πήλινο» πρόσθ.: ή μετάλλινο ... (βλ. Μπακιρτζής, Βυζ. τσουκαλολάγηνα 247).

κτίζω· στο σημασιολ., στη σημασ. **3α** πρόσθ. το παράθεμα: *τα πάθη τα καημένα, τα οποία για μένα εκτίστησα* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253v, στ. 2.

***Κυδωνιάτης** ο· *Κυδωνιάτες,* Διακρούσ. 70^{87}, εσφαλμ. αντί *Κυδωνίτες·* διορθώσ. κατά κριτ. υπ.· *Κυδωνιάτ',* αυτ. 84^{15}, εσφαλμ. αντί *Κυδωνίται·* διορθώσ. κατά κριτ. υπ.—Βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Κυδωνίτης.*

***Κυδωνίτης** ο, Διακρούσ. 84^{15}.

Από το τοπων. *Κυδωνία* και την κατάλ. *-ίτης.*

Κάτοικος περιοχής της Κρήτης: *Κλάψτε* (έκδ. *κλαύσατε*) *πάντες, αδελφοί μου, εις την παραπόνεσή μου τους καημένους Κυδωνίτες* (έκδ. *Κυδωνιάτες*· διορθώσ. κατά κριτ. υπ.) *'ς τόσα βάσανα και πρίκες* αυτ. 70^{87}· *ώσπερ το πρώην έκαμαν αυτοί Μακεδονίται, ούτως φανείτε και εσείς τώρα οι Κυδωνίται* αυτ. 84^{18}.

***Κυθριώτης** ο.

Από το τοπων. *Κυθρέα* και την κατάλ. *-ιώτης*.

Ο κάτοικος της Κυθρέας: Μαχ. 634^{27}.

κυθροκαντήλα η· στο σημασιολ. στην παρένθεση πρόσθ.: Μπακιρτζής, Βυζ. τσουκαλολάγηνα 63, 186).

κυλίω· στο τυπολ. στη μτχ. παρκ. *κυλισμένος* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 297^{v}.

***κυνηγήσιον** το, βλ. *κυνηγέσιον*.

κυνηγός ο· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: Δούκ. 345^{5}, 349^{17}.

***Κυπρίτης** ο.

Από το τοπων. *Κύπρος* και την κατάλ. *-ίτης*.

Κύπριος: *ήρτασαν εις τα σπίτιά τους και ηύραν τα χαλασμένα ... από τα κούρση τους Σαρακηνούς και κατά πάντα από τους Κυπρίτας και από πάσα λογήν ανθρώπους* Byz. Kleinchron. Α' 210^{8}.

κυριότης -τητα η· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 152^{v}, 213^{r}, 363^{r}.

κυρίτσης ο· στο ετυμολ. διόρθ. το k i r i ç ç i σε k i r i ş ç i.

κύρκας ο· Για την ετυμολ. βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 140 σχόλ. στ. 1549].

***κώδικας** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κώδιξ*.

κώδιξ ο· στο τυπολ. πριν από τον τ. *κώνδιξ* πρόσθ.: *κ ώ δ ι κ α ς*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 249^{v}· ο τ. *κώνδιξ* να τροποποιηθεί ως εξής: *κ ώ ν δ ι ξ ή κ ώ ν δ ι κ α ς*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 180^{v}, 249^{v} δις, 250^{v}, 251^{v} δις, 252^{r} δις, Αρσ., Κόπ. διατρ. [392]· επίσης στο σημασιολ. πρόσθ.: **3**) (Γενικά) χοντρό βιβλίο: *ηβλέπει* (ενν. *ο Αναστάσιος ο Δυρραχηνός*) *εις τον ύπνον του έναν άνθρωπον και εκράτιεν έναν κώνδικα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 311^{r}.

κώλος ο· για τις σημασ. της λ. βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 138, σχόλ. στ. 1520].

κωμοδρόμος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Νεκρολ. φ. 4^{r}, 13^{v}, 173^{v}, 175^{r}.

***κώνδιξ** ή **κώνδικας** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *κώδιξ*.

***Κωνσταντινουπολίτης** ο, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 514, κριτ. υπ.).

Από το τοπων. *Κωνσταντινούπολις* και την κατάλ. *-ίτης*.

Ο κάτοικος της Κωνσταντινούπολης: *ούτως γαρ κάθηνται οι Κωνσταντινουπολίται και απεκδέχονταί με* αυτ. 414, κριτ. υπ.

***λαβούτος** ο· βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *λαγούτος*.

λαβωματέα η· πρόσθ. τον τ. *λαβωματία*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ 378^{v}.

λαβώνω. Ο Χατζ. (επιστ. 14.4.1985) ετυμολογεί από αόρ. *ελάβωσαν* (= έπιασαν) της Π. Διαθ., Κριταί Α' 6: «*και κατέδραμον οπίσω αυτού και ελάβωσαν αυτόν και απέκοψαν τα άκρα των χειρών αυτού*».

λαβώνω· στο ετυμολ. μετά το «(Σακ., Κυπρ. Β' 627)» πρόσθ.: καθώς και μτχ. *λαωμένος* (Ανδρ., Ελλην. 32, 1980, 22).

***λαγγόνι** το.

Από το αρχ. ουσ. *λάγγων* ή *λαγών* (Ανδρ., Λεξ.) και την κατάλ. *-ι*. Η λ. και σήμ.

Το μέρος του σώματος ανάμεσα στη μέση και τις πλευρές: *και αφού τον άφησεν ο άγγελος του ήλθεν εις την λάγκαν με ένα αστροπελέκι και εκράτυνέ του το λαγγόνι και εκούτσαινεν αποτότες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 144^{v}.

***Λαγγούβαρδος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Λογγοβάρδος*.

λαγήνα η· στο σημασιολ. μετά το ερμήνευμα πρόσθ.: (Βλ. και Μπακιρτζής, Βυζ. τσουκαλολάγηνα 131).

λαγήνιν το· στο σημασιολ. μετά το ερμήνευμα **1** πρόσθ.: (Βλ. και Μπακιρτζής Βυζ. τσουκαλολάγηνα 129-137, 194).

***λάγκα** η.

Το ιταλ. lanca (Devoto, Diz. etim.). Μάλλον άσχ. με το ιταλ. l'anca.

Λαγκάδι: *αφού τον άφησεν ο άγγελος, του ήλθεν εις την λάγκαν με ένα αστροπελέκι και εκράτυνέ του το λαγγόνι και εκούτσαινεν* (ενν. *ο Ιακώβ*) *αποτότες* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 144^{v}.

λαγκάδι το· στο ετυμολ. πρόσθ. σε όσα λέγονται για προέλευση από το ουσ. *λακκάδι* και ότι σε έγγρ. του 1618 και του 1700 απαντούν τ. *λακάδι* και *γλακάδι* (Σκοπετέα, ΕΑΙΕΔ 3, 1950, 73, 80).

λαγκάς η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Τ. *λακκάς* σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. 97^{14}, $108^{208,248,256,333}$, κ.α.).

***λαγούτος** ο· *λ α β ο ύ τ ο ς*.

Από το ουσ. *λαγούτο* με αλλαγή γένους.

Έγχορδο μουσικό όργανο: *κιθάρα, η λύρα και ο λαβούτος* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ.

λαγωός ο· στο τυπολ. στον τ. *λαός* πρόσθ. την παραπ.: Ευγέν. 262.

***λαγωός-λαγός, II**· *λαγών*, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1911, εσφαλμ. γρ. αντί *αγνών*· διορθώσ. κατά το κριτ. υπ. (Βλ. και Βογιατζ., Επετ. Παρνασσ. 12, 1916, 245-6, καθώς και στις Προσθ. αυτές, λ. *αγνά*).

Λαζοί οι· στο τυπολ. πρόσθ.: Δούκ. 163^{31}.

λαθεύω· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *αλαθεύω*, Πεντ. Λευιτ. V 18.

***Λαϊνοί** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αλανός*.

***Λακεδαιμόνιος** ο.

Το αρχ. εθν. *Λακεδαιμόνιος* (L-S, λ. *Λακεδαίμων*). Η λ. και σήμ.

Κάτοικος της Λακωνίας: *παίδες των Θρακών και Μακεδόνων πάντων* (παραλ. 1 στ.), *Θηβαίων, Κορινθίων τε και Λακεδαιμονίων* Βίος Αλ. 1129.

Λακεδαιμονίτης ο· στο τυπολ. πρόσθ.: *Λ α κ ο δ α ι μ ο ν ί τ η ς*, Χρον. Μορ. Η 2061· στο ετυμολ. πρόσθ.: Ο τ. πιθ. από παρετυμολογική επίδρ. του ουσ. *λάκκος* (Βλ. Schmitt [Χρον. Μορ. σ. 636]).

***Λακεδαίμων** ο.

Το αρχ. επίθ. *Λακεδαίμων* ως εθν.

Κάτοικος της Λακωνίας: *εν τη βασιλεία γουν του ρηθέντος Ιωάννου ... εάλω ... Πελοπόννησος πάσα πλην Λακεδαιμόνων και Μονεμβασίας* Δούκ. 35[17].

***λακινάριν** το· *α λ ο κ ι ν ά ρ ι ν*.

Από το ουσ. *λακινία* και την κατάλ. *-άρι*. Τ. *λατσινάριν* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 274, λ. *λατζηνάριν*· βλ. και Χατζηψάλτη, Κυπρ. Σπ. 46, 1982, 86-7).

Επιβήτορας ίππος (Για τη σημασ. βλ. και Χατζηψάλτη, ό.π.): *έδωκεν* (ενν. *ο Γεώργιος αναγνώστης Θεοδώρου*) *εις το μοναστήριν ... ένα φοράδιν ... και έν αλοκινάριν μαυροχιλίδονον ετών ε' δίκοκκον* Νεκρολ. φ. 270[v].

***λακκάς** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *λαγκάς*.

***Λακοδαιμονίτης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Λακεδαιμονίτης*.

***λάλα** η, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 162[r].

'Αγν. ετυμ.

'Εριξεν (ενν. *ο άνεμος*) *όλην την ακρίδα και την λάλαν εις την θάλασσαν* αυτ. φ. 162[r].

λαλάς ο· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 72, 109· στο σημασιολ. πρόσθ. το παράθεμα: *Προκουράτωρ λέγεται εκείνος οπού λέγομεν ημείς παιδαγωγόν και βογίλον, οι δέ Τούρκοι τον λέγουν λαλάν* Νομοκριτ. 77.

λαμβάνω· στο τυπολ., στον τ. *λαβάνω* πρόσθ. την παραπ.: Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 253[v], στ. 4.

***Λαμπάρδος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Λουμπάρδος*.

λαμπρίζω· στο τυπολ. πρόσθ. τ.: μτχ. *λ α μ π ρ ι σ μ έ ν ο ς*, Ευγέν. 70.

***λαμπροειμονία** η.

Από το επίθ. *λαμπροείμων*, που απ. στη Σούδα, και την κατάλ. *-ία*.

Λαμπροφορία: *λαμπροειμονίας και λαμπροφορίας* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 73, κριτ. υπ.).

λανθάνω· στο τυπολ. πρόσθ.: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1480 και Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 10[9-10]· επίσης πρόσθ. τ. υποτ. αορ. *λαθασθώ*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 350[r].

λανθάνω· στο σημασιολ. **II 3α** στο β' παράθεμα αντί *λανθάνεται* διάβ. *λαθάνεται*.

λαός ο, Ι· στο τυπολ. στον τ. *λαγός* πρόσθ.: Νεκρολ. φ. 10[v].

***Λαπηθιώτης** ο.

Από το τοπων. *Λάπηθος* και την κατάλ. *-ιώτης*.

Ο κάτοικος της Λαπήθου: *Πολλύν καιρόν για τ' άλογα κάμνει τους Κερυνιώτες, 'γγαρεύγει κι άλλα άλογα από τους Λαπηθιώτες* Ι στ. Μακαρ. Μάρκο 212.

***Λαρανδινός** ο.

Από το τοπων. *Λάρανδα* και την κατάλ. *-ινός*.

Ο κάτοικος των Λαράνδων: *Μουράτ δέ ... εν τη των Λαρανδών έρχεται πόλει κάκεί πάνδεινα κακά εργασάμενος τοις Λαρανδινοίς* Δούκ. 275[7].

λαρνάκι το· πρόσθ. στο τυπολ. την παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 316[v].

λεβέντης ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για την ετυμ. βλ. και Vryonis, Balkan Studies 24, 1983, 240-241· στο σημασιολ. μετά το «Ξέν. στοιχ. 136» πρόσθ.: Για την εξέλιξη της σημασ. βλ. όμως και Vryonis, ό.π.

λεβέτιν το· στο σημασιολ. διόρθ. το «Προδρ. III 101 χφ C» σε χφ 5A.

λεγατάριος ο· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 99.

λεγατεύω· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 106.

λεγάτον το· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Νομοκριτ. 89.

***λεγεών(ας)** ο· Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 266[v].

Το μτγν. ουσ. *λεγεών* (η) με αλλαγή γένους.

Λεγεώνα: *βλέπουσι τον δαιμονισμένον όπου είχε τον λεγεώνα και εκάθετον εντυμένος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Μάρκ. ε' 15.

λέγω (Ι)· στο τυπολ. πρόσθ. στο γ' πληθ. *λέσι* την παραπ.: Ριμ. Απολλών. (Βεν.) [1821]· στο σημασιολ. πρόσθ.: **Φρ. 25**) *Υπάγω λέγοντας, (υ)παγαίνω λέγοντας* = συνεχίζω, συνεχίζω να λέω [πβ. το σημερ. *«πάει λέ(γ)οντας»*]: *Ημείς ηφέραμεν τον Ιησούν οποίος υπάγει λέγοντας ότι έναι Υιός του Θεού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 267[v]· *Υπαγαίνοντας έτσι λέγοντας την ιστορίαν του Κάιν και την γενεαλογίαν του ... θέλετε μάθει το παν* αυτ. φ. 85[v]· *Παγαίνοντας λέγοντας την υπόθεσιν τουτουνών των δύο παιδίων του Ισαάκ, ο Αβραάμ είχεν τότες διακοσίους χρόνους απεθαμένος* αυτ. φ. 136[r].

λειτουργία η· από τη σημασ. **β** διάγρ. το παράθεμα: Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XI 116-7 και πρόσθ. τη σημασ.: γ) το προσφερόμενο από τους πιστούς για να γίνει η θεία κοινωνία, «πρόσφορο»: *εάν τις προσφέρη την λειτουργίαν του εις την εκκλησίαν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 341[v]· *την εκκλησίαν μη αμελήσωμεν, αλλά προσφέρωμεν τα δώρα ημών μετά καλής προθυμίας· έλαιον και κηρία και λειτουργίαν την κατά δύναμιν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XI 116-7.

λείψις -ψη η· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) (Προκ. για τον ήλιο) έκλειψη: *του ηλίου λείψις γενήσεται* Σεισμολ. (Oikonomu) 20.

λεκανομαντεία η· στο τυπολ. πρόσθ.: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 441, κριτ. υπ.).

λέντιον το· πρόσθ. στο σημασιολ. το παράθεμα: *ασηκώνεται (ενν. ο Ιησούς) από τον δείπνον και βάνει τα ρούχα του και παίρνει λέντιον, ήγουν μίαν εμπόλια και ζώνεταί την* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 264^{r}.

*'**Λεξανδρινός** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Αλεξανδρινός*.

***λεοκόρνο** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *λεόκουρνον*.

λεόκουρνον το· στο τυπολ. πρόσθ.: *λ ε ο κ ό ρ ν ο*, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 61^{r}.

***λεονταράκι** το.

Από το ουσ. *λεοντάρι* και την κατάλ. *-άκι*. Η λ. και σήμ.

Μικρό λιοντάρι: *οι διδάσκαλοι έλεγαν και υπόπτευαν ότι διά το αρνί θέλει γεννηθεί μίαν παρθένον, ένας ταπεινός σιγαλός ωσάν αρνάκι και διά το λεονταράκι εσημείωνε ότι τούτο το αρνί θέλει αναστήσει λεοντάρι* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 235^{r}.

λεονταρόπουλον το· πρόσθ. στο λ. την παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 235^{r}· στο σημασιολ. διόρθ. το *λονταρόπουλα* σε *λιονταρόπουλα*.

λέοντας ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Διήγ. Αλ. V 71 (πληθ. *λεοντάδες*).

***λεπρώνομαι,** Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 207^{v} δις.

Το μτγν. *λεπρόομαι*.

Γίνομαι λεπρός: *διά να μην ηκούσει τους ιερείς, αμή να θέλει να σεβεί εις την εκκλησίαν να θυμιάσει ελεπρώθη* αυτ. 207^{v}.

λεπτουργός ο· πρόσθ. στο λ. την παραπ.: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ιγ' 55.

λερώνω· πρόσθ. στο σημασιολ. το παράθεμα: *εκείνος οπού λερώνει ας λερωθεί ακόμη* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Αποκάλ. Ιω. κβ' 11.

***Λέσβιος** ο, Δούκ. 147^{26}, 403^{5}, $417^{1,2}$, 421^{16}.

Το αρχ. εθν. *Λέσβιος* (L-S, λ. *Λέσβος*). Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Λέσβου: αυτ. 145^{31}.

***λεττιέρα** η, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 246^{v}.

Το ιταλ. lettiera.

Φορείο πολυτελές· αχυρένιο κρεβάτι για το στάβλο· *ταυρίζουν το ξύλον και μακραίνει όσον ηθέλησεν ο Ιωσήφ, οπού του έκανε χρεία και έτσι ετελείωσε την λεττιέραν* αυτ. 246^{v}.

***λευίτης** ο.

Το μτγν. ουσ. *Λευίτης*. Η λ. και σήμ.

Ιερέας· (εδώ) αρχιερέας: *εις το άλλο να στέκουν οι ιερείς και εις το τρίτον να στέκουν οι λευίται, οπού ήσαν αρχιερείς* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 200^{v}.

***Λευκουσιάτης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Λευκωσιάτης*.

***Λευκωσιάτης** ο, Μαχ. 416^{18}, 424^{6}· *Λ ε υ κ ο υ σ ι ά τ η ς*, Μαχ. 550^{29}· *Λ ε υ κ ω χ ι ά τ η ς*, Μαχ. $416^{19,33}$, 420^{18}.

Από το τοπων. *Λευκωσία* και την κατάλ. *-ιάτης*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Λευκωσίας: *επήγαν οι τοπικοί και εκουρσεύσαν τα σπιτία τους Γενουβήσους τους άσπρους και τους Λευκωσιάτες* αυτ. 420^{34}.

***Λευκωσίτης** ο.

Από το τοπων. *Λευκωσία* και την κατάλ. *-ίτης*.

Ο κάτοικος της Λευκωσίας: *οι Λευκωσίτες επήραν δυναστικώς τα ανοικτάρια της πόρτας του Αγίου Ανδρέου* Μαχ. 416^{10}.

***Λευκωχιάτης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Λευκωσιάτης*.

*'**λέφηδες** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ελέφας*.

λέφι το· στο ετυμολ. πρόσθ.: τ. *αλάφι* ιδιωμ. (ΙΛ, λ. *αλάφι* Ι). Βλ. και Georgiadis, Türk. Lehnw. 95.

***Λεφίτες** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Ελαφίτες*.

Λέχος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Κορων., Μπούας 151, Παλαμήδ., Βοηβ. 10, 654, 771, 787, 805 κ.α., Σταυριν. 807, 811, 1013, Ιστ. Βλαχ. 556, 660.

λεχώνα η· πρόσθ. στο τυπολ. την παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 231^{v}.

***λημόσυνον** το, βλ. *μνημόσυνο(ν)*.

ληστταρχείον το· πρόσθ. στο σημασιολ. τη σημασ.: **2)** Συρροή ληστειών: *όλη του η ζωή (ενν. του ληστή) ήτονε εις ληστταρχείο και εις φόνους* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 382^{r}.

ληστταρχεύω· πρόσθ. στο τυπολ. την παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 147^{v}.

*'**λητάρι(ν)** το, βλ. ά. Λεξ. *ειλητάριον*.

'**λητεύγω,** βλ. Προσθ. 9. τόμ., λ. *ειλητεύω*.

***λιβαδιώτικος** ?, Προδρομ. ΙΙ χφ Η 19e.

λίβας ο· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2)** Νότος (ως σημείο του ορίζοντα): *κοίταξε και προς βορράν και προς λίβαν και κατά ανατολάς* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 123^{v}.

Λίβυος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 310^{v}.

***λιγαίνω,** βλ. ά. Λεξ. *ολιγαίνω*.

***Λιγουρίτης** ο.

Από το τοπων. *Λιγουρία* και την κατάλ. *-ίτης*.

(Εδώ το εθν. ως επίθ.): *τούτων γινομένων ... νήες τρεις Λιγουρίται ... επιτήδειον τον πλουν προς ημάς εποιούντο* Σφρ., Χρον. μ. 392^{5}.

***λιγούτσικος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *ολιγούτσικος*.

***λιγοχάριτος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *ολιγοχάριτος.*

***λιγόχρονος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *ολιγόχρονος.*

***λιγοψυχώ,** βλ. ά. Λεξ. *ολιγοψυχώ.*

λίζιος, επίθ. και ουσ.· στο ετυμ. πρόσθ.: Η λ. και σε έγγρ. του 12. αι. (Miklos.-Müller, Acta Γ' 1, 38, 42).

λιθαρόπουλο(ν) το· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 110ʳ.

λικμίζω· στο τυπολ. πρόσθ. τ. λ ι χ ν ί ζ ω και στο σημασιολ. το παράθ.: *όποιος πέσει απάνου εις αυτήν την πέτραν θέλει συντριφθεί· εις όποιον πέσει, θέλει τον λιχνίσει* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. κ' 18.

λίμα η· πρόσθ. στο τυπολ. την παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 122ʳ και στο σημασιολ. το παράθεμα: *έδωσέ του ψωμί και έφαγεν, οπού ήτονε λίμα, και ευλόγησέ την* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 207ᵛ.

λιμεών(ας) ο· να αγνοηθεί το ψευδο-άρθρο του Λεξ.—Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *λιμνιών(ας).*

λιμνιών(ας) ο· από το τυπολ. διάγρ. τα εξής: «Θησ. (Foll.) I 13, 51 (έκδ. *λιμεώνας* κατά εσφαλμ. γρ. του χφ πιθ. από αρχαϊστική τάση του γραφέα)»· επίσης πρόσθ.: λ ι μ ε ώ ν α ς, Θησ. (Foll.) I 13, 51, Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 50ʳ, 313ʳ, 327ᵛ. — Βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *λιμεών(ας).*

λιμπά τα· πρόσθ. στο σημασιολ. το παράθεμα: *του εβγαίνει τόσο αίμα από την μύτην και από κάτω, ότι έπεσαν και τα λιμπά του* (ενν. *του Αλεξάνδρου*) Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 320ᵛ.

λινόκοκκος ο· Για τη λ. βλ. και Spadaro, (Rivista storica Calabrese, n.s. 3, 1982, αρ. 1-2, σελ. 375.

λινόξυλο το· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ριμ. Απολλων. (Βεν.) [522].

***λιχνίζω,** βλ. ά. Λεξ. *λικμίζω.*

λογαριασμός ο· στο τυπολ. πρόσθ. τις παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 40ᵛ, 320ᵛ και στο σημασιολ. (σημασ. **2**) το παράθεμα: *ηύρηκεν* (ενν. *ο Ιουβάλ*) *και την αστρολογίαν και την ιωμετρίαν, ήγουν τον λογαριασμόν, ήτοι άμπακον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 86ʳ.

Λογγοβάρδος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Λ α γ γ ο ύ β α ρ δ ο ς, Μαχ. 20⁵, 40²².

λογή η· πρόσθ. στη σημασ. **1** τα παραθέματα: *μιας λογής και τον Ιάκωβον και τον Ιωάννην* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ε' 10· *αυτό το ξύλον ήτονε από τρεις λογές* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 195ᵛ.

***λογιστικόν** το.

Το αρχ. ουσ. *λογιστικόν* (L-S, λ. *λογιστικός*).

Η ικανότητα να συλλογίζεται κανείς: *δευτέρα δύναμις είναι κατοικημένη εις την μέσην της κεφαλής και κράζεται ακοή, ήγουν λογιστικόν, η οποία συλλογίζεται ατή της, διότι συσταίνει τα πράγματα εις τον εαυτόν της και κάνει και εγνωρίζονται με λογαριασμόν και με έργον* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 35ʳ.

***λογίστρια** ?, Ταμυρλ. 18.

λόγος ο, (I)· στο σημασιολ. πρόσθ.: **29**) Δικαιολογία: *Αν αυτός ο Θεός δεν του το ήθελεν ειπεί* (ενν. *τον Αδάμ*), *ήθελες έχει λόγον να μου ειπείς ότι εκείνο όπου έδωσεν ο Θεός εξανάκαμέ το* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 58ʳ.

λόγος ο, (II)· μετά το: *δέκ' αλλάγια* αντί «διορθώσ.» διάβ.: διόρθ. Ξανθ., Β-NJ 2, 1921, 203.

***Λοπαδιώτης** ο· Λ ο υ π α δ ι ώ τ η ς.

Από το τοπων. *Λοπάδιον* και την κατάλ. *-ιώτης*. Η λ. ως επών. (Trapp, Prosop. Lex.).

Ο κάτοικος του Λοπαδίου: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 363, κριτ. υπ.).

***λουλός,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *λωλός.*

***λουμπάρδα** η, βλ. ά. Λεξ. *λομπάρδα.*

λουμπαρδιά η· στο τέλος του τυπολ. να διορθωθεί το παραπ. σε: ά. *μπομπαρδέα.*

Λουμπάρδος ο· στο τυπολ. μετά το λ. πρόσθ.: Χρον. Μορ. Η 851, 986, 1059, 1067, 1070, 6986, 7073, 7144, Μαχ. 358²³, 368²⁷, 548¹⁴⁻⁵· Λ α μ π ά ρ δ ο ς, Χρον. Μορ. Ρ 1059· Λ ο υ π ά ρ δ ο ς, Χρον. Μορ. Ρ 6986.

***Λουπαδιώτης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Λοπαδιώτης.*

***Λουπάρδος** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Λουμπάρδος.*

***λούρο** το, βλ. ά. Λεξ. *λώρον.*

***λούτσα** η.

Για την ετυμ. της λ. βλ. Meyer, NS II, 68, Vasmer, Slaven in Griechenland 117, Παπαχρίστου, Νεοελληνικά ετυμολογικά, Βυζαντ. 8, 1976, 325-26, καθώς και Καραποτόσογλου, ΑΠ 37, 1982, 220 και Ανδρ., Λεξ. στη λ.

Τέλμα: *μέσα εις μίαν λούτσα, ήγουν εις έναν τόπον όπου εμαζώνοτον το νερό της βροχής* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 278ᵛ.

***λουφές** ο, βλ. Προσθ. Θ' τόμ., λ. *αλοφάς.*

λυγίζω· πρόσθ. την πιθ. κατά Αλεξ. Στ. σημασ. «σείω» (Βλ. Αλεξίου Στ. [Αρμούρ. σ. 179 σχόλ. στ. 13]).

***'λύνθιο** το, βλ. ά. Λεξ. *ολύνθιο.*

λυπητικά, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 233.

***λυσεντερικός,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *δυσεντερικός.*

***λυσιντερία** η, βλ. ά. Λεξ. *δυσεντερία.*

***λυσοντερία** η, βλ. ά. Λεξ. *δυσεντερία.*

***λυχνοστάτης** ο, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ματθ. ε' 15.

Από το ουσ. *λύχνος* και το *-στάτης* (Για το β' συνθετ. και τη λ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *-στάτης*). Η λ. στο Somav. και σήμ.

Ο στύλος που κρεμούν το λυχνάρι: *βάνει* (ενν. *τον λύχνον*) *εις τον λυχνοστάτην* αυτ. Λουκ. ια 33.

λωρικώνομαι· πρόσθ. στον τ. *λουρικώνομαι* την παραπ.: Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 72, 140.

***λωρός,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *λορός*.

μαγαζί το· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. 149^{v}.

μαγαρίζω· στο τυπολ. πρόσθ.: *μ ε γ α ρ ί ζ ω,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 263^{r}.

μαγαρικόν το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. Μπακιρτζή, Βυζαντ. τσουκαλολάγηνα 225, 229 και 263.

μαγαρίτης ο· στο ετυμολ. αντί *μαγαρίτω* γρ.: *μαγαρίζω*.

***μαγγανέλλα** η, βλ. και *μεγγανέλλα*.

μάγγανο(ν) το· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: Μαχ. 682^{26}, Βουστρ. 417.

***μαγδαΐτης**· *μαγδαΐτην*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1462, διόρθ. Καλονάρος και Trapp σε *βαγδαΐτην*, ενώ ο Αλεξ. Στ. πρότ. (με δισταγμό) *μπαγδαΐτην* (Βλ. Αλεξίου Στ. [Διγ. σ. 135-6]). — Βλ. και ά. *βαγδάτιν*.

μάγειρας ο· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 185^{v}.

μαγείρισσα η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ., αλλά και το πράγμα βλ. και Μπακιρτζή, Βυζ. τσουκαλολάγηνα, σ. 46, 58.

***μάγι,** επίρρ., βλ. ά. Λεξ. *όρα-μάγι*.

***μαγινία** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *μαγνιά*.

μαγκλάβι(ο)ν το· στο τυπολ. πρόσθ.: *μ α γ λ ά β ι (ο) ν,* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 145^{31}· στο σημασιολ. πρόσθ.: **'Εκφρ.** *ο επί του μαγ(κ)λαβίου* = κατώτερος αξιωματούχος· ο επόπτης των μαγκλαβιτών (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 55): *ο γέρων εκέλευσεν τον υιόν αυτού σπαθάριον όντα και επί του μαγλαβίου ... παρασταθήναι γνησίως εν τη τραπέζη και υπουργήσαι ως αληθώς τω βασιλεί* αυτ.

μαγκλάβι(ον) το· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 114.

***μαγλάβι(ο)ν** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *μαγκλάβι(ο)ν*.

***Μαγνήσιος** ο.

Από το τοπων. *Μαγνησία* και την κατάλ. *-ιος*.

Ο κάτοικος της Μαγνησίας: *ο Σελίμης επιάσε τους Μαγνησίους, χριστιανούς και Τούρκους, και τους εστένευε με φοβερισμούς* Χρον. σουλτ. 143^{9}.

μαγνιά η· πρόσθ. τον τ. *μαγινία*, Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 21.

Μαγούλιοι οι· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Αλεξ. Στ., Αριάδνη 1, 1982, 56.

μαδέρι το· στο σημασιολ. **2** πρόσθ.: *έβγαλε πρώτον εσύ το ματερι οπού έχεις ομπρός εις το μάτι σου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 377^{r}.

'μάδις, επίρρ., βλ. ά. Λεξ. *ομάδι*.

μαζίλης ο· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2)** (Πληθ.) ονομασία στρατιωτικού σώματος: *Μαζίληδες, φουσσάτον βλάχικον μιας γενεάς* Σταυριν., Εισαγ. 22^{102}.

μαζώνω· στο σημασιολ. **5** πρόσθ.: *όταν το διώχνει τινάς, ταυρίζει τα ποδάρια του και τα μαζώνει* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 60^{v}.

μάζωξις-ξη η· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 165^{r}.

μαθαινίσκω· στο ετυμολ. πρόσθ.: Βλ. και Αντιχάρ. Ανδρ. 240.

***μαθθαίννω,** βλ. ά. Λεξ. *μανθάνω*.

***μακαριασμένος** ο, μτχ. επίθ., Διαθ. 17. αι. 6^{100-1}.

Από τη μτχ. *μακαρισμένος* του *μακαρίζω* με επίδρ. μετοχών σε *-ασμένος*.

Μακαρίτης: *εκείνα που τως εφήκεν ο μακαριασμένος αφέντης* Διαθ. 17. αι. 6^{50}.

***μακαρίτισσα** η.

Από το ουσ. *μακαρίτης* και την κατάλ. *-ισσα*. Για τ. *μακαρίτσα* βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 274. Η λ. και σήμ.

Νεκρή: *ο μακαρίτης ο Ανδρέας ο Σαβής, ... μολογά πως ευρίσκεται αποπλερωμένος εις το προυκιόν απού τον 'ταξε η μακαρίτισσα η κερά η μάννα μου* Διαθ. 17. αι. 3^{192}.

***Μάκαροι** οι.

Το αρχ. *Μάκαρες* με μεταπλ.

Ονομασία μυθικού λαού: *εκεί θέλεις εύρει άνδρες και γυναίκες εις ένα νησίν φυλακωμένους ... και το όνομά τους είναι Μάκαροι από τον Θεόν* Διήγ. Αλ. V 68.

Μακεδονίτης ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Κορων., Μπούας 9, 69, Διακρούσ. 84^{17}.

***μακεδονίτικος,** επίθ.· *μ α κ ι δ ο ν ί τ ι κ ο ς,* Διήγ. Αλ. G 273^{15}.

Από το εθν. *Μακεδονίτης* και την κατάλ. *-ικος*. Η λ. και σήμ.

Μακεδονικός: *'Αβυσσος αρματώθην και έβαλεν απανωκλίβανον, σημάδι μακιδονίτικο* αυτ. 273^{12}.

Μακεδών -όνας ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Κορων., Μπούας 59, 153· επίσης πρόσθ.: *Μ α κ ι δ ό ν ε ς,* Διήγ. Αλ. G 268^{24}, $270^{11,28,30}$, 271^{21}, $273^{13,36}$, 278^{20}, 283^{16}, κ.α.

***Μακιδόνες** οι· βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Μακεδών-όνας*.

***μακιδονίτικος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *μακεδονίτικος*.

μακροδάκτυλος επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 145.

μακροθυμώ· στη σημασ. **Β'** πρόσθ.: *ευλογώ σε, Κύριε, ... εσένα οπού καθ' εκάστην ημέραν μακροθυμείς τες αμαρτίες μου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ 363^{v}· *Ευχαριστώ σε, Κύριε, ότι εμακροθύμησας εις τες αμαρτίες μου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 364^{r}.

***μακροκόνταρο** το. — Βλ. και ά. Λεξ. *μακρυκόνταρο(ν)*.

Από το επίθ. *μακρός* και το ουσ. *κοντάρι*.

Μακρύ κοντάρι: *Αν εκείνος με φονεύσει με το μακροκόνταρό του, άπαντα τα όπλ' ας λάβει* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Η' 80.

μάκρος το· στο σημασιολ. πρόσθ.: **4)** (Χρον.) έκφρ. *εις μάκρος* = σε μεγάλο χρονικό διάστημα, για πολύ καιρό: *ο Ιησούς Χριστός δεν θέλει υπομείνει εις μάκρος τουτουνού του Σίμου τα μαγικά* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 335^{v}.

μακροσφονδυλάτος, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. Eideneier (Ελλην. 34, 1982/83, 134 σημ. 3).

***μακρόχειρος,** επίθ.

Από το μτγν. επίθ. *μακρόχειρ*.

Που έχει το ένα χέρι μακρύτερο από το άλλο· (εδώ ως παρων.): *έπειτα εβασίλευσεν ο Αρταξέρξης ο Μακρόχειρος χρόνους σαράντα* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 212^{v}.

μακροχρονίζω· στο σημασιολ. πρόσθ.: *να τιμάς τον πατέρα σου και την μάννα σου διά να σου γένει καλόν και να μακροχρονίσεις εις την γην* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 175^{r}.

μακρυκόνταρο(ν) το, βλ. και στις Προσθ. αυτές, λ. *μακροκόνταρο*.

μακρύνω· στο σημασιολ. **Ι Α' 1** πρόσθ.: **β)** τοποθετώ σε όλο το μάκρος· προβάλλω: *και το κοντάρι εμάκρυνε, την κονταρίαν να δώσει* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1557.

μαλακός, επίθ.· στη σημασ. **6** πρόσθ.: *ούτε μοιχοί, ούτε μαλακοί ..., ουχ' άρπαγες βασιλείαν Θεού κληρονομήσουσιν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 366^{r}.

***Μαλτέζης** ο· *Μαρτέζης*, Βουστρ. 537.

Το ιταλ. Maltese.

Που κατάγεται από τη Μάλτα: *από τους ξένους απού ήρταν εις την δούλευσιν του ρηγός, ήρτεν και ένας Γιάκουμο Μαρτέζης* Βουστρ. 471.

Μαλτέζος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Byz. Kleinchron. Α' 483^{5}.

***'μάλωτον** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αιχμάλωτον*.

μαμελές ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε έγγρ. του 1777 (Σκουβαράς, Ολυμπιώτισσα, σ. 426).

μάμμη η· στο σημασιολ. **3** πρόσθ.: *γυρίζοντας ο Ιωσήφ να ελθεί με τες δύο μάμμες*

εις το σπήλαιον ηύρε και ήτονε γεννημένος ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 231^{v}.

***μαναύτα,** επίρρ., βλ. ά. Λεξ. *μοναύτα*.

***μαναχός,** βλ. ά. Λεξ. *μοναχός*.

μάνδρα η· στο σημασιολ. στις **Εκφρ.** πρόσθ.: **3)** *μάνδρα του Χριστού* = το σύνολο των πιστών: *ήφερεν* (ενν. ο *Λέων*) *άλλους λύκους ψυχοφθόρους και ασεβείς και διεσπάραξαν με την παράνομον αυτού συνεργίαν την καλήν μάνδραν του Χριστού* Χρονογρ. (Λαμψ.) 245.

μανιάκι(ο)ν το· στο ετυμ. πρόσθ.: Η λ. απ. και στο Ζωναρ. σ. 1334, λ. *μανιάκιον*. Η λ. *μανιάκιν* στον Αχμέτ, Ον. 179^{3} κριτ. υπ., 209^{26}, όπου 209^{26} κριτ. υπ. και τ. *μανιάκι*.

μανίκι(ο)ν το· για τη Φρ. **β** *«χύνω τα μανίκια μου»* βλ. και Αλεξίου Στ. [Διγ. Esc. σ. 122-3 σχόλ. στ. 1185].

***μανίλι** το.

Το ιταλ. maniglia. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ. Ιδίωμ. Κρ. Γ' 70).

Βραχιόλι: *ένα ζευγάρι μανίλια* Διαθ. 17. αι. 1^{45}, 7^{116-7}.

μανίνι το· στο τυπολ. πρόσθ.: Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 46.

***μανιτάριν** το βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αμανιτάρι(ν)*.

μανιτζάρω. στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *μανιντζάρω*, Διαθ. 17. αι. 3^{138}, στο ετυμολ.: η λ. και σε έγγρ. του 1622 και στο σημασιολ.: **β)** διαχειρίζομαι: *θέλω και να 'νιαι κρατημένοι να δείξουσιν λογαριασμόν τση κομμεσαριάς μου στην ιντράδα μου πάσα λογής οπού θέλουσιν έχει μανιτζαρισμένη τον χρόνον εκείνον οπού θέλω αποθάνει* Διαθ. 17. αι. 3^{116-7}.

***μανίτζο** το· *μανίντζο*.

Το βενετ. *manizo*.

Διαχείριση: *να τονε σφίξουσιν να πλερώσει, ότι ήθελε γνωριστεί πως να χρωστεί απού το αυτό μανίντζο* Διαθ. 17. αι. 3^{143}.

μάννα η, (ΙΙ)· στο σημασιολ. πρόσθ.: *αυτείνη η μάννα ανάθρεψε τους υιούς του Ισραήλ εις την έρημον σαράντα χρόνους* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. $173α^{v}$.

μάννα το· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 173^{r}, $173α^{v}$· στο σημασιολ. πρόσθ.: *αν εθυμούνταν* (ενν. *οι Εβραίοι*) *να φαν κρέας, έτρωγαν το μάννα και εφαίνετόν τους ότι κρέας τρώγουν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. $173α^{v}$.

μανόπολα η· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ.: *μονόπολα*, Στάθ. (Martini) Γ' 72· στο ετυμολ. πρόσθ. ότι η Martini [Στάθ. σ. 197] δέχεται το *μονόπολα* ως πληθ. ουδετ.

***μαντές,** σύνδ., βλ. ά. Λεξ. *πάντες*.

μαντεύω· στο σημασιολ. **ΙΙ** Μέσ. **1** πρόσθ.: *ο Κροίσος ... είχεν μαντευθεί, εάν νικήσει τον Κύρον ...* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 139^{r}.

***μαντζάνα** η, βλ. ά. Λεξ. *νταμετζάνα*.

***Μαντζάροι** οι, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Μάτζαρης*.

μαντήλι το, (Ι)· στον τ. *μαντήλιον* πρόσθ.: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. ιθ' 20.

μαντήλι, (ΙΙ)· να καταργηθεί (Βλ. Ξανθ., Λαογρ. 3, 1911, 616-7).

μαντί το· στη σημασ. **3** πρόσθ.: *οι αρχιερείς βαστούν και εις τα μαντία τους ποταμούς κόκκινους και άσπρους* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 397^r.

***μαντούρα** η, βλ. ά. Λεξ. *παντούρα*.

μαραγκός ο· στο σημασιολ. πρόσθ.: *τον υιόν του Ιωσήφ του τέκτονος, ήγουν του μαραγκού* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 250^r.

***Μαραθωναίος** ο.

Από το τοπων. *Μαραθών* και την κατάλ. *-αίος*.

(Εδώ) μαραθωνομάχος· αυτός που έχει πολεμήσει γενναία σαν μαραθωνομάχος: *ορίζει ο Βελισάριος να φέρουσι τους νέους, αυτούς τους δύο αδελφούς, άλλους Μαραθωναίους* (παραλ. 1 στ.) *τους πρώτους οπού ανέβησαν* (ενν. *στο κάστρον*) Ριμ. Βελ. 380.

***Μαργαζάνης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Μαρκαζάνης*.

***μαργαριτομπάλασα** τα.

Από τα ουσ. *μαργαριτάρι* και *μπαλάσι*.

Μαργαριτάρια και μπαλάσια (βλ. λ.): *Μαργαριταρομπάλασα, χρυσάφιν να ζητήξουν, να δανειστούν της Αίγυπτος* (ενν. *ο λαός του Ισραήλ*) Χούμνου, Κοσμογ. 2415.

***μαρδάς** ο.

Το τουρκ. marda. Η λ. στο Somav. (λ. *μαρδάδες*) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ'). Λ. *μαρδά* η στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Εμπόρευμα (συν. άχρηστο, κακής ποιότητας) που προσφέρεται σε τιμή ευκαιρίας: *όποιος επήρεν μαρδά, δεν εδιαφόρεσεν, μάλιστα εζημιώθην* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 170^v.

***μαρδώνομαι,** Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 170^v.

Από το ουσ. *μαρδάς* και την κατάλ. *-ώνομαι*. Το ενεργ., καθώς και παθητ. *μαρδούμαι* με διαφορετική σημασ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *μαρδώνω*).

Αγοράζω σε τιμή ευκαιρίας (συν. εμπόρευμα άχρηστο, κακής ποιότητας): *δεν ημπορεί να καζαντίσει ουδέ φόλα, μόνον και εκεί χριώνεται και μαρδώνεται* αυτ. 165v.

***Μαρκαζάνης** ο· *Μ α ρ γ α ζ ά ν η ς*, Μαχ. 666^{12}.

Από το τοπων. *Μαρκάς* (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β' σ. 226]).

Που κατάγεται από το Μαρκάς: *επήρασιν … και έναν πτωχόν Μαργαζάνην ονόματι Νικολήν και εγροίκαν την γλώσσαν αράπικα* Μαχ. 664^9.

***Μαρκεζάνος** ο.

Το ιταλ. Marchigiano.

Που κατάγεται από τις Μάρκες της Ιταλίας: *Αμπρουτσάνοι κι Ασκουλάνοι και γαϊδάροι Μαρκεζάνοι, μαζωχθείτε, προσκυνείτε, τον Θεόν παρακαλείτε* Τριβ., Ταγιαπ. 246.

***'μαρμένη** η, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *ειμαρμένη*.

***μαρμουλύκι** το, βλ. ά. Λεξ. *μορμολύκειον*.

***Μαρράνος** ο.

Το ιταλ. Marrano.

Σαρακηνός που βαπτίσθηκε χριστιανός: *τον μισέρ Μάρκο Πέμπον εσκότωσέν τον ένας Μαρράνος, ονόματι Μαστίχης* Βουστρ. 493.

***Μαρτέζης** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Μαλτέζης*.

μαρτής ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Για τη λ. βλ. και Μηνάς, Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. Χώρου 206 σημ. 68.

μαρτσιλιάνα η· στο ετυμολ. μετά τη λ. marcigliana πρόσθ.: (Βλ. Kahane, B-NJ 15, 1939, 120-1).

μαρτυρικόν το· για τη λ. βλ. και Μπασέα-Μπεζαντάκου, Λ. Δ. 15, 1985, 142.

μαρτύριο(ν)· στο σημασιολ. πρόσθ.: **1γ**) διαταγή, εντολή· παράγγελμα, διδαχή: *δέομαί σου, δέσποτα, χάρισέ μοι το παιδίον τούτο, ίνα παραμείνη εν τω κόσμω τούτω και πλείονα βιώση πάντων … τηρών τας εντολάς σου και τα μαρτύριά σου* Νικήτα, Βίος Φιλαρ. 157^{19}.

μαρτυρώ· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 219^r, 325^v, 331^r κ.α.

***μαρτυρώνω.**

Από το *μαρτυρώ* αναλογ. με ρ. σε *-ώνω*. Η λ. στο Βλάχ.

Δίνω μαρτυρία, επιβεβαιώνω· (εδώ μέσ. τριτοπρόσ.) αποδεικνύεται με μάρτυρες· εξακριβώνεται, βεβαιώνεται: *θέλει μαρτυρωθεί να μην κάνουσι το άνωθε μνημόσυβνο* Διαθ. 17. αι. 7^{40}.

μασγίδιον το· πρόσθ. τον τ. *μ ο σ γ ί τ ι ν*, Ταμυρλ. 22. Επίσης να διορθ. ο τ. *ι σ μ α ί δ ι ο ν* σε *ι σ μ α ΐ δ ι ο ν*. Στο ετυμολ. αντί *masjid* διόρθ. *masdjid*.

μάσημα το· στο σημασιολ. αντί *Πετροκύτη* διάβ.: *Πετρονώτη*.

μασκαράς ο· στο τυπολ. πρόσθ. τον τ. *μοσχαράς*· στο ετυμολ. πρόσθ.: τ. *μοσκαράς* στο Du Cange και γι' αυτόν βλ. Κυριακ., ΑΑ 5, 1918 [1920], 119, όπου μνημονεύονται και άλλοι τ. της λ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2**) Γελωτοποιός: *Παιγνίδια είχαν 'ρίφνητα και μοσχαράδες τόσους, οπού παιγνίδια έκαμναν* Θησ. Ζ $[105^3]$.

***μασουράτος,** επίθ.

Από το ουσ. *μασούρι* και την κατάλ. *-άτος*.

Που καταλήγει σε «μασούρι»: *δίδει και τρία πιρούνια πασανός από τα μασουράτα* Διαθ. 17. αι. 6^{52}.

μασσαρία η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Διαθ. 17. αι. 5^{88}.

'μασταλαγίδα η· στο ετυμολ. αντί *μεταλαγίδα* γρ.: *μεσταλαγίδα.*

μαστάριν το· στο ετυμολ. πρόσθ. και: —Πβ. και *μ ο υ σ τ α ρ ά.*

***μάστιξ** η.

Το αρχ. ουσ. *μάστιξ*. Λ. *μάστιγα* και σήμ.

(Εδώ συνεκδ.) μαστίγωμα: *ηθέλησε* (ενν. *ο Χριστός*) *να λάβει ονείδη, εμπτυσμούς και μάστιγας ... διά να τιμήσει ημάς τους αναξίους* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 357^r.

μάστορας ο· στο τυπολ. πρόσθ.: (πληθ.) *μαστόροι,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 195^v 196^r.

μαστόρισσα η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Διαθ. 17. αι. 9^{132}.

μαστραπάς ο· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. ήδη το 13. αι. (Ευστρατιάδης, Ελλ. 3, 1930, 332, Μπακιρτζής, Βυζ. τσουκαλολάγηνα 74) και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. 147^{24}, Act. Doch. 49^{31}).

μασχάλη η· στο τέλος του σημασιολ. πρόσθ.: **2)** (Προκ. για τόπο) καμπύλη του εδάφους: *πάτημα φοβιζάμενο στου φρουδιού* (ενν. *του γκρεμού*) *τη μασκάλη* Π.Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) φ. 246^r 12.

μασώ· στη σημασ. **Α1** πρόσθ.: *εμασούσαν τες γλώσσες τους* Μάξ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Αποκάλ. Ιω. ις' 10.

***ματαβάνω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταβάνω.*

***ματαβαπτίζομαι,** βλ. ά. Λεξ. *μεταβαπτίζομαι.*

***ματαβλέπω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταβλέπω.*

***ματαγγαστρώνομαι,** βλ. ά. Λεξ. *μεταγγαστρώνομαι.*

***ματαγεννούμαι,** βλ. ά. Λεξ. *μεταγεννούμαι.*

***ματαγίνομαι,** βλ. ά. Λεξ. *μεταγίνομαι.*

***ματαγλωττούμαι,** βλ. ά. Λεξ. *μεταγλωττώ.*

***ματαδέχομαι,** βλ. ά. Λεξ. *μεταδέχομαι.*

***ματαδουλεύω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταδουλεύω.*

***ματακαίω,** βλ. ά. Λεξ. *μετακαίω.*

***ματακάμνω,** βλ. ά. Λεξ. *μετακά(μ)νω.*

***ματακρίνω,** βλ. ά. Λεξ. *μετακρίνω.*

***ματαλέγω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταλέγω.*

***ματαλογιάζω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταλογιάζω.*

***ματαμπερδένω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταμπερδεύω.*

***ματαπαίρνω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταπαίρνω.*

***ματαπάλιν,** επίρρ., βλ. ά. Λεξ. *μεταπάλιν.*

***ματαπαντρεύομαι,** βλ. ά. Λεξ. *μεταπανδρεύομαι.*

***ματαποφασίζω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταποφασίζω.*

***ματαπροβάλλω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταπροβάλλω.*

***ματαρχίζω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταρχίζω.*

***ματάρχομαι,** βλ. ά. Λεξ. *μετάρχομαι.*

***ματαρωτώ,** βλ. ά. Λεξ. *μεταρωτώ.*

***ματασκάπτω,** βλ. ά. Λεξ. *μετασκάπτω.*

***ματασκύβω,** βλ. ά. Λεξ. *μετασκύβω.*

***ματασκύφτω,** βλ. ά. Λεξ. *μετασκύφτω.*

***ματαστέλνω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταστέλλω.*

***ματαστρατεύω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταστρατεύω.*

***ματαστρέφω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταστρέφω.*

***ματατυπώνω,** βλ. ά. Λεξ. *μετατυπώνω.*

***ματαφέρνω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταφέρω.*

***ματαφιλώ,** βλ. ά. Λεξ. *μεταφιλώ.*

***ματαφτειάνω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταφτειάνω.*

***ματαφυτεύω,** βλ. ά. Λεξ. *μεταφυτεύω.*

***ματαχειρίζομαι,** βλ. ά. Λεξ. *μεταχειρίζω.*

***ματαχερίζομαι,** βλ. ά. Λεξ. *μεταχειρίζω.*

***ματαχτίζω,** βλ. ά. Λεξ. *μετακτίζω.*

ματέρια η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. στον τ. *ματερία* και σε σημείωμα του 1775 (Σκουβαρά, Ολυμπιώτισσα, σελ. 459).

***Μάτζαρης** ο· πληθ. *Μ α ν τ ζ ά ρ ο ι,* Ιστ. Βλαχ. 1199· *Μ α τ ζ ά ρ η δ ε ς,* Έκθ. χρον. 73^{15}, 74^{33-4}· *Μ ά τ ζ α ρ ο ι.*

Το τουρκ. *Macar.* Για τη λ. βλ. Mor., Byzantinot.^{2} Β' 184.

Ούγγρος: 1598 *εδιάβησαν τα φουσάτα του σουλτάν Μεεμέτ εις τον Μάτζαρη και επολέμησαν και γενομένης μάχης ισχυράς ήλθαν οι Μάτζαροι έως εις την τέντα του σουλτάν Μεεμέτη* Byz. Kleinchron. Α' 587^{44}.

***ματσάκι** το.

Από το ουσ. *μάτσο* και την κατάλ. *-άκι.*

Μικρή δέσμη: *ένα αλυσίδι ματσάκι δεκατέσερεις δίπλες* Διαθ. 17. αι. 7^{96}.

μαυράδα η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Χρονογρ. (Λαμψ.) 245.

μαυρίζω· στο σημασιολ. **Β'** Αμτβ. **3** πρόσθ. το παράθ.: *άρχισεν ο αήρ και εμαύρισεν και έβρεχεν* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 97^{r}.

***μαυρόβουρκον** το· *μ α υ ρ ό β ο ρ κ ο ν,* Πορτολ. Β 67^{26}.

Από το ουσ. *μαυρόβουρκος* με αλλαγή γένους.

Μαύρος βούρκος: *ο φούντος έναι μαυρόβουρκον* αυτ. Α 141^{5} κριτ. υπ.

μαυρόβουρκος ο· στο τυπολ. πρόσθ.: Πορτολ. Α 137^{8} κριτ. υπ. (χφ. *μαύρο βούρκος*), 141^{5} κριτ. υπ.

***μαυρόπυργος** ο.

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *πύργος*.

Μαύρος πύργος: *εις το στόμα του ποταμού είναι β' μαυρόπυργοι* Πορτολ. Α 139^{7}, κριτ. υπ.

***μαυροχελίδονον** το· *μ α υ ρ ο χ ι λ ί δ ο ν ο ν.*

Από το επίθ. *μαύρος* και το ουσ. *χελιδόνι*. Θηλ. *μαυροχιλίδονη* και σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ. 303).

Μαύρο χελιδόνι· (εδώ με επιθετ. σημασ.· για τη χρ. πβ. Θαβώρ., Ελλην. 19, 1966, 254 κε.): *έν αλοκινάριν μαυροχιλίδονον* Νεκρολ. φ. 270^{v}.

***μαυροχιλίδονον** το, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *μαυροχελίδονον*.

***μαφρίκα** η.

Πιθ. από το αραβ. *mefruk*.

(Πιθ.) είδος πρόχειρου φαγητού: *Εκεί πολλάκις ευθυμούν και κάμνουσι μαφρίκες οι καλογήροι οι πτωχοί διά να περνούν αι πρίκες· ούτω τας ονομάζουσιν οι τοπικοί Αράβοι* (παραλ. 1 στ.). *Συ δέ, ω φίλε, αν ποθείς να τας κατασκευάσεις* (παραλ. 1 στ.), *δράξον στακτόπιτα ζεστήν και θρύψον εις πινάκι, επίχεε και έλαιον και ολίγον μελάκι* Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) 216^{1}.

***Μαχαιριώτισσα** η.

Από το τοπων. *Μαχαιράς* και την κατάλ. *-ιώτισσα*.

Επίθ. της Παναγίας της μονής Μαχαιρά: *Η ρήγαινα η Αλίς, η γυναίκα του ρε Ούνγκε, ήτον η γλώσσα της πιασμένη απέ την Μαχαιριώτισσαν* Μαχ. 68^{18}.

μαχαιροκοπώ· το ρ. έγινε δεκτό με τα συμφραζόμενά του και στην έκδ. Στ. Αλεξίου [Διγ. Esc. στ. 81].

***μαχεύομαι**· *α μ α χ ε ύ ο μ α ι,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 123^{r}.

Από το ουσ. *μάχη* και την κατάλ. *-εύομαι*.

Έρχομαι σε διένεξη: *εμαχεύτηκαν οι βοσκοί των προβάτων του Λωτ αντάμα με τους βοσκούς των προβάτων του Αβραάμ και εμάλωναν* αυτ. φ. 123^{r}.

μεγάλα, επίρρ.· στο τυπολ. πρόσθ.: συγκριτ. *μ ε γ α λ ό τ ε ρ α,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 260^{r}. Βλ. και *μεγίστως* και *μεγιστότατα*.

***μεγαλιότερος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *μέγας*.

μεγαλοδύναμος, επίθ.· στο ετυμολ. πρόσθ.: η λ. συχνότατη και σε έγγρ. του 17. αι. (Διαθ. 17. αι. 1^{28}, 3^{99}, 6^{84}).

μεγαλοδωρεά η· στο ετυμολ. πρόσθ.: Η λ. και σε έγγρ. του 1015 (Act. Ivir. 21^{35}).

μεγαλόκορμος, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 154^{v}.

μεγαλόκορμος, επίθ.· στο σημασιολ. πρόσθ.: *αυξύνθη και ήτονε μεγαλόκορμος* (ενν. *ο Μωυσής*) Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 155^{r}.

***μεγαλόλαιφος,** επίθ.

Από το επίθ. *μεγάλος* και το ουσ. *λαίφος*.

(Προκ. για πλοίο) που έχει μεγάλα ιστία: *πλοίον μεγαλόλαιφον* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 620.

***Μεγαλοπολίτης** ο.

Από το τοπων. *Μεγαλόπολις* και την κατάλ. *-ίτης*· πβ. μτγν. *μεγαλοπολίτης*.

Ο κάτοικος της Μεγαλόπολης: *έπιασε ... από τους ... Μεγαλοπολίτες έως έξι χιλιάδες* Χρον. σουλτ. 104^{30}.

***μεγάλος** και **μεγαλότερος,** επίθ., βλ. ά. Λεξ. *μέγας*.

μεγαλοσύνη, η· στο τυπολ. πρόσθ. την παραπ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 109^{r}.

***μεγαλοσχημίζω** ή ***μεγαλοσχημώ.**

Από το επίθ. *μεγαλόσχημος*. Για τη λ. βλ. Steph., Θησ. (λ. *μεγαλόσχημος*) και Du Cange (λ. *σχήμα*).

Έχω ενδυθεί το «μεγάλο σχήμα», υπάγομαι στην ανώτερη μοναχική βαθμίδα: *εκοιμήθη ο δούλος του Θεού Γεώργιος του Κώστα του Πλάζη ... και εις τον θάνατ(ον) αυτού εμεγαλοσχήμησεν και το μοναχικόν και μεγαλοσχημικόν αυτού όνομα (μον)αχ(ός) Γαβριήλ* Νεκρολ. φ. 149^{v}.—Βλ. και ά. *μεγαλοσχημονώ*.

***μεγαλοσχημικός,** επίθ.

Από το επίθ. *μεγαλόσχημος* και την κατάλ. *-ικός*.

Που ανήκει ή αναφέρεται σ' αυτόν που έχει ενδυθεί το «μεγάλο σχήμα», στο μεγαλόσχημο: *το μοναχικόν και μεγαλοσχημικόν αυτού όνομα (μον)αχ(ός) Γαβριήλ* Νεκρολ. φ. 149^{v}.

***μεγαλοσχημώ,** βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *μεγαλοσχημίζω*.

***μεγαλότερα,** επίρρ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *μεγάλα*.

***μεγαλούμενος,** μτχ., βλ. ά. Λεξ. *μεγαλώ*.

***Μεγαρίτης** ο.

Από το τοπων. *Μέγαρα* και την κατάλ. *-ίτης*. Η λ. και σήμ.

Που κατάγεται από τα Μέγαρα: *ενώθησαν μετά τους Τούρκους οι Θηβαίοι, μετά τους Μεγαρίτας και μετά τους Αθηναίους* Byz. Kleinchron. A' 345^{5}.

***μεζές** ο.

Το περσοτουρκ. meze. Η λ. και σήμ.

Πικάντικο φαγητό σε μικρή ποσότητα που συνοδεύει το ποτό, ορεκτικό: *πάσα λογής 'πωρ'κά και μεζέδες έχεις εις το τραπέζιν σου* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 103^{r}.

μεθερμηνεύω· στο σημασιολ. πρόσθ.: *ο άγιος Ιερώνυμος ... μεθηρμήνευσε την θείαν γραφήν εις την εδικήν του γλώσσαν την ιλλυρικήν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) 368.

***Μεθωναίος** ο, Χρον. σουλτ. 132^{34}, $133^{1,3,5,16,23}$. Μ ο θ ω ν α ί ο ς, Ιστ. πολιτ. 58^{1}.

Από το τοπων. *Μεθώνη* και την κατάλ. *-αίος*. Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Μεθώνης: *εκινήθησαν οι Μεθωναίοι όλοι, παιδιά, γυναίκες, άνδρες* Χρον. σουλτ. 132^{26}.

***μελαίνη,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *μέλας*.

μέλας, επίθ.· στο τυπολ. πρόσθ.: θηλ. *μ ε λ α ί ν η,* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 41^{r}.

***Μελιγκός** ο· Μ ε λ ι γ ό ς, Χρον. Μορ. Η 2993, Χρον. Μορ. Ρ 2993· Μ ι λ ι γ κ ό ς.

Για την προέλ. του ονόμ. βλ. Κουγ., Πραγμ. Ακ. Αθ. 15, αρ. 3, 1950, 1-33 και Georgac., BZ 43, 1950, 301-33. Για τη λ. και τον τ. *Μιλιγκός* βλ. Sophocl. (λ. *Μελιγγοί*).

Που κατοικεί ή προέρχεται από την περιοχή του Μελιγκού: *εκ των ζυγών των Μελιγών ήλθαν τα πεζικά τους* Χρον. Μορ. Η 1718.—Η λ. και οι τ. συν. στη γεν. εν. ως τοπων.: Χρον. Μορ. Ρ 3032, κ.α., Χρον. Μορ. Η 4531, 4592, 4662, κ.α.

***Μελιγός,** ο, βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *Μελιγκός*.

***μελόπιτα** η.

Από τα ουσ. *μέλι* και *πίτα*. Η λ. στο Du Cange και το Somav.

Πίτα με μέλι: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Λουκ. κδ' 42.

***μενώ,** βλ. ά. Λεξ. *μηνώ*.

μεταβάνω· στο τυπολ. πρόσθ.: *μ α τ α β α ί ν ω*· στο σημασιολ. πρόσθ.: **2)** Τοποθετώ κ. ξανά, ξαναβάζω: *Ματαβάλ'το* (ενν. *το χέρι*) *πάλε εις τον κόρφον σου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 157^{r}.

***'μετανόητος,** επίθ., βλ. στις Προσθ. αυτές, λ. *αμετανόητος*.

μετέρχομαι, (ΙΙ)· στο τυπολ. στον τ. *ματάρχομαι* πρόσθ.: Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. φ. 309^{r}.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΟΣΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΝ

Το κεφαλαίο γράμμα δηλώνει τον τόμο. Προκειμένου για τον Ζ τόμο σημειώνεται και η σελίδα. Ο λόγος είναι ότι στο τέλος του τόμου αυτού, εκτός από τον αλφαβητικό κατάλογο προσθηκών, υπάρχει και δεύτερος αλφαβητικός κατάλογος με παρεμφερή χρήση.

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ουδέτερο επιθέτου με χρήση ουσιαστικού καταρχήν μας απασχολεί σε ιδιαίτερη παράγραφο του άρθρου του επιθέτου. Συγκροτείται ιδιαίτερο λήμμα με το ουδέτερο του επιθέτου αν το τελευταίο αυτό χρησιμοποιείται περισσότερο ως ουσιαστικό παρά ως επίθετο σε ουδέτερο γένος.

Μετοχές παρακειμένου που είναι σύνθετες λέξεις σχηματισμένες χωρίς πιθανώς να έχει υπάρξει αντίστοιχος ενεστωτικός τύπος (λ.χ. *αγουρομαζωμένος*), όπως και μετοχές παρακειμένου που δεν ανάγονται σε ενεστώτα (λ.χ. *μυαλωμένος*) αποτελούν χωριστά λήμματα.

Στην περίπτωση που ένας τύπος αιτιατικής ή αορίστου δεν ανάγεται χωρίς δισταγμό σε ορισμένη ονομαστική ή σε ορισμένο ενεστώτα (αρχαϊστικός ή νεοτεριστικός τύπος), σημειώνονται στη θέση του λήμματος και ο αρχαϊστικός και ο νεοτεριστικός τύπος της ονομαστικής ή του ενεστώτα (λ.χ. *αήρ-αέρας*).

Σε ορισμένες ιδιάζουσες περιπτώσεις κοντά στους άλλους τύπους του ουσιαστικού παρέχονται στο τυπολογικό τμήμα του άρθρου οι ιδιότυπες πτώσεις. Ανάλογο συμβαίνει προκειμένου για χρόνους ρημάτων για τους οποίους η αναγωγή σε ορισμένο ενεστώτα δεν είναι βέβαιη.

Ο αραβικός αριθμός που τίθεται ως εκθέτης δίπλα σε όνομα εκδότη ή σε βραχυγραφία δηλώνει τον αριθμό της έκδοσης.

Προκειμένου για πεζό κείμενο, αν αριθμούνται οι γραμμές των σελίδων στην έκδοση, η παραπομπή γίνεται στη σελίδα και στη γραμμή της σελίδας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου ο πρώτος αραβικός αριθμός δηλώνει τον αριθμό της παραγράφου ή του ποιήματος μέσα στην έκδοση και ο δεύτερος (που σημειώνεται ως εκθέτης) τη σειρά ή το στίχο μέσα στο ποίημα (περίπτωση «Κυπριακών ερωτικών ποιημάτων» κ.ά.).

Καμιά φορά πριν από τη μνεία των αριθμών της παραπομπής σημειώνεται με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου ή με άλλη βραχυγραφία η παραλλαγή ή το χειρόγραφο του κειμένου για το οποίο πρόκειται.

Με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που συνοδεύονται με το σημείο της οξείας σημειώνονται τμήματα πεζού έργου ή πράξεις θεατρικού κειμένου. Με λατινικούς εξάλλου αριθμούς δηλώνονται κεφάλαια της μετάφρασης της «Πεντατεύχου» ή και άλλων κειμένων. Ο αραβικός αριθμός που ενδεχομένως ακολουθεί δηλώνει τη θέση του στίχου μέσα στο κεφάλαιο. Καμιά φορά για ευκολία του αναγνώστη (περίπτωση του κειμένου του «Πιστικού βοσκού», έκδ. Ioannou) η παραπομπή γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που ο εκδότης δηλώνει τα τμήματα του έργου. Άλλοτε πάλι προκειμένου για πεζό κείμενο μετά τη δήλωση της σελίδας ακολουθεί ένδειξη με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που υπάρχει στη σελίδα προς την οποία γίνεται η παραπομπή.

Κατά την παραπομπή σε αυτοτελές δημοσίευμα ερευνητή που αποτελείται από τόμους περισσότερους από ένα χρησιμοποιούνται και εδώ τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου με το σημείο της οξείας για να δηλωθεί ο αριθμός του τόμου. Κατά την παραπομπή σε πραγ-

ματεία δημοσιευμένη σε περιοδικό δεν αναφέρεται ο τίτλος της πραγματείας, αλλά (βραχυγραφημένο, αν είναι η περίπτωση) το όνομα του ερευνητή και (βραχυγραφημένος πάλι, αν είναι η περίπτωση) ο τίτλος του περιοδικού.

Λέξεις που απαντούν για πρώτη φορά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή δεν παίρνουν χαρακτηρισμό (*αρχ.* ή *μτγν.*), αλλά δηλώνεται ότι η λέξη απαντά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή.

Προκειμένου για παραπομπή σε γλωσσικές παρατηρήσεις ή σχόλια του εκδότη ενός κειμένου χρησιμοποιείται και για το εκδοτικό δημοσίευμα η βραχυγραφία του κειμένου, αλλά με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη (π.χ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.]).

Η αλλαγή στίχου στο παράθεμα δηλώνεται με αισθητή τυπογραφική αραίωση ανάμεσα στους δύο στίχους.

'Οταν μιας αρχαίας λέξης υπάρχουν νεότεροι τύποι, όχι όμως και νεότερες σημασίες, το άρθρο δεν έχει σημασιολογικό τμήμα.

Χωρία που διορθώνονται σε ειδική πραγματεία καταγράφονται σύμφωνα με τη διόρθωση, εφόσον είναι βέβαιη ή πιθανή· σε παρένθεση, αμέσως μετά τη λέξη του παραθέματος που διορθώνεται, σημειώνεται η εσφαλμένη διαφορετική γραφή του εκδότη και αμέσως κατόπιν βραχυγραφημένη η βιβλιογραφική ένδειξη για τη διόρθωση. Προκειμένου για εσφαλμένη γραφή που απαντά σε έκδοση κειμένου που κατά κύριο λόγο τη χρησιμοποιούμε στο Λεξικό, εκτός του ότι χρησιμοποιείται στο οικείο άρθρο η γνήσια γραφή, καταρτίζεται και λήμμα με την εσφαλμένη γραφή ή τη λέξη στην οποία θα μπορούσε να αναχθεί (εσφαλμένα βέβαια) η γραφή αυτή και με παραπομπή στην έκδοση που την παρέχει, καθώς και με μνεία της γνήσιας γραφής που πρέπει να δεχτούμε στο κείμενο.

Για τη διάρθρωση των τριών τμημάτων του κάθε άρθρου παραπέμπεται ο αναγνώστης σε όσα σημειώθηκαν στα προλεγόμενα του τόμου Α', σ. ιδ', ιε', ιϛ', καθώς και των τόμων Δ', σ. ιε' κε και Ε', σ. ιβ'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Η ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΓΙΝΕ ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤ. ΚΑΙ ΙΩΑΝΝ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΣΕ ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΑΝΤΙΤΥΠΑ, ΑΠΟ ΤΟ ΧΕΙΜΩΝΑ ΤΟΥ 1986-87 ΕΩΣ ΤΟ ΧΕΙΜΩΝΑ ΤΟΥ 1987-88

Διευθύνσεις:

Ε. Κριαράς, Αγγελάκη 1, 546 21 Θεσσαλονίκη

Εγνατία 152, 546 21 Θεσσαλονίκη

Τυπογραφεία Στ. και Ιωάνν. Σφακιανάκη, Μητροπόλεως 102, 546 21 Θεσσαλονίκη